วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 3027-6748 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2568

Vol.7 No.3 July - September 2025

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

TCI

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

Thai-Journal Citation Index Centre

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (2568) ปีที่ 7 ฉบับที่ 3

JSSP

ISSN: 3027-6748 (Online)

Journal of Social Science Panyapat (2025) Vol.7 No.3

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: prasrisirorat@gmail.com

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

เจ้าของ: ปัญญาพัฒน์ 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ศรีโสมพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิกนิษฐา นาเลาห์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวศิโรรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

เกี่ยวกับวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (Journal of Social Science Panyapat) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ เผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2568) วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ได้มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่านจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน โดยเน้นความเข้มข้นทั้งเนื้อหา และรูปแบบ นอกจากนี้ยังได้ปรึกษากับกองบรรณาธิการถึงแนวทางในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เสนอบทความที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาตรฐานและตรงกับหลักการเขียนบทความวิจัย และวิชาการ ความถูกต้องของเนื้อหา รูปแบบและตรงต่อเวลาคือนโยบายของวารสาร และพร้อมอำนวยความสะดวกแก่ทุกท่านที่ประสงค์ตีพิมพ์งานวิชาการครับ จึงกล่าวได้ว่าบทความที่ทางวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดี ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะและขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

สารบัญ

บทความวิจัย

ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย 1-16
ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง

The Mediating Role of ESG Management in the Relationships Between Team-Oriented Leadership, Employee Engagement, and Organizational Sustainability 17-30
Siripong Jeerungsuwan, Pornlapas Suwannarat

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 31-42
นุชรินทร์ อินแฝง, ชำนาญ ปาณาวงษ์

ความสามารถในการแข่งขันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทย ในช่วงปี 2550-2566 ด้วยกรอบ Diamond Model 43-56
ธนวัฒน์ ธาดาธนเศรษฐ์, ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

ผลกระทบของแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นและทักษะทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ 57-70
กัทลี แซ่ลี้, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล, ธนา สมพรเสริม

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์เปรียบเทียบกับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 71-88
ทิพมาศ ดารามาศ, วรดี จงอัศญากุล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย 89-100
นิทัศนีย์ เจริญงาม, ญาดาภา โชติดิลก, นิตยา ทองหนูนุ้ย

พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ 101-112
อังคนึง กูดคล้าย, อิราวัฒน์ ชมระกา, ภาศิริ เขตปิยรัตน์

คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านโรงแรมในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร 113-124
ชลัช กาญจนมา, ระชานนท์ ทวีผล, มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, ธีระวัฒน์ จันทึก

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก 125-140
ศิริลักษณ์ ช่วยเงิน, ณัฐพล มีแก้ว

พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 141-156
สิริเพชร นกแก้ว, ธนา สมพรเสริม, สมหมาย อุดมวิทิต

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลว 157-168
ณพัศ จิตสัมพันธเวช, อุ่นกัง แซ่ลิ้ม

ปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมและการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ในประเทศไทย 169-186
พีระพงศ์ รักชาติ, นนทร์ วรพาณิชย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ หลังเหตุการณ์โควิด-19 187-200
ธิวาภรณ์ ตรีวงค์, มานะ ลักษมีอรุโณทัย, ชิดตะวัน ชนะกุล

ทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ 201-218
ปิยากร สุกระมณี, กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์

ผลของการสอนโดยใช้วิธีการสอน OK5R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 219-228
สหวัฒน์ แก้วประทับศรี, เด่นดาว ชลวิทย์, จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ

ผลของการใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่มีต่อความสามารถในการอ่าน และการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 229-238
ศรัณย์ พันธ์ปกครอง, เพชร วิจิตรนาวิน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 239-250
พระเจษฎากร มหาวีโร, สายัณห์ อินนันใจ, สมจิต ขอนวงศ์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี 251-260
วรวุฒิ เนื้อทอง, ต้องลักษณ์ บุญธรรม

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

สมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพ 261-270
ของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร
วันลภา เกิดเต็มภูมิ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ของผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุ 271-280
ศิริกัลยา รองนาค, ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์ 281-298
มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์
ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของแฮร์โรว์ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน 299-308
จิรายุ สุปัตติ, สัจธรรม พรทวีกุล

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน 309-320
ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
พระสรวิชญ์ สุทฺธิญาโณ, พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, สายัณห์ อินนันใจ

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้าน 321-330
อาชีพ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
วรัญญู นันทเสรี, สมจิต ขอนวงศ์, พระครูโสภณกิตติบัณฑิต

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการลงทุน 331-346
เพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์
ศิวัช ระกำทอง, สมหมาย อุดมวิทิต

ผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี 347-356
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
กวิสรา เพชรดี, เพชร วิจิตรนาวิน

ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 357-372
ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
ณลิตา เชาวรกุล, พรทิวา แสงเขียว

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 373-384
ตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
กิตติพัฒน์ สุวรรณรัตน์, สมจิต ขอนวงศ์, พระครูโสภณกิตติบัณฑิต

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การศึกษาเส้นทางผู้บริโภค : กรณีศึกษาร้านวัชรไหมไทย 385-398
ปัณณวิชญ์ ภูวเรืองรัศมิ์, โสภณ แย้มกลิ่น, เออวดี เปรมัษเฐียร, กุลฑลรัตน์ ทวีวงศ์, สันติ แสงเลิศไสว

สิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร: 399-412
กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี
บุษกร อ่อนคำ, เออวดี เปรมัษเฐียร, โสภณ แย้มกลิ่น, สันติ แสงเลิศไสว

ความสัมพันธ์ด้านชลประทานต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย 413-430
วรรณรัตน์ รู้รักษา, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย, วุฒิยา สาหร่ายทอง

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ 431-446
ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
กลุ่มดัชนี SETESG
ณัฐธิดา แสงประไพ, กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์

อิทธิพลของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงิน 447-462
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
วชิราภรณ์ สามารถ, มัตธิมา กรงเต้น

ทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น 463-472
สุทธิรักษ์ ตาพล, พระเจตพล อินฺทปญฺโญ, พระเอกนรินทร์ เขมกาโม, พระครูปิยสุเมธาภรณ์, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี

สภาพแวดล้อมในการทำงานและสมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน 473-486
ของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
มนพัทธ์ รัตน์มณีธรรม, จิรพงษ์ จันทร์งาม

ทักษะวิชาชีพและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีภาครัฐ 487-502
ที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก
เอกวิทย์ ผลิผล, ไกรวิทย์ หลีกภัย

บทความวิชาการ

การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิภาพการทำงาน 503-518
นัฐพัชร สมงาม, พนิดา นิลอรุณ, ชลภัสสรณ์ สิทธิวรงค์ชัย

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

การวางแผนสืบทอดตำแหน่งเพื่อความสำเร็จขององค์กร: กรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ 519-532
จุฑารัตน์ นาทองบ่อ, สยาม อัจฉริยประภา, ตระกูล จิตวัฒนากร, บุษกร วัฒนบุตร

อาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ 533-542
พระพิทักษ์ ปุญฺญกาโม, พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี,
พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี, พระครูปิยสุเมธาภรณ์

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Capabilities of Artificial Intelligence and Human Resource Competencies Influencing Operational Efficiency Development in the Automotive Industry Eastern Economic Corridor of Thailand

Chavalit Supasaktamrong[1*]

[1] *Lecturer in the Bachelor of Business Administration Program, Business Administration Major, Thepsatri Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: chavalit.s@lawasri.tru.ac.th*

ABSTRACT

The purposes of this study were (1) to develop the causal model of enhancing operational efficiency influenced by artificial intelligence capabilities and human resources competencies, and examine model validity with the empirical data, and (2) to analyzes the direct effects of artificial intelligence capabilities and human resource competencies on operational efficiency development in the automotive industry in the eastern economic corridor of Thailand, and examine model validity with the empirical data. The tool used in this study was a questionnaire with 5-point rating scale. Participants were 400 employees working in the automotive industry eastern economic corridor of Thailand using stratified and simple random sampling. Data were analyzed by confirmatory factor analysis and structural equation modeling. The research findings indicate a structural fit between the model and the empirical data, with the following indices: x2/df = 2.236, RMSEA = 0.056, CFI = 0.987, GFI = 0.962, NFI = 0.977, TLI = 0.987, and RMR = 0.014. Moreover, the direct influences of artificial intelligence capabilities and human resource competencies on operational efficiency development were found to be 0.33 and 0.46, respectively, with the following indices: x2/df = 2.086, RMSEA = 0.052, CFI = 0.988, GFI = 0.960, NFI = 0.988, TLI = 0.982, and RMR = 0.010. The implementation suggestion is that Capabilities of Artificial Intelligence should focus on autonomous decision-making analytics and prediction, learning and adaptation, fast processing, and big data processing. In terms of human resource competency, it should focus on digital and technology, technical, innovation and adaptability, managerial and leadership, and work ethics and discipline to make operations more efficient.

Keywords: Capabilities of Artificial Intelligence, Human Resource Competencies, Operational Efficiency Development

Received: 18 June 2025;
Revised: 16 July 2025;
Accepted: 31 July 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง[1*]

[1] *อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: chavalit.s@lawasri.tru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย และความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า มีความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีดังนี้ คือ x^2/df = 2.236, RMSEA = 0.056, CFI = 0.987, GFI = 0.962, NFI = 0.977, TLI = 0.987, และ RMR = 0.014 และค่าอิทธิพลทางตรงระหว่างตัวแปรความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีค่าเท่ากับ 0.33 และตัวแปรสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีค่าเท่ากับ 0.46 โดยมีค่าดัชนีดังนี้ คือ x^2/df = 2.086, RMSEA = 0.052, CFI = 0.988, GFI = 0.960, NFI = 0.988, TLI = 0.982, และ RMR = 0.010 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้คือ ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการตัดสินใจอัตโนมัติ การวิเคราะห์และทำนาย การเรียนรู้และการปรับตัว การประมวลผลแบบรวดเร็ว และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ สำหรับประเด็นของสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ควรมุ่งเน้นด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี ด้านเทคนิค ด้านนวัตกรรมและการปรับตัว ด้านการบริหารและภาวะผู้นำ และด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์, สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์, การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 และ 5.0 กล่าวคือ ยุคอุตสาหกรรม 4.0 เน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพและระบบอัตโนมัติ โดยมีเป้าหมายหลักที่การผลิตและการดำเนินงาน และยุคอุตสาหกรรม 5.0เน้นที่การสร้างความยั่งยืนและความยืดหยุ่น โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันของมนุษย์และเครื่องจักร องค์การธุรกิจต่างต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางภาวะตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน หนึ่งในภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบที่เผชิญกับความท้าทายในเรื่องของการลงทุนระบบมนุษย์และเครื่องจักร ความซับซ้อนในการจัดการข้อมูล ช่องว่างทักษะของบุคลากร การสร้างสมดุลระหว่างระบบอัตโนมัติและคุณค่าของมนุษย์และยังต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็ว คือ อุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่สร้างมูลค่าการส่งออกและการจ้างงานในระดับสูงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีทั้งโรงงานประกอบรถยนต์ขนาดใหญ่จากต่างประเทศ เช่น Toyota, Honda, Isuzu และ Ford ซึ่งธุรกิจนี้มีการจ้างแรงงานจำนวนมาก และเป็นแหล่ง

รายได้หลักของประเทศจากการส่งออกยานยนต์และชิ้นส่วน (ศูนย์สารสนเทศยานยนต์ สถาบันยานยนต์, 2566) แต่ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี ทั้งการเพิ่มขึ้นของระบบอัตโนมัติ ระบบการดำเนินงานด้วยปัญญาประดิษฐ์ และความคาดหวังด้านความยั่งยืน ทำให้ธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูงและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถเลียนแบบกระบวนการคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติงานได้อย่างใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยอาศัยการรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงสัญลักษณ์ของมนุษย์ไปสู่รูปแบบของชุดคำสั่งหรืออัลกอริทึมที่สามารถประมวลผลได้โดยระบบคอมพิวเต อร์ (พัฒน์ศิณีนาฎ วรรณรัตน์, 2567) เป้าหมายสำคัญของนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ คือ การสร้างระบบที่มีความสามารถในการเรียนรู้ การให้เหตุผล และการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นอิสระคล้ายคลึงกับมนุษย์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในหลากหลายสาขา อาทิ การศึกษา การแพทย์ และการจัดการ (Chen et al., 2019) ซึ่งการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องผสานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมระบบสายการผลิตแบบอัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการคลังสินค้า หรือแม้กระทั่งการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

ในขณะที่สมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและความสำเร็จขององค์การในระยะยาว โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-based economy) ซึ่งต้องการบุคลากรที่มีทักษะหลากหลายทั้งด้านเทคนิค ดิจิทัล และการจัดการเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นเหตุให้องค์ความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคลากรได้กลายเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่สร้างมูลค่าให้กับองค์การ (Barney, 1991) ซึ่งการศึกษาของ Menefee et al.(2006) ชี้ให้เห็นว่าการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจ จึงสามารถกล่าวได้ว่าสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ ได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาองค์การยุคใหม่ โดยหมายถึงชุดของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Attributes) ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2557) จะเห็นได้ว่าในบริบทของอุตสาหกรรมยานยนต์สมรรถนะที่จำเป็นของบุคลากรไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทักษะทางเทคนิค แต่รวมถึงทักษะการจัดการการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ การนำนวัตกรรมไปใช้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือระบบปัญญาประดิษฐ์ในสายการผลิต แม้อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจะมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง แต่ประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมให้สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก ยังขึ้นอยู่กับสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผลิต ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายสนับสนุน อันเป็นหัวใจของการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรมยานยนต์ยุคใหม่

จากความสำคัญข้างต้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์และทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ในปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทย อันดับ 1 ของอาเซียน และอันดับ 11 ของโลก รวมทั้งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนา ปรับปรุงและประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการระบบปัญญาประดิษฐ์และทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย และความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษของภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย ประกอบไปด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีฐานอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ขนาดตัวอย่างที่ดีควรมีจำนวนมากกว่า 200 ตัวอย่างขึ้นไป และนอกจากนี้ยังมีการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Lindeman, Merenda และ Gold (1980) ได้นำมาประยุกต์ใช้ ระบุไว้ว่าควรกำหนดกลุ่มตัวอย่างควรมีประมาณ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งในกรอบงานวิจัยนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 13 ตัวแปร กำหนดขนาด 20 เท่า ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการศึกษาทั้งสิ้น 260 ราย เพื่อให้ได้จำนวนที่เหมาะสมและมากพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและโมเดลสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 400 ราย โดยทำการเก็บข้อมูลจาก 3 จังหวัด คือ ชลบุรี, ระยอง และฉะเชิงเทรา การกำหนดตัวอย่างของงานวิจัยนี้จึงใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนจากจำนวนนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมภายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกทั้ง 29 แห่ง ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2567) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในขั้นตอนสุดท้าย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

จังหวัด	จำนวนนิคมอุตสาหกรรม (แห่ง)	สัดส่วนการเก็บข้อมูล (%)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
ชลบุรี	16	55.17	221
ระยอง	9	31.04	124
ฉะเชิงเทรา	4	13.79	55
รวม	**29**	**100.00**	**400**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ในลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Closed-Ended Question) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยมีเนื้อหาและรูปแบบดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งงาน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

แบบสอบถามส่วนที่ 2-4 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale) ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มาก
คะแนน 3	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	น้อย
คะแนน 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ในการกำหนดความหมายค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ สรชัย พิศาลบุตร และคณะ (2550) ในแต่ละช่วงห่างกัน 0.80 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) โดยการนำเสนอแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบการใช้คำ ความชัดเจนของคำถามและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผลการตรวจสอบพบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แต่ละตอนโดยใช้สูตรของสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งค่าความเชื่อมั่นต้องไม่น้อยกว่า 0.7 (Hair, 2010) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นในแต่ละตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.928 – 0.954 ซึ่งหมายความว่าข้อคำถามมีความเชื่อถือได้มาก จากนั้นจึงทำการจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

3.2 สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

โดยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองผ่านคิวอาร์โค้ดของ google form ในนิคมอุตสาหกรรมทั้ง 29 แห่งภายในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา พร้อมทั้งมอบของสมนาคุณให้แก่ผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทุกท่าน

สำหรับข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม นำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐาน ดังนี้

5.1 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่าย ของ Pearson (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดย Hair et al. (2019) อธิบายว่า การใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สันมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์กันสูงหรือไม่ โดยควรมีค่า ไม่ต่ำกว่า 0.30 และไม่สูงกว่า 0.80 ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นเกินกว่า 0.8 มีโอกาสเกิดภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

5.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อใช้ทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดล และ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบอิทธิพลระหว่างตัวแปรและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม AMOS เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (goodness of fit indices) ได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ /ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (x^2/df) น้อยกว่า 3.00, RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) < 0.06 , CFI (Comparative Fit Index) > 0.90, GFI (Goodness of Fit Index) > 0.90, NFI (Normal Fit Index) > 0.90 , TLI (Tucker-Lewis Index) > 0.90, RMR (Root of Mean Square Residual) < 0.05 (Diamantopoulos and Siguaw, 2000) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป AMOS

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์จากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

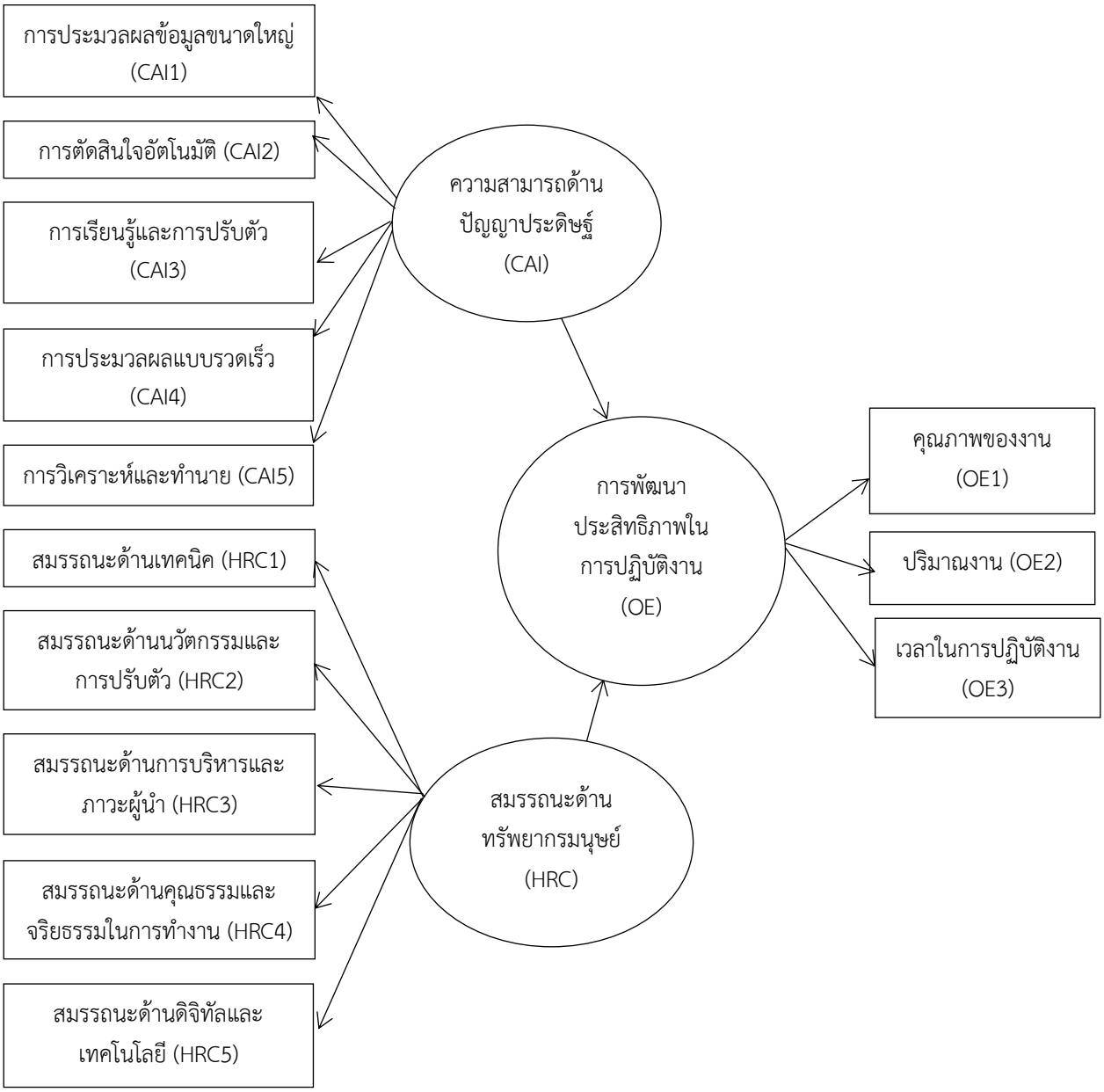
1. ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ (Capabilities of Artificial Intelligence) ปัญญาประดิษฐ์ในธุรกิจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานและการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ โดยองค์ประกอบของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ที่สำคัญในธุรกิจนั้นประกอบด้วยหลายมิติที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้นและช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า องค์ประกอบของความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ประกอบด้วย 1) การประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Processing) คือ การที่ระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Priyadi et al., 2024) 2) การตัดสินใจอัตโนมัติ (Autonomous Decision-Making) คือ การที่ระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถทำการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่ต้องการการแทรกแซงจากมนุษย์ (Mikalef et al., 2023) 3) การเรียนรู้และการปรับตัว (Learning and Adaptation) คือ การที่ระบบปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการเรียนรู้จากข้อมูลใหม่และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (Lin & Chang, 2023) 4) การประมวลผลแบบรวดเร็ว (Fast Processing) คือ การที่ระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถใช้เทคนิคการประมวลผลแบบขนานในการจัดการกับข้อมูลจำนวนมากและซับซ้อน สามารถเพิ่มความเร็วในการประมวลผลและความแม่นยำของการคำนวณ (Ozkan and Şahin, 2024) และ 5) การวิเคราะห์และทำนาย (Analytics and Prediction) คือ ความสามารถของระบบปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและทำนายผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนธุรกิจ (Enholm et al., 2021) อีกทั้งจากผลการศึกษาในอดีตยังพบว่าความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Perifanis & Kitsios, 2023)

2. สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Competencies) สมรรถนะ (Competency) หมายถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Spencer & Spencer, 1993) โดยในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ สมรรถนะที่จำเป็นประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านเทคนิค (Technical Competency) เช่น ความสามารถในการใช้เครื่องจักรอัตโนมัติ การอ่านแบบวิศวกรรม และความเข้าใจในกระบวนการทำงาน (Saleh & Ainiah, 2024) 2) สมรรถนะด้านนวัตกรรมและการปรับตัว (Innovation and Adaptability) บุคลากรจำเป็นต้องสามารถคิดวิเคราะห์ ปรับปรุงกระบวนการ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างรวดเร็ว (Trávníčková and Mazurchenko, 2024) 3) สมรรถนะด้านการบริหารและภาวะผู้นำ (Managerial and Leadership Competency) โดยเฉพาะในระดับหัวหน้างานหรือผู้บริหาร การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารทีมงาน และการสื่อสารมีผลโดยตรงต่อ

ประสิทธิภาพของการผลิตและการส่งมอบคุณค่าให้กับลูกค้า (มงคล ปินตาโมงค์, 2561) 4) สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน (Work Ethics and Discipline) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการทำงานอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมที่เน้นคุณภาพและความปลอดภัยสูงเช่นนี้ (Ichdan, 2024) และ 5) สมรรถนะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี (Digital Competency) การควบคุมหุ่นยนต์ การวิเคราะห์ข้อมูล Big Data และการเข้าใจระบบไซเบอร์-กายภาพ (Cyber-Physical Systems) กลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในสายการผลิตยุคใหม่ (Schwab, 2017) จากการศึกษาในอดีตพบว่า สมรรถนะและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้ (Klepić, 2022)

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Operational Efficiency) Gibson (2000) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) มาจากคำว่า Effect ใช้ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Cause and Effect) โดยอธิบายไว้ว่าประสิทธิภาพมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ซึ่งในระดับบุคคล จะมุ่งเน้นไปที่ผลในการปฏิบัติงาน เทียบกับเป้าหมายหรือเกณฑ์มาตรฐานขององค์การ โดย Peterson & Plowman (1989) กล่าวว่า การวัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ต้นทุนการดำเนินการ (Cost) คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทรัพยากรบุคคลในการปฏิบัติงาน 2) คุณภาพของงาน (Quality of Work) คือ ผลงานที่ได้รับจากการปฏิบัติงานมีคุณภาพตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถส่งมอบงานได้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด และมีการใช้สอยทรัพยากรอย่างคุ้มค่าไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด 3) ปริมาณงาน (Workload) คือ จำนวนงานที่แล้วเสร็จเป็นไปตามการประเมินหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ รวมทั้งสามารถดำเนินงานให้งานแล้วเสร็จตรงตามเป้าหมายขององค์การ 4) เวลาในการปฏิบัติงาน (Time) คือ ระยะเวลาที่ผู้ปฏิบัติงานใช้ในการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ โดยงานนั้นจะต้องถูกต้องเหมาะสม ตรงตามคุณภาพตามเกณฑ์ที่หน่วยงานกำหนด แล้วเสร็จทันเวลา และ 5) กระบวนการปฏิบัติงาน (Operation Process) คือ ความสามารถในการจัดเตรียมระบบการปฏิบัติงาน รวมถึงการกำหนดแผนการทำงานให้มีขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน โดยในปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่านทำการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามแนวคิดของ Peterson & Plowman (1989) อาทิ Sayed (2022) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรบุคคล: ยกระดับทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ในภาคการโรงแรมของอียิปต์ และ Guo & Kenikasahmanworakhun (2023) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในบริษัท จอยทาวน์ ฟาร์มาซูติคอล กรุ๊ป จำกัด รวมทั้ง Sun & Tarndamrong (2024) ที่ได้ศึกษา อิทธิพลของลักษณะงานและคุณภาพชีวิตในการทำงานต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัท ปักกิ่ง อิ๋งจื้อ ซินหยวน เทคโนโลยี จำกัด ซึ่งการศึกษาเหล่านี้ ทำการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามแนวคิดของ Peterson & Plowman (1989) ใน 3 มิติ ประกอบไปด้วย 1) ด้านคุณภาพของงาน 2) ด้านปริมาณงาน และ 3) ด้านเวลาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากองค์ประกอบทั้ง 3 มิตินี้ มีความเหมาะสมกับการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานขององค์กร ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานใน 3 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านคุณภาพของงาน 2) ด้านปริมาณงาน และ 3) ด้านเวลาในการปฏิบัติงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถดำเนินการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการนำเอาตัวแปรองค์ประกอบ และประเด็นที่ต้องการวิจัยมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ แสดงทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรวิจัย ดังภาพด้านล่างและรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31 – 40 ปี การศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช. มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5 ปี ถึง 10 ปี และมีตำแหน่งงานในระดับปฏิบัติการ

ผลการศึกษาความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 S.D. = 0.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก พบว่า ด้านการประมวลผลแบบรวดเร็ว (CAI4) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 4.19 S.D. = 0.62 รองลงมาคือ การเรียนรู้และการปรับตัว (CAI3) มีค่าเฉลี่ย 4.12 S.D. = 0.66 และการวิเคราะห์และทำนาย (CAI5) มีค่าเฉลี่ย 4.00 S.D. = 0.67

ผลการศึกษาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 S.D. = 0.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก พบว่า สมรรถนะด้านเทคนิค (HRC1) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 4.05 S.D. = 0.62 รองลงมาคือ สมรรถนะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี (HRC5) มีค่าเฉลี่ย 4.03 S.D. = 0.61 และ สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน (HRC4) มีค่าเฉลี่ย 3.98 S.D. = 0.71

ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 S.D. = 0.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก พบว่า ปริมาณงาน (OE2) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 4.15 S.D. = 0.43 รองลงมาคือ เวลาในการปฏิบัติงาน (OE3) มีค่าเฉลี่ย 4.05 S.D. = 0.63 และ คุณภาพของงาน (OE1) มีค่าเฉลี่ย 4.04 S.D. = 0.65

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรอิสระ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรอิสระ จำนวน 10 ตัวแปร โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (r) ซึ่งควรมีค่า r มากกว่า 0.30 แต่ไม่ควรเกิน 0.80 โดยแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2

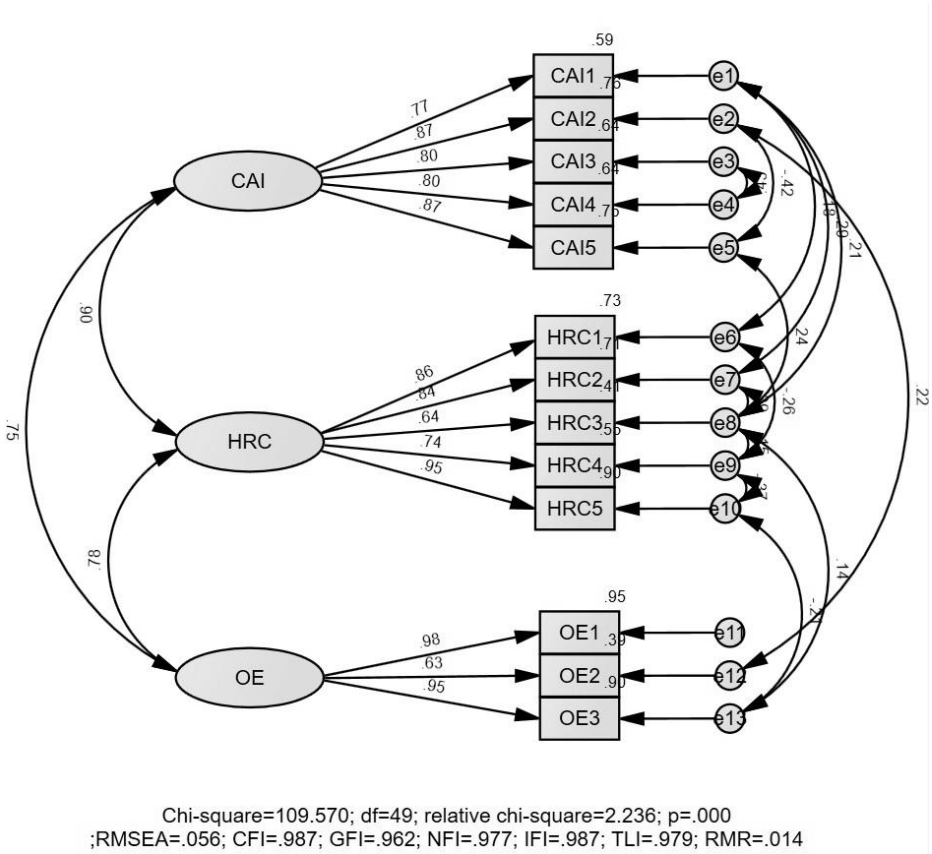
ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	CAI1	CAI2	CAI3	CAI4	CAI5	HRC1	HRC2	HRC3	HRC4	HRC5
CAI1	1									
CAI2	0.70**	1								
CAI3	0.62**	0.70**	1							
CAI4	0.61**	0.68**	0.79**	1						
CAI5	0.66**	0.65**	0.70**	0.72**	1					
HRC1	0.65**	0.67**	0.64**	0.65**	0.69**	1				
HRC2	0.68**	0.69**	0.59**	0.59**	0.68**	0.72**	1			
HRC3	0.53**	0.54**	0.46**	0.45**	0.60**	0.50**	0.70**	1		
HRC4	0.47**	0.60**	0.50**	0.50**	0.55**	0.54**	0.60**	0.54**	1	
HRC5	0.66**	0.75**	0.69**	0.69**	0.73**	0.72**	0.71**	0.62**	0.63**	1
Mean	3.93	3.99	4.12	4.19	4.00	4.05	3.94	3.73	3.98	4.03
S.D.	0.63	0.64	0.66	0.62	0.67	0.62	0.68	0.89	0.71	0.62

หมายเหตุ ** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 2 จากการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตได้ มีค่าระหว่าง 0.45-0.79 ซึ่งไม่เกิน 0.80 หมายความว่าไม่เกิดปัญหาเส้นตรงร่วมเชิงพหุ (Multicollinearity) และสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานในขั้นตอนถัดไปได้ ซึ่งจากตารางนี้พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ CAI3 และ CAI4 โดยมีค่า r = 0.79 รองลงมาคือ ตัวแปร CAI2 และ HRC5 มีค่า r = 0.75 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ CAI4 และ HRC3 โดยมีค่า r = 0.45

1.2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม AMOS

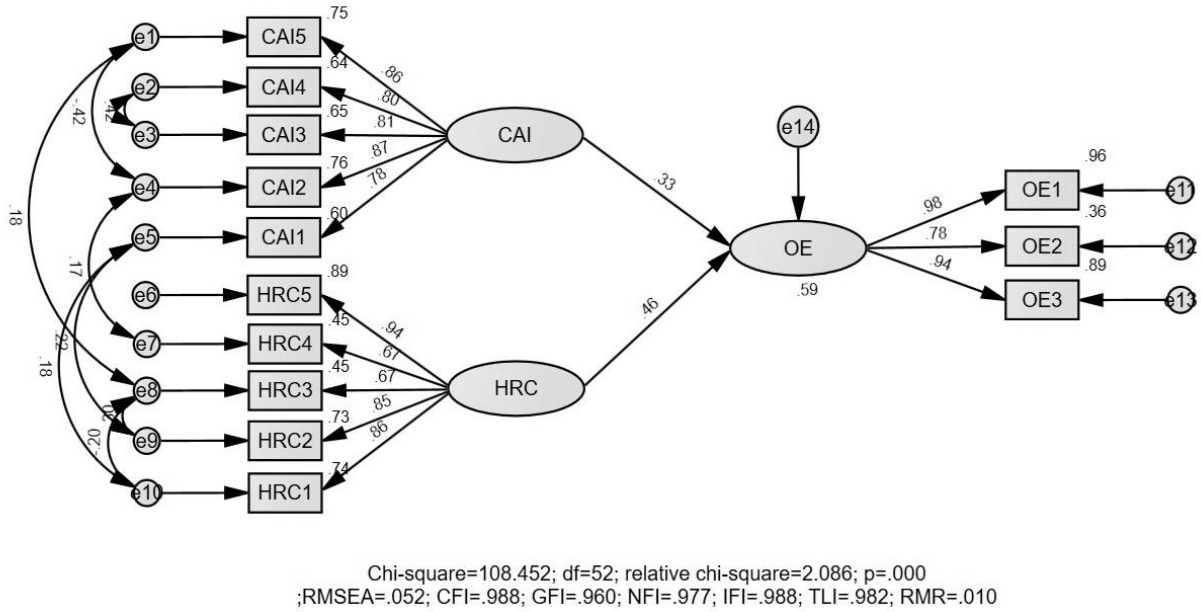

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีที่แสดงความตรงของโมเดลดังนี้ คือ x^2/df = 2.236, RMSEA = 0.056, CFI = 0.987, GFI = 0.962, NFI = 0.977, TLI = 0.987, และ RMR = 0.014 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทยและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทยและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงในภาพที่ 3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงค่าอิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย

จากภาพที่ 3 แสดงถึงค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ (CAI) ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (OE) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.33 โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือการตัดสินใจอัตโนมัติ (CAI2) มีค่าเท่ากับ 0.87 รองลงมาคือ การวิเคราะห์และทำนาย (CAI5) มีค่าเท่ากับ 0.86 การเรียนรู้และการปรับตัว (CAI3) มีค่าเท่ากับ 0.81 การประมวลผลแบบรวดเร็ว (CAI4) มีค่าเท่ากับ 0.80 และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (CAI1) มีค่าเท่ากับ 0.78 ตามลำดับ ส่วนค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRC) มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (OE) มีค่าเท่ากับ 0.46 โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดคือสมรรถนะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี (HRC5) มีค่าเท่ากับ 0.94 รองลงมาคือ สมรรถนะด้านเทคนิค (HRC1) มีค่าเท่ากับ 0.86 สมรรถนะด้านนวัตกรรมและการปรับตัว (HRC2) มีค่าเท่ากับ 0.85 สมรรถนะด้านการบริหารและภาวะผู้นำ (HRC3) รวมทั้งสมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน (HRC4) มีค่าเท่ากับ 0.67 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสอง (CAI) และ (HRC) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่า R^2 = 0.59 มีความตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีที่แสดงความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างดังนี้ คือ x^2/df = 2.086, RMSEA = 0.052, CFI = 0.988, GFI = 0.960, NFI = 0.988, TLI = 0.982, และ RMR = 0.010

เมื่อพิจารณาตามสมมติฐานแล้วพบว่า ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 จากโมเดลนี้พบว่าสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์มีค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRC) มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (OE) มีค่าเท่ากับ 0.46 เหนือกว่าค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ (CAI) ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (OE) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.33

อภิปรายผล

ผลการวิจัยความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย สามารถอภิปรายได้ 2 ประเด็นดังนี้

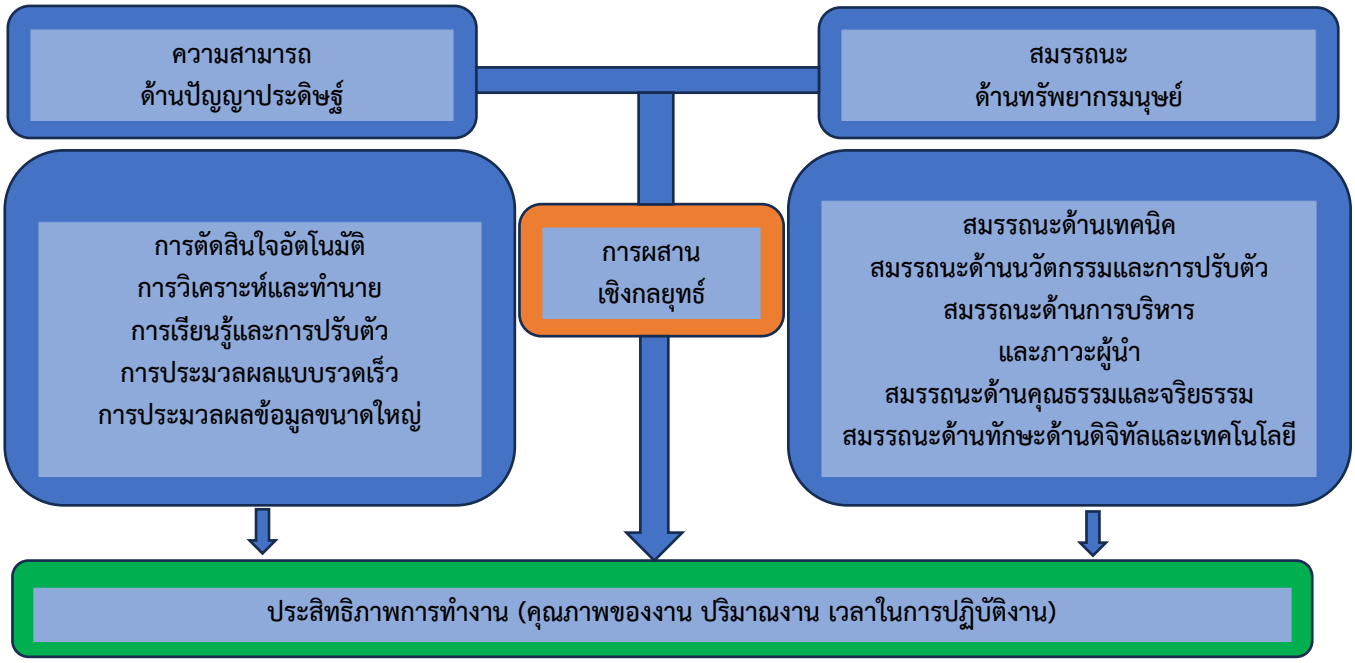
การศึกษาอิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่า ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับ Mikalef (2023) ที่ได้ศึกษา ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ในมิติความสามารถทางการตลาด ได้กล่าวว่า ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์มีความสำคัญต่อองค์กรในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและเพิ่มผลกำไรขององค์กรได้ เนื่องจากความสามารถของ AI ไม่ใช่แค่เทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนหรือความสามารถทางเทคนิคในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการผสมผสานเทคโนโลยี ความรู้ขององค์กร และสถาบันต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้มีความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรได้ และสอดคล้องกับ วสันต์ เกิดสวัสดิ์ และคณะ (2567) กล่าวไว้ว่า คุณประโยชน์ของการนำ AI (Artificial Intelligence) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน คือ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเพิ่มมา กขึ้น รวมทั้งปัญญาประดิษฐ์สามารถปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดีขึ้น การทำนายความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น และการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Agarwall, Das & Swain (2021) พบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการดำเนินกิจการสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาอิทธิพลทางตรงของสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย พบว่า สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ Klepić (2022) กล่าวไว้ว่า สมรรถนะและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับ ศรัณย์ วัฒนา (2560) พบว่า การที่ทรัพยากรมนุษย์มีสมรรถนะที่ดี มีทักษะรอบด้านและหลากหลายและคิดอย่างมีตรรกะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ บัณฑิตา เพิ่มเดช (2564) พบว่า การที่ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาและมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมากขึ้น จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ทิพานัน ชะเอมไทย และคณะ (2565) พบว่า สมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคโนโลยี แต่เป็นขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์ประกอบปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้จำกัดเพียงเทคโนโลยีพื้นฐานอย่างที่รับรู้กัน แต่ยังรวมถึงการตัดสินใจอัตโนมัติ การวิเคราะห์และทำนาย การเรียนรู้และการปรับตัว การประมวลผลแบบรวดเร็ว และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทเป็นกลไกสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อคุณภา พ ปริมาณและเวลาของงานโดยตรง ไม่ใช่เพียงระบบอัตโนมัติ แต่เป็นตัวเร่งประสิทธิภาพขององค์กร สำหรับสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่สุดในการยกระดับผลการปฏิบัติงาน พบว่า สมรรถนะของ ทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิภาพการทำงาน เหนือกว่าองค์ประกอบความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ สมรรถนะด้านเทคนิคสมรรถนะด้านนวัตกรรมและการปรับตัว สมรรถนะด้านการบริหารและสมรรถนะด้านภาวะผู้นำ สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมและสมรรถนะด้านทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้ปัญญาประดิษฐ์จะทรงพลังเพียงใด แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสูง โดยเฉพาะในบริบท

อุตสาหกรรม 4.0–5.0 ยังคงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จขององค์กร ในประเด็นของการผสานปัญญาประดิษฐ์กับทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเชิงระบบทั้งสองสมมติฐานร่วมกันอธิบายประสิทธิภาพการทำงานได้ดีโดยตัวชี้วัดผลลัพธ์การทำงานประกอบด้วยคุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาในการปฏิบัติงาน สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรสามารถบรรลุความมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ เมื่อมีการออกแบบระบบงานโดยรวมที่ประสานการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับทรัพยากรมนุษย์อย่างมีกลยุทธ์ (Strategic Alignment)

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือการเรียนรู้และการปรับตัวกับการประมวลผลแบบรวดเร็ว รองลงมาคือ ตัวแปรการตัดสินใจอัตโนมัติและ สมรรถนะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ การประมวลผลแบบรวดเร็วกับสมรรถนะด้านการบริหารและภาวะผู้นำ ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เกิดจากอิทธิพลของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงของความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทยและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า ค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเหนือกว่าค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความตรงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ดังนั้นผู้บริหารและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ในเขตนิคมอุตสาหกรรมจึงควรมุ่งเน้นเรื่องการตัดสินใจอัตโนมัติ การวิเคราะห์และทำนาย การเรียนรู้และการปรับตัว การประมวลผลแบบรวดเร็ว และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ นอกจากนี้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการปฏิบัติงานภายในองค์กร การสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ทั้งในด้านซอฟแวร์และฮาร์ดแวร์ เพื่อการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ การตัดสินใจอัตโนมัติ การประมวลผลแบบรวดเร็ว รวมทั้งการวิเคราะห์และการทำนาย นอกจากนี้อุตสาหกรรมยานยนต์ควรลงทุนงบประมาณเพื่อพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ให้มีความสามารถที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมยานยนต์

1.2 สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมยานยนต์ ดังนั้นผู้บริหารและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ในเขตนิคมอุตสาหกรรมจึงควรมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ในด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี ด้านเทคนิค ด้านนวัตกรรมและการปรับตัว ด้านการบริหารและภาวะผู้นำ รวมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดผลลัพธ์ของงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน เช่น แรงจูงใจ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันในงาน หรือ ความพึงพอใจในงาน เป็นต้น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ เพื่อทำการเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าปัจจัยความสามารถด้านปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมทุกอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง

ทิพานัน ชะเอมไทย, พัณณิตา หมายงาม, ศิราพร สาดบางเคียน, อภิสรา สีเงิน และ รัตนา สีดี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม นวนครและสวนอุตสาหกรรมโรจนะ อยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4*(4), 71-86.

บัณฑิตา เพิ่มเดช. (2564). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

พัฒน์ศิณีนาฎ วรรณรัตน์. (2567). *การศึกษานวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กรณีศึกษาของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE)*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

มงคล ปินตาโมงค์. (2561). *สมรรถนะประจำกลุ่มงานของผู้ปฏิบัติงานด้านทะเบียนการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

วสันต์ เกิดสวัสดิ์, สหพัฒน์ หอมจันทร์ และ กันต์ฐมณีญา นฤโฆษกิตติกีรติ. (2567). ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา, 3*(2), 31-50.

ศรัณย์ วัฒนา. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ 4.0 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไปสู่ประเทศไทย 4.0*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2557). สมรรถนะสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 6*(12), 165-184.

ศูนย์สารสนเทศยานยนต์ สถาบันยานยนต์. (2566). *รายงานภาพรวมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ปี 2566*. สืบค้นจาก https://data.thaiauto.or.th/auto/articles-th/auto-articles-th.html?id=150.

สรชัย พิศาลบุตร, เสาวรส ใหญ่สว่าง และ ปรีชา อัศวเดชานุกร. (2550). *การสร้างและประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2567*). เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม*. สืบค้นจาก https://eeco.or.th/th/promotional-zone/eec-investment.

Agarwall, H., Das, C. P., & Swain, R. K. (2022). Does artificial intelligence influence the operational performance of companies? a study. In *2nd International Conference on Sustainability and Equity (ICSE-2021)* (pp. 59-69). Dordrecht, The Netherlands: Atlantis Press.

Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management, 17*(1), 99-120.

Chen, J. R. (2019). Current status of artificial intelligence applications in urology and their potential to influence clinical practice. *BJU international, 124*(4), 567–577.

Diamantopoulos, A. & Siguaw, A. D. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage.

Enholm, I. M., Papagiannidis, E., Mikalef, P., & Krogstie, J. (2022). Artificial intelligence and business value: A literature review. *Information Systems Frontiers, 24*(5), 1709-1734.

Gibson, E. J., & Pick, A. D. (2000). *An ecological approach to perceptual learning and development*. Oxford: Oxford University Press.

Guo, C., & Kenikasahmanworakhun, P. (2023). Transformational leadership affecting the performance of personnel in Jointown Pharmaceutical Group Co., Ltd. *Journal of Value Chain Management and Business Strategy, 2*(3), 1-14.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European business review, 31*(1), 2-24.

Ichdan, D. A. (2024). Analysis of employee performance through productivity: The role of kaizen culture, motivation, and work discipline in the manufacturing industry. *Annals of Human Resource Management Research, 4*(1), 13–28.

Klepić, I. (2022). The Influence of Human Resources Competency Management on the Business Success of Small and Medium Enterprises. *Naše gospodarstvo/Our economy, 68*(4), 12-27.

Lin, K. Y., & Chang, K. H. (2023). Artificial intelligence and information processing: A systematic literature review. Mathematics, 11(11), 2420.

Lindeman, R. H., Merenda, P. F., & Gold, R. Z. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.

Menefee, M., Parnell, J., Powers, E., & Ziemnowicz, C. (2006). The role of human resources in the success of new businesses. *Southern Business Review, 32*(1), 23.

Mikalef, P., Lemmer, K., Schaefer, C., Ylinen, M., Fjørtoft, S. O., Torvatn, H. Y., Gupta, M., & Niehaves, B. (2023). Examining how AI capabilities can foster organizational performance in public organizations. *Government Information Quarterly, 40*(2), 1-14.

Özkan, C., & Şahin, S. (2024). AI Applications in Real-Time Edge Processing: Leveraging Artificial Intelligence for Enhanced Efficiency, Low-Latency Decision Making, and Scalability in Distributed Systems. *Internation Journal of Machine Intelligence for Smart Applications, 14*(8), 1-19.

Perifanis, N. A., & Kitsios, F. (2023). Investigating the influence of artificial intelligence on business value in the digital era of strategy: A literature review. *Information, 14*(2), 85.

Peterson, E. and Plowman, E.G. (1989). Business organization and management. llinois: Richard D. Irwin.

Priyadi, P., Migunani, M., & Sasmoko, D. (2024). Enhancing Big Data Processing Efficiency in AI-Based Healthcare Systems: A Comparative Analysis of Random Forest and Deep. *Journal of Technology Informatics and Engineering, 3*(3), 263-278.

Saleh, H., & Ainiah, S. (2024). Engineering Success: Training as a Catalyst for Performance in Automotive R&D. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 14*(3), 573–589.

Sayed, E., Yasin, A., Elsayed, A., Ezzat, H., & Elsayed, O. (2022). Rebooting human resources: Upskilling for artificial intelligence in the Egyptian hotel sector. *Journal of the Faculty of Tourism and Hotels-University of Sadat City, 6*(1), 1-17.

Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Business.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. New York: John Wiley & Sons.

Sun, Q. & Tarndamrong, P. (2024). Job Characteristics and Quality of Work Life on Employee Performance: A Case Study of Beijing Yingzhi Xinyuan Technology Co., Ltd. *Procedia of Multidisciplinary Research, 2*(2), 10-13.

Trávníčková, H., Ostin, V., & Mazurchenko, A. (2024). Driving Success: Unveiling Key Trends in Employee Training and Competency Development within the Automotive Industry. *Central European Business Review, 13*(4), 61–78.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 17-30.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Mediating Role of ESG Management in the Relationships Between Team-Oriented Leadership, Employee Engagement, and Organizational Sustainability

Siripong Jeerungsuwan[1] and Pornlapas Suwannarat[2]

[1] *Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Associate Professor, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Siripong.je@gmail.com*

ABSTRACT

This study examines the impact of team-oriented leadership and employee engagement on organizational sustainability, with a particular focus on the mediating role of Environmental, Social, and Governance (ESG) management. As organizations face increasing pressure to integrate sustainability into their core strategies, effective leadership and employee commitment are essential for achieving long-term resilience and responsible business practices. By analyzing data from the Corporate Business Development (CBD) unit of Central Group, this research explores how leadership styles and employee engagement contribute to sustainable outcomes. Utilizing SPSS for statistical analysis, the study finds that both team-oriented leadership and employee engagement significantly influence organizational sustainability. Moreover, ESG management acts as a partial mediator, reinforcing its role in strengthening the connection between leadership, engagement, and sustainability performance. These findings highlight the importance of adopting collaborative leadership approaches, fostering employee commitment, and embedding ESG principles into organizational frameworks. By providing insights into the interplay of these factors, this research recommends that organizations should strategically exhibit as well as foster the team-oriented leadership practices, actively engage employees, and integrate robust ESG management frameworks to drive long-term sustainability of their firms. By embedding these approaches, companies can strengthen resilience, build stakeholder trust, and secure a competitive edge in a rapidly evolving business environment.

Keywords: Team-Oriented Leadership, Employee Engagement, ESG Management, Organizational Sustainability

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

Introduction

In the rapidly evolving global economy, organizations must balance competitiveness with sustainability imperatives. Sustainability has become essential, driven by societal expectations, regulations, and strategic needs. Organizational sustainability integrates environmental, social, and economic dimensions, emphasizing long-term value creation beyond financial success (Okpara & Idowu, 2013; Batista & Francisco, 2018). Sustainability management refers to how organizations systematically incorporate

Received: 21 March 2025;
Revised: 23 July 2025;
Accepted: 4 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

these environmental, social, and governance (ESG) considerations into their operations and decision-making to secure long-term resilience and stakeholder trust (Suwannarat, 2023). Achieving sustainability requires effective leadership and engaged employees. Team-oriented leadership, fostering collaboration and collective responsibility, aligns individual efforts with organizational objectives, supporting sustainability initiatives (Mensah & Qi, 2016). Likewise, employee engagement—emotional and cognitive dedication to organizational goals—enhances productivity, innovation, and resilience, contributing to long-term sustainability (Kular, S. et al., 2008; Markos, S., & Sridevi, M. S., 2010).

However, existing studies often examine leadership, engagement, or ESG practices in isolation and lack an integrated perspective on how these factors jointly drive sustainability. This study addresses this gap by exploring the mediating role of ESG in linking team-oriented leadership and employee engagement to organizational sustainability.

Despite its benefits, integrating sustainability remains a challenge for many organizations, including the Corporate Business Development (CBD) unit of Central Group. Central Group is one of Thailand's largest conglomerates, with businesses spanning retail, property development, and hospitality. Its CBD unit manages key assets such as malls, hotels, and markets, directly contributing to economic and community growth. This study focuses on CBD because its diverse operations require integrating ESG and sustainability practices across multiple sectors. Examining how team-oriented leadership and employee engagement impact sustainability within CBD could provide insights relevant to other multi-industry organizations. However, embedding Environmental, Social, and Governance (ESG) principles into strategic and operational practices presents challenges, particularly in balancing financial performance with social and environmental responsibilities. This study examines how ESG management mediates the relationships between team-oriented leadership, employee engagement, and organizational sustainability. It aims to provide insights that enhance leadership effectiveness, employee commitment, and ESG integration, and to strengthen CBD and similar organizations sustainability performance, resilience, and long-term growth with the creation of win-win situations of all stakeholders.

Research Objectives

1. To examine how team-oriented leadership and employee engagement impact ESG management.
2. To study the direct effects of team-oriented leadership and employee engagement on organizational sustainability.
3. To investigate the mediating role of ESG management in the relationships between team-oriented leadership, employee engagement, and organizational sustainability.

Research Methodology

This quantitative study was conducted at the Corporate Business Development (CBD) headquarters. Fieldwork took place between December 2024 and January 2025, following formal approval from CBD's management to distribute questionnaires to employees. The research process is divided into five stages as follows:

1. Population and Sample

The study will collect data from employees in the Corporate Business Development (CBD) unit at Central Group using simple random sampling, ensuring equal probability of selection and minimizing bias. Based on the Krejcie and Morgan Table (Krejcie & Morgan, 1970), a sample size of at least 92 participants is targeted for statistical reliability.

2. Research Instruments

Data will be collected using a structured questionnaire aligned with the study's objectives and relevant literature. The questionnaire consists of five sections: demographic factors, Team-Oriented Leadership, Employee Engagement, ESG Management, and Organizational Sustainability. Sections 2–5 are based on validated frameworks and use a 5-point Likert scale ranging from "Strongly Agree" (5) to "Strongly Disagree" (Likert, R., 1932) (1). The Likert scale is interpreted as follows: scores 4.21–5.00 indicate "Strongly Agree", scores 3.41–4.20 indicate "Agree", scores 2.61–3.40 indicate "Neutral", scores 1.81–2.60 indicate "Disagree" and scores 1.00–1.80 represent "Strongly Disagree." This instrument ensures structured and reliable data collection.

3. Validation of Research Instruments

The questionnaire's validity and reliability were established through expert review and statistical testing. Content validity was confirmed using the Index of Item Objective Congruence (IOC), with three experts evaluating the items, resulting in IOC scores ranging from 0.67 to 1.00, all exceeding the acceptable threshold of 0.5, thereby ensuring alignment with research objectives. Reliability was assessed through a pilot study involving 30 participants, yielding a Cronbach's Alpha of 0.89, which surpasses the standard cutoff of 0.7, indicating high internal consistency and suitability for full-scale data collection.

4. Data Collection and Analysis

Data collection comprised both primary and secondary sources. Primary data were obtained from 110 employees at the CBD unit through an online questionnaire, distributed via internal email with an invitation explaining the study's purpose. Confidentiality was maintained by ensuring all responses were anonymous and stored securely, accessible only to the researcher. Secondary data were gathered from relevant research articles, journals, and academic papers to support the study's framework and discussions.

5. Statistical Analysis

The study will employ a range of statistical methods to analyze the data and test the hypotheses aligned with each research objective.

5.1 Descriptive statistics will be used to summarize and describe the basic features of the collected data, providing an overview of the sample's demographic characteristics and their responses. This supports the initial understanding of the data relevant to all objectives.

5.2 Inferential statistical:

- Objective 1 (To examine the effect of ESG management on organizational sustainability): Tested using simple regression to determine the direct effect of ESG management on organizational sustainability.

- Objective 2 & 3 (To analyze the impact of team-oriented leadership and employee engagement on ESG management): Multiple regression analysis will be conducted to assess how these independent variables simultaneously influence ESG management.

- Objective 4 & 5 (To investigate the mediating role of ESG management between team-oriented leadership / employee engagement and organizational sustainability): Mediation analysis based on Baron & Kenny's (1986) approach will be performed, entering ESG management as a mediator. This will clarify the direct and indirect effects of leadership and engagement on sustainability.

These statistical methods were chosen because they are well-suited for examining predictive relationships and testing mediation paths in cross-sectional data. A 95% confidence level (α = 0.05) will be applied throughout to ensure statistical rigor. Additionally, control variables such as gender, age, education, and tenure will be included to account for potential confounding effects, enhancing the validity of the results.

The Conceptual Framework

This study's conceptual framework is developed by integrating insights from several established theories and empirical studies. The relationship between leadership, employee engagement, and organizational outcomes is grounded in team-oriented leadership theories (Kezar, 1998; Nelson et al., 2016) and engagement frameworks (Chandani et al., 2016; Markos, S., & Sridevi, M. S., 2010). The role of ESG as a mechanism to drive sustainability aligns with stakeholder theory and empirical work on ESG's impact on long-term performance (Park & Jang, 2021; Zhang & Jin, 2022). The mediation paths are also supported by social exchange theory (Blau, 1964), which suggests that leadership and engagement foster reciprocal behaviors that are channeled through organizational systems such as ESG management to influence sustainability.

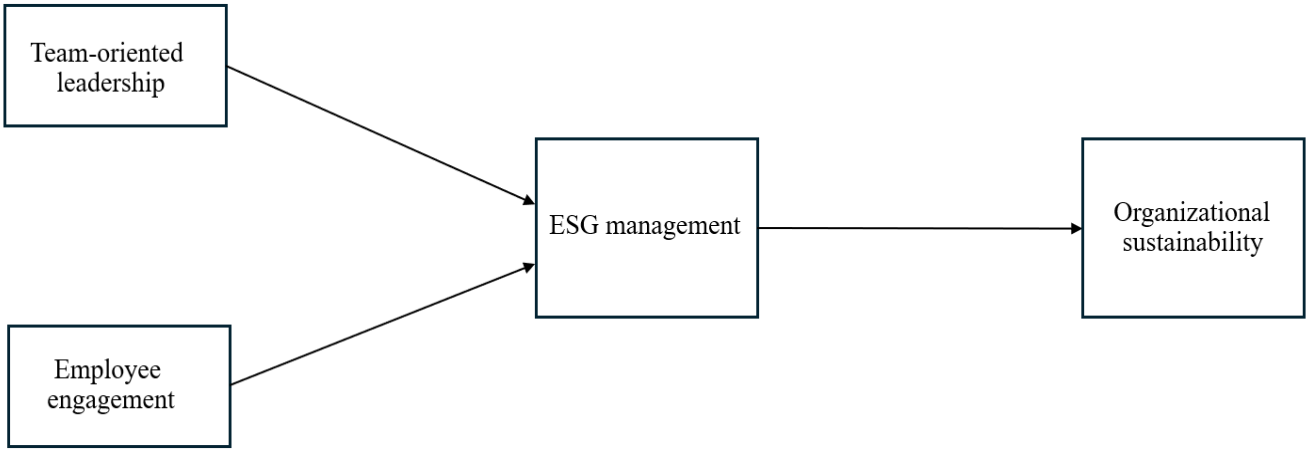

Figure 1 Theoretical Framework Developed based on Kezar (1998), Park & Jang (2021), and Zhang & Jin (2022).

H1: ESG management has a significant effect on organizational sustainability.

H2: Team-oriented leadership has a significant impact on ESG management.

H3: Employee engagement has a significant effect on ESG management.

H4: ESG management mediates the relationship between team-oriented leadership and organizational sustainability.

H5: ESG management mediates the relationship between employee engagement and organizational sustainability.

Research Results

Research findings indicate that:

1. Effect of ESG (Environmental, Social, and Governance) management on organizational sustainability.

Table 1 Result of the regression analysis 1

Model	1	2	3	4	5	6
Independent variable (IV)	**Org Sustain**	**ESG Mgt**	**ESG Mgt**	**Org Sustain**	**ESG Mgt**	**Org Sustain**
Team-Oriented Leadership		0.546***		0.164	0.148	0.051
Employee Engagement			0.681***	0.556***	0.580***	0.115
EGS Management	0.867***					0.760***
Adjusted R^2	0.749	0.291	0.459	0.451	0.466	0.757

Note: Org Sustain = Organizational Sustainability; ESG Mgt = ESG Management

*** p < 0.001, ** p < 0.01, * p < 0.05

Table 1 (Model 1) presents the regression results assessing the impact of ESG management on organizational sustainability. The findings support the hypothesis that ESG management has a significant and positive effect on organizational sustainability. The results indicate that ESG management positively and significantly influences organizational sustainability (β = 0.867, p < 0.001). The regression model explains 74.9% (R^2 = 0.749) of the variance in organizational sustainability. This leads to the acceptance of H1.

These findings highlight the critical role of ESG management in strengthening organizational sustainability. By integrating ESG principles into strategic decision-making and operational frameworks, organizations can enhance long-term resilience, sustainable growth, and competitive advantage. Prioritizing ESG initiatives ensures that businesses remain adaptable and accountable in an increasingly sustainability-driven market.

2. To analyze the impact of team-oriented leadership on ESG management.

Table 1 (Model 2) presents the regression results assessing the influence of team-oriented leadership on ESG management. The findings support the hypothesis that team-oriented leadership has a significant and positive effect on ESG management. The results indicate that team-oriented leadership

positively and significantly impacts ESG management (β = 0.546, $p < 0.001$). The regression model explains 29.1% (R^2 = 0.291) of the variance in ESG management. This supports H2.

These findings confirm that team-oriented leadership plays a vital role in shaping ESG management by fostering collaboration, shared goals, and inclusivity within organizations. Organizations that prioritize team-oriented leadership create a culture of collective responsibility, making it easier to implement effective ESG strategies (Putsom et al., 2019a; Naowakhoaksorn et al., 2021; Putsom et al., 2019b). This leadership approach ensures that sustainability goals and ethical governance practices are embedded across all levels of the organization.

3. To assess the effect of employee engagement on ESG management.

Table 1 (Model 3) presents the regression results assessing the influence of employee engagement on ESG management. The findings support the hypothesis that employee engagement has a significant and positive effect on ESG management. The results indicate that employee engagement positively and significantly influences ESG management (β = 0.681, $p < 0.001$). The regression model explains 45.9% (R^2 = 0.459) of the variance in ESG management and this triggers to the H3 acceptance.

These findings reinforce that employee engagement is a key driver of ESG management. Engaged employees, who are emotionally and cognitively committed to their organizations, are more likely to actively participate in sustainability initiatives, uphold ethical practices, and align with ESG goals (Suwannarat et al., 2025). Organizations that cultivate employee engagement can enhance their ESG performance, fostering a culture of responsibility, ethical governance, and proactive sustainability.

4. To investigate the mediating role of ESG management in the relationship between team-oriented leadership and organizational sustainability.

Table 2 Result of the regression analysis 2

Model	**7**	**8**
Independent variable (IV)	**Org Sustain**	**Org Sustain**
Team-Oriented Leadership	0.545***	
Employee Engagement		0.668***
Adjusted R^2	0.290	0.441

Note: Org Sustain = Organizational Sustainability

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

The mediating effect of ESG management on the relationship between team-oriented leadership and organizational sustainability was examined using Baron & Kenny's (1986) mediation approach. Firstly, the impact of team-oriented leadership has been investigated. Regarding Table 1 (Model 4), the study cannot find the significant influence of team-oriented leadership (β = 0.164, $p > 0.05$) on organizational sustainability. Overall, the regression can explain 45.1% (0.451) of the variation of the dependent variable: organizational sustainability.

Secondly, the influence of team-oriented leadership on ESG management was tested. Table 1 (Model 5) shows that team-oriented leadership does not show a significant effect (β = 0.148, p > 0.05). This model explains 46.6% (R^2 = 0.466) of the variance in ESG management.

Thirdly, with the approach of Baron & Kenny, team-oriented leadership and ESG management have been simultaneously loaded as independent variables to test their effect on organizational sustainability, this can be seen from table 1 (model 6), only ESG management was found to have a strong and significant positive impact (β10 = 0.760, p < 0.001), while team-oriented leadership remained non-significant (β8 = 0.051, p > 0.05). This result indicates that the presence of ESG management absorbs the explanatory power of team-oriented leadership, suggesting a mediation effect. Therefore, the findings support the mediating role of ESG management in the relationship between team-oriented leadership and organizational sustainability. This underscores the critical role of ESG frameworks in translating leadership behavior into measurable sustainable outcomes.

Regarding Table 2 (Model 7), the results confirm that team-oriented leadership has a significant impact on organizational sustainability (β11 = 0.545, p < 0.001). However, when both team-oriented leadership and employee engagement are analyzed together, the effect of team-oriented leadership on organizational sustainability diminishes due to the shared influence of multiple independent variables. Despite this, ESG management plays a full mediating role, acting as a crucial factor in translating leadership practices into sustainable outcomes. This suggests that organizations seeking to enhance sustainability should focus on fostering team-oriented leadership while integrating strong ESG management practices to maximize their sustainability efforts. This leads to the acceptance of H4.

5. To explore the mediating effect of ESG management in the relationship between employee engagement and organizational sustainability.

The mediating effect of ESG management on the relationship between employee engagement and organizational sustainability was examined using Baron & Kenny's (1986) mediation approach. Firstly, the impact of employee engagement has been investigated. Table 1 (Model 4) informs that employee engagement has positively and significantly affected organizational sustainability (β = 0.556, p < 0.001). Overall, the regression can explain 45.1% (0.451) of the variation of the dependent variable: organizational sustainability.

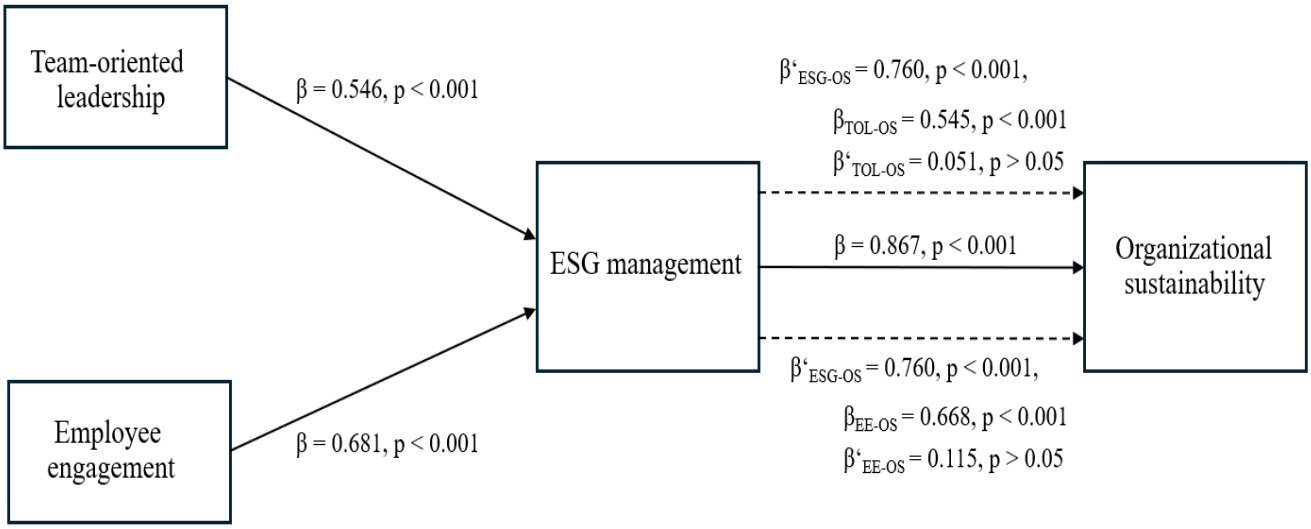
Secondly, the influence of employee engagement on ESG management was tested. Table 1 (Model 5) shows that employee engagement significantly impacts ESG management (β = 0.580, p < 0.001). This model explains 46.6% (R^2 = 0.466) of the variance in ESG management.

Thirdly, with the approach of Baron & Kenny, employee engagement and ESG management have been simultaneously loaded as independent variables to test their effect on organizational sustainability, this can be seen from table 1 (model 6). The results indicate that employee engagement no longer significantly influences organizational sustainability when ESG management is included (β9 = 0.115, p > 0.05). However, ESG management demonstrates a strong and significant impact on organizational sustainability (β10 = 0.760, p < 0.001). Hence, from model 6, the influence of employee engagement on organizational sustainability has been changed to non-significant after adding ESG

management to the computation. This suggests that ESG management fully mediates the relationship between engagement and sustainability. Hence, H5 has been supported.

Regarding Table 2 (Model 8), the results confirm that team-oriented leadership and employee engagement each have a significant impact on organizational sustainability (β12 = 0.668, $p < 0.001$). Despite this, ESG management plays a mediating role, acting as a crucial factor in translating employee engagement into sustainable outcomes. This suggests that organizations seeking to enhance sustainability should focus on fostering employee engagement while integrating strong ESG management practices to maximize their sustainability efforts.

Collectively, these results demonstrate that ESG management plays a pivotal role in enhancing organizational sustainability. Team-oriented leadership and employee engagement both significantly influence ESG practices, which in turn drive sustainability outcomes. The mediating analyses reveal that ESG management considerably channels the effects of leadership and engagement toward sustainability, underscoring its role as a critical mechanism. This integrated view offers a comprehensive understanding of how internal leadership and engagement, when aligned with ESG frameworks, contribute to long-term organizational success.

Note: ESG = ESG management, OS = Organizational sustainability, TOL = Team-oriented leadership, EE = Employee engagement

Figure 2 Tested research model with standardized path coefficients (β) and significance levels.

Discussions

This study explored the impacts of team-oriented leadership and employee engagement on organizational sustainability, focusing on the mediating role of ESG management. The findings provide empirical support for all research objectives and confirm the proposed hypotheses through regression and mediation analyses.

The results revealed that ESG management has a strong positive and statistically significant effect on organizational sustainability. This aligns with Adams & Larrinaga-González (2007), who emphasized the role of ESG as a mechanism to improve accountability and long-term value creation in organizations. ESG management, as practiced by the CBD unit of Central Group, contributed significantly to sustainable outcomes, as evidenced by the high coefficient of determination ($R^2 = 0.749$). This suggests that

integrating ESG frameworks into strategy not only enhances operational efficiency but also supports environmental and social responsibility.

The analysis confirmed that team-oriented leadership significantly impacts ESG management. Leaders who foster collaboration, trust, and shared responsibility enable ESG principles to be implemented more effectively. These findings echo insights from Great West Casualty Company (2023); Manzoor et al., (2023); Yıldız et al., (2014), which identified traits such as inclusiveness and empowerment as critical to cultivating sustainable behaviors across teams. Furthermore, the regression results (β = 0.546, $p < 0.001$) underscore the importance of team-oriented leadership in establishing a cultural foundation that supports ESG integration.

This study also found that employee engagement significantly affects ESG management. This reinforces prior evidence by Chandani et al. (2016), who identified employee engagement as being shaped by leadership, empowerment, and alignment with organizational values, all of which are crucial for ESG implementation. The regression coefficient (β = 0.681) reflects the role of emotionally and cognitively committed employees in advancing ethical governance and sustainability practices within organizations.

Additionally, the research objectives focused on the mediating effect of ESG management in the relationship between both team-oriented leadership and employee engagement with organizational sustainability. The results confirmed that ESG management serves as a mediator between team-oriented leadership and sustainability. This means that while leadership practices independently promote sustainability, their influence becomes more impactful when ESG frameworks are present. The analytical method followed Baron & Kenny's (1986) mediation approach, which showed that the direct effect of leadership on sustainability became statistically insignificant when ESG management was introduced. Similarly, ESG management mediates the relationship between employee engagement and sustainability. The findings indicate that engagement alone positively influences sustainability; however, the inclusion of ESG management changed this impact. This reflects the arguments by Roblek, V., et al. (2020), who emphasized that employee-driven initiatives can only produce systemic sustainability when supported by structured governance models like ESG.

Collectively, the findings from this study respond directly to all five research objectives. They highlight ESG management as a strategic linchpin—not just a supporting practice—for translating leadership and engagement into long-term sustainability outcomes. In practice, this suggests that companies seeking to achieve balanced growth must go beyond merely cultivating good leadership and committed employees—they must also embed ESG principles into all organizational layers to ensure alignment with evolving social, environmental, and economic expectations

These findings carry important practical and policy implications. Organizations, particularly those managing diverse assets like Central Group's CBD, should formalize ESG frameworks as part of leadership development and employee engagement policies. Team-oriented leadership training should explicitly integrate ESG goals, ensuring leaders promote collaborative, accountable cultures that support sustainability. Likewise, engagement initiatives should connect individual roles to ESG targets, reinforcing employees' contributions to long-term organizational and societal value. By embedding ESG metrics into

performance evaluations and strategic planning, organizations can more effectively translate leadership and engagement efforts into sustained environmental, social, and economic outcomes.

Originality and Body of Knowledge

Figure 3 Synergy for Organizational Sustainability

This study advances the understanding of how team-oriented leadership, employee engagement, and ESG management collectively drive organizational sustainability, while offering fresh empirical insights within a unique organizational context. Specifically, it tests and extends leadership theories (Kezar, 1998; Nelson et al., 2016) by empirically demonstrating that team-oriented leadership fosters collaboration, trust, and accountability, which in turn significantly influence ESG outcomes and sustainability performance. It further enhances the employee engagement framework proposed by Chandani et al. (2016) by showing engagement as a critical pathway through which leadership translates into ESG practices and ultimately sustainability.

Moreover, this research expands the ESG management literature (Park & Jang, 2021; Zhang & Jin, 2022) by explicitly confirming ESG's mediating role, clarifying how the environmental, social, and governance pillars serve as strategic channels that connect leadership and engagement efforts to long-term organizational growth. This empirical validation strengthens theoretical models that advocate ESG as an integrative mechanism for achieving sustainable competitive advantage.

Importantly, the originality of this study is amplified by its organizational profiling: it centers on the Corporate Business Development (CBD) unit of Central Group—one of Thailand's largest

conglomerates, managing a diverse portfolio of assets such as shopping malls, hotels, and markets. By examining how leadership, engagement, and ESG practices function within this complex, multi-asset environment, the research provides critical contributions beyond typical single-sector studies. It highlights how ESG frameworks operate as cohesive mechanisms aligning sustainability strategies across varied business units. Thus, this study not only builds on but also challenges and refines existing theories by demonstrating their applicability and interplay in a multifaceted corporate setting, offering valuable guidance for organizations navigating similar diversified structures.

Conclusions

This study addressed its objectives by empirically examining how team-oriented leadership and employee engagement influence organizational sustainability, both directly and through the mediating role of ESG management. The findings confirm that:

- ESG management has a significant positive effect on organizational sustainability, highlighting its role as a strategic mechanism for achieving long-term resilience.

- Team-oriented leadership and employee engagement significantly drive ESG management, demonstrating that collaborative leadership and engaged employees are essential for embedding ESG practices.

- ESG management fully mediates the relationships between both team-oriented leadership and employee engagement with organizational sustainability, indicating that these leadership and engagement effects on sustainability are realized through structured ESG frameworks.

Overall, this study underscores the importance of integrating leadership, engagement, and ESG strategies to strengthen organizational sustainability, offering practical insights for organizations aiming to build robust, sustainable futures.

Recommendations

1. Policymaking Recommendations

1.1 Embed ESG Management as a Strategic Mediator: This study confirms that ESG management fully mediates the impact of team-oriented leadership and employee engagement on sustainability. To leverage this, organizations should integrate ESG goals into corporate strategy by embedding them into departmental scorecards, performance appraisals, and annual planning cycles. Establishing cross-functional ESG committees and regular ESG progress reviews can ensure that leadership and engagement efforts systematically drive sustainability outcomes.

1.2 Strengthen Team-Oriented Leadership with ESG Focus: Given the significant link between team-oriented leadership and ESG management, organizations should design leadership development programs that emphasize collaborative problem-solving and shared accountability in ESG initiatives. This could include ESG-focused leadership workshops, mentorship schemes pairing managers with ESG project leads, and incorporating ESG success stories into leadership communications to reinforce expected behaviors.

1.3 Align Employee Engagement Strategies with ESG Goals: Since employee engagement directly influences ESG management, HR policies should actively involve employees in ESG initiatives.

This can be achieved by launching employee-led sustainability projects, offering incentives for ESG contributions (like recognition programs or ESG-linked bonuses), and integrating ESG topics into onboarding and training. Clear communication about how individual roles support ESG objectives will also deepen employees' sense of purpose and strengthen organizational sustainability.

2. Recommendations for Future Research

2.1 Analyze the Individual Impact of ESG Components: Future research should break down ESG into its environmental, social, and governance dimensions to analyze their distinct effects on organizational sustainability. This disaggregated approach can reveal which component has the most influence in specific organizational contexts and how each is shaped by leadership and engagement strategies.

2.2 Conduct Longitudinal Studies to Track Change Over Time: A longitudinal design would allow researchers to study how changes in team-oriented leadership and employee engagement affect ESG practices and sustainability outcomes over months or years. This can provide more nuanced insights into causality, the durability of relationships, and the time frame within which organizational changes translate into measurable sustainability outcomes.

2.3 Explore the Role of Organizational Culture as a Moderator: Future studies should explore how organizational culture moderates the relationship between leadership, employee engagement, ESG management, and sustainability. For example, a culture that prioritizes innovation may strengthen the impact of ESG-driven strategies, while a risk-averse culture might hinder their implementation. Understanding this dynamic would help tailor ESG strategies to specific organizational environments.

2.4 Expand Beyond a Single Organizational Context: As this study was limited to the Corporate Business Development (CBD) unit of Central Group, future research should consider multiple organizations across different sectors or geographies. This broader scope would help validate and refine these findings, ensuring they are applicable across varied organizational settings and informing more generalizable ESG and sustainability strategies.

References

Adams, C. A., & Larrinaga-González, C. (2007). Engaging with organizations in pursuit of improved sustainability accounting and performance. *Accounting, Auditing & Accountability Journal, 20*(3), 333-355.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173–1182.

Batista, A. A. D. S., & Francisco, A. C. D. (2018). Organizational sustainability practices: A study of the firms listed by the corporate sustainability index. *Sustainability, 10*(1), 226.

Blau, P. M. (1964). Justice in social exchange. *Sociological inquiry, 34*(2), 193.

Chandani, A., Mehta, M., Mall, A., & Khokhar, V. (2016). Employee engagement: A review paper on factors affecting employee engagement. *Indian Journal of Science and Technology, 9*(15), 1-7.

Great West Casualty Company (2023). *Me or We? Traits of a team-oriented leader*. Retrieved from https://blog.gwccnet.com/blog/traits-of-a-team-oriented-leader.

Kezar, A. (1998). Trying Transformations: Implementing Team-Oriented Forms of Leadership. *New directions for institutional research, 25*(4), 57-72.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Kular, S., Gatenby, M., Rees, C., Soane, E., & Truss, K. (2008). *Employee engagement: A literature review*. Retrieved from https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/65329200/employee_engagent_3-libre.pdf?1609702503=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DEmployee_Engagement_A_Literature_Review.pdf&Expires=1755620879&Signature=W5tt90tMdLtodSni6Culii~BpFFhIVROEpAU4ZH3hXwJ8wNMd7Ju3aw4VzWzG4eIENBRnCuokcsep2QrWennnuGaETJmSEgwp9c9nz6uOlY5mdcvolUhKPoZ-4k8Qy4ykukJa0CwxOO2xXxwNtsO9dOnh4pkENlQcPrI6F--kKk-72DZyY5~x1ULMRkuxyjF2vANkij-YBx1yBppkxw62P2kPCZhvzdN0BM0prM9D6MZmRIC~RhnyQ~l9FZpQ9JNtqVk~wxGEbCzXvNolLKWgt-s36NaCkP0~W9EDL~uRpAzhRjFp8Iy96msoaA7UJpLwOu2sT-pe5oHHLy1qRPGbg__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1-55

Manzoor, A., Zhang, B., & Ma, H. (2023). Knowledge-oriented leadership in powering team performance and sustainable competitive advantages through innovation: Evidence from higher education institutions. *Sustainability, 15*(20), 14715.

Markos, S., & Sridevi, M. S. (2010). Employee engagement: The key to improving performance. *International journal of business and management, 5*(12), 89.

Mensah, Y. M., & Qi, Y. (2016). Preferred leadership styles, culture, and government fiscal transparency: An international analysis. *Advances in Economics and Business, 4*(6), 273-290.

Naowakhoaksorn, P., Suwannarat, P., Pratoom, K., & Pataraarechachai, V. (2021). Mediating Role of Knowledge Management Capability on the Relationship between Knowledge-Oriented Leadership and Organizational Innovativeness in Public Organizations. *Executive Journal, 41*(2), 17-36.

Nelson, M. W., Proell, C. A., & Randel, A. E. (2016). Team-oriented leadership and auditors' willingness to raise audit issues. *The Accounting Review, 91*(6), 1781-1805.

Okpara, J. O., & Idowu, S. O. (2013). Corporate social responsibility: A review of the concept and analysis of the business case for corporate social responsibility in the twenty-first century. In Okpara, J. O., & Idowu, S. O. (Eds.). *Corporate Social Responsibility: Challenges, Opportunities and Strategies for 21st Century Leaders* (pp. 3-15). London: Springer.

Park, S. R., & Jang, J. Y. (2021). The impact of ESG management on investment decision: Institutional investors' perceptions of country-specific ESG criteria. *International Journal of Financial Studies, 9*(3), 48.

Putsom, W., Suwannarat, P., & Songsrirote, N. (2019a). The Effect of Entrepreneurial Leadership, Value Creation and Automotive Parts Manufacturing Businesses Performance in Thailand. *Human Resource and Organization Development Journal, 11*(2), 1-33.

_____. (2019b). Scale Development for Measuring Entrepreneurial Leadership Competencies. *Human Behavior, Development and Society, 20*(3), 29-40.

Roblek, V., Bach, M. P., Meško, M., & Kresal, F. (2020). Corporate social responsibility and challenges for corporate sustainability in first part of the 21st century. Cambio. *Rivista sulle trasformazioni sociali, 10*(19), 31-46.

Suwannarat, P. (2023). The moderating role of trust in influencing the effectiveness of export incentives of exporters in the ASEAN. *Journal of Asia Business Studies, 17*(2), 279-307.

Suwannarat, P., Untachai, S., Piewdang, S., Rattanapun, S., Waisarayutt, C., & Wiwatpiyawong, R. (2025). A Comparative Study of the Impact of Service Climate on Employee Commitment in the Greater Mekong Subregion. *International Journal of Asian Business and Information Management, 16*(1), 1-20.

Yıldız, S., Başẗürk, F., & Boz, İ. T. (2014). The effect of leadership and innovativeness on business performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 150*, 785-793.

Zhang, C., & Jin, S. (2022). What drives sustainable development of enterprises? Focusing on ESG management and green technology innovation. *Sustainability, 14*(18), 11695.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 31-42.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Relationship Between School Administrators Transformational Leadership and Teachers Motivation for Classroom Research Under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1

Nucharin Infang[1*] and Chamnan Panawong[2]

[1] *Student of Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand*

[2] *Assistant Professor in the Department of Administration, Research and Educational Innovation Development, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nucharini66@nu.ac.th*

ABSTRACT

This research article aims to (1) examine the level of transformational leadership among school administrators, (2) assess the motivation levels of teachers in conducting classroom research, and (3) investigate the relationship between the transformational leadership of school administrators and the motivation of teachers in conducting classroom research. This study employs a quantitative research methodology, with a sample comprising 291 participants from the Phichit Primary Educational Service Area Office 1, including 18 school administrators and 273 teachers. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table, under the supervision of the Phichit Primary Educational Service Area Office 1, and participants were selected through stratified random sampling proportional to the number of teachers in each district. Data collection was conducted using a questionnaire assessing the relationship between the transformational leadership of school administrators and teachers' motivation for classroom research. Statistical analyses included mean, standard deviation, and Spearman's correlation coefficient. The findings revealed that (1) the overall level of transformational leadership among school administrators was high, (2) the overall motivation level of teachers in conducting classroom research was also high, and (3) there was a significant positive correlation between the transformational leadership of school administrators and the motivation of teachers in conducting classroom research.

Keywords: Transformational Leadership, Teachers Motivation for Classroom Research, School Administrators

Received: 13 April 2025;
Revised: 19 May 2025;
Accepted: 4 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

นุชรินทร์ อินแฝง[1*] และ ชำนาญ ปาณาวงษ์[2]

[1] *นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

[2] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nucharini66@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ศึกษาระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 291 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครู จำนวน 273 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูในแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบสเปียร์แมน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, แรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา*

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการแข่งขันระดับนานาชาติและผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ ระบบการศึกษาจึงต้องปฏิรูปเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถทัดเทียมนานาชาติ ผ่านการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครู และการวิจัยในชั้นเรียน ผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะแสดงพฤติกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการบริหารจัดการ การทำงานที่เป็นกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้กระตุ้น และจุดประกายให้ผู้อื่นร่วมมือพัฒนาความสามารถจนบังเกิดผลสำเร็จอย่างดียิ่งทั้งผลลัพธ์และกระบวนการ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงบันดาลใจ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการวิจัย และข้อบังคับคุรุสภา พ.ศ. 2556 ระบุให้ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ ผ่านการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูให้เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอน และเรียนรู้ ตลอดชีวิต ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียนเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ทรงพลังในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายและการส่งเสริมจากหลายหน่วยงานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ แต่ในระดับพื้นที่ ยังพบข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง จากการศึกษางานวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหา การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ของกลุ่มนโยบาย และแผน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พบว่า ความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ด้านวิชาการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.66 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ไม่มีการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.70 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (กลุ่มนโยบายและแผน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 , 2563) สะท้อนให้เห็นว่าในภาพรวมของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น การที่จะให้การปฏิรูปการศึกษา ประสบความสำเร็จต้องพัฒนาครูให้เกิดสมรรถนะการวิจัยอย่างจริงจังและยั่งยืน ซึ่งถ้าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ที่สามารถทำให้ครูมองเห็นประโยชน์จากการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ในการเริ่มต้นในการทำวิจัยในชั้นเรียน ให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ครู ให้มองการทำวิจัยในชั้นเรียนในแง่มุมใหม่ ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องมาตรฐานความรู้และสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาตนเองของครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย และพร้อมที่จะเรียนรู้ พัฒนา และปรับปรุงตนเองผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ช่วยชี้แนะ แรงสนับสนุน และสร้างแรงบันดาลใจ จะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุน การวางนโยบายด้านการบริหารและการพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 128 แห่ง โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน ครูผู้สอน 1,048 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,118 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครู จำนวน 273 คน รวมทั้งสิ้น 291 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางที่กำหนดโดย Krejcie & Morgan (1970 อ้างถึงใน สถิรพร เชาวน์ชัย, 2561) จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละอำเภอ จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวังทรายพูน อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอสามง่าม อำเภอสากเหล็ก และอำเภอวชิรบารมี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดกรอบแนวคิดของเครื่องมือ โดยแยกเป็น 4 ด้าน สำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4 ด้าน สำหรับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะและจัดทำข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิด

2) ร่างแบบสอบถามฉบับแรก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหาและภาษา พร้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุง

3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00

4) ปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

5) ดำเนินการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างหลัก วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

2.2 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู 2) การพัฒนาความรู้ด้านการวิจัย การเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนาวิชาการ 3) การกำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมการวิจัย 4) การสนับสนุนทุนหรือทรัพยากรในการทำวิจัย แบบสอบถามในตอนนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท จำนวน 21 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

4.1 การขออนุญาตและการประสานงาน ผู้วิจัยได้ยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู

4.2 ขั้นตอนการแจกจ่ายแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 291 ฉบับ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ผ่านทางไปรษณีย์และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ พร้อมระบุวันกำหนดส่งคืนแบบสอบถามอย่างชัดเจน และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.3 การตรวจสอบและจัดการข้อมูล ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบถ้วนจำนวน 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จากนั้นดำเนินการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลเข้าสู่การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

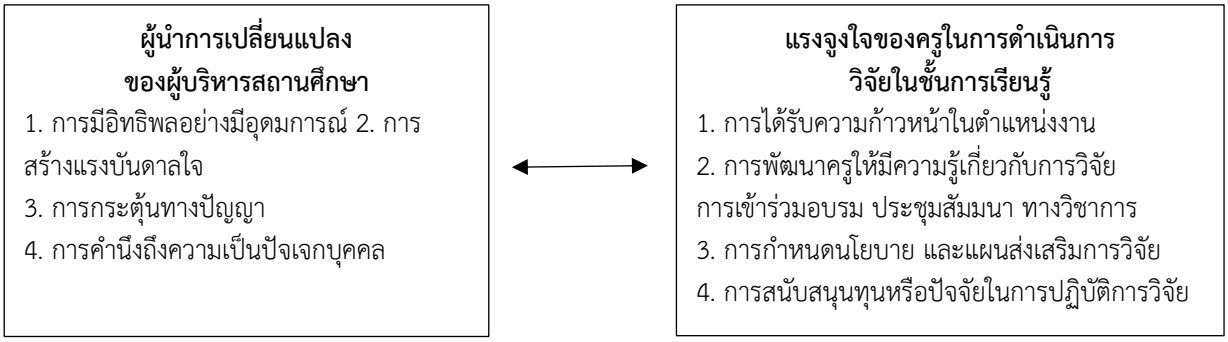
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา ถูกนำมาแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อให้เห็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน

5.2 การวิเคราะห์ระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ถูกนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยใช้สถิติพื้นฐาน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อตีความระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

5.3 การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ถูกนำมาตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยใช้สถิติพื้นฐาน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อตีความระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ทั้งรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำผลการแปลความหมายระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครู ในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman’s Rank Correlation Coefficient) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ การแปลความหมายตามแนวทางของอโณทัย งามวิชัยกิจ (2564)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.67) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.68) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถสร้าง แรงกระตุ้นและแรงจูงใจแก่ครูและบุคลากรในได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.68) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีแนวโน้มส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการ เป็นแบบอย่างที่ดี และยึดมั่นในค่านิยมและจริยธรรมในการบริหาร ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.75) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ยังให้ความสำคัญต่อความแตกต่างของบุคคลอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม

ที่	ระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษาและครู (n = 291)		ระดับของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.33	0.66	มาก	3
2	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.36	0.68	มาก	1
3	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.35	0.68	มาก	2
4	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.31	0.75	มาก	4
	รวม	**4.34**	**0.67**	**มาก**	**-**

2. ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.63) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย การเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.70) แสดงให้เห็นว่าครูมีความสนใจในการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการวิจัย และมีโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ด้านการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.60) แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจจากการได้รับการยอมรับและก้าวหน้าทางวิชาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ด้านการกำหนดนโยบาย และแผนส่งเสริมการวิจัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.65) แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่ชัดเจนจากหน่วยงาน ในการสนับสนุน

การวิจัยก็มีผลกระทบต่อการทำวิจัยของครู ด้านการสนับสนุนทุนหรือปัจจัยในการปฏิบัติการวิจัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.74) แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทางด้านงบประมาณหรือทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ยังถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ในภาพรวม

ที่	ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้	ผู้บริหารสถานศึกษาและครู (n = 291)		ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู	4.30	0.60	มาก	2
2	ด้านการพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย การเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ	4.33	0.70	มาก	1
3	ด้านการกำหนดนโยบาย และแผนส่งเสริมการวิจัย	4.30	0.65	มาก	2
4	ด้านการสนับสนุนทุนหรือปัจจัยในการปฏิบัติการวิจัย	4.21	0.74	มาก	3
รวม		**4.29**	**0.63**	**มาก**	**-**

3. ความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ พบว่า ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวม (r=0.77) แสดงให้เห็นว่าเป็นระดับความสัมพันธ์ที่สูง ซึ่งหมายความว่าเมื่อผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวก ครูก็มีแนวโน้มที่จะมีแรงจูงใจในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้มากขึ้น

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เป็นรายคู่ พบว่า

คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (x4) ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับด้านการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (y1) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r=0.75 อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง

คู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (x1) ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับด้านการสนับสนุนทุนหรือปัจจัยในการปฏิบัติการวิจัย (y4) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r=0.58 อยู่ในระดับความสัมพันธ์ปานกลาง

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการกระตุ้นแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนความเป็นปัจเจกบุคคลและการส่งเสริม วิชาชีพครู ทั้งนี้ การพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ครู มีแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัย ในชั้นการเรียนรู้

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	แรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ (Y)				
	ด้านการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (y_1)	ด้านการพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย การเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ (y_2)	ด้านการกำหนดนโยบาย และแผนส่งเสริมการวิจัย (y_3)	ด้านการสนับสนุนทุนหรือปัจจัยในการปฏิบัติการวิจัย (y_4)	แรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ($y_{รวม}$)
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (x_1)	0.67**	0.65**	0.62**	0.58**	**0.68****
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (x_2)	0.70**	0.69**	0.62**	0.63**	**0.72****
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (x_3)	0.73**	0.70**	0.65**	0.60**	**0.73****
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (x_4)	0.75**	0.72**	0.66**	0.63**	**0.75****
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ($X_{รวม}$)	**0.77****	**0.74****	**0.68****	**0.65****	**0.77****

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ระดับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์การบริหารที่มีความพร้อมและวิสัยทัศน์กว้างไกลของผู้บริหารที่สามารถปรับตัวและกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปไมยอธิชัย (2563) ที่เน้นว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยยกระดับศักยภาพของครู โดยการสร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง งานวิจัยของ สุริยะ สุริยันยงค์ และจรัส อติวิทยาภรณ์ (2561) และ ดวงพร ธนังธีรพงษ์ (2564) ก็พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร อยู่ในระดับสูง ตามความคิดเห็นของครูในพื้นที่ศึกษาดังกล่าว นอกจากนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ ของผู้บริหารได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจของครู ซึ่งมีการแสดงในการบริหารที่กระตุ้นและจูงใจครูให้มีความกระตือรือร้นและมั่นใจในตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสุดา วรรณสินธ์ (2562) และ อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข และศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์ (2564) ที่ยืนยันว่า การสร้างแรงบันดาลใจและการสร้างเจตคติที่ดีในครูมีผลต่อการพัฒนาผลงานและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เชิงบวกใน โดยเฉพาะด้านการสร้างแรงบันดาลใจซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในงานวิจัยนี้

ระดับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ โดยรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมและกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ รวมถึงการกำหนดแผนงานและการติดตามผลการวิจัยให้ตรงตามเป้าหมายของโรงเรียน และยังสอดคล้องกับข้อบังคับ จากคุรุสภาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้ครูต้องมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมและสนับสนุนที่ผู้บริหารมอบให้ในด้านเงินทุน การอบรม และการพัฒนาความรู้ ได้มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ครูทำวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ สถิรพร เชาวน์ชัย (2567) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำวิจัย มุ่งเน้นไปที่บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับครูผู้สอน โดยเน้นการกำหนดนโยบาย ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวิจัยในสถานศึกษา การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร เพื่อสามารถให้คำปรึกษาด้านการวิจัยได้ รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร ติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรม ทางวิชาการ และการยกย่องชมเชยผู้ที่ทำวิจัยสำเร็จ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารและติดตามข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนผ่านงานวิจัยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา ยาประดิษฐ (2562); ภัทราลี แน่นอน และวัลลภา เฉลิมวงศาเวช (2566) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาครู โดยเฉพาะด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มแรงจูงใจและการพัฒนาทางวิชาชีพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน มีส่วน

ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการวิจัยมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวก กับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจแก่ครู ส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพของตนเอง เกิดความตระหนักรู้ในวิสัยทัศน์ และภารกิจของโรงเรียน เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ และมุ่งพัฒนาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้บริหาร ซึ่งสัมพันธ์กับการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่เข้าใจและเห็นคุณค่าความแตกต่างของบุคคล สามารถส่งเสริมศักยภาพเฉพาะตัวของครูได้อย่างเหมาะสม ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2561) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่จะช่วยให้โรงเรียนดีขึ้นกว่าเดิม ผู้บริหารจะต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ดึงดูดใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู มีการสื่อสารถึงจุดมุ่งหมายในอนาคต โดยที่ครูมีความรู้สึกร่วม ต่อจุดมุ่งหมายที่มากเพียงพอ และมีแรงจูงในในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ และแนวคิดของ Maslow (Maslow, 1950 อ้างถึงใน อธิพัฒน์ วรนิธิภาคย์, 2566) ที่กล่าวถึงความต้องการในการพัฒนาตนเอง อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ในระดับสูง โดยทฤษฎีของมาสโลว์ ได้เสนอว่า แรงจูงใจของมนุษย์เกิดจากความต้องการที่มีลำดับขั้น ตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพไปจนถึงความต้องการการยอมรับและการบรรลุตนเอง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลพัฒนาศักยภาพ ของตนให้สูงสุด ดังนั้น เมื่อผู้บริหารมีบทบาทในการสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจ และเข้าใจในความต้องการเฉพาะบุคคลของครู ก็จะสามารถกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำวิจัย พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และส่งผลต่อการเติบโตในวิชาชีพ อย่างยั่งยืน ทั้งในแง่ของการพัฒนาตนเองและคุณภาพของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ให้แง่มุมใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงเชิงลึกของ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา” กับ “แรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้” อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงผู้นำที่ทรงพลังในด้านการมีอุดมการณ์ที่ชัดเจน การปลุกเร้าแรงบันดาลใจ การเปิดพื้นที่ให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และการใส่ใจต่อความแตกต่างของบุคคล จะสามารถสร้างแรงขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อครูในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ซึ่งครูจะเกิดความมุ่งมั่นมากยิ่งขึ้นเมื่อตระหนักว่าการทำวิจัยไม่ใช่เพียงหน้าที่ แต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถต่อยอดสู่ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สะท้อนความเป็นมืออาชีพ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนได้จริง

ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ปรากฏจากการวิจัย ยังชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นเพียงด้านเดียว หากแต่เป็นผลจากการส่งเสริมอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสนับสนุนทรัพยากร การเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาตนเองผ่านการอบรม และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยในโรงเรียนอย่างยั่งยืน เมื่อแรงจูงใจของครูเพิ่มสูงขึ้น ย่อมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาและจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือโมเดลที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น LIFT Model (Leadership, Inspiration, Facilitation, Transformation) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่สอดคล้อง กับผลการศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

แรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย การเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ด้านการกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมการวิจัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสนับสนุนทุนหรือปัจจัยในการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับแรงจูงใจของครูในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ โดยจัดให้มีโครงการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจผ่านเกณฑ์เลื่อนเงินเดือนหรือรางวัลสำหรับครูที่มีผลงานวิจัยดีเด่น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีที่ปรึกษาทางวิชาการหรือเครือข่ายการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนเชิงรุก และให้ครูที่มีประสบการณ์ด้านวิจัยช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูรุ่นใหม่

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ เช่น ทุนสนับสนุนการวิจัย การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการเผยแพร่งานวิจัยของครู

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจของครู ในการดำเนินการวิจัยในชั้นการเรียนรู้ ในบริบทของระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนเอกชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลายตามบริบทของโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมถึงผลกระทบต่อพัฒนาตนเองทางวิชาชีพของครู

2.3 ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ของครู เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและความร่วมมือของครู

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและแผน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. (2563). *การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*. พิจิตร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1.

เกศสุดา วรรณสินธ์. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ดวงพร ธนังธีรพงษ์. (2564). *ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารตามทัศนะของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปไมยอธิชัย และ สุชาติ บางวิเศษ. (2563). *การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัทมา ยาประดิษฐ. (2562). *การศึกษาความต้องการการพัฒนาด้านการทำวิจัยในชั้นการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

ภัทราลี แน่นอน และ วัลลภา เฉลิมวงศาเวช. (2566). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วารสารวิจยวิชาการ, 6(3), 109-120.

สถิรพร เชาวน์ชัย. (2561). *เอกสารประกอบการสอนวิชา 354517 การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

_____. (2567). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: การพิมพ์ดอทคอม.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). *การพัฒนาภาวะผู้นำการศึกษาในยุค: Thailand 4.0*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สุริยะ สุริยันยงค์ และ จรัส อติวิทยาภรณ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 "พลวัตการศึกษายุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล"* (น. 1216-1228). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อโณทัย งามวิชัยกิจ. (2564). *วิจัยการตลาด*. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด

อธิพัฒน์ วรนิธิภาคย์. (2566). ปรัชญาทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของอับราฮัม ฮาโรลด์ มาสโลว์. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 4*(3), 57-71.

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข และ ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4*(3), 1172-1187.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Competitiveness and Factors Affecting Thai Rice Exports during 2007–2023: An Analysis using the Diamond Model Framework

Thanawat Thadathanaset[1*] and Piyaphan Changwatchai[2]

[1] *Master's Student, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Associate Professor, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Thanawat.thad@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to (1) examine Thailand's competitiveness in rice exports by comparing it with Vietnam, and (2) analyze the factors affecting the volume of Thai rice exports to the global market and China. This study employs a mixed-methods approach. The analysis of export competitiveness is based on Porter's Diamond Model framework, while the factors influencing Thai rice export volumes are assessed using a multiple linear regression model via the Prais-Winsten AR(1) technique, with secondary quarterly time series data from Q1 2007 to Q4 2023. The study examines Thailand's competitiveness in rice exports by comparing it with Vietnam. The findings indicate that Thailand holds competitive advantages in financial costs, transportation and logistics infrastructure, and rice production technology. Thailand also successfully leveraged the suspension of India's rice exports to expand its market share. On the other hand, Vietnam has advantages in labor both in terms of quantity and lower costs higher productivity per unit area, advances in rice breeding, and a proactive government role in negotiating free trade agreements (FTAs). In addition, the study also investigates factors influencing the volume of Thai rice exports to the global market and to China. The results show that Thailand's rice production index has a positive effect on the volume of rice exports to both the global market and China. Moreover, global gross domestic product (GDP) positively affects Thailand's rice export volume to the global market. These findings highlight the importance of improving production efficiency as a key strategy to enhance Thailand's rice export competitiveness.

Keywords: Competitiveness, Rice Exports, Diamond Model, Prais-Winsten AR(1), Porter's Framework

Received: 4 June 2025;
Revised: 7 August 2025;
Accepted: 20 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสามารถในการแข่งขันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทย ในช่วงปี 2550-2566 ด้วยกรอบ Diamond Model

ธนวัฒน์ ธาดาธนเศรษฐ์[1*] และ ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *รองศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Thanawat.thad@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกข้าวของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม และ (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปยังตลาดโลกและประเทศจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกข้าวผ่านกรอบ Diamond Model และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทยด้วยแบบจำลองถดถอยพหุคูณ วิธี Prais-Winsten AR(1) จากข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2550 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2566 ผลการศึกษาความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกข้าวของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม พบว่า ประเทศไทยได้เปรียบด้านต้นทุนทางการเงิน โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์และเทคโนโลยีการผลิต อีกทั้งสามารถใช้โอกาสจากการระงับการส่งออกข้าวของอินเดียในการขยายส่วนแบ่งตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่เวียดนามได้เปรียบด้านแรงงาน ทั้งในแง่จำนวนและต้นทุนต่ำ มีผลผลิตต่อพื้นที่สูง และมีความก้าวหน้าในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าว รวมถึงบทบาทเชิงรุกของรัฐในการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้า และผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปยังตลาดโลกและประเทศจีน พบว่า ดัชนีผลผลิตข้าวของไทยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกและประเทศจีนในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกส่งผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปยังตลาดโลกในทิศทางบวก ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถในการส่งออกข้าวของไทย

คำสำคัญ: ความสามารถในการแข่งขัน, การส่งออกข้าว, Diamond Model, Prais-Winsten AR(1), Porter's Framework

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจโลกในฐานะประเทศผู้ส่งออกสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรกรรมที่มีสัดส่วนรายได้จากการส่งออกคิดเป็นประมาณร้อยละ 70–75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2567) ในกลุ่มสินค้าเกษตร ข้าวถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของไทย ทั้งในแง่ของพื้นที่เพาะปลูก รายได้ และจำนวนครัวเรือนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยคิดเป็นร้อยละ 43.7 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด และครอบคลุมเกษตรกรกว่า 5.1 ล้านครัวเรือน (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี, 2567) การส่งออกข้าวจึงไม่เพียงมีความสำคัญต่อรายได้ของประเทศ แต่ยังเชื่อมโยงโดยตรงกับความเป็นอยู่ของเกษตรกรในระดับฐานราก การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกข้าวจึงเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม

แม้ว่าประเทศไทยเคยครองตำแหน่งผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กลับเผชิญกับความท้าทายด้านการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศอินเดียและเวียดนามที่สามารถเพิ่มปริมาณและมูลค่าการส่งออกได้อย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักเกิดจากต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ความสามารถในการปรับปรุงพันธุ์ข้าวที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก และการกำหนดราคาที่แข่งขันได้มากกว่า (Trade Map, 2024a; ลงทุนแมน, 2565) ขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ค่าเงินบาทแข็ง ภัยแล้ง และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงจากผู้บริโภค ทำให้การ

ส่งออกข้าวของไทยในช่วงปี 2562–2564 หดตัวลงถึงร้อยละ 24.5 ร้อยละ 12.3 และร้อยละ 9.1 ตามลำดับ ก่อนจะเริ่มฟื้นตัวในปี 2565–2566 (Trade Map, 2024a) อย่างไรก็ดี อัตราการเติบโตของการส่งออกข้าวไทยในช่วง 10 ปี (2556–2566) ขยายตัวเพียงร้อยละ 15.7 ต่ำกว่าคู่แข่งสำคัญอย่างเวียดนามที่มีอัตราการเติบโตร้อยละ 29.1 และอินเดียที่ร้อยละ 28.1 สะท้อนถึงข้อจำกัดในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลก

จากบริบทข้างต้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลกเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการแข่งขันจากประเทศคู่แข่งที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนามภายใต้กรอบแนวคิดแบบจำลองเพชร (Diamond Model) ของ Michael Porter เพื่อให้เห็นภาพรวมอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ เวียดนามถือเป็นคู่แข่งสำคัญที่มีบทบาทส่งผลโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยมากที่สุดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากมีโครงสร้างการผลิตและรูปแบบการส่งออกที่ใกล้เคียงกับไทย แต่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ปรับปรุงสายพันธุ์ข้าวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก และใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เวียดนามสามารถเพิ่มปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าว รวมถึงขยายส่วนแบ่งตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นคู่แข่งหลักที่กระทบต่อโครงสร้างการแข่งขันของข้าวไทยโดยตรง อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนามโดยอาศัยกรอบแนวคิด Diamond Model ได้อย่างครอบคลุมครบทุกมิติ ทั้งในด้านปัจจัยการผลิต สภาพอุปสงค์ อุตสาหกรรมสนับสนุน กลยุทธ์และโครงสร้างการแข่งขัน ตลอดจนปัจจัยภายนอกอย่างบทบาทของรัฐและโอกาสทางการค้า ซึ่งถือเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

นอกจากนี้ งานวิจัยยังประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression: OLS) โดยอาศัยข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคในช่วงปี 2555–2566 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยทั้งในตลาดโลกและตลาดจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ของโลกและมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ต่อเศรษฐกิจการค้าของไทยอย่างมีนัยสำคัญ การวิเคราะห์ตลาดจีนจะช่วยสะท้อนศักยภาพการแข่งขันในตลาดที่มีโครงสร้างอุปสงค์หลากหลายและมีความต้องการสูง ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ทั้งในระดับภาครัฐ ผู้ประกอบการและผู้กำหนดนโยบายด้านการเกษตรระหว่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลกอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม

1.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากทั้งแหล่งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเน้นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้อ้างอิงได้ในเชิงวิชาการ อาทิ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วารสาร รายงานจากหน่วยงานราชการ รวมถึงฐานข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ข้อมูลสำคัญได้แก่ ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สะท้อนถึงนโยบายและสภาพแวดล้อมทางการเกษตรของไทย ข้อมูลจาก Trade Map ที่ใช้วิเคราะห์มูลค่าการส่งออกและนำเข้า ข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และธนาคารโลก (World Bank) ที่ใช้เปรียบเทียบด้านแรงงาน เทคโนโลยี และโครงสร้าง

พื้นฐาน ตลอดจนข้อมูลผลผลิตและปัจจัยการผลิตจาก USDA มีความครอบคลุมทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ยังอ้างอิงข้อมูลจาก The Rice Trader ในการวิเคราะห์คุณภาพและมาตรฐานของข้าวไทยและเวียดนาม ข้อมูลเหล่านี้ถูกจัดกลุ่มตามกรอบแนวคิดของปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน เช่น ปัจจัยการผลิต อุปสงค์ภายในและภายนอกประเทศ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่อง ยุทธศาสตร์การแข่งขัน โอกาสทางธุรกิจ และบทบาทของภาครัฐ เพื่อให้การเปรียบเทียบมีความชัดเจนและครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกข้าว

1.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ในการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเทียบกับเวียดนามนี้ มุ่งเน้นการใช้แบบจำลองเพชรของพอร์เตอร์ (Porter's Diamond Model) เพื่ออธิบายความสามารถในเชิงแข่งขัน โดยวิเคราะห์เชิงลึกทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าแรงขั้นต่ำ จำนวนแรงงาน พื้นที่เพาะปลูกข้าว ผลผลิตข้าวต่อไร่ ทรัพยากรทางการเงิน ด้านที่ 2 อุปสงค์ ได้แก่ ความต้องการบริโภคข้าวภายในประเทศและต่างประเทศ ด้านที่ 3 อุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องและสนับสนุน ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว การใช้ปุ๋ย โลจิสติกส์ ด้านที่ 4 ยุทธศาสตร์และโครงสร้างการแข่งขัน ได้แก่ ราคาข้าว F.O.B. การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานข้าว และโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่ 5 เหตุสุดวิสัยหรือโอกาสทางธุรกิจ ได้แก่ นโยบายห้ามส่งออกของอินเดีย และด้านที่ 6 บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนการส่งออก ได้แก่ การเจราจาการค้า และสิทธิประโยชน์ทางภาษี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

2.1 แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นข้อมูลผสมตัดขวางและข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ ดังนี้

ตารางที่ 1 แหล่งที่มาของข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
ดัชนีผลผลิตข้าวของไทย (ไม่มีหน่วย)	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปจีน (ล้านตัน)	Trade Map
ปริมาณการส่งออกข้าวของไทย (ล้านตัน)	Trade Map
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของโลก (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)	CEIC
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของจีน (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)	CEIC
อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ดอลลาร์สหรัฐ)	ธนาคารแห่งประเทศไทย
ราคาเปรียบเทียบระหว่างราคาข้าวไทยต่อราคาข้าวเวียดนาม (ไม่มีหน่วย)	Trade Map
ดัชนีความไม่แน่นอนทางเศรษกิจและการเมืองต่อประเทศไทย (ไม่มีหน่วย)	FRED

ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก (QEXW) และประเทศจีน (QEXCH)

1) อัตราแลกเปลี่ยน (ER) จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการส่งออก กล่าวคือ เมื่อค่าเงินบาทอ่อนค่าลง ราคาข้าวไทยจะถูกลงในสายตาผู้นำเข้า ส่งผลให้ปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้น

2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก (GDPW)/ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจีน (GDPCH) จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการส่งออกข้าว เนื่องจากการเติบโตของเศรษฐกิจโลก/จีนสะท้อนถึงอุปสงค์ข้าวที่เพิ่มขึ้น

3) ดัชนีผลผลิตข้าวของไทย (PUT) จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการส่งออกข้าว เพราะผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการส่งออก

4) ราคาเปรียบเทียบระหว่างข้าวไทยกับเวียดนาม (RLP) จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับปริมาณการส่งออกข้าว หากราคาข้าวไทยสูงกว่าคู่แข่ง อาจทำให้ผู้นำเข้าสั่งซื้อลดลง

5) ดัชนีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทย (UITH) จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับปริมาณการส่งออกข้าว เนื่องจากความไม่แน่นอนอาจทำให้ผู้นำเข้าชะลอการสั่งซื้อ

2.3 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผล ต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลกและประเทศจีน ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเชิงปริมาณด้วยแบบจำลองถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) โดยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) รวบรวมข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2550 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2566 รวมทั้งสิ้น 68 ไตรมาส

แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

(1) แบบจำลองการส่งออกข้าวของไทยไปตลาดโลก

$$QEXW_t = f(ER_t, GDPW_t, PUT_t, RLP_t, UITH_t)$$

(2) แบบจำลองการส่งออกข้าวของไทยไปจีน

$$QEXCH_t = f(ER_t, GDPCH_t, PUT_t, RLP_t, UITH_t)$$

โดยที่

QEXW และ QEXCH คือ ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

ER คือ อัตราแลกเปลี่ยน

GDPW และ GDPCH คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของจีน

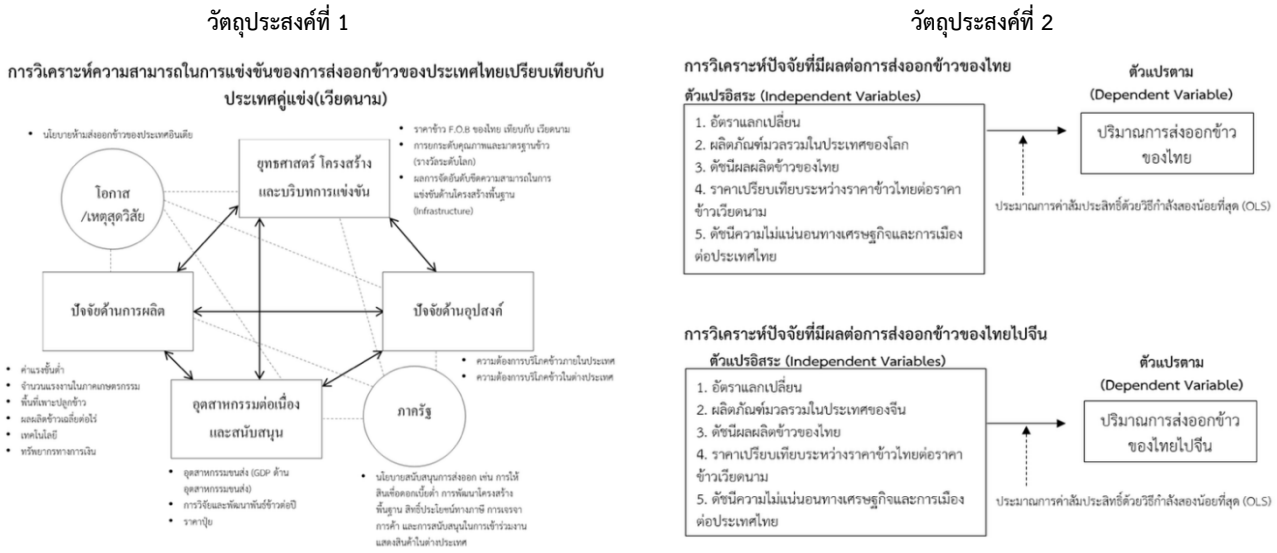
PUT คือ ดัชนีผลผลิตข้าวของไทย

RLP คือ ราคาเปรียบเทียบระหว่างราคาข้าวไทยต่อราคาข้าวเวียดนาม

UITH คือ ดัชนีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อประเทศไทย

t คือ ระยะเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาส 1, 2, 3, ..., 64 ไตรมาส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม โดยใช้กรอบแนวคิด Diamond Model ของ Michael Porter ใน 4 มิติหลัก คือ ปัจจัยด้านการผลิต อุปสงค์ อุตสาหกรรมสนับสนุน และโครงสร้างการแข่งขัน พร้อมพิจารณาปัจจัยเสริม ได้แก่ บทบาทของรัฐและโอกาสทางการค้า

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงมหภาคที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทย โดยใช้ตัวแปร อัตราแลกเปลี่ยน GDP ของโลกและจีน ดัชนีผลผลิตข้าว ราคาข้าวไทยเทียบเวียดนาม และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมือง วิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยเชิงเส้น (OLS) เพื่อหาผลกระทบต่อการส่งออกอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม

1.1 ปัจจัยการผลิต (Factor Conditions)

ปัจจัยการผลิตเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมข้าวในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในมิติต้นทุน ประสิทธิภาพ และคุณภาพของการผลิต สำหรับประเทศไทยและเวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก ความแตกต่างในด้านทรัพยากรมนุษย์ กายภาพ เทคโนโลยี และทุน ได้สะท้อนภาพเปรียบเทียบที่ชัดเจนในการแข่งขันในตลาดโลก ในประเด็นด้านแรงงาน พบว่าเวียดนามมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าแรงขั้นต่ำเฉลี่ยในปี 2566 อยู่ระหว่าง 182–263 บาท/วัน ขณะที่ไทยอยู่ที่ 355–382 บาท/วัน สะท้อนต้นทุนแรงงานที่สูงกว่าไทยราวร้อยละ 40–50 (WageIndicator Foundation, 2023) นอกจากนี้ เวียดนามยังมีแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 16.54 ล้านคน มากกว่าไทยที่มีเพียง 11.93 ล้านคน (ILO, 2023) ช่วยรักษาความสามารถในการผลิตได้อย่างต่อเนื่องในระบบที่ใช้แรงงานเข้มข้น

ในด้านทรัพยากรทางกายภาพ แม้ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 10.565 ล้านเฮกตาร์ มากกว่าเวียดนามมีเพียง 7.161 ล้านเฮกตาร์ (USDA, 2024) แต่เวียดนามกลับมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่ามาก โดยอยู่ที่ 6.02 ตัน/เฮกตาร์ เทียบกับไทยที่เพียง 2.79 ตัน/เฮกตาร์ หรือมากกว่าถึงร้อยละ 116 (FAO, 2024) สะท้อนประสิทธิภาพการจัดการน้ำ การใช้พันธุ์ข้าวให้ผลผลิตสูง และโครงสร้างที่ดินที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี ขณะที่ไทยยังเผชิญข้อจำกัดด้านระบบชลประทาน การถือครองที่ดินแปลงเล็ก และพันธุ์ข้าวคุณภาพดีแต่ผลผลิตต่ำ

ด้านเทคโนโลยี ทั้งสองประเทศมีจุดแข็งแตกต่างกัน ไทยมีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การสีข้าวคุณภาพ และเริ่มนำ AI และโดรนมาใช้ภายใต้ยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 (DEPA, 2020) ขณะที่เวียดนามเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Blockchain, Big Data และระบบตรวจสอบย้อนกลับ (FAO, 2024) แม้เวียดนามยังมีข้อจำกัดในการขยายผล แต่มีทิศทางที่ชัดเจน

ด้านทรัพยากรทางการเงิน ไทยมีอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อภาคเกษตรเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.57 ต่ำกว่าเวียดนามที่ร้อยละ 8.10 อย่างมีนัยสำคัญ (World Bank, 2025) ช่วยลดต้นทุนทางการเงินในระดับระบบ แม้ยังมีปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกรรายย่อย (ลัทธพร และโสมรัศมิ์, 2566) ส่วนเวียดนามแม้จะมีกลไกสนับสนุนสินเชื่อ แต่ยังเผชิญอัตราดอกเบี้ยที่สูงและข้อจำกัดด้านหลักประกัน

กล่าวโดยสรุป เวียดนามได้เปรียบด้านแรงงานและผลผลิตต่อไร่ ทำให้สามารถแข่งขันด้านราคาส่งออกได้ดีกว่า ในขณะที่ไทยยังคงได้เปรียบด้านพื้นที่เพาะปลูก เทคโนโลยีการแปรรูป และต้นทุนการเงิน หากไทยสามารถใช้เทคโนโลยีทดแทนแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต่อไร่ได้ จะทำให้ได้เปรียบทางการแข่งขันกับเวียดนาม

1.2 อุปสงค์ (Demand Conditions)

เงื่อนไขด้านอุปสงค์มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมข้าว โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองมิติหลัก ได้แก่ อุปสงค์ภายในประเทศ และอุปสงค์จากตลาดต่างประเทศ สำหรับประเทศไทยและเวียดนาม ต่างเป็นผู้ส่งออกข้าวหลักของโลก การเปรียบเทียบในมิตินี้สะท้อนถึงความสามารถในการพึ่งพาตลาดภายในเพื่อสร้างเสถียรภาพ และการขยายตลาดภายนอกเพื่อเพิ่มรายได้และส่วนแบ่งตลาด

ในด้านอุปสงค์ภายใน เวียดนามมีขนาดตลาดที่ใหญ่กว่าอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการบริโภคข้าวเฉลี่ย 22.02 ล้านตันต่อปี ระหว่างปี 2562–2566 เทียบกับประเทศไทยที่บริโภคเฉลี่ยเพียง 12.28 ล้านตันต่อปี (USDA, 2024)

ความต้องการในเวียดนามยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากทั้งการขยายตัวของประชากร ภาคการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ขณะที่ไทยแม้บริโภคในประเทศมีความมั่นคง แต่ปริมาณบริโภคต่อคนลดลงจาก 100 กิโลกรัม เหลือ 75 กิโลกรัมต่อปี (USDA, 2024) สะท้อนแนวโน้มลดลงของการบริโภคข้าวภายใน อาจส่งผลต่อเสถียรภาพของอุตสาหกรรมในระยะยาว

ในด้านอุปสงค์ภายนอก ประเทศไทยยังคงรักษาความได้เปรียบ โดยมีการส่งออกเฉลี่ยสูงกว่าเวียดนามทั้งในด้านปริมาณและสัดส่วนตลาด ปี 2566 ไทยส่งออกข้าวได้ 8.75 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนตลาดร้อยละ 16.37 ขณะที่เวียดนามส่งออกได้เพียง 3.77 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 7.05 (Trade Map, 2024a) แม้เวียดนามจะมีความพยายามในการรุกตลาดใหม่และพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูป แต่ก็ยังไม่สามารถรักษาสัดส่วนในตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป เวียดนามมีข้อได้เปรียบในด้านตลาดภายในที่ใหญ่และเติบโต ขณะที่ไทยยังคงได้เปรียบในตลาดส่งออก ด้วยปริมาณและส่วนแบ่งตลาดที่สูงกว่า หากไทยสามารถกระตุ้นอุปสงค์ภายในได้มากขึ้น และเวียดนามสามารถรักษาระดับการส่งออกได้อย่างมั่นคง จะทำให้ทั้งสองประเทศมีสมดุลทางการแข่งขันที่ยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต

1.3 อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

องค์ประกอบสำคัญในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมข้าว ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร ปุ๋ย และโลจิสติกส์ มีบทบาทสนับสนุนโดยตรงต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ เช่น ไทยและเวียดนาม โดยทั้งสองประเทศมีจุดแข็งแตกต่างกันไปในแต่ละด้าน

ในด้านการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ข้าว เวียดนามมีความได้เปรียบชัดเจนเหนือประเทศไทย จากการสนับสนุนอย่างเป็นระบบโดยรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น IRRI และ CGIAR ช่วยให้พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ได้รวดเร็วและตรงความต้องการตลาด เช่น ST25 ได้รับรางวัลข้าวที่ดีที่สุดในโลก (IRRI, 2022) ขณะที่ไทยยังคงพึ่งพาพันธุ์ดั้งเดิม เช่น ข้าวหอมมะลิ แม้มีคุณภาพดีแต่ให้ผลผลิตต่ำและใช้เวลาพัฒนานานกว่า 8 ปีต่อสายพันธุ์ (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2567)

ด้านอุตสาหกรรมปุ๋ย เวียดนามมีข้อได้เปรียบจากการพึ่งพาการนำเข้าน้อยกว่าไทย โดยเฉลี่ยนำเข้าเพียง 1.28 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ขณะที่ไทยนำเข้าเฉลี่ยสูงถึง 2.18 พันล้านดอลลาร์ (Trade Map, 2023) เวียดนามยังสามารถผลิตปุ๋ยไนโตรเจนและฟอสเฟตเองได้มากกว่า ส่งผลให้ราคาปุ๋ยในประเทศต่ำกว่าไทยและมีเสถียรภาพกว่า นอกจากนี้ เวียดนามยังสามารถใช้ปุ๋ยต่อพื้นที่ได้มากถึง 256 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ เทียบกับไทยที่ใช้เพียง 94 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ (FAO, 2024) สาเหตุสำคัญคือ ราคาปุ๋ยที่ถูกกว่าไทย จากการมีอุตสาหกรรมผลิตปุ๋ยภายในประเทศสูงและต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าไทย ทำให้ราคาปุ๋ยในเวียดนามอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า แตกต่างจากไทยที่พึ่งพาการนำเข้าปุ๋ยจากต่างประเทศเป็นหลัก โดยเฉพาะวัตถุดิบ เช่น โพแทสเซียมและฟอสเฟต ที่มีความผันผวนของราคาจากตลาดโลก (Mordor Intelligence, 2024) ทำให้ต้นทุนสูงและการใช้ปุ๋ยต่อไร่จึงจำกัด

ในด้านโลจิสติกส์ ไทยยังได้เปรียบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานท่าเรือ เช่น แหลมฉบังที่สามารถรองรับตู้คอนเทนเนอร์ได้ถึง 7 ล้านตู้ต่อปี นอกจากนี้ จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ (Logistics Performance Index: LPI) คะแนนของไทยอยู่ที่ 3.5 (อันดับ 34) สูงกว่าเวียดนามที่ 3.3 (อันดับ 43) (World Bank, 2023) และต้นทุนโลจิสติกส์ของไทยอยู่ที่ร้อยละ 14.1 ของ GDP ต่ำกว่าเวียดนามที่ร้อยละ 18

สรุปโดยรวม เวียดนามได้เปรียบในด้านการพัฒนาพันธุ์ข้าวและการจัดการต้นทุนปุ๋ย ส่วนไทยได้เปรียบในด้านโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสองประเทศควรเร่งปรับปรุงจุดอ่อนของตนเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดข้าวโลกที่มีพลวัตสูง

1.4 ยุทธศาสตร์ โครงสร้าง และบริบทการแข่งขัน (Strategy, Structure and Rivalry)

องค์ประกอบด้านยุทธศาสตร์และโครงสร้างการแข่งขันมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถของประเทศในการรักษาหรือขยายส่วนแบ่งในตลาดส่งออกข้าวโลก ประเทศไทยมีจุดแข็งในด้านคุณภาพและชื่อเสียงของข้าว โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ที่สามารถตั้งราคาส่งออกแบบ F.O.B. ได้สูงกว่าคู่แข่ง โดยมีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 518.82 ดอลลาร์ต่อตันในช่วงปี

2562–2566 เทียบกับเวียดนามที่ 430.88 ดอลลาร์ต่อตัน (Trade Map, 2024c) แม้จะสะท้อนคุณภาพ แต่ราคาที่สูงยังเป็นข้อเสียเปรียบในตลาดที่เน้นราคามากกว่าคุณภาพ เช่น แอฟริกาและตะวันออกกลาง

ในด้านการพัฒนาคุณภาพ เวียดนามมีความก้าวหน้าในการวิจัยพันธุ์ข้าว เช่น ST25 ที่คว้ารางวัล “World’s Best Rice” ถึง 2 ครั้งใน 5 ปี (The Rice Trader, 2024) ขณะที่ไทยได้รับรางวัลจากพันธุ์หอมมะลิ 105 ถึง 7 ครั้งนับตั้งแต่ปี 2552 แม้จะมีชื่อเสียงยาวนาน แต่กระบวนการวิจัยพันธุ์ใหม่ของไทยยังล่าช้าและไม่ตอบสนองตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

ในมิติเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ไทยได้เปรียบจากโครงข่ายโลจิสติกส์ที่ทันสมัย เช่น ท่าเรือแหลมฉบัง และการมีดัชนีด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Development Index: IDI) ที่สูงกว่าเวียดนามในทุกด้าน (ITU, 2023) โดยเฉพาะในดัชนีการเชื่อมต่อที่ไทยทำได้ 85.90 เทียบกับเวียดนามที่ 74.00 คะแนน อย่างไรก็ตาม ช่วงโควิด-19 ไทยประสบภาวะชะลอตัวในภาคโลจิสติกส์รุนแรง โดย GDP ภาคการขนส่งหดตัวถึงร้อยละ 20.10 ในปี 2563 (สศช., 2566) ขณะที่เวียดนามฟื้นตัวได้รวดเร็วและมีการพัฒนาโครงข่ายท่าเรือระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยยังได้เปรียบในด้านคุณภาพ ขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์ และภาพลักษณ์ในตลาดพรีเมียม ขณะที่เวียดนามได้เปรียบในด้านราคาที่แข่งขันได้ การวิจัยพันธุ์ข้าว และการเข้าถึงตลาดระดับกลางถึงล่างที่เติบโตเร็วขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.5 เหตุสุดวิสัย/โอกาสทางธุรกิจ (Chance)

เหตุสุดวิสัยจากการระงับการส่งออกข้าวของอินเดียในปี 2565 กลายเป็นโอกาสสำคัญของผู้ส่งออกรายอื่นอย่างไทยและเวียดนามในการขยายส่วนแบ่งตลาดข้าวโลก จากข้อมูลของ Economic Intelligence Center (EIC, 2022) หากอินเดียจำกัดการส่งออกบางประเภท ปริมาณการค้าข้าวโลกลดลงร้อยละ 18.3 และราคาปรับเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.8 ขณะที่หากระงับการส่งออกทั้งหมด ปริมาณการค้าจะหดตัวถึงร้อยละ 33.5 และราคาจะพุ่งขึ้นร้อยละ 66.3 สร้างโอกาสให้ไทยเพิ่มการส่งออกได้ร้อยละ 18.4 – 73.0 ตามระดับของนโยบายอินเดีย เวียดนามแม้จะได้รับผลดีเช่นกัน แต่ยังมีข้อจำกัดจากการพึ่งพาข้าวนำเข้าบางส่วนจากอินเดียและปริมาณผลผลิตที่น้อยกว่าไทย นอกจากนี้ ในเชิงโครงสร้าง ประเทศไทยมีข้าวคงเหลือสำหรับส่งออกมากกว่า ไม่พึ่งพานำเข้าข้าว แต่ในบริบทระยะสั้น ประเทศไทยมีความสามารถในการตอบสนองอุปสงค์ตลาดโลกได้ทันทีมากกว่า อย่างไรก็ดี โอกาสจากเหตุสุดวิสัยดังกล่าวมีลักษณะชั่วคราว หากอินเดียกลับมาส่งออกในอนาคต ประเทศไทยจะต้องเผชิญแรงกดดันด้านราคาอีกครั้ง จึงจำเป็นต้องใช้โอกาสนี้ในการปรับปรุงโครงสร้างต้นทุน พัฒนาเทคโนโลยี เพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และสร้างความแข็งแกร่งในตลาดเป้าหมายระยะยาว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป เพื่อเปลี่ยนโอกาสระยะสั้นให้กลายเป็นความได้เปรียบในระยะยาว

1.6 บทบาทของภาครัฐ (Government)

บทบาทของภาครัฐมีผลโดยตรงต่อการกำหนดยุทธศาสตร์และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมข้าวไทยและเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญ เวียดนามมีความได้เปรียบอย่างเด่นชัดในด้านนโยบายการค้า โดยเฉพาะการลงนามในข้อตกลง FTA กับสหภาพยุโรป (EVFTA) และสหราชอาณาจักร (UKVFTA) ช่วยให้ข้าวเวียดนามเข้าถึงตลาดสำคัญด้วยต้นทุนภาษีต่ำหรือเป็นศูนย์ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2567) ในทางกลับกัน ประเทศไทยยังประสบข้อจำกัดจากภาษีนำเข้าและโควตาในตลาดยุโรป บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย แม้ไทยจะมีมาตรฐานและตราสินค้าข้าวที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิที่มีการรับรองและเป็นที่ยอมรับในตลาดพรีเมียมทั่วโลก แต่กลับขาดกลยุทธ์เชิงรุกด้านการเจรจาการค้าและการสร้างภาพลักษณ์ในตลาดใหม่ ๆ ขณะที่เวียดนามมุ่งเน้นการสร้างแบรนด์ “Vietnam Rice” ให้ครอบคลุมร้อยละ 50 ของการส่งออกภายในปี 2573 และผลักดันสายพันธุ์ ST25 สู่เวทีนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (The Rice Trader, 2024) นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังสนับสนุนการจัดตั้งสมาคม VIETRISA เพื่อช่วยผู้ส่งออกเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงสีขนาดใหญ่ ขณะที่ไทยแม้มีโครงการประกันรายได้และเงินกู้ แต่ยังไม่มีโครงสร้างสนับสนุนผู้ประกอบการในระดับอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ สรุปได้ว่า แม้ไทยจะได้เปรียบในด้านตราสินค้าและ

มาตรฐานสินค้า แต่เวียดนามกลับมีความได้เปรียบในด้านกลยุทธ์เชิงรุก การใช้ FTA และการพัฒนา ecosystem สำหรับผู้ประกอบการได้อย่างครบวงจร เป็นกุญแจสำคัญในการรุกตลาดข้าวโลกอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

ก่อนการประมาณค่าด้วยแบบจำลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปของลอการิทึมเพื่อรองรับความแตกต่างของหน่วยข้อมูล และการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลอนุกรมเวลาด้วยการทดสอบทางเศรษฐมิติ ได้แก่ ความนิ่งของข้อมูล (Stationarity) ปัญหา Multicollinearity ด้วย VIF ความแปรปรวนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) และปัญหา Autocorrelation ผลการทดสอบด้วย Augmented Dickey-Fuller (ADF) พบว่าบางตัวแปรมีลักษณะ Non-Stationary จึงได้ดำเนินการแปลงข้อมูลของตัวแปรดังกล่าวด้วยวิธี First Difference เพื่อให้เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองเชิงเส้น นอกจากนี้ พบปัญหา Autocorrelation อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากการทดสอบด้วยค่า Durbin–Watson และ Breusch–Godfrey LM Test ส่งผลให้การใช้ OLS โดยตรงอาจให้ค่าประมาณการที่คลาดเคลื่อนและขาดความแม่นยำ จึงมีความจำเป็นต้องใช้แบบจำลอง Prais–Winsten AR(1) ในการปรับโครงสร้างของค่าความคลาดเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและรักษาความถูกต้องของแบบจำลองในบริบทของข้อมูลอนุกรมเวลา มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปยังตลาดโลก

การศึกษานี้ใช้แบบจำลอง Prais–Winsten AR(1) เพื่อประมาณค่าปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปยังตลาดโลก ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า AR(1) หรือ rho เท่ากับ 0.825 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันของค่าคลาดเคลื่อนในระดับปานกลาง ขณะเดียวกัน ค่า Durbin–Watson ที่ได้หลังปรับแบบจำลองเท่ากับ 1.628 ใกล้เคียงกับค่า 2 สะท้อนว่าแบบจำลองไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์อัตโนมัติ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปร lnPUT มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.010 กับปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปยังตลาดโลก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ที่ 0.291 หมายความว่า หากผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการส่งออกจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.29 สะท้อนว่า ศักยภาพในการผลิตภายในประเทศมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถในการตอบสนองต่ออุปสงค์จากต่างประเทศ และเป็นรากฐานของความสามารถในการแข่งขันด้านปริมาณของไทย

นอกจากนี้ ตัวแปร DlnGDPW มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.050 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ 2.061 หมายถึง เมื่อเศรษฐกิจโลกเติบโตขึ้นร้อยละ 1 การส่งออกข้าวของไทยจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.06 สะท้อนบทบาทของปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจมหภาคที่ส่งผลต่ออุปสงค์สินค้าจำเป็นอย่างข้าวในตลาดโลก

ขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ lnRLP DlnER และ lnUITH ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถอธิบายผลของตัวแปรดังกล่าวได้ในแบบจำลองนี้

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปจีน

การศึกษานี้ใช้แบบจำลอง Prais–Winsten AR(1) เพื่อประมาณค่าปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศจีน ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า AR(1) หรือ rho เท่ากับ 0.724 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันของค่าคลาดเคลื่อนในระดับปานกลาง ขณะเดียวกัน ค่า Durbin–Watson ที่ได้หลังปรับแบบจำลองเท่ากับ 1.854 ใกล้เคียงกับ 2 สะท้อนว่าแบบจำลองไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์อัตโนมัติ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการส่งออกข้าวไทยไปจีนพบว่า ตัวแปร lnPUT แทนดัชนีผลผลิตข้าวในประเทศ เป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.010 กับปริมาณการส่งออก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.777 หมายความว่าเมื่อผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ปริมาณการส่งออกข้าวไปจีนจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.78 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศักยภาพด้านการผลิตภายในประเทศในการกำหนดความสามารถในการส่งออก ในขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ lnRLP DlnER DlnGDPCH และ lnUITH ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถอธิบายผลของตัวแปรดังกล่าวได้ในแบบจำลองนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก และประเทศจีน

Variable	QEXW		Variable	QEXCH	
	Coefficient	P-value		Coefficient	P-value
DlnER	0.418	0.469	DlnER	-0.074	0.972
DlnGDPW	2.061	0.018**	DlnGDPCH	-0.293	0.596
lnRLP	-0.484	0.136	lnRLP	-1.514	0.171
lnPUT	0.291	0.000***	lnPUT	0.777	0.001***
lnUITH	-0.013	0.698	lnUITH	0.014	0.910
_cons	-0.684	0.046**	_cons	-5.283	0.000***
Prob > F = 0.000	Durbin-Watson statistic (transformed) = 1.628		Prob > F = 0.000	Durbin-Watson statistic (transformed) = 1.854	
R-squared = 0.331	AIC = -43.843		R-squared = 0.511	AIC = 106.908	
rho = 0.825	BIC = -31.378		rho = 0.724	BIC = 119.373	
Mean VIF = 1.13			Mean VIF = 1.16		

หมายเหตุ: *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.010 และ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.050
ที่มา: ผู้วิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในการส่งออกข้าว ในปัจจัยการผลิตด้านต้นทุนทางการเงิน ระบบขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Porter (1990) ที่ระบุว่าปัจจัยการผลิตและอุตสาหกรรมสนับสนุนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ ไทยยังสามารถใช้โอกาสจากการหยุดส่งออกข้าวของอินเดียในการขยายส่วนแบ่งตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตัวอย่างของปัจจัยด้านโอกาสที่มีผลต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขัน

ในขณะเดียวกัน เวียดนามมีจุดแข็งในด้านแรงงานราคาถูก มีจำนวนมาก ผลผลิตต่อพื้นที่สูง และมีความก้าวหน้าในการปรับปรุงสายพันธุ์ข้าว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์ (2562) พบว่า ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต เช่น แรงงานหรือที่ดิน จะได้เปรียบในการผลิตสินค้าและส่งออกได้มากกว่านอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังมีบทบาทเชิงรุกในการเจรจาการค้าเสรี เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยเสริมศักยภาพในการแข่งขัน ผลงานของ ศุภิกา พงเพ็ง (2557) สนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยระบุว่าไทยมีความได้เปรียบในด้านกลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขันภายในประเทศ ส่วน Li & Luo (2018) ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนจากภาครัฐ และสิ่งแวดล้อมล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมข้าว

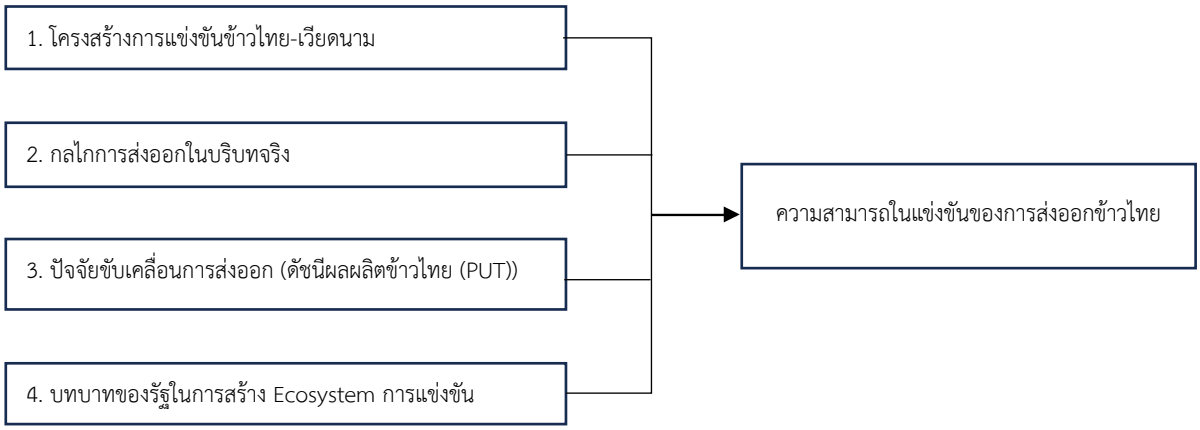
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ดัชนีผลผลิตข้าวของไทยและผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกส่งผลเชิงบวกต่อปริมาณการส่งออกข้าว สะท้อนให้เห็นว่าทั้งประสิทธิภาพการผลิตภายในประเทศและภาวะเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยสำคัญต่อศักยภาพในการส่งออก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด Supply-side Theory อธิบายว่าศักยภาพด้านอุปทาน (Supply Capacity) และประสิทธิภาพในการผลิต (Productivity) เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสินค้าเกษตรที่ความต่อเนื่องของอุปทานเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการรักษาส่วนแบ่งตลาด (Paul Krugman, 1994) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำผึ้ง เทศนา (2551) และอัมพร สุวรรณรัตน์ (2554) ที่ระบุว่าความต้องการข้าวไทยในตลาดโลกได้รับอิทธิพลจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าและปัจจัยด้านรายได้ ขณะที่ชัชชฎา หาญเจนลักษณ์ (2549) ชี้ว่าปริมาณผลผลิตของประเทศคู่ค้าอาจส่งผลต่อการนำเข้าข้าวจากไทยในทิศทางตรงกันข้าม

นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกส่งผลต่อปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไปยังตลาดโลกใน ทิศทางบวก สอดคล้องกับการศึกษาของ Lac (2020) และ Jankulovski & Khan (2022) พบว่า GDP ของประเทศทั้งฝั่งผู้ส่งออกและ

ผู้นำเข้ามีอิทธิพลต่อมูลค่าการส่งออกข้าวเช่นเดียวกัน ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการติดตามแนวโน้มเศรษฐกิจโลกจึงเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาและขยายศักยภาพการแข่งขันของไทยในตลาดข้าวระหว่างประเทศ

แม้ว่างานวิจัยฉบับนี้จะสามารถอธิบายปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยได้อย่างชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านกระบวนการวิเคราะห์ เนื่องจากไม่ได้ใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติขั้นสูง เช่น Generalized Method of Moments (GMM) หรือ Panel Data Analysis ซึ่งสามารถช่วยลดอคติจากปัญหาความสัมพันธ์แฝงระหว่างตัวแปร และเพิ่มความแม่นยำในการประมาณค่าพารามิเตอร์ได้มากขึ้น นอกจากนี้ ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการเปรียบเทียบการแข่งขันระหว่างไทยและเวียดนามเป็นหลัก จึงยังไม่ได้ครอบคลุมการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งรายอื่น ๆ ในตลาดโลก เช่น อินเดีย กัมพูชา หรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจมีโครงสร้างอุตสาหกรรมและกลยุทธ์การแข่งขันที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาจึงอาจมีข้อจำกัดในการนำไปอธิบายพลวัตการแข่งขันในบริบทตลาดข้าวโลกที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. โครงสร้างการแข่งขันข้าวไทย-เวียดนาม - การแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลกมิได้พึ่งพาเพียงต้นทุนแรงงานหรือต้นทุนการผลิตต่อหน่วยตามแนวคิดดั้งเดิม หากแต่พึ่งพา “โครงสร้างทางการผลิตและโลจิสติกส์ระดับชาติ” ซึ่งประกอบด้วยระบบโลจิสติกส์ ท่าเรือ การแปรรูปผลผลิต และสินเชื่อทางการเกษตรที่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า “Structural Advantage” เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยเหนือกว่าประเทศคู่แข่งในระยะยาว

2. กลไกการส่งออกในบริบทจริง - โครงสร้างการส่งออกข้าวของไทยมีลักษณะเฉพาะคือ “การไม่ตอบสนองต่อปัจจัยผันแปรระยะสั้น” เช่น ราคาแลกเปลี่ยนหรือราคาตลาดโลกในทันที เนื่องจากพึ่งพาการค้าภายใต้กรอบรัฐต่อรัฐ (G2G) และความมั่นคงด้านอุปสงค์ในตลาดคู่ค้า การแข่งขันจึงขึ้นอยู่กับขีดความสามารถเชิงโครงสร้างและความสัมพันธ์ระยะยาวมากกว่าการแข่งขันเชิงราคาในระยะสั้น

3. ปัจจัยขับเคลื่อนการส่งออก - ดัชนีผลผลิตข้าวไทย (PUT) เป็นปัจจัยภายในประเทศที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อปริมาณการส่งออก ทั้งในตลาดโลกและตลาดเฉพาะอย่างจีน สะท้อนให้เห็นว่า การปฏิรูประบบอุปทาน (Supply-side Reform) เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในไร่นา และการลงทุนด้านเทคโนโลยีการเกษตร มีศักยภาพในการยกระดับการส่งออกอย่างยั่งยืน มากกว่าการแข่งขันด้านราคาหรือนโยบายการค้าระหว่างประเทศ (FTA) เพียงอย่างเดียว

4. บทบาทของรัฐในการสร้าง Ecosystem การแข่งขัน - ความสามารถในการแข่งขันของเวียดนามเกิดจาก “นโยบายเชิงรุกแบบบูรณาการ” ที่สร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ทางการค้าข้าวอย่างครบวงจร รัฐบาลเวียดนามใช้ประโยชน์จากข้อตกลง FTA ได้เต็มศักยภาพ สนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ (สมาคมผู้ส่งออกข้าว) จัดตั้งกองทุน

สินเชื่อ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศไทยยังเน้นบทบาทของรัฐแบบแยกส่วนและขาดกลไกเชื่อมโยงที่เป็นระบบระหว่างรัฐ เอกชน และเกษตรกร

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเมื่อเทียบกับเวียดนาม โดยใช้กรอบแนวคิด Porter's Diamond Model พบว่าไทยยังคงมีข้อได้เปรียบในด้านคุณภาพของข้าว โครงสร้างอุตสาหกรรมแปรรูปและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพสูง ขณะที่เวียดนามมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่า และมีความได้เปรียบด้านนโยบายการค้าและการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ตอบโจทย์ตลาดมากกว่า นอกจากนี้ การระงับการส่งออกของอินเดียเปิดโอกาสให้ไทยขยายส่วนแบ่งตลาดได้ในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม ไทยยังขาดกลยุทธ์เชิงรุกในการทำตลาดใหม่และการใช้ประโยชน์จาก FTA เทียบกับเวียดนามที่ใช้ข้อตกลงการค้าเสรีอย่างมีประสิทธิภาพในการลดภาษีนำเข้าและขยายตลาด

ในส่วนของผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวของไทยไปยังตลาดโลกและประเทศจีน โดยใช้แบบจำลอง Prais–Winsten AR(1) พบว่า ศักยภาพการผลิตในประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งออกทั้งในเชิงปริมาณและการตอบสนองต่ออุปสงค์จากต่างประเทศ นอกจากนี้ การเติบโตของเศรษฐกิจโลกมีผลต่อการส่งออกข้าวโดยรวม ในขณะที่ปัจจัยด้านราคาข้าว อัตราแลกเปลี่ยน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลก ไม่แสดงผลเชิงสถิติที่ชัดเจน โดยเฉพาะในตลาดจีนที่มีการซื้อขายผ่านข้อตกลงระยะยาว การกำกับดูแลโดยรัฐ และความต้องการบริโภคที่ค่อนข้างคงที่ ผลลัพธ์เหล่านี้สะท้อนลักษณะเฉพาะของตลาดข้าวส่งออกที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยด้านโครงสร้าง การผลิต และกลไกทางการค้าแบบมีเสถียรภาพ มากกว่าปัจจัยผันแปรระยะสั้นทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและยกระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวในประเทศอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ เช่น เมล็ดพันธุ์คุณภาพ การจัดการน้ำที่ดี และการลดต้นทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเสริมความมั่นคงด้านปริมาณรองรับตลาดส่งออก

1.2 ภาครัฐควรเร่งยกระดับการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ตรงกับความต้องการตลาดโลก โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และสถาบันวิชาการ พร้อมตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น ข้าวคุณภาพสูง ข้าวสุขภาพ หรือข้าวต้นทุนต่ำ

1.3 ควรลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่ข้าว ตั้งแต่การผลิต การคัดแยก ไปจนถึงการขนส่ง โดยเน้นแพลตฟอร์มดิจิทัล และพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

1.4 ภาครัฐควรส่งเสริมการแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์ต่อยอด เช่น ข้าวสำเร็จรูป ขนม หรือข้าวหัก เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดการพึ่งพาการส่งออกข้าวสาร พร้อมสนับสนุน SME ให้เข้าถึงเทคโนโลยีแปรรูปและตลาดต่างประเทศ

1.5 ควรผลักดันการเจรจา FTA กับตลาดใหม่ และใช้ประโยชน์จาก FTA เดิมให้เต็มที่ เพื่อขยายตลาดส่งออกโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่ต้องการข้าวพรีเมียม พร้อมสร้างแบรนด์ข้าวไทยให้โดดเด่นในตลาดโลก

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการวิจัยไปยังตลาดคู่ค้ารายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น แอฟริกาใต้ หรือกลุ่มตะวันออกกลาง เพื่อเข้าใจโครงสร้างตลาด อุปสงค์ และพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละประเทศ จะช่วยให้สามารถวางกลยุทธ์การส่งออกได้ตรงเป้ามากขึ้น

2.2 ควรนำปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น ความพึงพอใจของผู้บริโภค ภาพลักษณ์แบรนด์ หรือคุณลักษณะเฉพาะของข้าว มาประกอบการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ผลการศึกษามีมิติที่ครอบคลุมและสะท้อนพฤติกรรมตลาดได้ลึกยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาผลกระทบของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ มาตรการกีดกันทางการค้า และข้อตกลง FTA ต่อการส่งออกข้าวไทยอย่างเจาะลึก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบและเงื่อนไขทางการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ

2.4 ควรขยายขอบเขตการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกรายอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในตลาดโลก เช่น อินเดีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างราคาและปริมาณการค้าข้าวในระดับสากล การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างไทย เวียดนาม และอินเดีย จะช่วยให้เห็นภาพรวมการแข่งขันอย่างครบถ้วน และสามารถวิเคราะห์ปัจจัยความได้เปรียบเชิงโครงสร้างระหว่างประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.5 ควรพิจารณาใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติขั้นสูง เช่น Generalized Method of Moments (GMM) หรือ Panel Data Analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวไทย เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประมาณค่าพารามิเตอร์และลดปัญหาอคติจากความสัมพันธ์แฝงระหว่างตัวแปร นอกจากนี้ การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มประเทศคู่ค้า (Country Group Comparisons) อาจช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของตลาดในแต่ละภูมิภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การเจาะตลาดที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. (2567). *ข้อมูลสถานการณ์ข้าวสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเดือนมีนาคม 2567*. สืบค้นจาก https://www.dft.go.th/Portals/0/สถานการณ์สินค้า/ข้าว/ข้าวเวียดนาม%20ณ%20มี.ค.%2067.pdf.

ชัชชฎา หาญเจนลักษณ์. (2549). *การวิเคราะห์การส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

น้ำผึ้ง เทศนา. (2551). *อุปสงค์การส่งออกข้าวของไทยในตลาดโลก*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ลงทุนแมน. (2565). *ทำไมข้าวไทย ถึงโดนข้าวอินเดียและเวียดนาม แซงหน้า*. สืบค้นจาก https://www.longtunman.com/37335.

ลัทธพร รัตนวรารักษ์ และ โสมรัศมิ์ จันทรัตน์. (2566). *หลักประกันสินเชื่อของเกษตรกรไทย รูปแบบไหนควรถูกทบทวน?*. สืบค้นจาก https://www.pier.or.th/blog/2023/1101/.

ศุภิกา พงเพ็ง. (2557). *การศึกษาการเปรียบเทียบเชิงแข่งขัน และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของการส่งออกข้าวของประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และประเทศอินเดีย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2567). *สัดส่วนสินค้าส่งออกสำคัญของไทย ประเภทสินค้ากสิกรรม ปี 2566*. สืบค้นจาก https://tradereport.moc.go.th/.

ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรี. (2567). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2567-2569: อุตสาหกรรมข้าว*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/agriculture/rice/io/io-rice-2024-2026.

สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2567). *สรุปข่าวประจำวันที่ 21–27 กุมภาพันธ์ 2567: เปิดรายชื่อ ข้าวพันธุ์ใหม่ 10 สายพันธุ์ ปี 2567*. สืบค้นจาก http://www.thairiceexporters.or.th/.

สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์. (2562). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัมพร สุวรรณรัตน์. (2554). การวิเคราะห์อุปสงค์ส่งออกข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยไปยังประเทศนำเข้าที่สำคัญในสหภาพยุโรป. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

DEPA. (2020). *Agriculture landscape in Thailand. Bangkok: Digital Economy Promotion Agency*. Retrieved from https://www.depa.or.th/storage/app/media/Investment%20Bulletin_Final.pdf.

EIC. (2022). *India rice export policy: A window of opportunity for Thai rice*. Retrieved from https://www.scbeic.com/th/detail/product/7996.

FAO. (2024). *Digital agriculture profile Vietnam*. Retrieved from https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cb3956en.

ILO. (2023). *ILOSTAT database*. Retrieved from https://ilostat.ilo.org/data/.

IRRI. (2022). *Use of digital tools in sustainable rice production in the Mekong Delta, Vietnam*. Laguna, Philippines: International Rice Research Institute.

ITU. (2023). *Measuring digital development: The ICT Development Index 2023*. Geneva: International Telecommunication Union.

Jankulovski, N., & Khan, U. E. (2024). Asian Rice Exports and the European Demand: An Application of the Modified Panel Gravity Model. *Journal of Agricultural Science, 14*(8), 1-18.

Krugman, P. (1994). Competitiveness: A dangerous obsession. *Foreign Affairs, 73*(2), 28-44.

Lac, H. (2020). *An analysis of factors influencing Vietnam's rice export to the ASEAN+3 countries*. Hanoi: FPT University.

Li, S., & Luo, H. (2018). Competitiveness of Rice Industry in Hunan Province—A Diamond Model. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 189*(4), 42-45.

Mordor Intelligence. (2024). *Southeast Asia fertilizer market – Size, share & industry analysis (2025–2030)*. Retrieved from https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/south-east-asia-fertilizer-market.

The Rice Trader. (2024). *Weekly Global Rice Industry Report*. Retrieved from https://www.worldriceconference.com/event/8da33100-d8fd-42f8-847f-819a83ade47c/the-rice-trader-weekly-global-rice-industry-report.

Trade Map. (2023). *มูลค่าการนำเข้าและส่งออกปุ๋ยของไทยและเวียดนาม*. สืบค้นจาก https://m.trademap.org/#/grid/220422/764/156/export/product

_____. (2024a). *แนวโน้มการส่งออกข้าว ปี 2007–2023*. สืบค้นจาก. https://m.trademap.org/#/grid/1006/764/156/export/product.

_____. (2024b). *ราคาข้าว F.O.B ไทยและเวียดนาม ปี 2007–2023*. สืบค้นจาก https://m.trademap.org/#/grid/1006/764/156/export/product.

_____. (2024c). *อัตราการขยายตัวของการส่งออกข้าว ปี 2012–2022*. สืบค้นจาก https://m.trademap.org/#/grid/1006/764/156/export/product.

USDA. (2024). *Grain and Feed Annual: Thailand (TH2025-0011)*. Retrieved from https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=Grain%20and%20Feed%20Annual_Bangkok_Thailand_TH2025-0011.pdf.

WageIndicator Foundation. (2023). *Minimum wage database*. Retrieved from https://wageindicator.org/salary/minimum-wage.

World Bank. (2023). *Connecting to Compete 2023: Trade Logistics in an Uncertain Global Economy*. Washington, DC: The World Bank.

_____. (2025). *Lending interest rate (%)*. Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.LEND.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 57-70.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Effects of Sandwich Generation and Financial Literacy on Over-Indebtedness of Government Officers in Office of the Permanent Secretary, Ministry of Commerce

Kantaree Saelee[1*] Teerasak Sapwarobol[2] and Thana Sompornserm[2]

[1] *Master Student, Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Kantaree.s@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to examine the behaviors and factors influencing over-indebtedness among civil servants under the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Commerce. Primary data were collected through 313 questionnaires and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics through a Logit Model to explore the relationships between demographic, economic, environmental factors, and financial literacy in relation to over-indebtedness. The results revealed that statistically significant positive factors contributing to over-indebtedness include being part of the sandwich generation (i.e., individuals financially responsible for supporting at least two generations of family members), homeownership, and car ownership. On the other hand, statistically significant negative factors include average monthly expenses, workplace location, financial literacy, and financial behavior. Therefore, relevant agencies should implement targeted support measures, especially for individuals in the sandwich generation, such as financial assistance, tax relief, and financial literacy promotion. Additionally, establishing internal financial advisory services is also recommended to enhance financial discipline, reduce the risk of over-indebtedness, and sustainably strengthen the economic stability of public sector personnel.

Keywords: Over-indebtedness, Sandwich Generation, Financial Literacy

Received: 12 June 2025;
Revised: 8 August 2025;
Accepted: 25 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลกระทบของแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นและทักษะทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

กัทลี แซ่ลี้[1*] ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2] และ ธนา สมพรเสริม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: kantaree.s@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 313 ชุด และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานผ่านแบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และทักษะทางการเงิน กับการก่อหนี้เกินตัว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการก่อหนี้เกินตัว ได้แก่ การเป็นแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น (ผู้ที่มีภาระทางการเงินในการดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น) การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และการมีรถยนต์ส่วนตัว ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน สถานที่ปฏิบัติงาน ทักษะทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีมาตรการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น เช่น การจัดสรรเงินช่วยเหลือ สิทธิลดหย่อนภาษี และการส่งเสริมทักษะทางการเงิน รวมถึงการจัดตั้งที่ปรึกษาทางการเงินภายในองค์กร เพื่อส่งเสริมวินัยทางการเงิน ลดความเสี่ยงในการก่อหนี้เกินตัว และยกระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของบุคลากรภาครัฐอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การก่อหนี้เกินตัว, แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น, ทักษะทางการเงิน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของประเทศไทยในปัจจุบันถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 76.1 ในปี พ.ศ. 2555 เป็นร้อยละ 89.60 ในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2567 หรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 16.3 ล้านล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ซึ่งเกินเกณฑ์ระดับเฝ้าระวังที่ธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (BIS) กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้นของภาคครัวเรือน และอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดในการบริโภค การออม และการลงทุนของประชาชน จนนำไปสู่ผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อภาระหนี้ไม่ได้เกิดจาก การลงทุนที่สร้างรายได้ แต่มีรากฐานจากพฤติกรรมบริโภคนิยม ความต้องการรักษาภาพลักษณ์ทางสังคม และการใช้จ่ายเกินความจำเป็น หนึ่งในปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อภาวะหนี้ครัวเรือน คือ ภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนวัยทำงานที่ต้องรับภาระในการดูแลทั้งบุตรและผู้สูงอายุในครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน ภาวะดังกล่าวเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับแนวโน้มการมีบุตรลดลง ส่งผลให้ภาระด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าการศึกษาของบุตร และค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ ตกอยู่กับบุคคลเพียงไม่กี่คนในครอบครัว ส่งผลให้ครัวเรือนจำนวนมากต้องพึ่งพาการกู้ยืมเพื่อบริหารค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งข้าราชการนับเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวโน้มการก่อหนี้สูงจากหลายปัจจัย ทั้งความมั่นคงในอาชีพ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อ และสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการ เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและเงื่อนไขการผ่อนชำระที่ผ่อนปรน แม้สิ่งเหล่านี้จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่หากขาดการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม ก็อาจ

นำไปสู่ภาวะหนี้เกินตัว ซึ่งกระทบต่อทั้งคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ เพื่อรับมือกับความเสี่ยงดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางควบคุมภาระหนี้ผ่านเกณฑ์สัดส่วนภาระหนี้ ต่อรายได้ (Debt Service Ratio: DSR) โดยแนะนำให้บุคคลไม่ควรมีภาระหนี้รวมเกินร้อยละ 40 ของรายได้ต่อเดือน (ธนาคารกรุงไทย, 2566) รวมทั้งยังได้ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจระดับทักษะทางการเงินของประชาชนตามกรอบมาตรฐานขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การสำรวจดังกล่าวยังไม่ได้เจาะลึกกลุ่มข้าราชการซึ่งอาจมีระดับทักษะทางการเงินที่แตกต่างจากกลุ่มประชาชนทั่วไป

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และทักษะทางการเงิน เพื่อสร้างความตระหนักให้กับข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และข้าราชการหน่วยงานอื่น ๆ ได้ทราบถึงพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัว กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการก่อหนี้ ลดการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาการก่อหนี้สินเกินตัวของข้าราชการของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวนทั้งสิ้น 1,198 คน ประกอบด้วย ข้าราชการในส่วนกลาง จำนวน 238 คน และในส่วนภูมิภาค จำนวน 960 คน จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับร้อยละ 5 พบว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ไม่ควรต่ำกว่า 300 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ปรับเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 310 คน จากประชากรทั้งหมด และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ซึ่งจะแบ่งประชากรออกเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์รายบุคคลทีละข้อคำถาม เพื่อประเมินความชัดเจนของถ้อยคำ ความเข้าใจในเนื้อหา และประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งบันทึกข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ในลักษณะการแจกแบบสอบถามเป็นกลุ่ม เพื่อประเมินความราบรื่นในการตอบ ความเหมาะสมของลำดับคำถาม และระยะเวลาที่ใช้ในการตอบ เมื่อปรับปรุงจนมีความสมบูรณ์แล้ว จึงนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้ เนื่องจากแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงและมีการอ้างอิงคำถามจากแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพิ่มเติม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุราชการ และแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านสถานที่ปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน ประกอบไปด้วย ข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ถึงปลัดกระทรวงพาณิชย์ ในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms และเผยแพร่ลิงก์แบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้ข้าราชการกลุ่มเป้าหมายสามารถตอบแบบสอบถามได้สะดวกและรวดเร็ว เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงดำเนินการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งกำหนดช่วงเวลาที่ออกแบบสอบถามระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ซึ่งครอบคลุมข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านทักษะทางการเงิน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งเหมาะสมกับตัวแปรตามประเภทสองค่า (Binary Outcome) โดยกำหนดให้ Y = 1 หมายถึง ข้าราชการที่มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ Y = 0 หมายถึง ข้าราชการที่มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ขณะที่ตัวแปรอิสระ (X) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการก่อหนี้เกินตัว ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแบบจำลองโลจิต ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกัน โดยกำหนดตัวแปรอิสระและรูปแบบของแบบจำลองได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 GENDER + \beta_2 AGE + \beta_3 EDU + \beta_4 STATUS + \beta_5 YEXP + \beta_6 SANDWICH + \beta_7 INCOME + \beta_8 EXPENSE + \beta_9 TENURE + \beta_{10} CAR + \beta_{11} PLACE + \beta_{12} FK + \beta_{13} FB + \beta_{14} FA + \varepsilon$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรอิสระ และค่าของตัวแปรอิสระตามเงื่อนไขในแบบจำลองโลจิต ดังนี้

Y คือ หนี้เกินตัว โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
Y = 1 เมื่อข้าราชการมีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
Y = 0 เมื่อข้าราชการมีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

GENDER คือ ตัวแปรเพศ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
GENDER = 1 เมื่อข้าราชการเป็นเพศชาย
GENDER = 0 เมื่อข้าราชการเป็นเพศหญิง

AGE คือ ตัวแปรด้านอายุ หน่วยเป็นปี

EDU1 คือ ตัวแปรด้านระดับการศึกษา โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
EDU1 = 1 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี
EDU1 = 0 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

EDU2	คือ	ตัวแปรด้านระดับการศึกษา โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ EDU2 = 1 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี EDU2 = 0 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
STATUS1	คือ	ตัวแปรด้านสถานภาพ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ STATUS1 = 1 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน STATUS1 = 0 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพโสด
STATUS2	คือ	ตัวแปรด้านสถานภาพ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ STATUS2 = 1 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ STATUS2 = 0 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพโสด
YEXP	คือ	ตัวแปรด้านอายุราชการ หน่วยเป็นปี
SANDWICH	คือ	ตัวแปรด้านแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ SANDWICH = 1 เมื่อข้าราชการมีภาระทางการเงินในการดูแลบุคคลในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น อาทิ ภาระทางการเงินในการดูแลพ่อแม่และลูก, ลูกและหลาน ฯลฯ SANDWICH = 0 เมื่อข้าราชการมีภาระทางการเงินในการดูแลบุคคลในครอบครัวน้อยกว่า 2 รุ่น
INCOME	คือ	ตัวแปรด้านรายได้ที่ข้าราชการได้รับต่อเดือน หน่วยเป็นบาท
EXPENSE	คือ	ตัวแปรด้านค่าใช้จ่ายที่ข้าราชการต้องชำระต่อเดือน หน่วยเป็นบาท
TENURE	คือ	ตัวแปรความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ TENURE = 1 เมื่อข้าราชการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง TENURE = 0 เมื่อข้าราชการไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
CAR	คือ	ตัวแปรการครอบครองรถยนต์ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ CAR = 1 เมื่อข้าราชการมีรถยนต์ของตนเอง CAR = 0 เมื่อข้าราชการไม่มีรถยนต์ของตนเอง
PLACE	คือ	ตัวแปรด้านสถานที่ปฏิบัติงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ PLACE = 1 เมื่อข้าราชการปฏิบัติในส่วนกลาง PLACE = 0 เมื่อข้าราชการปฏิบัติในส่วนภูมิภาค
FK	คือ	ตัวแปรคะแนนความรู้ทางการเงิน
FB	คือ	ตัวแปรคะแนนพฤติกรรมทางการเงิน
FA	คือ	ตัวแปรคะแนนทัศนคติทางการเงิน

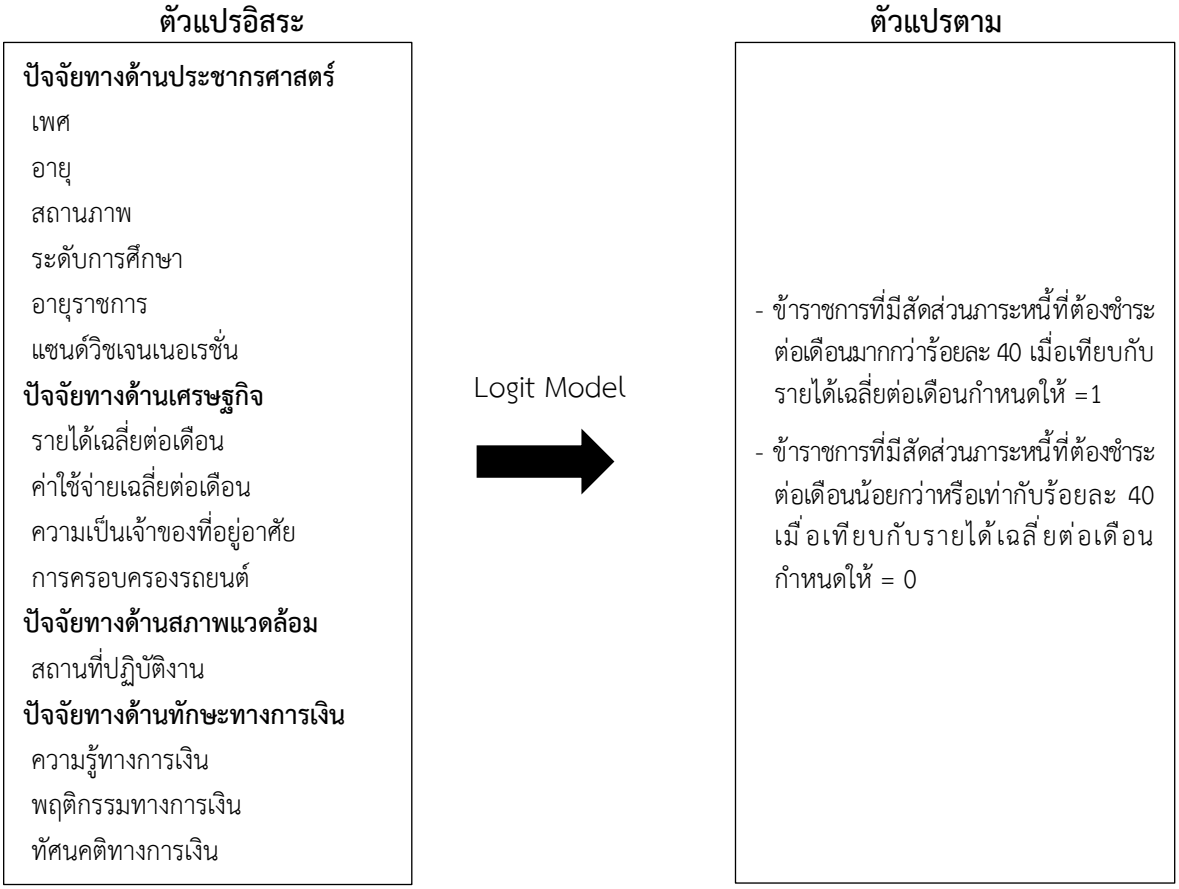
การวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต มักนิยมใช้ค่า Marginal Effect ในการแปลผล เนื่องจากสามารถแสดงขนาดและทิศทางของผลกระทบจากตัวแปรอิสระที่มีต่อความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่กำลังศึกษาได้อย่างชัดเจนและตีความได้ง่าย โดยในการศึกษาครั้งนี้ ค่า Marginal Effect แสดงถึงโอกาสที่ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทั้งนี้ หากค่าที่ได้มีค่าเป็นบวก หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม หากค่าที่ได้มีค่าเป็นลบ หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจลดลง ซึ่งมีสมการดังนี้

$$\text{Marginal Effect} = \frac{\partial \Pr(y=1)}{\partial X_k}$$

โดยที่ X_k คือ ตัวแปรคุณลักษณะลำดับที่ k ที่ส่งผลต่อ z

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยพิจารณาจากแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งศึกษาลักษณะ ขนาด และโครงสร้างของประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ อันส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคล รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับหนี้สินประกอบด้วย ประเภท สาเหตุ และวัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ นอกจากนี้ยังนำทฤษฎีด้านการบริโภคที่สัมพันธ์กับการก่อหนี้มาใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ รายได้เปรียบเทียบ รายได้ถาวร และวัฏจักรชีวิต ซึ่งล้วนสะท้อนพฤติกรรมทางการเงินในมิติต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เสริมด้วยแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงินซึ่งครอบคลุมความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินตามแนวทาง OECD และธนาคารแห่งประเทศไทย และท้ายที่สุดคือแนวคิดเกี่ยวกับแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ต้องดูแลทั้งพ่อแม่และบุตรในเวลาเดียวกัน โดยอธิบายผ่านทฤษฎีช่วงชีวิต ความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่น และความไม่แน่ใจระหว่างรุ่น ซึ่งช่วยอธิบายแรงกดดันทางการเงินและพฤติกรรมการก่อหนี้ของกลุ่มประชากรเป้าหมายได้อย่างรอบด้าน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25–35 ปี มีสถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการ 1–10 ปี และไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,000–25,000 บาท และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยและรถยนต์เป็นของตนเอง รวมถึงปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาค

ด้านพฤติกรรมการก่อหนี้ พบว่าร้อยละ 72.84 ของกลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้สิน โดยในจำนวนนี้ ร้อยละ 73.25 มีสัดส่วนที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยวัตถุประสงค์หลักในการก่อหนี้ ได้แก่ การอุปโภคบริโภค และการซื้อที่อยู่อาศัย ระยะเวลาการชำระหนี้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6–10 ปี โดยแหล่งเงินกู้ที่นิยมคือสหกรณ์ออมทรัพย์ของกระทรวงพาณิชย์

ด้านทักษะทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 16.17 จาก 20 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 80.85) สูงกว่าเกณฑ์ของ OECD และคะแนนเฉลี่ยจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 โดยด้านความรู้ทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องความเสี่ยงและผลตอบแทน ส่วนหัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ เรื่องการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ด้านพฤติกรรมทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ การตัดสินใจทางการเงินและการจัดสรรเงินก่อนการใช้จ่าย ส่วนหัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ การไม่กู้ยืมเมื่อเงินไม่เพียงพอใช้ ด้านทัศนคติทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต ขณะที่หัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ เรื่องการมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนเพื่ออนาคต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าตัวแปรอายุกับตัวแปรอายุราชการ และตัวแปรอายุราชการกับตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรเกิน 0.8 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในรูปแบบเชิงเส้น จึงตัดตัวแปรอายุราชการออกจากแบบจำลอง และได้กำหนดรูปแบบของแบบจำลองทั้งหมด 7 รูปแบบ พร้อมทั้งประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อวิเคราะห์ทิศทางและความน่าจะเป็นของการก่อหนี้เกินตัวด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) โดยผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ในตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Gender (เพศ)	-0.165 (-0.66)	-0.203 (-0.73)	-0.248 (-0.88)	-0.306 (-1.06)	-0.285 (-1.00)		
Age (อายุ)	0.018 (1.25)	0.011 (0.43)	0.002 (0.06)	-0.001 (-0.03)	-0.003 (-0.10)		
Status1 (สมรส/อยู่ด้วยกัน)	0.707** (2.36)	0.288 (0.83)	0.217 (0.62)	0.130 (0.35)	0.146 (0.40)		
Status2 (หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่)	-0.575 (-0.97)	-0.475 (-0.70)	-0.531 (-0.78)	-0.681 (-1.01)	-0.643 (-0.95)		
Edu1 (ปริญญาตรี)	-0.063 (-0.16)	0.078 (0.18)	0.019 (0.04)	0.013 (0.03)	-0.005 (-0.01)		
Edu2 (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.319 (0.81)	0.526 (1.12)	0.534 (1.14)	0.620 (1.29)	0.588 (1.24)		
Sandwich (แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น)	0.552* (1.91)	0.641* (1.92)	0.690** (2.02)	0.759** (2.16)	0.782** (2.25)	0.786** (2.57)	0.769** (2.50)

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Income (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000 (-0.67)	-0.000 (-0.59)	-0.000 (-0.46)	-0.000 (-0.44)		
Expense (ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000*** (-3.37)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.08)	-0.000*** (-3.12)	-0.000*** (-3.96)	-0.000*** (-3.90)
Tenure (ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย)		0.962*** (2.70)	1.072*** (2.93)	1.152*** (3.07)	1.144*** (3.05)	1.035*** (3.38)	1.044*** (3.41)
Car (การครอบครองรถยนต์)		1.747*** (5.32)	1.703*** (5.12)	1.778*** (5.16)	1.731*** (5.14)	1.729*** (5.34)	1.767*** (5.33)
Place (สถานที่ปฏิบัติงาน)			-0.953*** (-2.81)	-0.844** (-2.42)	-0.869** (-2.53)	-0.794** (-2.36)	-0.780** (-2.28)
FK (ความรู้ทางการเงิน)				-0.070 (-0.51)			-0.052 (-0.39)
FB (พฤติกรรมทางการเงิน)				-0.297** (-2.11)			-0.249* (-1.84)
FA (ทัศนคติทางการเงิน)				-0.149 (-0.86)			-0.154 (-0.91)
FL (FK+FB+FA) (ทักษะทางการเงิน)					-0.177*** (-2.67)	-0.156** (-2.49)	
Constant	-1.161* (-1.74)	-1.349 (-1.63)	-0.814 (-0.96)	2.101 (1.47)	2.104 (1.51)	1.635 (1.59)	1.619 (1.49)
Log Pseuolikelihood	-199.626	-170.315	-166.255	-161.865	-162.507	-165.874	-165.373
Prob>Chi – Square	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Pseudo R^2	0.0769	0.2124	0.2312	0.2515	0.2485	0.2330	0.2353

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Gender (เพศ)	-0.041 (-0.66)	-0.051 (-0.73)	-0.062 (-0.88)	-0.076 (-1.06)	-0.071 (-1.00)		
Age (อายุ)	0.005 (1.25)	0.003 (0.43)	0.000 (0.06)	-0.000 (-0.03)	-0.001 (-0.10)		
Status1 (สมรส/อยู่ด้วยกัน)	0.174** (2.41)	0.072 (0.84)	0.054 (0.62)	0.032 (0.35)	0.036 (0.40)		
Status2 (หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่)	-0.142 (-1.00)	-0.118 (-0.71)	-0.132 (-0.79)	-0.168 (-1.05)	-0.159 (-0.98)		
Edu1 (ปริญญาตรี)	-0.016 (-0.16)	0.020 (0.18)	0.005 (0.04)	0.003 (0.03)	0.001 (-0.01)		
Edu2 (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.079 (0.82)	0.130 (1.14)	0.132 (1.16)	0.151 (1.32)	0.144 (1.26)		
Sandwich (แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น)	0.136* (1.94)	0.157* (1.96)	0.169** (2.07)	0.186** (2.23)	0.191** (2.32)	0.192** (2.66)	0.188** (2.59)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Income **(รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)**		-0.000 (-0.67)	-0.000 (-0.59)	-0.000 (-0.46)	-0.000 (-0.44)		
Expense **(ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน)**		-0.000*** (-3.37)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.08)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.96)	-0.000*** (-3.90)
Tenure **(ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย)**		0.235*** (2.81)	0.261*** (3.08)	0.279*** (3.24)	0.277*** (3.22)	0.252*** (3.54)	0.254*** (3.57)
Car **(การครอบครองรถยนต์)**		0.406*** (6.27)	0.397*** (6.00)	0.412*** (6.12)	0.403*** (6.03)	0.403*** (6.29)	0.410*** (6.34)
Place **(สถานที่ปฏิบัติงาน)**			-0.233*** (-2.96)	-0.208** (-2.52)	-0.214** (-2.64)	-0.196** (-2.44)	-0.192** (-2.36)
FK **(ความรู้ทางการเงิน)**				-0.017 (-0.51)			-0.013 (-0.39)
FB **(พฤติกรรมทางการเงิน)**				-0.074** (-2.11)			-0.062* (-1.84)
FA **(ทัศนคติทางการเงิน)**				-0.037 (-0.86)			-0.038 (-0.91)
FL (FK+FB+FA) **(ทักษะทางการเงิน)**					-0.044*** (-2.67)	-0.039** (-2.49)	

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

แบบจำลองที่ 1 (Model 1 ในตารางที่ 1 และ 2) เป็นการนำตัวแปรปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มาสร้างแบบจำลอง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยข้าราชการที่มีสถานภาพสมรสมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าสถานภาพโสดที่ร้อยละ 17.4 (Marginal Effect = 0.174) ในขณะที่ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น มีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นอยู่ที่ร้อยละ 13.6 (Marginal Effect = 0.136) สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ แบบจำลองที่ 1 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 7.69 (Pseudo R^2 = 0.0769)

แบบจำลองที่ 2 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยข้าราชการที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยร้อยละ 23.5 (Marginal Effect = 0.235) ส่วนข้าราชการที่มีรถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีรถยนต์เป็นของตนเองอยู่ที่และ 40.6 (Marginal Effect = 0.406) ในขณะที่ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 หมายความว่า การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 1,000 บาทจะลดโอกาสการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 1 ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect เพิ่มขึ้นเป็น 0.157 ในขณะที่ตัวแปรสถานภาพสมรสกลับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านเศรษฐกิจเข้าไปในแบบจำลองที่ 2 ทำให้ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นจาก 0.0769 เป็น 0.2124

แบบจำลองที่ 3 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรสถานที่ปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค อยู่ที่ร้อยละ 23.3 (Marginal Effect = -0.233) ในขณะที่ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน โดยมีค่า Marginal

Effect เท่ากับ -0.00001 0.261 และ 0.397 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น มีโอกาสที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ร้อยละ 16.9 (Marginal Effect = 0.169) ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเข้าไปในแบบจำลองที่ 3 ทำให้ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นจาก 0.2124 เป็น 0.2312

แบบจำลองที่ 4 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหากข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 7.4 (Marginal Effect = -0.074) ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และสถานที่ปฏิบัติงาน ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดิมจากแบบจำลองที่ 3 โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.186 -0.00001 0.279 0.412 และ -0.208 ตามลำดับ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน เข้าไปในแบบจำลองที่ 4 ทำให้ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นจาก 0.2312 เป็น 0.2515

แบบจำลองที่ 5 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองที่ 3 โดยเพิ่มตัวแปรทักษะทางการเงิน ซึ่งเป็นผลรวมของตัวแปรความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน แทนการวิเคราะห์แยกรายตัวแปร ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 4.4 (Marginal Effect = -0.044) ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และสถานที่ปฏิบัติงานยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.191 -0.00001 0.277 0.403 และ -0.214 ตามลำดับ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยทักษะทางการเงินทำให้ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นจาก 0.2312 ในแบบจำลองที่ 3 เป็น 0.2485 ในแบบจำลองที่ 5

แบบจำลองที่ 6 เป็นการนำตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านทักษะทางการเงิน ที่มีค่าสัมประสิทธิ์และมีนัยสำคัญทางสถิติคงเส้นคงวา จากแบบจำลองที่ 1-5 มาสร้างแบบจำลองร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ สถานที่ปฏิบัติงาน และทักษะทางการเงิน (ผลรวมของความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน) ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 0.252 0.403 ตามลำดับ ขณะที่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น สถานที่ปฏิบัติงาน และทักษะทางการเงิน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.192 -0.196 และ -0.039 ตามลำดับ ซึ่งแบบจำลองที่ 6 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 23.30 (Pseudo R^2 = 0.2330)

และสุดท้ายแบบจำลองที่ 7 เป็นแบบจำลองที่คล้ายกับแบบจำลองที่ 6 คือ การเลือกตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติคงเส้นคงวา จากแบบจำลองที่ 1-5 มาสร้างแบบจำลองร่วมกัน แต่แบบจำลองที่ 7 จะทำการทดสอบตัวแปรด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ตัวแปรความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 0.254 0.410 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น และสถานที่ปฏิบัติงาน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.188 และ -0.192 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 คือ ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงิน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.062 ในขณะที่ตัวแปรความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงินไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแบบจำลองที่ 7 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 23.53 (Pseudo R^2 = 0.2353)

จากการวิเคราะห์แบบจำลองทั้ง 7 แบบจำลอง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และทักษะทางการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น สถานที่ปฏิบัติงาน และพฤติกรรมทางการเงิน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัว พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 7 ตัว ดังนี้

ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวได้มากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น เนื่องจากต้องแบกรับภาระในการดูแลบุคคลในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายประจำที่สูงและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัญญา ประสุรักษ์ (2557) ที่พบว่าข้าราชการที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุคคลในอุปการะและภาวะพึ่งพิงที่มากขึ้นส่งผลให้จำนวนหนี้สินสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้นมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลดลง อาจสะท้อนว่าข้าราชการที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนสูงมักมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงกว่า (มีรายได้สูง) หรือมีการวางแผนทางการเงินดีขึ้นทำให้มีแนวโน้มก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภา สำราญ (2564) ที่พบว่าหากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการก่อหนี้สูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนจะมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรมีค่าต่ำมากจนใกล้เคียงกับศูนย์ แสดงว่ามีผลกระทบต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตัวแปรความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เนื่องจากอาจสามารถนำที่อยู่อาศัยของตนไปจำนอง เพื่อนำไปเป็นหลักค้ำประกันในการก่อหนี้ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีที่อยู่อาศัย จึงมีโอกาสก่อหนี้ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ ฉวีวรรณ กาบขาว (2561) ที่พบว่าครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่ได้ที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

ตัวแปรการครอบครองรถยนต์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีที่รถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีรถยนต์เป็นของตนเอง เนื่องจากอาจจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ โดยเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ (2566) ที่พบว่า การครอบครองรถยนต์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวในทิศทางบวก เนื่องจากแคมเปญ ทางค่ายรถยนต์ ส่งผลให้ครัวเรือนตัดสินใจซื้อรถยนต์ได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดภาระหนี้ได้มากขึ้น

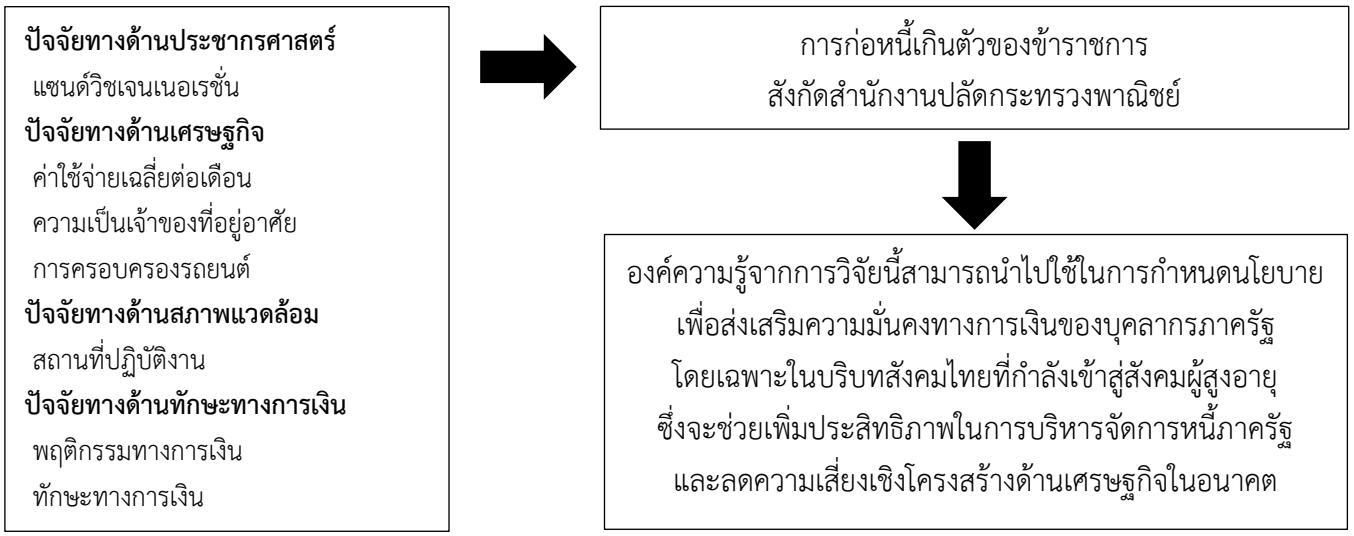
ตัวแปรสถานที่ปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่ากลุ่มที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค เนื่องจากมักมีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ แหล่งเงินทุน และบริการทางการเงินได้สะดวกมากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในภูมิภาค อีกทั้งยังมีโอกาสในการหารายได้เสริมนอกเวลาราชการมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วนิดา วิศิษฎ์วรากร (2558) ที่พบว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในส่วนภูมิภาคมีโอกาสก่อหนี้สินมากกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง เนื่องจากสัดส่วนข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในส่วนภูมิภาคและมีหนี้สินมีมากกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางและมีหนี้สิน

ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นจะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว เนื่องจากการมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีจะส่งผลให้สามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการก่อหนี้สินเกินตัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Anjani, D. D., & Wulandari, S. (2024) ที่พบว่า พฤติกรรมทางการเงิน ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงินในทิศทางบวก โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นอยู่ทางการเงินที่ดีขึ้น

ตัวแปรทักษะทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นจะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว เนื่องจากบุคคลที่มีทักษะทางการเงินที่ดีมักสามารถวางแผนและบริหารจัดการรายรับรายจ่ายได้อย่างเป็นระบบ ตัดสินใจทางการเงินอย่างมีเหตุผล และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมใช้จ่ายเกินตัว

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Adzis et al. (2017) ที่พบว่าทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับหนี้สินในทิศทางลบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะทางการเงินสูงจะมีหนี้สินน้อยกว่าผู้ที่มีทักษะทางการเงินต่ำ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ภาระทางการเงินของข้าราชการที่อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นมีโอกาสต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวพร้อมกันอย่างน้อย 2 รุ่น ทำให้เกิดแรงกดดันทางการเงินและมีแนวโน้มใช้การกู้ยืมเพื่อบริหารรายจ่ายในชีวิตประจำวันสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะเดียวกันยังพบว่าปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและการครอบครองรถยนต์ก็มีผลในเชิงบวกต่อโอกาสในการเป็นหนี้เกินตัวเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการถือครองทรัพย์สินเหล่านี้แม้จะสะท้อนสถานะทางเศรษฐกิจ แต่กลับมาพร้อมกับภาระหนี้ระยะยาวที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างด้านโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน รวมถึงโอกาสในการหารายได้เสริมหรือเข้าถึงบริการทางการเงินที่เอื้อต่อการวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ในทางกลับกัน ทักษะทางการเงิน โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินที่ดี มีความสามารถในการวางแผนและควบคุมการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล กลับช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้และวินัยทางการเงินในระดับบุคคล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันปัญหาหนี้สินเกินตัวในระยะยาว โดยองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายส่งเสริมความมั่นคงทางการเงินของบุคลากรภาครัฐ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการหนี้ในภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบ แต่ค่าสัมประสิทธิ์ที่ต่ำมากบ่งชี้ว่าตัวแปรนี้มีผลกระทบเชิงปริมาณต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและการครอบครองรถยนต์มีความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งสะท้อนว่าการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านี้อาจนำไปสู่การเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้นและภาระค่าใช้จ่ายระยะยาวที่อาจเพิ่ม

ความเสี่ยงทางการเงิน ในขณะที่ทักษะทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการจัดการเงินจะสามารถหลีกเลี่ยงภาวะหนี้สินเกินตัวได้ดีกว่า สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ได้แก่ แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น เนื่องจากต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น และสถานที่ปฏิบัติงาน โดยผู้ที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งอาจเป็นผลมาจาก ความแตกต่างของค่าครองชีพหรือโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ตลอดจนพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้ที่มีวินัยและวางแผนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมมักสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการก่อหนี้เกินตัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 จากการศึกษาพบว่าแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว ดังนั้นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรขยายโครงการสนับสนุนครอบครัวอุปถัมภ์ผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมกลุ่มคนที่เป็นแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณามาตรการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น เงินช่วยเหลือรายเดือน การเพิ่มสิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายดูแลผู้สูงอายุและเด็กเล็ก และการจัดตั้งทุนสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินและยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว

1.2 จากการศึกษาพบว่าการมีที่อยู่อาศัยและรถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว ดังนั้นสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรขยายความร่วมมือกับสถาบันการเงินและสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อพัฒนากลไกติดตามสถานะทางการเงิน เช่น ระบบแจ้งเตือนความเสี่ยงภาระหนี้เกินศักยภาพ และให้คำปรึกษาแผนการเงินเฉพาะบุคคล รวมถึงส่งเสริมความรู้ด้านการวางแผนผ่อนชำระ การเปรียบเทียบดอกเบี้ย และการรักษาสภาพคล่อง เพื่อการบริหารจัดการหนี้ที่มีประสิทธิภาพ

1.3 จากการศึกษาพบว่าการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินและทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวลดลง ดังนั้นสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเข้าร่วมเข้าร่วมโครงการ Fin ดี Happy Life ของ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรมเป็น Fin Trainer เพื่อนำความรู้มาพัฒนาระบบส่งเสริมวินัยทางการเงินภายในหน่วยงาน รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งที่ปรึกษาทางการเงินในองค์กร และกำหนดกลไกติดตามประเมินทักษะทางการเงินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสุขภาพทางการเงินที่มั่นคงและยั่งยืนให้แก่ข้าราชการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้จำแนกองค์ประกอบภาระค่าใช้จ่ายของกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น รวมถึงยังไม่มีการประเมินระดับความรุนแรงของภาวะดังกล่าวในระดับบุคคล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความเปราะบางทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรวัยทำงานที่ต้องแบกรับภาระดูแลครอบครัวสองช่วงวัย ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรออกแบบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างรายจ่ายและระดับภาระที่แท้จริงของผู้ที่อยู่ในภาวะดังกล่าว เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและสะท้อนความเสี่ยงทางการเงินของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ฉวีวรรณ กาบขาว. (2561). *ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ภาคครัวเรือน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ชัญญา ประสุรักษ์. (2557). *การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการก่อหนี้ของข้าราชการครูในจังหวัดมหาสารคาม*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ธนาคารกรุงไทย. (2566). *สำรวจภาระหนี้ มีแค่ไหน ถึงอยู่ในจุดปลอดภัย*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/8dNeh.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2565*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/F2eJh.

_____. (2567). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/ZQkpt.

ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, ธีรศักดิ์ ทรัพย์โรบล และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6*(2), 26–36.

วนิดา วิศิษฎ์วรากร. (2558). *ภาระหนี้สินของข้าราชการหลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 : กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

วิภา สำราญ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินของประชากรและปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).

Adzis, A. A., Bakar, J. A., & Shahar, H. K. (2017). Factors influencing young adult's debt in Malaysia. *Journal of Business and Retail Management Research, 12*(1), 76-85.

Anjani, D. D., & Wulandari, S. (2024). The Influence of Income Level, Financial Behavior and Financial Management on Financial Well-Being in the Sandwich Generation (Study in Sukaragam Village, Serang Baru District). *Dinasti International Journal of Economics, Finance & Accounting, 5*(3), 970-981.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 71-88.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Customers' Decision to Choose between Government Housing Bank and Government Saving Bank for a Home Loan in Bangkok Metropolitan Region

Tippamas Daramas[1*] and Woradee Jongadsayakul[2]

[1] *Master's degree student, Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: tippamas.da@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to (1) study and compare the behavior in choosing housing loan services, (2) examine the relationship between demographic and the banks selected for housing loan services, and (3) study and compare the differences in the level of satisfaction with the marketing mix (7Ps) in choosing housing loan services between the Government Housing Bank (GHB) and the Government Savings Bank (GSB) in Bangkok Metropolitan Region. A total of 400 samples were collected through questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, inferential statistics, Chi-Square, and t-test. The results revealed that there were differences in the demographic characteristics of customers using housing loan services from the two banks. Most GHB customers were state enterprise employees, while most GSB customers were private company employees. The majority of GHB customers took less than one month to decide on using housing loan services, whereas most GSB customers took between one to three months. Additionally, most GHB customers repaid their loan installments through payroll deductions by their organizations, while most GSB customers made payments through the bank's mobile application. The relationship between demographic factors and the choice of bank for housing loan services revealed that occupation was significantly related to the choice of bank at the 0.05 level of significance. The study on differences in satisfaction levels with the marketing mix found that customers of each bank had significantly different satisfaction levels in terms of product, price, and process at the 0.05 significance level. When comparing satisfaction across all seven factors of the marketing mix, GHB had higher average satisfaction scores than GSB in every factors.

Keywords: Housing Loan, Customers' Decision, Government Housing Bank, Government Savings Bank

Received: 16 June 2025;
Revised: 19 August 2025;
Accepted: 25 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ เปรียบเทียบกับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ทิพมาศ ดารามาศ[1*] และ วรดี จงอัศญากุล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: tippamas.da@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย และ (3) ศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P's ในการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ผ่านแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานด้วย Chi-Square และ t – Test ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากทั้งสองธนาคารมีความแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารน้อยกว่า 1 เดือน แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจ 1 - 3 เดือน และผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีวิธีการชำระเงินงวดโดยหน่วยงานหักเงินเดือนนำส่ง ในขณะที่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่มีวิธีการชำระเงินโดย Application ของธนาคาร จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กับการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสิน พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยแต่ละธนาคารมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน พบว่า ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าธนาคารออมสินในทุกด้าน

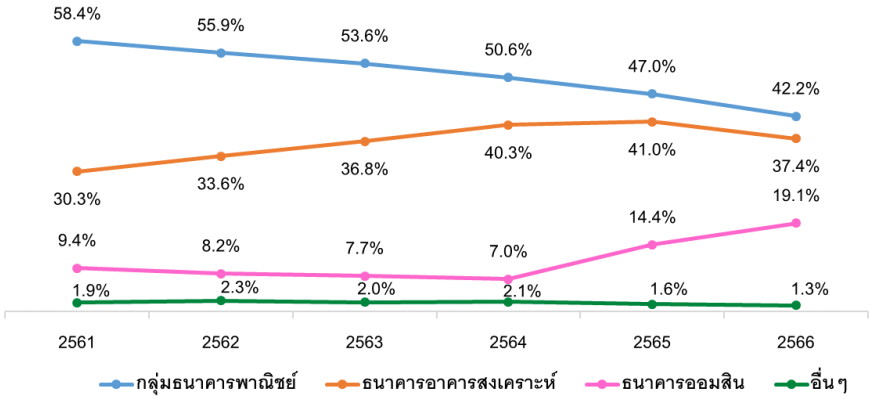
คำสำคัญ: สินเชื่อที่อยู่อาศัย, การเลือกใช้บริการ, ธนาคารอาคารสงเคราะห์, ธนาคารออมสิน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

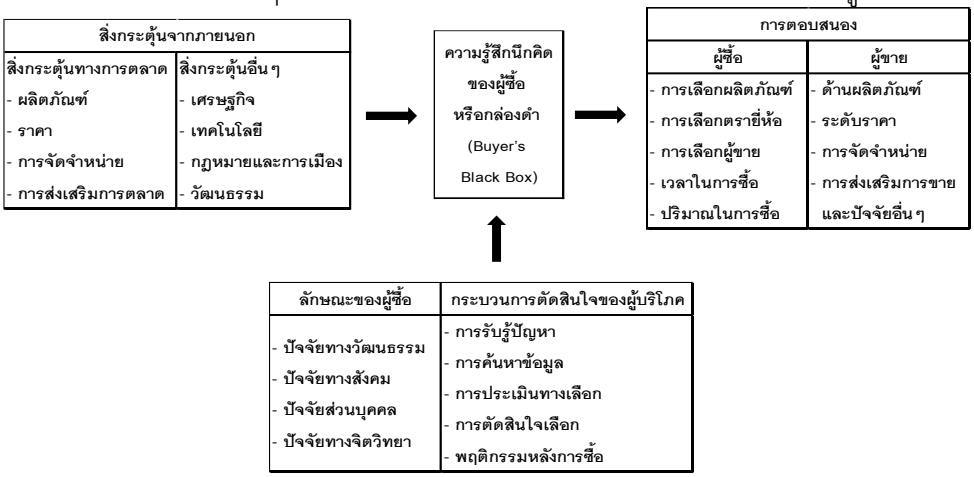
ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชน แต่เนื่องจากเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง และมีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าสูงขึ้นตามกาลเวลา อีกทั้งการออมเงินสดเพื่อซื้อบ้านอาจต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถซื้อด้วยเงินสดได้ทั้งหมด จึงจำเป็นต้องมีการกู้ยืมเงินโดยใช้หลักทรัพย์นั้นค้ำประกัน คือ การขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยซึ่งในปัจจุบันมีสถาบันการเงินที่ให้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจำนวนมากให้ผู้กู้เลือกใช้บริการ โดยในตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยมี 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย กลุ่มสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ประกอบด้วยธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารออมสิน และกลุ่มอื่น ๆ ประกอบด้วยบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ โดยภาพที่ 1 แสดงส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยบุคคลทั่วไปปล่อยใหม่ทั่วประเทศ พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 กลุ่มธนาคารพาณิชย์มีส่วนแบ่งการตลาดลดลง เป็นร้อยละ 42.2 เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้นส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของธุรกิจ SMEs ขนาดเล็ก และครัวเรือนบางกลุ่มที่ยังมีฐานะ

การเงินเปราะบางจากรายได้ที่ฟื้นตัวช้า ส่งผลให้ยอดคงค้างสินเชื่อด้อยคุณภาพ (non-performing loan: NPL) เพิ่มขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ทำให้ให้ธนาคาพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อใหม่ลดลง สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐมีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุดร้อยละ 53.5 โดยธนาคารออมสินเข้ามาช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.1 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ มีส่วนแบ่งลดลงเป็นร้อยละ 37.1 ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2566 ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปี ต่ำสุด อยู่ที่ร้อยละ 2.70 (Guru Living, 2566) แต่ยังสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดให้สถาบันการเงินอื่นเพิ่มขึ้น ในขณะที่ธนาคารออมสินไม่ได้มีอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปีต่ำสุด แต่สามารถช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาดได้เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 1 ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยบุคคลทั่วไปปล่อยใหม่ทั่วประเทศ ปี 2561 – 2566
ที่มา: ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (2567)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง Kotler (1997) ได้อธิบายแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Model) ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อ โดยเริ่มจากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่จะนำไปสู่การตอบสนอง หรือการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์และประมวลผลของผู้บริโภค ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Model)
ที่มา: Kotler (1997)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์ เปรมฤดี พูลสวัสดิ์ และคณะ (2562) และศิริประภา บรรจงช่วย และรวิดา วิริยกิจจา (2562) พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านราคารองลงมา แต่อนุวัฒน์ อั้นประเสริฐ และพุทธิธร จิรายุส (2567) พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยปัจจัยด้านราคาเป็นอันดับแรก ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายรองลงมา การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน วรพล ดีขาว (2557) และสุรัสดา มีด้วง (2558) พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคา

เป็นอันดับแรก ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์รองลงมา แต่วีรวัฒน์ ฉัตรรุ่งนพคุณ (2559) พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการใช้บริการ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพรองลงมา ส่วนจุฑามาศ ถิระโคตร (2565) พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาเป็นอันดับแรก ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้านบุคลากรรองลงมา จะเห็นได้ว่าผู้วิจัยในอดีตส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดของแต่ละสถาบันการเงิน และจากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการศึกษาและเปรียบเทียบ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย และระดับความพึงพอใจในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7P’s ที่มีผลต่อเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของผู้ใช้บริการจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ที่มีส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยบุคคลทั่วไปปล่อยใหม่ทั่วประเทศสูงสุด 2 ลำดับแรก ซึ่งประกอบด้วยธนาคารธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของธนาคารหรือสถาบันการเงินในการเพิ่มยอดสินเชื่อปล่อยใหม่ และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P’s ในการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่มีหลักประกันตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสินแล้วเสร็จตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นไป โดยตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีหลักประกันตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสินแล้วเสร็จตั้งแต่เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2566 - เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2567 ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran (1953) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่า Z = 1.96 ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ ร้อยละ 5 ค่า E = 0.05 ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
P = สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยจะสุ่ม
Z = ระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้
E = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\text{ดังนั้น } n = \frac{0.5(1-0.5)1.96^2}{0.05^2} = 384.16 \approx 384$$

ผลการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 384 ตัวอย่าง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการทำแบบสอบถาม และเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ผล จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์จำนวน 200 ตัวอย่าง และธนาคารออมสินจำนวน 200 ตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนของการศึกษา โดยทำแบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้ที่มีหลักประกันตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสินแล้วเสร็จตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2566 - เดือนธันวาคม ปี 2567 โดยวิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenient Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นเครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) รายละเอียดในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามขั้นต้น โดยมีลักษณะตั้งข้อคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบตามตัวเลือกที่กำหนด ปีที่ทำนิติกรรมสัญญา ที่ตั้งที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสิน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล โดยอ้างอิงจากทฤษฎีประชากรศาสตร์ มีลักษณะตั้งข้อคำถาม เป็นแบบเลือกคำตอบตามตัวเลือกที่กำหนด ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมในการใช้บริการ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค 6W 1H มีลักษณะตั้งข้อคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบตามตัวเลือกที่กำหนด ได้แก่

Who ด้านประชากรศาสตร์ จากแบบสอบถามส่วนที่ 2

What ประเภทหลักประกันที่ใช้บริการสินเชื่อ
วงเงินในการใช้บริการสินเชื่อ
ระยะเวลาในการผ่อนชำระ
อัตราดอกเบี้ยที่ใช้บริการ

Why เหตุผลในการใช้บริการสินเชื่อกับธนาคาร

Who participates บุคคลใดมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อ

When ต้องการขอใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยเมื่อใด

Where ขอรับบริการสินเชื่อผ่านช่องทางใด

How ช่องทางที่หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อจากธนาคาร
ระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อจากธนาคาร
ระยะเวลาที่ธนาคารพิจารณาอนุมัติ
ช่องทางในการชำระเงินงวด
จำนวนงวดที่เคยผิดนัดชำระกับธนาคาร
ความสนใจในการใช้บริการกับธนาคารในอนาคต

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจในปัจจัยทางการตลาด (7P’s) ที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอ้างอิงจากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคลและพนักงาน ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ มีลักษณะตั้งข้อคำถามเป็นการเลือกคำตอบแบบประเมินค่าระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pre-test) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จะถือว่าแบบสอบถาม มีระดับความน่าเชื่อถือที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือใน

การศึกษาได้ (Nunnally, 1978) จากการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยประมวลผลจากแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดแรก พบว่า ค่าประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.92 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์การตัดสินใจที่ 0.7 แสดงถึงความน่าเชื่อของแบบสอบถาม และเหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กัน

3.2 ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสินมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P's แต่ละปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการไม่แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ รวบรวมไว้ ได้แก่ รายงานจากหน่วยงานของรัฐบาล รายงานจากสถาบันการเงิน วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากตัวอย่างข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยฉบับนี้ เช่น ข้อมูลสินเชื่อที่อยู่อาศัยบุคคลทั่วไปปล่อยใหม่ทั่วประเทศ ข้อมูลส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัย โดยอ้างอิงข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ มาตรการกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงจำนวนบัญชีสินเชื่อปล่อยใหม่ โดยอ้างอิงข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีหลักประกันตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสินแล้วเสร็จตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2566 - เดือนธันวาคม ปี 2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง ในการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสินในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 3 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลค่าในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) โดยเปรียบเทียบระหว่างธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics)

1) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน ในการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ Chi-Square เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2) กับการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยระหว่างธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน (ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1) ณ ระดับนัยยะสำคัญ 0.05 ซึ่งมีสมมติฐานดังนี้

H_0 : ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่ มีความสัมพันธ์กัน

2) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สาม ในการศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P's ของการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	5 คะแนน
มาก	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน

น้อยที่สุด 1 คะแนน

ในการแปลความหมายข้อมูล จะทำโดยอาศัยขอบเขตของคะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 แล้ว แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

$$\text{ความกว้างอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนน}}$$

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.80$$

เกณฑ์การแปรผล เป็นดังนี้

4.21 – 5.00	คือ	มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
3.41 – 4.20	คือ	มีระดับความพึงพอใจมาก
2.61 – 3.40	คือ	มีระดับความพึงพอใจปานกลาง
1.81 – 2.60	คือ	มีระดับความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.80	คือ	มีระดับความพึงพอใจน้อย

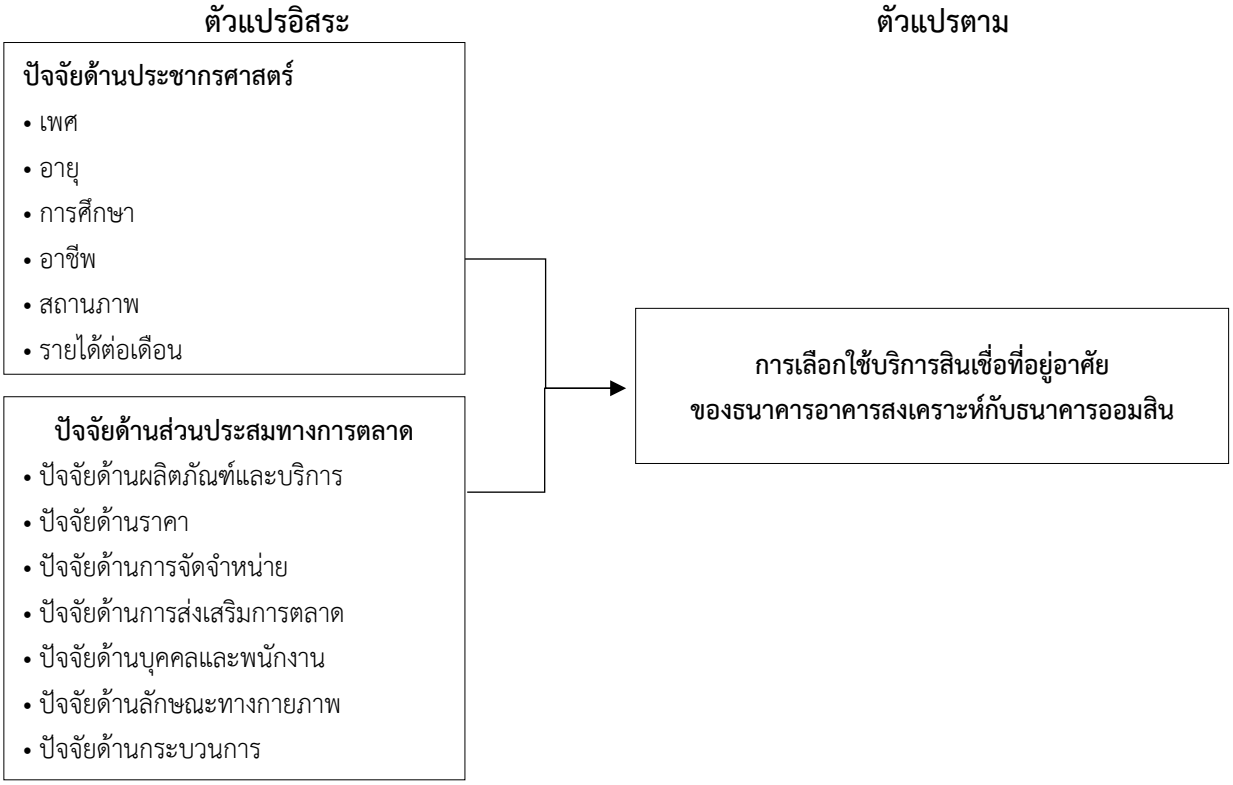
การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือทางสถิติ t-Test ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ และผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน ว่ามีความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P’s ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีสมมติฐานดังนี้

H_0 : ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสินมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P’s แต่ละปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสินมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P’s แต่ละปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยฉบับนี้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของ Kotler (1997) เพื่ออธิบายว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน นอกจากนี้ยังพิจารณาปัจจัยด้ายประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ รายได้ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าจากธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ทั้งหมด 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างที่มีหลักประกันตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และมีการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารอาคารสงเคราะห์หรือธนาคารออมสินแล้วเสร็จตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2566 – เดือนธันวาคม ปี 2567 โดยผลการศึกษาส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ภายใต้ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค 6Ws และ 1H ได้แก่ Who What Why Who participate When Where และ How มีรายละเอียดดังนี้

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 30 - 39 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ สถานภาพโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 - 40,000 บาท ใช้หลักประกันประเภทโฉนดที่ดินพร้อมอาคาร วงเงินในการใช้บริการ 1,500,001 - 3,000,000 บาท ระยะเวลาในการผ่อนชำระ 26 - 30 ปี ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ 3 ปี เหตุผลที่การใช้เนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ตนเองเป็นผู้ตัดสินใจใช้บริการ ใช้บริการเพื่อซื้อที่ดินพร้อมบ้าน/อาคาร ใช้บริการที่สาขาของธนาคาร โดยหาข้อมูลจาก Internet/Social Networks ใช้เวลาในการตัดสินใจ 1 - 3

เดือน ธนาคารใช้เวลาพิจารณาอนุมัติ 8 - 20 วัน ผู้ใช้บริการชำระเงินงวดผ่าน Application ของธนาคาร ไม่เคยผิดนัดชำระ และส่วนใหญ่ไม่สนใจขอกู้เพิ่ม หรือใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารในอนาคต

เมื่อเปรียบเทียบผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากทั้งสองธนาคาร พบว่า มีความแตกต่างกันดังนี้ อาชีพของผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคาร ผู้ใช้บริการผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจน้อยกว่า 1 เดือน แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจ 1 - 3 เดือน และช่องทางในการชำระเงินงวดสินเชื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคาร ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีวิธีการชำระโดยหน่วยงานหักเงินเดือนนำส่ง ในขณะที่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่มีวิธีการชำระเงินโดย Application ของธนาคาร

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย

รายการ	ธนาคารอาคารสงเคราะห์		ธนาคารออมสิน		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	93	46.50	70	35.00	163	40.75
หญิง	107	53.50	130	65.00	237	59.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
อายุ						
ต่ำกว่า 30 ปี	38	19.00	49	24.50	87	21.75
30 - 39 ปี	84	42.00	80	40.00	164	41.00
40 - 49 ปี	56	28.00	38	19.00	94	23.50
50 - 59 ปี	17	8.50	28	14.00	45	11.25
60 ปีขึ้นไป	5	2.50	5	2.50	10	2.50
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
การศึกษา						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	1.00	4	2.00	6	1.50
ปริญญาตรี	119	59.50	122	61.00	241	60.25
สูงกว่าปริญญาตรี	79	39.50	74	37.00	153	38.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
อาชีพ						
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	78	39.00	47	23.50	125	31.25
ข้าราชการ/พนักงานราชการ	56	28.00	52	26.00	108	27.00
พนักงานบริษัทเอกชน	45	22.50	59	29.50	104	26.00
เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	18	9.00	36	18.00	54	13.50
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	0	0.00	2	1.00	2	0.50
อื่น ๆ	3	1.50	4	2.00	7	1.75
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
สถานภาพสมรส						
โสด	136	68.00	127	63.50	263	65.75
สมรสจดทะเบียน	62	31.00	68	34.00	130	32.50
หม้าย/หย่าร้าง	2	1.00	5	2.50	7	1.75
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (ต่อ)

รายการ	ธนาคารอาคารสงเคราะห์		ธนาคารออมสิน		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน						
ต่ำกว่า 20,000 บาท	16	8.00	18	9.00	34	8.50
20,000 - 40,000 บาท	80	40.00	87	43.50	167	41.75
40,001 - 60,000 บาท	62	31.00	52	26.00	114	28.50
60,001 - 80,000 บาท	21	10.50	20	10.00	41	10.25
80,001 - 100,000 บาท	8	4.00	8	4.00	16	4.00
100,000 บาทขึ้นไป	13	6.50	15	7.50	28	7.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ประเภทหลักประกันที่ใช้บริการสินเชื่อ						
โฉนดที่ดินพร้อมอาคาร	126	63.00	81	40.50	207	51.75
ห้องชุด / คอนโดมิเนียม	53	26.50	75	37.50	128	32.00
โฉนดที่ดินเปล่า	21	10.50	44	22.00	65	16.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
วงเงินในการใช้บริการสินเชื่อ						
ต่ำกว่า 1,500,000 บาท	21	10.50	28	14.00	49	12.25
1,500,001 – 3,000,000 บาท	92	46.00	83	41.50	175	43.75
3,000,001 – 4,500,000 บาท	53	26.50	43	21.50	96	24.00
4,500,001 – 6,000,000 บาท	24	12.00	30	15.00	54	13.50
6,000,001 – 7,500,000 บาท	1	0.50	4	2.00	5	1.25
7,500,001 – 9,000,000 บาท	2	1.00	4	2.00	6	1.50
9,000,001 – 10,500,000 บาท	4	2.00	3	1.50	7	1.75
มากกว่า 10,500,000 บาท	3	1.50	5	2.50	8	2.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ระยะเวลาในการผ่อนชำระ						
ต่ำกว่า 5 ปี	3	1.50	10	5.00	13	3.25
5 – 10 ปี	15	7.50	21	10.50	36	9.00
11 – 15 ปี	29	14.50	29	14.50	58	14.50
16 – 20 ปี	33	16.50	30	15.00	63	15.75
21 – 25 ปี	35	17.50	37	18.50	72	18.00
26 – 30 ปี	51	25.50	43	21.50	94	23.50
มากกว่า 30 ปี	34	17.00	30	15.00	64	16.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
อัตราดอกเบี้ยที่ใช้บริการ						
คงที่ 3 ปี	109	54.50	82	41.00	191	47.75
ขั้นบันได	34	17.00	31	15.50	65	16.25
ลอยตัวพิเศษ 3 ปี	22	11.00	34	17.00	56	14.00
ลอยตัวพิเศษตลอดอายุสัญญา	17	8.50	26	13.00	43	10.75
0% ช่วงแรก	14	7.00	27	13.50	41	10.25
อื่น ๆ	4	2.00	0	0.00	4	1.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (ต่อ)

รายการ	ธนาคารอาคารสงเคราะห์		ธนาคารออมสิน		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลในการใช้บริการสินเชื่อ						
อัตราดอกเบี้ยต่ำ	120	60.00	94	47.00	214	53.50
เป็นลูกค้าเดิมของธนาคารอยู่แล้ว	30	15.00	31	15.50	61	15.25
ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก มีความสะดวก	17	8.50	27	13.50	44	11.00
ให้วงเงินอนุมัติสูง	21	10.50	23	11.50	44	11.00
มีโปรโมชันค่าธรรมเนียม	10	5.00	19	9.50	29	7.25
อื่น ๆ	2	1.00	6	3.00	8	2.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
ตัวท่านเอง	108	54.00	104	52.00	212	53.00
ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	53	26.50	68	34.00	121	30.25
คู่รัก/คู่สมรส	31	15.50	23	11.50	54	13.50
เพื่อน	8	4.00	5	2.50	13	3.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ต้องการขอใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยเมื่อใด						
เพื่อซื้อที่ดินพร้อมบ้าน/อาคาร	113	56.50	68	34.00	181	45.25
เพื่อซื้อห้องชุด/คอนโดมิเนียม	52	26.00	65	32.50	117	29.25
เพื่อซื้อที่ดินและก่อสร้างบ้าน/อาคาร	26	13.00	35	17.50	61	15.25
เพื่อไถ่ถอนที่ดินอาคาร/ห้องชุดจากสถาบันการเงินอื่น (Refinance)	6	3.00	18	9.00	24	6.00
เพื่อต่อเติม/ซ่อมแซมบ้าน	3	1.50	14	7.00	17	4.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ช่องทางในการรับการบริการ						
สาขาของธนาคาร	81	40.50	92	46.00	173	43.25
สำนักงานใหญ่ของธนาคาร	72	36.00	58	29.00	130	32.50
โครงการจัดสรร/ตัวแทนขายที่อยู่อาศัย	22	11.00	27	13.50	49	12.25
บูทของธนาคารในงานมหกรรม	18	9.00	17	8.50	35	8.75
เว็บไซต์ของธนาคาร	3	1.50	6	3.00	9	2.25
Application ของธนาคาร	4	2.00	0	0.00	4	1.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ช่องทางที่หาข้อมูล						
สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	1	0.50	2	1.00	3	0.75
พนักงานธนาคาร	54	27.00	41	20.50	95	23.75
Internet/Social Networks	93	46.50	103	51.50	196	49.00
เพื่อน/ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	31	15.50	31	15.50	62	15.50
โครงการจัดสรร/ตัวแทนขายที่อยู่อาศัย	19	9.50	21	10.50	40	10.00
อื่น ๆ	2	1.00	2	1.00	4	1.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (ต่อ)

รายการ	ธนาคารอาคารสงเคราะห์		ธนาคารออมสิน		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการตัดสินใจ						
น้อยกว่า 1 เดือน	71	35.50	54	27.00	125	31.25
1 – 3 เดือน	62	31.00	79	39.50	141	35.25
4 – 6 เดือน	40	20.00	35	17.50	75	18.75
7 – 9 เดือน	14	7.00	18	9.00	32	8.00
10 – 12 เดือน	7	3.50	4	2.00	11	2.75
มากกว่า 1 ปี	6	3.00	10	5.00	16	4.00
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ระยะเวลาที่ธนาคารอนุมัติ						
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 7 วัน	11	5.50	10	5.00	21	5.25
8 – 20 วัน	130	65.00	126	63.00	256	64.00
21 – 30 วัน	44	22.00	54	27.00	98	24.50
มากกว่า 30 วัน	15	7.50	10	5.00	25	6.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
ช่องทางในการชำระเงินงวด						
ชำระโดย Application ของธนาคาร	76	38.00	100	50.00	176	44.00
ชำระโดยหน่วยงานขหักเงินเดือนนำส่ง	104	52.00	26	13.00	130	32.50
ชำระโดยหักผ่านบัญชีเงินฝาก	10	5.00	42	21.00	52	13.00
ชำระ ณ สาขาของธนาคาร	8	4.00	27	13.50	35	8.75
ชำระผ่านตัวแทน	2	1.00	5	2.50	7	1.75
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
จำนวนงวดที่เคยผิดนัดชำระ						
ไม่เคยผิดนัดชำระ	178	89.00	158	79.00	336	84.00
เคยผิดนัดชำระ 1 – 3 งวด	19	9.50	35	17.50	54	13.50
เคยผิดนัดชำระ 4 – 6 งวด	2	1.00	5	2.50	7	1.75
เคยผิดนัดชำระ 6 งวดขึ้นไป	1	0.50	2	1.00	3	0.75
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**
การใช้บริการในอนาคต						
ไม่สนใจ	111	55.50	116	58.00	227	56.75
สนใจใช้บริการธนาคารเดิม	77	38.50	63	31.50	140	35.00
สนใจใช้บริการธนาคารอื่น	12	6.00	21	10.50	33	8.25
รวม	**200**	**100.00**	**200**	**100.00**	**400**	**100.00**

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากตารางที่ 2 พบว่าเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ในขณะที่อาชีพมีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอาชีพ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการ/พนักงานราชการ กลุ่มเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน กลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจและกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากค่าสังเกตในกลุ่มพ่อบ้าน/แม่บ้าน มีค่าเป็นศูนย์

จึงทำการยุบรวมกับกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจคิดเป็นร้อยละ 62.40 แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนคิดเป็นร้อยละ 66.67

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	ค่าสถิติ	
	X^2	P - value
เพศ	5.48	0.190
อายุ	7.62	0.106
อาชีพ	16.72	0.002*
การศึกษา	0.87	0.648
สถานภาพสมรส	1.87	0.392
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	1.46	0.918

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P's ของการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากจากแบบสอบถามออนไลน์ทั้งหมด 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์จำนวน 200 ตัวอย่าง และธนาคารออมสินจำนวน 200 ตัวอย่าง โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ t - Test ณ ระดับนัยยะสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์ มีคะแนนประเมินความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1.ด้านผลิตภัณฑ์ 2.ด้านบุคคล 3.ปัจจัยด้านกระบวนการ 4.ด้านราคา 5.ด้านลักษณะทางกายภาพ 6.ด้านสถานที่ และ 7.ด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งลำดับที่ 1. – 5. แสดงถึงความพึงพอใจระดับมากที่สุด ลำดับที่ 6 และ 7 แสดงถึงความพึงพอใจระดับมาก ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน มีคะแนนประเมินความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดโดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านผลิตภัณฑ์ 3) ปัจจัยด้านกระบวนการ 4) ด้านราคา 5) ด้านลักษณะทางกายภาพ 6) ด้านการส่งเสริมการตลาด 7) ด้านสถานที่ ซึ่งสองลำดับแรกแสดงถึงความพึงพอใจระดับมากที่สุด และลำดับที่ 3. – 7. แสดงถึงความพึงพอใจระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองธนาคารแล้วพบว่า ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารออมสินในทุกด้าน หากพิจารณาระดับความพึงพอใจพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านบุคคล ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ขณะที่ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสินมีความพึงพอใจเพียงระดับมาก ด้านสถานที่ และด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยทั้งสองธนาคาร มีความพึงพอใจระดับมาก

ผลการทดสอบ t – Test พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านกระบวนการ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดของธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย

ส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ยและระดับความพึงพอใจ			t - Test	P - value	แปลผล
	ธนาคารอาคารสงเคราะห์	ธนาคารออมสิน	รวม			
ด้านผลิตภัณฑ์	4.45 (มากที่สุด)	4.33 (มากที่สุด)	4.39 (มากที่สุด)	2.38	0.018	ความพึงพอใจแตกต่างกัน
ด้านราคา	4.30 (มากที่สุด)	4.19 (มาก)	4.25 (มากที่สุด)	2.03	0.043	ความพึงพอใจแตกต่างกัน
ด้านสถานที่	4.10 (มาก)	4.01 (มาก)	4.06 (มาก)	1.48	0.139	ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.08 (มาก)	4.02 (มาก)	4.05 (มาก)	1.02	0.310	ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
ด้านบุคคล	4.44 (มากที่สุด)	4.39 (มากที่สุด)	4.42 (มากที่สุด)	0.98	0.328	ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.23 (มากที่สุด)	4.19 (มาก)	4.21 (มากที่สุด)	0.75	0.456	ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน
ด้านกระบวนการ	4.34 (มากที่สุด)	4.19 (มาก)	4.26 (มากที่สุด)	2.54	0.012	ความพึงพอใจแตกต่างกัน
ส่วนประสมทางการตลาดรวม	4.28 (มากที่สุด)	4.19 (มากที่สุด)	4.23 (มากที่สุด)	2.30	0.220	ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

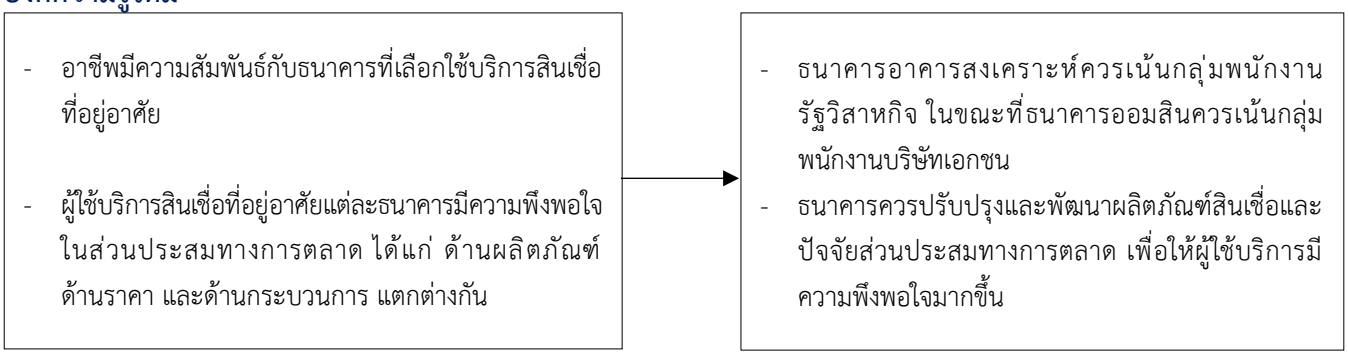
จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์เปรียบเทียบกับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ส่วนคือ

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสินมุ่งเน้นกลุ่มลูกค้าสวัสดิการ หรือหน่วยงานที่ทำ MOU ซึ่งจะได้รับอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าลูกค้าทั่วไป เนื่องจากมีชีพที่มั่นคง มีรายได้ประจำ และมีความเสี่ยงในการผิดนัดชำระต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริประภา บรรจงช่วย และรวิดา วิริยกิจจา (2562) พบว่า ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอาชีพข้าราชการ พนักงานของรัฐ ลูกจ้างประจำ และวรพล ดีขาว (2557) ที่พบว่าผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทหรือรับจ้าง เช่นเดียวกับ จุฑามาศ ถิระโคตร (2565) ที่พบว่าประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนหรือลูกจ้าง

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย (ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตามทฤษฎีการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation Theory) ของ Kotler and Keller (2016) ที่จำแนกลูกค้าตามลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรพล ดีขาว (2557) ที่พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ และอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเคหะของธนาคารออมสิน เขตชลบุรี1 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ อั้นประเสริฐ และพุทธิธร จิรายุส (2567) ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในเขตพื้นที่สมุทรสาครแตกต่างกัน

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน พบว่าผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านกระบวนการ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ บงชี้ว่าธนาคารอาคารสงเคราะห์สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่า และมีกระบวนการที่ดีกว่าธนาคารออมสิน อีกทั้งผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารอาคารสงเคราะห์ มีคะแนนประเมินความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริประภา บรรจงช่วย และรวิดา วิริยกิจจา (2562) พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ระดับมากที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะ ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีจำนวนผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่ให้บริการมากกว่าธนาคารออมสิน และไม่มีการบังคับทำประกันชีวิตคุ้มครองสินเชื่อ หรือส่วนลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าที่ทำประกันชีวิตคุ้มครองสินเชื่อ ผลการศึกษาผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารออมสิน มีคะแนนประเมินความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ ด้านราคา ด้านลักษณะทางการยภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านสถานที่ ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัสดา มีด้วง (2558) ที่พบว่า ผู้บริโภคผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากธนาคารออมสิน มีคะแนนประเมินความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่แสดงอาชีพมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ดังนั้น ธนาคารสามารถนำข้อมูลไปจัดทำผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละกลุ่ม โดยธนาคารอาคารสงเคราะห์ควรเน้นกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในขณะที่ธนาคารออมสินควรเน้นกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน อีกทั้งผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของทั้งสองธนาคารมีคะแนนความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นธนาคารควรปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ธนาคารออมสิน ควรใช้เอกสารในการพิจารณาขอสินเชื่อน้อยลง หรือสามารถส่งเอกสารออนไลน์เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ลูกค้า 2) ด้านราคา ทั้งสองธนาคารควรพิจารณาอัตราค่าธรรมเนียม และดอกเบี้ย กรณีผิดนัดชำระหนี้ให้มีความเหมาะสม ควรจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการตลาดให้กลุ่มลูกค้าเดิมของธนาคารที่มีประวัติผ่อนชำระดีเกิน 3 ปี หรือลูกค้าที่ไม่เคยผิดนัดชำระให้ได้รับอัตราดอกเบี้ยพิเศษ เพื่อป้องกันการรีไฟแนนซ์ไปยังสถาบันการเงินอื่น หรือลดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ สำหรับลูกค้าที่มีประวัติผ่อนชำระดีในการกู้ครั้งต่อไป 3) ด้านกระบวนการ ธนาคารออมสินควรลดขั้นตอนในการติดต่อรับบริการให้สะดวกรวดเร็วขึ้น เช่น ให้มีการยื่นกู้ผ่าน APPLICATION LINE GSB NOW หรือสามารถส่งเอกสารออนไลน์เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ลูกค้า

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยจากทั้งสองธนาคาร มีความแตกต่างกัน โดยผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ผู้ใช้บริการธนาคารออมสินส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจ 1 - 3 เดือน ซึ่งนานกว่าผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจน้อยกว่า 1 เดือน และผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีวิธีการชำระเงินงวดโดยหน่วยงานหักเงินเดือนนำส่ง ในขณะที่ผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน ส่วนใหญ่มีวิธีการชำระเงินโดย Application ของธนาคาร การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กับการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสิน พบว่า เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ในขณะที่อาชีพมีความสัมพันธ์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยแต่ละธนาคารมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้านของทั้งสองธนาคารพบว่า ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารออมสินในทุกด้าน โดยด้านผลิตภัณฑ์ และด้านบุคคล ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์กับผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ขณะที่ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสินมีความพึงพอใจเพียงระดับมาก ด้านสถานที่ และด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยทั้งสองธนาคาร มีความพึงพอใจระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์เปรียบเทียบกับธนาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 จากการที่ผู้ใช้บริการทั้งสองธนาคาร ส่วนใหญ่หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยผ่าน Internet/Social Networks ดังนั้น ธนาคารควรเผยแพร่ข้อมูลที่ครบถ้วน เข้าใจง่าย โดยเปรียบเทียบจุดเด่นที่ดีกว่าธนาคารอื่น และหากลูกค้าได้รับข้อมูลที่เพียงพออาจช่วยลดระยะเวลาในการตัดสินใจในการใช้บริการของลูกค้าลงได้ โดยเฉพาะผู้ใช้บริการธนาคารออมสินที่ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตัดสินใจนานกว่าผู้ใช้บริการธนาคารอาคารสงเคราะห์

1.2 จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัย ดังนั้น ธนาคารสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดแผนกลยุทธ์ด้านสินเชื่อที่อยู่อาศัย เช่น นำข้อมูลไปจัดทำผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละกลุ่มเพื่อรักษาฐานลูกค้าให้มีระดับความพึงพอใจมากขึ้น โดยธนาคารอาคารสงเคราะห์ควรเน้นกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในขณะที่ธนาคารออมสินควรเน้นกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน

1.3 จากผลการศึกษาความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด 7P’s ของการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์กับธนาคารออมสิน พบว่า ผู้ใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของทั้งสองธนาคารมีคะแนนความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นธนาคารควรปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ธนาคารออมสิน ควรใช้เอกสารในการพิจารณาขอสินเชื่อน้อยลง หรือสามารถส่งเอกสารออนไลน์เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ลูกค้า 2) ด้านราคา ทั้งสองธนาคารควรพิจารณาอัตราค่าธรรมเนียม และดอกเบี้ย กรณีผิดนัดชำระหนี้ให้มีความเหมาะสม ควรจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการตลาดให้กลุ่มลูกค้าเดิมของธนาคารที่มีประวัติผ่อนชำระดีเกิน 3 ปี หรือลูกค้าที่ไม่เคยผิดนัดชำระให้ได้รับอัตราดอกเบี้ยพิเศษ เพื่อป้องกันการรีไฟแนนซ์ไปยังสถาบันการเงินอื่น หรือลดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ สำหรับลูกค้าที่มีประวัติผ่อนชำระดีในการกู้ครั้งต่อไป

3) ด้านกระบวนการ ธนาคารออมสินควรลดขั้นตอนในการติดต่อรับบริการให้สะดวกรวดเร็วขึ้น เช่น ให้มีการยื่นกู้ผ่าน APPLICATION LINE GSB NOW หรือสามารถส่งเอกสารออนไลน์เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่ในพื้นที่จังหวัดในประเทศไทยมีลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน อาจทำให้ระดับความพึงพอใจของปัจจัยต่าง ๆ มีความแตกต่างจากพื้นที่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งการวางแผนทางการตลาดของสถาบันการเงินนั้น อาจเป็นการวางแผนในภาพใหญ่ของทั้งองค์กร คือ ครอบคลุมสาขาพื้นที่ทั่วประเทศ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อธนาคารที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมในผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยแล้ว โดยเป็นลูกค้าที่มีการทำนิติกรรมสัญญา ดังนั้น ควรศึกษาพิจารณาลูกค้ากลุ่มอื่น เช่น กลุ่มลูกค้าที่ขอเปลี่ยนดอกเบี้ยหรือขอลดดอกเบี้ยซึ่งไม่ต้องทำนิติกรรมสัญญา กลุ่มลูกค้าผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์พัฒนาโครงการที่อยู่อาศัย เพื่อขยายขอบเขตการศึกษาให้ทราบถึงพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจากมุมมองอื่นเพิ่มเติม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

2.3 ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการใช้แบบสอบถามออนไลน์อาจทำให้ผู้ที่เข้าถึงแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีช่วงอายุ 30 -39 ปี มากที่สุด ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เข้าถึงเทคโนโลยี และเชี่ยวชาญมากกว่ากลุ่มผู้สูงวัย อีกทั้ง ธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสินมุ่งเน้นกลุ่มลูกค้าสวัสดิการ หรือหน่วยงานที่ทำ MOU ซึ่งจะได้รับอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าลูกค้าทั่วไป เนื่องจากมีชีพที่มั่นคง และมีความเสี่ยงในการผิดนัดชำระต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น อาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพรัฐวิสาหกิจ

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ ถิระโคตร. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). *สรุปภาพรวมธนาคารพาณิชย์ ไตรมาส 4 ปี 2566 และปี 2566.* สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20240219.html.

เปรมฤดี พูลสวัสดิ์, รวิดา วิริยกิจจา, ณัฐพันธ์ บัววราภรณ์ และ พนิตา สุรชัยกุลวัฒนา. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยธนาคารอาคารสงเคราะห์ ศูนย์บริการสินเชื่อนครหลวง. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14* (น.1672-1685). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

วรพล ดีขาว. (2557). *พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเคหะของธนาคารออมสิน เขตชลบุรี 1*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

วีรวัฒน์ ฉัตรรุ่งนพคุณ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารออมสินของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศิริประภา บรรจงช่วย และ รวิดา วิริยกิจจา. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารอาคารสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล*. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14* (น.1554-1568). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2567). *สถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ ไตรมาส 4 ปี 2566 และแนวโน้มปี 2567*. สืบค้นจาก https://www.reic.or.th/Activities/PressRelease/210.

สุรัสดา มีด้วง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสำนักราชดำเนิน เขตพระนครกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

อนุวัฒน์ อั้นประเสริฐ และ พุทธิธร จิรายุส. (2456). ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกกู้ซื้อบ้านของธนาคารอาคารสงเคราะห์ในเขตพื้นที่สมุทรสาคร. *Journal of Buddhist Education and Research, 10*(1), 94–108.

Guru Living. (2566). *สรุปดอกเบี้ยบ้าน เดือนตุลาคม 2566*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/photo.php?fbid=893891552300741&id=100050397133821&set=a.828819295474634.

Kotler, P. (1997). *Marketing Management.* (9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th global ed.). Edinburgh: Pearson Education.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory.* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 89-100.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting The Values of Thailand's Gems and Jewelry Export

Nitasanee Chalernngam[1*] Yadapa Chotedelok[1] and Nittaya Thongnunui[1]

[1] *Department of Statistics, Faculty of Science and Technology, Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nitasanee.c@rbru.ac.th*

ABSTRACT

The objective of this research article is to (1) investigate the factors affecting the export value of gemstones and jewelry from Thailand, and (2) develop a suitable multiple regression model for forecasting the export value of gemstones and jewelry from Thailand. The study utilizes secondary data on a quarterly basis from the first quarter of 2005 to the fourth quarter of 2024, comprising a total of 80 observations. This includes the export value of gemstones and jewelry, the exchange rate of the Thai baht to the US dollar, the export price index, diesel prices, interest rates, Industrial Export Value, inflation rates, and average wages categorized by occupation. The statistical method employed is multiple regression analysis using a stepwise regression approach. The findings indicate that (1) the export price index, interest rates, and Industrial Export Value significantly impact the export value of gemstones and jewelry from Thailand, and (2) the suitable model for forecasting the export value of gemstones and jewelry is ln(EXP) = 10.003(EPI) + 0.009(IR) - 0.0045(IEV) Explained the variability in the values of Thailand's gems and jewelry export around 61.40 percent. the export price index and Industrial Export Value affected The Values of Thailand's Gems and Jewelry Export with the same relationship. While interest rates affected The Values of Thailand's Gems and Jewelry Export with opposite direction.

Keywords: Jewelry, Value of Exports, Multiple Regression Analysis

Received: 13 June 2025;
Revised: 10 August 2025;
Accepted: 27 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

นิทัศนีย์ เจริญงาม[1*] ญาดาภา โชติดิลก[1] และ นิตยา ทองหนูนุ้ย[1]

[1] *ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเทศไทย*

[*] *Corresponding author. E-mail: nitasanee.c@rbru.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย และ (2) สร้างตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณที่มีความเหมาะสมในการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2548 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวมทั้งหมด 80 ตัว ประกอบไปด้วย มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า ราคาน้ำมันดีเซล อัตราดอกเบี้ย มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม อัตราเงินเฟ้อ และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีการถดถอยทีละขั้น ผลการศึกษาพบว่า 1) ดัชนีราคาส่งออกสินค้า อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย 2) ตัวแบบที่เหมาะสมในการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย คือ ln(EXP) = 10.003(EPI) + 0.009(IR) - 0.0045(IEV) สามารถอธิบายความแปรปรวนมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ได้ร้อยละ 61.40 โดยดัชนีราคาส่งออกสินค้าและมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในทิศทางตรงกันข้าม

คำสำคัญ: อัญมณี, มูลค่าการส่งออก, การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ (Gems and Jewelry Industry) ของประเทศไทย ถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศษฐกิจการค้าและการส่งออกของประเทศ ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมการส่งออกที่ทำรายได้สูงสุดให้กับประเทศมานานหลายทศวรรษ (กระทรวงพาณิชย์, 2567) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศเป็นอย่างมาก เมื่อแบ่งสัดส่วนตามขนาดธุรกิจ SML จะพบว่า ธุรกิจขนาดเล็ก (S) ร้อยละ 14.5 ธุรกิจขนาดกลาง (M) ร้อยละ 14.1 และธุรกิจขนาดใหญ่ (L) ร้อยละ 71.4 (Thai PBS, 2567) โดยอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยถือว่าเป็นศูนย์กลางการค้าอัญมณีของภูมิภาค ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้มีวัตถุดิบในประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทยมีจุดแข็งและเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับระดับโลก โดยเฉพาะหินสีจำพวกพลอย เครื่องประดับทอง รวมทั้งความสามารถของช่างฝีมือคนไทยที่มีทักษะความชำนาญและความประณีตเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

การส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทย มีมูลค่าการส่งออกระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2567 อยู่ที่ 18,367.12 ล้านเหรียญสหรัฐ ปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 25.49 เมื่อเทียบกับปี 2566 โดยประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังตลาดที่สำคัญอย่าง ฮ่องกง สหรัฐอเมริกา อินเดีย เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี และญี่ปุ่น เพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.69, ร้อยละ 14.51, ร้อยละ 118.04, ร้อยละ 9.63, ร้อยละ 33.66, ร้อยละ 5.56 และร้อยละ 30.49 ตามลำดับ (สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ, 2568)

โดยทิศทางการส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทย มีการฟื้นตัวต่อเนื่องตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก และการท่องเที่ยวฟื้นตัวทำให้มีการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น แต่ต้องจับตาปัญหาความขัดแย้งของสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน และอิสราเอล-ฮามาส ที่เป็นแรงกดดันทำให้เงินเฟ้อในประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น และนโยบายของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ในการเก็บภาษีนำเข้าประเทศที่เกินดุลการค้าสหรัฐฯ ซึ่งอาจนำไปสู่สงครามการค้าในระยะอันใกล้ โดยอาจจะมีผลต่อเนื่องและอาจเป็นกำแพงกีดกันการค้าโลกในปี 2568 และส่งผลกระ ทบต่อการส่งออกได้ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสาทรปราการ, 2568)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยว่าได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยใดบ้าง และเพื่อใช้เป็นแนวทางให้กับภาครัฐ ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับในการกำหนดนโยบายทางการตลาด การวางแผนการผลิต การวางแผนการส่งออก เป็นต้น เพื่อทำให้อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีประสิทธิภาพดีมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย
2. เพื่อสร้างตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณที่มีความเหมาะสมในการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยรวบรวมข้อมูลย้อนหลังเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2548 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวมทั้งหมด 80 ชุดข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (ล้านบาท) จากกระทรวงพาณิชย์
- ข้อมูลอัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (บาท/1หน่วยเงินตราต่างประเทศ) จากธนาคารแห่งประเทศไทย
- ข้อมูลดัชนีราคาส่งออกสินค้า จากธนาคารแห่งประเทศไทย
- ข้อมูลราคาน้ำมันดีเซล (บาท/ลิตร) จากธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (EPPO)
- ข้อมูลอัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี) จากธนาคารแห่งประเทศไทย
- ข้อมูลมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (ดอลลาร์สหรัฐ) จากธนาคารแห่งประเทศไทย
- ข้อมูลอัตราเงินเฟ้อ (ร้อยละ/ปี) จากธนาคารแห่งประเทศไทย
- ข้อมูลค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ (ด้านงานฝีมือ) (บาท/เดือน) จากธนาคารแห่งประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแบบ (Model) ดังนี้

$$\ln(Y) = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \ldots + \beta_k x_k + \varepsilon \quad (1)$$

โดยที่ Y = ค่าของตัวแปรตาม

β_0 = ค่าคงที่ของสมการถดถอย

β_i = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระตัวที่ i ; i = 1, 2, 3, ..., k

x_i = ตัวแปรอิสระตัวที่ i ; i = 1, 2, 3, ..., k

ε = ค่าความคลาดเคลื่อน

จากสมาการที่ (1) ถ้าให้ b_0 และ b_i เป็นค่าประมาณของ β_0 และ β_i โดยมีตัวแบบ ดังนี้

$$\ln(EXP) = b_0 + b_1EX + b_2EPI + b_3PO + b_4IR + b_5IEV + b_6INF + b_7W \quad (2)$$

โดยที่ EXP = มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

EX = อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ

EPI = ดัชนีราคาส่งออกสินค้า

PO = ราคาน้ำมันดีเซล

IR = อัตราดอกเบี้ย

IEV = มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

INF = อัตราเงินเฟ้อ

W = ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ

3. สมมติฐานการวิจัย

อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า ราคาน้ำมันดีเซล อัตราดอกเบี้ย มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม อัตราเงินเฟ้อ และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยจำแนกตามอาชีพ ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนาเพื่อพรรณนาคุณลักษณะพื้นฐานของตัวแปร สถิติที่ใช้ คือ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาณในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการถดถอยทีละขั้น (Stepwise Regression) ในการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยพหุคูณ โดยมีขั้นตอนวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Analysis) สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$r = \frac{n\sum XY - \sum X\sum Y}{\sqrt{\left[n\sum X^2 - (\sum X)^2\right]\left[n\sum Y^2 - (\sum Y)^2\right]}} \quad (3)$$

การแปลผลระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่า 0.81 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.61-0.80	มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41-0.60	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20-0.40	มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าต่ำกว่า 0.20	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

4.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการถดถอยทีละขั้น (Stepwise Regression) ในการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยพหุคูณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยโดยมีตัวแบบ (Model) ดังนี้

$$\ln(EXP) = b_0 + b_1EX + b_2EPI + b_3PO + b_4IR + b_5IEV + b_6INF + b_7W$$

4.3 การตรวจสอบตัวแบบจากสมการการถดถอยพหุคูณ

1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ สถิติที่ใช้ทดสอบคือ F-test สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$F = \frac{MSR}{MSE} \quad (4)$$

โดยสมมติฐานการทดสอบ คือ

H_0 : ตัวแปรอิสระไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

H_1 : มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระครั้งละ 1 ตัวแปร จำนวน k ครั้ง สถิติที่ใช้ทดสอบคือ t-test สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$t = \frac{b_i - 0}{S(b_i)} \text{ ; } i = 1, 2, 3, ..., k \quad (5)$$

โดยสมมติฐานการทดสอบดังนี้

H_0 : ตัวแปรอิสระตัวที่ i ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ; i = 1, 2, ..., k

H_1 : ตัวแปรอิสระตัวที่ i มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

4.4 พิจารณาความเหมาะสมของตัวแบบหรือสมการการถดถอยพหุคูณว่าตัวแบบที่ได้นั้น ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวแปรตามได้ดีเพียงใด ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient Of Determination : R^2) สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$R^2 = \frac{\text{ความผันแปรของ Y เนื่องมาจากอิทธิพลของ X1, X2, ..., Xk}}{\text{ความผันแปรทั้งหมด}} \quad (6)$$

การแปรความหมายของค่า R^2 (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2564) ได้ดังนี้

- ถ้า R^2 มีค่าสูงหรือมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวแปรตามได้ดี และบอกได้ว่าตัวแบบหรือสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ

- ถ้า R^2 มีค่าต่ำหรือมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวแปรตามได้ดี และบอกได้ว่าตัวแบบหรือสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้ไม่ค่อยมีความเหมาะสม

แต่เมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระเข้าไปในสมการการถดถอยพหุคูณจะทำให้ค่า R^2 มีมากขึ้น ทั้งที่ตัวแปรอิสระ X ที่เพิ่ม อาจจะไม่มีความสัมพันธ์กับ Y จึงมีการปรับแก้ R^2 โดยค่า R^2 ที่ปรับแก้แล้วจะถูกเรียกว่า Adjusted R^2 (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2558) สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{Adjusted } R^2 = 1 + \frac{(n - 1)}{(n - k - 1)}(R^2 - 1) \quad (7)$$

ดังนั้นในกรณีที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว จะพิจารณาความเหมาะสมของตัวแบบหรือสมการการถดถอยพหุคูณจากค่า Adjusted R^2

4.5 ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งประกอบไปด้วยเงื่อนไขดังนี้

1) ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0 นั่นคือ E(e) = 0

2) ความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปรกติ (Normality) สถิติทดสอบคือ Kolmogorov-Smirnov Test โดยสมมติฐานการทดสอบดังนี้

H_0 : ความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปรกติ

H_1 : ความคลาดเคลื่อนไม่มีการแจกแจงแบบปรกติ

3) ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ นั่นคือ $V(e) = \sigma_e^2$

4) ความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงเป็นอิสระต่อกัน เป็นการตรวจสอบว่าเกิดปัญหา Autocorrelation หรือไม่ ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ Durbin-Watson สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$d = \frac{\sum_{t=2}^{n} (e_t - e_t\text{-}1)^2}{\sum_{t=1}^{n} e_t^2} \quad (8)$$

สำหรับค่า Durbin-Watson สรุปได้ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2558)

- ถ้า Durbin-Watson มีค่าเข้าใกล้ 2 (อยู่ในช่วง 1.5-2.5) จะสรุปได้ว่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงอิสระกัน

- ถ้า Durbin-Watson น้อยกว่า 1.5 แสดงว่าความสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อนอยู่ในทิศทางบวก และถ้า Durbin-Watson เข้าไกล้ 0 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันมาก

- ถ้า Durbin-Watson มากกว่า 2.5 แสดงว่าความสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อนอยู่ในทิศทางลบ และถ้า Durbin-Watson เข้าไกล้ 4 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันมาก

โดยสมมติฐานการทดสอบดังนี้

$H_0 : \rho = 0$ (ไม่เกิดปัญหา Autocorrelation)

$H_1 : \rho \neq 0$ (เกิดปัญหา Autocorrelation)

5) ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สถิติที่ใช้วัดความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ คือ VIF (Variance Inflation Factor) สูตรที่ใช้ในการหาค่า VIF สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$VIF(X_i) = \frac{1}{1 - R^2(X_i)} \; ; i = 1, 2, ..., k \quad (9)$$

โดยที่ R^2 = ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณของตัวแบบที่ไม่รวมตัวแปรอิสระตัวที่ i

การแปรความหมายของค่า VIF (กัลยา วานิชบัญชา, ฐิตาวานิชบัญชา, 2558) ได้ดังนี้

- ถ้าค่า VIF (Xi) มีค่ามาก แสดงว่า R^2 มาก นั่นคือเกิดปัญหา Multicollinearity นั่นคือ X_i มีความสัมพันธ์กับ X's อื่น ๆ มาก

- ถ้าค่า VIF (Xi) มีค่าเป็น 1 หรือเข้าไกล้ 1 จะไม่เกิดปัญหา Multicollinearity นั่นคือ X_i ไม่มีความสัมพันธ์กับ X's อื่น ๆ มาก

- ถ้าค่า VIF (Xi) > 10 นั่นคือ X_i มีความสัมพันธ์กับ X's อื่น ๆ มาก จะทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

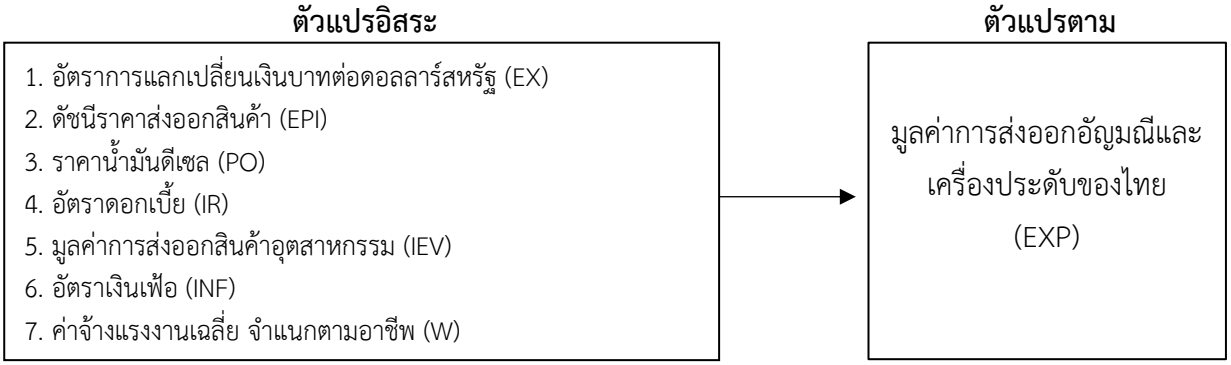
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและการส่งออก ดังนี้

1. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Theory of Comparative Advantage) หลักการที่สำคัญคือ ประเทศควรผลิตและส่งออกสินค้าที่สามารถผลิตด้วยต้นทุนต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ (สุพินดา วะศินรัตน์, 2539) ซึ่งตัวแปรที่เกี่ยวข้อง คือ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ

2. ทฤษฎีความสามารถในการแข่งขัน (Theory of Competitiveness) หลักการสำคัญคือ การส่งออกสินค้าของประเทศนั้น ๆ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาหรือต้นทุนของสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน (สุภาวดี ศรีสกุล, 2562) ซึ่งตัวแปรที่เกี่ยวข้อง คือ ราคาน้ำมันดีเซล อัตราดอกเบี้ย และอัตราเงินเฟ้อ

3. ทฤษฎีอุปสงค์และอุปทาน (Theory of Supply and Demand) หลักการที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าขึ้นอยู่กับอุปสงค์ของความต้องการของผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศและอุปทานของปริมาณสินค้าภายในประเทศ (นราทิพย์ ชุติวงศ์, 2546) ซึ่งตัวแปรที่เกี่ยวข้อง คือดัชนีราคาส่งออกสินค้า และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรทั้ง 8 ตัว ได้แก่ มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย มีค่าเฉลี่ย 93,588.741 ล้านบาท อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ มีค่าเฉลี่ยที่ 33.616 ดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า มีค่าเฉลี่ยที่ 97.356 ราคาน้ำมันดีเซล มีค่าเฉลี่ยที่ 27.566 บาท/ลิตร อัตราดอกเบี้ย มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 2.111 มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม มีค่าเฉลี่ยที่ 1513.907 ดอลลาร์สหรัฐ 2.111 มีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 1.739 และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ มีค่าเฉลี่ยที่ 9056.362 บาทต่อเดือน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP)	27,435.800	199,450.470	93,588.741	40,109.283
อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ (EX)	29.802	41.286	33.616	2.641
ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI)	68.470	130.590	97.356	14.539
ราคาน้ำมันดีเซล (PO)	15.130	36.14	27.566	3.969
อัตราดอกเบี้ย (IR)	0.500	5.000	2.111	1.101
มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV)	587.290	2472.370	1513.907	460.337
อัตราเงินเฟ้อ (INF)	-0.900	5.510	1.739	1.805
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ (W)	4800.81	12940.110	9056.362	2569.068

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Analysis) พบว่า

อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ (EX) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.380 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือถ้าอัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้น (เงินบาทแข็งค่าขึ้น) ทำให้มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะลดลง

ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.729 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือถ้าดัชนีราคาส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะเพิ่มขึ้น

ราคาน้ำมันดีเซล (PO) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.344 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือถ้าราคาน้ำมันดีเซลเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะเพิ่มขึ้น

อัตราดอกเบี้ย (IR) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.503 อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะลดลง

มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.733 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือถ้ามูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะเพิ่มขึ้น

อัตราเงินเฟ้อ (INF) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.521 อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือถ้าอัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะลดลง

ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ (W) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย (EXP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.650 อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือถ้าค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพเพิ่มขึ้นมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยจะเพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	**มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย** (ln(EXP))
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ (EX)	-0.380**
ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI)	0.729**
ราคาน้ำมันดีเซล (PO)	0.344**
อัตราดอกเบี้ย (IR)	-0.503**
มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV)	0.733**
อัตราเงินเฟ้อ (INF)	-0.521**
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ (W)	0.650**

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

2. ผลการสร้างตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณที่มีความเหมาะสมในการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

ผลการสร้างตัวแบบสมการถดถอย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) คือนำปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ซึ่งได้แก่ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาทดอลลาร์สหรัฐ (EX) ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI) ราคาน้ำมันดีเซล (PO) อัตราดอกเบี้ย (IR) มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV) อัตราเงินเฟ้อ (INF) และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย จำแนกตามอาชีพ (W) โดยใช้วิธีการถดถอยทีละขั้น (Stepwise Regression) ในการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยพหุคูณ แสดงได้ดังนี้

$$\ln(EXP) = 10.003 + 0.009(EPI) - 0.098(IR) + 0.0045(IEV)$$

การตรวจสอบสมการการถดถอยพหุคูณ จากตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบคือ F-test เท่ากับ 42.912 ส่งผลให้มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระครั้งละ 1 ตัวแปร ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบคือ t-test ส่งผลให้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI) อัตราดอกเบี้ย (IR) และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV) มีผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

จากการพิจารณาความเหมาะสมของตัวแบบหรือสมการการถดถอยพหุคูณ พบว่าปัจจัยด้านดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI) อัตราดอกเบี้ย (IR) และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV) สามารถอธิบายความแปรปรวนมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ได้ร้อยละ 61.40 (Adjusted R Square) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญได้ดังนี้

ดัชนีราคาส่งออกสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.009 สามารถอธิบายได้ว่า ดัชนีราคาส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย แล้วอัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมคงที่ จะทำให้มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.90

อัตราดอกเบี้ย มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.098 สามารถอธิบายได้ว่าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 แล้วดัชนีราคาส่งออกสินค้า และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมคงที่ จะทำให้มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยลดลงร้อยละ 9.80

มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0045 สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 1 ดอลลาร์สหรัฐ แล้วดัชนีราคาส่งออกสินค้า และอัตราดอกเบี้ยคงที่ จะทำให้มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.45 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

ตัวแปรทางเศรษฐกิจ	B	Std.Error	Beta	t-test	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
ค่าคงที่	10.003	0.326				
ดัชนีราคาส่งออกสินค้า (EPI)	0.009	0.004	0.270	2.110*	0.498	3.353
อัตราดอกเบี้ย (IR)	-0.098	0.034	-0.225	-2.843*	0.780	1.283
มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (IEV)	0.00451	0.00125	0.435	3.599*	0.535	2.988
R^2 = 0.793						
Adjusted R Square = 0.614						
F = 42.912* (Sig. = 0.000)						
Durbin-Watson = 1.617						

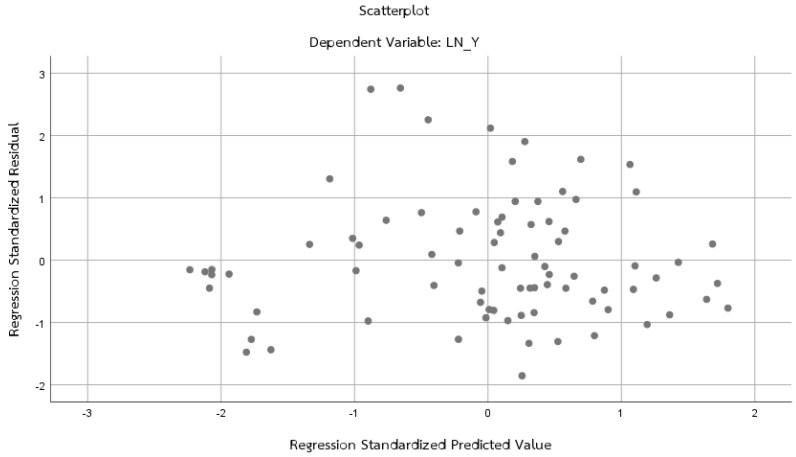
หมายเหตุ: * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งประกอบไปด้วยเงื่อนไขดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยใช้ตาราง Residuals Statistics พบว่าค่าเฉลี่ยของ Residual เท่ากับ 0 จึงสรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0

2. ค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปกติ (Normality) สถิติที่ใช้ทดสอบคือ Kolmogorov-Smirnov Test ผลการทดสอบพบว่าค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีการแจกแจงแบบปกติ ผู้วิจัยจึงทำการแปลงข้อมูล Y เป็น ln(Y) จะได้ค่า Kolmogorov-Smirnov Test เท่ากับ 0.082 และค่า Sig. เท่ากับ 0.200 จึงสรุปได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนของข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ

3. ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ ผู้วิจัยพิจารณาจากแผนภาพการกระจาย Scatter Plot พบว่ามีค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ระหว่าง ±3 ซึ่งค่าความคลาดเคลื่อนส่วนใหญ่อยู่รอบศูนย์ จึงสรุปได้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อน

4. ค่าความคลาดเคลื่อนของ e_t และ e_{t+1} เป็นอิสระต่อกัน สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ Durbin-Watson ผลการทดสอบพบว่า ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.617 ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 จึงสรุปได้ค่าความคลาดเคลื่อนของ e_t และ e_{t+1} เป็นอิสระต่อกัน จึงไม่เกิดปัญหา Autocorrelation

5. ข้อมูลต้องไม่เกิดปัญหา Multicollinearity สถิติที่ใช้ทดสอบ Variance Inflation Factor (VIF) พบว่าค่า VIF ของตัวแปรอิระไม่เกิน 10 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

อภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ดัชนีราคาส่งออกสินค้าส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในทิศทางเดียวกัน โดยดัชนีราคาส่งออกสินค้าเป็นค่าที่แสดงถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าส่งออกของประเทศ สามารถดูการขยายตัวของเศรษฐกิจ และการขยายตัวของประเทศได้ กล่าวคือถ้าดัชนีราคาส่งออกสินค้าปรับตัวเพิ่มขึ้นส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของ พจนันก์ ชัยเกษตรถาวร และคณะ (2559) ที่ระบุว่าดัชนีราคาสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทยไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

อัตราดอกเบี้ยส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยปรับตัวเพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ประกอบการต้องแบกรับค่าใช้จ่ายของดอกเบี้ยที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น ทำให้ส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ

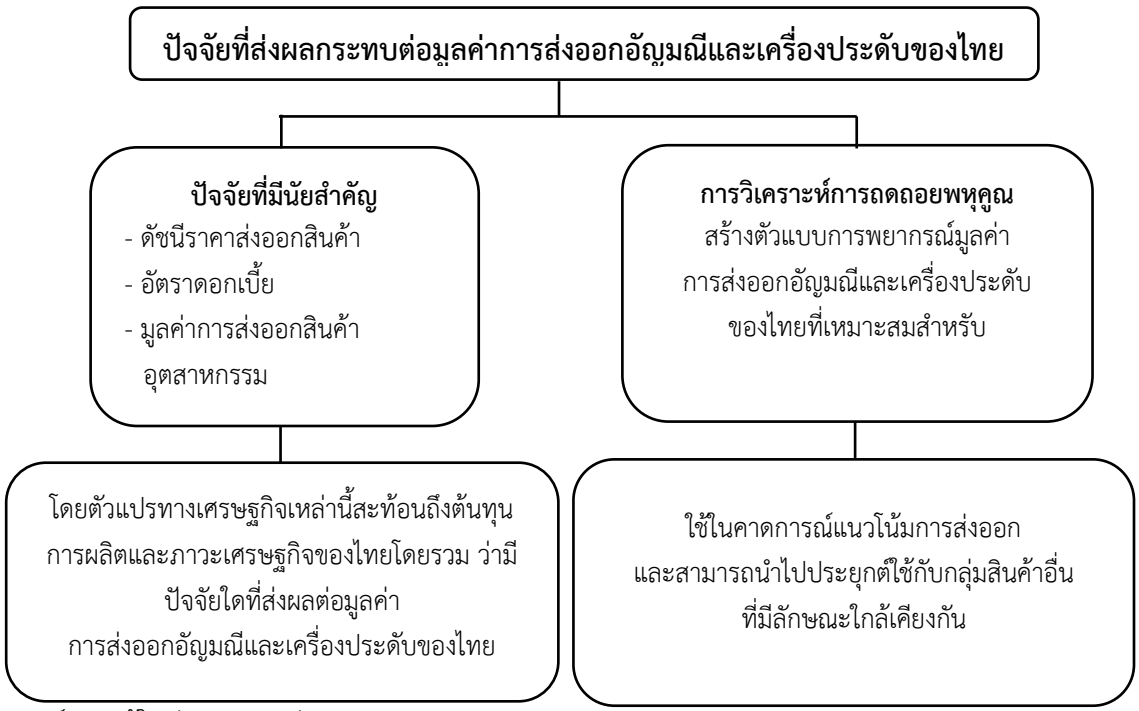
แนวความคิดของ พจนันก์ ชัยเกษตรถาวร และคณะ (2559) ที่ระบุว่า อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย

มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือถ้ามูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมปรับตัวเพิ่มขึ้น การขยายตัวของเศรษฐกิจก็จะเพิ่มขึ้น และสามารถสร้างโอกาสทางการค้าได้มากขึ้น ซึ่งสอดรับกับความต้องการซื้อจากต่างประเทศที่ปรับตัวดีขึ้นตามเศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัว ส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของ ธวัชชัย เทพเปี่ยม และน้อมจิต กิตติโชติพาณิชย์ (2558) ที่ระบุว่า มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไม่มีผลต่อปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายดิบ

สมการการถดถอยพหุคูณที่เหมาะสมสำหรับการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย คือ ln(EXP) = 10.003(EPI) + 0.009(IR) - 0.0045(IEV) โดยปัจจัยที่ส่งผล ได้แก่ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม สามารถอธิบายความแปรปรวนมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทยได้ร้อยละ 61.40

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้ตัวแปรทางเศรษฐกิจมาวิเคราะห์ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สะท้อนถึงต้นทุนการผลิตและภาวะเศรษฐกิจของไทยโดยรวม เพื่อให้เห็นว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย และเป็นการสร้างตัวแบบสำหรับการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย เพื่อสามารถนำไปใช้ในคาดการณ์แนวโน้มการส่งออก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มสินค้าอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม และสมการการถดถอยพหุคูณที่เหมาะสมสำหรับการพยากรณ์มูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย คือ ln(EXP) = 10.003(EPI) + 0.009(IR) - 0.0045(IEV)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาในครั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ดัชนีราคาส่งออกสินค้า อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม โดยแนวทางในการกำหนดนโยบายดัชนีราคาส่งออกสินค้า ควรเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบ นวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่จะสามารถกำหนดราคาของสินค้าให้สูงขึ้นได้ แนวทางในการกำหนดนโยบายอัตราดอกเบี้ย ทางภาครัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือมีมาตรการการช่วยเหลือทางด้านการเงินเป็นกรณีพิเศษสำหรับผู้ประกอบการ และแนวทางในการกำหนดนโยบายมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ควรสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตและเป็นการลดต้นทุนในการผลิต

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปอาจมีการปรับเปลี่ยนระยะเวลาเป็นรายเดือน หรือรายปี และอาจมีการเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ ที่น่าสนใจศึกษา เช่น ดัชนีราคาอัญมณี ดัชนีผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2567). *ศูนย์ข่าวกระทรวงพาณิชย์ ข่าวรัฐมนตรี*. สืบค้นจาก https://www.moc.go.th/th/content/category/detail/id/4/iid/6981.

กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา. (2558). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา.

ธวัชชัย เทพเปี่ยม และ น้อมจิต กิตติโชติพาณิชย์. (2558). เปรียบเทียบตัวแบบการพยากรณ์ปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายดิบของประเทศไทยโดยวิธีอนกรมเวลาและวิธีการวิเคราะห์การถอถอยเชิงเส้นพหุ. *Journal of Science Ladkrabang, 24*(2), 77–92.

นราทิพย์ ชุติวงศ์. (2550). *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พจนันก์ ชัยเกษตรถาวร, นัฏวดี แป้นน้อย และ สมลักษณ์ หอมสิน. (2559). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7* (น. 663-642). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2564). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยคอมพิวเตอร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ. (2568). *สถานการณ์ส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับไทยเดือนมกราคม-มีนาคม ปี 2568*. สืบค้นจาก https://infocenter.git.or.th/article/article-20250513.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสาทรปราการ. (2568). *ข่าวประชาสัมพันธ์*. สืบค้นจาก https://samutprakan.moc.go.th/th/content/category/detail/id/161/iid/89926.

สุพินดา วะศินรัตน์. (2539). *การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกของอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับของไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สุภาวดี ศรีสกุล. (2562). *การประเมินความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยในตลาดโลก*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

Thai PBS. (2567). *เศรษฐกิจ*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/336034.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Consumer behavior and marketing mix affecting purchasing decisions of members of the Muang Laplae Agricultural Cooperative Store, Ltd., Uttaradit Province

Aungkhanueng Goodklai[1*] Irawat Chomraka[2] and Pasiri Khetpiyarat[2]

[1] *Master of Business Administration, Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University, Thailand*

[2] *Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: aung55bandong@gmail.com*

ABSTRACT

This article aims to study (1) the purchasing behavior of cooperative members; (2) examine the significance of marketing mix factors and purchasing decisions; and (3) investigate consumer behavior and marketing mix elements that affect purchasing decisions among members of the Muang Laplae Agricultural Cooperative Store, Ltd. A simple random sampling method was used to select a sample of 382 participants. Data were collected through questionnaires, and the data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The result of the study found that most purchasers were ordinary members who primarily bought fertilizers. The main reason for purchasing was the dividend refund. Members made purchase decisions on their own, typically between 08:01 AM and 12:00 PM. The most frequently visited branch was Phai Lom, with purchases made 2–4 times per month. Respondents rated the overall importance of the marketing mix at a high level, with the highest rating given to distribution channels, followed by product, price, and promotion, respectively. The overall rating of purchase decision-making was also high, with decision-making rated the highest, followed by need recognition, evaluation of alternatives and post-purchase behavior. The analysis results found that consumer behavior that influences the decision to purchase products is the purchaser and the branch visited. Multiple regression analysis at the .05 significance level showed that the marketing mix significantly affected purchasing decisions and could jointly predict 80.5% of the purchasing decision behavior of cooperative members. The most influential variable is marketing promotion. Therefore, management should organize sales promotion activities, adjust promotions to be more interesting, organize product discount promotions according to the festival, and emphasize public relations to inform members thoroughly through online media, Line groups, or Facebook Fanpages.

Keywords: Consumer Behavior, Marketing Mix, Purchasing Decision, Agricultural Cooperative Store

Received: 17 June 2025;
Revised: 4 August 2025;
Accepted: 27 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

อังคนึง กูดคล้าย[1*] อิราวัฒน์ ชมระกา[2] และ ภาศิริ เขตปิยรัตน์[2]

[1] *บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ประเทศไทย*

[2] *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: aung55bandong@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์ในการเลือกซื้อสินค้า (2) ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้า (3) พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัยคือสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยศึกษาจากการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 382 ราย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสามัญ สินค้าที่ต้องการซื้อคือ ปุ๋ย เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากได้รับเงินเฉลี่ยคืน ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง ช่วงเวลาซื้อคือ 08.01 น. - 12.00 น. สาขาที่ซื้อคือ สาขาไผ่ล้อม และซื้อสินค้าเดือนละ 2 – 4 ครั้ง มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดซึ่งอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการตัดสินใจซื้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ความต้องการ ด้านการประเมินผลทางเลือก และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า คือ ผู้ซื้อสินค้า และสาขาที่ซื้อ ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ตัวแปรส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก โดยร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกได้ร้อยละ 80.5 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ การส่งเสริมการตลาด ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย ปรับเปลี่ยนโปรโมชั่นให้น่าสนใจ มีการจัดโปรโมชั่นลดราคาสินค้าตามเทศกาล เน้นการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับทราบอย่างทั่วถึง ผ่านทางสื่อออนไลน์ ไลน์กลุ่ม หรือเฟสบุ๊คแฟนเพจ

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, ร้านค้าสหกรณ์การเกษตร

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สหกรณ์ คือ องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินงานทั้งในด้านความคิด ระบบบริหารจัดการผลผลิต และบุคคลโดยใช้หลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นการรวมกัน ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง ทั้งในด้านการซื้อ และการขายสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกผลิตได้ ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี ปรองดอง นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติได้ สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการอยู่ร่วมกัน ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี สหกรณ์เป็นแหล่งจัดหาเงินให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพหลัก สามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิก วางแผนการผลิตด้วยวิธีการเกษตรสมัยใหม่ ขายผลิตผลให้ได้ราคาสูง ส่งเสริมความเสมอภาค โดยทุกคนมีสิทธิทัดเทียมกันในการออกเสียง และให้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2567)

สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด เป็นสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการแก่สมาชิกเพื่อแก้ปัญหาด้านเกษตรกรรม และลดต้นทุนชีวิต โดยมี 5 สาขาและ 8 ฝ่ายที่ดูแลด้านต่าง ๆ เช่น สินเชื่อ บัญชี การเงิน และการส่งเสริมการผลิตข้าว ฝ่ายธุรกิจจัดหาสินค้ามีการวางจำหน่ายสินค้าหลายประเภท ได้แก่ สินค้าเกษตรทั่วไปและน้ำมัน โดยในปีบัญชี 2567 มีการจัดหาสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อรวม 294,174,510.45 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 97.47 ของเป้าหมาย มีสมาชิกได้รับบริการจำนวน 7,049 ราย และมีกำไรเฉพาะธุรกิจจำนวน 1,320,880.01 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 2.32 เท่า การดำเนินงานของสหกรณ์มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของร้านค้าปลีกและการซื้อสินค้าออนไลน์ทำให้พฤติกรรมการซื้อของสมาชิกเปลี่ยนแปลงไป (สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด, 2567)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ การดำเนินธุรกิจของฝ่ายธุรกิจซื้อในสหกรณ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้ามาใช้บริการในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเป็นการจัดหาสินค้าที่ดี มีคุณภาพไว้บริการสมาชิก อีกทั้งฝ่ายธุรกิจซื้อ ยังต้องศึกษาการบริหารจัดการสินค้า เช่นสินค้าค้างสต็อกหรือสินค้าขาดสต็อก (สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล, 2567) เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่สมาชิกตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด แล้วสินค้ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และส่วนประสมทางการตลาด การลด แลก แจก แถม โปรโมชั่นต่าง ๆ ที่ฝ่ายธุรกิจซื้อบริหารจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการ ร้านค้าในสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ทั้ง 5 สาขา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงดำเนินการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการให้บริการสมาชิกให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์ในการเลือกซื้อสินค้า ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ซึ่งมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 8,248 คน (สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด, 2567) และได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (วุฒิ สุขเจริญ, 2562) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 382 คน และใช้หลักความน่าจะเป็นในการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่ทุกหน่วยของตัวอย่างจะมีโอกาสถูกสุ่มได้เท่า ๆ กัน การสุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยฟังก์ชันจากโปรแกรม Excel ใช้ข้อมูลของสมาชิก ชื่อ-สกุล รหัสสมาชิก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม โดยผ่านการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยข้อคำถามแต่ละข้อจะต้องมีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.67 จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ หากข้อคำถามมีค่า IOC น้อยกว่า 0.67 ข้อคำถามนั้นจะถูกตัดออกหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ (วุฒิ สุขเจริญ, 2562) ซึ่งการวิจัยนี้ค่า IOC ได้เท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองเก็บรวมรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง และนำผลที่ได้มาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

โดยนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbachs' alpha coefficient) ผ่านโปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป โดยแบบสอบถามจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเชื่อมั่นในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ซึ่งจากการทดสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถามทั้งชุดเท่ากับ 0.824 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถามส่วนที่ 3 เท่ากับ 0.805 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของแบบสอบถามส่วนที่ 4 เท่ากับ 0.815 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการซื้อสินค้าของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยประยุกต์แนวคำถามตาม 6W1H เป็นคำถามปลายปิด ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดของร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ จัดเป็นการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ความต้องการ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ จัดเป็นการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 พฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

3.2 ส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายจำนวน 382 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับสมาชิกที่ซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวบแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ครบแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดดำเนินการ ตรวจสอบข้อมูล (Editing) และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก และนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาลงรหัสเพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป เพื่อหาค่าต่าง ๆ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยวิเคราะห์แบบสอบถามแต่ละส่วน ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ

5.1.2 พฤติกรรมการซื้อสินค้า โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ

5.1.3 ส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยการหาคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.4 การตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยหาคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์โดยใช้เกณฑ์การประเมินและแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง

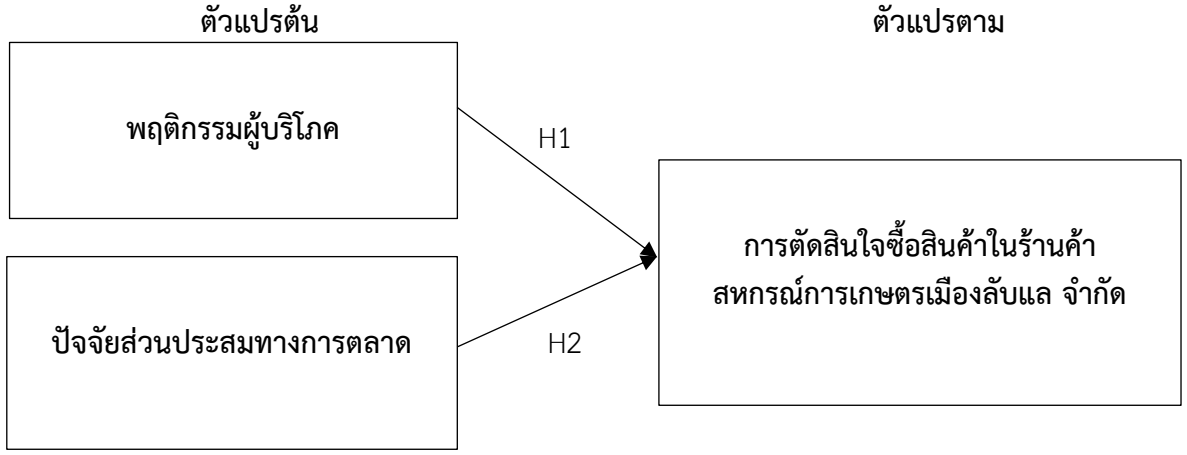
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อหาความสัมพันธ์ดังนี้

5.2.1 พฤติกรรมการซื้อสินค้ากับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยใช้สถิติ One Way ANOVA เพื่อวิเคราะห์

5.2.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ซึ่ง 2 ตัวแปรเป็นการวัดแบบอันตรภาค (Interval Scale) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์ในการเลือกซื้อสินค้า ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์ในการเลือกซื้อสินค้า ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกประเภทสามัญ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อคือ ปุ๋ย คิดเป็นร้อยละ 41.88 รองลงมาคือ สินค้าอุปโภค-บริโภค (เช่น สบู่ ยาสีฟัน น้ำมันพืช) คิดเป็นร้อยละ 21.47 เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากเป็นสมาชิกได้รับเงินเฉลี่ยคืน ตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตนเอง ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าคือ 08.01 น. - 12.00 น. สาขาที่ซื้อสินค้าคือ สาขาไผ่ล้อม และมีรูปแบบในการซื้อเดือนละ 2 – 4 ครั้ง

2. ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านผลิตภัณฑ์	4.26	0.55	มาก
ด้านราคา	4.15	0.59	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.29	0.57	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.13	0.60	มาก
รวม	4.21	0.51	มาก

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ฯ มีคุณภาพและมาตรฐาน รองลงมาคือ สินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ฯ มีครบถ้วน เพียงพอกับความต้องการ และสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ฯ มีความหลากหลาย

ด้านราคา พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ราคาสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ เหมาะสมกับคุณภาพ รองลงมาคือ ราคาสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน และสินค้ามีหลายระดับราคาให้เลือก

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ร้านค้าสหกรณ์ฯ มีบริการจัดส่งสินค้าตามบ้านของสมาชิก รองลงมาคือ ร้านค้าสหกรณ์ฯ มีหลายสาขา ให้เลือกใช้บริการตามความสะดวก และร้านค้าสหกรณ์ฯ ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อม และสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทางมาซื้อสินค้า

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ร้านค้าสหกรณ์มีการให้กู้ซื้อสินค้าเพื่อการเกษตร 4 เดือน ไม่คิดดอกเบี้ย รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การลด แลก แจก แถม อย่างเพียงพอ และมีการจัดโปรโมชั่นลดราคาสินค้าตามเทศกาล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการตัดสินใจซื้อสินค้า

การตัดสินใจซื้อสินค้า	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านการรับรู้ความต้องการ	4.25	0.61	มาก
ด้านการแสวงหาข้อมูล	4.10	0.65	มาก
ด้านการประเมินผลทางเลือก	4.23	0.60	มาก
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.31	0.58	มาก
ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.23	0.61	มาก
รวม	4.22	0.53	มาก

ความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ความต้องการ ด้านการประเมินผลทางเลือก และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ด้านการรับรู้ความต้องการ ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ เป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองลงมาคือ เมื่อมีความต้องการสินค้า จะนึกถึงสินค้าของสหกรณ์ฯ และมีความต้องการซื้อสินค้าของสหกรณ์ เมื่อเห็นการประชาสัมพันธ์ หรือโปรโมชั่น ผ่านทางเพจหรือเฟสบุ๊ค

ด้านการแสวงหาข้อมูล ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ โปรโมชั่นต่าง ๆ ของสหกรณ์ฯ อย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ การหาข้อมูลราคาสินค้าของร้านค้าสหกรณ์ฯ ก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าทุกครั้ง และก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าของสหกรณ์ฯ ได้ศึกษาข้อมูลรายละเอียดของสินค้า และโปรโมชั่นจากเพจ หรือเฟสบุ๊ค

ด้านการประเมินผลทางเลือก ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีความมั่นใจในสินค้าของร้านค้าสหกรณ์ฯ รองลงมาคือ ก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า ได้พิจารณาความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพที่จะได้รับ และก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า ได้เปรียบเทียบคุณภาพสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ กับร้านค้าอื่น

ด้านการตัดสินใจซื้อ ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าสหกรณ์ฯ เพราะสินค้าตรงกับความต้องการ รองลงมาคือ ตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าสหกรณ์ฯ เพราะมีโปรโมชั่นที่ดี เช่น การให้กู้ยืมเพื่อซื้อสินค้า และตัดสินใจซื้อสินค้าได้ทันทีเมื่อเห็นราคาสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ

ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการกลับมาใช้บริการในร้านค้าสหกรณ์ฯ อยู่เสมอ รองลงมาคือ หลังจากใช้สินค้า มีพึงพอใจกับคุณภาพของสินค้าในร้านค้าสหกรณ์ฯ และมีการแนะนำบริการของร้านค้าสหกรณ์ฯ ให้กับคนรู้จักเพื่อให้มาซื้อสินค้า

3. พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด สามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 3 ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อกับการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

พฤติกรรมการซื้อสินค้า	P-Value
ผู้ซื้อสินค้า	0.006*
สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ	0.500
เหตุผลที่ซื้อสินค้า	0.117
ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อสินค้า	0.649
ช่วงเวลาที่ซื้อ	0.234
สาขาที่ซื้อ	0.000*
วิธีการซื้อ	0.507

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โดย One Way ANOVA พบว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด คือ ผู้ซื้อสินค้า และสาขาที่ซื้อ ซึ่งมีค่า Sig. น้อยกว่า .05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) หมายความว่า ผู้ซื้อสินค้า และสาขาที่ซื้อสินค้าที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด แตกต่างกัน โดยผู้ซื้อสินค้าที่แตกต่างกันคือ สมาชิกสามัญ แตกต่างจาก เกษตรกรทั่วไป สำหรับสาขาที่ซื้อสินค้าที่แตกต่างกันคือ สาขาสำนักงานใหญ่ แตกต่างกับสาขาไผ่ล้อม และสาขาตลิ่งต่ำ, สาขาไผ่ล้อม แตกต่างกับ สาขาสำนักงานใหญ่ สาขาหัวดง สาขาตลิ่งต่ำ และสาขาชัยจุมพล ส่วนสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ เหตุผลที่ซื้อสินค้า ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ช่วงเวลาที่ซื้อ และวิธีการซื้อ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

สมมติฐานที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ Multiple Regression Analysis ได้ผลดังนี้ คือ

1. การแจกแจงของค่าคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์มีการกระจายตัวแบบปกติ

2. ผลการทดสอบความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อน โดยพิจารณาจากค่า Standardized Residual มีลักษณะแบบสุ่ม ซึ่งแสดงว่ามีค่าความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนมีความคงที่

3. ค่าความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อนโดยค่า Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.849 (อยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน

4. การทดสอบตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันเอง โดยค่า Tolerance ทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.2 และค่า VIF ทุกตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรต้นเป็นอิสระต่อกัน จากผลการวิเคราะห์พบว่าค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 2.502 ถึง 3.517 ซึ่งไม่เกิน 10 (Stevens, 2009) และค่าการ Tolerance 0.284-0.400 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.2 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กัน ผลการทดสอบผ่านเงื่อนไขทั้ง 4 ข้อ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยพุคูณต่อไปด้วยวิธี Enter

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์

ตัวแปรอิสระ (ส่วนประสมทางการตลาด)	อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก						
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	Collinearity Statistics	
	B	SE	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.276	.103		2.691	.007		
ผลิตภัณฑ์ (X_1)	.231	.042	.236	5.538	.000*	.284	3.517
ราคา (X_2)	.163	.037	.180	4.355	.000*	.302	3.312
ช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	.253	.034	.269	7.474	.000*	.400	2.502
การส่งเสริมการตลาด (X_4)	.290	.033	.326	8.729	.000*	.372	2.690
SE = 0.23724, F = 387.860, Adj R^2 = 0.802, R^2 = 0.805, R = 0.897							

หมายเหตุ: *มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คิดเป็นร้อยละ 89.7 (R = .897) และร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกได้ร้อยละ 80.50 (R^2 = 0.805) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 19.50 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.23724

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโดยเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักอิทธิพลคือ การส่งเสริมการตลาด (X_4) ค่า Beta = 0.326 ช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3) ค่า Beta = 0.269 ผลิตภัณฑ์ (X_1) ค่า Beta = 0.236 และราคา (X_2) ค่า Beta = 0.180 สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

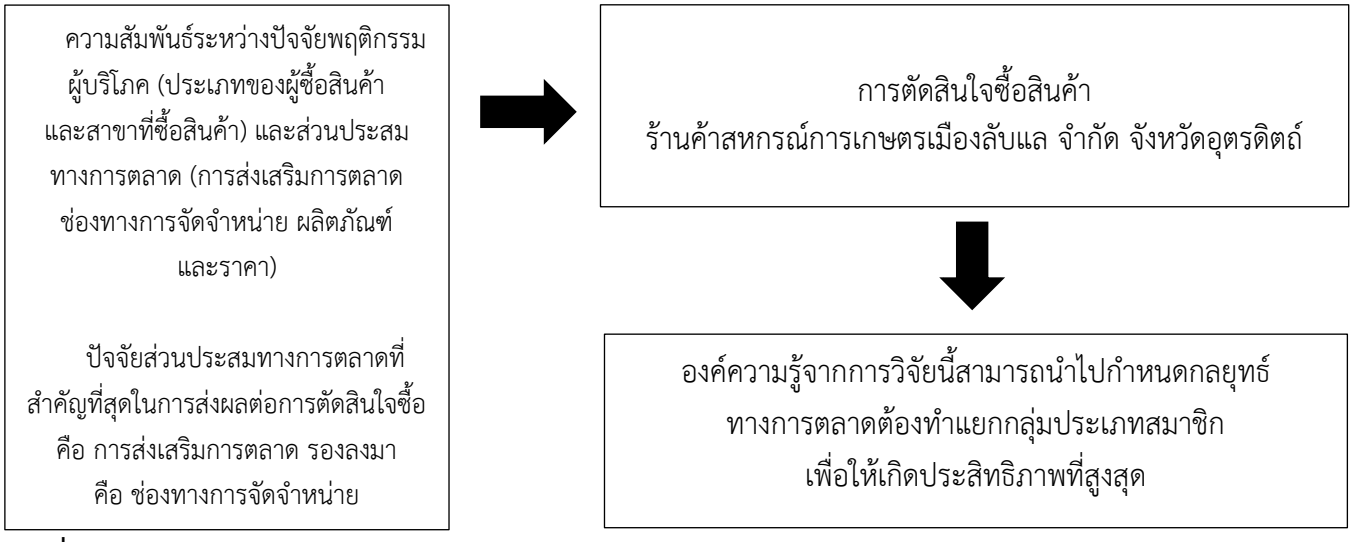
พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์ในการเลือกซื้อสินค้า ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด พบว่า ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกประเภทสามัญ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อคือ ปุ๋ย เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากการเป็นสมาชิกได้รับเงินเฉลี่ยคืน ตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตนเอง ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าคือ 08.01 น. - 12.00 น. สาขาที่ซื้อสินค้าคือ สาขาไผ่ล้อม และมีรูปแบบในการซื้อเดือนละ 2 – 4 ครั้ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ของสหกรณ์การเกษตรฯ เป็นเกษตรกรจึงซื้อปุ๋ยเป็นสินค้าหลัก และให้ความสำคัญกับการได้รับเงินคืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2566) ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้บริการด้วยตนเองในการตัดสินใจซื้อสินค้า และงานวิจัยของ ชาดาพา ศุภกุลภัทร์ และคณะ (2567) ที่พบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในซูเปอร์มาร์เก็ต คือ ตัวเอง

ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด พบว่า ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมา

คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสมาชิกต้องการความสะดวกสบายในการซื้อ โดยสินค้าส่วนใหญ่คือปุ๋ยซึ่งมีน้ำหนักพอสมควร ดังนั้นการที่สหกรณ์การเกษตรมีการส่งสินค้าให้ที่บ้านทำให้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับ ชาดาพา ศุภกุลภัทร์ และคณะ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในซูเปอร์มาร์เก็ตของผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ความต้องการ ด้านการประเมินผลทางเลือก ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ และด้านการแสวงหาข้อมูล ซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สันติ สุพะนาม และคณะ (2568) ที่พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้ใช้บริการร้านโลตัส โก เฟรช มินิซูเปอร์มาร์เก็ต อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ รองลงมาคือ การประเมินผลทางเลือก การตระหนักถึงความต้องการ การตัดสินใจซื้อ และการค้นหาข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ

พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยของส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการของสหกรณ์การเกษตร และยังเป็นปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกสหกรณ์อีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทริกา เครือสา และพัชร์หทัย จารุทวีผลนุกูล (2563) ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยด้านที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ ถึงสาคร และพัชร์หทัย จารุทวีผลนุกูล (2563) ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค (ประเภทของผู้ซื้อสินค้าและสาขาที่ซื้อสินค้า) และส่วนประสมทางการตลาด (การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ และราคา) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเภทสมาชิกของผู้ซื้อ

และสาขาที่ซื้อที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิทธิของผู้ซื้อสินค้าแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน เช่น การกู้ซื้อสินค้า การให้สินเชื่อ และโปรโมชั่น ในขณะเดียวกันยังพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สำคัญที่สุดในการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคือ การส่งเสริมการตลาด รองลงมาคือ ช่องทางการจัดจำหน่าย ดังนั้นกลยุทธ์ทางการตลาดต้องทำแยกกลุ่มประเภทสมาชิกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงสุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่เป็นสมาชิกประเภทสามัญ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อคือ ปุ๋ย เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากเป็นสมาชิกได้รับเงินเฉลี่ยคืน ตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตนเอง ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าคือ 08.01 น. - 12.00 น. สาขาที่ซื้อสินค้าคือ สาขาไผ่ล้อม และมีรูปแบบในการซื้อเดือนละ 2 – 4 ครั้ง ส่วนประสมทางการตลาดที่ให้ความสำคัญสูงสุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด สำหรับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า พบว่า ให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ความต้องการ ด้านการประเมินผลทางเลือก และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภค ในส่วนของผู้ซื้อสินค้า และสาขาที่ซื้อ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก และส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้านส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก และร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิกได้ร้อยละ 80.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ ผู้ซื้อสินค้า หมายความว่า สมาชิกแต่ละประเภท ประกอบด้วย สมาชิกสามัญ สมาชิกสมทบ และเกษตรกรทั่วไปมีการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิทธิของผู้ซื้อสินค้าแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน เช่น การกู้ซื้อสินค้า การให้สินเชื่อ และโปรโมชั่น ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดโปรโมชั่น หรือให้สิทธิพิเศษ ที่เป็นการชดเชยให้กับสมาชิกสมทบ หรือโปรโมชั่นพิเศษสำหรับเกษตรกรทั่วไปสำหรับสินค้าบางประเภท หรือมีการจูงใจให้เกษตรกรทั่วไปสมัครเป็นสมาชิกสามัญมากขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนสมาชิกให้กับสหกรณ์อีกด้วย

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยเฉพาะการที่ร้านค้าสหกรณ์ฯ มีบริการจัดส่งสินค้าตามบ้านของสมาชิก เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิก ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนากระบวนการในการบริหารจัดส่งสินค้าให้กับสมาชิกให้มีความรวดเร็ว ลดระยะเวลาในการรอคอย เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิกมากยิ่งขึ้น

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของสมาชิก ในร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการตลาด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การลด แลก แจก แถม โดยมีการปรับเปลี่ยนโปรโมชั่นอยู่ตลอดเวลาเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับสมาชิก และมีการจัดโปรโมชั่นลดราคาสินค้าตามเทศกาล รวมถึงการให้กู้ซื้อสินค้าเพื่อการเกษตร แบบไม่คิดดอกเบี้ย นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงโปรโมชั่นดังกล่าวให้สมาชิกรับทราบอย่างทั่วถึง โดยอาจใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ Line กลุ่ม หรือ Fanpage Facebook เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาต่อยอดในประเด็นความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนด้านการบริการและการตลาดให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยที่ศึกษาในเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจซื้อสินค้าเท่านั้น ดังนั้นควรจะทำการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ เช่น การศึกษากลยุทธ์การบริหารสหกรณ์จากผู้บริหาร ซึ่งจะสามารถทำให้เข้าใจถึงข้อมูลเชิงลึกได้มากขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2567). *ความหมายของสหกรณ์*. จาก https://cpd.go.th/content-page/item/39-meaning-coop.html.

กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2566). พฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่อเมซอนของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ, 2*(1), 14-24.

ชัยรัตน์ ถึงสาคร และ พัชร์หทัย จารุทวีผลนุกูล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตจังหวัดปทุมธานี. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15* (น. 991-1002). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ชาดาพา ศุภกุลภัทร์, ปราณี เอี่ยมลออภักดี และ สุกญัญา ภู่สุวรรณรัตน์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในซูเปอร์มาร์เก็ตของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 19 ปีการศึกษา 2567* (น. 120-129). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

นันฑริกา เครือสา และ พัชร์หทัย จารุทวีผลนุกูล. (2563). พฤติกรรมการซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลผิวแบรนด์เดอลีฟของลูกค้าในกรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ปีการศึกษา 2563* (น. 206-220). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพ: สุวีริยาสาส์น.

วุฒิ สุขเจริญ. (2562). *วิจัยการตลาด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด. (2567). *รายงานกิจการประจำปีสหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด*. อุตรดิตถ์: สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด.

สันติ สุพะนาม, นลินฉัตร์ ธราสิริวีรภัทร และ จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ. (2568). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้ใช้บริการร้านโลตัส โก เฟรช มินิซูเปอร์มาร์เก็ต อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7*(1), 141-154.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 113-124.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Attributes of outsourcing companies providing housekeeping services for five-star international hotel chains in Bangkok

Chaluch Kanjanama[1*] Ratchanon Taweephol[2] Manassinee Boonmeesrisanga[2] and Theerawath Chantuk[2]

[1] *Master Student, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Thailand*

[2] *Faculty of Management Science, Silpakorn University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: chaluch2007@gmail.com*

ABSTRACT

This research aimed to study (1) the attributes in selecting housekeeping outsourcing companies in five-star international hotel chains in Bangkok, and (2) the limitations in selecting housekeeping outsourcing companies in five-star international hotel chains in Bangkok. This research employed a phenomenological approach and conducted in-depth interviews with 12 Executive Housekeepers from various international chain hotels. The findings revealed two key areas of effective outsourcing companies 1) Attributes of outsourcing companies include (1) Cost, emphasizing long-term value and the reduction of indirect labor costs. (2) Flexibility, focusing on the ability to adjust staffing levels according to occupancy rates and respond promptly to operational disruptions. (3) Reliability and reputation, assessed through prior experience with five-star hotels, certification standards, and consistent quality control systems. 2) Key limitations identified include the lack of prior experience among outsourced staff in luxury hotel environments and inadequate English language proficiency among foreign workers, which negatively impact communication and overall service quality. The findings offer practical implications for hotel managers in establishing selection criteria and enhancing outsourced workforce development in alignment with international hotel standards.

Keywords: Housekeeping Outsourcing Company, Outsourcing, Housekeeping, International Hotel Chain

Received: 20 June 2025;
Revised: 25 July 2025;
Accepted: 4 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านโรงแรม ในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร

ชลัช กาญจนมา[1*] ระชานนท์ ทวีผล[2] มนัสสินี บุญมีศรีสง่า[2] และ ธีระวัฒน์ จันทึก[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย*

[2] *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: chaluch2007@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) คุณลักษณะในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร และ (2) ข้อจำกัดและอุปสรรคในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้วิธีการปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้จัดการแผนกแม่บ้าน จำนวน 12 คน จากโรงแรมในเครือนานาชาติระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนสามารถจำแนกได้ 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านต้นทุน พิจารณาความคุ้มค่าในระยะยาวและการลดภาระต้นทุนทางอ้อม (2) ด้านความยืดหยุ่น พิจารณาความสามารถในการปรับจำนวนพนักงานตามอัตราการเข้าพัก และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ไม่ปกติอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง พิจารณาประสบการณ์ทำงานในโรงแรมระดับ 5 ดาว การรับรองมาตรฐาน และมีระบบควบคุมคุณภาพ 2) ข้อจำกัดสำคัญที่พบ ได้แก่ คุณภาพของพนักงานที่ขาดประสบการณ์ในบริบทโรงแรมระดับนานาชาติ และทักษะภาษาอังกฤษของแรงงานต่างชาติส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารและคุณภาพการบริการโดยรวม ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์คัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทน ตลอดจนช่วยส่งเสริมการพัฒนาแรงงานบริการที่สอดคล้องกับมาตรฐานของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้าน, การจ้างงานภายนอก, งานแม่บ้าน, โรงแรมเครือข่ายนานาชาติ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย จากอัตราค่าบริการห้องพักของกลุ่มธุรกิจโรงแรมมีการปรับตัวสูงขึ้นจากกิจกรรม พร้อมทั้งกฎระเบียบหรือข้อบังคับดังกล่าวเริ่มต้นตั้งปีในช่วงต้นปี พ.ศ. 2568 เพื่อสนับสนุนมาตรการภาษีเพื่อการท่องเที่ยว และการช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาดจากประเทศเพื่อนบ้านให้เข้ามาในไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติประเทศใหม่ด้วยการยกเว้นการตรวจลงตรา 93 ประเทศ พบว่ากรุงเทพมหานคร มีรายได้จากการท่องเที่ยวและการเข้าพักในธุรกิจโรงแรมช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม ประมาณ 50,377 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (งานวิเคราะห์ตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ กองกลยุทธ์การตลาด, 2568) สำหรับภาคการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ ในปี พ.ศ. 2567 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาประเทศไทยจำนวน 34.18 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 0.34 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2566 สร้างรายได้รวม 1.52 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 31.95 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2566 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยตลอดปี พ.ศ. 2567 รวม 196 ล้านคน สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวไทย 1 ล้านล้านบาท เมื่อรวมรายได้จากตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทยแล้ว ทำให้ตลอดปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีรายได้รวมการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.52 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) อีกทั้งรายได้จากภาคการท่องเที่ยวในปี

พ.ศ. 2567 คิดเป็นร้อยละ 14 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีจำนวน 18.58 ล้านล้านบาท (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

การแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและกลุ่มธุรกิจโรงแรมทวีความรุนแรง เนื่องจากมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2567-2569 คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติฟื้นตัวกลับมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 คิดเป็นประมาณ 38-40 ล้านคน (วิจัยกรุงศรี, 2567) สำหรับข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในปี พ.ศ.2567 มีจำนวนทั้งสิ้น 34.18 ล้านคน ส่งผลให้โรงแรมระดับ 5 ดาวเป็นสัญลักษณ์ของความหรูหราและบริการที่มีมูลค่าสูง จำเป็นต้องหาวิธีการจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในขณะที่แนวโน้มตลาดแรงงาน พบว่า อัตราการสมัครงานโรงแรมมีอัตราส่วนน้อยกว่าตำแหน่งงานที่เปิดรับสมัคร รวมทั้งยังพบว่ามีแนวโน้มขาดแคลนแรงงานได้ในอนาคต (กระทรวงแรงงาน, 2567ก) การจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกจึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในการลดต้นทุนและเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในส่วนของงานแม่บ้านซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากและมีความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า อ้างอิงถึงผลการสำรวจข้อมูลความต้องการแรงงานของสถานประกอบการระดับประเทศในปี พ.ศ.2567 จำนวน 11,760 แห่งประกอบด้วย 21 ประเภทอุตสาหกรรม พบว่า ความต้องการแรงงานโดยรวม 7,506 คน มีกิจกรรมโรงแรมและบริการด้านอาหารมีความต้องการแรงงานเป็นลำดับที่ 3 จำนวน 933 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ของความต้องการแรงงานทั้งหมด อีกทั้งแนวโน้มที่ความต้องการแรงงานกิจกรรมโรงแรมและบริการด้านอาหารสูงขึ้นอาจเพิ่มขึ้นในระยะยาวช่วงพ.ศ.2568 - พ.ศ.2573 ในขณะเดียวกันโรงแรมและบริการด้านอาหารกำลังเผชิญกับความไม่สมดุลของตลาดแรงงาน ประมาณการอุปทานแรงงานเข้าใหม่รวมทั่วประเทศมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง กระทรวงแรงงาน, 2567ข)

อีกทั้งงานแม่บ้านยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการบริการในโรงแรม ส่งผลโดยตรงต่อประสบการณ์การพักอาศัยของลูกค้า การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องพักและพื้นที่ส่วนรวม เป็นปัจจัยหลักที่ลูกค้าใช้ในการประเมินคุณภาพของโรงแรม ดังนั้น การจัดการงานแม่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงแรมระดับ 5 ดาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Singgalen (2024) พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมุ่งเน้นไปที่ ความสะอาด คุณภาพบริการ ทำเลที่ตั้ง และความคุ้มค่า ในขณะที่ร้อยละ 85 พบว่า ความสะอาด เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสบการณ์โดยรวมของลูกค้า นอกจากนี้ ปัจจัยใหม่ที่มีบทบาทกระตุ้นความพึงพอใจของลูกค้า ได้แก่ การรับรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัย ร้อยละ 70 ของลูกค้าที่เข้าพัก รู้สึกสบายใจและไว้วางใจมากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยที่ชัดเจน ร้อยละ 90 ของลูกค้าที่เข้าพักที่ให้คะแนนสูงในด้านความสะอาด คุณภาพบริการและความคุ้มค่า การแนะนำโรงแรมและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ในขณะที่โรงแรมที่ขาดความเอาใจใส่ด้านความ อาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการกลับมาเข้าพักลดลงถึงร้อยละ 45

อย่างไรก็ตาม การจ้างงานแม่บ้านโดยตรงอาจมีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างและฝึกอบรมพนักงาน ความยากลำบากในการจัดการพนักงานที่ปรับเปลี่ยนไปตามอุปสงค์อุปทานทางการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงฤดูกาล และความเสี่ยงทางกฎหมายมีความเกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ในขณะเดียวกันการจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกเป็นแนวทางทางธุรกิจเริ่มหันมาใช้บริการจากผู้ให้บริการภายนอก เพื่อดำเนินงานที่เคยทำภายในองค์กร แนวทางดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้บริหารเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากต้องพิจารณาถึงการดำเนินงานภายในองค์กรหรือการใช้บริการจากภายนอก การจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกเป็นข้อตกลงทางธุรกิจที่องค์กรมอบหมายงานบางส่วน หรือทั้งหมดภายในแผนกให้กับบุคคลภายนอก ผลจากงานวิจัยพบว่า การจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกช่วยเพิ่มความยืดหยุ่น ความสามารถในการแข่งขัน โอกาสในการทำกำไร และช่วยเพิ่มยอดขายให้กับโรงแรม (Tiwari et al., 2023) การศึกษาคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกของแผนกแม่บ้านในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอัตราการเดินทางเข้ามาของนักเที่ยวต่างชาติเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย และมีอัตราการเข้าพักเฉลี่ยร้อยละ 85 ในปี พ.ศ.2567 เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง การเข้าใจถึงคุณลักษณะดังกล่าวอาจเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงแรม

สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งยังคงเป็นการพัฒนากลยุทธ์การจัดการทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปโดยองค์กรต้องมีความยืดหยุ่น และมีความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยี มุ่งเน้นไปที่ความคล่องตัวและแนวโน้มการทำงานแบบการจ้างงานอิสระ และวัฒนธรรมการทำงานแบบผสมผสาน (Holbeche, 2022)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทั่วไปยังคงกล่าวถึง ธุรกิจโรงแรมให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านความสะอาด โดยต้องพึงพาอัตรากำลังบุคลากรที่มีศักยภาพของแผนกแม่บ้าน เพื่อส่งเสริมความพึงพอใจของลูกค้าในทุกช่วงฤดูกาล รวมทั้งบริษัทผู้ดำเนินการแทนเข้ามาสนับสนุนงานแม่บ้านในโรงแรมยังเป็นอีกหนึ่งเทคนิคการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางเลือกที่เริ่มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น มีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโรงแรมสามารถควบคุมคุณภาพบริการในทุกพื้นที่และลดต้นทุนการดำเนินงานจากเดิมที่ต้องมีพนักงานแผนกแม่บ้านเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันผู้บริหารโรงแรม ยังสามารถตัดสินใจปรับเปลี่ยนผู้ให้บริการภายนอกได้ หากไม่เป็นไปตามข้อตกลงของทางโรงแรมหรือพนักงานขาดทักษะความรู้ การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านโรงแรมในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานครมุ่งเน้นการศึกษาคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านโรงแรมในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร พิจารณาถึงความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานและความเหมาะสมกับทิศทางขององค์กร ไม่จะเป็นต้นทุน คุณภาพบริการ ความยืดหยุ่น กฎหมายและข้อบังคับ รวมถึงภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโร งแรม ผลจากการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงแรมในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และยังสามารถนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการใช้งานบริษัทผู้ดำเนินการแทนหรือการจ้างงานภายนอกงานแม่บ้านเพื่อเสริมสมรรถนะการบริการของโรงแรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดและอุปสรรคในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิทยาแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ตามมุมมองเชิงปรัชญาของมูสตากัส (Moustakas, 1994) เป็นแนวทางการอธิบายประสบการณ์การรับรู้ และการตีความของบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความเข้าใจในเชิงลึกของผู้มีประสบการณ์ตรงต่อปรากฏการณ์ บริบท และความหมายที่บุคคลมอบให้กับสถานการณ์ (Creswell, 2013) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้จัดการแผนกแม่บ้าน (Executive Housekeeper / Housekeeping Manager) ในโรงแรมในเครือข่ายนานาชาติ เขตกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้าน (Housekeeping Outsource Company) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยกำหนดคุณลักษณะไว้เฉพาะล่วงหน้าแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีประสบการณ์บริหารแผนกแม่บ้านโรงแรมมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวนทั้งหมด 12 คน จากโรงแรมเครือข่ายนานาชาติที่มีชื่อเสียงระดับ 5 ดาวทั้งหมด 6 เครือข่าย (อุมาภรณ์ พิทักษ์, 2568) ได้แก่ กลุ่มโรงแรมไฮแอท (Hyatt Hotels Corporation) กลุ่มโรงแรมแมริออท อินเตอร์เนชั่นแนล (Marriott International, Inc.) กลุ่มโรงแรมอินเตอร์คอนติเนนตัล (InterContinental Hotels Group) กลุ่มโรงแรมฮิลตัน (Hilton Worldwide Holdings Inc.) กลุ่มโรงแรมแอคคอร์ (Accor S.A.) กลุ่มโรงแรมไมเนอร์ (Minor Hotels Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกแบบกว้างขวาง ตามประเด็นศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และให้ได้ความหมาย

(Conceptualizing) ที่เป็นเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านโรงแรม ในโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายของการจ้างผู้ดำเนินการแทน ประเภทของผู้ดำเนินการแทน เหตผลและปัจจัยใสการจ้างผู้ดำเนินการแทน ความเสี่ยงและข้อจำกัดของการจ้างผู้ดำเนินการแทน และสภาวะแรงงานในอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย จากหนังสือตำรา บทความวิชาการและบทความวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถเริ่มต้นนำมาใช้ตั้งแต่กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย การพัฒนาเครื่องมือการวิจัยที่เป็นข้อคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการสนับสนุนการนำไปใช้อภิปรายผลทางการศึกษา

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดควบคู่กับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สำหรับวิธีการสัมภาษณ์จะต้องมีความยืดหยุ่นโดยข้อคำถามได้มา ซึ่งข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนการพิจารณาในด้านใด 2) ข้อจำกัดและอุปสรรคในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร รวมถึงการซักถามข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ในระหว่างการสัมภาษณ์จะมีสมุดจดบันทึก ปากกา และโทรศัพท์มือถือสำหรับใช้บันทึกเสียง เพื่อบันทึกประเด็นรายละเอียดการให้ข้อมูล โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาที ต่อคน ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงการติดต่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลักล่วงหน้า มีการกำหนดวัน เวลา เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการถอดความในรูปแบบของข้อความตัวอักษรจากการสนทนา เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการถอดเทปบันทึกเสียงมาเป็นรูปแบบของข้อความตัวอักษรตามลำดับข้อคำถาม โดยการค้นหาคำอธิบายจากการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละข้อ พร้อมกับการเทียบเคียงข้อมูลที่มีความซ้ำซ้อนกันเพื่อจัดเรียงด้วยวิธีการจับคู่ข้อมูล ร่วมกับการ ลดทอนเนื้อหาที่ไม่จำเป็นและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยาเพื่อนำไปสู่การร่างข้อมูลที่เป็นบทสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในลำดับต่อมาผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามหลักการของ Patton (1999) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่แตกต่างกัน (Data) เป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่มาต่าง ๆ ด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้จัดการแผนกแม่บ้านจากหลายโรงแรมที่ใช้ผู้ดำเนินการแทนเพื่อพิสูจน์ถึงมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) ผู้วิจัยที่แตกต่างกัน (Investigator) คณะผู้วิจัยร่วมตรวจสอบข้อมูลหรือผลการวิเคราะห์ร่วม นำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นมาพิจารณาร่วมกัน และ 3) แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างกัน (Theory) ส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และช่วยสะท้อนความเที่ยงตรงของปรากฏการณ์ที่หลากหลายตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล การใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ตีความข้อมูลสามารถช่วยผู้วิจัยค้นพบประเด็นในหลากหลายมิติ และช่วยลดอคติที่อาจเกิดจากการยึดติดอยู่กับแนวคิดเดียว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร

คุณลักษณะดังกล่าวสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 คุณลักษณะ ได้แก่

1.1 คุณลักษณะด้านต้นทุน (Cost) พบว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันถึงบริการจากบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้าน พิจารณาถึงความคุ้มค่าทางด้านต้นทุนมากกว่าการจ้างพนักงานประจำ ถึงแม้ต้นทุนแรงงาน

เฉลี่ยต่อวันของพนักงานทั้งสองประเภทมีความใกล้เคียงกัน เมื่อนำภาระต้นทุนทางอ้อมมาพิจารณาเพิ่มเติม เช่น ค่าลาป่วย ค่าลาพักร้อน ค่าสวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงค่าจ้างในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ ในขณะเดียวกัน การจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนส่งผลให้ลดต้นทุนทางอ้อมและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน โรงแรมหลายแห่งยังใช้แนวทางการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (Return On Investment) เพื่อประกอบการพิจารณาความคุ้มค่าในระยะยาว สำหรับทางโรงแรมพาร์ค ไฮแอท กรุงเทพฯ (Park Hyatt Bangkok) ระบุว่า มีการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน จากตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ เช่น คะแนนความสะอาดของห้องพัก และจำนวนข้อร้องเรียนจากลูกค้า ซึ่งเป็นดัชนีสำคัญในการวัดประสิทธิภาพของพนักงานที่จัดจ้างจากบริษัทภายนอก ในลักษณะเดียวกัน โรงแรมคิมป์ตัน มาลัย กรุงเทพฯ (Kimpton Maa-Lai Bangkok) และโรงแรมอวานี ริเวอร์ไซด์ กรุงเทพฯ (Avani Riverside Bangkok) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า อัตราค่าตอบแทนรายวันของพนักงานบริษัทผู้ดำเนินการแทนใกล้เคียงกับพนักงานประจำ แต่ปริมาณวันทำงานของพนักงานบริษัทผู้ดำเนินการแทนมากกว่า ส่งผลให้ต้นทุนรวมโดยเฉลี่ยมีความคุ้มค่ากว่า ทั้งในเชิงปริมาณแรงงานและความต่อเนื่องในการให้บริการ

1.2 คุณลักษณะด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า การปรับลดจำนวนพนักงานให้สอดคล้องกับอัตราการเข้าพักของลูกค้าในโรงแรม เป็นปัจจัยสำคัญที่โรงแรมใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทน โดยให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงาน การเพิ่มหรือลดจำนวนพนักงานด้วยการคาดการณ์อัตราการเข้าพักล่วงหน้า ตลอดจนความสามารถในการจัดส่งพนักงานทดแทนเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน เช่น การขาดงานกะทันหันของพนักงาน ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลักจากโรงแรม อนันตรา ริเวอร์ไซด์ กรุงเทพฯ รีสอร์ท (Anantara Riverside Bangkok) และ โรงแรมโซ แบงคอก (SO Bangkok) ระบุว่า ศักยภาพของบริษัทผู้ดำเนินการแทนในการจัดสรรพนักงานทดแทนภายในระยะเวลา 1–2 วัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน สะท้อนถึงความยืดหยุ่นในการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน โรงแรมแบงค็อก แมริออท โฮเทล เดอะ สุรวงศ์ (Bangkok Marriott Hotel The Surawongse) สะท้อนถึงบทบาทของบริษัทผู้ดำเนินการแทนในช่วงเวลาที่พนักงานประจำลาหยุด หรือต้องการเพิ่มพนักงานเป็นการชั่วคราวในช่วงที่มีอัตราการเข้าพักสูง นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญอีกประการในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทน คือ ความสามารถในการปรับตัวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของโรงแรม (Standard Operating Procedures) และนโยบายใหม่ ๆ เช่น แนวทางด้านความยั่งยืน (Sustainability) ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลจากโรงแรมโครโม แบงค็อก คิวริโอ คอลเลกชัน บาย ฮิลตัน (KROMO Bangkok, Curio Collection by Hilton) และ โรงแรมฮิลตัน กรุงเทพฯ แกรนด์ อโศก (Hilton Grande Asoke Bangkok) สะท้อนมุมมองในทิศทางเดียวกันว่า บริษัทผู้ดำเนินการแทนที่มีคุณภาพควรจัดสรรพนักงานระดับหัวหน้างาน เข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมร่วมกับโรงแรม เพื่อให้สามารถถ่ายทอดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรของโรงแรมได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอันส่งผลต่อคุณภาพงานของพนักงานในระยะยาว

1.3 คุณลักษณะด้านความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง (Reputation and Reliability) พบว่า การคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านสอดคล้องกับประสบการณ์และความน่าเชื่อถือของบริษัท ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ระบุว่าการตัดสินใจเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนประกอบด้วย การตรวจสอบประสิทธิภาพการดำเนินการจากโรงแรมระดับ 5 ดาวหลายแห่ง เพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ การตรวจสอบประวัติพนักงาน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความพร้อมของบริษัทในการจัดสรรพนักงานที่ผ่านการอบรมการปฏิบัติงานในโรงแรม ทางผู้ให้ข้อมูลในโรงแรม เดอะ ริทซ์-คาร์ลตัน กรุงเทพฯ (The Ritz-Carlton Bangkok) และ โรงแรมอวานี ริเวอร์ไซด์ กรุงเทพฯ (Avani Riverside Bangkok) ระบุว่า การมีพนักงานระดับหัวหน้าปฏิบัติงานประจำพื้นที่ ตลอดจนการควบคุมคุณภาพที่มีความต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ ด้านความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของบริษัทผู้ดำเนินการแทน ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจ ทางโรงแรมต่าง ๆ พิจารณาจากประสบการณ์ของบริษัทที่ให้บริการแก่โรงแรมระดับ 5 ดาว รวมทั้งการตรวจสอบเอกสารรับรองที่จำเป็น เช่น ใบอนุญาตประกอบธุรกิจ ใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) เอกสารการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมของพนักงาน และความสามารถในการจัดสรรพนักงานครบตามจำนวนที่ตกลงตามสัญญา

นอกจากนี้ โรงแรมยังอ้างอิงข้อมูลจากเครือข่ายผู้บริหารในอุตสาหกรรมเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น การสอบถามจากผู้จัดการแผนกแม่บ้านของโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจอย่างรอบด้าน

2. ข้อจำกัดและอุปสรรคในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 คุณภาพของพนักงาน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุถึงสาเหตุที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะในกรณีที่บริษัทผู้ดำเนินการแทน จัดสรรพนักงานที่ขาดประสบการณ์ทำงานในโรงแรมระดับ 5 ดาว ส่งผลให้พนักงานดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจบริบทการบริการในระดับมาตรฐานสากล จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม รวมถึงต้องอาศัยการติดตามผลการทำงานอย่างใกล้ชิดจากฝ่ายบริหารของโรงแรม ข้อจำกัดดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานในแผนกแม่บ้านเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบทางอ้อมต่อคุณภาพบริการ และความพึงพอใจของลูกค้าที่มาเข้าพัก โดยเฉพาะเมื่อพนักงานขาดทักษะการให้บริการที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร หรือแม้กระทั่งความคาดหวังของลูกค้าในโรงแรมระดับห้าดาวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ โรงแรมเครือข่ายนานาชาติส่วนใหญ่มีเกณฑ์มาตรฐานที่เข้มงวดทั้งในด้านความสะอาด ความสุภาพ ความรวดเร็ว และการสื่อสารอย่างมืออาชีพ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพบริการ ตลอดจนการขาดพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม อาจสร้างความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์องค์กรและประสบการณ์ของลูกค้าในระยะยาว

2.2 ภาษาในกลุ่มแรงงานต่างชาติ พบว่า กลุ่มแรงงานจากประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา มีอุปสรรคสำคัญในการสื่อสารภายในองค์กรและในการให้บริการแก่ลูกค้า โดยเฉพาะในบริบทของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ที่มีสัดส่วนลูกค้าชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลในโรงแรมโซ แบงคอก (SO Bangkok) และ โรงแรมพาร์ค ไฮแอท กรุงเทพฯ (Park Hyatt Bangkok) ระบุว่า ทักษะด้านภาษาอังกฤษ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบเชิงสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยเฉพาะในแผนกแม่บ้าน ซึ่งต้องติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยตรงในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การพบลูกค้าในห้อง การขอความร่วมมือ หรือการตอบข้อซักถามเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดทางภาษาไม่เพียงกระทบต่อกระบวนการสื่อสารกับลูกค้าเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเข้าใจคำสั่งงานจากหัวหน้างานหรือผู้จัดการแผนก โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติงานมาตรฐาน หรือนโยบายการปฏิบัติงานใหม่ ที่ต้องอาศัยการสื่อสารอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันเวลา ยิ่งไปกว่านั้น หากพนักงานขาดทักษะด้านภาษา อาจเกิดความคลาดเคลื่อนในการทำงานและนำไปสู่ความผิดพลาดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริการโดยรวม นอกจากนี้ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษยังมีความเชื่อมโยงกับความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และบุคลิกภาพในการให้บริการ ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่มีความสำคัญกับมาตรฐานการบริการแบบเครือข่ายในระดับสากล มักกำหนดให้บริษัทผู้ดำเนินการแทนต้องส่งพนักงานที่มีพื้นฐานทางภาษา หรือจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มเติมก่อนเข้าปฏิบัติงานจริง

อภิปรายผล

1.คุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในกรุงเทพมหานคร พบว่า

1.1 คุณลักษณะด้านต้นทุน (Cost) พบว่า การใช้บริการจากบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้าน พิจารณาความคุ้มค่าทางด้านต้นทุนเมื่อเปรียบเทียบกับการจ้างพนักงานประจำ และคำนึงถึงต้นทุนทางอ้อม อาทิ วันลาป่วย วันพักร้อน วันหยุดนักขัตฤกษ์ และสวัสดิการพนักงาน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกรอบแนวคิด การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) เน้นการเปรียบเทียบต้นทุนรวมกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น ค่าใช้จ่ายรายวัน ความพึงพอใจของลูกค้าและความต่อเนื่องของบริการ มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ให้ความคุ้มค่าสูงสุดต่อองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Boardman et al. (2017) อธิบายถึง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ เช่น คะแนนความสะอาดของห้องพักและจำนวนข้อร้องเรียนจากลูกค้า การใช้พนักงานจากบริษัทผู้ดำเนินการแทนส่งผลต่อเสถียรภาพของพนักงานความต่อเนื่องของบริการ เป็นผลประโยชน์ทางธุรกิจที่สำคัญ เมื่อนำต้นทุนและผลประโยชน์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ในภาพรวม

พบว่า ค่าตอบแทนแรงงานของพนักงานทั้งสองประเภทใกล้เคียงกันในระดับรายวัน แต่สำหรับการพิจารณาระยะยาว การใช้บริษัทผู้ดำเนินการแทน สามารถลดค่าใช้จ่ายรวมของโรงแรมมากกว่า นอกจากนี้ การลดภาระงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลภายในโรงแรม ยังเป็นผลประโยชน์ในเชิงการจัดการที่ไม่สามารถประเมินค่าได้โดยตรงแต่มีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ

1.2 คุณลักษณะด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า การปรับจำนวนพนักงานสอดคล้องกับอัตราการเข้าพักของลูกค้าในโรงแรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่โรงแรมใช้พิจารณาคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทน ความสามารถของบริษัทในการจัดสรรพนักงานทดแทนภายในระยะเวลาอันสั้น สะท้อนถึงระดับความยืดหยุ่น สนับสนุนการดำเนินงานของโรงแรมไม่ เกิดภาวะหยุดชะงัก และสามารถรักษาคุณภาพของบริการได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ยังสามารถปรับลดจำนวนพนักงานและลดภาระต้นทุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ ประเด็นด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของโรงแรม และการสนับสนุนนโยบายใหม่ ๆ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดจากงานวิจัยของ ชยานันท์ ดำขำ (2561) ศึกษาการดำเนินธุรกิจ Outsource ทางด้านแรงงาน และคุณภาพการให้บริการ พบว่า ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรได้อย่างทันท่วงที รวมถึงความสามารถในการส่งพนักงานทดแทนและปรับให้สอดคล้องกับระบบการทำงานขององค์กร ทั้งสองเงื่อนไขเป็นคุณลักษณะหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการ อีกทั้งทางบริษัทที่สามารถจัดการกำลังคนตามสถานการณ์ได้ดี มีส่วนช่วยมุ่งเน้นกับงานหลักขององค์กรได้มากขึ้น ควบคู่กับการเสริมประสิทธิภาพของการดำเนินงานในภาพรวม

1.3 คุณลักษณะด้านความน่าเชื่อถือและชื่อเสียง (Reputation and Reliability) พบว่า ความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงของบริษัทผู้ดำเนินการแทนมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของโรงแรม องค์ประกอบที่โรงแรมใช้พิจารณาประกอบการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทน ได้แก่ การตรวจสอบผลการดำเนินงานจากโรงแรมระดับเดียวกัน เอกสารสำคัญ เช่น ใบอนุญาตประกอบธุรกิจ การตรวจประวัติอาชญากรรมพนักงาน และความสามารถพนักงานที่ผ่านการอบรมตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงแรม ตลอดจนการมีพนักงานหัวหน้างานควบคุมคุณภาพในพื้นที่ (Onsite Supervisor) อย่างต่อเนื่อง การตัดสินใจที่ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ponchaitiwat, K., & Parnitvitidkun, P. (2023) อธิบายว่า ความเชื่อมั่นระหว่างองค์กร (Inter-organizational trust) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ระหว่างโรงแรมและบริษัทผู้ดำเนินการแทนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อมั่นในด้านการรักษาสัญญา ความสม่ำเสมอในการให้บริการ และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงความน่าเชื่อถือ ของผู้ให้บริการ นอกจากนี้ บริษัทผู้ดำเนินการแทนที่มีชื่อเสียงดีและเป็นที่ยอมรับในธุรกิจโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่อมได้รับความไว้วางใจมากกว่า เนื่องจากสามารถลดความเสี่ยงจากการผิดพลาดในการให้บริการ และช่วยประกันคุณภาพบริการที่สอดคล้องกับมาตรฐานโรงแรมในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อจำกัดและอุปสรรคในการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่

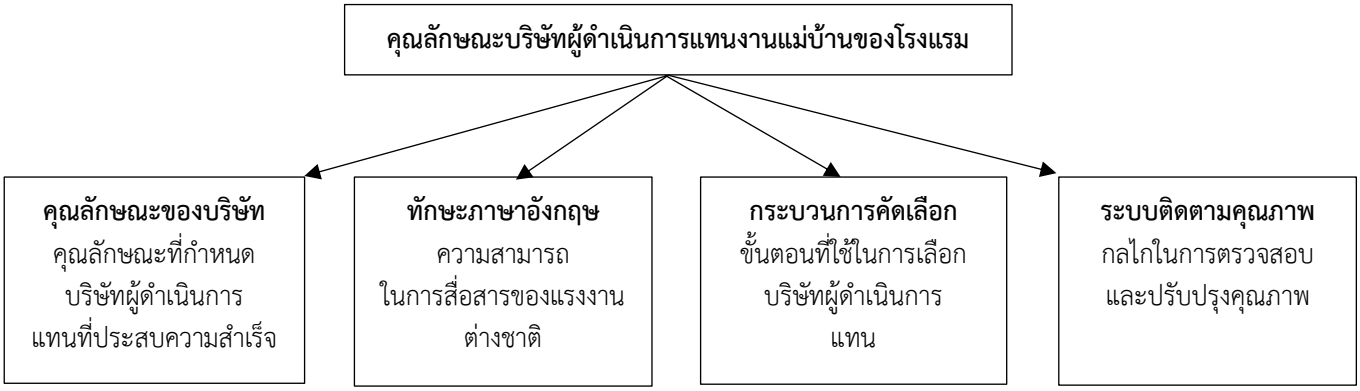
2.1 คุณภาพของพนักงาน พบว่า คุณภาพของพนักงาน เป็นหนึ่งในข้อจำกัดหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการใช้บริการจากบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านในโรงแรมระดับ 5 ดาว ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าพนักงานที่จัดสรรโดยบริษัทบริษัทผู้ดำเนินการแทนไม่มีประสบการณ์การทำงานในโรงแรมระดับนานาชาติ และขาดความเข้าใจในบริบทของการให้บริการที่ต้องอาศัยความชำนาญและความคาดหวังของลูกค้า เช่น ด้านความสุภาพ ความรวดเร็ว และความเป็นมืออาชีพ การขาดสมรรถนะพื้นฐานเหล่านี้ส่งผลให้โรงแรมต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มเติมในการฝึกอบรมและติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกมลมณี เกตตะพันธ์ และพอพันธ์ วัชจิตพันธ์ (2559) พบว่า การจ้างบริษัทผู้ดำเนินการแทนช่วยลดต้นทุนด้านแรงงาน ควรมีการประเมินสาเหตุหรือโอกาสในการประสบปัญหาด้านการควบคุมมาตรฐาน และความไม่สอดคล้องระหว่างคุณลักษณะกับความคาดหวังของโรงแรมระดับนานาชาติ

2.2 ข้อจำกัดด้านภาษา พบว่า การสื่อสารภายในองค์กรโรงแรมในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาทิ กัมพูชา ถึงแม้จะมีค่าจ้างที่ถูกกว่าประเทศอื่น ๆ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการให้บริการที่ปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่มาเข้าพักในระหว่างปฏิบัติงาน เช่น การพบเจอลูกค้าในห้อง การตอบข้อซักถามเบื้องต้น

หรือการประสานงานกับฝ่ายอื่นในสถานการณ์เร่งด่วน ในบริบทของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว มีสัดส่วนลูกค้าชาวต่างชาติเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักประมาณร้อยละ 75 ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงถูกมองว่าเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่จำเป็นต่อการรักษามาตรฐานการบริการในระดับสากล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ คำพรหม และคณะ (2567) พบว่า สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม พนักงานโรงแรมจากระดับ 3–5 ดาวให้ความสำคัญกับความต้องการทักษะการใช้คำศัพท์เฉพาะ สำเนียงภาษา และความเข้าใจบริบทบริการสากล อาจกล่าวได้ว่า ทักษะภาษาอังกฤษไม่ใช่แค่การสนทนาได้ แต่ยังต้องครอบคลุมทั้งคำศัพท์เฉพาะงาน และความเข้าใจวัฒนธรรมของลูกค้า หากพนักงานขาดสมรรถนะเหล่านี้ อาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการให้บริการ เช่น ไม่สามารถสื่อสารขอความร่วมมือ หรือให้ข้อมูลเบื้องต้นได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยคุณลักษณะบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร เกิดองค์ความรู้ใหม่มีรายละเอียดตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 คุณลักษณะบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายคุณลักษณะบริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จำแนกคุณลักษณะของบริษัทผู้ดำเนินการแทนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านต้นทุน ด้านความยืดหยุ่น และด้านความน่าเชื่อถือ โดยไม่เพียงเน้นที่ต้นทุนแรงงานโดยตรงเท่านั้น แต่ยังพิจารณาต้นทุนทางอ้อมและผลตอบแทนเชิงคุณภาพ อาทิ ความต่อเนื่องบริการและระดับความพึงพอใจลูกค้า เป็นแนวคิดใหม่ในการประเมินความคุ้มค่าของการจ้างบริษัทภายนอกในธุรกิจโรงแรม 2) ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของกลุ่มแรงงานต่างชาติ เป็นสมรรถนะหลักอันส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพบริการในโรงแรมระดับ 5 ดาว อันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ความมั่นใจของพนักงาน และภาพลักษณ์ของโรงแรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 3) กระบวนการคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนในโรงแรมส่วนใหญ่อาศัยเครือข่ายของผู้บริหารเป็นช่องทางสำคัญในการประเมินคุณภาพ สะท้อนถึงกลไกการรับประกันโดยชุมชนวิชาชีพที่ยังไม่ถูกกำหนดในระบบอย่างเป็นทางการ 4) การพัฒนาระบบคัดเลือกและติดตามคุณภาพของบริษัทผู้ดำเนินการแทนอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำฐานข้อมูลบริษัทที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแรงงานสอดคล้องกับความต้องการของโรงแรมระดับนานาชาติ

สรุปผลการวิจัย

การคัดเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนสำหรับงานแม่บ้านในโรงแรมระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยการพิจารณาคุณลักษณะด้านต้นทุน ความยืดหยุ่น และความน่าเชื่อถือของบริษัท โดยมีข้อจำกัดและอุปสรรคสำคัญในการคัดเลือกคือคุณภาพและทักษะของพนักงาน โดยเฉพาะในเรื่องประสบการณ์และทักษะภาษาอังกฤษอย่างปฏิเสธไม่ได้ ในขณะเดียวกันทางผู้บริหารโรงแรมควรมอบหมายให้ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์หรือแผนกที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมแนะนำเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรให้กับกลุ่มแม่บ้านจากบริษัทผู้ดำเนินการแทน ผลการศึกษานี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับโรงแรมในการกำหนดเกณฑ์คัดเลือก และช่วยให้บริษัทผู้ดำเนินการแทนสามารถปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของโรงแรมเครือข่ายระดับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การตัดสินใจใช้บริษัทผู้ดำเนินการแทนงานแม่บ้านของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะสำคัญของบริษัท ได้แก่ ความคุ้มค่าด้านต้นทุน ความยืดหยุ่นในการจัดสรรกำลังคน และความน่าเชื่อถือด้านชื่อเสียงและมาตรฐานการให้บริการ ดังนั้น ผู้บริหารโรงแรมควรจัดให้มีระบบการประเมินและวิเคราะห์คุณลักษณะของบริษัทก่อนการคัดเลือก โดยเฉพาะด้านการบริหารต้นทุนทางอ้อม ความสามารถในการจัดสรรพนักงานอย่างยืดหยุ่นตามอัตราการเข้าพัก และการตรวจสอบประวัติความน่าเชื่อถือของบริษัทเพื่อป้องกันปัญหาในระยะยาว

1.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการใช้บริษัทผู้ดำเนินการแทน ในด้านภาษาของพนักงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริการและภาพลักษณ์ของโรงแรม โรงแรมควรกำหนดเงื่อนไขและตัวชี้วัดคุณภาพที่ชัดเจน ร่วมกับบริษัทผู้ดำเนินการแทนและส่งเสริมให้มีระบบติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านการฝึกอบรมพนักงานด้านมาตรฐานบริการ วัฒนธรรมองค์กร และสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของแขกโรงแรมระดับนานาชาติได้อย่างเหมาะสม

1.3 โรงแรมส่วนใหญ่ยังอาศัยเครือข่ายผู้บริหารหรือการอ้างอิงกันเองในการตัดสินใจเลือกบริษัท ดังนั้น ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางของผู้ดำเนินการแทนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางสมาคมโรงแรมไทยหรือองค์กรกลาง เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการคัดเลือกและสร้างกลไกการตรวจสอบย้อนกลับ

1.4 สถาบันทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานต่างชาติในธุรกิจโรงแรมและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะงานแม่บ้านในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมพนักงานให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของสถานประกอบการ

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สามารถนำข้อค้นพบในประเด็นคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดจากการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงแรมเครือข่ายนานาชาติระดับ 5 ดาว ในพื้นที่อื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะเขตเมืองเศรษฐกิจ เช่น เชียงใหม่ พัทยา ภูเก็ต หรือสงขลา เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริษัทผู้ดำเนินการแทนในพื้นที่ที่มีลักษณะเศรษฐกิจและแรงงานแตกต่างกัน

2.2 สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เช่น ลูกค้า ผู้บริหาร เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงทัศนคติและความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพของพนักงานบริษัทผู้ดำเนินการแทน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อภาพลักษณ์ของโรงแรม อีกทั้งยังต่อยอดถึงขอบเขตการวิจัยในอนาคตด้วยมิติของการจัดการกลยุทธ์ร่วมระหว่างโรงแรมและบริษัทผู้ดำเนินการแทน เช่น การบริหารความเสี่ยงในการให้บริการ หรือการออกแบบระบบประเมินผลความร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการบริหารงานแม่บ้านอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ปีงบประมาณ 2567*. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/images/v2022_1744169293689MTIzMjE0NS5wZGY=.pdf?fbclid=IwY2xjawKCmNleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFwenFoV2MyeU10RldRa3BHAR5QrRSRnu7OuLyyQyDS38sw9R3n8lPbLsdKBkmRWZwDdY052WxCvNAw4rzIQ_aem_Y9z4JJpPQKpGjGXmuIYZTQ.

กระทรวงแรงงาน. (2567ก). *ชุดข้อมูลสถิติแรงงาน ปี 2567: การจ้างงานและการว่างงาน*. สืบค้นจาก https://mol.gdcatalog.go.th/dataset/mol_67_01/resource/ffba01f9-c38a-4666-83a2-76f46cbbba4f.

_____. (2567ข). *รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลอุปสงค์และอุปทานแรงงาน ระดับประเทศ ปี 2567*. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B9%8C%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%B9%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%9B%E0%B8%AA%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%AD%E0%B8%B8%E0%B8%9B%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%99-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8-2567.pdf.

โกมลมณี เกตตะพันธ์ และ พอพันธ์ วัชจิตพันธ์. (2559). กลยุทธ์การจัดจ้างผู้ดำเนินการแทนของอุตสาหกรรมโรงแรมไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 33*(1), 101-124.

งานวิเคราะห์ตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ กองกลยุทธ์การตลาด. (2568). *สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนมกราคม - มีนาคม 2568*. สืบค้นจาก https://tatreviewmagazine.com/article/inter-2025-q2/.

ชยานันท์ ดำขำ. (2561). *การศึกษาธุรกิจเอาท์ซอร์สแรงงานและคุณภาพการให้บริการ: กรณีศึกษาบริษัทจัดหางานจ๊อบซัพพลายฮิวแมนรีซอร์ส จำกัด*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ธัญลักษณ์ คำพรหม, ณัฏฐา ศศิธร และ อนุสรา ศิริมงคล. (2567). การสำรวจการสื่อสารภาษาอังกฤษฐานสมรรถนะของพนักงานโรงแรม: การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 6*(3), 606–621.

วิจัยกรุงศรี. (2567). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2567–2569: ธุรกิจโรงแรม*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/services/hotels/io/hotel-2024-2026.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *แถลงข่าวผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไตรมาสแรก ปี 2567 และแนวโน้มเศรษฐกิจไทยทั้งปี 2567*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=16140.

อุมาภรณ์ พิทักษ์. (2568). *ชีวิตติดหรู “ประเทศไทย” ดินแดนของโรงแรม 5 ดาว จับตา “อมัน นายเลิศ” ทำสถิติใหม่ 6 หมื่น - 3 แสนบาท/คืน*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/money/economics/thai_economics/2842708.

Boardman, A. E., Greenberg, D. H., Vining, A. R., & Weimer, D. L. (2017). *Cost-benefit analysis: Concepts and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Holbeche, L. (2022). *Aligning human resources and business strategy*. (3rd ed.). London: Routledge.

Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health services research, 34*(5), 1189.

Ponchaitiwat, K., & Parnitvitidkun, P. (2023). Tourism outsourcing relationship performance in Thailand. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies, 23*(1), 94–103.

Singgalen, Y. A. (2024). Hotel customer satisfaction: A comprehensive analysis of perceived cleanliness, location, service, and value. *Journal of Business and Economics Research, 5*(3), 352–369.

Tiwari, A., Singh, M., & Dahiya, A. (2023). The impact of outsourcing of hotel housekeeping services on hotel performance: A study on 5-star hotels of Delhi NCR. *International Journal of Professional Business Review, 8*(1), 1-11

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 125-140.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

A Comparative Study of Future Thinking and Learning Achievement Among Grade 7 Students Using Phenomenon–Based Learning with Infographics

Sirilak Chuaingoen[1] and Nattapon Meekaew[1*]

[1] *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th*

ABSTRACT

This research article aimed to compare the future thinking abilities and academic achievement of Grade 7 students before and after participating in phenomenon-based learning integrated with infographics and to examine their satisfaction with this learning approach. The study employed a pre-experimental design using a one-group pretest-posttest design. The data collection instruments included: (1) lesson plans using phenomenon-based learning with infographics related to civic education, comprising six lesson plans totaling eight hours; (2) a future thinking ability test in the form of open-ended questions (5 items); (3) an academic achievement test in the form of multiple-choice questions with four options (30 items); and (4) a satisfaction questionnaire (20 items). The data were analyzed using mean, standard deviation, and the dependent samples t - test to compare pre - learning and post - learning scores. The study results revealed that the future thinking abilities and academic achievement of students who engaged in phenomenon-based learning with infographics significantly improved after the intervention, with a statistical significance level of .01. Additionally, students expressed a high level of satisfaction with this learning approach.

Keywords: Future Thinking Ability, Academic Achievement, Phenomenon-Based Learning, Infographics, Satisfaction

Received: 4 June 2025;
Revised: 30 June 2025;
Accepted: 18 July 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก

ศิริลักษณ์ ช่วยเงิน[1*] และ ณัฐพล มีแก้ว[1*]

[1] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One group pretest-posttest Design) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคต ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัย ชนิดเขียนตอบ จำนวน 5 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (dependent samples t-test) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าวในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, อินโฟกราฟิก, ความพึงพอใจ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตและการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในหลากหลายด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไม่หยุดนิ่ง ในขณะเดียวกันประเทศไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมทั้งภายในและภายนอก การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ระบบการศึกษา รวมไปถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเตรียมบุคลากรภายในประเทศให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนผ่านที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสร้างองค์ความรู้ให้เป็นระบบ และมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่ไปกับการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การจัดการที่ดี การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สำนักงานทดสอบทางการศึกษาได้กำหนดความคาดหวังและทิศทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต โดยจะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล โดยผู้เรียนสามารถนำเสนอวิธีคิด กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยความภาคภูมิใจ จากบทพระราชบัญญัติแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถในการคิดแขนงต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ก้าวสู่ความเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศในอนาคตได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้การศึกษาโดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) กำหนดสมรรถนะที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดังนี้ การคิดเชิงอนาคต (Futures Thinking) เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนในยุคการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (United Nations, 2015)

การคิดเชิงอนาคตเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสำรวจ ตรวจสอบ คาดการณ์เหตุการณ์ และการประเมินแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างชัดเจนและสมเหตุสมผล เป็นการวางแผนพัฒนาเพื่ออนาคตได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการคิดเชิงอนาคตมิใช่เพียงแค่การคาดคะเนในเรื่องของอนาคตบนพื้นฐานของเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่การคิดเชิงอนาคตคือความสามารถในการมองภาพอนาคตผ่านประสบการณ์และจินตนาการถึงอนาคตที่ควรจะเกิดขึ้น และคิดย้อนกลับมาสู่ปัจจุบันเพื่อวางแผนพัฒนากลยุทธ์ที่นำไปสู่อนาคตตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อีกด้วย (Botha & Pretorius, 2017) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นจากเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน อีกทั้งสามารถตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างดี และสามารถรับมือกับเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ การคิดเชิงอนาคตเป็นความสามารถที่สำคัญและได้รับความสนใจจากสถาบันการศึกษานานาชาติเพราะเป็นความสามารถที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนจนสามารถคิดคาดการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์พร้อมทั้งสามารถประเมินแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตเพื่อกำหนดและออกแบบอนาคตที่ควรจะเป็นได้อย่างชัดเจน

ในปัจจุบันปัญหาที่สำคัญที่สุดของระบบการศึกษาไทย คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมอย่างล้าหลังเรื่องแนวคิด อุดมการณ์และแนวทางการศึกษาเรียนรู้ มีกรอบคิดแบบจารีตนิยม มุ่งรักษาสถานภาพเดิมที่พวกตนเคยชินและได้รับประโยชน์ เน้นเรื่องการเชื่อฟัง การเคารพค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมและสอนความรู้สามัญและความรู้ด้านวิชาชีพที่เน้นการท่องจำและวัดผลในเรื่องเนื้อหา ไม่ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดความเข้าใจและละเลยการพัฒนาความฉลาดทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนซึ่งมีพฤติกรรมยอมจำนนนั่งเรียนอย่างเงียบสงบ ไม่แสดงออกความเป็นตัวของตัวเองในเรื่องของความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนทักษะความคิดคาดการณ์ที่น้อยมาก เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่รู้จักเพียงแค่วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนท่องจำความรู้และมักจะเป็นฝ่ายที่ป้อนข้อมูลให้ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบเนื่องจากคุ้นเคยกับการเรียนแบบท่องจำโดยไม่มีการคิดต่อยอดองค์ความรู้ต่าง ๆ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาสังคมศึกษาผ่านการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ย 33.09 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ รวมไปถึงจากการจัดการเรียนรู้การสังเกต และการสอบถามแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มครูผู้รับผิดชอบสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผู้เรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ อีกทั้งยังขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้เรียนไม่สามารถคิดมองการณ์ไกลหรือคิดเชื่อมโยงสาเหตุและแนวทางที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้สอดคล้องกันส่งผลให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการคิดคาดการณ์ในชีวิตได้ไม่ดีเท่าที่ควร ยังส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นปัญหาที่ผู้เรียนขาดการคาดการณ์อนาคต การตัดสินใจกับสิ่งต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาทักษะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน

การพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในปัจจุบัน คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการทดลองและพัฒนามาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.1980 (Zhukov, 2015) และได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยนำไปใช้ในหลักสูตรแกนกลางสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศฟินแลนด์ และถูกนำไปใช้ในโรงเรียนทั่วฟินแลนด์ ในปี ค.ศ. 2014 โดยเชื่อว่า

แนวคิดนี้เป็นแนวทางขับเคลื่อนหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในแต่ละด้านที่แตกต่างกันไป นอกจากจะมุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 แล้ว ยังเน้นความสำคัญของการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับมุมมองแบบองค์รวมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ภายใต้กระบวนการวิเคราะห์ โดยเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งการสำรวจ การอธิบาย และการตั้งคำถาม (เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2563) อันเป็นทักษะที่จะติดตัวและสามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเผชิญในอนาคต ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) อยู่แล้ว แต่ในขณะเดียวกัน พ.ศ. 2562 ได้มีความพยายามในการขยายแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานให้กระจายสู่ระดับจังหวัดมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับครูระดับประถมศึกษา ซึ่งเน้นที่โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดและโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล รวมทั้งมีการเผยแพร่การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผ่าน DLTV และ OBEC Channel และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 77 จังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562) ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการนำสิ่งที่มีอยู่ในบริบทจริงมาใช้ในการเรียนในปัจจุบัน ร่วมกับการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น การนำอินโฟกราฟิก (ปวันรัตน์ ศรีพรหม และอังคณา อ่อนธานี, 2564) เข้ามาใช้ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเคมี โดยให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล รวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล จากนั้นผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปนำเสนอเป็นอินโฟกราฟิก ซึ่งเป็นการสร้างชิ้นงานได้อย่างสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจและเข้าใจในเนื้อหาง่ายขึ้น ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายอีกทั้งยังส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอีกทักษะหนึ่งที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้อินโฟกราฟิกเป็นสื่อที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในช่วงวัยของผู้เรียนจึงนำมาสู่การทำวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ซึ่งจะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นคุณค่าของการคิดคาดการณ์ในเหตุการณ์และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยพัฒนาศักยภาพทั้งทางร่างกายจิตใจและสติปัญญายังส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนรู้และสามารถนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ได้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงอนาคตก่อนและหลังทดลองด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังทดลองด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre - Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One group pretest - posttest Design) (Fitz – Gibbon & Morris, 1987) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/7 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในรายวิชา ส 21102 สังคมศึกษา 2 จำนวน 40 คน คัดเลือกจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนักเรียนทั้งหมด 4 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก รายวิชา ส 21102 สังคมศึกษา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำหรับ 2 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหาหน่วยที่ 4 สิทธิเสรีภาพ และหน่วยที่ 6 บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ จำนวน 6 แผน รวมเป็นระยะเวลาทั้งหมด 8 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนในการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก จากนั้นนำหลักการการจัดกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก เพื่อนำมาใช้ประกอบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง

3) นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ พิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้

4) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5) เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำเพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วไปจัดการเรียนรู้และเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบวัดความสามารถในการคิดเชิงอนาคต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามตามแนวคิดของ Jones et al. (2012) ได้แก่ 1) เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบัน 2) ระบุแนวโน้มของสถานการณ์ 3) วิเคราะห์สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ และ 4) วางแผนเลือกอนาคตที่ควรจะเป็น โดยเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัย ชนิดเขียนตอบ จำนวน 5 ข้อ ซึ่งสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด องค์ประกอบ และศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดและเกณฑ์ประเมินความสามารถการคิดเชิงอนาคต จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตที่เหมาะสม

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) รวมไปถึงการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย

3) ศึกษาการวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน ตามแนวคิดของ Jones et al. (2012) และแบบวัดตามแนวคิดของ Siew & Rahman (2019) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบัน หมายถึง การระบุสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ปรากฏในปัจจุบัน และอธิบายสาเหตุของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ดังกล่าว (2) ระบุแนวโน้มของสถานการณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน และวิเคราะห์ผลกระทบของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ปรากฏในปัจจุบันและแนวโน้มสำคัญของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ (3) วิเคราะห์สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ หมายถึง การรวบรวมตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์แนวโน้มปัจจัยต่าง ๆ รวมไปถึงผลกระทบของแนวโน้มที่มีต่ออนาคตในหลากหลายรูปแบบ และ (4) วางแผนเลือกอนาคตที่ควรจะเป็น หมายถึง การตัดสินใจเลือกรูปแบบอนาคตที่ควรจะเป็นจากรูปแบบอนาคตทั้งหมดที่สร้างขึ้นและระบุเหตุผลที่เลือกรูปแบบอนาคตดังกล่าว

4) วิเคราะห์เนื้อหา สาระการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และแนวทางการวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคต วิธีการสร้างแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคต ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัยจำนวน 5 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย แต่ละข้อใช้วัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตข้อละ 1 องค์ประกอบ

5) สร้างตารางแสดงเกณฑ์บ่งชี้การให้คะแนนความสามารถการคิดเชิงอนาคต สามารถจำแนกเป็นเกณฑ์บ่งชี้การให้คะแนน โดยมีระดับคะแนน 1.5 คะแนน หมายถึง ดี ระดับคะแนน 1 คะแนน หมายถึง พอใช้ และระดับคะแนน 0.5 คะแนน หมายถึง ต้องปรับปรุง

6) นำแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม

7) ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

8) นำแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยพิจารณาแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตแล้วพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

9) นำแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตไปทดลองใช้ (Try - out) กับผู้เรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตโดยใช้เกณฑ์ 0.20 ขึ้นไป พบว่าแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.23 – 0.70 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.32 – 0.75 สามารถนำไปใช้ได้

10) นำแบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิแอลฟาครอนบาค ผู้วิจัยพบว่าแบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.73

11) นำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบตอบถูกให้ 1 คะแนน หากตอบผิดให้ 0 คะแนน ใช้ทดสอบทั้งก่อนและหลังทดสอบ (Pretest - Posttest) โดยมีขั้นตอนสร้างแบบทดสอบดังต่อไปนี้

1) ศึกษาทฤษฎี หลักการ วิธีการในการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และศึกษาเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพและบทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยสร้างแบบทดสอบตามแนวคิดของ Bloom (1964) จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบตอบถูกให้ 1 คะแนน หากตอบผิดให้ 0 คะแนน

3) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แล้วจึงนำไปหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่กำหนดให้คงเหลือ 30 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม

5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

โดยผู้วิจัยพิจารณาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้ (Try - out) กับผู้เรียนจำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เกณฑ์ 0.20 ขึ้นไป พบว่าแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.21 – 0.60 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.22 – 0.69 สามารถนำไปใช้ได้ แล้วคัดเลือกข้อคำถามให้เหลือทั้งหมด 30 ข้อ จึงนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

7) นำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR - 20 ผู้วิจัยพบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

8) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 40 คน

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก จำนวน 20 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด เกี่ยวกับแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อกำหนดแนวทางและขอบเขตในการออกแบบแบบสอบถามตามหัวข้อที่กำหนด และเลือกรูปแบบที่เหมาะสมที่จะเก็บข้อมูลตามจุดประสงค์การวิจัยในครั้งนี้

2) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแบบวัดประเภทมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแบบประเมินความพึงพอใจ

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ โดยผู้วิจัยพิจารณาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ผู้วิจัยพบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try - out) กับผู้เรียน จำนวน 40 คน พบว่า มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

6) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนไปใช้เก็บรวบรวมผลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป จากนั้นวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สมมติฐานการวิจัย

คะแนนเฉลี่ยของความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ปฐมนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัยที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก รวมถึงร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนการทดลอง เพื่อวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคต ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัย ชนิดเขียนตอบ จำนวน 5 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส 21102 สังคมศึกษา 2 สาระหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

4.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก รายวิชา ส 21102 สังคมศึกษา 2 สาระหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน รวมเป็นระยะเวลาจำนวน 8 ชั่วโมง

4.4 ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังการทดลองเพื่อวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

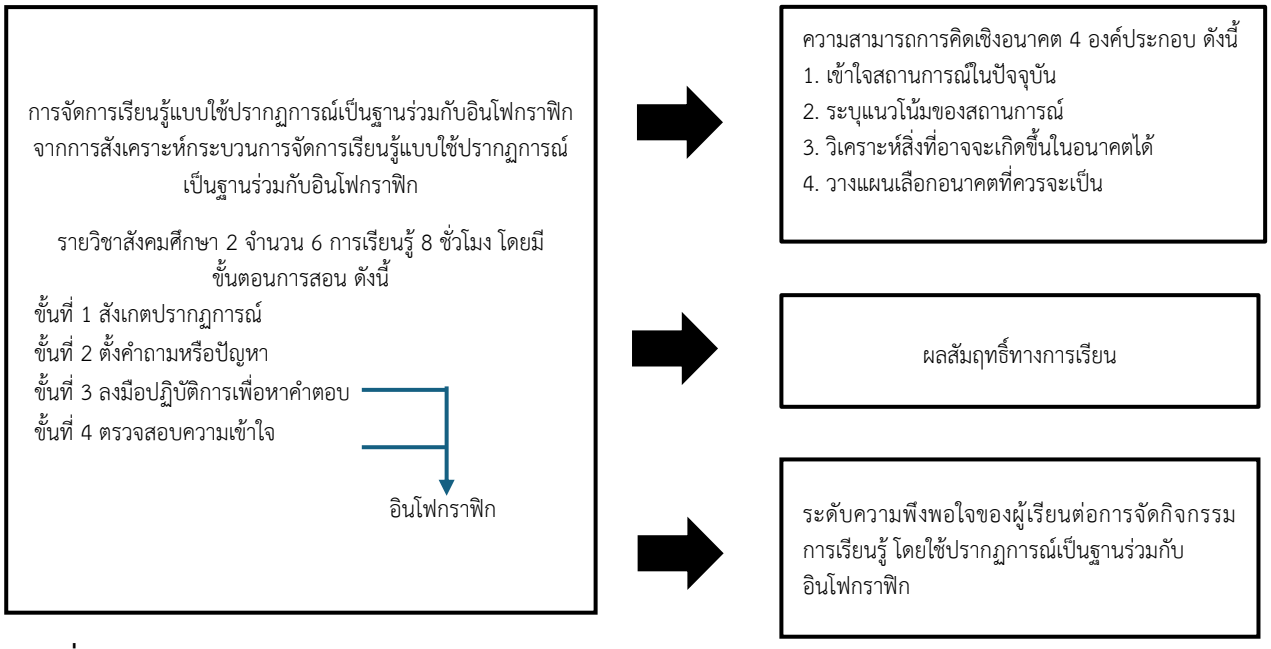
4.5 นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก จำนวน 20 ข้อ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ในการนำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาตรวจแล้วนำคะแนนตรวจให้คะแนนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเชิงอนาคต โดยใช้สถิติทดสอบประเภทการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for dependent samples)

5.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังทดลองมาตรวจให้คะแนน และบันทึกผลการสอบของผู้เรียนรายบุคคลแล้วจึงนำคะแนนที่ตรวจได้มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อีกทั้งความแตกต่างระหว่างคะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบประเภทการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for dependent samples)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก โดยความสามารถการคิดเชิงอนาคตของผู้เรียนจะสูงขึ้น ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความสามารถการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก

การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถการคิดเชิงอนาคต	จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	t	Sig
ทดสอบก่อนเรียน	40	30	10.22	2.14	-17.34	.00
ทดสอบหลังเรียน	40	30	16.02	2.20		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่าการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถการคิดเชิงอนาคต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.22 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.02 คะแนน โดยการทดสอบความสามารถการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน พบว่า การทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนต่ำสุด 6 คะแนน คะแนนสูงสุด 15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 การทดสอบหลังเรียนมีคะแนนต่ำสุด 10 คะแนน คะแนนสูงสุด 20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก

เมื่อผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	T	Sig
ทดสอบก่อนเรียน	40	30	11.85	2.06	-18.80	.00
ทดสอบหลังเรียน	40	30	21.77	3.33		

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า การศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.85 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 21.77 คะแนน ซึ่งการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน พบว่า การทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนต่ำสุด 8 คะแนน คะแนนสูงสุด 15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.06 การทดสอบหลังเรียนมีคะแนนต่ำสุด 15 คะแนน คะแนนสูงสุด 27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก

เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 6 แผน แล้วให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียบร้อย นำแบบสอบถามวัดความพึงพอใจให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ทั้งหมด 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ โดยมีคะแนนการประเมิน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 5 ได้แก่ คือ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน 5) ด้านการวัดและประเมินผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก

ข้อที่	รายการประมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านครูผู้สอน				
1	ครูผู้สอนมีการเตรียมการสอนที่ดี	4.83	0.38	มากที่สุด
2	ครูผู้สอนมีความสนใจ และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นอย่างดี	4.78	0.42	มากที่สุด
3	ครูผู้สอนมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.90	0.30	มากที่สุด
4	ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.95	0.22	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.86	0.33	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา				
5	เนื้อหามีความทันสมัย น่าสนใจ	4.78	0.47	มากที่สุด
6	เนื้อหาส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดเชิงอนาคต	4.88	0.33	มากที่สุด
7	เนื้อหามีความน่าสนใจ ทำให้เกิดความรู้ใหม่	4.77	0.43	มากที่สุด
8	เนื้อหามีความหลากหลาย	4.85	0.36	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.82	0.39	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
9	การจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจได้ง่าย	4.91	0.34	มากที่สุด
10	การจัดการเรียนการสอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดเชิงอนาคต	4.85	0.22	มากที่สุด
11	การจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับเวลา	4.90	0.44	มากที่สุด
12	นักเรียนมีความสุข และสนุกที่ได้ทำกิจกรรม	4.79	0.36	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.86	0.34	มากที่สุด
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน				
13	สื่อการสอนมีความหลากหลาย	4.75	0.61	มากที่สุด
14	สื่อการสอนมีความน่าสนใจ	4.81	0.44	มากที่สุด
15	สื่อการสอนมีความทันสมัย	4.77	0.37	มากที่สุด
16	สื่อการสอนช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ง่าย	4.69	0.30	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.75	0.43	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล				
17	วิธีวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย	4.65	0.21	มากที่สุด
18	มีการแจ้งผลการประเมินบ่อยครั้ง	4.68	0.33	มากที่สุด
19	นักเรียนทราบจุดดีและจุดด้อยของผลงานตนเอง	4.83	0.51	มากที่สุด
20	นักเรียนสามารถนำผลการประเมินจากครูและเพื่อนไปพัฒนาผลงานได้	4.90	0.24	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.76	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน		4.81	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก รายวิชา ส 21102 สังคมศึกษา 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.36) คะแนนความพึงพอใจแต่ละด้านเรียงจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ ดังนี้ (1) ด้านครูผู้สอน มีพึงพอใจของผู้เรียนต่อผู้เรียนเองคือ การเตรียมการสอนที่ดี ครูผู้สอนมีความสนใจ และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นอย่างดี ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.33) (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้สอนและผู้เรียนจัดการเวลาได้เป็นอย่างดี ด้วยมีค่าคะแนนมากเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.34) (3) ด้านเนื้อหา ผลคะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนต่อผู้สอน คือ เนื้อหามีความทันสมัย น่าสนใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดเชิงอนาคต รวมทั้งเนื้อหามีความน่าสนใจทำให้เกิดความรู้ใหม่ มีค่าคะแนนเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) (4) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.32) และ (5) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ผลคะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อการสอนมีความหลากหลาย สื่อการสอนมีความน่าสนใจ สื่อการสอนมีความทันสมัย และสื่อการสอนช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิก มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สังเกตปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามหรือปัญหา ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติการเพื่อหาคำตอบ และขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเข้าใจ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยปรากฏการณ์รอบตัวของผู้เรียนในชีวิตประจำวัน ภายใต้การคิดวิเคราะห์ การสังเกต การตั้งคำถาม การสำรวจและลงมือปฏิบัติผ่านปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษา ด้วยมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงเพื่อให้ได้คำตอบหรือการแก้ปัญหาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ตามแนวคิดของ Daehler & Folsom (2016) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น จะต้องเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนให้ความสนใจ กระตุ้นความอยากเรียนรู้แก่ผู้เรียน และเหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถของโดยผู้เรียนจะใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้และหาคำตอบ สาเหตุ และแนวทางในการแก้ปัญหา ภายหลังการจัดการเรียนรู้พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น สามารถเข้าใจในเนื้อหาและมุมมองแบบองค์รวมต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาต่างๆที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีระดับคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และบรรยากาศในชั้นเรียนมีความแปลกใหม่ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนดียิ่งขึ้น ผู้เรียนมีอิสระในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความสนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นในการเรียนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีพฤติกรรมการแสดงออกทางความคิดมากขึ้น (Meechandee & Meekaew, 2025); Wakil et al., 2019); หัสวนัส เพ็งสันเทียะ, 2563; พงศธร มหาวิจิตร, 2562)

นอกจากนี้การนำเอาสื่ออินโฟกราฟิกมาใช้ร่วมกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การจัดการเรียนการสอนง่ายขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง และมีความสนใจการเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูล รวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูลออกมาในรูปแบบกระชับเนื้อหาในบทเรียนเข้าใจง่ายแล้วสรุปนำเสนอ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปวันรัตน์ ศรีพรหม และอังคณา อ่อนธานี (2564) ได้นำเอาอินโฟกราฟิกเข้ามาใช้ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาเคมี โดยให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล รวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล จากนั้นผู้เรียนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปนำเสนอเป็นอินอินโฟกราฟิก สร้างชิ้นงานได้อย่างสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจและเข้าใจในเนื้อหาง่ายขึ้น และยังส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับการศึกษาของกนกอร สีผึ้ง (2560) กล่าวว่า อินโฟกราฟิกช่วยลดภาระทางปัญญาของผู้เรียนและเพิ่ม

ประสิทธิภาพทางการเรียนของผู้เรียน และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวจากบริบทนั้นออกมาให้มีความน่าสนใจและง่ายต่อการทำความเข้าใจ อีกทั้งการนำรูปแบบการนำเสนอสมัยใหม่อย่างอินโฟกราฟิกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้นทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ผู้เรียนได้เกิดการวิเคราะห์และค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผลการเรียนรู้ และทักษะการนำเสนอของนักเรียนดีขึ้นตามไปด้วย

2. การเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสามารถการคิดเชิงอนาคตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.22 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.02 คะแนน จากการพิจารณา พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถการคิดเชิงอนาคตอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงระดมความคิดร่วมกันวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการกำหนดทิศทางของอนาคต ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งนักเรียนได้มีโอกาสในการคิดอย่างอิสระและหลากหลาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการที่หลากหลายและช่วยให้นักเรียนได้เกิดการคิดคาดการณ์ในปัจจุบันสู่อนาคตเพื่อจะนำมาใช้กำหนดหรือแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างหลากหลายสอดคล้องกับแนวคิดของ Tilbury (2011) กล่าวไว้ว่า การคิดเชิงอนาคตเป็นกระบวนการสามารถสำรวจ ค้นพบถึงความเป็นไปได้ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือการนำเสนออนาคตที่ควรจะเป็น สอดคล้องกับการศึกษา ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว เตรียมพร้อมสำหรับอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล และคำนึงถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นในระยะยาวในอนาคตนำไปสู่การวางแผน และเสาะหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่อนาคตที่ผู้เรียนต้องการและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก จึงสามารถพัฒนาความสามารถการคิดเชิงอนาคต ซึ่งเป็นทักษะและความสามารถการคิดสำคัญที่ครอบคลุมทั้ง คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การตัดสินใจและเลือกอนาคตที่อยากจะเป็นท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการวางแผน วิเคราะห์ ประเมินผลและตรวจสอบข้อมูล ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของหัสวนัส เพ็งสันเทียะ (2563) ที่ระบุว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีคะแนนการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทัณฑธร จุ้ยสวัสดิ์ (2564) ระบุว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มขึ้น

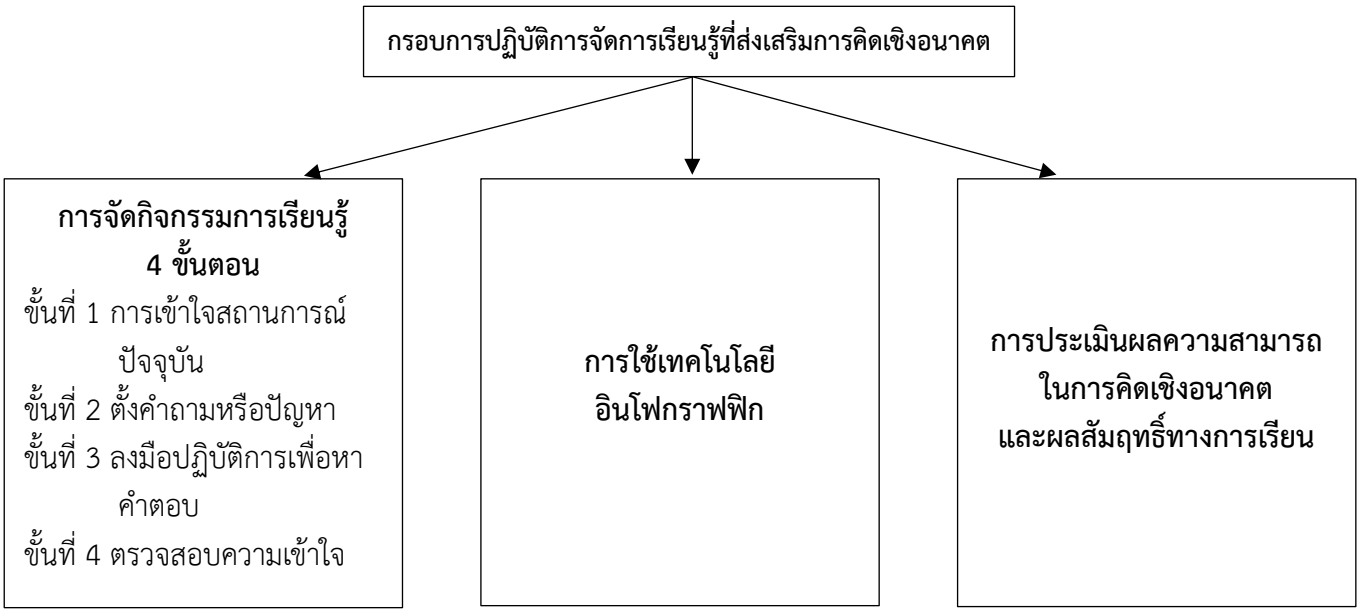
4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก ได้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ นำไปพัฒนาตนเองในการทำงานในอนาคต ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวางแผนเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อไปสู่อนาคตที่นักเรียนต้องการได้

จากการอภิปรายผลพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนากระบวนการคิดการตัดสินใจเลือกอนาคตของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดความสามารถนี้ได้ผู้เรียนจะต้องผ่านการลงมือปฏิบัติ การแสดงความคิดเห็น และได้รับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในปัจจุบันเป็นสื่อเหมาะสมกับการเรียนรู้ในช่วงวัยของผู้เรียนและจะช่วยให้

ผู้เรียนออกแบบนำเสนอองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนได้โดยผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาผู้เรียนสามารถมองเห็นคุณค่าของการคิดคาดการณ์ในเหตุการณ์และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อพัฒนาศักยภาพทั้งทางร่างกายจิตใจและสติปัญญาที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ได้กับการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้เป็นการนำเสนอกรอบการปฏิบัติการสอนที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะการอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก ที่ได้รับการทดสอบในห้องเรียนจริง นอกจากนี้ แบบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตที่พัฒนาขึ้นสำหรับบริบทการศึกษาท้องถิ่นสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเครื่องมือวัดในรายวิชาอื่น ๆ ได้ รวมทั้งการบูรณาการเทคโนโลยีอินโฟกราฟิกเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการนำสื่อดิจิทัลมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจสำหรับนักเรียน

ภาพที่ 1 กรอบการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงอนาคต

จากการศึกษาสามารถสรุปความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบัน สร้างความสนใจของผู้เรียน โดยให้รับชมวิดีทัศน์ รูปภาพ ต่อจิ๊กซอว์ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและใช้คำถามชักนำให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามหรือปัญหา ผู้เรียนศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันภายในกลุ่มของนักเรียนเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำ ให้คำปรึกษา

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติการเพื่อหาคำตอบ ผู้เรียนดำเนินการสืบค้น ค้นคว้า อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและลงมือปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายเพื่อหาคำตอบ จากการปฏิบัติกิจกรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในรูปแบบอินโฟกราฟิก

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเข้าใจ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเขียนองค์ความรู้ในโปสเตอร์ ไดอะแกรม ผังกราฟิก เพื่อสะท้อนองค์ความรู้ โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันประเมินสรุปองค์ความรู้ที่ได้ร่วมกัน โดยการนำเสนอในรูปแบบของอินโฟกราฟิกหน้าชั้นเรียน

2. ผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกส่งผลให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำไปพัฒนาตนเองในการทำงานในอนาคตได้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวางแผนเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อไปสู่อนาคตที่นักเรียนต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิกมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการคิดเชิงอนาคตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิกมีมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ร่วมกับอินโฟกราฟิกมีความพึงพอใจต่อรูปแบบจัดการเรียนรู้โดยรวมในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น การประเมินชิ้นงาน การบันทึกหลังการสอนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างพบว่าโดยภาพรวม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกเป็นการส่งเสริมการเสาะหาความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ผู้เรียนสามารถศึกษาจากสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวของผู้เรียน โดยพิจารณาไตร่ตรองและวิเคราะห์สถานการณ์อย่างสมเหตุสมผล รวมไปถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจนทำให้ผู้เรียนร่วมกันระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเพื่อวางแผน และเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถการคิดเชิงอนาคตในงานวิจัยครั้งนี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ มีวิจารณญาณในการตัดสินใจ รวมไปถึงการคาดการณ์อนาคตที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตระหนักถึงความสำคัญของสถานการ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตปัจจุบัน และโอกาสที่เป็นไปได้ในอนาคตเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการดำเนินชีวิตประจำวันในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัย

1.1 ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนความสามารถการคิดเชิงอนาคตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความละเอียด จึงควรใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อย 10 ชั่วโมงขึ้นไป เพื่อให้เวลาผู้เรียนได้พัฒนาทักษะได้อย่างเต็มที่

1.2 การอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแต่ละขั้นจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การนำเสนอประเด็นและปรากฏการณ์รอบตัวผู้เรียนที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเข้าใจบริบทมากยิ่งขึ้น

1.3 หากมีการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการแบ่งกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกไปใช้ในการพัฒนาความสามารถการคิดเชิงอนาคต ในสาระอื่นหรือรายวิชาอื่นต่อไป

2.2 ควรศึกษาการคิดเชิงอนาคตที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

2.3 ควรพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงอนาคตและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้มีความแตกต่างและชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สีผึ้ง. (2560). *การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก เรื่องพระอภัยมณีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

ทัณฑธร จุ้ยสวัสดิ์. (2564). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่องจลนศาสตร์เคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ปวันรัตน์ ศรีพรหม และ อังคณา อ่อนธานี. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธะเคมี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23*(3), 159-174.

พงศธร มหาวิจิตร. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการ เรียนแบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42*(2), 73-90.

เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2563). *Phenomenon – Based Learning: การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน*. สืบค้นจาก https://thepotential.org/knowledge/phenomenon-based-learning/.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.). (2567). *รายงานผลการทดสอบพื้นฐาน (O-NET)*. สืบค้นจาก https://www.niets.or.th/th/.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). *รายงานการอบรมหลักสูตร Science Education for Science and Mathematically Gifted Learner, The Normal Lyceum of Helsinki. 13-20 มีนาคม 2562*. กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ.

หัสวนัส เพ็งสันเทียะ. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมี วิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1964). *Taxonomy of educational objectives (Vol. 2)*. New York: Longmans, Green.

Botha, A. P., & Pretorius, M. W. (2017, July). Future thinking: The scarce management skill. In *2017 Portland international conference on Management of Engineering and Technology (PICMET)* (pp. 1-9). New York: IEEE.

Daehler, K., & Folsom, J. (2016). *Making Sense of Science: Phenomena-based Learning*. Retrieved from http://www.WestEd.org/mss.

Fitz-Gibbon, C. T., & Morris, L. L. (1987). *How to design a program evaluation*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Jones, A., Buntting, C., Hipkins, R., McKim, A., Conner, L., & Saunders, K. (2012). Developing students' futures thinking in science education. *Research in Science Education, 42*(4), 687-708.

Meechandee, S., & Meekaew, N. (2025). Integrating phenomenon-based learning and GIS to improve geo-literacy and student engagement: an action research approach. *Discover Education, 4*(1), 91.

Siew, N. M., & Rahman, M. (2019). Assessing the validity and reliability of the future thinking test using Rasch measurement model. *International Journal of Environmental and Science Education, 14*(4), 139-149.

Tilbury, D. (2011). *Education for sustainable development: An expert review of processes and learning*. Retrieved from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/927unesco10.pdf.

United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals*. Retrieved from https://sdgs.un.org/goals.

Wakil, K., Khdir, S., Sabir, L. & Nawzad, L. (2019). Student ability for learning computer programming languages in primary schools. *International e-Journal of Educational Studies, 3*(6), 109-115.

Zhukov, T. (2015). *Phenomenon-based Learning: What is PBL?*. Retrieved from https://www.noodle.com/articles/phenomenon-based-learning-what-is-pbl.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 141-156.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Behavior and Factors Influencing Debt Accumulation through SPayLater Service among Undergraduate Students in Bangkok and Metropolitan Areas

Siripet Nokkaew[1*] Thana Sompornserm[2] and Sommai Udomwitid[2]

[1] *Master's Student, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Siripet.n@ku.th*

ABSTRACT

This research aimed to (1) study the behaviors and factors influencing debt accumulation through the SPayLater service among undergraduate students in Bangkok and its metropolitan area, and (2) analyze the factors affecting the ability to repay debts through this service. This quantitative study sampled 400 participants using stratified sampling based on the type of educational institution, including (1) open-admission public universities, (2) Rajabhat universities and Rajamangala University of Technology, (3) autonomous and limited-admission public universities, and (4) private universities. Quota sampling was then applied to select 100 participants from each category, and data were collected via convenience sampling. The instrument used was a questionnaire. Data analysis involved descriptive and inferential statistics, including mean, percentage, maximum-minimum values, standard deviation, multiple regression analysis, and logistic regression analysis. The results revealed that (1) factors significantly associated with debt accumulation through SPayLater include income level, expenditure level, expected income, frequency of service usage, impulsive spending behavior, product literacy, product factors, and financial behaviors; (2) factors significantly influencing debt default through SPayLater include age, income level, expenditure level, debt behavior via buy-now-pay-later service, approved credit limit, chosen installment period, payment management methods, and financial attitudes. Based on these findings, policy recommendations suggest that the private sector should develop automated payment and notification systems; the public should be promoted to enhance financial skills to avoid unplanned debt behavior; and the government should integrate financial knowledge into the education system and appropriately regulate digital credit for groups with unstable incomes.

Keywords: SPayLater, Debt Accumulation Behavior, Debt Repayment Ability

Received: 5 June 2025;
Revised: 2 September 2025;
Accepted: 5 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สิริเพชร นกแก้ว[1*] ธนา สมพรเสริม[2] และ สมหมาย อุดมวิทิต[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Siripet.n@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ผ่านบริการดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นและโควตาวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามประเภทของสถาบันการศึกษา ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับ (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (3) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยรัฐจำกัดรับ และ (4) มหาวิทยาลัยเอกชน จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีโควตา (Quota Sampling) ประเภทละ 100 คน รวม 400 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสูงสุด - ต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้ ระดับรายจ่าย รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ จำนวนครั้งในการใช้บริการ และพฤติกรรมการใช้จ่ายแบบหุนหันพลันแล่น การอ่านและทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และพฤติกรรมทางการเงิน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ผ่านบริการ SPayLater อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุและระดับรายได้ ระดับรายจ่าย พฤติกรรมการก่อหนี้ผ่านบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลัง วงเงินกู้ที่ได้รับ และจำนวนเดือนที่เลือกผ่อนชำระ วิธีการจัดการการชำระเงิน และทัศนคติทางการเงิน จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายได้ว่า ภาคธุรกิจควรพัฒนาระบบชำระหนี้อัตโนมัติและแจ้งเตือน ภาคประชาชนควรได้รับการส่งเสริมทักษะทางการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมก่อหนี้โดยไม่วางแผน และภาครัฐควรบูรณาการความรู้ทางการเงินในระบบการศึกษา พร้อมกำกับสินเชื่อดิจิทัลให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีรายได้ไม่แน่นอน

คำสำคัญ: การซื้อก่อนจ่ายทีหลัง, พฤติกรรมการก่อหนี้, ความสามารถในการชำระหนี้

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตหนี้ครัวเรือนอย่างรุนแรง ซึ่งสะท้อนผ่านข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2565 ที่ระบุว่าประชาชนไทยมีการก่อหนี้คิดเป็นร้อยละ 37 ของประชากรทั้งประเทศ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2552–2564 หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 52.71 ปัจจัยที่ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนปรับตัวสูงขึ้น ได้แก่ โครงการส่งเสริมการบริโภค เช่น โครงการรถยนต์คันแรก ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการแข่งขันด้านการปล่อยสินเชื่อในภาคธนาคารร่วมกับอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ อัตราส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ของไทยในปี 2566 พุ่งสูงถึงร้อยละ 91.3 ซึ่งเกินกว่าระดับร้อยละ 80 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565ข) ตามข้อเสนอแนะของ Bank for International Settlements (2016) ที่ระบุว่าระดับหนี้ในอัตรานี้อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเมื่อพิจารณาโครงสร้างหนี้ พบว่าส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อเพื่อการบริโภคระยะสั้นที่ไม่ได้สร้างรายได้หรือความมั่งคั่งในอนาคต ซึ่งทำให้เกิดความเปราะบางทางการเงินโดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่ยังไม่มีรายได้ประจำ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565ข)

หลังจากวิกฤตโควิด-19 พฤติกรรมของผู้บริโภคไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการหันมาใช้บริการ Online Marketplace และ Digital Payment มากขึ้น โดยแพลตฟอร์ม Shopee กลายเป็นช่องทางการซื้อขายที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ด้วยฐานผู้ใช้มากกว่า 50 ล้านคนต่อเดือน Shopee ได้พัฒนาบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลัง (Buy Now, Pay Later: BNPL) ในนาม SPayLater ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายโดยไม่ต้องแสดงหลักฐานรายได้หรือมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน กลุ่มผู้ใช้บริการหลักคือคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่ม Generation Z ที่มีพฤติกรรมการบริโภคผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นหลัก โดยบริการ SPayLater กลายเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ตอบโจทย์ความต้องการในยุคปัจจุบัน แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัว โดยเฉพาะกับสินค้าที่ไม่จำเป็น ซึ่งอาจนำไปสู่การสะสมหนี้โดยขาดแผนการชำระคืนที่เหมาะสม (กลุ่มธุรกิจการเงินธนาคารเกียรตินาคินภัทร, 2564)

กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเสี่ยงต่อการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่ยังไม่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้เพียงเล็กน้อย แต่มีความต้องการใช้จ่ายเพื่อตอบสนองไลฟ์สไตล์และความต้องการทางสังคมสูง อีกทั้งยังมีความคุ้นเคยกับการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และช่องทางชำระเงินดิจิทัลเป็นหลัก ทำให้เข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายโดยขาดการประเมินความสามารถในการชำระหนี้อย่างรอบคอบ ปัจจัยเหล่านี้จึงอาจส่งผลให้เกิดการสะสมหนี้และปัญหาทางการเงินในอนาคตได้

จากบริบทที่กล่าวมา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ผ่านบริการดังกล่าวในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีเป้าหมายในการวิเคราะห์มูลค่าการก่อหนี้และความสามารถในการชำระหนี้บริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของบริการสินเชื่อดิจิทัลต่อคนรุ่นใหม่อย่างรอบด้าน ผลการศึกษานี้จะช่วยให้ภาคเอกชนสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ภาคประชาชนสามารถตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงในการใช้บริการสินเชื่อดิจิทัล และภาครัฐสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อกำกับดูแลภาคธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักการปล่อยสินเชื่ออย่างรับผิดชอบ (Responsible Lending) อันเป็นแนวทางตามหลักธรรมาภิบาลและความเป็นธรรมในระบบการเงิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยการก่อหนี้ผ่านบริการของบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ผ่านบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเคยใช้หรือกำลังใช้บริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ผู้วิจัยจึงใช้สูตรของ Cochran (1953) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชากรไม่จำกัด

โดยกำหนดค่า P คือ สัดส่วนประชากรที่คาดว่าจะเป็นไปตามเงื่อนไข เท่ากับ 0.5 ซึ่งเป็นค่าที่ให้ความคลาดเคลื่อนสูงสุด Z คือ ค่าระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 95 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.96 และ e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384.16 คน

$$n = \frac{0.5\ (1\text{-}0.5)1.96^2}{0.5^2}$$

ดังนั้น จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384.16 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เพื่อรองรับความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามประเภทของสถาบันการศึกษา ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับ (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (3) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยรัฐจำกัดรับ และ (4) มหาวิทยาลัยเอกชน จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีโควตา (Quota Sampling) ประเภทละ 100 คน รวม 400 คน โดยเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ใช้แบบสอบถามในรูปแบบคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ข้อมูลด้านการยอมรับเทคโนโลยี ในการใช้ SPayLater ออกแบบคำถามโดยใช้มาตรประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ทักษะทางการเงิน ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ชุดคำถามจากแบบทดสอบทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย (ปี 2565) และองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) โดยปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา พร้อมยังคงอิงสัดส่วนคะแนนตามเกณฑ์เดิม แบ่งเกณฑ์คะแนนเป็น ความรู้ทางการเงิน (4 คะแนน) พฤติกรรมทางการเงิน (5 คะแนน) และทัศนคติทางการเงิน (1 คะแนน)

หลังจากสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาให้ครบถ้วนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงทดลองใช้แบบสอบถามเบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมเข้าใจง่าย เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มนักศึกษาจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.921 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีตามเกณฑ์ของ กัลยา วาณิชย์บัญชา และ ฐิตา วาณิชย์บัญชา (2564) สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด จากนั้นจึงนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.921 โดยพิจารณาจากเกณฑ์ของ กัลยา วาณิชย์บัญชา และ ฐิตา วาณิชย์บัญชา (2564) ซึ่งระบุว่าแบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟามากกว่า 0.75 ถือว่ามีความน่าเชื่อถือในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater

1. เพศหญิงมีแนวโน้มก่อหนี้มากกว่าเพศชาย
2. อายุที่สูงขึ้นสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้ที่เพิ่มขึ้น
3. นักศึกษาเอกชนก่อหนี้มากกว่านักศึกษารัฐ
4. รายได้สูงสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้ที่ต่ำลง
5. รายจ่ายสูงสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้ที่สูงขึ้น
6. การออมสูงสัมพันธ์กับมูลค่าหนี้ที่ต่ำลง
7. คาดการณ์รายได้หลังเรียนจบสูงสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่มากขึ้น
8. ความถี่ในการใช้บริการสัมพันธ์กับหนี้ที่เพิ่มขึ้น

9. การใช้บริการก่อนเงินเดือนออกสัมพันธ์กับหนี้ที่สูงขึ้น
10. พฤติกรรมการบริโภคแบบหุนหันพลันแล่นสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่มากขึ้น
11. การอ่านคู่มือก่อนใช้บริการสัมพันธ์กับหนี้ที่ต่ำลง
12. ส่วนผสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการก่อหนี้
13. ส่วนผสมการตลาดด้านราคาส่งผลต่อการก่อหนี้
14. ช่องทางให้บริการส่งผลต่อการก่อหนี้
15. การส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการก่อหนี้
16. การรับรู้ความง่ายในการใช้งานสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้น
17. การรับรู้ประโยชน์ของบริการสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้น
18. ความรู้ทางการเงินสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่ลดลง
19. พฤติกรรมทางการเงินที่ดีสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่ลดลง
20. ทัศนคติทางการเงินที่ดีสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่ลดลง

สมมติฐานที่ 2 วิเคราะห์ *Logistic Regression* ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้จากบริการ *SPayLater* ตรงเวลาของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. เพศหญิงมีแนวโน้มผิดชำระหนี้น้อยกว่าเพศชาย
2. อายุที่มากขึ้นสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
3. รายได้สูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
4. รายจ่ายสูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้น
5. การออมสูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
6. การก่อหนี้ผ่านบริการ *Buy Now Pay Later* อื่นสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้น
7. วงเงินกู้ที่สูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้น
8. ยอดชำระรายเดือนที่สูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้น
9. จำนวนงวดผ่อนชำระมากสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
10. การตั้งค่าชำระหนี้อัตโนมัติสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
11. ความรู้ทางการเงินสูงสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
12. พฤติกรรมทางการเงินที่ดีสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง
13. ทัศนคติทางการเงินที่ดีสัมพันธ์กับโอกาสผิดชำระหนี้ที่ลดลง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระหนี้ได้ตรงเวลาผ่านบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เพื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater อธิบายได้ดังสมการต่อไปนี้

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ มูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ จึงเหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการก่อหนี้กับปัจจัยด้านส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทสถาบันศึกษา รายได้ รายจ่าย สัดส่วนเงินออม รายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา ทักษะคติ

ทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติทางด้านการเงิน การยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน และการมีประโยชน์จากการใช้งาน และปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด

สมการถดถอยพหุคูณที่ใช้ในการวิเคราะห์สามารถเขียนได้ดังนี้:

$$\begin{aligned}INDEBT = {} & \beta_0+\beta_1 GEN_i+\beta_2 AGE_i+\beta_3 TYPE_i+\beta_4 INCOME_i+\beta_5 EXP_i+\beta_6 SAVING_i \\ & +\beta_7 EINCOME_i+\beta_8 W1_i+\beta_9 UF_i+\beta_{10} IC_i+\beta_{11} MN_i+\beta_{12} 4P1_i+\beta_{13} 4P2_i \\ & +\beta_{14} 4P3_i+\beta_{15} 4P4_i+\beta_{16} PEOU_i+\beta_{17} PU_i+\beta_{18} FK_i+\beta_{19} FB_i+\beta_{20} FA_i+\varepsilon_i\end{aligned}$$

โดยกำหนดให้

INDEBT	= มูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater หมายถึง มูลค่าหนี้ที่กลุ่มตัวอย่างก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ในระหว่าง 1 ปี
GEN	= ปัจจัยด้านเพศ เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ เพศหญิง และ 0 คือ เพศชาย
AGE	= ปัจจัยด้านอายุ
TYPE	= ประเภทสถาบันศึกษา เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ มหาวิทยาลัยเอกชน และ 0 คือ มหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับ, มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล หรือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยรัฐจำกัดรับ
INCOME	= ระดับรายได้ต่อปี
EXP	= ระดับรายจ่ายต่อปี
SAVING	= สัดส่วนเงินออมต่อปี
EINCOME	= รายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษาต่อปี
W1	= ช่วงเวลาในการใช้บริการ SPayLater
UF	= ความถี่ในการใช้บริการ SPayLater
IC	= การบริโภคแบบหุนหันพลันแล่น
MN	= การอ่านคู่มือผลิตภัณฑ์อย่างถี่ถ้วนก่อนใช้บริการ
4P1	= ส่วนผสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์
4P2	= ส่วนผสมทางการตลาดด้านราคา
4P3	= ส่วนผสมทางการตลาดช่องทางให้บริการ
4P4	= ส่วนผสมทางการส่งเสริมการตลาด
PEOU	= ความรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน
PU	= ความมีประโยชน์จากการใช้งาน
FK	= ความรู้ทางการเงิน 0 – 4 คะแนน
FB	= พฤติกรรมทางการเงิน 0 – 5 คะแนน
FA	= ทัศนคติทางการเงิน 0 – 1 คะแนน
ε	= ค่าความคลาดเคลื่อน

5.2 ใช้แบบจำลอง Logit Model วิเคราะห์ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งเหมาะสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปริมาณ (Y) ในกรณีที่ตัวแปรปริมาณเป็นตัวแปรกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous Variable หรือ ตัวแปรกลุ่มที่มีค่าจำกัดแค่สองค่า) และใช้วัดโอกาสที่เหตุการณ์หนึ่ง ๆ จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นเชิงปริมาณ

ตรงตัว เนื่องจากมีลักษณะการวัดแบบตัวแปรกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นได้ สามารถแสดงรายละเอียดของแบบจำลองโลจิตได้ ดังนี้

$$\log\left(\frac{q}{p}\right) = b_0+b_1GEN_i+b_2AGE_i+b_3INCOME_i+b_4EXP_i+b_5SAVING_i+b_6SOD_i+b_7LMS_i$$
$$+b_8MPO_i+b_9IM_i+b_{10}PM_i+b_{11}FK_i+b_{12}FB_i+b_{13}FA_i+\varepsilon$$

โดยกำหนดให้

p = Prob (Y = 1) คือ ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความการผิดนัดชำระหนี้

q = Prob (Y = 0) คือ ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ตรงเวลา

Y = ความสามารถในการชำระหนี้ตรงเวลา
โดยที่ Y = 1 ไม่สามารถในการชำระหนี้บริการ SPayLater ได้ตรงเวลา
และ Y = 0 คือ สามารถในการชำระหนี้บริการ SPayLater ได้ตรงเวลา

b_j คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (j = 0, 1, 2, ..., 13)

SEX = ปัจจัยด้านเพศ เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ เพศหญิง และ 0 คือ เพศชาย

AGE = ปัจจัยด้านอายุ

INCOME = ระดับรายได้

EXP = ระดับรายจ่าย

SAVING = สัดส่วนเงินออม

SOD = มีการก่อหนี้ผ่านบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังนอกเหนือจากบริการ SPayLater เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ ก่อหนี้อื่นเพิ่ม และ 0 คือ ไม่ก่อหนี้อื่นเพิ่ม

LMS = วงเงินกู้ที่ได้รับจากบริการ SPayLater

MPO = จำนวนเงินที่ต้องชำระหนี้จากบริการSPayLater ต่อเดือน

IM = จำนวนเดือนที่เลือกผ่อนชำระ เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป และ 0 คือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 เดือน

PM = วิธีจัดการการชำระเงินผ่าน SPayLater เมื่อมีค่าเท่ากับ 1 คือ การชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ และ 0 คือ ตั้งค่าการชำระเงินอัตโนมัติ

FK = ความรู้ทางการเงิน 0 – 4 คะแนน

FB = พฤติกรรมทางการเงิน 0 – 5 คะแนน

FA = ทัศนคติทางการเงิน 0 – 1 คะแนน

ε = ค่าความคลาดเคลื่อน

จากค่าสัมประสิทธิ์ (b_i) ดังกล่าว ไม่สามารถอธิบายผลต่อความน่าจะเป็นได้โดยตรง จึงต้องแปลงให้อยู่ในรูปผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อแสดงขนาดและทิศทางของอิทธิพลของตัวแปรอิสระ กล่าวคือ หากค่า Marginal Effect เป็นบวก แสดงว่าตัวแปรมีผลเพิ่มโอกาสเกิดเหตุการณ์นั้น แต่หากเป็นลบ แสดงว่ามีผลลดโอกาสเกิดเหตุการณ์ โดยคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

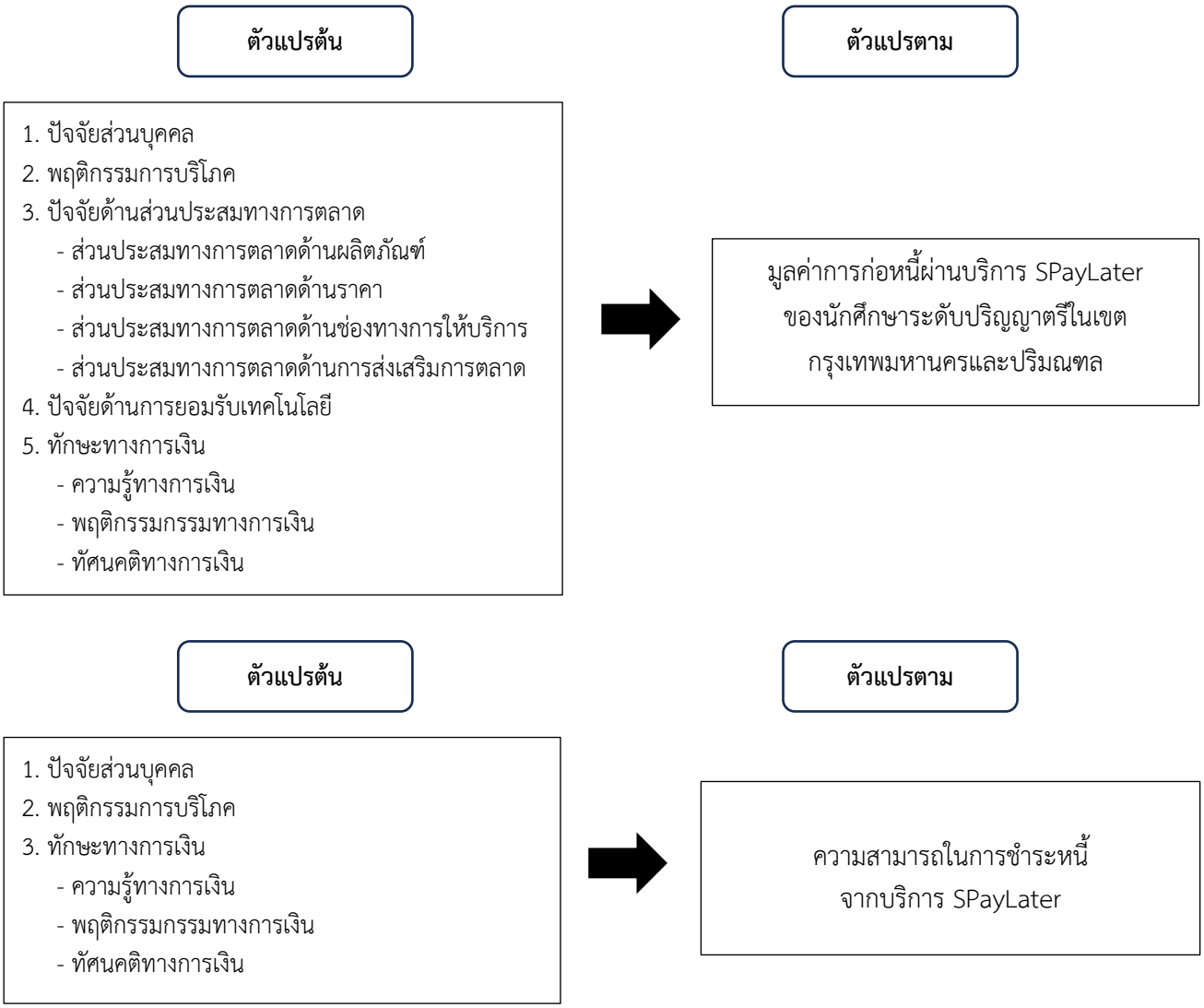
$$\textit{Marginal Effect} = Pi*(1 - Pi)*b_i \textit{ ; โดยที่ } Pi = \frac{1}{1+e^{-Y}}$$

กำหนดให้

Pi แทน ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผิดนัดชำระหนี้บริการ SPayLater ระยะเวลา 1 ปี ของนิสิตนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Y แทน ผลการคำนวณตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้บริการ SPayLater ระยะเวลา 1 ปี
b_i แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้บริการ SPayLater ระยะเวลา 1 ปี
e แทน ค่าคงตัวทางคณิตศาสตร์ (e = 2.71828)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมและปัจจัยการก่อหนี้ผ่านบริการของบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.50 รองลงมาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.50 อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 21.75 ปี กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อปีตั้งแต่ 120,000–720,000 บาท เฉลี่ย 366,000 บาท รายจ่ายเฉลี่ย 246,390 บาท สัดส่วนเงินออมต่อรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 0 – 50 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 11.92 ส่วนรายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ 528,260.40 บาท แสดงถึงความคาดหวังที่แตกต่างกันตามสาขาวิชาและเป้าหมายอาชีพ นักศึกษา

มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยจากบริการ SPayLater เท่ากับ 10,012.30 บาท วงเงินที่ได้รับจากบริการ SPayLater เฉลี่ย 12,450.00 บาท สะท้อนถึงภาระทางการเงินที่สำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ยังไม่มีรายได้ประจำ

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนวันที่ผิดนัดชำระหนี้เฉลี่ย 3.87 วัน โดยมากสุด 90 วัน สาเหตุหลักมาจากภาระค่าใช้จ่ายเร่งด่วน ร้อยละ 55.00 รองลงมาคือลืมวันชำระหนี้ ร้อยละ 25.00 ขาดการวางแผนทางการเงิน ร้อยละ 14.17 และรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 5.83 ซึ่งพบว่าพฤติกรรมและสถานการณ์ฉุกเฉินมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยด้านรายได้

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Pearson Correlation)

ตัวแปร	GEN	AGE	TYPE	INCOME	EXP	SAVING	EINCOME	W	UF	IC	MN
GEN	1										
AGE	0.324	1									
TYPE	-0.041	0.057	1								
INCOME	0.275	0.141	-0.118	1							
EXP	0.068	-0.037	-0.038	0.679	1						
SAVING	0.089	-0.048	0.001	0.556	0.414	1					
EINCOME	0.168	0.000	-0.012	0.761	0.646	0.568	1				
W	-0.006	-0.002	-0.031	-0.228	-0.192	-0.284	-0.356	1			
UF	0.014	-0.081	0.100	0.018	0.250	-0.046	-0.029	0.080	1		
IC	-0.084	-0.128	-0.085	-0.118	-0.059	-0.285	-0.356	0.378	0.226	1	
MN	0.078	0.202	0.244	0.012	-0.030	-0.028	0.042	0.018	-0.026	-0.098	1

ตัวแปร	4P1	4P2	4P3	4P4	PEOU	PU	FK	FB	FA
4P1	1								
4P2	0.605	1							
4P3	0.597	0.558	1						
4P4	0.516	0.575	0.701	1					
PEOU	0.528	0.535	0.662	0.696	1				
PU	0.484	0.467	0.856	0.663	0.680	1			
FK	-0.009	0.039	0.075	0.060	0.069	0.046	1		
FB	-0.042	0.027	-0.018	-0.047	-0.034	-0.055	0.301	1	
FA	0.020	0.048	0.071	0.089	0.037	0.015	0.399	0.215	1

ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วย Pearson Correlation พบว่าการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยสถิติ Pearson Correlation พบว่าตัวแปร “การมีประโยชน์จากการใช้งาน (PU)” และ “ช่องทางการจัดจำหน่าย (4P3)” มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงเกิน 0.80 ซึ่งแสดงถึงปัญหา Multicollinearity เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ผู้วิจัยจึงได้ตัดตัวแปรคู่นี้ออกจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	β	SE_b	T	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-1028.468	7491.330	-1.047	0.146
เพศ (GEN)	456.710	705.885	-1.457	0.129
อายุ (AGE)	-595.728	300.091	1.522	0.508
ประเภทสถาบันศึกษา (TYPE)	-9.717	898.381	-0.663	0.016**
ระดับรายได้ต่อปี (ต่อพันบาท) (INCOME)	32.298	4.009	-2.424	0.000***

ระดับรายจ่ายต่อปี (ต่อพันบาท) (EXP)	-45.205	4.604	7.015	0.479
สัดส่วนเงินออม (SAVING)	-0.010	63.819	-0.708	0.001***

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (ต่อ)

ตัวแปร	β	SE_b	T	Sig.
รายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา (ต่อพันบาท) (EINVOME)	422.596	.003	-3.327	0.706
ช่วงเวลาการใช้บริการSPayLater (W1)	2971.539	1118.678	0.378	0.000***
ใช้บริการ SPayLater บ่อยแค่ไหน (UF)	1482.475	524.945	5.661	0.001***
การบริโภคแบบหุนหันพลันแล่น (IC)	-1527.398	460.709	3.218	0.018**
การอ่านและทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์ก่อนเลือกใช้บริการ (MN)	-1639.541	644.828	-2.369	0.065*
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (4P1)	1066.584	886.518	-1.849	0.240
ปัจจัยด้านราคา (4P2)	1841.454	905.749	1.178	0.091*
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (4P3)	-1383.697	1088.279	1.692	0.235
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (4P4)	306.404	1164.077	-1.189	0.767
การรับรู้ถึงความง่ายต่อการใช้งาน (PEOU)	-717.438	1031.937	0.297	0.467
การมีประโยชน์จากการใช้งาน (PU)	674.186	984.871	-0.728	0.033**
ความรู้ทางการเงิน (FK)	275.719	315.363	2.138	0.393
พฤติกรรมทางการเงิน (FB)	-1028.468	322.463	0.855	0.146
ทัศนคติทางการเงิน (FA)	-1028.468	705.885	-1.457	0.146
R2 = 0.381, R = 0.617, Adj R2 = 0.348, F = 11.624 Sig. = <0.001				

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าสมการสามารถอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าการก่อหนี้ได้ร้อยละ 34.8 (Adj R^2 = 0.348) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงว่าสมการมีความเหมาะสมในการทำนายพฤติกรรมการก่อหนี้ได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยและระดับนัยสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

ระดับรายได้ต่อปี (INCOME) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้การก่อหนี้มูลค่าการก่อหนี้ลดลง

ระดับรายจ่ายต่อปี (EXP) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงว่ารายจ่ายที่เพิ่มขึ้น ทำให้การก่อหนี้มูลค่าการก่อหนี้เพิ่มขึ้น

รายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา (EINVOME) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 บ่งชี้ว่าผู้ที่คาดหวังรายได้สูงในอนาคตมีการก่อหนี้มูลค่าหนี้ลดลง

ความถี่ในการใช้บริการ SPayLater (UF) มีความสัมพันธ์เป็นบวกมีระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงว่าความถี่ในการใช้บริการที่เพิ่มขึ้นทำให้การก่อหนี้มูลค่าหนี้มากขึ้น

การบริโภคแบบหุนหันพลันแล่น (IC) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงว่าแนวโน้มการตัดสินใจซื้อโดยไม่ไตร่ตรองทำให้การก่อหนี้มูลค่าการก่อหนี้มากขึ้น

การอ่านและทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์ก่อนเลือกใช้บริการ (MN) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าที่มีการศึกษาข้อมูลก่อนตัดสินใจใช้บริการทำให้การก่อหนี้มูลค่าการก่อหนี้ลดลง

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (4P1) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าความรู้สึกในเชิงลบต่อผลิตภัณฑ์ทำให้การก่อหนี้มูลค่าการก่อหนี้สูงขึ้น

พฤติกรรมทางการเงิน (FB) มีความสัมพันธ์เป็นบวกมีระดับนัยสำคัญ 0.05 สะท้อนว่าผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีจะมีการก่อหนี้มูลค่าหนี้มากขึ้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ผ่านบริการ SPayLater บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Pearson Correlation) ในแบบจำลอง Logit Model

ตัวแปร	GEN	AGE	INCOME	EXP	SAVING	SOD	LMS	MPO	IM	PM	FK	FB	FA
GEN	1												
AGE	0.324	1											
INCOME	0.275	0.141	1										
EXP	0.068	-0.037	0.679	1									
SAVING	0.089	-0.048	0.556	0.414	1								
SOD	-0.212	0.010	-0.361	-0.221	-0.445	1							
LMS	0.071	0.139	0.328	0.393	0.220	-0.131	1						
MPO	-0.045	-0.035	0.053	0.243	0.015	0.085	0.253	1					
IM	-0.075	0.136	-0.402	-0.322	-0.555	0.559	-0.148	0.088	1				
PM	-0.177	-0.110	-0.251	-0.179	-0.348	0.314	-0.222	0.074	0.403	1			
FK	0.128	0.191	-0.023	-0.031	-0.080	0.010	0.022	-0.072	0.095	-0.023	1		
FB	0.063	0.100	-0.041	-0.067	0.051	0.003	0.053	0.008	0.025	0.012	0.301	1	
FA	0.002	0.236	-0.129	-0.175	-0.163	0.141	-0.055	-0.080	0.225	0.018	0.399	0.215	1

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คือ ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลการผิดนัดชำระหนี้บริการ SPayLater ได้ตรงเวลา กับตัวแปรอิสระ โดยใช้แบบจำลอง Logit Model ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ไม่มีตัวแปรใดมีความสัมพันธ์ระหว่างกันที่มีค่าที่สูงเกินไประหว่างกัน หรือ ไม่มีค่าสัมประสิทธิ์ใดมีค่ามากกว่า 0.08 ส่งผลให้ในการศึกษาครั้งนี้จึงไม่ต้องพิจารณาตัดตัวแปรอิสระออกไป ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้บริการ SPayLater ได้ตรงเวลา กับตัวแปรอิสระ โดยใช้แบบจำลอง Logit Model

ตัวแปร	Coefficient	Sig.	Exp(B)	Marginal Effect
เพศ (GEN)	-25.254	0.990	0.000	0.00000
อายุ (AGE)	-3.604	0.000***	0.027	-0.29624
ระดับรายได้ (ต่อพันบาท) (INCOME)	-0.029	0.000***	0.971	-0.00240
ระดับรายจ่ายต่อปี (ต่อพันบาท) EXP)	0.024	0.000***	1.024	0.00195
สัดส่วนเงินออม (SAVING)	0.050	0.424	1.052	0.00413
มีการก่อหนี้ผ่านบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังนอกเหนือจากบริการ SPayLater (SOD)	1.532	0.080*	4.629	0.12595
วงเงินกู้ที่ได้รับจากบริการ SPayLater (LMS)	0.189	0.005**	1.000	0.01551
จำนวนเงินที่ต้องชำระหนี้จากบริการSPayLater ต่อเดือน (MPO)	0.000	0.777	1.000	7.35007
จำนวนเดือนที่เลือกผ่อนชำระ (IM)	2.923	0.000***	18.603	0.24029
วิธีจัดการการชำระเงินผ่าน SPayLater (PM)	-1.635	0.054*	0.195	-0.13437
ความรู้ทางการเงิน (FA)	0.081	0.750	1.084	0.00666
พฤติกรรมทางการเงิน (FB)	-0.105	0.672	0.900	-0.00862
ทัศนคติทางการเงิน (FA)	1.107	0.090*	3.024	0.09095
Number of obs = 400, Prob (LR statistic) = 0.0000 Log likelihood: -56.990Pseudo				
R2 = 0.620 LR chi2 (12) = 186.01				

หมายเหตุ *** ,**,* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99, 95, 90 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิสติก (Binary Logit Model) พบว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมในการอธิบายพฤติกรรมการผิดนัดชำระหนี้บริการ SPayLater โดยมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.620 และค่าความนัยสำคัญของแบบจำลองโดยรวม (Prob > LR statistic = 0.000) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า มี 7 ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อโอกาสผิดนัดชำระหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

อายุ (AGE) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = - 0.29624 หมายความว่า เมื่ออายุมากขึ้น 1 ปี โอกาสผิดนัดชำระหนี้ลดลงประมาณร้อยละ 29.6

ระดับรายได้ต่อปี (INCOME) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect - 0.0024 หมายความว่า เมื่อรายได้ที่เพิ่มขึ้น 1,000 บาทต่อเดือน จะช่วยลดโอกาสผิดนัดลงประมาณร้อยละ 0.24

ระดับรายจ่ายต่อปี (EXP) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect - 0.00195 หมายความว่า เมื่อรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น 1,000 บาทต่อปี จะเพิ่มโอกาสผิดนัดชำระหนี้ประมาณร้อยละ 0.20

มีหนี้ BNPL อื่นนอกเหนือจาก SPayLater (SOD) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect 0.12595 ผู้ที่มีหนี้ซื้อก่อนจ่ายทีหลังนอกเหนือจาก SPayLater มีโอกาสผิดนัดเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 12.60

วงเงินกู้จาก SPayLater (LMS) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่า Marginal Effect 0.01551 หมายความว่า วงเงินกู้ที่มากขึ้นส่งผลให้โอกาสผิดนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.55

จำนวนเดือนที่เลือกผ่อนชำระ (IM) มีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect 0.24029 หมายความว่า ผู้ที่เลือกผ่อนชำระนานขึ้น มีความเสี่ยงผิดนัดชำระหนี้สูงขึ้นเกือบร้อยละ 24

วิธีจัดการชำระเงินผ่าน SPayLater (PM) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect - 0.13437 หมายความว่า ผู้ที่มีวิธีจัดการการชำระเงินที่เหมาะสมมีโอกาสผิดนัดน้อยลงร้อยละ 13.4

ทัศนคติทางการเงิน (FA) มีความสัมพันธ์เป็นลบและมีระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect 0.09095 หมายความว่า ผู้ที่มีทัศนคติด้านการเงินดี จะมีแนวโน้มผิดนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 9.1

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการก่อหนี้ พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ระดับรายได้ (ต่อพันบาท) มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่าการก่อหนี้ผ่านบริการ SPayLater เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณัฏฐกานต์ นุชพุ่ม (2567) ซึ่งชี้ว่า ผู้ที่มีรายได้สูงมักมีความสามารถในการจัดการเงินที่ดี และมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการก่อหนี้เกินความจำเป็นระดับรายจ่ายต่อปีที่สูงขึ้นมีอิทธิพลต่อมูลค่าการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ (2566) ซึ่งระบุว่า ผู้บริโภคที่มีรายจ่ายมากมีแนวโน้มใช้บริการทางการเงินเพื่อขยายศักยภาพการบริโภค ส่งผลให้ก่อหนี้เพิ่มขึ้น รายได้ที่คาดว่าจะได้รับหลังสำเร็จการศึกษา (ต่อพันบาท) มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่าการก่อหนี้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน และขัดแย้งกับงานวิจัยของ พรภัทร อินทรวรพัฒน์ และคณะ (2557) ที่พบว่าผู้มีความคาดหวังรายได้สูงมักมีทัศนคติเชิงบวกต่อการก่อหนี้เพื่อการลงทุนในอนาคต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงการก่อหนี้สินในกรณีของ หนี้บริโภคระยะสั้น ผ่าน SPayLater นักศึกษาที่มองเห็นรายได้ในอนาคตกลับมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้ โดยเฉพาะหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนในระยะยาว

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ความถี่ในการใช้บริการ SPayLater มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าการก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อักขราวรรณ อักขระชาตะ (2565) ที่ระบุว่าการใช้บริการบ่อยครั้งสามารถนำไปสู่การก่อหนี้ที่สูงขึ้น เนื่องจากอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสินค้ามูลค่าสูงโดยไม่ต้องชำระทันที การบริโภคแบบหุนหันพลันแล่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าการก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fauza Husna (2023) ซึ่งชี้ว่า บุคคลที่มีแนวโน้มบริโภคแบบฉับพลันมักจะก่อหนี้สูงและรู้สึกเสียใจภายหลังจากภาระหนี้ การอ่านคู่มือผลิตภัณฑ์ก่อนใช้บริการ มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่าการก่อหนี้ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อักขราวรรณ อักขระชาตะ (2565) ที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคที่อ่านข้อกำหนดและเงื่อนไขอย่างรอบคอบมักตัดสินใจใช้งานบริการ SPayLater อย่างระมัดระวังมากขึ้น

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่าการก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิชชา สกลวิทยานนท์ (2565) ที่เน้นย้ำความสำคัญของคุณลักษณะสินค้าในฐานะปัจจัยดึงดูดผู้ใช้บริการ SPayLater ผู้วิจัยเสนอว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษามีแนวโน้มให้ความสำคัญกับ “การได้ครอบครองสินค้าโดยเร็วผ่านการผ่อนชำระ” มากกว่าคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์

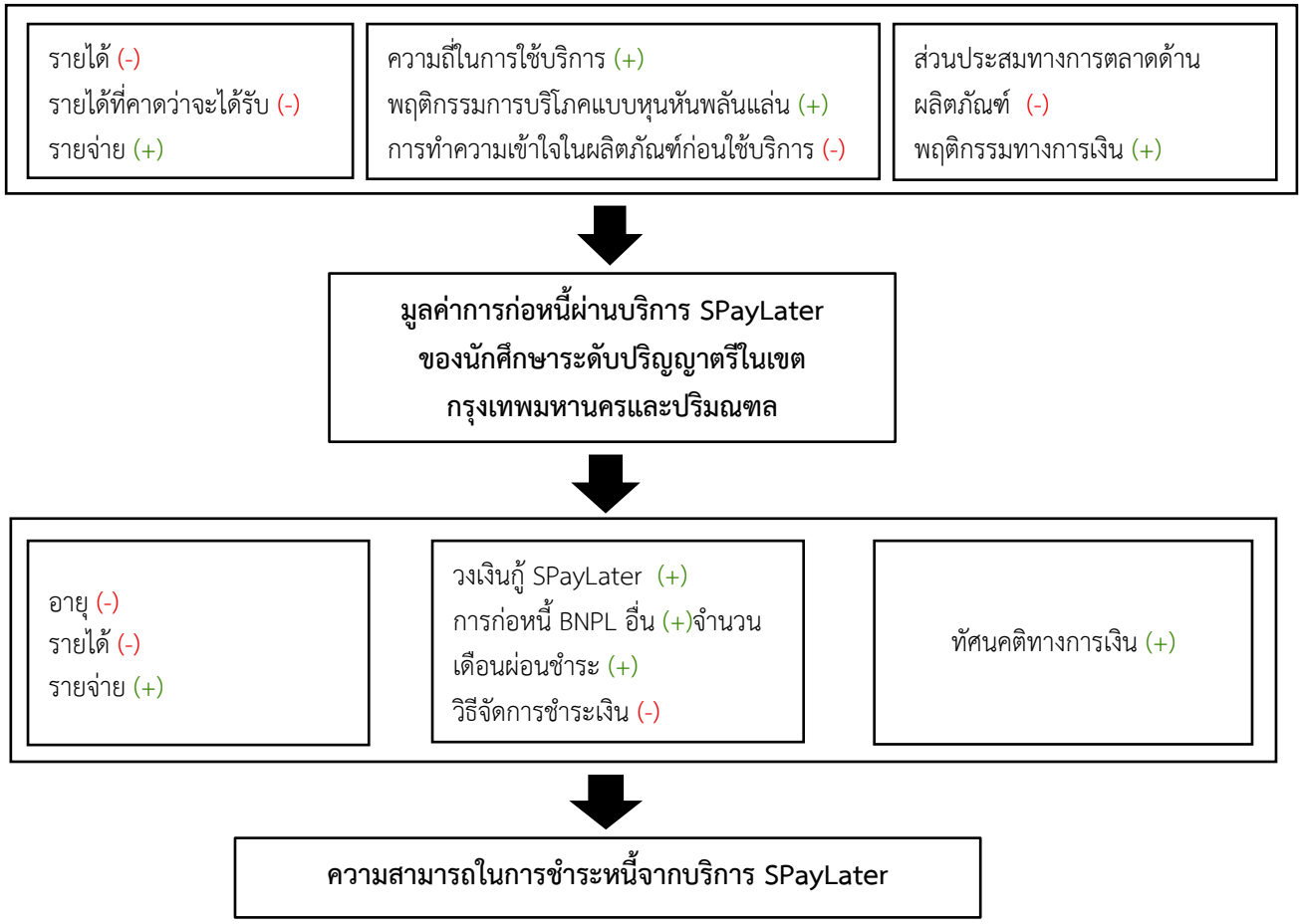
ปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน ได้แก่ พฤติกรรมทางการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าการก่อหนี้ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่ง ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ (2566) ที่พบว่า พฤติกรรมทางการเงินที่ดีมีส่วนช่วยลดภาระหนี้ ผู้วิจัยให้ความเห็นว่า สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี การมีทักษะทางการเงินในระดับหนึ่งอาจช่วยให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้สะดวกขึ้น และใช้บริการ SPayLater อย่างมั่นใจ ส่งผลให้เกิดการบริโภคเกินความจำเป็นโดยไม่รู้สึกถึงความเสี่ยงของภาระหนี้ในทันที

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ผ่านบริการ SPayLater ในระยะเวลา 1 ปี บนแพลตฟอร์ม Shopee ของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการชำระหนี้ หมายความว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้ผ่าน SPayLater มีแนวโน้มลดลง สอดคล้องกับสมมติฐานและงานวิจัยที่ผ่านมาระดับรายได้ต่อปี (หน่วยพันบาท) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการชำระหนี้ กล่าวคือ เมื่อรายได้ต่อปีเพิ่มขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้กลับลดลง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณัฏฐกานต์ นุชพุ่ม (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีรายได้สูงอาจมีภาระรายจ่ายที่มาก หรือรูปแบบการใช้จ่ายที่เสี่ยงมากกว่าผู้มีรายได้น้อย ระดับรายจ่ายต่อปี (หน่วยพันบาท) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการชำระหนี้ กล่าวคือ เมื่อรายจ่ายเพิ่มขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้กลับลดลง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกล่าวว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายจำเป็นก่อน ทำให้ไม่มีเงินพอเพียงสำหรับชำระหนี้ตรงเวลา

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ การก่อหนี้จากบริการซื้อก่อนจ่ายทีหลังนอกเหนือจาก SPayLater มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการผิดนัดชำระหนี้ กล่าวคือ เมื่อมีการใช้บริการหลายแพลตฟอร์มเพิ่มขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้ตรงเวลาผ่าน SPayLater มีแนวโน้มลดลง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณัฏฐกานต์ นุชพุ่ม (2567) วงเงินกู้จาก SPayLater มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการผิดนัดชำระหนี้ กล่าวคือ วงเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชาภา สุตพล (2562) จำนวนเดือนในการผ่อนชำระมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการชำระหนี้ กล่าวคือ ยิ่งเลือกผ่อนชำระในระยะเวลานาน ความสามารถในการชำระหนี้ตรงเวลายิ่งลดลง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัชชา แก้วสลับศรี และคณะ (2566) วิธีการชำระเงิน (การตั้งค่าอัตโนมัติ) มีความสัมพันธ์ทางลบ กล่าวคือ การเลือกใช้การชำระเงินแบบอัตโนมัติช่วยเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ได้ตรงเวลาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัจจัยด้านทักษะทางการเงินพบว่า ทัศนคติทางการเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างแม้จะมีทัศนคติทางการเงินที่ดี ซึ่งประเมินจากข้อคำถาม “คิดว่าใช้ชีวิตเพื่อวันนี้เท่านั้นโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้า” ที่ส่วนใหญ่ตอบว่า “เห็นด้วยน้อย” สะท้อนถึงการมีทัศนคติที่ดีในการวางแผนการเงิน อย่างไรก็ตามนักศึกษายังขาดรายได้ประจำและประสบการณ์ในการบริหารการเงิน ทำให้ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายได้ โดยเฉพาะเมื่อเข้าถึงบริการสินเชื่อที่สะดวก เช่น SPayLater จึงนำไปสู่การใช้จ่ายเกินตัวและผิดนัดชำระหนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย (2565) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของวินัยทางการเงินและการวางแผนการใช้จ่าย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าทัศนคติทางการเงินที่ดีสามารถช่วยในการตัดสินใจทางการเงิน แต่หากขาดการวางแผนและการจัดการที่ดีก็อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินในระยะยาวได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมและความเสี่ยงทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ใช้บริการ SPayLater โดยพบว่าการก่อหนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ พฤติกรรมการใช้จ่ายแบบหุนหันพลันแล่น ความถี่ในการใช้บริการ ความเข้าใจผลิตภัณฑ์ และพฤติกรรมทางการเงิน ขณะเดียวกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ ได้แก่ อายุ รายได้ รายจ่าย วงเงินกู้ ระยะเวลาผ่อนชำระ วิธีจัดการการชำระเงิน และทัศนคติทางการเงิน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคลองค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบมาตรการคัดกรองความเสี่ยง เช่น ระบบประเมินก่อนอนุมัติวงเงิน ฟีเจอร์แจ้งเตือนหนี้ และกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ทางการเงินในระดับมหาวิทยาลัย รวมถึงสนับสนุนการกำหนดนโยบาย BNPL ที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนที่ยังไม่มีรายได้ประจำ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมการก่อหนี้ของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ทั้งในด้านรายได้ พฤติกรรมการใช้บริการ และทัศนคติทางการเงิน โดยรายได้ต่อเดือนและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่าหนี้ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ใช้มีศักยภาพทางการเงินที่ดีขึ้น จะมีแนวโน้มก่อหนี้น้อยลง เช่นเดียวกับพฤติกรรมการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลผลิตภัณฑ์ก่อนเลือกใช้บริการ ซึ่งช่วยลดมูลค่าหนี้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลเพิ่มมูลค่าหนี้ ได้แก่ ความถี่ในการใช้บริการ SPayLater และลักษณะการบริโภคแบบหุนหันพลันแล่น (impulsive consumption) โดยเฉพาะพฤติกรรมซื้อโดยไม่ไตร่ตรอง มีความสัมพันธ์กับหนี้ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านพฤติกรรมทางการเงินที่ดี

ซึ่งโดยทั่วไปควรเป็นปัจจัยป้องกัน กลับมีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ที่สูงขึ้น อาจสะท้อนว่าผู้ที่มีทักษะด้านการจัดการการเงินกลับใช้ความสามารถดังกล่าวในการบริหารภาระหนี้ที่มากกว่า

การศึกษาในครั้งนี้ค้นพบสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อทั่วไป นักศึกษาที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดี เช่น การวางแผนการใช้จ่ายหรือควบคุมงบประมาณ กลับมีแนวโน้มมูลค่าการก่อหนี้ผ่าน SPayLater สูงไม่ต่างจากผู้ที่ไม่มีแผนการเงิน สิ่งที่ชี้ชัดคือ “พฤติกรรมการใช้จ่ายแบบหุนหันพลันแล่น” เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้อย่างมีนัยสำคัญมากกว่าปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน กล่าวได้ว่า ความสามารถในการวางแผนไม่เพียงพอ หากขาดวินัยในการควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นในการบริโภค ผลที่ตามมาอาจนำไปสู่การเป็นหนี้ตั้งแต่วัยเรียนโดยไม่รู้ตัว นักศึกษาที่มั่นใจในทักษะจัดการเงินของตน อาจตกอยู่ในกับดักความมั่นใจเกินจริง (overconfidence bias) และใช้จ่ายโดยเชื่อว่าตนสามารถรับมือกับหนี้ได้ ทั้งที่พฤติกรรมจริงกลับสวนทางกับแผนที่วางไว้ ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันด้าน “พฤติกรรมการบริโภค” ที่เน้นการรู้ทันอารมณ์ตนเอง ไม่ใช่แค่เพิ่มความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว หากต้องการลดปัญหาหนี้ในกลุ่มเยาวชนและนักศึกษารุ่นใหม่อย่างแท้จริง และการส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการสินเชื่ออ่านทำความเข้าใจผลิตภัณฑ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยลดการก่อหนี้มากเกินไป

ปัจจัยหลายประการมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ผ่านบริการ SPayLater ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเฉพาะปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ รายได้ และรายจ่าย รวมถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายและทักษะทางการเงิน ปัจจัยที่มีผลชัดเจนในการชำระหนี้ตรงเวลา ได้แก่ “ทัศนคติทางการเงิน” โดยนักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีในการวางแผนการเงินและมองการณ์ไกล กลับพบว่าอาจมีแนวโน้มชำระหนี้ไม่ตรงเวลา ซึ่งอาจเป็นผลจากการการขาดรายได้ประจำ ขาดประสบการณ์ในการบริหารการเงิน และมีพฤติกรรมการใช้จ่าย และทัศนคติทางการเงินที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติที่ตนเองมีจริง นักศึกษาแม้จะเห็นคุณค่าของการวางแผนการเงินในอนาคต แต่ยังไม่สามารถควบคุมแรงจูงใจในการบริโภคประกอบกับความมั่นใจในความสามารถในการจัดการหนี้ของตนเองมากเกินไป ที่คาดว่าตนสามารถจัดการกับหนี้จำนวนน้อยได้ทำให้เกิดการใช้จ่ายที่ไม่ระมัดระวังหรือซื้อสินค้าก่อนโดยไม่คำนึงถึงภาระหนี้ที่มีอยู่จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาพบว่า การตั้งค่าชำระเงินแบบอัตโนมัติช่วยลดโอกาสผิดนัดชำระหนี้ และการเข้าใจข้อมูลผลิตภัณฑ์ช่วยลดการก่อหนี้ ภาคธุรกิจจึงควรส่งเสริมระบบชำระหนี้อัตโนมัติ ระบบแจ้งเตือน และให้ข้อมูลสินเชื่อที่ชัดเจน พร้อมเสนอเงื่อนไขที่เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละราย

1.2 จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมบริโภคแบบหุนหันพลันแล่นสัมพันธ์กับการก่อหนี้ในมูลค่าสูง และการเข้าใจข้อมูลผลิตภัณฑ์ช่วยลดหนี้ ภาคประชาชนจึงควรพัฒนาทักษะทางการเงิน วางแผนการใช้จ่าย และอ่านเงื่อนไขก่อนใช้บริการ BNPL เพื่อหลีกเลี่ยงหนี้ที่เกินความสามารถ

1.3 จากการศึกษาพบว่า แม้บางกลุ่มจะมีทัศนคติทางการเงินที่ดี แต่ยังมีหนี้สูงและผิดนัดชำระหนี้ ภาครัฐจึงควรส่งเสริมความรู้ทางการเงินผ่านการศึกษาและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง พร้อมกำหนดมาตรการกำกับสินเชื่อดิจิทัลให้เหมาะสมกับกลุ่มที่มีรายได้ไม่แน่นอน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวจากการใช้บริการ SPayLater โดยเฉพาะในแง่ของการสะสมหนี้และผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของนักศึกษาในระยะเวลาต่าง ๆ เช่น หลังจากจบการศึกษา เพื่อประเมินว่าการใช้บริการในปัจจุบันมีผลต่อการบริหารจัดการหนี้ในอนาคตหรือไม่

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มผู้บริโภคอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นนักศึกษา เช่น กลุ่มวัยทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจในพฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้บริการ SPayLater

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรการในการลดความเสี่ยงจากการก่อหนี้เกินตัวในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย เพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้บริโภคสามารถจัดการหนี้ได้อย่างมีความรับผิดชอบ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มธุรกิจการเงินธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2564). *แผ่สมรภูมิ E-commerce ไทย ตรงไหนคือโอกาส*. สืบค้นจาก https://advicecenter.kkpfg.com/th/kkp-research/e-commerce-situation-in-thailand.

กัลยา วาณิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา. (2564). *การใช้ SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

ณิชาภา สุตพล. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการชำระหนี้บัตรเครดิตในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ของประชากรในเขตกรงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ธนัชชา แก้วสลับศรี, ชิดตะวัน ชนะกุล และ มานะ ลักษมีอรุโณทัย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 5*(4), 1–12.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/2567-info-financial-skill.html.

_____. (2565ข). *หนี้ครัวเรือนไทย วิกฤตแค่ไหน ทำไมถึงไม่ควรมองข้าม*. สืบค้นจาก https://projects.pier.or.th/household-debt/.

พรภัทร อินทรวรพัฒน์, สิรีรัตน์เชษฐสุมน และ ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล. (2557). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), 35*(1), 1-15.

เพ็ญพิชชา สกลวิทยานนท์. (2565). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้รูปแบบการชำระเงินซื้อก่อนจ่ายทีหลัง (BNPL) กรณีศึกษา Shopee SPayLater*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี, วิชนี เอี่ยมชุ่ม และ เบญจมาภรณ์ สมบัติธีระ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษา อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการจัดการและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11*(1), 227–240.

วรณัฏฐกานต์ นุชพุ่ม. (2567). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการชำระหนี้บัตรเครดิต ธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

อักขราวรรณ อักขระชาตะ. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ SPayLater ของแอปพลิเคชัน Shopee ของประชาชนช่วงอายุ 18-25 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

Bank for International Settlements. (2016). *The real effects of household debt in the short and long run*. Retrieved from https://www.bis.org/publ/work607.html.

Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques.* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Fauza, H. (2023). Get it fast, pay it later: Analysis of paylater features as a support of the Generation Z lifestyle. *Jurnal Pendidikan Sosial dan Ekonomi, 12*(1), 71–83.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 157-168.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Value For Money Analysis of Liquefied Natural Gas Storage Tank Construction Project

Napat Jitsamphanthawet[1*] and Aunkung Saelim[2]

[1] *Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Napat.jit@ku.th*

ABSTRACT

This research article aims to (1) analyze the financial viability and sensitivity of projects under two investment models: Public Sector Comparator and Public-Private Partnership, and (2) study the appropriate partnership model between the Public Sector Comparator and the Public-Private Partnership in project implementation. This research is divided into two cases: Case 1: Project analysis is based on the overall total revenues and expenditures (base case). Case 2: Project analysis is based on the revenues and expenditures per single Liquefied Natural Gas (LNG) storage tank, through financial viability and sensitivity analysis. Data for this research was collected from estimates of the investment value for constructing LNG storage tanks, anticipated revenues, and projected operating costs. The result of the study found that 1) Based on the financial viability analysis for both Case 1 and Case 2, investing in the Public Sector Comparator model (PSC) is more financially viable than investing in a Public-Private Partnership (PPP) model. When PSC invests, the investment value is lower than PPP: by 661.10 million Baht in Case 1 and 745.83 million Baht in Case 2. Furthermore, sensitivity analysis revealed that: In Case 1, when the PSC project's revenue decreased by 2.00% and costs increased by 15.18%, the value of the PSC project became equivalent to the PPP project. In Case 2, when the PSC project's revenue decreased by 3.40% and costs increased by 48.14%, the value of the PSC project became equivalent to the PPP project. 2) Based on the study of appropriate joint venture models between PSC and PPP, Case 1 is more suitable than Case 2, considering the financial returns, as Case 1 takes into account the total project revenue.

Keywords: Value for Money, Public Sector Comparator (PSC), Public Private Partnership (PPP)

Received: 25 June 2025;
Revised: 7 August 2025;
Accepted: 5 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลว

ณพัศ จิตสัมพันธเวช[1*] และ อุ่นกัง แซ่ลิ้ม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Napat.jit@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินและความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนระหว่างภาครัฐดำเนินการเองและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน และ (2) ศึกษารูปแบบการร่วมลงทุนที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐดำเนินการเองและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในการดำเนินโครงการ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือกรณีที่ 1 วิเคราะห์โครงการจากภาพรวมของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด (กรณีฐาน) และกรณีที่ 2 วิเคราะห์โครงการจากรายได้และรายจ่ายต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียว ผ่านการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินและความอ่อนไหว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประมาณการมูลค่าการลงทุนก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลว รายได้ และต้นทุนจากการดำเนินโครงการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า 1) จากการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินทั้งกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 การลงทุนในรูปแบบภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการ (PSC) มีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการลงทุนในรูปแบบภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน (PPP) เมื่อ PSC ทำการลงทุนจะมีมูลค่าการลงทุนต่ำกว่า PPP ในกรณีที่ 1 เท่ากับ 661.10 ล้านบาท และในกรณีที่ 2 เท่ากับ 745.83 ล้านบาท อีกทั้ง เมื่อทำการวิเคราะห์ความอ่อนไหวพบว่าในกรณีที่ 1 เมื่อรายได้ของโครงการ PSC ลดลงร้อยละ 2.00 และต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.18 ส่งผลให้มูลค่าของโครงการ PSC เทียบเท่ากับโครงการ PPP และในกรณีที่ 2 เมื่อรายได้ของโครงการ PSC ลดลงร้อยละ 3.40 และต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 48.14 ส่งผลให้มูลค่าของโครงการ PSC เทียบเท่ากับโครงการ PPP 2) จากการศึกษารูปแบบการร่วมลงทุนที่เหมาะสมระหว่าง PSC และPPP ควรเป็นกรณีที่ 1 จากการพิจารณาผลตอบแทนทางการเงินมีความเหมาะสมมากกว่ากรณีที่ 2 เนื่องจากกรณีที่ 1 มีการพิจารณารายได้รวมทั้งโครงการ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน, โครงการที่รัฐเป็นเจ้าของโครงการ, โครงการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้าหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเชื้อเพลิงจากก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน พลังน้ำ (เขื่อน) พลังงานหมุนเวียน (พลังลม พลังแสงอาทิตย์) หรือการนำเข้าพลังงานไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติอัตราส่วนร้อยละ 58 การใช้เชื้อเพลิงถ่านหินอัตราส่วนร้อยละ 14 พลังน้ำอัตราส่วนร้อยละ 3 พลังงานหมุนเวียนอัตราส่วนร้อยละ 10 พลังงานไฟฟ้านำเข้าอัตราส่วนร้อยละ 15 และการใช้น้ำมันร้อยละ 1 (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2567ก)

ข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าเชื้อเพลิงจากก๊าซธรรมชาตินำมาใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้าในอัตราส่วนที่มากที่สุด สามารถแบ่งประเภทของแหล่งที่มาและสัดส่วนของก๊าซธรรมชาติเป็น 3 แหล่งดังนี้ ก๊าซธรรมชาติจากแหล่งอ่าวไทยร้อยละ 57 ก๊าซธรรมชาติจากแหล่งพม่าร้อยละ 12 และการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (LNG) ร้อยละ 31 (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2567ข) และจากข้อมูล Gas Plan 2018 (แผนบริหารจัดการก๊าซธรรมชาติ พ.ศ. 2561-2580) ที่ได้ทำการประเมินความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติโดยมีสัดส่วนความสามารถในการผลิตก๊าซธรรมชาติจากแหล่งอ่าวไทย จากแหล่งพม่าลดลง

ตามลำดับและสัดส่วนการนำเข้า LNG ปรับเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ต้องมีการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2563)

ประเทศไทยมี LNG Terminal เพื่อใช้ในการรับ จัดเก็บ และการแปรสภาพก๊าซธรรมชาติเหลวเป็นก๊าซธรรมชาติ จำนวน 2 แห่ง คือ 1. Map Ta Phut Terminal (LMPT-1) ประกอบไปด้วย LNG Tank จำนวน 4 ถัง ปริมาตรถังละ 160,000 m^3 ความสามารถในการ Regasification อยู่ที่ 11.5 MTPA (ล้านตันต่อปี) 2. Nong Fab Terminal (LMPT-2) ประกอบไปด้วย LNG Tank จำนวน 2 ถัง ปริมาตรถังละ 250,000 m^3 ความสามารถในการ Regasification อยู่ที่ 7.5 MTPA (ล้านตันต่อปี) โดยถังกักเก็บที่มีอยู่ในปัจจุบันจำนวน 6 ถังใช้ในด้านดำเนินการ (Operate) เท่านั้น ไม่ได้สร้างเป็นถังกักเก็บสำรอง เพื่อเป็นการรองรับแนวโน้มความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงฤดูร้อน และความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติของประเทศที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้นควรมีการขยายถังกักเก็บ LNG เพื่อสำรองปริมาณ LNG และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น ในการลงทุนก่อสร้างถังกักเก็บ LNG คาดว่าต้องใช้งบประมาณในการลงทุนประมาณ 7,469 ล้านบาท ซึ่งเป็นการลงทุนที่ต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง เพื่อเป็นการลดภาระด้านงบประมาณรัฐบาลจึงควรสนับสนุนให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ โดยภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญและศักยภาพในการจัดทำโครงการจึงมีแนวคิดให้เอกชนเข้ามาดำเนินการพัฒนาและบริหารจัดการในรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน บริษัทฯอาจจะพิจารณาให้กลุ่มบริษัทเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในโครงการนี้ (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2563)

ดังนั้น การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการที่รัฐเป็นเจ้าของโครงการและการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน ในโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวที่สถานีแอลเอ็นจี เพื่อประกอบการตัดสินใจเบื้องต้นของผู้บริหารในการดำเนินโครงการรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินและความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการร่วมลงทุนที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในการดำเนินโครงการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บข้อมูล

1.1 ข้อมูลต้นทุนในการก่อสร้างโครงการถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย มูลค่าการลงทุนก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวประมาณ 7,469.00 ล้านบาท ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และต้นทุนการซ่อมบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานีแอลเอ็นจี มาบตาพุด (LMPT-2) ในพื้นที่บ้านหนองแฟบ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยมีระยะเวลาในการก่อสร้าง 3 ปี และระยะเวลาในการดำเนินงาน 40 ปี

1.2 ข้อมูลด้านรายได้ของโครงการประเมินจาก อัตราค่าบริการเก็บรักษาและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติจากของเหลวเป็นก๊าซส่วนของต้นทุนคงที่ (Demand Charge: Ld) ย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ.2565-2567) มีค่าเท่ากับ 18.51 บาท/ล้านบีทียู และส่วนของต้นทุนผันแปร (Commodity Charge: Lc) ย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ.2565-2567) มีค่าเท่ากับ 0.67 บาท/ล้านบีทียู

1.3 รูปแบบการให้เอกชนร่วมทุน เป็นการร่วมทุนในรูปแบบ BOT (Build Operate and Transfer) เป็นรูปแบบการให้สัมปทานที่ผู้รับสัมปทานจะถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตลอดระยะเวลาให้บริการ ไปจนกระทั่งสิ้นสุดระยะเวลาสัมปทาน โดยต้นทุนของภาครัฐและภาคเอกชนในการลงทุนรูปแบบ PPP ภายใต้รูปแบบการร่วมลงทุน BOT หน่วยงานภาครัฐจะถ่ายโอนหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องของการจัดหาแหล่งเงินทุน การออกแบบ การก่อสร้าง การดำเนินงาน และการบำรุงรักษาให้แก่ภาคเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ โดยหน่วยงานภาครัฐจะรับผิดชอบในส่วนของการซ่อมบำรุงรักษาหน้าท่า

จากการจัดสรรต้นทุนระหว่าง 2 หน่วยงาน เมื่อเอกชนดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จจะเป็นผู้ดำเนินงานด้วยตนเองทั้งโครงการ

1.4 ขอบเขตของการศึกษาแบ่งการประเมินเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ 1 ประเมินจากภาพรวมของรายได้ (Benefit) และรายจ่าย (Cost) ที่เกิดขึ้นทั้งหมด: เป็นการประเมินภาพรวมรายได้และการดำเนินงานทั้งหมดของ Terminal (จำนวน 3 ถัง : ถังเดิม 2 ถัง และสร้างใหม่ 1 ถัง) กรณีที่ 2 ประเมินจากรายได้ (Benefit) และรายจ่าย (Cost) ต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียว: เป็นการประเมินรายได้และการดำเนินงานของถังกักเก็บที่สร้างใหม่เท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการประกอบด้วย

1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน (Raw PSC/PPP) ได้แก่ ต้นทุนรวมทั้งหมดของโครงการทั้งช่วงก่อสร้างและช่วงดำเนินงานและคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงระยะเวลาดำเนินการก่อสร้างและค่าใช้จ่ายในช่วงระยะเวลาดำเนินการ

ค่าใช้จ่ายในช่วงระยะเวลาดำเนินการก่อสร้าง สามารถคำนวณมูลค่าการก่อสร้างที่เกิดขึ้นในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันได้ดังนี้

$$NPV[C] = \sum_{t=1}^{t=n} \frac{Ct}{(1+r)^t}$$

โดยที่ Ct หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างที่เกิดขึ้นในปีที่ t
t หมายถึง จำนวนปี
r หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคิดมูลค่าปัจจุบัน
n หมายถึง จำนวนปีในการดำเนินการก่อสร้าง

ค่าใช้จ่ายในช่วงระยะเวลาดำเนินการ คือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการซ่อมบำรุงและดำเนินการต่าง ๆ ในปีที่ในปีที่ t สามารถเขียนแทนด้วย OM_t ดังนั้นต้นทุนการดำเนินการรวมคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน (NPV[OM]) คำนวณได้ดังนี้

$$NPV[OM] = \sum_{t=1}^{t=n} \frac{OMt}{(1+r)^t}$$

โดยที่ OM_t หมายถึง ค่าใช้จ่ายในช่วงระยะเวลาดำเนินการที่เกิดขึ้นในปีที่ t
t หมายถึง จำนวนปี
r หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคิดมูลค่าปัจจุบัน
n หมายถึง จำนวนปีในการดำเนินการก่อสร้าง

2) ความเสี่ยงที่สามารถโอนได้ (Transfer Risk) คือ ความเสี่ยงที่สามารถโอนไปให้ภาคเอกชนที่เป็นผู้ดำเนินการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับสภาพของพื้นที่ตั้งโครงการ (Site Condition Risk) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Risk) ความล่าช้าในการก่อสร้างโครงการ (Construction Delay Risk) และความเสี่ยงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขแบบของโครงการ (Modification and design change risk) เป็นต้น

3) การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลาง (Competitive Neutrality) การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลาง (Competitive Neutrality) ในกรณีที่ภาครัฐดำเนินการเองมีความได้เปรียบหลายด้านที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบ ได้แก่ ภาครัฐไม่ต้องเสียภาษีของกำไรที่เกิดจากการดำเนินงาน

4) ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการ (Retained Risks) ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการ (Retained Risk) คือความเสี่ยงที่ภาครัฐไม่สามารถโอนไปให้คู่สัญญาได้

5) นำสมการ PSC และ PPP เพื่อเปรียบเทียบหาผลต่างระหว่างโครงการเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าของโครงการดังนี้ Value for Money = PSC – PPP

2.2 การวิเคราะห์โครงการด้านการเงินผ่านตัวชี้วัดทางการเงินจำนวน 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) หมายถึง ผลต่างของผลรวมของมูลค่าปัจจุบัน (PV) ของกระแสเงินสดรับ (หรือผลตอบแทน) และกระแสเงินสดจ่าย (หรือต้นทุน) ของโครงการ

2) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Internal Rate of Return: IRR) คือ อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงตลอดอายุโครงการลงทุน ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของเงินสดไหลเข้ามีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของเงินสดไหลออก

3) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : BCR) คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนกับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน

4) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) คือ การคำนวณระยะเวลาคืนทุนหรือจำนวนปีในการดำเนินงานซึ่งจะทำให้มูลค่าการลงทุนสะสม (อย่างน้อยสุด) เท่ากับมูลค่าตอบแทนเงินสุทธิสะสม

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานทางการเงินของโครงการ ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมมติฐานทางการเงินเพื่อประกอบการคำนวณ หน่วย : ล้านบาท

รายการ	กรณีที่ 1		กรณีที่ 2	
	PSC	PPP	PSC	PPP
1.รายได้ของโครงการ	190,639.45	190,639.45	63,546.48	63,546.48
2.ต้นทุนก่อสร้าง	7,469.00	7,469.00	7,469.00	7,469.00
3.อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืม	ร้อยละ 4	ร้อยละ 6.33	ร้อยละ 4	ร้อยละ 6.33
4.ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	9,049.00	9,049.00	3,016.33	3,016.33
5.ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	64,883.00	69,304.88	21,627.67	23,101.63
6.สมมติฐานอัตราคิดลด	ร้อยละ 15			
7. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ร้อยละ 20			

รายละเอียดข้อสมมุติฐานในการประเมินโครงการดังนี้

1. รายได้ของโครงการ ประเมินจาก อัตราค่าบริการเก็บรักษาและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติจากของเหลวเป็นก๊าซส่วนของต้นทุนคงที่ (Demand Charge: Ld) มีค่าเท่ากับ 18.15 บาท/ล้านบีทียู โดยมีการจองใช้ที่ 5 ล้านตันต่อปี (700,000 ล้านบีทียูต่อวัน) และค่าอัตราค่าบริการเก็บรักษาและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติจากของเหลวเป็นก๊าซส่วนของต้นทุนผันแปร (Commodity Charge: Lc) มีค่าเท่ากับ 0.67 บาท/ล้านบีทียู โดยมีการผลิตที่ 525,000 ล้านบีทียูต่อวัน

2. การก่อสร้างโครงการถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย มูลค่าการลงทุนก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวประมาณ 7,469.00 ล้านบาท

3. ต้นทุนทางการเงินในการกู้ยืมเงินเพื่อการก่อสร้างในรูปแบบ PSC คิดที่ร้อยละ 4 อ้างอิงจากดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลระยะเวลา 10 ปี และในรูปแบบ PPP คิดที่ร้อยละ 6.33 อ้างจากการขายหุ้นกู้ระยะเวลา 10 ปี

4. ค่าบำรุงรักษาการเปลี่ยนถ่ายอุปกรณ์ (Replacement) ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการ

5.ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าซ่อมบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายพนักงาน ค่าบำรุงรักษาหน้าท่า ค่าฝึกอบรม ค่าจ้าง/บริการตามสัญญา ค่าเช่าสำนักงาน ค่าสวัสดิการ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด มวลชนสัมพันธ์ ค่าประกันภัย ค่าใบอนุญาต มีการปรับมูลค่าตามอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 1.49 ต่อปี

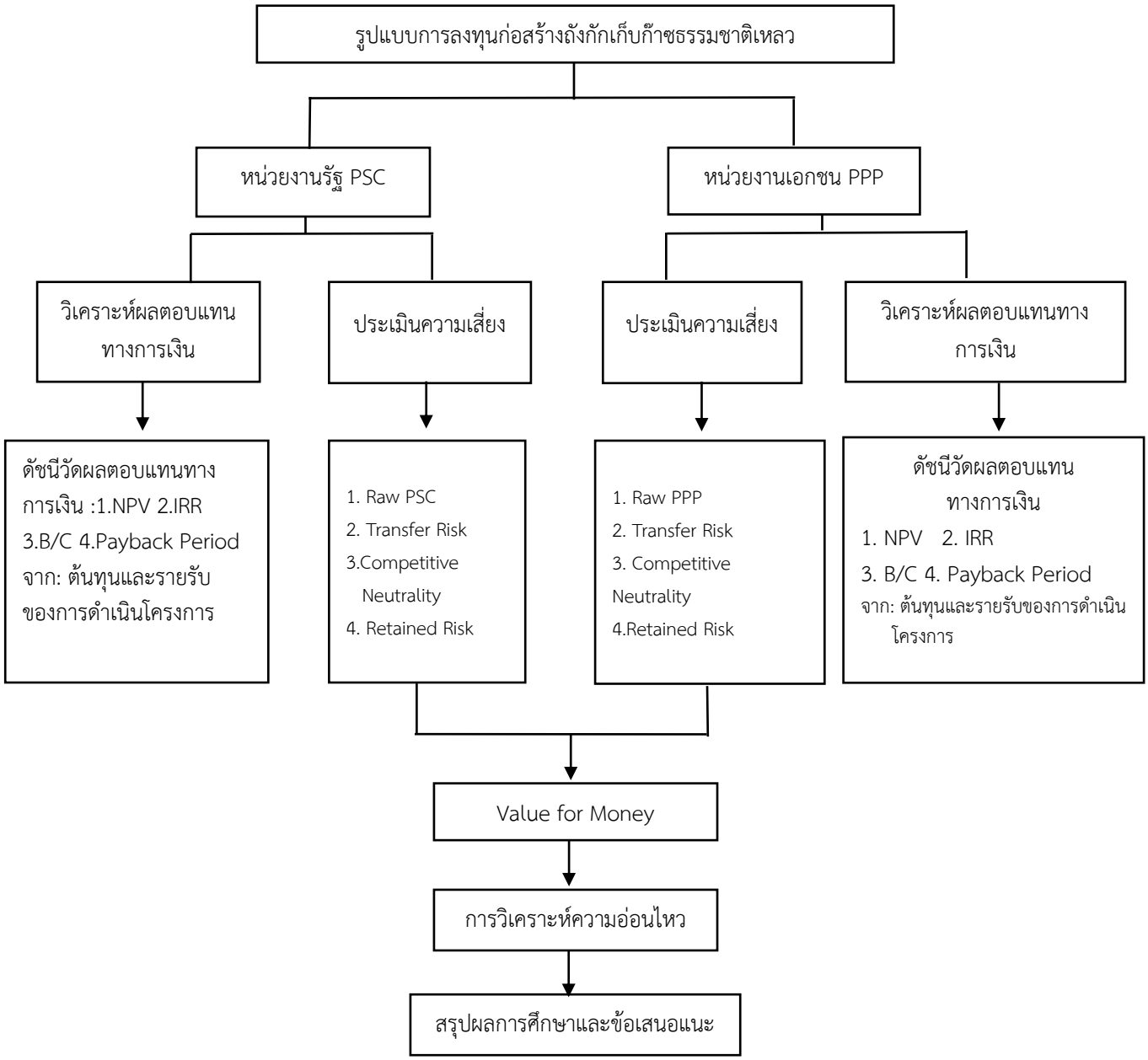
6. สมมติฐานอัตราคิดลดในอุตสาหกรรม Oil and Gas ที่ร้อยละ 15 (Hegar, G., 2021)

7. ภาษีเงินได้นิติบุคคล ในกรณีการให้เอกชนร่วมลงทุน จะมีค่าใช้จ่ายในส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากเอกชนต้องจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลตามรายได้ที่ได้รับจากกการบริหารโครงการหลังหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ โดยอัตราภาษีเงินได้คิดเป็นร้อยละ 20 ของรายได้สุทธิของโครงการ

8. ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการ (Retained Risks) จากการลงทุนรูปแบบ PSC และ PPP มีค่าเท่ากัน (นุอนันท์ คุระแก้ว, 2559) โดยกำหนดให้กรณีที่ 1 มีค่า 15 ล้านบาท และกรณีที่ 2 มีค่า 10 ล้านบาท

2.3) การวิเคราะห์อ่อนไหวด้วยความเทียบเท่าแน่นอนซึ่งเป็นการแปลงกระแสเงินสดที่ไม่แน่นอนในอนาคตให้เป็นกระแสเงินสดที่แน่นอนที่มีมูลค่าเทียบเท่าในปัจจุบัน ซึ่งจะกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนในปัจจุบันที่จะยอมรับได้ แทนที่จะรับกระแสเงินสดที่ไม่แน่นอนในอนาคต โดยทำการปรับรายได้และต้นทุนของโครงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในรูปแบบร้อยละ เพื่อให้การลงทุนทุนรูปแบบ PSC เทียบเท่าการลงทุนรูปแบบ PPP

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินและความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน

1.1 จากการวิเคราะความคุ้มค่าทางการเงิน กรณีที่ 1 ประเมินจากภาพรวมของรายได้ และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด (กรณีฐาน) และกำหนดมูลค่าความเสี่ยงคงเหลือมีมูลค่า 15 ล้านบาท ปรากฏว่า ภายใต้กรอบเงื่อนไขระยะเวลาในการลงทุน 40 ปี พบว่ากรณีรัฐเป็นเจ้าของโครงการ (PSC) มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเป็น 16,577.45 ล้านบาท ส่วนกรณีร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) ในรูปแบบ BOT โดยเอกชนจัดสรรรายได้ให้รัฐร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเป็น 17,238.55 ล้านบาท ดังนั้น มูลค่าส่วนต่างที่เกิดขึ้นคือมูลค่าความคุ้มค่าทางการเงิน (VFM) มีมูลค่า -661.10 ล้านบาท ส่งผลให้รัฐเป็นเจ้าของโครงการมีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคุ้มค่าทางการเงินกรณีที่ 1 หน่วย : ล้านบาท

รายการ	PSC	PPP
1. ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน	9,324.36	10,0198.70
2. มูลค่าความเสี่ยง	5,198.63	5,296.12
3. การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลาง	2,039.46	1,728.73
4. ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการ	15	15
รวม	**16,577.45**	**17,238.55**

ที่มา: 1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐานคำนวณจากค่าก่อสร้างและดอกเบี้ยและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ
2) มูลค่าความเสี่ยงคำนวณจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
3) การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลางคำนวณจากอัตราภาษี
4) ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการตามสมมติฐาน

ทั้งนี้ หากพิจารณาความอ่อนไหวจากการเทียบเป็นค่าที่แน่นอน Certainty Equivalent ในกรณีที่รัฐดำเนินการเอง เมื่อรายได้จากการดำเนินโครงการลดลงร้อยละ 2.00 และ ต้นทุนในการดำเนินโครงการในส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.18 จะทำให้มูลค่าจากการประเมิน PSC เทียบเท่ากับมูลค่า PPP

1.2 จากการวิเคราะความคุ้มค่าทางการเงิน กรณีที่ 2 ผลการศึกษาการวิเคราะห์โครงการ ประเมินจากรายได้และรายจ่ายต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียว และกำหนดมูลค่าความเสี่ยงคงเหลือมีมูลค่า10 ล้านบาท ปรากฏว่า ภายใต้กรอบเงื่อนไขระยะเวลาในการลงทุน 40 ปี พบว่ากรณีรัฐเป็นเจ้าของโครงการ (PSC) มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเป็น 10,922.89 ล้านบาท ส่วนกรณี PPP ในรูปแบบ BOT โดยเอกชนจัดสรรรายได้ให้รัฐร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายรวมคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเป็น 11,668.72 ล้านบาท ดังนั้นมูลค่าส่วนต่างที่เกิดขึ้นคือมูลค่าความคุ้มค่าทางการเงิน (VFM) มีมูลค่า -745.83 ล้านบาท ส่งผลให้รัฐเป็นเจ้าของโครงการมีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคุ้มค่าทางการเงินกรณีที่ 2 หน่วย : ล้านบาท

รายการ	PSC	PPP
1. ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน	8,635.25	9,509.59
2. มูลค่าความเสี่ยง	1,732.88	1,765.37
3. การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลาง	544.77	383.76
4. ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการ	10	10
รวม	**10,922.89**	**11,668.72**

ที่มา: 1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐานคำนวณจากค่าก่อสร้างและดอกเบี้ยและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ
2) มูลค่าความเสี่ยงคำนวณจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
3) การปรับฐานความได้เปรียบในการแข่งขันให้เป็นกลางคำนวณจากอัตราภาษี
4) ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ของโครงการตามสมมติฐาน

ทั้งนี้ หากพิจารณาความอ่อนไหวจากการเทียบเป็นค่าที่แน่นอน Certainty Equivalent ในกรณีที่รัฐดำเนินการเอง เมื่อรายได้จากการดำเนินโครงการลดลงร้อยละ 3.40 และ ต้นทุนในการดำเนินโครงการในส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 48.14 จะทำให้มูลค่าจากการประเมิน PSC เทียบเท่ากับมูลค่า PPP

2. รูปแบบการร่วมลงทุนที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในการดำเนินโครงการ

2.1 จากการวิเคราะห์ทางการเงินพบว่ากรณีที่ 1 การดำเนินงานในรูปแบบ PSC มีความเหมาะสมในการลงทุน เนื่องจาก มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการมีค่าเป็น 9,412.45 ล้านบาท แสดงว่า ผลประโยชน์จากการลงทุนก่อสร้างในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ มีค่ามากกว่าต้นทุนในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) ของโครงการมีค่าเท่ากับร้อยละ 30.12 ซึ่งมีค่ามากกว่าอัตราคิดลดของโครงการที่ร้อยละ 15 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ของโครงการมีค่าเท่ากับ 1.65 จากผลดังกล่าวหากโครงการก่อสร้างเกิดขึ้นรายรับของโครงการจะมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น และระยะเวลาคืนทุนของโครงการที่ประมาณการได้มีค่าเท่ากับ 4.29 ปี แสดงให้เห็นว่าโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวสามารถสร้างกระแสรายรับเพื่อชดเชยมูลค่าการลงทุนในระยะเวลาที่กำหนด และการดำเนินงานในรูปแบบ PPP มีความเหมาะสมทางการเงินในการลงทุน เนื่องจาก มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการมีค่าเป็น 8,440.62 ล้านบาท แสดงว่าผลประโยชน์จากการลงทุนก่อสร้างในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการมีค่ามากกว่าต้นทุนในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) ของโครงการมีค่าเท่ากับร้อยละ 28.24 ซึ่งมีค่ามากกว่าอัตราคิดลดของโครงการที่ร้อยละ 15 อัตราส่วน อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ของโครงการมีค่าเท่ากับ 1.54 จากผลดังกล่าวหากโครงการก่อสร้างเกิดขึ้นรายรับของโครงการจะมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น และระยะเวลาคืนทุนของโครงการที่ประมาณการได้มีค่าเท่ากับ 4.78 ปี แสดงให้เห็นว่าโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลว สามารถสร้างกระแสรายรับเพื่อชดเชยมูลค่าการลงทุนในระยะเวลาที่กำหนด กล่าวโดยสรุปการลงทุนในรูปแบบ PSC มีความน่าสนใจมากกว่าการลงทุนในรูปแบบ PPP เพราะการลงทุนรูปแบบ PSC สามารถสร้างมูลเพิ่มได้มากกว่า อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า และมีระยะเวลาการคืนทุนที่สั้นกว่า

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ทางการเงินกรณีที่ 1

ผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	PSC	PPP
1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	9,412.45 ล้านบาท	8,440.62 ล้านบาท
2. อัตราผลตอบแทนทางจากการลงทุน (IRR)	ร้อยละ 30.12	ร้อยละ 28.24
3. อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อต้นทุน (B/C)	1.65	1.54
4. ระยะเวลาคืนทุน	4.29	4.78

2.2 จากการวิเคราะห์ทางการเงินพบว่ากรณีที่ 2 การดำเนินงานในรูปแบบ PSC ไม่มีความเหมาะสมทางการเงินในการลงทุนเนื่องจาก มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการมีค่าเป็น -2,389.64 ล้านบาท แสดงว่าผลประโยชน์จากการลงทุนก่อสร้างในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ มีค่าน้อยกว่าต้นทุนในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) ของโครงการมีค่าเท่ากับร้อยละ 10.44 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลดของโครงการที่ร้อยละ 15 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ของโครงการมีค่าเท่ากับ 0.77 จากผลดังกล่าวหากโครงการก่อสร้างเกิดขึ้นรายรับของโครงการจะมีมูลค่าน้อยกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น และระยะเวลาคืนทุนของโครงการที่ประมาณการได้มีค่าเท่ากับ 10.53 ปี และการดำเนินงานในรูปแบบ PPP ไม่มีความเหมาะสมทางการเงินในการลงทุนเนื่องจาก มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการมีค่าเป็น -3,296.48 ล้านบาท แสดงว่าผลประโยชน์จากการลงทุนก่อสร้างในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ มีค่าน้อยกว่าต้นทุนในรูปมูลค่าปัจจุบันของโครงการ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) ของโครงการมีค่าเท่ากับร้อยละ 8.99 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลดของโครงการที่ร้อยละ 15 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ของโครงการมีค่าเท่ากับ 0.71 จากผลดังกล่าวหากโครงการก่อสร้างเกิดขึ้นรายรับของโครงการจะมีมูลค่าน้อยกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น และระยะเวลาคืนทุนของโครงการที่ประมาณการได้มีค่าเท่ากับ 13.00 ปี

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ทางการเงินกรณีที่ 2

ผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	PSC	PPP
1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	-2,389.64 ล้านบาท	-3,296.48 ล้านบาท
2. อัตราผลตอบแทนทางจากการลงทุน (IRR)	ร้อยละ 10.44	ร้อยละ 8.99
3. อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อต้นทุน (B/C)	0.77	0.71
4. ระยะเวลาคืนทุน	10.53	13.00

อธิปรายผล

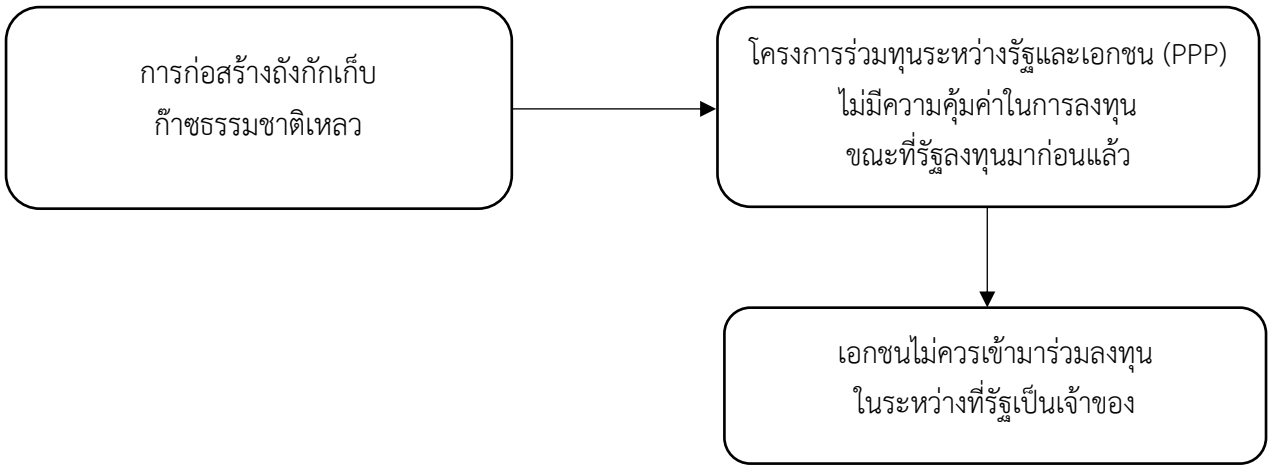
ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินและความอ่อนไหวของโครงการในการลงทุนระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชน พบว่า ความคุ้มค่าทางการเงินกรณีที่ 1 (ประเมินจากภาพรวมของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด) และกรณีที่ 2 (ประเมินจากรายได้และรายจ่ายต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียว) การลงทุนในรูปแบบ PSC มีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการลงทุนในรูปแบบ PPP เนื่องจากการลงทุนในรูปแบบ PSC มีมูลค่าการลงทุนต่ำกว่าการลงทุนในรูปแบบ PPP ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการลงทุนในรูปแบบ PPP เมื่อดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จจะเป็นผู้ดำเนินงานทั้งโครงการต่อจากผู้ดำเนินงานรายเดิมซึ่งต้องรับผิดชอบค่าดำเนินงานและค่าบำรุงรักษาต่าง ๆ ที่เป็นรายจ่ายที่มีการประเมินตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ (ภาครัฐเป็นผู้ประเมินตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ) ซึ่งเป็นส่วนของต้นทุนจมที่นำมาใช้ ส่งผลให้การลงทุนรูปแบบ PSC มีความน่าสนใจมากกกว่าการลงทุนรูปแบบ PPP ซึ่งไม่สอดคล้องกับ นุอนันท์ คุระแก้ว (2559) ศึกษาแนวทางการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนโดยวิธีการเปรียบเทียบต้นทุนและความเสี่ยง พบว่า กรณีการให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนมีความเสี่ยงในด้านงบประมาณในการดำเนินการที่ต่ำกว่ากรณีที่รัฐดำเนินการเองทั้งหมด (ภาคเอกชน

มีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าภาครัฐ) และจากการวิเคราะห์ความอ่อนไหวทั้ง 2 กรณี พบว่าเมื่อทำการปรับลดรายได้และปรับเพิ่มต้นทุนจากการลงทุนรูปแบบ PSC จะส่งผลให้การลงทุนรูปแบบ PSC มีมูลค่าเทียบเท่าการลงทุนในรูปแบบ PPP ซึ่งสอดคล้องกับ อาณัติ ลีมัคเดช (2561) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของโครงการ พบว่า การประเมินการปรับกระแสเงินสดที่มีความเสี่ยงเป็นกระแสเงินสดที่แน่นอนด้วยวิธี Certainly Equivalent เป็นวิธีการประเมินโครงการที่มีความเสี่ยง โดยการแปลงกระแสเงินสดที่ไม่แน่นอนในอนาคตให้เป็นกระแสเงินสดที่แน่นอนที่มีมูลค่าเทียบเท่าในปัจจุบันซึ่งเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนในปัจจุบันที่จะยอมรับได้เมื่อปรับสัดส่วนของรายได้และต้นทุนในการดำเนินโครงการ

ผลการศึกษารูปแบบการร่วมลงทุนที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการและภาครัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในการดำเนินโครงการ พบว่า เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินพบว่าการลงทุนในรูปแบบ PSC และ PPP ในกรณีที่ประเมินภาพรวมของรายได้และรายจ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ เนื่องจากมูลมูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการเป็นบวก อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนมีค่ามากกว่าอัตราคิดลด อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนมีค่ามากกว่า 1 และระยะเวลาการคืนทุนอยู่ในระยะเวลาที่กำหมดซึ่งสอดคล้องกับ รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข และ สุชาติ พรหมขัติแก้ว (2561) ศึกษาโครงการวิเคราะห์ผลตอบแทนของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนการลงทุนก่อสร้างท่าเรือน้ำ ลึกท่าเรือปากบารา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) คู่มือแนวทางและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555 พบว่า ผลของดัชนีทางการเงินข้างต้นมีความเหมาะสมในการดำเนินโครงการ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินโครงการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลว ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ จากผลจากการศึกษาพบว่า การที่ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในระหว่างที่ภาครัฐเป็นเจ้าของโครงการเดิมอยู่ก่อนแล้วจะไม่เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุว่าเอกชนไม่ควรเข้ามาร่วมลงทุนในระหว่างที่รัฐเป็นเจ้าของ อีกทั้ง เมื่อประเมินโครงการด้านการเงินจากรายได้และรายจ่ายต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียวพบว่าภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนไม่มีความเหมาะสมเช่นกัน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การพิจารณาความคุ้มค่าทางการเงิน (VfM) ในกรณีที่ 1 คือประเมินจากภาพรวมของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด และกรณีที่ 2 คือประเมินจากรายได้และรายจ่ายต่อการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียว ภาครัฐ (PSC) มีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) โดย PSC มีต้นทุนที่ประหยัดได้ในกรณีที่ 1 มูลค่า 661.10 ล้านบาท และกรณีที่ 2 มูลค่า 745.83 ล้านบาท อย่างไรก็ดี หากภาครัฐปรับลดรายรับและเพิ่มรายจ่าย (ต้นทุน) จะทำให้การร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนมีความน่าสนใจในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น และเมื่อพิจารณาจากผลตอบแทนทางการเงินในกรณีที่ 1 เมื่อคำนวณรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งโครงการมีความเหมาะสมในการลงทุน เนื่องจากดัชนีทางการเงินในส่วนของ มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นบวก อัตราผลตอบแทนทางจากการลงทุนมีค่ามากกว่าอัตราคิดลด อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อต้นทุนมีค่ามากกว่า 1 และระยะเวลาคืนทุนอยู่ในช่วงดำเนินโครงการ และกรณีที่ 2 เมื่อคำนวณรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างถังกักเก็บก๊าซธรรมชาติเหลวเพียงถังเดียวไม่มีความเหมาะสมในการลงทุน เนื่องจากดัชนีทางการเงินในส่วนของ มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นลบ อัตราผลตอบแทนทางจากการลงทุนมีค่าน้อยกว่าอัตราคิดลด อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อต้นทุนมีค่าน้อยกว่า 1 ดังนั้น ภาครัฐมีความคุ้มค่าทางการเงินมากกว่าการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน และมีความเหมาะสมในการลงทุนในโครงการเมื่อพิจารณาจากรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดของโครงการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินพบว่าการลงทุนในรูปแบบ PSC มีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่าในรูปแบบ PPP ทั้งกรณีที่ 1 และกรณีที่ 2 ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์มิได้เป็นแบบนี้ทุกกรณีเสมอไป เนื่องจากในการศึกษามีต้นทุนระหว่างการดำเนินงาน (Operation) บางประการที่ภาคเอกชนต้องแบกรับ และโครงการที่ทำการศึกษาเป็นโครงการที่มีโครงสร้างพื้นฐานในส่วนของต้นทุนจมที่ต้องใช้ร่วมกัน ทำให้การลงทุนรูปแบบ PSC มีความน่าสนใจมากกกว่าการลงทุนรูปแบบ PPP ทั้งนี้ ถ้าหากมีการประเมินการลงทุนตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ การลงทุนรูปแบบ PPP อาจจะมีความเหมาะสมและน่าสนใจเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หากมีการศึกษารายได้ของโครงการในรูปแบบ PSC และ รูปแบบ PPP ที่แตกต่างกันตามบริบทของอัตราเงินเฟ้อทางด้านพลังงานเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประเมินรายได้ ซึ่งที่มาของรายได้ประเมินจากค่าอัตราค่าบริการเก็บรักษาและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติจากของเหลวเป็นก๊าซส่วนของต้นทุนคงที่ (Demand Charge) และต้นทุนผันแปร (Commodity Charge) ในแต่ละปีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในรอบการกำกับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในแต่ละปีอาจจะมีการจองกำลังการแปรสภาพก๊าซธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป

2.2 ควรศึกษาความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่โครงการ เช่น ชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วนงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านแบบสอบถามหรือการสัมภาษ์เชิงลึก เพื่อพิจารณาผลกระทบทางสังคมเพิ่มเติม และประเมินผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการจ้างงาน หรือโครงการกิจการรมเพื่อสังคมที่จะเกิดขึ้นเพื่อประเมินความคุ้มค่าการลงทุนในด้านการเงินต่อไป

2.3 ควรนำการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และผลตอบแทนทางสังคม (SROI) มาร่วมในการวิเคราะห์โครงการเพื่อให้เกิดการประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจแบบองค์รวม และนำมาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความคุ้มค่าของการลงทุนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นุอนันท์ คุระแก้ว. (2559). *แนวทางการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนโดยวิธีการเปรียบเทียบต้นทุนและความเสี่ยง*. (วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์).

รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข และ สุชาติ พรหมขัติแก้ว. (2561). *โครงการวิเคราะห์ผลตอบแทนของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนการลงทุนก่อสร้างท่าเรือน้ำ ลึกท่าเรือปากบารา* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *คู่มือแนวทางและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2563). *แผนบริหารจัดการก๊าซธรรมชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้นจาก https://www.eppo.go.th/images/Infromation_service/public_relations/PDF/Gasplan2018.pdf.

_____. (2567). *สถานการณ์พลังงานปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.eppo.go.th/images/Energy-Statistics/energyinformation/Forecast/ShorttermForecast/EnergyForecast2023-PTT.pdf

_____. (2567ข). *สรุปสถานการณ์การใช้พลังงานปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.eppo.go.th/index.php/th/component/k2/item/20369-news-180367.

อาณัติ ลีมัคเดช. (2561). มูลค่าเท่าเทียมกันที่แน่นอน. ใน ปัณณธร ไชยบุญ (บรรณาธิการ), *การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของโครงการ* (น. 183-185). กรุงเทพฯ: เกรทไอเดีย.

Hegar, G. (2021). *Discount Rate Range for Oil and Gas Properties*. Retrieved from https://www.scribd.com/document/598187423/Discount-Rate-Range-for-Oil-and-Gas-Properties.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 169-186.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Influencing the Level of Savings and Investment Among Generation Y in Thailand

Peerapong Rakchat[1*] and Non Vorlapanit[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: peerapong.rak@ku.th*

ABSTRACT

This research article aims to investigate the empirical factors influencing (1) the level of savings, and (2) the level of investment among Generation Y, defined as individuals born between 1981 and 2000. Data were collected through questionnaires (Google Forms) during January–May 2023, yielding 587 responses. The sample was divided into two groups: 400 respondents with savings and 219 respondents with investments. Respondents who failed the screening criteria—namely, those not born between 1981 and 2000 and those providing inaccurate information—were excluded. Multiple Linear Regression was employed to test the research hypotheses. The findings indicate that, at the 0.05 significance level, the factors positively influencing the savings of Generation Y include the reputation and image of financial institutions, the convenience of daily deposit and withdrawal services, saving and investing for the future, and political circumstances. Negative factors influencing savings include inflation rate, government policies and measures promoting savings, saving duration, sources of financial advice, and having debts and expenditures sufficient to offset savings. For investment, the results show that investment duration positively influences the level of investment at the 0.05 significance level, whereas investment selection criteria have a negative influence. The study suggests that promoting savings and investment among Generation Y requires collaboration among government agencies, financial institutions, and educational institutions. Specifically, the government should formulate policies and campaigns to foster financial discipline, financial institutions should develop accessible and reliable financial tools, and educational institutions should integrate personal finance into curricula and supplementary activities to cultivate sustainable financial behavior from an early age.

Keywords: Savings, Investment, Generation Y, Financial Literacy

Received: 19 June 2025;
Revised: 22 August 2025;
Accepted: 7 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมและการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ในประเทศไทย

พีระพงศ์ รักชาติ[1*] และ นนทร์ วรพาณิชช์[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: peerapong.rak@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อ (1) ปริมาณการออม และ (2) ปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ผู้ที่เกิดในช่วง เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2543 โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม (Google Form) ในระหว่างเดือน มกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ได้รับการตอบกลับแบบสอบถามจำนวน 587 ชุด ในการศึกษาครั้งนี้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มที่มีการออม 400 ตัวอย่าง และกลุ่มที่มีการลงทุน 219 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้คัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ผ่านคำถามคัดกรอง ได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้เกิดในช่วงเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2543 และผู้ที่กรอกข้อมูลไม่ถูกต้อง โดยใช้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ในการทดสอบสมมติฐานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน, ความสะดวกสามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน, ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต และสถานการณ์ทางการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย ในเชิงลบ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อ, นโยบายและมาตรการส่งเสริมการออม, ระยะเวลาในการออม, แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม และมีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมเพียงพอต่อการออม ปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเชิงบวก ได้แก่ ระยะเวลาการลงทุน และปัจจัยเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการลงทุน ในเชิงลบ ได้แก่ ปัจจัยที่เลือกพิจารณาลงทุน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ว่า การส่งเสริมการออมและการลงทุนของเจนเนอร์เรชันวายควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ หน่วยงานการเงิน และสถานศึกษา โดยภาครัฐควรกำหนดนโยบายและรณรงค์สร้างวินัยทางการเงิน หน่วยงานการเงินพัฒนาเครื่องมือที่เข้าถึงง่ายและเชื่อถือได้ ขณะที่สถานศึกษาควรบูรณาการความรู้ด้านการเงินในหลักสูตรและกิจกรรมเสริม เพื่อสร้างพฤติกรรมทางการเงินที่ยั่งยืนตั้งแต่วัยเยาว์

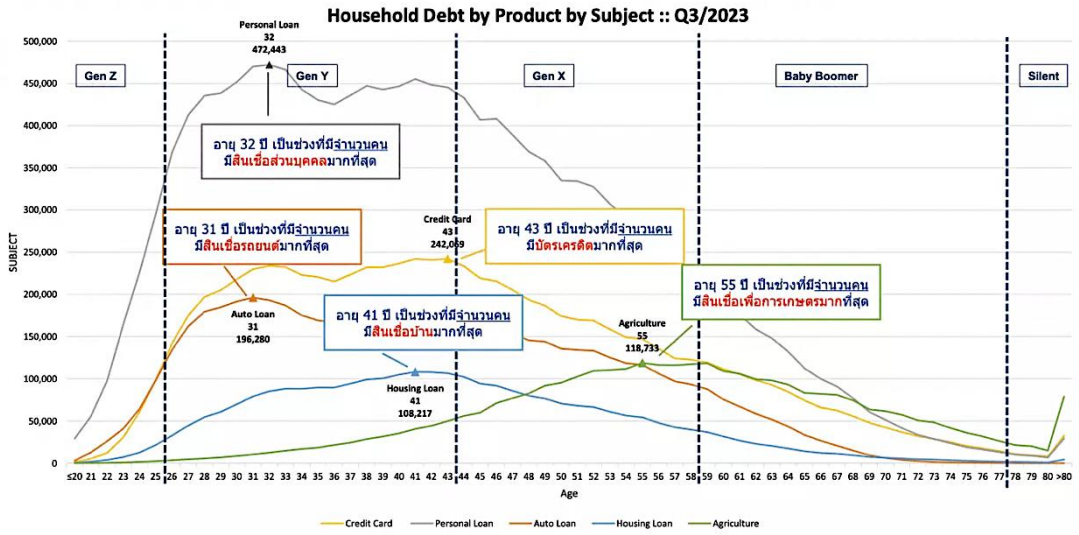
คำสำคัญ: การออม, การลงทุน, เจนเนอร์เรชัน วาย, ความรู้ทางการเงิน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันเรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมของคน “เจนเนอร์เรชัน วาย” อย่างเต็มรูปแบบ มีการให้คำจำกัดความที่แตกต่างหลากหลาย แต่นิยามที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่ง เจนเนอร์เรชัน วาย หมายถึง กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2543 หรือผู้มีอายุ 23-42 ปี ในปี พ.ศ. 2566 โดยกลุ่มคน เจนเนอร์เรชัน วาย เป็นกลุ่มคนที่เกิดและเติบโตในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ (ลือรัตน์ อนุรัตน์พานิช, 2559) ดังนั้น การที่เกิดและเติบโตภายใต้บริบทที่ค่อนข้างแตกต่างจากคนรุ่นพ่อแม่ ทำให้เจนเนอร์เรชัน วายมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว ซึ่งถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากปัจจัยภายนอก เช่น ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก สงครามการค้า และวิกฤตการเงิน ไปจนถึงปัจจัยภายในประเทศ เช่น โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชากร การส่งเสริมพฤติกรรมการออมและการลงทุนของประชาชนจึงกลายเป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ ซึ่งปรากฏ

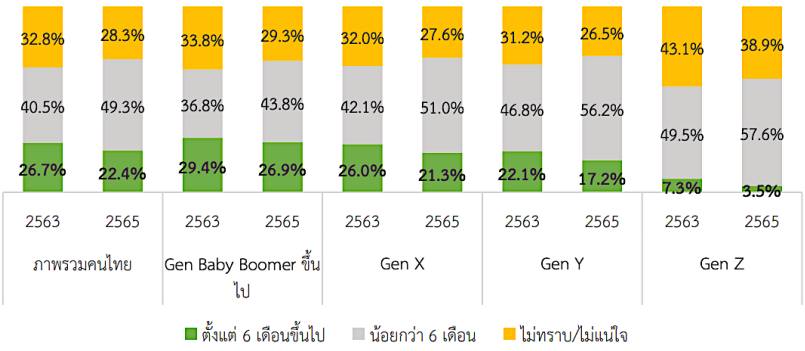
อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมการออมในระดับครัวเรือน และการเพิ่มศักยภาพทางการเงินของประชาชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมุ่งหวังให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มวัยแรงงาน มีความรู้ทางการเงิน (financial literacy) และสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเงิน และลดความเปราะบางจากหนี้สินหนึ่งในกลุ่มประชากรที่กำลังเป็นกำลังสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองสะท้อนให้เห็นว่าค่าครองชีพที่สูงและสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการบริโภค

ภาพที่ 1 มูลค่าหนี้ครัวเรือนคงค้าง และมูลค่าหนี้เสีย
ที่มา: เครดิตบูโร เปิดตัวเลข หนี้เสีย คนต่างวัย สูงสุด 3.9 แสนล้าน, Thairath Money

จากภาพที่ 1 เมื่อดูข้อมูลเจาะลึกลงไปในกลุ่มเจนเนอร์เรชัน วาย คือกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2543 หรือผู้มีอายุ 23-42 ปี ในปี พ.ศ. 2566 ตามภาพที่ 1.2 พบว่า 1) คนที่อายุ 31 ปี เป็นช่วงที่มีจำนวนคนมีสินเชื่อรถมากที่สุด หรือคิดเป็นมูลหนี้เฉลี่ยต่อราย 196,280 บาท 2) อายุ 32 ปี เป็นช่วงที่มีจำนวนคนมีสินเชื่อส่วนบุคคลมากที่สุด หรือคิดเป็นมูลหนี้เฉลี่ยต่อราย 472,443 บาท 3) อายุ 41 ปี เป็นช่วงที่มีจำนวนคนมีสินเชื่อบ้านมากที่สุด หรือคิดเป็นมูลหนี้เฉลี่ยต่อราย 108,217 บาท และ 5) อายุ 43 ปี เป็นช่วงที่มีจำนวนคนมีสินเชื่อบัตรเครดิตมากที่สุด หรือคิดเป็นมูลหนี้เฉลี่ยต่อราย 242,069 บาท ข้อมูลบ่งชี้ว่ากลุ่มที่มีการสร้างภาระหนี้มากที่สุดเป็นกลุ่มเจนเนอร์เรชัน วาย

ทำให้เจนเนอร์เรชัน วาย ประสบความยากลำบากในการจัดสรรเงินออมอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ระดับนโยบายยังพบว่า มาตรการส่งเสริมการออม และการลงทุนในปัจจุบันยังไม่สามารถจูงใจให้เกิดพฤติกรรมการออมที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบระยะเวลาที่อยู่ได้ด้วยเงินออมที่สะสม หากต้องหยุดทำงานกะทันหันตามช่วงวัยปี 2563 และ ปี 2565
ที่มา: รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทยปี 2565 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565)

จากภาพที่ 2 รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทยปี 2565 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) ถามว่าหากต้องหยุดทำงานกะทันหันโดยไม่มีกำหนด คิดว่าเงินออมที่มีจะสามารถรองรับค่าใช้จ่ายได้นานเท่าไหร่หากไม่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนเท่าเดิม พบว่าในภาพรวมคนไทยมีสัดส่วนผู้เงินออมฉุกเฉินเพิ่มขึ้นจากปี 2563 ที่ร้อยละ 67.2 มาอยู่ที่ร้อยละ 71.7 ในปี 2565 โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกช่วงวัย อาจมองได้ว่าคนไทยมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการออมเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนผู้มีเงินออมที่เหมาะสม คือมีเงินเพื่อใช้จ่ายหากต้องหยุดงานกะทันหันตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป กลับพบว่ามีสัดส่วนลดลงในทุกช่วงวัย ผลสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่เงินออมเผื่อฉุกเฉินในที่ต่ำกว่า 6 เดือน

ภาพที่ 3 ช่วงวัย (Generation) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของ ปี 2563-2567
ที่มา: สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย

จากภาพที่ 3 ช่วงวัย (Generation) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของ ปี 2563-2567 โดยข้อมูลในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบมีจำนวนบัญชีทั้งหมด (จำนวนคนที่เปิดบัญชีไม่นับซ้ำสุทธิ) ปี 2563 จำนวน 1,506,068 ราย ซึ่งในปี 2567 จำนวน 3,041,196 ราย เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า ในขณะที่แบ่งตามแต่ละเจนเนอร์เรชันที่มีสัดส่วนผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ มากที่สุด ดังนี้ 1) เจนเนอร์เรชัน วาย อายุ 30-44 ปี มีจำนวนผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ คิดเป็นสัดส่วนตั้งแต่ปี 2563-2567 ได้แก่ ร้อยละ 48, 51, 51, 51 และ 49 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นเจนเนอร์เรชันที่ยังครองแชมป์ตลาดหุ้นไทยมาอย่างต่อเนื่อง 2) เจนเนอร์เรชัน เอ็กซ์ อายุ 45-60 ปี มีจำนวนผู้ลงทุนใน ตลาดหลักทรัพย์ฯ คิดเป็นสัดส่วนตั้งแต่ปี 2563-2567 ได้แก่ ร้อยละ 31, 27, 26, 25 และ 22 ตามลำดับ ซึ่งเป็นเจนเนอร์เรชันที่มีจำนวนผู้ลงทุนมากสุดอันดับ 2 รองจาก เจนเนอร์เรชัน วาย

การศึกษาโดยจุฬารัตน์ ศิริอังกุล (2563) ชี้ให้เห็นว่าทัศนคติด้านการออมและระดับความรู้ทางการเงินส่งผลต่อพฤติกรรมการออม และการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะหลังสถานการณ์วิกฤต เช่น COVID-19 ที่สร้างความไม่มั่นคงด้านรายได้ให้แก่คนรุ่นใหม่ ใน ขณะที่ นิตยา ปะอินทร์ (2562) ระบุว่าความสามารถในการออมของประชาชนมีความแตกต่างกันอย่างมากตามฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการลงทุนเช่นกัน

จึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า หากสามารถเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออม และการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ได้อย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายนี้ได้มากขึ้น โดยเฉพาะการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณที่จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ อาทิ จำนวนครั้งของการได้รับคำแนะนำทางการเงิน ความมั่นใจในระบบการเงิน และการมีเป้าหมายทางการเงินในชีวิตกับ

ปริมาณการออม และการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เชิงประจักษ์ และเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะในอนาคต โดยเฉพาะการส่งเสริมพฤติกรรมการเงินที่มีวินัย มีเป้าหมาย และลดความเสี่ยงทางการเงินในระยะยาวของกลุ่มเจนเนอร์เรชัน วาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือ เจนเนอร์เรชัน วาย ในวัยทำงาน คือบุคคลทั่วไปเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2543 หรือผู้มีอายุระหว่าง 23-42 ปี ในปี พ.ศ. 2568 จากสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎรตามรายอายุทั่วประเทศของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 พบว่าจำนวนทั้งสิ้น 19,264,621 คน เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่ต้องการศึกษาได้แน่นอน ดังนั้น การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับ 5% หรือ e = 0.05

$$\mathrm{n} = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้
N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า
e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$\mathrm{n} = \frac{19{,}264{,}621}{1+(19{,}264{,}621)(0.05)^2} \; n = 399.99 \approx 400$$

ดังนั้น เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ผลที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ระดับร้อยละ 0.05 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการคำนวณได้เท่ากับ 400 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจำนวน 587 ชุด หลังการคัดกรองผู้ตอบที่ไม่เข้าเกณฑ์ ได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524–2543 และผู้ที่กรอกข้อมูลไม่ถูกต้อง แบ่งเป็นกลุ่มผู้ที่มีการออม 400 ตัวอย่าง และกลุ่มผู้ที่มีการลงทุน 219 ตัวอย่าง ทั้งนี้ การแบ่งกลุ่มไม่ได้เป็นการแยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิง เนื่องจากผู้ตอบบางรายมีพฤติกรรมเฉพาะการออม บางรายมีเฉพาะการลงทุน และบางรายมีทั้งการออมและการลงทุนร่วมกัน ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการซ้อนทับกันในบางส่วน แม้จำนวนกลุ่มผู้ลงทุนจะน้อยกว่ากลุ่มผู้ที่ออม แต่ยังถือว่ามีจำนวนเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ตามเกณฑ์ของ Green (1991) ที่แนะนำว่าขนาดตัวอย่างควรมากกว่า 50 + 8m (m คือจำนวนตัวแปรอิสระ) หรือประมาณ 10–20 เท่าของจำนวนตัวแปรอิสระ ดังนั้น ตัวอย่าง 219 ชุดจึงสามารถนำไปวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างที่ไม่สมดุลระหว่างสองกลุ่ม และใช้ความระมัดระวังในการตีความผลการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นเครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นการสำรวจผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Survey) รายละเอียดในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรอง เป็นการถามคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเบื้องต้น โดยลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบ (Check List) จำนวน 1 ข้อ โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale)

ส่วนที่ 2 คำถามทั่วไปเกี่ยวกับการออม โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ ท่านมีเงินออม ท่านมีวิธีจัดสรรเงินออมอย่างไร เป้าหมายในการออมเงินจำนวน แหล่งคำแนะนำทางการเงิน และ ปัจจัยที่ท่านเลือกพิจารณาในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออมเงิน ประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ได้แก่ ระดับเงินออมต่อเดือน เงินออมของท่านจะเพียงพอสำหรับดำรงชีวิตอยู่ได้นานเท่าใด เงินออมคิดเป็นประมาณกี่เปอร์เซ็นต์ของรายได้ และจำนวนครั้งที่ปรึกษาจึงตัดสินใจออมเงิน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions)

ส่วนที่ 3 คำถามทั่วไปเกี่ยวกับการลงทุน โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ ท่านมีเงินลงทุน ท่านมีวิธีจัดสรรเงินลงทุนอย่างไร เป้าหมายในการลงทุนเงินจำนวน แหล่งคำแนะนำทางการเงิน และ ปัจจัยที่ท่านเลือกพิจารณาในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการลงทุน ประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ได้แก่ ระดับเงินลงทุนต่อเดือน เงินลงทุนของท่านจะเพียงพอสำหรับดำรงชีวิตอยู่ได้นานเท่าใด เงินลงทุนคิดเป็นประมาณกี่เปอร์เซ็นต์ของรายได้ และจำนวนครั้งที่ปรึกษาจึงตัดสินใจลงทุน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions)

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม และการลงทุน จำนวน 14 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Ratio Scale) ลักษณะคำถามจะมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับความสำคัญตามแบบของลิเคิร์ท คือ

ระดับความสำคัญ	แปลความหมาย
5	ระดับความสำคัญมากที่สุด
4	ระดับความสำคัญมาก
3	ระดับความสำคัญปานกลาง
2	ระดับความสำคัญน้อย
1	ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) และแบบเติมคำตอบ (Completion) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ สถานภาพ อาชีพ แหล่งที่มาของเงินของท่าน ประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ได้แก่ ระดับรายได้บุคคลต่อเดือน ระดับรายจ่ายบุคคลต่อเดือน และภาระหนี้สินต่อเดือน จำนวน 10 ข้อ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้ ไปทำการทดสอบ (Pre-test) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha (Hair, J. F., et al., 2007) จากการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.963 ซึ่งหมายความว่ามีความน่าเชื่อถือระดับดีเยี่ยม (Excellent) จึงถือว่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและข้อคำถามมีความน่าเชื่อถือ

3. สมมติฐานการศึกษา

3.1 เจนเนอร์เรชัน วาย ที่มีปริมาณคำแนะนำทางการเงินที่แตกต่างกันมีปริมาณการออมที่แตกต่างกัน

3.2 เจนเนอร์เรชัน วาย ที่มีปริมาณคำแนะนำทางการเงินที่แตกต่างกันมีปริมาณการลงทุนที่แตกต่างกัน

3.3 เจนเนอร์เรชัน วาย ที่มีปริมาณคำแนะนำทางการเงินที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการออม ในรูปตัวเงิน

3.4 เจนเนอร์เรชัน วาย ที่มีปริมาณคำแนะนำทางการเงินที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการลงทุน ในรูปตัวเงิน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ตามวิธีการของ Yamane (1973) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจนครบตามจำนวนที่กำหนด จากนั้นทำการตรวจสอบ

ความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับแล้วนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คนที่มีการออม และคนที่มีการลงทุน

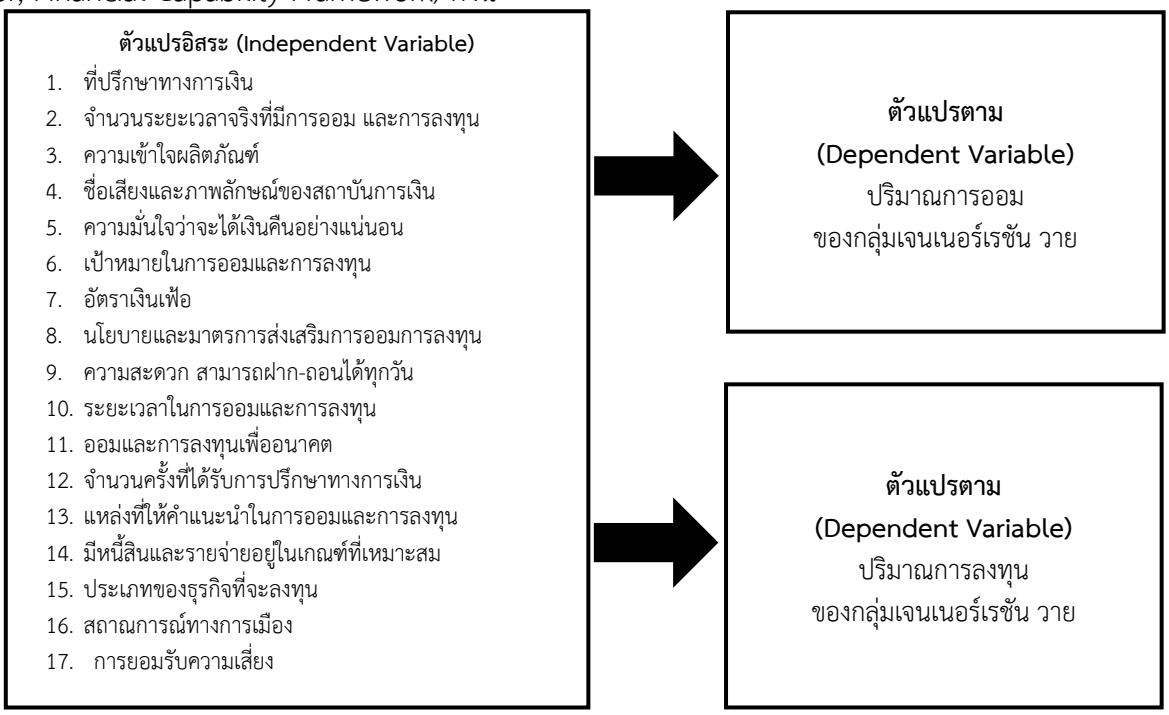
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ในการศึกษาเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออม และการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนที่ 2 3 และ 5 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอข้อมูลค่าในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency)

5.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 นำมาทำการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย (Hypothesis Testing) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และมีการใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS เป็นวิธีที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ตัวแปรอิสระประกอบด้วย 17 ตัวแปร ได้แก่ 1) ที่ปรึกษาทางการเงิน 2) จำนวนระยะเวลาจริงการออม และการลงทุน 3) ความเข้าใจผลิตภัณฑ์ 4) ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน 5) ความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอน 6) เป้าหมายในการออมและการลงทุน 7) อัตราเงินเฟ้อ 8) นโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมการลงทุน 9) ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน 10) ระยะเวลาในการออมและการลงทุน 11) ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต 12) จำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงิน 13) แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออมและการลงทุน 14) มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม 15) ประเภทของธุรกิจที่จะลงทุน 16) สถานการณ์ทางการเมือง 17) การยอมรับความเสี่ยง และตัวแปรตาม(Dependent Variables) คือ ปริมาณการออม และการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ซึ่งการใช้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) การพยากรณ์ตัวแปรตามด้วยค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ หรือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient) ได้อีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดพัฒนาจากทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และแนวคิดด้านการวางแผนการเงิน (e.g., Theory of Planned Behavior, Financial Capability Framework) ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรม จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 35 ตัวแปร ซึ่งมีตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัวแปร ที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ลำดับที่ 6 10 14 16 และ 17 ซึ่งมีความคล้ายกันเพื่อนำมาทดสอบการศึกษาว่ายังส่งผลต่อตัวแปรตาม ในเวลาที่แตกต่าง อีกทั้งยังผู้วิจัยใช้ตัวแปรอิสระชุดเดียวกันในการสร้างแบบจำลองถดถอยสองโมเดลที่มีตัวแปรตาม (Dependent Variable) ต่างกัน (การออม และ การลงทุน) เนื่องจากอ้างอิงจากกรอบแนวคิดด้านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งชี้ว่าปัจจัยพื้นฐาน เช่น ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติ และการเข้าถึงข้อมูล เป็นตัวกำหนดที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงินหลายด้านพร้อมกัน ทั้งการออมและการลงทุน อีกทั้งการใช้ตัวแปรอิสระชุดเดียวกันยังเปิดโอกาสให้สามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์ของแต่ละโมเดลได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ทั้งหมด 400 ชุด ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างการออมของ เจนเนอร์เรชัน วาย ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างการออม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 83.5 ในขณะที่เพศชายร้อยละ 16.5 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 62.3 รองลงมาคือระดับมัธยมตอนต้นถึงปลาย ร้อยละ 25.3 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 10.0 และส่วนผู้ที่จบ กศน. ปวส. และอนุปริญญามีจำนวนรวมกันเพียงเล็กน้อย ส่วนสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สถานภาพโสด ร้อยละ 87.0 ขณะที่ผู้ที่สมรสมี ร้อยละ 13.0 ด้านการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 31.3 และอาชีพอิสระ ร้อยละ 30.8 สำหรับอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าของธุรกิจ มีสัดส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14 ส่วนนักศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ และว่างงาน มีสัดส่วนที่น้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 3.5 ร้อยละ 3.8 และ ร้อยละ 2.8 ตามลำดับ ทั้งนี้ระดับรายได้ต่อเดือนในช่วง 15,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 35.5 รองลงมาคือระดับรายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท ร้อยละ 35.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระดับกลาง ขณะที่ผู้มีรายได้น้อยกว่า 15,000 ร้อยละ 12.5 และผู้มีรายได้มากกว่า 30,000 บาทมีสัดส่วนน้อย

เกี่ยวกับพฤติกรรมการออม จากข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายจ่ายต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.7 รองลงมาคือช่วง 10,000 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.0 ส่วนในการออมเงินเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 1,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมาคือผู้ที่ออมเงินน้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.7 แล้วกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.2 แสดงให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายมีลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการรายจ่ายและหนี้สินในชีวิตประจำวันที่ไม่สูงจนเกินไป อาจสัมพันธ์กับระดับรายได้ที่อยู่ในระดับกลางเช่นเดียวกัน แต่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการออมในระดับต่ำถึงปานกลาง ทำให้ไม่สามารถออมเงินในจำนวนที่สูงได้ แต่ความสามารถในการออมและการบริหารการเงินโดยรวมส่งผลดีต่อเจนเนอร์เรชัน วาย

ในด้านการจัดสรรเงินออมพบว่าส่วนใหญ่เลือกวิธี หลังหักค่าใช้จ่าย ที่เหลือคือเงินออม คิดเป็นร้อยละ 53.5 ในขณะที่บางส่วนใช้แนวทาง ออมก่อน ที่เหลือจึงนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 46.5 ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างในแนวคิดการวางแผนการเงินส่วนบุคคล แม้การออมก่อนใช้จะเป็นแนวทางที่สนับสนุนวินัยทางการเงินมากกว่า แต่เมื่อสอบถามถึงระยะเวลาที่เงินออมจะเพียงพอหากไม่มีรายได้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ สามารถดำรงชีวิตได้เพียง 0 – 3 เดือน คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือ 3 – 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 26.7 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน จากข้อมูลยังแสดงไปในทิศทางเดียวกันว่าสัดส่วนของเงินออมต่อรายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ร้อยละ 5 – 10 คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือออมต่ำกว่าร้อยละ 5 คิดเป็นร้อยละ 23.0 ซึ่งเป็นระดับที่ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมพฤติกรรมการออมในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป้าหมายในระยะยาวที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างเลือกการออมที่เพื่อเกษียณ คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมาคือเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย / รถ คิดเป็นร้อยละ 17 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการออมปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการพิจารณาเลือก

รูปแบบการออมมีความหลากหลาย โดยพิจารณาจากลักษณะของผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีอยู่ในตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ อัตราผลตอบแทน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือปัจจัยด้าน ระดับความเสี่ยง ที่คิดเป็นร้อยละ 20.5 แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายหลักของการออมเงินยังคงมุ่งเน้นไปที่ความคุ้มค่าและผลตอบแทนที่ได้รับจากการออม

1.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรอิสระ

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่าพารามิเตอร์ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันน้อยกว่า 0.8 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัว สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ได้

1.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) การออม

ตารางที่ 1 Model summary การออม

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.457	0.209	0.165	178,783.577

ที่มา: จากการคำนวณ

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ทำให้ได้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณที่มี R square เท่ากับ 0.209 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อปริมาณการออม อยู่ที่ร้อยละ 20.9 ส่วนอีก ร้อยละ 79.1 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้อยู่ในตัวแบบจำลอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่อยู่ในตัวแบบสามารถทำนายปริมาณการออมได้ถึงร้อยละ 20.9 ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากพฤติกรรมการออมของบุคคลมีความซับซ้อน ขณะเดียวกันยังอาจมีข้อจำกัดด้านความคลาดเคลื่อนในการตอบแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ที่ได้เลือกมาโดยไม่มีเหตุผล แต่มีที่มาจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับ เช่น Round& Su (2014) ทฤษฎีการออมที่เป็นผลลัพธ์จากความสามารถ (ability) และความตั้งใจ (willingness) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการของการจูงใจ (Motivation Process Theory) ที่ระบุว่า ในการที่จะให้เกิดผลลัพธ์ขึ้นได้นั้น จะเริ่มจากความสนใจ (Interests) เทียบได้กับการกำหนดเป้าหมายอนาคตหรือจุดมุ่งหมายในการออม ส่งผลต่อไปที่แรงจูงใจ (Motivation) เช่นเดียวกับแรงจูงใจในการออม จึงทำให้เกิดเป็นพฤติกรรม (Behavior) คือ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการลงมือออม จึงถือว่าตัวแปรที่ใช้มีความเหมาะสมตามกรอบทฤษฎี

ตารางที่ 2 ANOVA การออม

Model		Sum of Squares	df.	Mean Square	F-value	F-prob (Sig.)
1	Regression	2.58	17	1.5	4.749	0.001*
	Residual	9.78	306	3.2		
	Total	12.36	323			

ที่มา: * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการคำนวณ

ตารางที่ 3 Coefficients การออม

No.	Independent Variables	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	t-prob (Sig.)
		B	Beta		
1	(Constant)	70,223.21		1.318	0.189
2	ที่ปรึกษาทางการเงิน	-6,194.68	-0.056	-1.072	0.285
3	จำนวนระยะเวลาจริง	74.88	0.022	0.42	0.675
4	ความเข้าใจผลิตภัณฑ์	-15,533.34	-0.04	-0.767	0.444

ตารางที่ 3 Coefficients การออม (ต่อ)

No.	Independent Variables	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	t-prob (Sig.)
		B	Beta		
5	ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน	38,682.16	0.226	2.52	0.012*
6	ความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอน	18,241.67	0.097	1.057	0.291
7	เป้าหมายในการออม	87,68.18	0.044	0.517	0.606
8	อัตราเงินเฟ้อ	-39,702.36	-0.207	-2.912	0.004*
9	นโยบายและมาตรการส่งเสริมการออม	-30,867.78	-0.164	-1.948	0.052
10	ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน	32,934.74	0.166	2.193	0.029*
11	ระยะเวลาในการออม	-69,592.45	-0.345	-3.921	0.001*
12	ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต	40,332.94	0.196	2.151	0.032*
13	จำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงิน	-4,072.74	-0.023	-0.275	0.783
14	แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม	-40,100.64	-0.212	-2.339	0.02*
15	มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม	-30,450.38	-0.174	-2.483	0.014*
16	ประเภทของธุรกิจที่จะลงทุน	19,300.47	0.102	1.26	0.209
17	สถานการณ์ทางการเมือง	42,260.44	0.234	3.041	0.003*
18	การยอมรับความเสี่ยง	6,259.64	0.033	0.403	0.688

ที่มา: * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการคำนวณ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) 17 ตัว มีตัวแปรอิสระที่สามารถนำไปใช้พยากรณ์ได้ทั้งหมด 8 ตัว ได้แก่ ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน, อัตราเงินเฟ้อ, ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน, ระยะเวลาในการออม, ออมเพื่ออนาคต, แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม, มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม และสถานการณ์ทางการเมือง และตัวแปรอิสระที่ไม่สามารถนำไปใช้พยากรณ์ได้มีทั้งหมด 9 ตัว

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการออม

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
H_1	ปัจจัยที่ปรึกษาทางการเงิน มีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_2	ปัจจัยจำนวนระยะเวลาจริง ความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_3	ปัจจัยความเข้าใจผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_4	ปัจจัยชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_5	ปัจจัยความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_6	ปัจจัยเป้าหมายในการออมและการลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_7	ปัจจัยอัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์**เชิงลบ**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_8	ปัจจัยนโยบายและมาตรการส่งเสริมการออมมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_9	ปัจจัยความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวันมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_{10}	ปัจจัยระยะเวลาในการออมมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{11}	ปัจจัยออมเพื่ออนาคตมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการออม (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
H_{12}	ปัจจัยจำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงินมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย		
H_{13}	ปัจจัยแหล่งที่ให้คำแนะนำในการออมมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{14}	ปัจจัยมีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์**เชิงลบ**กับ ปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_{15}	ปัจจัยประเภทของธุรกิจที่จะลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{16}	ปัจจัยสถาณการณ์ทางการเมืองมีความสัมพันธ์**เชิงบวก**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_{17}	ปัจจัยการยอมรับความเสี่ยงมีความสัมพันธ์**เชิงลบ**กับ ปริมาณการออม ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/

ที่มา: จากการคำนวณ

ดังนั้น จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficients) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว สามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ได้ 2 รูปแบบ คือ ดังนี้

1. Unstandardized Coefficients ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 70{,}223.21 + 38{,}682.16X_{image} - 39{,}702.36X_{inflation} + 32{,}934.74X_{easy} - 69{,}592.45X_{period} + 40{,}332.94X_{future} - 40{,}100.64X_{institu} - 30{,}450.38X_{dept} + 42{,}260.44X_{politics}$$

2. Standardized Coefficients ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = 0.226Zx_{image} - 0.207Zx_{inflation} + 0.166Zx_{easy} - 0.345Zx_{period} + 0.196Zx_{future} - 0.212Zx_{institu} - 0.174Zx_{dept} + 0.234Zx_{politics}$$

โดยที่กำหนดให้ X_{image} คือ ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน

$X_{inflation}$ คือ อัตราเงินเฟ้อ

X_{easy} คือ ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน

X_{period} คือ ระยะเวลาในการออม

X_{future} คือ การออมเพื่ออนาคต

$X_{institu}$ คือ แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม

X_{dept} คือ มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

$X_{politics}$ คือ สถานการณ์ทางการเมือง

นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานหรือค่า Beta ยังสามารถแสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามได้ กล่าวคือ ถ้าค่า Beta ของตัวแปรอิสระใดมีค่าสูง ตัวแปรอิสระนั้นจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมาก ซึ่งจากตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ

ลำดับที่ 1 สถานะการณ์ทางการเมือง Beta = 0.234

ลำดับที่ 2 ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน Beta = 0.226

ลำดับที่ 3 ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต Beta = 0.196
ลำดับที่ 4 ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน Beta = 0.166

และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ

ลำดับที่ 1 ระยะเวลาในการออม Beta = -0.345
ลำดับที่ 2 อัตราเงินเฟ้อ Beta = -0.207
ลำดับที่ 3 หนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม Beta = -0.174
ลำดับที่ 4 แหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม Beta = -0.212

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ทั้งหมด 219 ชุด ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างการลงทุนของ เจนเนอร์เรชัน วาย ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างการลงทุน ส่วนใหญ่ในการวิจัยครั้งเป็นเพศหญิงมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.8 ขณะที่เพศชายมีสัดส่วนร้อยละ 19.2 ในด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.0 รองลงมาคือระดับมัธยมต้น-ปลาย ร้อยละ 21.9 ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ในระดับอื่น ๆ เช่น ปริญญาโท อนุปริญญา ปวส. และ กศน. สถานภาพสมรสส่วนใหญ่เป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 86.8 และผู้ที่สมรสมีเพียงร้อยละ 13.2 เท่านั้น สำหรับอาชีพ พบว่าพนักงานบริษัทเอกชนมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.4 รองลงมาคืออาชีพอิสระ ร้อยละ 25.1 และกลุ่มข้าราชการ เจ้าของธุรกิจ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักศึกษา พบในสัดส่วนที่น้อยกว่า และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 15,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.9 รองลงมาคือช่วง 20,001 – 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.9 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ในระดับปานกลาง

เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงทุนของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 219 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางการเงินและพฤติกรรมการลงทุนที่หลากหลาย ดังนี้ ส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายจ่ายระหว่าง 10,000 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.0 และกลุ่มที่มีรายจ่ายมากกว่า 30,000 บาท มีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภาระรายจ่ายไม่สูงมาก ระดับเงินลงทุนต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างลงทุนต่อเดือนในระดับ 1,001-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.7 และ น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.1 สะท้อนถึงพฤติกรรมการลงทุนในระดับที่ค่อนข้างระมัดระวังหรืออยู่ในช่วงเริ่มต้นของการลงทุน ภาระหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 72.6 มีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งภาระหนี้สินที่ไม่สูงมาก อันอาจมีผลต่อความสามารถในการกันเงินไปลงทุน วิธีการจัดสรรเงินเพื่อการลงทุน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.2 เลือกวิธีการ “หลังหักค่าใช้จ่าย ที่เหลือคือเงินลงทุน” แสดงถึงแนวโน้มการจัดสรรเงินที่ยึดตามรายจ่ายประจำเป็นหลัก ในขณะที่อีกร้อยละ 33.8 ลงทุนก่อนแล้วใช้จ่ายจากเงินที่เหลือ ซึ่งด้านระยะเวลาที่สามารถดำรงชีพได้หากไม่มีรายได้หลักกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า เงินลงทุนของตนเองจะเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตเพียง 0 - 3 เดือน คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือ 3 – 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และมีเพียงร้อยละ 16.4 ที่คิดว่าสามารถอยู่ได้เกิน 12 เดือน สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนทางการเงินเพื่ออนาคตที่ยังคงมีข้อจำกัด สัดส่วนของเงินลงทุนต่อเดือนเมื่อเทียบกับรายได้ลงทุนในระดับที่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของรายได้ คิดเป็นร้อยละ 40.2 และอีกร้อยละ 37.9 ลงทุนในช่วงร้อยละ 5–10 ของรายได้ แสดงถึงแนวโน้มการลงทุนในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ เป้าหมายในการลงทุน วัตถุประสงค์หลักในการลงทุนของกลุ่มตัวอย่าง คือ เพื่อการเกษียณ คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมาคือ เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย/รถ คิดเป็นร้อยละ 19.6 และ เพื่อการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 11.0 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มวางแผนการเงินระยะยาวในชีวิตส่วนตัว ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาเลือกรูปแบบการลงทุน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ อัตราผลตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 55.7 และ ระดับความเสี่ยง คิดเป็นร้อยละ 30.6 มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น ระยะเวลาในการลงทุน หรือความเข้าใจในผลิตภัณฑ์

2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรอิสระ

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า พารามิเตอร์ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันน้อยกว่า 0.8 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัว สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ได้

2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) การลงทุน

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ทำให้ได้สมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณที่มี R square เท่ากับ 0.33 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีอิทธิพลต่อปริมาณการลงทุน อยู่ที่ร้อยละ 33.0 ส่วนอีก ร้อยละ 67.0 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้อยู่ในตัวแบบจำลอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่อยู่ในตัวแบบสามารถทำนายปริมาณการลงทุนได้ถึงร้อยละ 33.0 ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากพฤติกรรมการออมของบุคคลมีความซับซ้อน ขณะเดียวกันยังอาจมีข้อจำกัดด้านความคลาดเคลื่อนในการตอบแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ที่ได้เลือกมาโดยไม่มีเหตุผล แต่มีที่มาจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับ ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ซึ่งชี้ว่าความรู้ทางการเงิน (financial literacy), ทัศนคติต่อการเงิน (financial attitude), และทักษะทางการเงิน (financial skills) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมและการลงทุน หลักฐานจากงานวิจัยของไทยสนับสนุนกรอบแนวคิดดังกล่าว เช่น งานของ ศรัณยา สมทรง (2565) พบว่า เจตคติ, ทุนทางสังคม, และความรอบรู้ทางการเงิน มีผลต่อพฤติกรรมทางการเงินของลูกค้าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 Model summary การลงทุน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.574	0.33	0.179	88,846.85

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 6 ANOVA การลงทุน

Model		Sum of Squares	df.	Mean Square	F-value	F-prob (Sig.)
1	Regression	3.11	17	1.73	2.185	0.009*
	Residual	6.31	80	7.89		
	Total	9.42	98			

ที่มา: * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการคำนวณ

ตารางที่ 7 Coefficients การลงทุน

No.	Independent Variables	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	t-prob
		B	Beta		(Sig.)
1	(Constant)	77,690.08		1.401	0.165
2	ที่ปรึกษาทางการเงิน	8,491.52	0.508	5.007	0.001*
3	ระยะเวลาจริง	-43,208.56	-0.22	-2.051	0.044*
4	ความเข้าใจผลิตภัณฑ์	-4,908.37	-0.126	-1.247	0.216
5	ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน	-8,846.03	-0.103	-0.501	0.618
6	ความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอน	4,046.50	0.045	0.237	0.813
7	เป้าหมายในการลงทุน	2,323.01	0.025	0.125	0.901
8	อัตราเงินเฟ้อ	11,145.15	0.123	0.685	0.495
9	นโยบายและมาตรการส่งเสริมการลงทุน	7,887.58	0.086	0.47	0.64
10	ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน	2,229.54	0.023	0.128	0.899
11	ระยะเวลาในการลงทุน	16,302.50	0.17	0.654	0.515

ตารางที่ 7 Coefficients การลงทุน (ต่อ)

No.	Independent Variables	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	t-prob (Sig.)
		B	Beta		
12	ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต	-36,826.20	-0.391	-1.653	0.102
13	จำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงิน	20,801.31	0.259	1.367	0.175
14	แหล่งที่ให้คำแนะนำในการลงทุน	-14,140.50	-0.171	-0.87	0.387
15	มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม	-3,154.10	-0.039	-0.238	0.813
16	ประเภทของธุรกิจที่จะลงทุน	-11,470.58	-0.129	-0.667	0.507
17	สถาณการณ์ทางการเมือง	15,285.97	0.169	0.914	0.363
18	การยอมรับความเสี่ยง	-5,505.81	-0.063	-0.356	0.723

ที่มา: * ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการคำนวณ

ตัวแปรอิสระที่สำคัญ 17 ตัว มีตัวแปรอิสระที่สามารถนำไปใช้พยากรณ์ได้ทั้งหมด 2 ตัว ได้แก่ ที่ปรึกษาทางการเงิน และจำนวนระยะเวลาจริง และตัวแปรอิสระที่ไม่สามารถนำไปใช้พยากรณ์ได้มีทั้งหมด 15 ตัว ได้แก่ ปัจจัยที่ตัดสินใจ, ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน, ความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอน, เป้าหมายในการลงทุน, อัตราเงินเฟ้อ, นโยบายและมาตรการส่งเสริมการลงทุน, ความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน, ระยะเวลาในการลงทุน, การลงทุนเพื่ออนาคต, จำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงิน, แหล่งที่ให้คำแนะนำในการลงทุน, มีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม, ประเภทของธุรกิจที่จะลงทุน, สถาณการณ์ทางการเมือง และการยอมรับความเสี่ยง

ตารางที่ 8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการลงทุน

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
H_1	ปัจจัยที่ปรึกษาทางการเงิน มีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย	/	
H_2	ปัจจัยจำนวนระยะเวลาจริง ความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_3	ปัจจัยที่ความเข้าใจผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_4	ปัจจัยชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_5	ปัจจัยความมั่นใจว่าจะได้เงินคืนอย่างแน่นอนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_6	ปัจจัยเป้าหมายในการลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_7	ปัจจัยอัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์**เชิงลบ** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_8	ปัจจัยนโยบายและมาตรการส่งเสริมการลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_9	ปัจจัยความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวันมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{10}	ปัจจัยระยะเวลาในการลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{11}	ปัจจัยการลงทุนเพื่ออนาคตมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{12}	ปัจจัยจำนวนครั้งที่ได้รับการปรึกษาทางการเงินมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{13}	ปัจจัยแหล่งที่ให้คำแนะนำในการลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{14}	ปัจจัยมีหนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์**เชิงลบ** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{15}	ปัจจัยประเภทของธุรกิจที่จะลงทุนมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{16}	ปัจจัยสถาณการณ์ทางการเมืองมีความสัมพันธ์**เชิงบวก** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/
H_{17}	ปัจจัยการยอมรับความเสี่ยงมีความสัมพันธ์**เชิงลบ** กับ ปริมาณการลงทุน ของเจนเนอร์เรชัน วาย		/

ที่มา: จากการคำนวณ

ดังนั้น จากตารางที่ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficients) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว สามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ได้ 2 รูปแบบ คือ ดังนี้

1. Unstandardized Coefficients ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{y} = 77{,}690.08 + 8{,}491.52X_{\text{consul}} - 43{,}208.56X_{\text{time}}$$

2. Standardized Coefficients ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\widehat{Z_y} = 0.508X_{\text{consul}} - 0.220X_{\text{time}}$$

โดยที่กำหนดให้ X_{consul} คือ ที่ปรึกษาทางการเงิน

X_{time} คือ จำนวนระยะเวลาจริง

นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานหรือค่า Beta ยังสามารถแสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามได้ กล่าวคือ ถ้าค่า Beta ของตัวแปรอิสระใดมีค่าสูง ตัวแปรอิสระนั้นจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมาก จากตารางที่ 6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนในเชิงบวก คือ ที่ปรึกษาทางการเงิน Beta = 0.508 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทุนในเชิงลบ คือ จำนวนระยะเวลาจริง Beta = - 0.22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

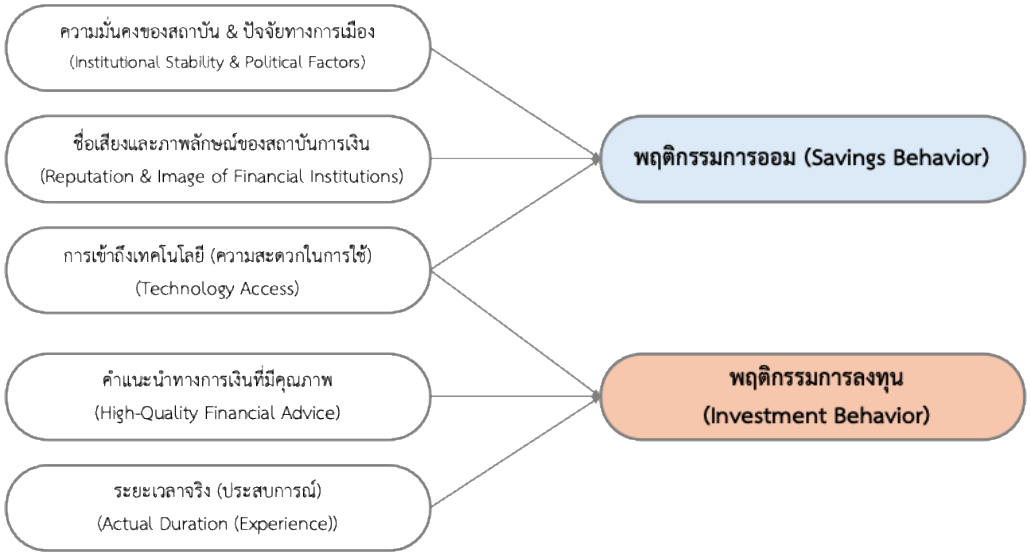
ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย พบว่า สถานการณ์ทางการเมือง, ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน, ออมและการลงทุนเพื่ออนาคต และความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน อย่างมีนัยสำคัญมีผลกระทบเชิงบวก สะท้อนให้เห็นว่าเจนเนอร์เรชัน วาย ยังคงให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเงินแม้จะเติบโตมาในยุคดิจิทัลที่มีข้อมูลจำนวนมากให้เข้าถึงก็ตาม การให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน อาจสะท้อนถึง “การกลัวความเสี่ยง” ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับข้อสันนิษฐานทั่วไปที่มักมองว่าเจนเนอร์เรชัน วายมีแนวโน้มยอมรับความเสี่ยงมากกว่าเจเนอเรชันก่อนหน้า อธิบายได้ว่าการออมซึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายระยะยาว เช่น การเกษียณอายุหรือซื้อบ้าน ความมั่นคงทางสถาบันจึงมีบทบาทมากกว่าแรงจูงใจในการแสวงหาผลตอบแทน ในทางตรงกันข้าม ผลกระทบของเชิงลบ ได้แก่ ระยะเวลาในการออม, อัตราเงินเฟ้อ, หนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม และแหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในภาวะเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม การตอบสนองของเจนเนอร์เรชัน วาย สะท้อนถึงช่องว่างของทักษะด้านการวางแผนทางการเงิน ที่แม้จะมีความรู้พื้นฐาน แต่อาจยังขาดการกลั่นกรองและแปลงข้อมูลเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับงานของ มัลลิกา ก่อสกุล (2565) ที่เสนอว่า ปัจจัยความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดทักษะการประเมินสถานการณ์และทัศนคติที่เหมาะสมต่อความเสี่ยง และยังพบความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ Dhawan, D., & Mehta, S. K. (2019) ที่ชี้ว่า คนรุ่นมิลเลนเนียลในอินเดียให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการออมการลงทุนมากกว่าการแสวงหาผลตอบแทนสูงในระยะสั้น ซึ่งสะท้อนถึงรูปแบบการออมเชิงอนุรักษ์นิยม (conservative saving behavior) ที่เกิดขึ้นแม้ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย พบว่า ปัจจัยที่ปรึกษาทางการมีผลกระทบเชิงบวก และระยะเวลาจริงมีผลกระทบเชิงลบ ซึ่งในบริบทของการวิจัยนี้ “ระยะเวลาจริง” หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ลงทุนจริง หรือระยะเวลาที่ถือครองสินทรัพย์ทางการเงินมาแล้ว โดยเมื่อระยะเวลาการลงทุนเพิ่มขึ้น กลับพบว่าปริมาณการลงทุนมีแนวโน้มลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ หากมองในอีกมิติหนึ่ง ผู้ที่มีระยะเวลาการลงทุนยาวนานอาจได้บรรลุเป้าหมายทางการเงินบางประการแล้ว เช่น การซื้อบ้านหรือสะสมกองทุนเพื่อเกษียณ ส่งผลให้ความจำเป็นในการลงทุนเพิ่มเติมลดลง จึงสะท้อนออกมาเป็นผลเชิงลบต่อปริมาณการลงทุนโดยรวม ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่เพิ่งเริ่มลงทุน ที่มักมีแรงจูงใจสูงในการเพิ่มปริมาณการลงทุนเพื่อเร่งบรรลุเป้าหมายในอนาคตเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนของกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยด้านที่ปรึกษาทางการเงินมีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมพึ่งพิงความรู้จากภายนอก แม้เจนเนอร์เรชัน วาย จะเป็นรุ่นที่เติบโตในยุคที่เข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเองก็ตาม ชวนให้ถกเถียงถึงแนวโน้มของ “การบริโภคความรู้สำเร็จรูป” ผ่านอินฟลูเอนเซอร์ทางการเงิน แพลตฟอร์มรีวิว หรือแอปพลิเคชันด้านการลงทุน ซึ่งแม้จะเอื้อต่อการเข้าถึงการลงทุน แต่ก็อาจส่งผลให้ผู้ลงทุนขาดทักษะในการวิเคราะห์ด้วยตนเอง เป็นการเปลี่ยนจาก “การขาดข้อมูล” สู่ “ภาวะอิ่มตัวของข้อมูล (Information overload)” โดยไม่มีการกลั่นกรอง ซึ่งผลที่ “นโยบายภาครัฐ” ไม่ปรากฏอิทธิพล อาจตีความได้ว่าเป็น ข้อค้นพบที่ขัดแย้ง (contradictory finding) ซึ่งเปิดมิติใหม่ว่า

การสื่อสารนโยบายและการสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบันยังไม่สามารถแปลงเป็นพฤติกรรมการลงทุนของคนรุ่นใหม่ได้โดยตรง

จุดนี้ก็อาจเป็นสะท้อนถึงการขาดวินัยทางการเงินที่มีโครงสร้าง เพราะในขณะที่เทคโนโลยีช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึง แต่ก็อาจทำให้ “การลงทุนกลายเป็นกิจกรรมแบบทดลอง” มากกว่าจะมีเป้าหมายระยะยาว ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมของการลงทุนที่เน้นการวางแผนและประเมินความเสี่ยงอย่างรอบคอบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tolani, K., et al. (2020) ที่พบว่า นักลงทุนรุ่นใหม่ในอินเดียมีแนวโน้มพึ่งพาแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น สื่อดิจิทัล ที่ปรึกษา หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ ในการตัดสินใจลงทุนมากกว่าการวิเคราะห์ด้วยตนเอง ซึ่งสะท้อนรูปแบบพฤติกรรมการลงทุนที่อิงกับ “ข้อมูลภายนอก” คล้ายกับข้อค้นพบของกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 ปัจจัยและแนวทางใหม่ต่อปริมาณการออม และการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ในประเทศไทย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ปริมาณการออมและการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านความมั่นคงเชิงสถาบัน และ คุณภาพของคำแนะนำทางการเงิน มากกว่าปัจจัยพื้นฐานด้านรายได้หรือการศึกษาเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน ตลอดจนปัจจัยทางการเมือง ส่งผลต่อการตัดสินใจออมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งขัดแย้งกับข้อสันนิษฐานทั่วไปและผลการศึกษาของ Dhawan, D., & Mehta, S. K. (2019) ที่ชี้ว่าเจนเนอร์เรชัน วาย ในต่างประเทศมีแนวโน้มรับความเสี่ยงสูงกว่าเจนเนอร์เรชันก่อนหน้า ในทำนองเดียวกัน ความสะดวกในการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านเทคโนโลยีแม้มีผลต่อการออม แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญของการลงทุนเชิงซับซ้อน ซึ่งแตกต่างจากงานของ Tolani, K., (2020) ที่รายงานว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลมีบทบาทในการกระตุ้นทั้งการออมและการลงทุนควบคู่กัน นอกจากนี้ การได้รับคำแนะนำที่มีคุณภาพจากที่ปรึกษาทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการลงทุนมากกว่าการพึ่งพาหลายแหล่งข้อมูลในการออม ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงปัญหา ภาวะอิ่มตัวของข้อมูล (information overload) ที่พบมากในกลุ่มคนรุ่นใหม่ และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ มัลลิกา ก่อสกุล (2565) ที่ชี้ว่า ความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดทักษะการประเมินสถานการณ์และการแปลงข้อมูลไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน การที่ตัวแปร “ระยะเวลาจริง” ส่งผลเชิงลบต่อพฤติกรรมการลงทุน ถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมและงานของ Dhawan, D., & Mehta, S. K. (2019) ที่เชื่อว่าประสบการณ์ทางการเงินมากขึ้นย่อมทำให้การลงทุนเพิ่มขึ้นเสมอไป ตรงกันข้าม ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ยาวนานอาจทำให้บางส่วนของเจนเนอร์เรชัน วาย มีความระมัดระวังมากขึ้นแทนที่จะเพิ่มการลงทุน ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนและพลวัตของพฤติกรรมทางการเงินที่ยังไม่ถูกอธิบายอย่างชัดเจนในงานวิจัยก่อนหน้านี้

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมของเจนเนอร์เรชัน วาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ สถานะการณ์ทางการเมือง β=0.234, ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน β=0.226, ออมเพื่ออนาคต β=0.196และความสะดวก สามารถฝาก-ถอนได้ทุกวัน β=0.166 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ ระยะเวลาในการออม β= -0.345, อัตราเงินเฟ้อ β=-0.207, หนี้สินและรายจ่ายอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม β=-0.174 และแหล่งที่ให้คำแนะนำในการออม β= -0.212 โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายได้ที่ R^2= 20.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 3 พบว่า กลุ่มเจนเนอร์เรชัน วายที่ได้รับคำแนะนำทางการเงินในระดับที่แตกต่างกัน มีปริมาณการออมที่แตกต่างกัน และ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการออมในรูปตัวเงิน อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่า “คำแนะนำทางการเงิน” จากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ที่ปรึกษาทางการเงินหรือแหล่งข้อมูลออนไลน์ มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการออมในกลุ่มเจนเนอร์เรชัน วาย อาจอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเจนเนอร์เรชัน วาย มีแนวโน้มเลือกออมกับสถาบันการเงินที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความตระหนักถึงผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งอาจส่งผลต่อกำลังซื้อในอนาคต พฤติกรรมการออมของกลุ่มตัวอย่างจึงให้ความสำคัญกับความมั่นคงของแหล่งออมและแนวโน้มผลตอบแทนในระยะยาว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยที่ปรึกษาทางการเงิน β=0.508 และ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงลบ ได้แก่ ระยะเวลาจริง β=-0.22 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายได้ที่ R^2=33.0 ซึ่งสูงกว่าตัวแปรด้านการออมอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 และ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคำแนะนำทางการเงินแตกต่างกัน มีปริมาณการลงทุนที่แตกต่างกันและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณการลงทุนในรูปตัวเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่ปรึกษาทางการเงินที่น่าเชื่อถือ และระบบดิจิทัลที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลมีผลอย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเจนเนอร์เรชัน วาย มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรืออินฟลูเอนเซอร์ด้านการเงิน ซึ่งช่วยเสริมความมั่นใจในการตัดสินใจลงทุนอย่างมีเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการออมและการลงทุนที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของเจนเนอร์เรชัน วาย เช่น มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้เริ่มออมและลงทุนในสินทรัพย์ความเสี่ยงต่ำ สนับสนุนการลงทุนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และจัดบริการ “ที่ปรึกษาทางการเงินออนไลน์ฟรี” สำหรับผู้มีรายได้น้อย พร้อมกับรณรงค์สร้างวินัยทางการเงินผ่านโซเชียลมีเดีย โดยบรรจุ “ความรู้ทางการเงิน” เป็นวาระแห่งชาติ และดำเนินแคมเปญระดับประเทศอย่างจริงจัง

1.2 หน่วยงานด้านการเงิน ควรพัฒนาเครื่องมือการเงินที่เข้าถึงง่าย ใช้งานสะดวก และตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของคนรุ่นใหม่ เช่น แอปออมเงินอัตโนมัติ บัญชีออมตามเป้าหมาย และสื่อการเรียนรู้ผ่านเกมการเงิน ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรและการให้คำแนะนำแบบรายเดือนที่เข้าใจง่าย เพื่อสนับสนุนนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับการออมและการลงทุน

1.3 สถานศึกษา ควรบูรณาการความรู้ด้านการเงินส่วนบุคคลเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ โดยเฉพาะมัธยมและอุดมศึกษา ผ่านกิจกรรมเสริม เช่น คลินิกการเงิน หรือการแข่งขันจำลองการลงทุน เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงินและประสบการณ์จริงให้กับนักเรียนตั้งแต่เยาว์วัย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความกระจายตัวมากเกินไป ดังนั้นสำหรับการทำงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยควรมีการศึกษาต่อยอดโดยแยกวิเคราะห์เจาะลึกตาม

ลักษณะเฉพาะ แม้งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากและมีความหลากหลาย แต่การศึกษายังไม่ได้ลงลึกด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเข้าถึงเทคโนโลยี หรือเงื่อนไขรายได้ในแต่ละภูมิภาค จึงควรมีการศึกษาระดับจังหวัดหรือเปรียบเทียบต่างภูมิภาคเพื่อใช้ในการวางนโยบายในเชิงพื้นที่ (Place-based policy) เพื่อเข้าใจพฤติกรรมการออมและการลงทุนของเจนเนอร์เรชัน วาย ได้ชัดเจนขึ้น

2.2 แบบสอบถามบางส่วนใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึกแบบผสม (Mixed-methods) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงพฤติกรรมที่ลึกซึ้ง เช่น การสัมภาษณ์หรือ focus group เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อเข้าใจเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ และจะสามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล

2.3 การศึกษาในอนาคตควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออม และการลงทุน เพิ่มเติม เช่น อัตราการพึ่งพิงในครัวเรือน วัฒนธรรม สกุลเงินดิจิทัล เป็นต้น เพื่อให้การศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฬารัตน์ ศิริอังกุล. (2563). *ทัศนคติการออมและการลงทุนของ generation Y ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทยปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2565ThaiFLsurvey.

นิตยา ปะอินทร์. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน เปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

มัลลิกา ก่อสกุล. (2565). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการออมของกลุ่มคนเจเนอเรชันวายในภาวะสังคมผู้สูงอายุไทย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ลือรัตน์ อนุรัตน์พานิช. (2559). *เจนเอ็กซ์ เจนวาย เจนแซด คืออะไร*. สืบค้นจาก http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/330/เจนวาย-เจนแซด/.

ศรัณยา สมทรง. (2565). *โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมทางการเงิน ของลูกค้าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. (2568). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎรแยกตามเพศ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568*. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData.

สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย. (2568). *นักลงทุน Gen Y ครองตลาดหุ้นไทย*. สืบค้นจาก https://www.efinancethai.com/efinReview/efinReviewMain.aspx?name=er_202503101651&utm_source=chatgpt.com.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF.

Dhawan, D., & Mehta, S. K. (2019). Saving and investment pattern: Assessment and prospects. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives, 8*, 123-132.

Green, S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis. *Multivariate behavioral research, 26*(3), 499-510.

Hair, J. F., Money, A. H., Samouel, P., & Page, M. (2007). Research methods for business. *Education + Training, 49*(4), 336-337.

Tolani, K., Sao, R., Bhadade, P., & Chandak, S. (2020). Money and generations: Financial choices made by Gen X and Gen Y. *International Journal of Management, 11*(4), 657-672.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper. & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 187-200.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Influencing Health Insurance Purchase Decisions After the COVID-19 Pandemic

Thiwaporn Triwong[1] Mana Luksamee-Arunothai[2*] and Chidtawan Chanakul[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: fecomnl@ku.ac.th*

ABSTRACT

This study aims to analyze the factors influencing the decision to purchase health insurance products among residents of Bangkok and nearby provinces in the post-COVID-19 context. The research is grounded in behavioral economics, marketing mix theory, and demographic theory. The sample consisted of 400 individuals aged 18–60 years. Data were collected using a questionnaire with Cronbach's alpha = 0.85 and analyzed using descriptive statistics, one-way analysis of variance, and binary logistic regression analysis. The findings revealed that for the demographic variables, education and occupation factors showed significant influence on the decision to purchase health insurance. Among the marketing mix factors, clearly defined and need-responsive insurance products as well as distribution channels and promotional approaches that avoided intrusiveness statistically significantly affected the decision, regarding behavioral factors, perceived risk and the desire for life security were found to have a strong influence on the decision to purchase health insurance. These findings provide empirical insights beneficial for developing marketing strategies and product designs that align with consumer characteristics and behavior in the post-COVID-19 era.

Keywords: Health Insurance, COVID-19, Consumer Behavior

Received: 25 June 2025;
Revised: 31 August 2025;
Accepted: 8 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ หลังเหตุการณ์โควิด-19

ธิวาภรณ์ ตรีวงค์[1] มานะ ลักษมีอรุโณทัย[2*] และ ชิดตะวัน ชนะกุล[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: fecomnl@ku.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยอ้างอิงแนวคิดเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด และทฤษฎีประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนอายุ 18–60 ปี จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha = 0.85 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบทวิ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ ระดับการศึกษา และอาชีพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพอย่างมีนัยยะสำคัญ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนและตอบโจทย์ความต้องการผู้บริโภค ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดที่ไม่รบกวนการใช้ชีวิต ส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยยะสำคัญ สำหรับปัจจัยด้านพฤติกรรม พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงและความต้องการความมั่นคงในชีวิตมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพอย่างมีนัยยะสำคัญ ผลการศึกษาดังกล่าวให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดและการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคหลังโควิด-19

คำสำคัญ: ประกันสุขภาพ, โควิด-19, พฤติกรรมผู้บริโภค

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อเศรษฐกิจและระบบสาธารณสุขทั่วโลก มาตรการควบคุม เช่น การล็อกดาวน์ ส่งผลให้ธุรกิจหยุดชะงักและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์นี้ยังส่งผลต่อห่วงโซ่อุปทานโลก โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบจากมาตรการควบคุมโรคของจีน ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา สังคม และการบริหารจัดการของรัฐ ระบบสาธารณสุขเผชิญกับความกดดัน ขณะที่สุขภาพจิตประชาชนและความสัมพันธ์ทางสังคมได้รับผลกระทบจากการกักตัวและการสูญเสียรายได้ (เสาวณี จันทะพงษ์ และทศพล ต้องหุ้ย, 2563)

ธุรกิจประกันสุขภาพได้รับผลกระทบโดยตรงจากโควิด-19 ทั้งในแง่ของความต้องการผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานและการประเมินความเสี่ยงโควิด-19 และส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มครองที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงด้านสุขภาพมากขึ้น และมีความตระหนักต่อการบริหารความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดความต้องการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์หลังโควิด-19 ประชาชนทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของการมีประกันสุขภาพมากขึ้นเห็นได้จากการที่มีจำนวนกรมธรรม์เพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจากข้อมูลสถิติในช่วงปี พ.ศ. 2560–2565 พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการเติบโตต่อเนื่อง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตแบบบำนาญ สะท้อนถึงความต้องการในการวางแผนทางการเงินระยะยาวของประชาชน นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ประเภท “ยูนิตลิงค์” และ “ยูนิเวอร์แซลไลฟ์” ก็ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนว่าพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกัน

ของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยหันมาให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เน้นความมั่นคงทางสุขภาพและการปกป้องทางการเงินระยะยาวมากขึ้นกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพภายใต้สัญญาเพิ่มเติมจึงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และความตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพหลังการระบาดของโควิด-19 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในไทยอยู่บ้าง แต่ยังขาดการศึกษาเชิงเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังโควิด-19 อย่างชัดเจน งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นศึกษาปัจจัยบางด้าน เช่น งานวิจัยของ ชุติกาญจน์ ลิ้มสุวรรณ (2566) ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพส่วนบุคคลในกลุ่มคนอายุ 25–35 ปี ซึ่งมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) พบว่า ผลิตภัณฑ์และราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด ขณะที่เพศและอายุไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ ปาณระวี สกุลแก้ว (2564) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อประกันภัยโควิด-19 ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Y ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าการรับรู้ความเสี่ยงมีผลต่อความตั้งใจซื้อประกันภัยและมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของผู้บริโภค และงานของ พณีพรรณ สมบัติ (2564) ที่ระบุว่า การยอมรับความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพ ความเป็นส่วนตัว และเวลา มีอิทธิพลสำคัญต่อการซื้อประกันสุขภาพออนไลน์

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ พฤติกรรมผู้บริโภค และการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการระบาดของโควิด-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้าน ประชากรศาสตร์ด้านพฤติกรรมและด้านการตลาด ที่ส่งผลต่อการ เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานครและ จังหวัดใกล้เคียง หลังเกิดการระบาดโควิด-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยฉบับนี้ คือผู้บริโภคในประเทศไทย ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และปทุมธานี ที่มีอายุระหว่าง 18-60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการพิจารณาเลือกซื้อประกันภัยสุขภาพ หรือมีประสบการณ์ในการใช้บริการประกันภัยสุขภาพอยู่แล้วในช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดโควิด-19 (หรือก่อนวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2562 ตามประกาศ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยฉบับนี้จะคำนวณกรณีไม่ทราบประชากรใช้วิธี การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยคำนวณจากสูตรของ Cochran (1977) มีสมมติฐานว่า ข้อมูลมีการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution) ซึ่งกำหนดระดับความแปรปรวนสูงสุด คือ p = 0.5 และ q = 0.5 โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 385 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่ครบถ้วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งออกแบบขึ้นเพื่อวัดปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมและการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อประกันภัยสุขภาพ โดยแบบสอบถามนี้ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 ชุด ก่อนดำเนินการจริง และนำไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งได้ค่า 0.85 ซึ่งมากกว่า 0.7 จึงถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับที่น่าเชื่อถือและเหมาะสมสำหรับใช้ในการศึกษา (Cronbach, 1984) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ใบขออนุญาตเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนประสม

ทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ และส่วนที่ 5 คำถามคัดกรองและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านส่วนผสมการตลาด และด้านพฤติกรรม มีผลต่อการเลือกซื้อประกันสุขภาพในยุคหลังการระบาดโควิด-19

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวบข้อมูลในการวิจัย ลักษณะข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงจากการใช้แบบสอบถาม โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ตัวอย่างจำนวน 400 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยให้ตัวอย่างทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่านอีเมลล์ เว็บไซต์ของ Google Docs หรือแพลตฟอร์มโซเชียล และการแจกแบบสอบถามแบบตัวต่อตัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการซื้อประกันสุขภาพผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง แล้วจึงประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วย วิธีการทางสถิติโดยการวิเคราะห์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพการสมรส และรายได้ พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการเลือกซื้อ โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

5.2.1 การวิเคราะห์แบบ Independent-Sample t-Test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อทดสอบว่า ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลถึงการเลือกซื้อประกันสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ที่แตกต่างกันหรือไม่

5.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงโลจิสติก โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงโลจิสติกทวิภาค (Binary Logistic Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยมีตัวแปรต้นหลายตัวที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ทั้งนี้ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้วิธี Pearson's Correlation และ VIF (Variance Inflation Factor) ทั้งนี้ได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ยอมรับได้ไม่เกิน 0.8 และไม่เกิน 5 ตามลำดับ ซึ่งเป็นระดับความสัมพันธ์ที่ถือว่าสูง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา Multicollinearity ที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ซึ่งอาจส่งผลให้การประมาณค่าของแบบจำลองมีความคลาดเคลื่อนหรือบิดเบือนผลการวิเคราะห์

$$\text{Log odds (P)} = \text{Logit (P)} = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \ldots + \beta_k X_k + \varepsilon$$

โดยที่ P คือ ความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจศึกษา

α คือ ส่วนตัดแกน Y หรือค่าของ Y เมื่อ X เท่ากับ 0

β_k คือ ค่าคงที่หรือความชันของเส้นตรง

ε คือ ความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้ Binary Logistic Regression ซึ่งสามารถเขียนในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \ldots + \beta_{48} X_{48}$$

โดยสมมุติให้ Y คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ ที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า คือ

Y = 1 คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพเพิ่ม หรือเพิ่มวงเงินความคุ้มครองในช่วงหลังเหตุการณ์โควิด-19 (หรือหลังวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565) เมื่อเทียบกับช่วงก่อนเหตุการณ์โควิด-19 (หรือก่อนวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563)

Y = 0 คือ การตัดสินใจไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพเพิ่ม หรือเพิ่มวงเงินความคุ้มครองในช่วงหลังเหตุการณ์โควิด-19 (หรือหลังวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565) เมื่อเทียบกับช่วงก่อนเหตุการณ์โควิด-19 (หรือก่อนวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563)

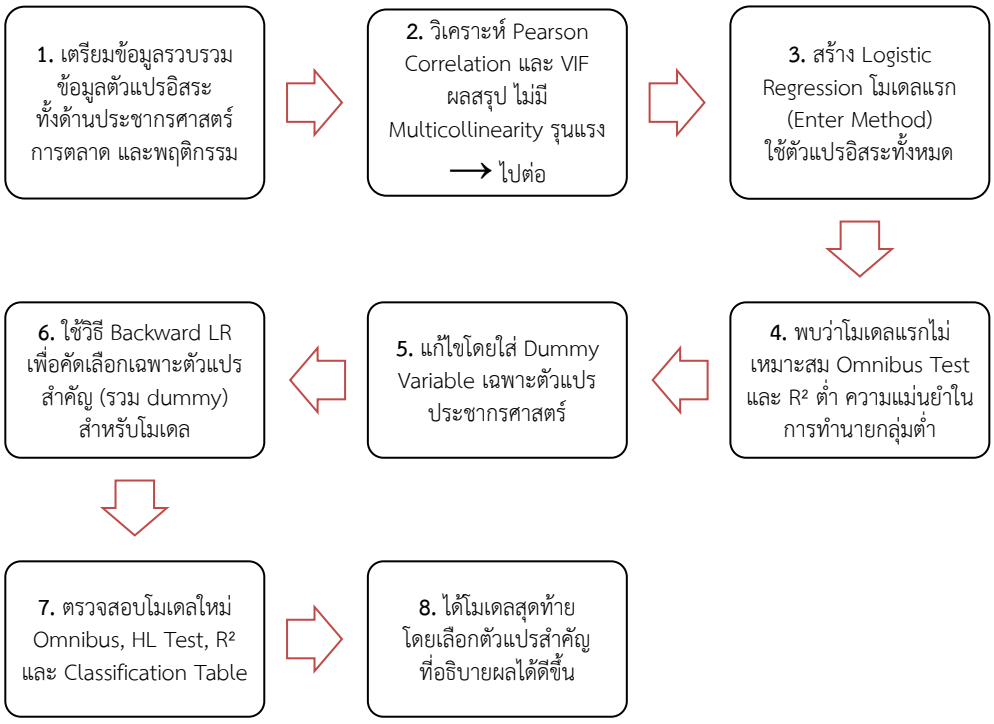
และกำหนดให้ตัวแปรอิสระ (X) คือ ตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ ด้านพฤติกรรม และด้านการตลาด ดังนี้

1) ปัจจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

2) ปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาด ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด

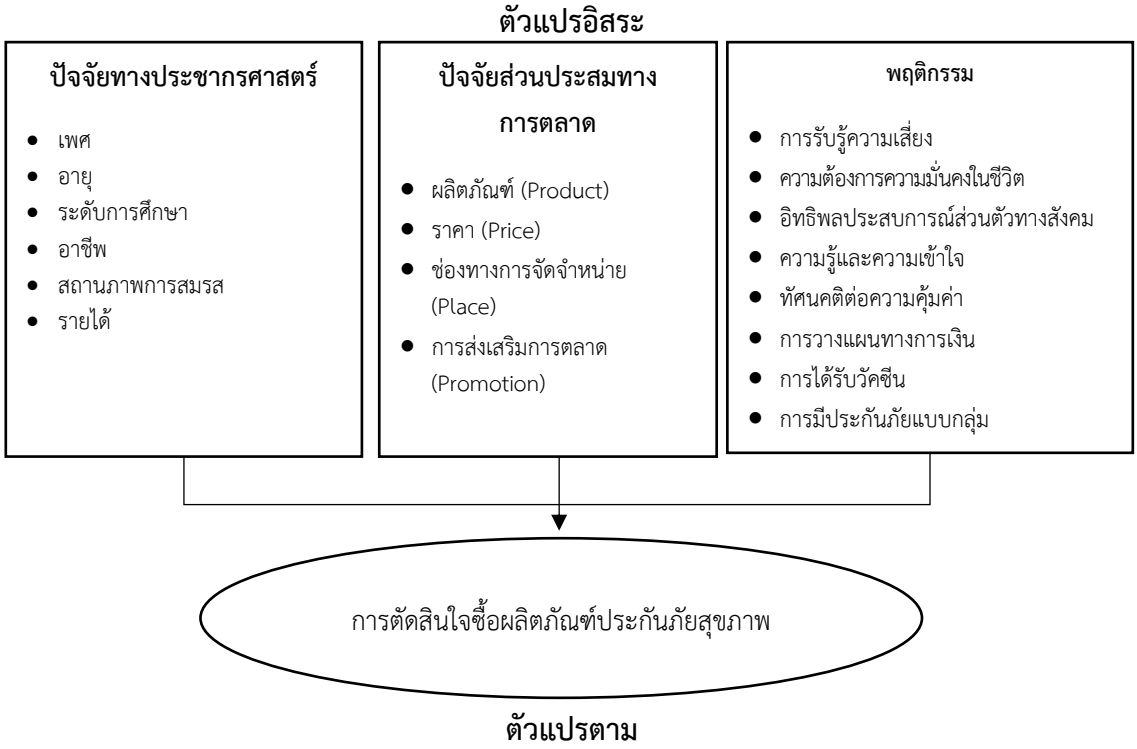
3) ปัจจัยทางด้านพฤติกรรม ประกอบไปด้วย 9 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยง ความต้องการความมั่นคงในชีวิต อิทธิพลทางสังคม ประสบการณ์ส่วนตัว ความรู้และความเข้าใจ ทัศนคติต่อความคุ้มค่า การวางแผนทางการเงิน การได้รับวัคซีนโควิด-19 การมีประกันภัยแบบกลุ่ม

ทั้งนี้ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ดำเนินตามขั้นตอนที่แสดงในแผนผังด้านล่าง (ภาพที่ 1) เพื่อให้ได้โมเดลที่เหมาะสมและเลือกตัวแปรที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ โดยเริ่มจากการเตรียมข้อมูลและตรวจสอบคุณสมบัติของตัวแปรอิสระ ไปจนถึงการสร้างและปรับปรุงโมเดลถดถอยเชิงโลจิสติก จนได้โมเดลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ โดยเน้นเลือกตัวแปรที่มีนัยสำคัญและสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยทั้งนี้ โดยตัวแปรในกรอบแนวคิดถูกกำหนดโดยอ้างอิงจากทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มักใช้ในการอธิบายความแตกต่างของพฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4 Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด อ้างอิงจากแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ส่วนปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคทั้ง 9 ด้าน เช่น การรับรู้ความเสี่ยง ความต้องการความมั่นคงในชีวิต และทัศนคติต่อความคุ้มค่า ถูกเลือกโดยอ้างอิงจากทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1943) และแนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภคของ Schiffman & Wisenblit (2019) เพื่อสะท้อนปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ

ภาพที่ 1 แผนผังขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เปรียบเทียบสัดส่วนลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์กับการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ พบว่า จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ประกอบไปด้วย ข้อมูลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพการสมรส พบว่า เพศหญิง มีสัดส่วนผู้ซื้อสูงสุดที่ 127 คน (ร้อยละ 52.48) และกลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนที่ 10 คน (ร้อยละ 55.56) สำหรับระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีสัดส่วนแนวโน้มสูงสุดที่ 21 คน (ร้อยละ 63.64) โดยรายได้ 30,001-40,000 ที่ 52 คน (ร้อยละ 53.06) สถานภาพหย่าร้าง มีสัดส่วนที่ 13 คน (ร้อยละ 9.09) และอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีสัดส่วนที่ 91 คน (ร้อยละ 45.5) อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ ยกเว้นอาชีพ ซึ่งมีแนวโน้มส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	ซื้อ		ไม่ซื้อ		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ					**.22**
ชาย	73	46.20	85	53.80	
หญิง	127	52.48	115	47.52	
อายุ					**.99**
20 – 40 ปี	124	50	124	50	
41 – 60 ปี	53	50.48	52	49.52	
61 ปีขึ้นไป	10	55.56	8	44.44	
ต่ำกว่า 20 ปี	13	44.83	16	55.17	

ตารางที่ 1 ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	ซื้อ		ไม่ซื้อ		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ระดับการศึกษา					**.15**
ปริญญาตรี	75	46.30	87	53.70	
ปวส./อนุปริญญา	91	52.91	81	47.09	
มัธยมศึกษา/ปวช.	13	39.39	20	60.61	
สูงกว่าปริญญาตรี	21	63.64	12	36.36	
รายได้ (บาท)					**.70**
10,001 - 20,000	37	49.33	38	50.67	
20,001 - 30,000	79	51.30	75	48.7	
30,001 - 40,000	52	53.06	46	46.94	
40,001 - 50,000	12	40	18	60.0	
ต่ำกว่า 10,000	9	39.13	14	60.87	
มากกว่า 50,000	11	55.0	9	45.0	
สถานภาพสมรส					**.17**
สมรส	107	53.50	93	46.50	
หย่าร้าง	13	59.09	9	40.91	
โสด	80	44.94	98	55.06	
อาชีพ					**.07**
ธุรกิจส่วนตัว	20	10	40	20	
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	91	45.50	82	41	
นักเรียน/นักศึกษา	23	11.50	23	11.50	
พนักงานบริษัท	63	31.50	51	25.50	
อื่น ๆ	3	1.50	4	2	

2. ปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาด

ปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้อและไม่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก โดยการมีผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการ มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านราคา มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลาง โดย ค่าเบี้ยประกันมีความเหมาะสมกับผลตอบแทนที่ได้รับ มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลาง โดยการมีสำนักงานสาขาและตัวแทนขายประกันที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลาง โดยการมีของขวัญ ของแถม ของแจก ของที่ระลึก เมื่อซื้อประกัน มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาดต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ

ตัวแปร	ตัดสินใจซื้อ		ตัดสินใจไม่ซื้อ		ภาพรวม		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	**3.848**	**1.058**	**3.712**	**1.068**	**3.78**	**1.062**	**มาก**
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เอาประกัน	3.91	0.99	3.82	1.04	3.87	1.01	มาก
ความชัดเจนและเข้าใจง่ายของกรมธรรม์ (เงื่อนไข ข้อยกเว้น การคุ้มครอง)	3.71	1.15	3.74	1.15	3.73	1.15	มาก
สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมที่น่าสนใจ เช่น การคุ้มครองค่ารักษาพยาบาล	3.27	1	3.31	1	3.29	1	ปานกลาง
ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของบริษัทประกันภัย	2.99	1.08	2.97	1.08	2.98	1.08	ปานกลาง
การนำเบี้ยประกันไปใช้เป็นสิทธิหักลดหย่อนภาษี	2.76	1.07	2.72	1.07	2.74	1.12	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาดต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ (ต่อ)

ตัวแปร	ตัดสินใจซื้อ		ตัดสินใจไม่ซื้อ		ภาพรวม		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านราคา (Price)	**3.17**	**1.04**	**3.10**	**0.99**	**3.14**	**1.02**	**ปานกลาง**
ความเหมาะสมของค่าเบี้ยประกันเมื่อเทียบกับระดับความคุ้มครองและวงเงินเอาประกัน	2.88	1.01	2.82	0.91	2.85	0.97	ปานกลาง
ความคุ้มค่าเชิงผลตอบแทนของค่าเบี้ยประกันเมื่อพิจารณาจากสิทธิประโยชน์	3.51	1.07	3.42	1.06	3.47	1.07	มาก
เงื่อนไขและรูปแบบการชำระเบี้ยประกันที่สอดคล้องกับความต้องการความสามของผู้เอาประกัน	3.13	1.03	3.07	1.01	3.1	1.02	ปานกลาง
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย (Place)	**3.33**	**1.03**	**3.24**	**1.03**	**3.29**	**1.03**	**ปานกลาง**
การติดต่อเจ้าหน้าที่ที่สะดวกรวดเร็วและหลากหลายช่องทาง เช่น อินเทอร์เน็ต คอลเซ็นเตอร์ และสำนักงาน	3.2	1.03	3.09	0.97	3.15	1	ปานกลาง
การมีสำนักงานสาขาและตัวแทนขายที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย	3.53	1.06	3.40	1.06	3.47	1.06	มาก
ความสะดวกในการซื้อกรมธรรม์และชำระเบี้ยประกัน (ช่องทางออนไลน์ เคาน์เตอร์ หรือระบบอัตโนมัติ)	3.27	1.01	3.22	1.04	3.24	1.03	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	**3.31**	**1.08**	**3.27**	**1.08**	**3.29**	**1.08**	**ปานกลาง**
การจัดโปรโมชั่นและกิจกรรมส่งเสริมการขายที่น่าสนใจ เช่น กิจกรรมพิเศษ งานบูธ หรือแคมเปญเฉพาะกลุ่ม	3.2	1	3.24	1.04	3.22	1.02	ปานกลาง
ของสมนาคุณ ของแถม หรือของที่ระลึกเมื่อซื้อกรมธรรม์ มีความน่าสนใจและมีมูลค่าเชิงประโยชน์	3.48	1.13	3.58	1.12	3.53	1.12	มาก
การติดต่อเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือโทรเชิญชวนต้องไม่รบกวนหรือก่อความไม่สะดวกต่อผู้ได้รับการติดต่อ	3.24	1.1	3.18	1.06	3.21	1.08	ปานกลาง

3. ปัจจัยทางด้านพฤติกรรม

ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมกับการตัดสินใจเลือกซื้อและไม่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันภัยสุขภาพ พบว่า ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก โดยการรับรู้ว่าตัวเองหรือครอบครัวอาจเผชิญกับความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยในอนาคต มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านความมั่นคงในชีวิต มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง โดยรู้สึกว่าการทำประกันช่วยเพิ่มความมั่นคงได้ มีผลต่อการตัดสินใจปัจจัยด้านประสบการณ์ส่วนตัว โดยการเจ็บป่วยหรือการได้รับผลกระทบจากโควิด-19 มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง โดยการมีความรู้เกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์ประกันมาก มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านทัศนคติต่อความคุ้มค่า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง โดยราคาของประกันสุขภาพที่เกี่ยวกับ โควิด-19 เมื่อเทียบกับความคุ้มครองที่ได้รับ มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านวางแผนทางการเงิน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง การทำประกันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเงินในระยะยาว มีผลต่อการตัดสินใจสูงสุด ปัจจัยด้านการได้รับวัคซีนโควิด-19 มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านการมีประกันภัยแบบกลุ่ม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ

ตัวแปร	ตัดสินใจซื้อ		ตัดสินใจไม่ซื้อ		ภาพรวม		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การรับรู้ความเสี่ยง	**3.46**	**1.07**	**3.43**	**1.05**	**3.44**	**1.06**	**มาก**
การรับรู้ว่าตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวอาจมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยในอนาคต	3.66	1.12	3.66	1.11	3.66	1.11	มาก
การรับรู้ว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ตนเองหรือครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น	3.5	1.10	3.52	1.08	3.51	1.09	มาก
ระดับความกังวลต่อความเสี่ยงจากอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ไม่คาดคิดในชีวิตประจำวัน	3.22	1.00	3.10	0.97	3.16	0.98	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ (ต่อ)

ตัวแปร	ตัดสินใจซื้อ		ตัดสินใจไม่ซื้อ		ภาพรวม		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความต้องการความมั่นคงในชีวิต	**3.05**	**1.05**	**3.07**	**1.04**	**3.06**	**1.04**	**ปานกลาง**
ระดับความสำคัญที่ให้ต่อการป้องกันความเสี่ยงทางการเงินในอนาคต	2.86	0.94	2.90	0.89	2.88	0.91	ปานกลาง
การรับรู้ว่าการทำประกันช่วยเพิ่มความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.26	1.14	3.32	1.09	3.29	1.12	ปานกลาง
อิทธิพลจากครอบครัวหรือเพื่อนในการชักจูงให้พิจารณาการทำประกัน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.04	1.04	3.07	1.08	3.05	1.06	ปานกลาง
การได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินเกี่ยวกับการทำประกันในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.03	1.07	3.00	1.08	3.02	1.08	ปานกลาง
ประสบการณ์ส่วนตัว	**2.96**	**0.94**	**2.90**	**0.89**	**2.93**	**0.91**	**ปานกลาง**
ผลของการเจ็บป่วยหรือการได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ต่อการตัดสินใจทำประกันสุขภาพ	2.96	0.94	2.90	0.89	2.93	0.91	ปานกลาง
ความรู้ความเข้าใจ	**3.12**	**1.01**	**3.16**	**1.00**	**3.14**	**1.00**	**ปานกลาง**
ระดับความรู้เกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์ประกันที่มีอยู่ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประกันที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19	3.12	0.95	3.09	0.96	3.11	0.95	ปานกลาง
การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความคุ้มครองจากการทำประกันสุขภาพในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.12	1.07	3.22	1.04	3.17	1.05	ปานกลาง
ทัศนคติต่อความคุ้มค่า	**3.04**	**0.99**	**3.04**	**0.98**	**3.04**	**0.99**	**ปานกลาง**
การรับรู้ถึงความคุ้มค่าของการทำประกันสุขภาพในช่วงโควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ที่ได้รับ	2.96	1.03	2.94	0.93	2.95	0.98	ปานกลาง
ระดับความพึงพอใจต่อราคาของประกันสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบกับความคุ้มครองที่ได้รับ	3.12	0.96	3.13	1.02	3.12	0.99	ปานกลาง
การวางแผนทางการเงิน	**3.10**	**0.99**	**3.12**	**1.03**	**3.11**	**1.01**	**ปานกลาง**
การปรับแผนการเงินเพื่อรองรับผลกระทบจากโควิด-19	3.01	0.90	3.01	0.94	3.01	0.92	ปานกลาง
การทำประกันในฐานะส่วนหนึ่งของแผนการเงินระยะยาว โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.18	1.07	3.22	1.11	3.20	1.09	ปานกลาง
ผลของการได้รับวัคซีนโควิด-19 ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ	**2.98**	**0.88**	**2.98**	**0.85**	**2.98**	**0.86**	**ปานกลาง**
ผลของการมีประกันภัยแบบกลุ่มต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ	**3.01**	**0.87**	**2.88**	**0.90**	**2.95**	**0.88**	**ปานกลาง**

4. การวิเคราะห์ Binary Logistic Regression

การวิเคราะห์ Binary Logistic Regression เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพเพิ่มเติมหลังสถานการณ์ COVID-19 พบว่า ตัวแปรการศึกษา (B = 0.927) และอาชีพ (B = -1.093) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจซื้อ (p-value = 0.028 และ 0.001 ตามลำดับ) โดยกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อสูงกว่ากลุ่มอ้างอิงถึง 2.5 เท่า ขณะที่กลุ่มอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีแนวโน้มซื้อน้อยกว่าอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ตัวแปรสถานภาพสมรส (Sta) และปัจจัยการตลาดบางมิติ (ช่องทางจัดจำหน่ายและโปรโมชั่น) แม้ไม่แสดงนัยสำคัญในระดับ 0.05 แต่มีแนวโน้มส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับนัยสำคัญ 0.10 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression

ตัวแปรที่คงอยู่ในโมเดล	B	Sig.	Exp(B)	ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95
การศึกษา	0.927	0.028	2.527	1.17 – 5.783
อาชีพ (ธุรกิจส่วนตัว)	-1.093	0.001	0.335	0.178 – 0.630
สถานภาพสมรส	0.320	0.072	1.377	0.972 – 1.952
การมีสำนักงานสาขาและตัวแทนขายที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย	0.168	0.104	1.183	0.966 – 1.448
ของสมนาคุณ ของแถม หรือของที่ระลึกเมื่อซื้อกรมธรรม์ มีความน่าสนใจและมีมูลค่าเชิงประโยชน์	-0.167	0.091	0.846	0.697 – 1.027
การติดต่อเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือโทรเชิญชวนต้องไม่รบกวนหรือก่อความไม่สะดวกต่อผู้ได้รับการติดต่อ	0.163	0.119	1.177	0.959 – 1.444
ค่าคงที่	-0.938	0.093	0.392	

อภิปรายผล

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะอาชีพ มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยกลุ่มที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น สอดคล้องกับทฤษฎีประชากรศาสตร์ที่ระบุว่าความมั่นคงทางรายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดพฤติกรรมการวางแผนสุขภาพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนต้องบริหารความเสี่ยงทางการเงินอย่างระมัดระวังและมักให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายจำเป็นก่อนการลงทุนในประกันสุขภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมาริน วิริยานุวัฒน์กุล (2565) ที่พบว่าอาชีพและรายได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อประกันชีวิตพร้อมสัญญาเพิ่มเติมด้านสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร การมีรายได้ไม่แน่นอนและภาระครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการบริหารความเสี่ยงและตัดสินใจลงทุนในประกันสุขภาพ นอกจากอาชีพแล้ว ระดับการศึกษาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยง ตลอดจนมีข้อมูลที่เพียงพอในการเปรียบเทียบทางเลือก ส่งผลให้สามารถประเมินความคุ้มค่าและประโยชน์ของการทำประกันสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ของ Becker (1994) ที่ชี้ว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่เพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจและการจัดการความเสี่ยง ดังนั้นทั้ง “อาชีพ” และ “ระดับการศึกษา” จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพในยุคหลังโควิด-19

ในด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) พบว่า ช่องทางจัดจำหน่ายที่ครอบคลุมและเข้าถึงง่าย รวมถึงการส่งเสริมการตลาดที่โปร่งใสและไม่รบกวน เป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ แม้ความสัมพันธ์จะปรากฏในระดับนัยสำคัญที่ 0.10 แต่แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงความสำคัญของ “ช่องทาง” และ “การสื่อสาร” ที่เหมาะสมในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงบริการและข้อมูลที่โปร่งใส ชัดเจน อีกทั้งต้องการประสบการณ์การซื้อที่ไม่สร้างความรำคาญหรือความรู้สึกถูกกดดัน ส่งผลให้บริษัทที่มีช่องทางจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่ายและการสื่อสารที่จริงใจ สามารถสร้างความไว้วางใจและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อได้มากกว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ที่เน้นว่าการจัดการส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมสามารถสร้างคุณค่ารับรู้ (Perceived Value) และประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้บริโภค

ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) และความต้องการความมั่นคงในชีวิต ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อเผชิญกับความไม่แน่นอนหรือความเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น การแพร่ระบาดของโรค ผู้บริโภคจะเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อชีวิตและการเงิน จึงมีแนวโน้มแสวงหาหลักประกันหรือมาตรการป้องกันที่ช่วยสร้างความอุ่นใจและลดความเสี่ยงในอนาคต

ผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดของ Maslow (1943) ที่ชี้ว่าความต้องการความมั่นคง (Safety Needs) เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในพฤติกรรมมนุษย์ โดยเฉพาะในบริบทของวิกฤตสุขภาพที่เพิ่มความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Schiffman & Wisenblit (2007) และ Gitman & Joehnk (2010) ที่เน้นย้ำว่าการรับรู้ความเสี่ยง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประกัน ทัศนคติต่อความคุ้มค่า และการวางแผนทางการเงิน ล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่กระตุ้นการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้กลับไม่พบว่าปัจจัยด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะการรับรู้ความเสี่ยง มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า การตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพเพิ่มเติมในช่วงหลังโควิด-19 อาจถูกกำหนดมากกว่าโดยข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษา มากกว่าความรู้สึกส่วนบุคคลต่อความเสี่ยง อาจสะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้บริโภคจะรับรู้ถึงความเสี่ยง แต่หากขาดทรัพยากรทางเศรษฐกิจหรือศักยภาพในการจัดการค่าใช้จ่าย ความเสี่ยงที่รับรู้ก็ไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพได้

องค์ความรู้ใหม่

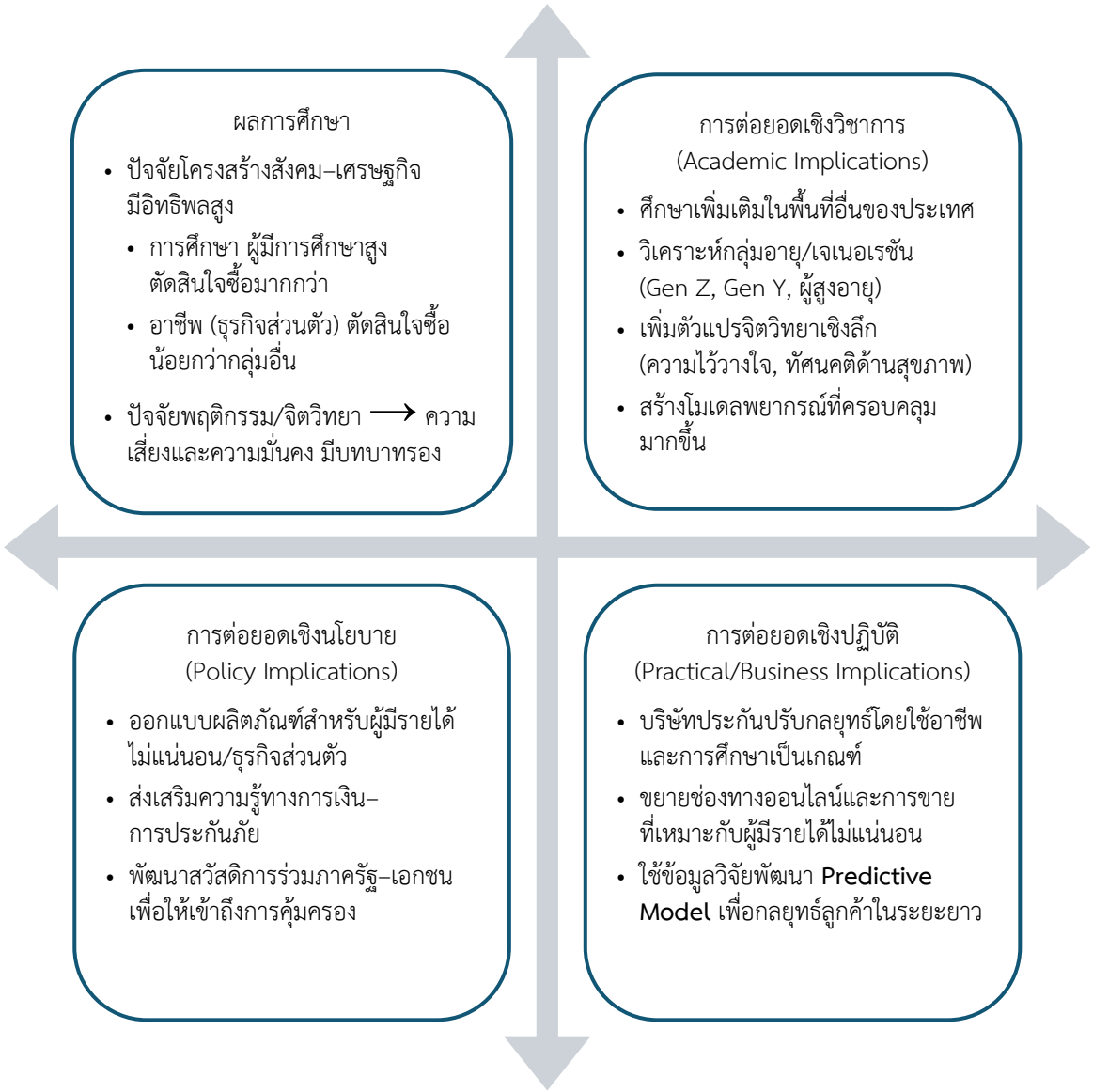
การศึกษานี้ค้นพบว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ การศึกษา และ อาชีพ มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพในยุคหลังโควิด-19 โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสซื้อประกันสุขภาพมากกว่าระดับอื่น ขณะที่ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ แม้ปัจจัยด้านการตลาด เช่น การมีช่องทางจัดจำหน่ายครอบคลุม ของสมนาคุณและวิธีการนำเสนอที่ไม่รบกวน จะมีผลในเชิงทฤษฎี แต่ไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลการวิเคราะห์ ทำให้เห็นชัดว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอำนาจในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคมากกว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมหรือจิตวิทยา

สิ่งที่งานวิจัยสะท้อนให้เห็นจึงมิใช่เพียงการตอกย้ำบทบาทของการรับรู้ความเสี่ยงหรือความต้องการความมั่นคง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว แต่เป็นการยืนยันว่าโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการศึกษาและอาชีพ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการทำนายพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพของประชาชนในบริบทหลังโควิด-19 ผลลัพธ์นี้สามารถต่อยอดได้ในหลายมิติ ทั้งเชิงวิชาการ นโยบาย และการปฏิบัติจริง

ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้สามารถขยายไปยังพื้นที่อื่นของประเทศเพื่อเปรียบเทียบว่าผลลัพธ์ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลแตกต่างจากภูมิภาคอื่นหรือไม่ อีกทั้งยังสามารถศึกษากลุ่มอายุหรือเจเนอเรชันต่าง ๆ เช่น Gen Z, Gen Y และผู้สูงอายุ เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจมีอิทธิพลแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ยังควรผสมผสานกับตัวแปรด้านจิตวิทยาเชิงลึก เช่น ความไว้วางใจในสถาบันการเงินหรือทัศนคติด้านสุขภาพ เพื่อสร้างโมเดลเชิงพยากรณ์ที่ครอบคลุมและแม่นยำมากขึ้น

ในเชิงนโยบาย ผลลัพธ์จากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพเฉพาะกลุ่ม เช่น แผนประกันสำหรับผู้มีรายได้ไม่แน่นอน หรือมาตรการสนับสนุนกลุ่มธุรกิจส่วนตัวที่มีแนวโน้มไม่ซื้อประกัน อีกทั้งภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแลยังสามารถใช้ข้อมูลนี้ในการกำหนดนโยบายส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการประกันภัย โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประชากรที่เปราะบางทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการพัฒนาระบบสวัสดิการร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อให้กลุ่มอาชีพอิสระเข้าถึงความคุ้มครองได้มากขึ้น

ในเชิงปฏิบัติ บริษัทประกันสามารถนำข้อมูลจากการศึกษานี้ไปปรับใช้ในเชิงกลยุทธ์ โดยใช้ตัวแปรด้านอาชีพและการศึกษาเป็นเกณฑ์สำคัญในการออกแบบผลิตภัณฑ์และการสื่อสารทางการตลาด พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางออนไลน์และรูปแบบการขายที่ตอบโจทย์ผู้มีรายได้ไม่แน่นอน เพื่อกระตุ้นให้เข้าถึงประกันสุขภาพได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาโมเดลทำนาย (Predictive Model) เพื่อวางแผนกลยุทธ์ด้านลูกค้าในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่และการต่อยอดจากงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพหลังโควิด-19 ในระดับที่แตกต่างกัน โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพมากกว่า และ อาชีพ (ธุรกิจส่วนตัว) ซึ่งสะท้อนว่าผู้ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีแนวโน้มซื้อน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน ยังมีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ซึ่งสะท้อนทิศทางความสัมพันธ์ที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ สถานภาพสมรส ที่มีแนวโน้มเพิ่มโอกาสการซื้อประกันสุขภาพ, การมีสำนักงานสาขาหรือตัวแทนขายที่ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย ที่ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจ, ของสมนาคุณหรือของแถม ที่แม้จะช่วยดึงดูดความสนใจแต่กลับแสดงผลเชิงลบต่อการซื้อ และ วิธีการติดต่อที่ไม่รบกวนหรือสร้างความไม่สะดวก ซึ่งมีแนวโน้มสนับสนุนการตัดสินใจเลือกซื้อ

ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ชัดว่า การศึกษาและอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ แม้ไม่ปรากฏนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่การมีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.1 แสดงถึงทิศทางที่มีความสำคัญเชิงกลยุทธ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและออกแบบการตลาดได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะด้านประชากรศาสตร์ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ช่วงอายุ 20-40 ปีเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนการซื้อประกันสุขภาพมากที่สุด จึงควรออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความยืดหยุ่นของเงินเบี้ยประกันและมีแผนคุ้มครองระยะยาว อีกทั้งยังควรส่งเสริมผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพที่ตอบโจทย์เฉพาะทาง เช่น แผนประกันสุขภาพเพศหญิงที่ครอบคลุมการตรวจสุขภาพมะเร็งเต้านม หรือประกันสุขภาพแบบกลุ่มครอบครัวสำหรับลูกค้าที่มีสถานภาพสมรส

1.2 ข้อเสนอแนะด้านส่วนประสมทางการตลาด ควรออกแบบผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพและมีหลายระดับราคาเพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า และลดความซับซ้อนของเงื่อนไขกรมธรรม์ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย อีกทั้งยังควรพัฒนาช่องทางการซื้อขายผ่านทางออนไลน์เพิ่มขึ้น และเลือกใช้โปรโมชั่นที่สร้างแรงจูงใจโดยไม่ลดทอนคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และหลีกเลี่ยงวิธีการขายเชิงรุกโดยไม่ได้รับความยินยอม

1.3 ข้อเสนอแนะด้านพฤติกรรมผู้บริโภค บริษัทประกันภัยควรสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับความจริงของผู้ป่วยหรือข้อมูลความรู้และความเสี่ยงทางด้านสุขภาพที่น่าเชื่อถือ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของประกันสุขภาพในระยะยาว อีกทั้งควรออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ต่อเนื่องระยะยาวและสามารถปรับเปลี่ยนแผนทั้งจำนวนเงินเบี้ยประกัน หรือการรวมเบี้ยประกันกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินอื่น ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชากรได้อย่างทั่วถึง

1.4 ข้อเสนอแนะด้านบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) นอกเหนือจากบทบาทของบริษัทประกันภัยแล้ว ควรให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระบบประกันสุขภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารองค์กรซึ่งควรกำหนดนโยบายสนับสนุนและจัดหาสวัสดิการด้านประกันสุขภาพที่เหมาะสมแก่พนักงาน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการคุ้มครอง ขณะเดียวกันฝ่ายทรัพยากรบุคคลควรมีบทบาทในการบริหารจัดการสวัสดิการและให้ข้อมูลความรู้ด้านประกันสุขภาพที่ถูกต้องแก่บุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจและการตัดสินใจที่เหมาะสม อีกทั้งหน่วยงานกำกับดูแลควรกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับความเป็นธรรมในระบบประกันสุขภาพ โดยการบูรณาการบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายร่วมกัน จะช่วยให้ระบบประกันสุขภาพมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และยั่งยืนในระดับสังคม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งอาจมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพรวมของพฤติกรรมผู้บริโภคในระดับประเทศ และสามารถนำผลลัพธ์ไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์การตลาดในวงกว้างได้มากขึ้น

2.2 ศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการใช้เครื่องมือแบบสอบถามเชิงปริมาณ ซึ่งอาจไม่สามารถเข้าถึงแรงจูงใจหรืออารมณ์เชิงลึกของผู้บริโภคได้ ดังนั้น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม อาจช่วยทำให้เข้าใจถึง เบื้องหลังพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในเชิงจิตวิทยาและสังคมมากยิ่งขึ้น

2.3 เพิ่มตัวแปรหรือมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเชื่อทางศาสนา ทัศนคติต่อระบบสุขภาพของรัฐ ความไว้วางใจในบริษัทประกัน หรือผลกระทบจากโซเชียลมีเดีย เป็นต้น ซึ่งอาจมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการรับรู้และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพในโลกยุคดิจิทัล

2.4 ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาพจิตและการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพ การศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณาตัวแปรด้านสุขภาพจิต เช่น ระดับความเครียด ความกลัว หรือความรู้สึกไม่มั่นคง ว่าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพอย่างไร โดยเฉพาะในกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์เจ็บป่วยหรือสูญเสียจากโรคระบาด

2.5 ติดตามพฤติกรรมในระยะยาว เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ จึงควรมีการศึกษาติดตามพฤติกรรมการซื้อประกันในช่วงเวลาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจถึงแนวโน้มที่แท้จริง และสามารถวางกลยุทธ์ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

เอกสารอ้างอิง

ชุติกาญจน์ ลิ้มสุวรรณ. (2566). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพส่วนบุคคลในกลุ่มคนอายุ 25–35 ปี*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ปาณระวี สกุลแก้ว. (2564). *การรับรู้ความเสี่ยงที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อประกันภัยโควิด-19 ของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Y ในจังหวัดภูเก็ต*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

พณีพรรณ สมบัติ. (2564). การยอมรับความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19. *วารสารศิลปการจัดการ, 5*(3), 812–826.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *สถิติการรับประกันชีวิต จำแนกตามชนิดกรมธรรม์หลัก พ.ศ. 2560–2565*. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?%2Fnso%2Fstatistics_and_indicators=&impt_branch=576&page=2.

สุมาริน วิริยานุวัฒน์กุล. (2565). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อประกันชีวิตพร้อมสัญญาเพิ่มเติมแนบท้ายการประกันสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

เสาวณี จันทะพงษ์ และ ทศพล ต้องหุ้ย. (2563). *ผลกระทบวิกฤต COVID-19 กับเศรษฐกิจโลก: This Time is Different*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_1Mar2020.html.

Becker, G. S. (1994). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. (3rd ed.). Massachusetts: National Bureau of Economic Research.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row.

Gitman, L. J., & Joehnk, M. D. (2010). *Personal financial planning*. (12th ed.). Cincinnati, Ohio: South-Western College Publishing.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th ed.). London: Pearson Education.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370–396.

Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. L. (2007). *Consumer behavior*. (12th ed.). London: Pearson.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 201-218.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Accounting Skills and Work Motivation on Successful Performance of Accountants in Public Sector Organizations

Piyakorn Sukramanee[1*] and Kanoksak Sukwatanasinit[2]

[1] *School of Accountancy, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: piyakorn.suk@spumail.net*

ABSTRACT

This research aims (1) to study the accounting skills that affect the successful performance of accountants in public sector organizations, and (2) to study work motivation that affects the successful performance of accountants in public sector organizations. This study employed a quantitative research design, using a questionnaire to collect data from a sample of 388 accountants working in public sector organizations. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics such as correlation coefficients and multiple regression analysis. The study found that (1) overall accounting skills had a statistically significant positive effect on the successful performance of accountants in public sector organizations. However, certain accounting skills, such as practical academic skills and job-related competencies, were negatively associated with job performance in terms of achieving performance targets. (2) Overall work motivation had a statistically significant positive effect on the successful performance of accountants in public sector organizations. However, certain aspects of work motivation, such as career advancement, were negatively associated with job performance in terms of achieving performance targets.

Keywords: Accounting Skills, Work Motivation, Successful Performance

Received: 26 June 2025;
Revised: 20 August 2025;
Accepted: 8 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ปิยากร สุกระมณี[1*] และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์[2]

[1] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: piyakorn.suk@spumail.net*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ทักษะทางบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ และ (2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 388 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะทางบัญชีโดยรวมส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทักษะทางบัญชีบางด้าน เช่น ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน กลับมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ 2) แรงจูงใจโดยรวมในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แรงจูงใจบางด้าน เช่น ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน กลับมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ

คำสำคัญ: ทักษะทางบัญชี, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

โลกปัจจุบันอยู่ในยุคการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐและเอกชนที่จำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและความยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดกระแสการปฏิรูประบบบริหารงาน โดยเฉพาะในภาครัฐที่ได้นำแนวคิด การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และคุณภาพการให้บริการประชาชน (ชมภูนุช หุ่นนาค, 2568) ในบริบทนี้ นักบัญชีภาครัฐต้องมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการพัฒนางานบัญชีให้ทันสมัย สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร และยกระดับคุณภาพการบริการ โดยยึดหลัก ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์, 2561) ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและทำให้งานบัญชีดำเนินไปอย่างถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการบัญชีจะช่วยให้นักบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา แต่หน่วยงานภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และกฎระเบียบ ทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล (ภาวัช รุจาฉันท์ และคณะ, 2568)

นอกจากทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีแล้ว แรงจูงใจในการทำงาน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ระบุว่า แรงจูงใจเกิดจากทั้ง ปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ และโอกาสก้าวหน้า และ ปัจจัยค้ำจุน เช่น เงินเดือน สภาพแวดล้อมการทำงาน และความมั่นคงในหน้าที่ หากองค์กรสามารถจัดการปัจจัยทั้งสองได้อย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างความพึงพอใจและแรงขับเคลื่อน

ในการทำงาน นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จขององค์กร (Herzberg, et al., 1959) ทั้งนี้ ความสำเร็จในการปฏิบัติงานสามารถประเมินได้จากผลสัมฤทธิ์ของงาน ความสามารถในการทำงานตามเป้าหมาย และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การมีเป้าหมายที่ชัดเจนควบคู่กับวินัยและความมุ่งมั่นช่วยเสริมสร้างศักยภาพและความก้าวหน้าในสายวิชาชีพ (จุฬารักษ์ ทิพยเสนา, 2565)

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้นักบัญชีสามารถใช้ทักษะและความรู้ได้เต็มศักยภาพ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยพัฒนาศักยภาพบุคลากร ส่งเสริมคุณภาพการทำงาน และสนับสนุนผู้บริหารในการวางนโยบายและมาตรการส่งเสริมแรงจูงใจอย่างเหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการบริการภาครัฐอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12,367 คน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2567) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ได้จากการคำนวณ สูตร Taro Yamane (1973) ที่ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยประเมินหาค่าความพึงพอใจ 5 ระดับ ซึ่งแบบสอบถาม มี 5 ตอน จำนวน 55 ข้อ แต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบจากตัวเลือกที่กำหนดไว้ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ทักษะทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ มีจำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ มีจำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ มีจำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สำหรับความคิดเห็นในตอนที่ 2 - 4 ของแบบสอบถามการวิจัยจะมีค่าความคิดเห็น (Rating Scale) 5 ระดับ คะแนน ตามวิธี Likert Scales (นริษา ทองมณี, 2556) ได้แก่ ระดับมากที่สุด (5 คะแนน) ระดับมาก (4 คะแนน) ระดับปานกลาง (3 คะแนน) ระดับน้อย (2 คะแนน) และระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.2 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.3 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.4 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.5 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.6 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.7 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.8 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.9 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.10 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.11 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

3.12 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้จากวารสารวิชาการ บทความวิจัย แนวคิด ทฤษฎี โดยอ้างอิงตามตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่ได้กำหนดไว้

4.2 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามการวิจัยให้สอดคล้องกับตัวแปร วัตถุประสงค์ และสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเครื่องมือวิจัย

4.3 การประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ดัชนีค่าความสอดคล้อง (Index of Objectives Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมิน พบว่า ข้อคำถาม จำนวน 52 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ส่วนข้อคำถามอีกจำนวน 3 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.33 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงข้อคำถามดังกล่าวตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญให้มีความเหมาะสม ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

4.4 เมื่อผลคะแนนการประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามการวัดตัวแปรที่กำหนดจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ (IOC > 0.5) ในทุกข้อแล้วจะหาความเชื่อมั่นต่อไป โดยผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) เท่ากับ 0.977 ซึ่งคำนวณโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้ได้

4.5 นำแบบสอบถามการวิจัยไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ นักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 388 ราย จากประชากรทั้งหมด 12,367 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบฟอร์มสำหรับกรอกข้อมูลในรูปแบบของ Google Form และจัดส่ง Link ให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านทาง Application Line เช่น กลุ่มเตรียมสอบของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ และนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ

4.6 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัยที่ได้รับการตอบกลับ ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ผลการทดสอบตามสมมติฐานงานวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4.7 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงานผลข้อมูลที่ทำการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

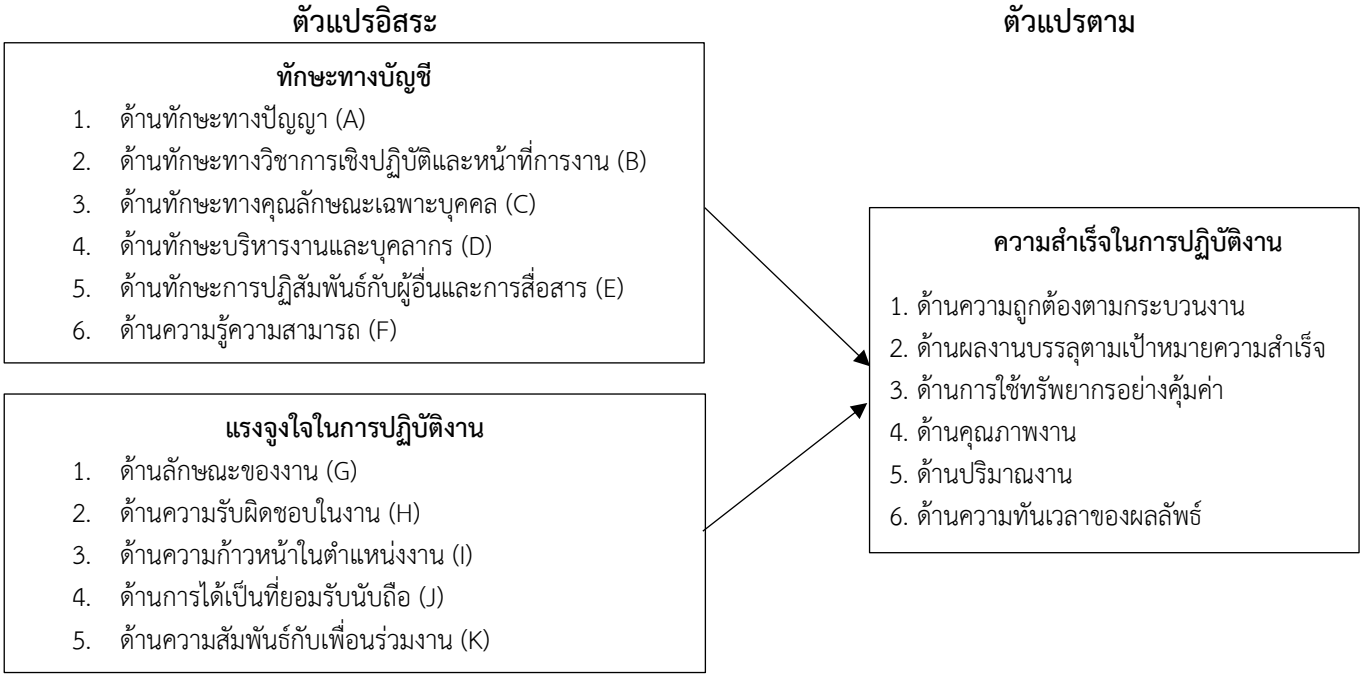
การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณและการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการทางสถิติ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัย ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ทำงาน สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางบัญชี แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่กำหนดไว้ที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตามหรือไม่ 2) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ตัวขึ้นไปกับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ โดยนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางบัญชี ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ และแนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และตัวแปรตาม ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 388 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.40 อายุ 26 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.70 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.40 และมีประสบการณ์ทำงาน 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.30 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางบัญชี เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยของตัวแปรอิสระโดยเฉลี่ยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.65) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.58) ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.61) ด้านทักษะการบริหารงานและบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.63) ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.65) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.64) และด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยของตัวแปรอิสระโดยเฉลี่ยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.65) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.63) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.67) ด้านความรับผิดชอบในงาน ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.63) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.62) และด้านลักษณะของงาน ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยของตัวแปรอิสระโดยเฉลี่ยรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.63) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.59) ด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.58) ด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.61) ด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.58) ด้านคุณภาพงาน ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.64) และด้านปริมาณงาน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ในเบื้องต้น ได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ใช้ในการศึกษา เพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity คือ การที่ตัวแปรอิสระ 2 ตัวขึ้นไปมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ซึ่งการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง อาจส่งผลให้ค่าประมาณสัมประสิทธิ์ในสมการถดถอยไม่แม่นยำ และการพยากรณ์ค่าตัวแปรตามขาดความน่าเชื่อถือ จากผลการวิเคราะห์พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วงระหว่าง 0.421 ถึง 0.778 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.80 จึงสามารถสรุปได้ว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยได้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

Correlations

ตัวแปร	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
A	1										
B	.724**	1									
C	.623**	.686**	1								
D	.658**	.676**	.750**	1							
E	.523**	.632**	.725**	.702**	1						
F	.634**	.725**	.712**	.778**	.701**	1					
G	.675**	.574**	.523**	.511**	.433**	.623**	1				
H	.609**	.568**	.597**	.541**	.573**	.627**	.743**	1			
I	.470**	.502**	.506**	.519**	.575**	.548**	.550**	.665**	1		
J	.528**	.534**	.516**	.590**	.544**	.597**	.527**	.578**	.704**	1	
K	.430**	.469**	.512**	.504**	.594**	.544**	.421**	.560**	.737**	.758**	1

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

1. ทักษะทางบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.944	.171		5.536	.000		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	.147	.041	.192	3.622	.000*	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	-.041	.054	-.045	-.768	.443	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.291	.063	.277	4.628	.000*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.038	.061	.040	.628	.530	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	.134	.053	.138	2.515	.012**	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.234	.057	.255	4.084	.000*	.298	3.358
R = 0.746, R^2 = 0.557, SEE = 0.35821, F = 79.680, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.255							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.255 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 1 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล และด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 1 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.886	.167		5.313	.000		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	.122	.040	.157	3.067	.002*	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	-.125	.053	-.136	-2.380	.018**	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.390	.061	.367	6.352	.000*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.053	.060	.055	.895	.371	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	.085	.052	.086	1.627	.105	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.302	.056	.325	5.382	.000*	.298	3.358
R = 0.766, R^2 = 0.587, SEE = 0.35040, F = 90.190, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.104							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.104 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 2 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมาย ความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล และด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 2 ส่วนด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ (B = -0.125; β = -0.136; t = -2.380; P Value = 0.018) ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร และด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.424	.147		2.887	.004		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	-.036	.035	-.045	-1.017	.310	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	.046	.046	.049	.982	.327	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.289	.054	.269	5.347	.000*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.186	.053	.188	3.531	.000*	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	.154	.046	.155	3.355	.001*	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.289	.049	.307	5.843	.000*	.298	3.358
R = 0.829, R^2 = 0.688, SEE = 0.30868, F = 139.893, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.093							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.093 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 3 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 3 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.345	.165		2.091	.037		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	.176	.039	.213	4.500	.000*	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	.032	.052	.033	.623	.534	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.164	.061	.145	2.705	.007*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.191	.059	.184	3.242	.001*	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	.207	.051	.198	4.033	.000*	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.164	.055	.165	2.952	.003*	.298	3.358
R = 0.804, R^2 = 0.646, SEE = 0.34663, F = 116.018, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 1.955							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 1.955 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 4 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 4 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.657	.240		2.739	.006		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	.177	.057	.187	3.110	.002*	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	-.072	.076	-.063	-.946	.345	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.455	.088	.350	5.148	.000*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.084	.086	.070	.974	.331	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	-.122	.075	-.102	-1.632	.104	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.315	.081	.277	3.905	.000*	.298	3.358
R = 0.656, R^2 = 0.430, SEE = 0.50424, F = 47.843, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.081							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.081 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 5 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล และด้านความรู้ความสามารถส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 5 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร และด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ทักษะทางบัญชี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.648	.173		3.746	.000		
1. ด้านทักษะทางปัญญา	-.072	.041	-.090	-1.759	.079	.416	2.404
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน	.191	.055	.200	3.503	.001*	.333	3.004
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	.183	.064	.166	2.872	.004*	.325	3.080
4. ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร	.268	.062	.266	4.329	.000*	.289	3.466
5. ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	.128	.054	.126	2.370	.018**	.384	2.603
6. ด้านความรู้ความสามารถ	.175	.058	.182	3.014	.003*	.298	3.358
R = 0.765, R^2 = 0.585, SEE = 0.36339, F = 89.402, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 1.861							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.404 - 3.466 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 1.861 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 6 ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะบริหารงานและบุคลากร และด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 6 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านทักษะทางปัญญา กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญ

2. แรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.818	.162		5.057	.000		
1. ด้านลักษณะของงาน	.070	.041	.087	1.707	.089	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	.378	.053	.401	7.116	.000*	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	.011	.051	.012	.210	.834	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.364	.054	.374	6.725	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.00	.052	.000	-.002	.999	.334	2.997
R = 0.762, R^2 = 0.581, SEE = 0.34769, F = 105.971, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.042							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.042 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 7 แรงจูงในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 7 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านลักษณะของงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.917	.170		5.400	.000		
1. ด้านลักษณะของงาน	.074	.043	.091	1.720	.086	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	.302	.056	.316	5.412	.000*	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	-.112	.053	-.122	-2.085	.038**	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.417	.057	.422	7.326	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.133	.055	.144	2.417	.016**	.334	2.997
R = 0.742, R^2 = 0.550, SEE = 0.36511, F = 93.470, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.125							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.125 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 8 แรงจูงในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านการได้เป็นที่ยอมรับ

นับถือ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 8 ส่วนด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ (B = -0.112; β = -0.122 t = -2.085; P Value = 0.038) ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านลักษณะของงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.805	.172		4.695	.000		
1. ด้านลักษณะของงาน	.033	.043	.040	.754	.451	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	.322	.056	.332	5.715	.000*	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	.027	.054	.029	.497	.620	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.259	.057	.259	4.517	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.195	.056	.208	3.514	.000*	.334	2.997
R = 0.744, R^2 = 0.553, SEE = 0.36874, F = 94.636, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 1.780							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 10 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 1.780 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 9 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 9 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านลักษณะของงาน และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.405	.167		2.425	.016		
1. ด้านลักษณะของงาน	.243	.042	.280	5.778	.000*	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	.136	.055	.133	2.473	.014**	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	.077	.053	.079	1.473	.142	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.404	.056	.383	7.226	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.055	.054	.055	1.014	.311	.334	2.997
R = 0.787, R^2 = 0.620, SEE = 0.35875, F = 124.712, Sig = 0.000 Durbin-Watson = 2.013							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 11 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.013 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 10 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านลักษณะของงาน และด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และด้านความรับผิดชอบในงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 10 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.411	.225		1.828	.068		
1. ด้านลักษณะของงาน	.347	.057	.348	6.115	.000*	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	-.066	.074	-.056	-.888	.375	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	.068	.071	.061	.963	.336	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.384	.075	.317	5.100	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.160	.073	.141	2.204	.028**	.334	2.997
R = 0.690, R^2 = 0.476, SEE=0.48291, F = 69.274, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 2.192							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 12 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 2.192 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 11 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านลักษณะของงาน และด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 11 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.810	.177		4.578	.000		
1. ด้านลักษณะของงาน	.006	.045	.007	.123	.902	.423	2.365
2. ด้านความรับผิดชอบในงาน	.185	.058	.187	3.184	.002*	.346	2.892
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	.009	.056	.010	.169	.866	.342	2.928
4. ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ	.464	.059	.455	7.831	.000*	.354	2.822
5. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.165	.057	.173	2.885	.004*	.334	2.997
R = 0.737, R^2 = 0.543, SEE = 0.38063, F = 90.843, Sig = 0.000, Durbin-Watson = 1.859							

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 **มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 13 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่า VIF<10 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 2.365 – 2.997 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงมากและไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และค่า Durbin-Watson = 1.859 แสดงว่า ไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation

สมมติฐานที่ 12 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านการได้เป็นที่ยอมรับนับถือ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 12 ทั้งนี้ ไม่พบความสัมพันธ์ด้านลักษณะของงาน และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ทักษะทางบัญชีที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ทักษะทางบัญชี ได้แก่ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะการบริหารงานและบุคลากร ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และด้านความรู้ความสามารถส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงาน ด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้เพราะทักษะเหล่านี้ช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้มีความถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และประสานงานได้ดี จึงนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับ จุฬารักษ์ ทิพยเสนา (2565) ที่พบว่า ทักษะทางปัญญาและทักษะด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคลมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักบัญชีในสำนักงานอัยการสูงสุด ด้านความถูกต้องของงานและการบรรลุเป้าหมาย ขณะที่ทักษะด้านการสื่อสารและการบริหารองค์การมีผลต่อการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิยา อังกุรวัฒนานุกูล และคณะ (2565) ที่พบว่า ศักยภาพด้านความรู้ในวิชาชีพและบุคลิกลักษณะมีผลต่อความสำเร็จในด้านกระบวนการทำงานและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lopes, A. I., & Vinagre, F. (2022) พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถในการบรรลุเป้าหมายในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรบูรณ์ แก้วสมนึก และพรทิวา แสงเขียว (2566) พบว่า สมรรถนะทางสติปัญญาช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงานด้านการบรรลุเป้าหมาย ขณะที่สมรรถนะด้านการบริหารจัดการมีผลต่อความรวดเร็วของงานและสมรรถนะของนักบัญชีด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะด้านความทันเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัณณวัชร์ ไชยอุทัยวงศ์ (2566) พบว่า ทักษะการจัดการและการคิดวิเคราะห์

เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารเวลา สอดคล้องกับ สุวรรณา คิงคำ (2564) พบว่า ทักษะด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะในด้านความถูกต้องและความทันเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ ดิสโร (2565) พบว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้านการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านบัญชีภาครัฐ โดยเฉพาะด้านความถูกต้อง

นอกจากนี้ ยังพบว่า ทักษะทางบัญชี ได้แก่ ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ไม่พบความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องตามกระบวนงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ลักษณะเฉพาะของระบบราชการที่มีขั้นตอนการทำงานเป็นแบบแผนตายตัว นักบัญชีเพียงต้องปฏิบัติงานตามระเบียบ ข้อกำหนด และเอกสารที่ชัดเจนอยู่แล้ว การใช้ทักษะเชิงประยุกต์หรือการบริหารจึงไม่จำเป็นมากนักในการควบคุมความถูกต้องของงาน สอดคล้องกับ อรอนงค์ ดิสโร (2565) พบว่า ทักษะด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ไม่ส่งผลต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านบัญชีภาครัฐในด้านความถูกต้อง

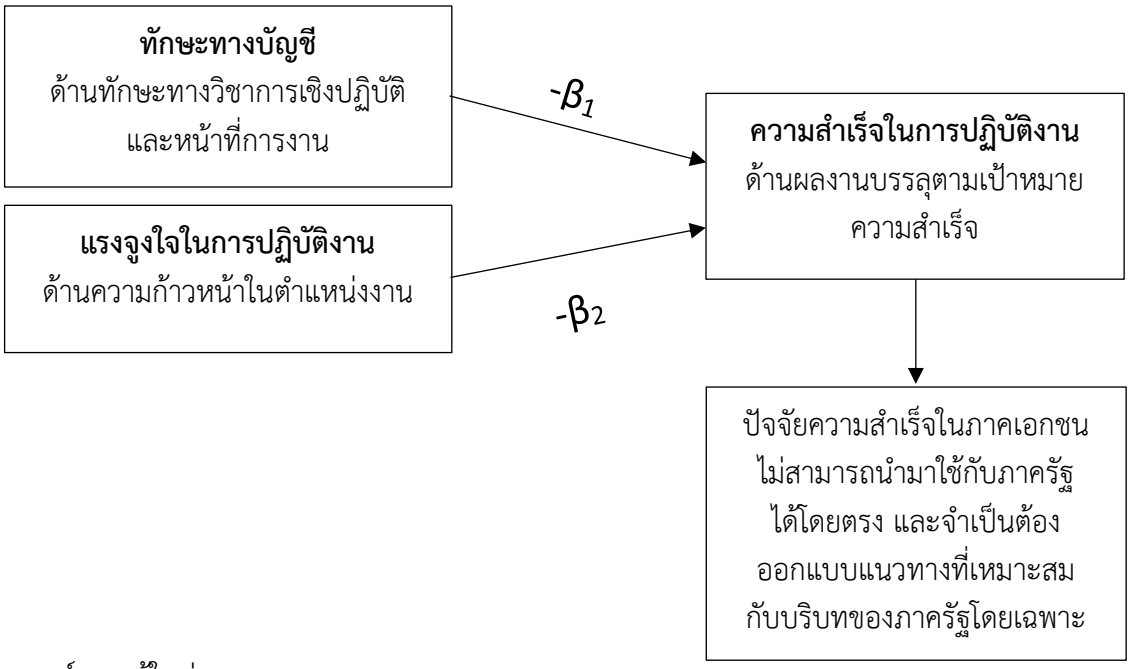
อีกทั้งยังพบว่า ทักษะด้านการบริหารงานและบุคลากร ไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ เนื่องจากงานบัญชีภาครัฐเน้นความถูกต้อง ครบถ้วน และความโปร่งใสของข้อมูลมากกว่าการบริหารหรือสร้างเครือข่ายภายในองค์กร สอดคล้องกับ ศิรบูรณ์ แก้วสมนึก และพรทิวา แสงเขียว (2566) พบว่า สมรรถนะของนักบัญชีด้านการบริหารจัดการธุรกิจและองค์กร ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในด้านการบรรลุเป้าหมายของผู้ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จและด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้เพราะแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะช่วยกระตุ้นให้นักบัญชีมีความพยายาม มุ่งมั่น และใส่ใจในรายละเอียดของงานมากขึ้น เมื่อมีความรับผิดชอบที่เหมาะสม ได้รับการยอมรับและเคารพจากผู้อื่น รวมถึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานสูงขึ้น ส่งผลให้นักบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และส่งมอบผลลัพธ์ตรงตามเวลาที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ศิรบูรณ์ แก้วสมนึก และพรทิวา แสงเขียว (2566) พบว่า แรงจูงใจด้านความรับผิดชอบในงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในด้านการบรรลุเป้าหมายและด้านความตรงต่อเวลา และสอดคล้องกับ พิมพ์ ฉัตรเงิน (2562) พบว่า แรงจูงใจในด้านความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพด้านคุณภาพของงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพด้านปริมาณงาน ของพนักงานบัญชีในการประปาส่วนภูมิภาคเขต 2

นอกจากนี้ ยังพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน และด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงานอาจไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการทำงานประจำวันของนักบัญชี ขณะที่ด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน และความทันเวลาของผลลัพธ์ เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความพยายามและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจริง จึงส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์ ฉัตรเงิน (2562) พบว่า แรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของพนักงานบัญชีในหน่วยงานการประปาส่วนภูมิภาคเขต 2 ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรปวีณ์ ภูมิวงค์ (2566) พบว่า แรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความทันเวลาของผลลัพธ์ของนักตรวจสอบภาษีในสำนักงานสรรพากร ภาค 3

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษา พบว่า ทักษะทางบัญชีด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน และแรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ส่งผลเชิงลบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาในอดีต โดยองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ มักระบุว่าปัจจัยดังกล่าวที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของบุคลากร โดยความแตกต่างนี้อาจอธิบายได้จากลักษณะเฉพาะของหน่วยงานภาครัฐที่มีโครงสร้างการทำงานที่ซับซ้อน ยึดโยงกับกฎระเบียบและความโปร่งใส มากกว่าความคล่องตัวและผลกำไรเช่นในภาคเอกชน ส่งผลให้ทักษะเชิงปฏิบัติและแรงจูงใจที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในตำแหน่งอาจไม่สอดคล้องกับระบบการทำงานและเป้าหมายเชิงสาธารณะของภาครัฐ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีคุณค่าในการชี้ให้เห็นว่า องค์ความรู้ที่สืบทอดจากงานวิจัยในภาคเอกชนไม่สามารถนำมาใช้กับภาครัฐได้โดยตรง และควรมีการออกแบบแนวทางพัฒนาทักษะและระบบแรงจูงใจที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะ

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาทักษะทางบัญชีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ทักษะทางบัญชี โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ด้านทักษะการบริหารงานและบุคลากร ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงาน ด้านความรู้ความสามารถ และด้านทักษะทางปัญญาตามลำดับ และจากผลการทดสอบตามสมมติฐาน ยังพบว่า ทักษะทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ ยกเว้นด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่การงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ ส่วนแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะของงานตามลำดับ และจากผลการทดสอบตามสมมติฐาน ยังพบว่า แรงจูงในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ ยกเว้นด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านผลงานบรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางบัญชีของนักบัญชีอย่างต่อเนื่อง ผ่านหลักสูตรร่วมกับสภาวิชาชีพบัญชี และสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) เพื่อออกแบบและดำเนินการหลักสูตรฝึกอบรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและลักษณะงานภาครัฐ เนื้อหาควรครอบคลุมการวิเคราะห์งบประมาณและรายงานการเงิน การนำเสนอข้อมูลเชิงวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร และการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในลักษณะโครงการ ภายใต้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติ (Workshop) และการเรียนออนไลน์ พร้อมติดตามผลและเชื่อมโยงกับความก้าวหน้าในสายงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจและความยั่งยืนในการพัฒนาทักษะของนักบัญชีภาครัฐในระยะยาว

1.2 ควรเน้นการสร้างแรงจูงใจภายในเพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารควรมอบหมายภารกิจที่มีคุณค่าและเปิดโอกาสให้นักบัญชีแสดงศักยภาพ รวมถึงให้การยอมรับและชื่นชมผลงานอย่างเหมาะสม

1.3 ควรปรับระบบประเมินผลและพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับบทบาทของนักบัญชี เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและส่งเสริมศักยภาพของนักบัญชี รวมถึงใช้ผลการประเมินในการวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แนะนำให้มีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมด้วย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าใจประสบการณ์และความท้าทายของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเป้าหมาย หรือการเลือกองค์กรมาเป็นกรณีศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์และแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำไปปรับใช้ ส่งผลให้การวิเคราะห์ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี

2.3 ควรศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างนักบัญชีภาครัฐและเอกชน เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในด้านทักษะทางบัญชี แรงจูงใจ และประสิทธิภาพอย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง

จุฬารักษ์ ทิพยเสนา. (2565). *สมรรถนะของนักบัญชีและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีสำนักงานอัยการสูงสุด*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ชมภูนุช หุ่นนาค. (2568). แนวทางการพัฒนาระบบราชการในประเทศไทยตามทฤษฎีการจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์, 6*(1), 72–86.

นริษา ทองมณี. (2556). *คุณลักษณะของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีและความสำเร็จในงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

นันทิยา อังกุรวัฒนานุกูล, มลิวรรณ ศรีมงคล และ วิไลลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2565). ศักยภาพทางการบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในสำนักงานบัญชี เขตจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา, 6*(2), 78–90.

ปัณณวัชร์ ไชยอุทัยวงศ์. (2566). *ทักษะที่พึงประสงค์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทางบัญชีของนักบัญชี*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

พรปวีณ์ ภูมิวงค์. (2566). *สมรรถนะของนักตรวจสอบภาษีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในสำนักงานสรรพากร ภาค 3*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

พิมพ์ ฉัตรเงิน. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพและแรงจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ภาวัช รุจาฉันท์, พรปวีณ์ มานะสาคร และ มธุริน รุจาฉันท์. (2568). การบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล: โอกาส ความท้าทาย และการปรับตัวของหน่วยงานราชการไทย. *วารสารโพธิศาสตร์ปริทัศน์, 5*(1), 113-122.

ศิรบูรณ์ แก้วสมนึก และ พรทิวา แสงเขียว. (2566). สมรรถนะของนักบัญชี แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 13*(4), 1148–1160.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์. (2561). *ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก https://www.tfac.or.th/Article/Detail/66893.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567). *อัตรากำลังข้าราชการพลเรือนสามัญ*. สืบค้นจาก http://catalog.ocsc.go.th/dataset/dataset_32_02.

สุวรรณา คิงคำ. (2564). *อิทธิพลของทักษะวิชาชีพและจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

อรอนงค์ ดิสโร. (2565). *ทักษะวิชาชีพบัญชีและมาตรฐานการปฏิบัติงานบัญชีมีอิทธิพลต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านบัญชีภาครัฐของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work*. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Lopes, A. I., & Vinagre, F. (2022). In the Shoes of Accounting Students: Perceptions of the Skills Needed for a Successful Career. *Journal of International Business Education, 17*, 175-210.

Yamane, T. (1973). *Statistics; An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 219-228.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Effects of Using the OK5R Teaching Method on the Reading Comprehension Ability of First Year Secondary School Students

Sahawat Krewpratubsri[1*] Dendow Chollawit[2] and Churairat Laksanasiri[2]

[1] *Master of Education (Teaching Thai Language), Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[2] *Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Sahawat.K@tpt.ac.th*

ABSTRACT

This research aimed to compare the reading comprehension abilities of First Year Secondary School Students before and after implementing the OK5R Teaching Method. The study employed a pre-experimental design, specifically the One-Group Pretest-Posttest Design. The sample group consisted of 40 students who enrolled in Class 1/4 in the Taweethapisek Bangkhunthian School by using a purposive sampling method. The research instrument used for data collection included a multiple-choice reading comprehension test with 40 items, each having four answer choices. The test had content validity between 0.67 - 1.00, reliability as 0.79, difficulty as 0.28 - 0.80, and discrimination index between 0.21 - 0.70. The experimental instruments consisted of 9 lesson plans developed based on the OK5R Teaching Method. Each lesson plan was designed for a 55-minutes teaching session. These lesson plans were evaluated and found to be highly appropriate, achieving an average quality score of 4.73. Additionally, the results were analyzed to check statistical significance by using t-test. The finding showed that the students' reading comprehension ability after receiving the OK5R teaching method was higher than prior to the experiment at the 0.05 level of significance.

Keywords: Reading Comprehension Ability, OK5R Teaching Method,
First Year Secondary School Students

Received: 11 April 2025;
Revised: 27 August 2025;
Accepted: 8 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลของการสอนโดยใช้วิธีการสอน OK5R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สหวัฒน์ แก้วประทับศรี[1*] เด่นดาว ชลวิทย์[2] และ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ[2]

[1] *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Sahawat.K@tpt.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเบื้องต้น (pre-experimental research design) แบบ The One-Group Pretest-Posttest Design โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 จำนวน 40 คน โรงเรียนทวีธาภิเศก บางขุนเทียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 ค่าความยาก ระหว่าง 0.28 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.21 – 0.70 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R จำนวน 9 แผนการเรียนรู้ แผนละ 1 คาบ คาบละ 55 นาที แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (M=4.73) การวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญดำเนินการโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งทดสอบค่านัยสำคัญของความแตกต่างโดยใช้ สถิติทดสอบ t-test ผลการศึกษา พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีความสามารถในการจับใจความสำคัญหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ, วิธีการสอน OK5R, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ภาษาไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมและเครื่องมือสำคัญสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนไทย การใช้ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในระบบการศึกษาอีกด้วย ภาษาไทยทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้ สร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล และสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ดังนั้น การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้เรียน เพื่อให้พวกเขาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างอนาคตที่ดีขึ้นได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หนึ่งในทักษะสำคัญของการใช้ภาษาไทยคือการอ่าน การอ่านมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะต้องอ่านข้อมูล หรือข่าวสารต่าง ๆ และนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จ (สายใจ ทองเนียม, 2560)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดตัวชี้วัดวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตัวชี้วัด ท 1.1 ม.1/2 คือ จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านจากสื่อต่าง ๆ เช่น เรื่องเล่าประสบการณ์ เรื่องสั้น บทสนทนา นิทานชาดก วรรณคดีในบทเรียน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ บทความ สารคดี บันเทิงคดี เอกสารวิชาการที่คำ ประโยค และข้อความที่ต้องใช้บริบทช่วยพิจารณาความหมาย และงานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการจับใจความสำคัญและรายละเอียดจากสิ่งที่อ่านได้เป็นทักษะหนึ่ง เมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการจัดการศึกษาให้ความสำคัญต่อการอ่านเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมถึงสร้างทักษะในการแก้ไขปัญหาชีวิต และมีนิสัยในการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้ที่ศึกษาหาความรู้ เพราะนอกจากช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้แล้ว ยังช่วยให้เกิดความสุขและความเพลิดเพลินด้วย ถ้าผู้อ่านไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ก็จัดได้ว่าการอ่านครั้งนั้นประสบความล้มเหลว ซึ่งจะเกิดผลเสียตามมาอีกหลายประการ การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีธาภิเศก บางขุนเทียน พบว่า ผู้เรียนไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียนหรือหนังสือประเภทอื่น ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดทักษะด้านการอ่าน และจับใจความจากเรื่องที่อ่านไม่เป็น ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสรุปประเด็นสำคัญ แนวคิด รวมถึงแยกใจความหลักและใจความรองจากสิ่งที่อ่านได้ ทำให้อ่านเนื้อเรื่องไม่เข้าใจและไม่สามารถนำไปตีความในประเด็นต่าง ๆ ได้ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2561 พบว่า นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหาด้านการอ่านไม่ออกถึงร้อยละ 42.9 และอ่านไม่คล่องถึงร้อยละ 26.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ซึ่งปัญหานี้สะท้อนผ่านผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) ที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านอยู่ที่ 45.15 และ 52.58 คะแนนตามลำดับ แม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ในปี 2565 โดยองค์การ OECD ระบุว่า คะแนนด้านการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทยเฉลี่ยเพียง 379 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ที่อยู่ที่ 476 คะแนน (ไทยพีบีเอส, 2567) ปัญหาด้านทักษะการอ่านที่ต่ำกว่ามาตรฐานสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังไม่บรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดในด้านการอ่าน ทั้งนี้ การจัดการเรียนของครูผู้สอนอาจยังขาดวิธีการที่น่าสนใจและดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

ประเด็นดังกล่าวจึงควรแก้ไขปัญหาด้านความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ของ Walter Pauk ผู้พัฒนาวิธีการสอน OK5R ขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านจับใจความอย่างเป็นระบบ โดย OK5R เป็นวิธีการสอนที่เน้นการจดบันทึกคำสำคัญ และแสดงความคิดให้ผู้อ่านได้เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมเข้าด้วยกัน และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์จากสิ่งที่เพิ่งเรียนรู้มา ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ O (Overview) การอ่านเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม อ่านคร่าว ๆ K (Key Ideas) การระบุแนวคิดหลัก R1 (Read) การอ่านอย่างละเอียดทีละย่อหน้า R2 (Record) การจดบันทึกสาระสำคัญ R3 (Recite) การเล่าเรื่องที่อ่าน R4 (Review) การทบทวนเนื้อหา และR5 (Reflect) การสะท้อนความคิดเพื่อสร้างความเชื่อมโยง การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R มีประสิทธิภาพในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความ โดยงานวิจัยของ ประไพ บุตรไชย (2560) ได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาและสามารถจับใจความได้ดีขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มความพึงพอใจใน การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสะพานเลือกวิทยาคม จังหวัดจันทบุรี

ด้วยเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ม.1 (ท21102) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนเชื่องโยงความรู้จากประสบการณ์เดิม สร้างแรงจูงใจในการอ่าน และเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจในการอ่านอย่างถูกต้อง อีกทั้งเป็นการฝึกคิดวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากการอ่าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ และเป็นแนวทางเพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะการอ่านและการเรียนภาษาไทย ให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเบื้องต้น (pre-experimental research design) โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายใน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ซึ่งออกแบบการวิจัยแบบ one group pre-test and post-test intervention (Cohen et al., 2018) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้เรียนภายในห้องเรียนซึ่งถูกกำหนดรายชื่อ จำนวนนักเรียน และตารางสอนโดยฝ่ายวิชาการของโรงเรียนทวีธาภิเศก บางขุนเทียน ทำให้มีข้อจำกัดในการสุ่มกลุ่มเป้าหมายจากประชากร ด้วยเหตุนี้ กลุ่มเป้าหมาย (target population) ของงานวิจัยนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 จำนวน 40 คน (Salkind, 2017) ที่ศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ณ โรงเรียนทวีธาภิเศก บางขุนเทียน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้เรียนเข้ากลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) (Creswell & Guetterman, 2019)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R วิชาภาษาไทย กลุ่มสาระภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 คาบ คาบละ 55 นาที ใช้เวลา 3 สัปดาห์ ดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบตามการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R

2.1.3 ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีรายละเอียดค่าคะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์พิจารณาผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากค่าเฉลี่ย (M) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการประเมินภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีคุณภาพในระดับ เหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.73 จึงถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้

2.1.4 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.5 จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R

2.2 แบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ตามการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย จำนวน 40 ข้อ คะแนนเต็ม 40 คะแนน ดำเนินการสร้างและ หาประสิทธิภาพ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานและตัวชี้วัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย และเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิธีการสร้าง และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

2.2.2 สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ แบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแผนการเรียนรู้ และนิยามเชิงปฏิบัติการ

2.2.3 นำเสนอแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC-Index of Item Objective Congruence)

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาใช้ดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence :IOC) โดยกำหนดลักษณะ การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน (+1) หมายถึง ข้อคำถามในแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด

คะแนน (0) หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด

คะแนน (-1) หมายถึง ข้อคำถามในแบบทดสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด

ผู้วิจัยกำหนดว่าความตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงถือว่าแบบทดสอบสามารถนำไปใช้ได้ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงค์, 2558) ผู้วิจัยพบว่า แบบทดสอบมีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ในระดับเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.2.4 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายแต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ

ประเภทของแบบทดสอบ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น
แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ	0.28 – 0.80	0.21 – 0.70	0.79

ผลการหาคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.28 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21 - 0.70 และหาค่าความเที่ยง (reliability เท่ากับ 0.79

2.2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 40 ข้อ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนทวีธาภิเศก บางขุนเทียน ให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยภายในโรงเรียนได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ก่อนเริ่มดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

(try out) และการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) ตลอดจนผู้เรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ยินดี เข้าร่วมการวิจัยและได้รับการชี้แจงถึงสิทธิ์ในการถอนตัวจากการเข้าร่วมงานวิจัยตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยยืนยันว่าจะไม่มีผลกระทบใดต่อคะแนนและผลการเรียนในวิชาที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยเก็บทุกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับและใช้นามสมมุติแทนชื่อและนามสกุลของผู้เรียนทุกคน (Creswell & Guetterman, 2019; Thomas, 2022)

4.2 ดำเนินการทดสอบก่อนการทดลองเพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 แผน แผนละ 1 คาบเรียน (55 นาที)

4.4 เมื่อจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้แล้ว จึงดำเนินการทดสอบหลังการทดลองเพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนการทดลองในข้อ 4.2

4.5 นำผลคะแนนวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

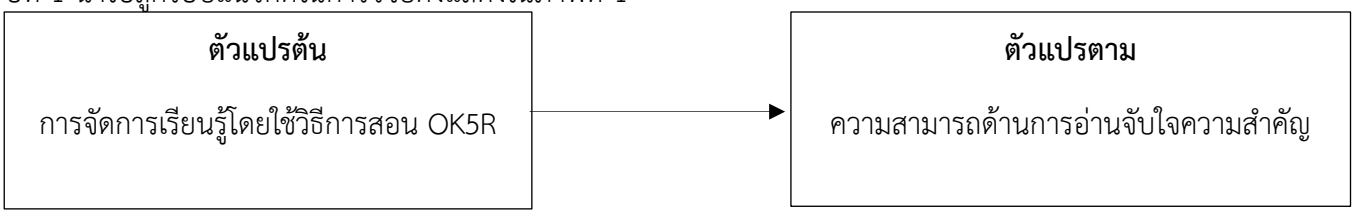
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนและหลังการทดลองของผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)

5.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (dependent sample t-test)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ **OK5R** เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R

การทดสอบ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t (df=39)	P
	M	SD	M	SD		
ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ	17.95	3.52	31.32	3.22	28.34	.000**

หมายเหตุ: ** P < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยคะแนนความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.95 ส่วนเบนเบี่ยงมาตรฐาน เท่ากับ 3.52 และคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัด การเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 31.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.22 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

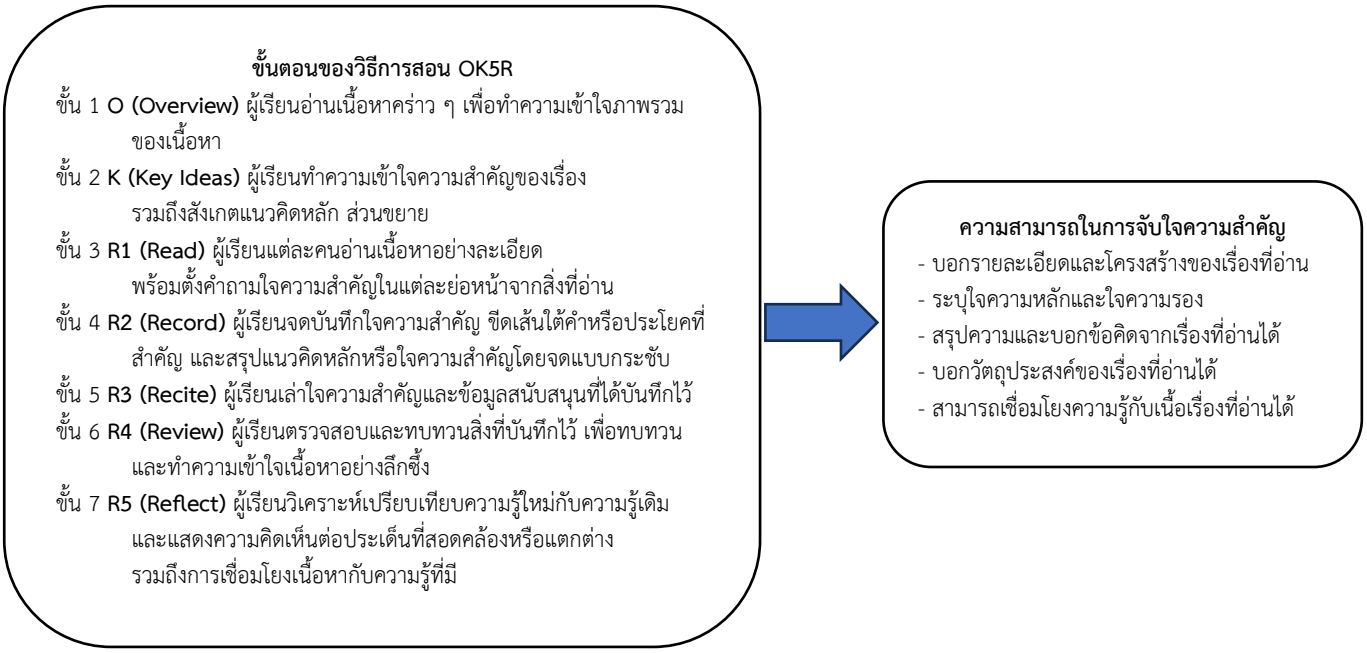
อภิปรายผล

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R รายวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยข้างต้นตอบรับกับวัตถุประสงค์วิจัยและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ของ Pauk, W. (1984) เน้นการจดคำสำคัญลงบนกระดาษ (Record) และการสะท้อนความคิด (Reflect) ซึ่งทั้ง 2 ขั้นตอนนี้ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและการจดจำข้อมูล (ปิยวรรณ บุญฤทธิ์, 2561) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาและข้อความที่ได้อ่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาขั้นตอนวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ทั้ง 7 ขั้นตอน ในขั้น O (Overview) ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจภาพรวมได้สังเกตหัวข้อหลัก และหัวข้อย่อยของเนื้อหาที่ได้อ่าน เพื่อให้มองเห็นภาพกว้างจากเรื่องที่อ่านอย่างคร่าว ๆ ในขั้นตอน K (Key Ideas) ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาและวิเคราะห์ใจความสำคัญรวมถึงข้อมูลสนับสนุนของเรื่องที่อ่านร่วมกัน ในขั้นตอน R1 (Read) ผู้เรียนได้อ่านเนื้อหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน พร้อมตั้งคำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญและข้อความสนับสนุนที่ปรากฏในแต่ละย่อหน้า เพื่อทำ R2 (Record) ผู้เรียนต้องจดบันทึกใจความสำคัญ โดยผู้เรียนขีดเส้นใต้คำหรือวลีที่สำคัญ และสรุปแนวคิดหลักหรือใจความสำคัญ รวมถึงส่วนขยายในแต่ละย่อหน้าลงในสมุดบันทึก ในขั้นตอน R3 (Recite) ผู้เรียนได้มีโอกาสเล่าใจความสำคัญและข้อมูลสนับสนุนที่ได้บันทึกไว้ โดยไม่ดูเนื้อหา ในขั้นตอน R4 (Review) ผู้เรียนมีโอกาสช่วยกันตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เล่ากับข้อมูลที่บันทึกไว้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิจารณาว่าเก็บประเด็นสำคัญจากเรื่องได้ครบถ้วนหรือไม่ ในขั้นสุดท้าย R5 (Reflect) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด เชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับความรู้เดิม แสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่อ่าน และเชื่อมโยงความรู้เรื่องว่ามีความคล้ายคลึงกับเรื่องอื่น ๆ อย่างไร

จากกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R สามารถเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของผู้อ่านอย่างเป็นระบบและดำเนินไปเป็นขั้นตอน เริ่มจากให้ผู้เรียนอ่าน อย่างคร่าว ๆ จนถึงขั้นสะท้อนคิด ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนจดจำข้อมูลได้แม่นยำ โดยเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการจดบันทึก ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปใจความสำคัญ (Key Idea) และส่วนขยายใจความสำคัญได้อย่างชัดเจน ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Nurul, A. (2021) เมื่อใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ในการทำกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่งผลให้ความสามารถในการอ่าน จับใจความสำคัญพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับ ประไพ บุตรไชย (2560) ที่กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R หลังการทดลองต่อความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญมีแนวโน้มไปในทางบวก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิศชญามณฑ์ ศรีถนอมวงศ์ และคณะ (2565) ได้กล่าวว่า วิธีการสอน OK5R ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญได้สูงขึ้น ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยวรรณ บุญฤทธิ์ (2561) ที่ได้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับนิทานพื้นบ้าน รวมถึงการศึกษาวิจัยของ ปฏิญญา โกมลกิติสกุล (2565) ที่ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเพื่อนคู่คิดส่งผลให้การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนดียิ่งขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบ OK5R นั้น เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกิจกรรมมีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นระบบ ผู้เรียนได้เกิดการฝึกฝนในแต่ละขั้นตอน และสร้างองค์ความรู้ได้จากการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา และเรื่องที่อ่านได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 O (Overview) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านเนื้อหาคร่าว ๆ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของเนื้อหา สังเกตองค์ประกอบ ขั้นที่ 2 K (Key Ideas) ผู้เรียนทำความเข้าใจความสำคัญของเรื่อง รวมถึงสังเกตแนวคิดหลัก และส่วนขยาย เพื่อวิเคราะห์ว่าส่วนใดเป็นแนวคิดหลักของเรื่อง โดยยังไม่ต้องลงรายละเอียดมากนัก ขั้นที่ 3 R1 (Read) ผู้เรียนแต่ละคนอ่านเนื้อหาอย่างละเอียด พร้อมตั้งคำถามใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้าจากสิ่งที่อ่าน เพื่อหาแนวคิดหลักหรือใจความสำคัญ ขั้นที่ 4 R2 (Record) ผู้เรียนจดบันทึกใจความสำคัญโดยผู้เรียนขีดเส้นใต้คำหรือประโยคที่สำคัญ และสรุปแนวคิดหลักหรือใจความสำคัญโดยจดแบบกระชับ ขั้นที่ 5 R3 (Recite) ผู้เรียนเล่าใจความสำคัญที่ได้บันทึกไว้ เป็น การเล่าสิ่งที่จดบันทึกได้ให้เพื่อนฟัง เพื่อเป็นการตรวจสอบแนวคิดสำคัญของเรื่อง ขั้นที่ 6 R4 (Review) ผู้เรียนตรวจสอบและทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้ เพื่อทบทวนและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง และขั้นที่ 7 R5 (Reflect) ผู้เรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่สอดคล้องหรือแตกต่าง รวมถึงการเชื่อมโยงเนื้อหากับความรู้ที่มี ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R เน้นให้ผู้เรียนสามารถค้นหาแนวคิดหลัก/ใจความสำคัญ หรือแยกใจความรองจากสิ่งที่อ่านได้ ฝึกตั้งคำถามกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างมีหลักการ อาทิ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด การจดบันทึกโดยใช้คำ ประโยคสำคัญจากเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีการบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ทบทวนสิ่งที่ได้จากการอ่าน มีการทบทวนสิ่งที่ได้จดบันทึกจากสิ่งที่ได้อ่าน และการฝึกสะท้อนคิดที่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยคิดวิเคราะห์จากเรื่องที่อ่านเพื่อให้เห็นคุณค่าจากสิ่งที่ได้อ่าน พร้อมกับเทียบเนื้อเรื่องที่มีแนวคิดของเรื่องคล้ายคลึงกันซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน ดังนั้น ขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอน ของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R สามารถนำไปพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R มีขั้นตอนและกระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอน กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด มองเห็นแนวคิดหลัก เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ จดบันทึกสาระสำคัญ และสะท้อนคิดสิ่งที่ได้อ่าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 จากการศึกษา เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญด้วยรูปแบบ OK5R ในแต่ละคาบแล้ว อาจทำให้ขั้นตอน OK5R ไม่ต่อเนื่อง ด้วยเวลาในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นคาบเดียว ผู้สอนควรทบทวนขั้นตอนในการเรียนการสอนก่อนหน้า เพื่อให้ผู้เรียนมีความต่อเนื่องในการนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในขั้นตอนถัดไป

1.2 จากการศึกษา ผู้สอนควรพิจารณาคัดเลือกบทอ่านให้สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในบทอ่าน หากบทอ่านไม่มีความน่าสนใจ มีคำศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อการเข้าใจของผู้เรียน ผู้สอนต้องอธิบายความหมายของคำศัพท์ก่อนเริ่มอ่าน

1.3 ครูผู้สอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาต้องมีการวางแผน ประชุม เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความอย่างต่อเนื่อง ออกแบบเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามความสามารถของผู้เรียนในช่วงวัยที่เหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R โดยดำเนินการทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาอื่น ๆ เช่น มัธยมศึกษาปีที่ 2 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ร่วมกับสื่อการสอนอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เกม แอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญให้มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ OK5R ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น เช่น ความคงทนของความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ณิศชญามณฑ์ ศรีถนอมวงศ์, สุวรรณี ยหะกร และ อภิรักษ์ อนะมาน. (2565). ผลการใช้วิธีสอนแบบ OK5R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และเจตคติต่อวิธีสอนแบบ OK5R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17*(1), 13–24.

ไทยพีบีเอส. (2567). *คะแนน PISA ย่ำแย่ ปัญหามากกว่าเรื่องระบบการศึกษา*. สืบค้นจาก https://policywatch.thaipbs.or.th/article/education-6.

ปฏิญญา โกมลกิติสกุล. (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ประไพ บุตรไชย. (2560). *ผลการใช้วิธีการสอนแบบ OK5R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและความพึงพอใจต่อวิธีการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสะพานเลือกวิทยาคม จังหวัดจันทบุรี*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ปิยวรรณ บุญฤทธิ์. (2561). *ผลการใช้วิธีสอนอ่านแบบ OK5R ร่วมกับนิทานพื้นบ้านจังหวัดพัทลุงที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน เทศบาลวัดนางลาด จังหวัดพัทลุง*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565). *ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564*. สืบค้นจาก https://www.niets.or.th/th/catalog/view/220.

สายใจ ทองเนียม. (2560). *ภาษาเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/การอ่านของประชากร.aspx.

สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงค์. (2558). *การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)*. สืบค้นจาก https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. (8th ed.). London: Routledge.

Creswell, J. W. & Guetterman, T. C. (2019). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. (6th ed.). New York: Pearson Education.

Nurul, A. (2021). *THE USE OK5R (Overview, Key Ideas, Read, Record, Recite, Review and Reflect) METHOD IN TEACHING READING AT TENTH GRADE OF SMAN 1 WOJA IN ACADEMIC YEAR 2020/2021*. (Doctoral dissertation, Universitas Muhammadiyah Mataram).

Pauk, W. (1984). *How to study in college*. New York: Houghton Mifflin.

Salkind, N. J. (2017). *Statistics for people who (think they) hate statistics*. (4th. ed.). London: Sage.

Thomas, G. (2022). *How to do your research project: A guide for students*. (4th. ed.). London: Sage.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 229-238.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Effects of Using a Brain-Based Learning (BBL) Approach on Spelling Abilities Through Reading and Writing of First Year Elementary School Students'

Saran Panpokkrong[1*] and Petch Wijitnawin[2]

[1] *Master of Education, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[2] *Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: saran.sspp9332@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aimed to compare the first-year elementary students' spelling abilities through reading and writing before and after learning by following the Brain-Based Learning (BBL) approach. The participants were 13 grade 1 students enrolled in the second semester of the 2024 academic year at a primary school in Bangkok, Thailand. They were the target population in the research. They were selected using a purposive sampling method. Research instruments for collecting data comprised a spelling through reading ability test and a spelling through reading ability test. Both spelling tests were designed a multiple-choice test which consisted of 30 question items. Research instruments for the experiment were 4 lesson plans designed following the BBL approach. Each lesson plan designed for 2 teaching sessions, comprised 120 minutes. The research was undertaken for 2 weeks, 4 sessions per week, totally 8 sessions. Research data were examined to check Median Absolute Deviation (MAD). Additionally, the results were analyzed to check statistical significance by using Wilcoxon signed - rank test. The findings showed that the median score of first-year elementary students' spelling through reading ability was higher than prior to the experiment at the 0.05 level of significance, and the median score of first-year elementary students' spelling through writing ability was higher than prior to the experiment at the 0.05 level of significance.

Keywords: Brain-Based Learning (BBL) Approach, The Ability to Read and Spell Words, The Ability to Write and Spell Words, First Year Elementary School Students

Received: 8 May 2025;
Revised: 22 June 2025;
Accepted: 3 July 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลของการใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ศรัณย์ พันธ์ปกครอง[1*] และ เพชร วิจิตรนาวิน[2]

[1] *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: saran.sspp9332@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) และ (2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำและแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย จำนวนแบบทดสอบละ 20 ข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ รวมทั้งสิ้น 8 คาบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐานและค่าความเบี่ยงเบนมัธยฐาน (MAD) และทดสอบค่านัยสำคัญของความแตกต่างโดยใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon signed - rank test ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการอ่านสะกดคำสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL), ความสามารถในการอ่านสะกดคำ, ความสามารถในการเขียนสะกดคำ, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาคือกระบวนการที่สังคมส่งผ่านความรู้ ทักษะ จารีตประเพณี รวมถึงค่านิยมจากรุ่นสู่รุ่นซึ่งสามารถกระทำผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ อันมีผลต่อการพัฒนาวิธีคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของบุคคล ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2568-2569 โดยนโยบายด้านการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ มีการส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพของเด็กทุกคนอย่าง เท่าเทียม เมื่อเจริญเติบโตแล้ว ก็จะได้รับการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านวิทยาศาสตร์และด้านเทคโนโลยี ตลอดจนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยได้วางกรอบวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนไทย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป้าหมายสำคัญของแผนการศึกษาดังกล่าวได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบทักษะสำคัญ 3 ประการ หรือที่เรียกว่า 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน การเขียนได้ (Writing) ซึ่งเสริมสร้างทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ การคิดเลขเป็น (Arithmetics) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคำนวณและการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ การบรรลุ

เป้าหมายดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเติบโตเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต Gunning (2024) ได้ให้ความหมายของทักษะไว้ว่า ทักษะเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติแบบลงมือจริง การปฏิบัติซ้ำ ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะโดยเริ่มจากง่ายไปยาก เช่น ผู้เรียนจะอ่านและเขียนได้ต้องเริ่มจากคำง่าย ๆ ฝึกวิเคราะห์คำ ฝึกการสะกดคำและถอดรหัสเป็นพยัญชนะ สระ ตัวสะกด และวรรณยุกต์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่านและการเขียน ดังนั้นการสะกดคำจึงเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นเพื่อให้เข้าใจภาษา อัจฉรา ชีวพันธ์ (2566) กล่าวว่า ความสำคัญของการอ่านสะกดคำ คือ การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยมีจุดมุ่งหมายให้อ่านออกเขียนได้ จนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มแรกผู้เรียนจะต้องเรียนรู้พยัญชนะ สระ การแจกลูก การสะกดคำ และการผันอักษร ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของผู้เรียน และทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล (2564) กล่าวว่า การเขียนสะกดคำ คือ กระบวนการเรียนรู้ การสร้างคำผ่านการแจกองค์ประกอบทางภาษา (พยัญชนะ ต้น สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด) อย่างเป็นระบบภายใต้หลักอักขรวิธีไทย เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนที่ถูกต้อง

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้มีการประเมินการอ่านโดยการทดสอบเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 13 คน โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีผลการประเมินการอ่านประจำเดือนมิถุนายน - กันยายน 2567 ดังนี้ 1) ผลการอ่านเดือนมิถุนายน อยู่ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง อ่านไม่คล่อง คิดเป็นร้อยละ 69.23 2) ผลการอ่านเดือนกรกฎาคม อยู่ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง อ่านไม่คล่อง คิดเป็นร้อยละ 69.23 3) ผลการอ่านเดือนสิงหาคม อยู่ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง อ่านไม่คล่อง คิดเป็นร้อยละ 61.53 และ 4) ผลการอ่านเดือนกันยายน อยู่ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง อ่านไม่คล่อง คิดเป็นร้อยละ 53.84 เนื่องจากการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำคำที่ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราไม่ถูกต้องและได้เพียงบางคำ ดังนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงควรได้รับการพัฒนา (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2567)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) โดยสรุปหลักการสำคัญของวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อนำมาใช้พัฒนาผู้เรียน หลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เน้นการผ่อนคลายให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกสนาน สมองจะมีการเรียนรู้ได้ดีถ้ามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและในสังคมรวมทั้งสิ่งแวดล้อม ผู้สอนจะต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวได้ใช้สมองในการทำงานที่ท้าทาย สมองจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อลงมือปฏิบัติและใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ รวมทั้งใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความน่าสนใจ (Jensen E. P., 2020; Caine, R. N., & Caine, G., 1990) วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน 2) ขั้นเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติ 4) ขั้นสรุป เป็นการสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และ 5) ขั้นการนำไปใช้ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ (กุลิสรา จิตรชญาวาณิช, 2562)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาผลของการใช้วิธีการเรียนรู้ดังกล่าวในชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่าน (ภริตา การะภาพ, 2564; กฤตยากาญจน์ อินทร์พิทักษ์, 2562; กันยารัตน์ พุดตานดง, 2565) ด้านการเขียน (ธัญญรัตน์ อุยโต, 2561; ประภากร บุญรอต, 2565) จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนสะกดคำโดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่มีต่อความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้เรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียน รวมทั้งเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายและส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ตามการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research design) โดยเปรียบเทียบคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภายใน 1 ห้องเรียน จำนวน 13 คน ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ซึ่งออกแบบการวิจัยประเภทกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest and posttest intervention) (Cohen et al., 2018) โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (target population) ในงานวิจัยครั้งนี้ (Salkind, 2017) เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 คน ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกมาเป็นตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Creswell & Guetterman, 2019)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) (Tang, 2017; Jensen E.P., 2020; Saunders E., 2022) จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ รวมทั้งสิ้น 8 คาบ แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง (Warm-up) ขั้นที่ 2) ขั้นเรียนรู้ (Learning) ขั้นที่ 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ (Practice) ขั้นที่ 4) ขั้นสรุป (Conclusion) และขั้นที่ 5) ขั้นนำไปใช้ (Application) ภายหลังจากการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมแล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความถูกต้องและ ความเหมาะสมตลอดจนความสอดคล้องของตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ แล้วจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ ผลการทดลองการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง (Warm-up) ใช้เวลาทำกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายเป็นเวลานาน เนื่องจากผู้เรียนชื่นชอบการร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ ทำให้ส่งผลกระทบต่อเวลาในกิจกรรมขั้นอื่น ๆ ผู้วิจัยได้ปรึกษาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง โดยกำหนดเวลาให้มีความชัดเจนในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย แบบสอบปากเปล่า (Oral test) จำนวน 20 ข้อ คำตอบที่ถูกต้องจะได้คะแนนข้อละ 1 คะแนน และแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย แบบถูก-ผิด (true-false) และแบบตอบสั้น ๆ (short answer test) จำนวน 20 ข้อ คำตอบที่ถูกต้องจะได้คะแนนข้อละ 1 คะแนน ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ และแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยการประเมินการอ่านสะกดคำรายบุคคล และประเมินการเขียนสะกดคำโดยเลือกคำตอบถูกหรือผิด และตอบสั้น ๆ จากนั้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัด

ความสามารถในการอ่านสะกดคำ และแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับข้อ 2.1 ผลการทดลอง พบว่า 1) แบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.79 และค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าความยาก-ง่ายเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.55 หมายความว่า ความยาก-ง่ายพอเหมาะ และ 2) แบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.82 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าความยาก-ง่ายเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.59 หมายความว่า ความยาก-ง่ายพอเหมาะ

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีความสามารถในอ่านสะกดคำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีความสามารถในเขียนสะกดคำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งได้รับอนุญาตจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ให้สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในโรงเรียนได้ และผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนเริ่มดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย (try out) รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) อีกทั้งผู้เรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยและได้รับการชี้แจงถึงสิทธิ์ในการถอนตัวจากการเข้าร่วมงานวิจัยตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยยืนยันว่าจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อคะแนนและผลการเรียนของรายวิชาภาษาไทยที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอน ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมของการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับและใช้นามสมมุติแทนชื่อและนามสกุลของผู้เรียนทุกคน (Creswell & Guetterman, 2019; Thomas, 2017)

4.2 ก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทดสอบก่อนการทดลองโดยการอ่านออกเสียงสะกดคำในแบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ เป็นรายบุคคล และตอบคำถามในแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ กำหนดเวลา 1 ชั่วโมง

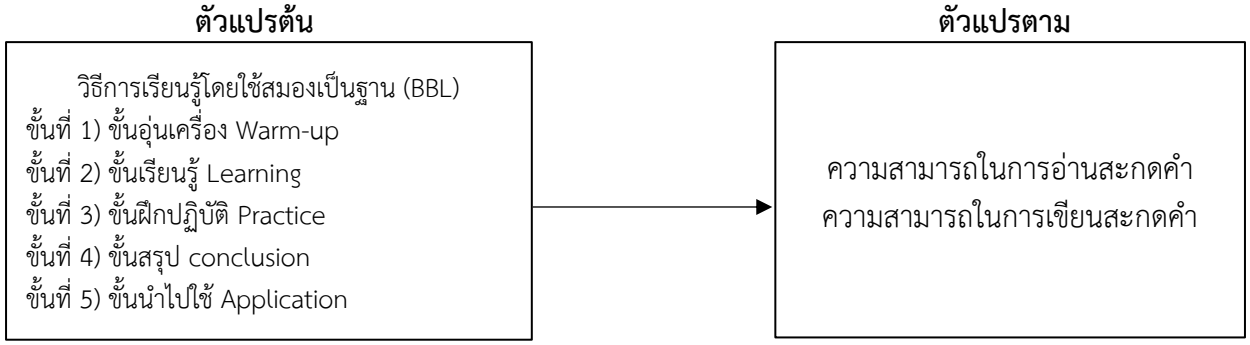
4.3 ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 60 นาที รวมทั้งสิ้น 8 คาบ ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ

4.4 หลังดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างทดสอบหลังการทดลองโดยการอ่านออกเสียงสะกดคำในแบบวัดความสามารถในการอ่านสะกดคำ เป็นรายบุคคล และตอบคำถามในแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ กำหนดเวลา 1 ชั่วโมง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นโดยพิจารณาคะแนนของความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำ ทั้งก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขเบื้องต้นของการใช้สถิติทดสอบโดยวิเคราะห์ค่าการแจกแจงความถี่ภายใต้พื้นที่ใต้โค้ง (frequency distribution) (Salkind, 2017) พบว่า ผลคะแนนดังกล่าวมิได้แจกแจงแบบปกติ (non-normal distribution) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติทดสอบแบบ Non-parametric test โดยได้คำนวณ ค่ามัธยฐาน ค่าความเบี่ยงเบนมัธยฐาน (MAD) รวมถึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่ามัธยฐานจากคะแนนความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังการทดลองด้วยโปรแกรม SPSS Statistics 26 Amos 23 โดยใช้สูตรคำนวณ Wilcoxon signed - rank test (Cohen et al., 2018)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

ผลการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านสะกดคำของผู้เรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) (N=13)

ความสามารถในการอ่านสะกดคำ	(N)	คะแนนเต็ม	(MAD)	Mean Rank	Z	Sig.
ก่อนการทดลอง	13	20	1.39	7.00	-3.196	0.001*
หลังการทดลอง	13	20	1.96			

หมายเหตุ: **p<0.05*

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) มีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการอ่านสะกดคำสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีการพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p=.001*)

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของผู้เรียน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

ความสามารถในเขียนการสะกดคำ	(N)	คะแนนเต็ม	(MAD)	Mean Rank	Z	Sig.
ก่อนการทดลอง	13	20	1.37	7.00	-3.215	0.001*
หลังการทดลอง	13	20	1.55			

หมายเหตุ: **p<0.05*

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) มีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p=.001*)

อภิปรายผล

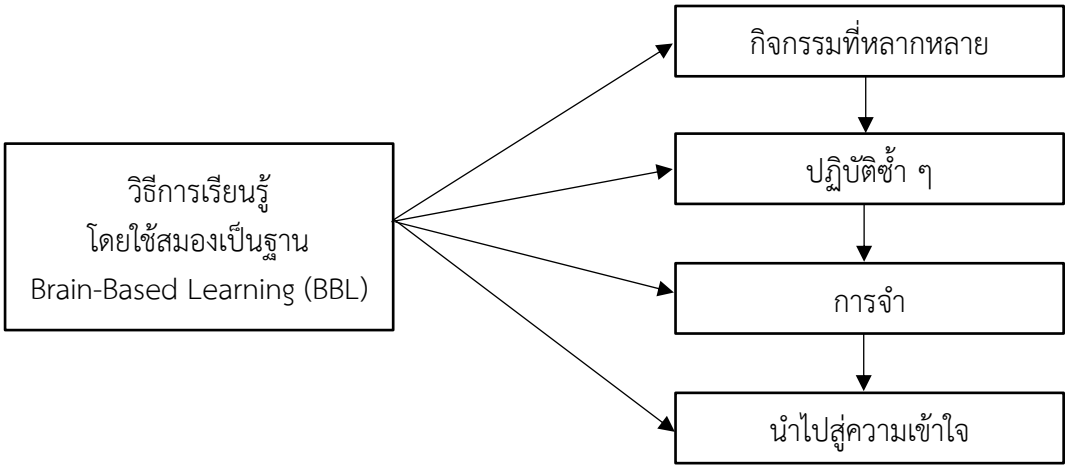
จากการประเมินผลการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ย่อย 2 ข้อ ดังนี้

ผลการวิจัยนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ผลการศึกษาบ่งชี้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการอ่านสะกดคำสูงกว่าเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นไปตามธรรมชาติของสมอง ซึ่งช่วยให้จดจำและเข้าใจภาษาได้ดี ผ่านดนตรี กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย และสามารถคิดเชื่อมโยงนำพยัญชนะ สระ และตัวสะกดมาประสมเป็นคำ และอ่านสะกดคำได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาทิพย์ ชัยแก้ว (2564) พบว่า ความสามารถในการอ่านสะกดคำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแนวคิดสมองเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) พบว่าผู้เรียนมีคะแนนจากค่ามัธยฐานด้านความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดจากวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่ช่วยพัฒนาทักษะความสามารถในการเขียนสะกดคำผ่านการลงมือทำ ฝึกฝน ทบทวนการเขียน จดจำ และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยกิจกรรมดังกล่าวกระตุ้นสมองให้ผู้เรียนได้เห็นภาพ ได้ยินเสียง ได้เคลื่อนไหว และใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของประภากร บุญรอต (2565) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ (M = 11.55, S.D. = 2.42) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (M = 5.95, S.D. = 2.57) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานอยู่ในระดับความเห็นด้วยมากที่สุด (M = 4.89, S.D. = 0.30)

องค์ความรู้ใหม่

วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ในงานวิจัยนี้ เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย แต่มีเป้าหมายสำคัญ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ ซึ่งประโยชน์ของการปฏิบัติซ้ำ ๆ นำไปสู่ความสามารถในการจดจำเนื้อหาบทเรียนได้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมที่ใช้บทเพลงบทกลอน กิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อกระตุ้นสมอง หรือกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หลายด้านและเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน กิจกรรมควรเน้นการเล่นกับเรื่องราวและภาษา เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ ฝึกซ้ำ ย้ำทวน จนเกิดภาพจำและเกิดทักษะความสามารถนำไปสู่ความเข้าใจและนำไปใช้ภายใต้วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

สรุปผลการวิจัย

การใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ที่มีต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เนื่องจากวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนกรุงเทพมหานครมีความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำ มีทักษะสัมพันธ์เชื่อมโยงและมีการจดจำมีความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพราะวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้คิด ให้จดจำ ให้ฝึกฝน และได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาและพัฒนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนควรนำวิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ไปใช้กับหน่วยการเรียนในสาระอื่น ๆ

1.2 วิธีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มี 5 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนมีสื่อการสอนที่ครูต้องเตรียม เพราะฉะนั้น ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อการสอนที่เน้นใช้คำในชีวิตจริง และใช้สถานการณ์จริงที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง (target population) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ทำให้ผลการวิจัยมีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปยังผู้เรียนในห้องเรียนอื่น ๆ

2.2 เนื่องจากการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (try out) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้รับอนุญาตให้ทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นระดับชั้นที่ห่างกัน 1 ปีการศึกษา ทำให้การทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (try out) ในครั้งนี้มีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปยังประชากรอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569*. สืบค้นจาก https://www.moe.go.th/%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B%B268-69/.

กฤตยากาญจน์ อินทร์พิทักษ์. (2562). *การพัฒนาความสามารถการอ่านและการเขียนคำภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน*. (การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

กันยารัตน์ พุดตานดง. (2565). *การพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยสมองเป็นฐานร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2564). *คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทยโดยวิธีแจกลูกและสะกดคำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทย.

ธัญญรัตน์ อุยโต. (2561). *การพัฒนาทักษะการเขียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ประภากร บุญรอต. (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการเขียนสะกดคำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ภริตา การะภาพ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2567). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา (BEMIS) และการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน*. สืบค้นจาก https://www.bangkokedu.net/.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุธาทิพย์ ชัยแก้ว. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการอ่าน การเขียนสะกดคำและการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

อัจฉรา ชีวพันธ์. (2566). *อ่าน เขียน เรียนสนุก ป. 2*. กรุงเทพฯ: บริษัท อักษร อินสไปร์ จำกัด.

Caine, R. N., & Caine, G. (1990). Understanding a brain-based approach to learning and teaching. *Educational leadership, 48*(2), 66-70.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. (8th ed.). London: Routledge.

Creswell, J. W., & Guetterman, T. C. (2019). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (6th ed.). New York: Pearson Education.

Gunning, T. G., (2024). *Creating literacy instruction for all students*. (11th ed.). New Jersey: Pearson Education.

Jensen, E., & McConchie, L. (2020). *Brain-based learning: Teaching the way students really learn*. (3rd ed.). California: Corwin Press.

Salkind, N. J. (2017). *Statistics for people who (think about) hate Statistics*. (6th ed.). London: Sage Publications.

Saunders, E. (2022). *Stick the Learning: Brain-Based Teaching Techniques to Increase Retention, Application, and Transfer*. Bloomington: Solution Tree.

Tang, Y. Y. (2017). *Brain-based learning and education: Principles and practice*. Massachusetts: Academic Press.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 239-250.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Buddhadhamma Integration for The Promotion of People Participation for Community Development of Mueang Mo Sub-District, Mueang Phrae District, Phrae Province

Phra Jetsadakorn Mahavero[1*] Sayan Innunjai[2] and Somjit Konwong[2]

[1] *Master's degree students, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: jetsadakorn23449@gmail.com*

ABSTRACT

This article aims to study (1) the level of political participation of the people in the community development of Mueang Mo Subdistrict, (2) the relationship between the principles of Aparihaniyadhamma and the political participation of the people in the community development of Mueang Mo Subdistrict, and (3) the guidelines for integrating the principles of Aparihaniyadhamma to promote political participation of the people in the community development of Mueang Mo Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province. This study employs a mixed-methods research approach, involving a sample size of 379 participants and in-depth interviews with 10 key informants. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and Pearson correlation coefficients, while qualitative data were analyzed using content analysis methods. The findings reveal that (1) the level of political participation of the people in community development according to the seven principles of Aparihaniyadhamma is overall at a moderate level; (2) the relationship between the seven principles of Aparihaniyadhamma and political participation shows a moderate positive correlation, statistically significant; (3) the guidelines for integrating the seven principles of Aparihaniyadhamma to promote political participation are as follows: 1) community members should collaboratively establish practices to promote unity; 2) effective meetings should be organized with harmony and clear communication, including the adoption of technology in remote areas; 3) adherence to existing regulations should be maintained while being open to new ideas; 4) respect for elders with experience and virtue should be upheld; 5) equal rights and roles of women should be supported; 6) cultural traditions should be preserved as the center of development; 7) virtuous individuals in the community should be recognized as inspiration for continuous social development.

Keywords: Aparihaniyadhamma, Political Participation, Community Development

Received: 19 May 2025;
Revised: 17 August 2025;
Accepted: 9 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พระเจษฎากร มหาวีโร[1*] สายัณห์ อินนันใจ[2] และ สมจิต ขอนวงศ์[2]

[1] นิสิตระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย

[2] คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: jetsadakorn23449@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ (3) แนวทางการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ราย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (3) แนวทางการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้ 1) ประชาชนในชุมชนควรร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติที่เพื่อส่งเสริมความเป็นเอกภาพ 2) ควรมีการจัดประชุมอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความพร้อมเพรียงและการสื่อสารที่ชัดเจน รวมถึงเปิดรับเทคโนโลยีในพื้นที่ห่างไกล 3) ควรยึดมั่นในกฎระเบียบเดิมแต่พร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ 4) ควรเคารพผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์และคุณธรรม 5) ควรสนับสนุนสิทธิและบทบาทสตรีอย่างเท่าเทียม 6) ควรรักษาวัฒนธรรมประเพณีเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา 7) ควรยกย่องผู้มีคุณธรรมในชุมชนเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: อปริหานิยธรรม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การพัฒนาชุมชน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยแบ่งการปกครองออกเป็นสามส่วนตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยขึ้นอยู่กับการพัฒนาชุมชนปัญหาเชิงแต่เมื่อการเมืองโลกได้เข้าสู่ประเทศไทยก็ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น นำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทยที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแล และตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วย และด้วยหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคม ทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมืองและฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย และยังเป็นหลักธรรม

ที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม เน้นให้คนในองค์กรมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกันก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขในชุมชนได้อย่างยั่งยืน (เขมานันท์ ขบวนฉลาด, 2564) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่รวมพลังระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้และความสามารถของประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเองและเพื่อนบ้านให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น การร่วมมือระหว่างประชาชนและรัฐบาลจึงเป็นกลไกสำคัญในการนำบริการของรัฐมาผนวกกับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น (ประจวบ แสนทวีสุข, 2560)

ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ ไปทางทิศตะวันออกระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ ประมาณ 13.04 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 8,150 ไร่มีพื้นที่ปกครองทั้งสิ้นประมาณ 13.04 ตารางกิโลเมตร จำนวน 12 หมู่บ้าน ดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลเหมืองหม้อจากการสำรวจและวิเคราะห์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ และบริเวณพื้นที่ต่อเนื่อง สามารถสรุปสภาพปัญหาของชุมชนได้ 1) ปัญหาพื้นที่ลุ่มและน้ำท่วมขัง – พื้นที่ไม่มีป่าเขา ขาดระบบระบายน้ำที่ดี กำลังวางแผนก่อสร้างระบบระบายน้ำในอนาคต 2) ปัญหาคมนาคม – ถนนชำรุด ไม่มีเส้นแบ่งช่องจราจร ส่งผลให้เดินทางไม่สะดวก 3) ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร – ความต้องการใช้น้ำสูง แต่ขาดระบบเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพสำหรับฤดูแล้ง 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม – ไม่มีระบบจัดการขยะและบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐาน เกิดปัญหามลพิษจากการเผาขยะและน้ำเสียจากครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เนื่องจากหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ชี้แนวทางให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นปกติสุข การประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง การพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม การไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ เคารพนับถือผู้ใหญ่การให้เกียรติต่อสตรีรักษาวัฒนธรรมประเพณีอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์ซึ่งการน้อมนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จะช่วยเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคี ความโปร่งใส และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งเป็นการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 6,919 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ ที่ได้มาจากประชากรจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T.,1973) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ 1) ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 5) กลุ่มข้าราชการในตำบลเหมืองหม้อ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือ โดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) แบบลิเคิรทสเกล (Likert Scale) โดยคำตอบเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 5 ระดับ (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์,2564)

2.2 การพัฒนาเครื่องมือ ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของงานวิจัย หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence: IOC) (นวลจันทร์ อนันต์ชื่น, 2561) และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 2 ด้านหมั่นประชุม กันเนืองนิตย์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 3 ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 4 ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 5 ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 6 ด้านการให้เกียรติต่อสตรีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 7 ด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 8 ด้านการอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม จำนวน 379 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ในเบื้องต้นผู้ศึกษาจะทำการสอบถามการให้ความยินยอมในการตอบข้อมูลของแบบสอบถามก่อน การเก็บรวบรวมข้อมูล หากกลุ่มตัวอย่างยินยอมที่จะให้ข้อมูล ผู้ศึกษาจึงจะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

4.2 แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบรวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

4.3 ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมดเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

4.4 ผู้ศึกษานำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

4.5 นำแบบสอบถามที่ได้ นำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

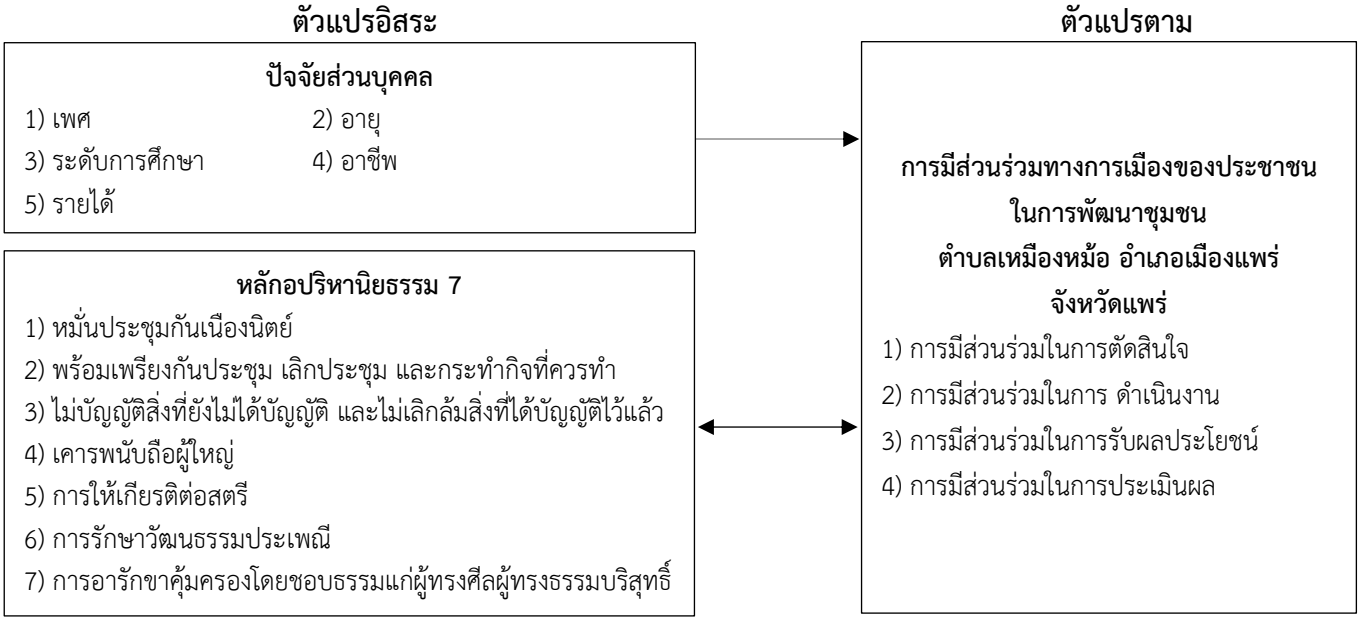
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการใช้หลักอปริหานิยธรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

5.2 การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (Correlation Coefficient) วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 – 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.51 – 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21 – 0.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 – 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบ แนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 0.82) รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ" ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.90) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.79) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ =.38, S.D. = 0.90) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(n = 379)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1)	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.47	0.90	ปานกลาง
2)	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.46	0.79	ปานกลาง
3)	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.49	0.82	ปานกลาง
4)	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.48	0.90	ปานกลาง
ภาพรวม		**3.45**	**0.79**	**ปานกลาง**

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์ระหว่างกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับ (R = 0.686**)

1) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ (R = 0. 776**)

2) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ (R = 0.794**)

3) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ(R = 0.763**)

4) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม เคารพนับถือผู้ใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ(R = 0.228**)

5) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม การให้เกียรติต่อสตรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ(R = 0.253**)

6) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม การรักษาวัฒนธรรมประเพณี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ(R = 0.130*)

7) การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม การอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับ(R = 0.250**) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน				
ตัวแปรอิสระ	Y1	Y2	Y3	Y4	Y Total
X1	.748**	.744**	.696**	.694**	.776**
X2	.765**	.753**	.702**	.723**	794**
X3	.729**	.749**	.677**	.677**	.763**
X4	.224**	.258**	.189**	.179**	.228**
X5	.242**	.274**	.221**	.206**	.253**
X6	.118*	.187**	.094	.091	.130*
X7	.256**	.268**	.204**	.199**	.250**
x Total	**.661****	**.686****	**.600****	**.599****	**.686****

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการบรูณาการหลักอปริหานิยธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์แนวทางการบรูณาการหลักอปริหานิยธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า

1) ด้านการประชุม ประชาชนได้กำหนดหลักปฏิบัติในทิศทางเดียวกันในเพื่อส่งเสริมความเป็นเอกภาพและความร่วมมือการประชุม

2) ด้านความพร้อมเพรียง การจัดการประชุมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความพร้อมเพรียง มีการสื่อสารที่ชัดเจนและหากพื้นที่ห่างไกลต้องมีช่องทางสื่อสารทางเลือก

3) การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกล้มสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว การพัฒนาชุมชนได้ยึดถือกฎระเบียบหรือกติกาที่ดีและมีอยู่แล้ว พร้อมทั้งรักษาไว้ แต่ต้องเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อความก้าวหน้า

4) ด้านเคารพอาวุโส การพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จได้ โดยประชาชนให้ความเคารพและรับคำแนะนำจากผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์และคุณธรรม

5) ด้านให้เกียรติสตรีได้รับการสนับสนุนสิทธิของสตรีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ให้สตรีสามารถปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองได้อย่างอิสระ ปลอดภัย เท่าเทียมผู้ชาย

6) การรักษาวัฒนธรรมประเพณี ประชาชนได้รักษาวัฒนธรรมและประเพณีเป็นศูนย์กลางของการสร้างสรรค์และสืบทอดวัฒนธรรม

7) การอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์ ประชาชนในชุมชนได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรมในชุมชนเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำความดีและกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

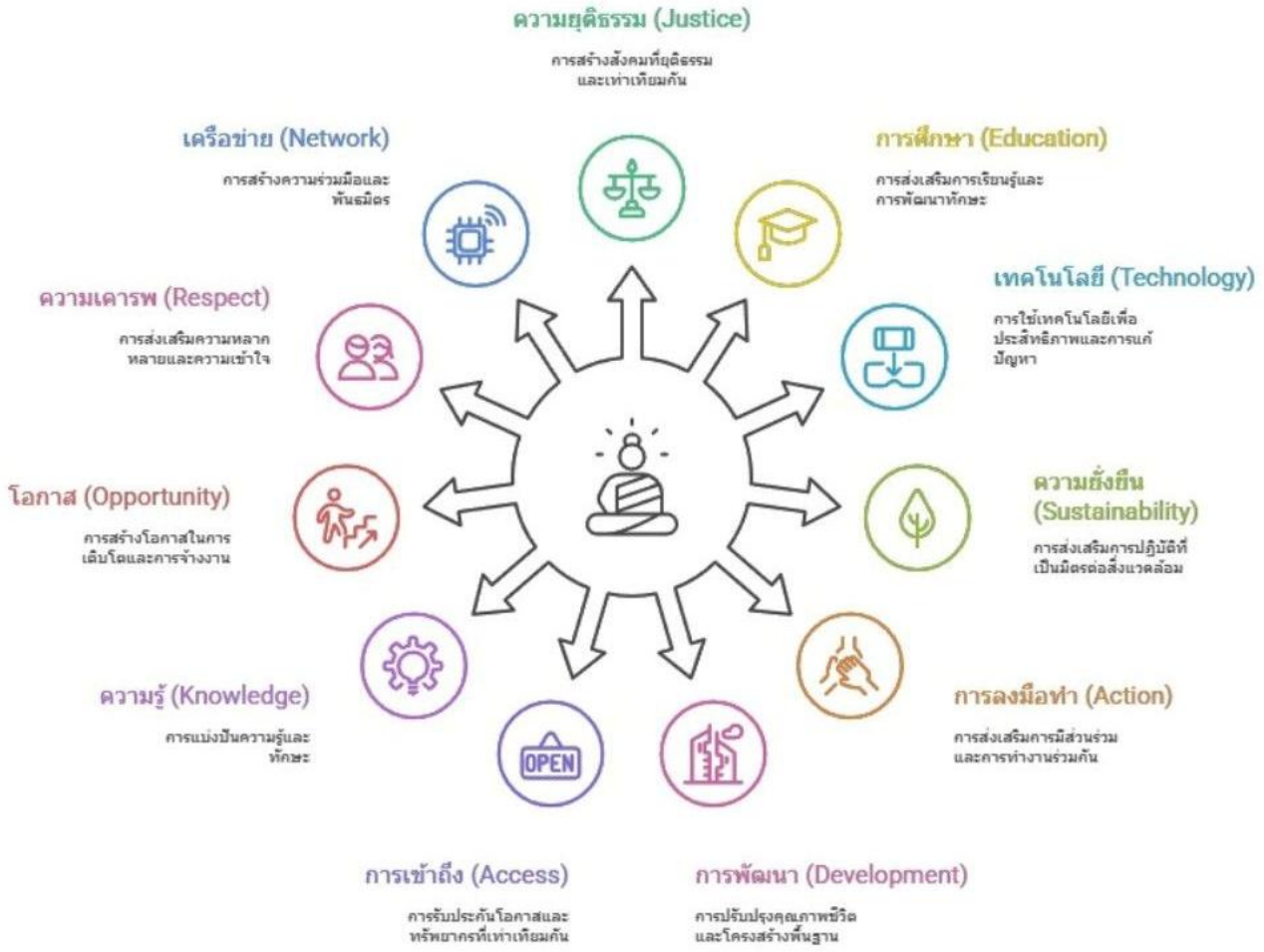
จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความร่วมมือและความสมัครใจ รวมทั้งได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และยังมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เห็นได้ว่าสอดคล้อง พระมหาหน่อทราย รตนเมธี (นามแก้ว) (2565) พบว่า ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R = 0.686**) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเมื่อนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับ สุภาวดี ปันเต็ม (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R=.772**)

จากผลการวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมประชุมกับภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการพัฒนาชุมชน อย่างสม่ำเสมอ และควรเข้าประชุมและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ผู้ประชาชนในไม่บัญญัติกฎระเบียบที่นอกเหนือจากระเบียบที่บัญญัติไว้และไม่ล้มเลิกกฎบัญญัติเดิมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และที่สำคัญควรให้การเคารพนับถือผู้ใหญ่และให้เกียรติต่อสตรี ตลอดจนถึงให้เคารพการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและการอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรมบริสุทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ ให้เกิดความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาไพโรจน์ กนฺตธมฺโม (สุปินะ) (2567) ที่พบว่า แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ คือ ประชาชนควรมีส่วนร่วมประชุมกับภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ และควรเข้าประชุมและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ผู้บริหารท้องถิ่นไม่บัญญัติกฎระเบียบที่นอกเหนือจากระเบียบทางราชการที่บัญญัติไว้และไม่ล้มเลิกกฎบัญญัติเดิมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น และที่สำคัญควรให้การเคารพนับถือผู้ใหญ่และให้เกียรติต่อสตรี ตลอดจนถึงให้เคารพสถานที่ปฏิบัติงาน และควรอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักภาพในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลจริม

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
(The integration of Buddhist principles to promote public participation in political affairs for community development)

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากผลการศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยนำหลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อมมาบูรณาการร่วมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จึงสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น JETSADAKORN MODEL ดังนี้

1. J - Justice ความยุติธรรม ได้แก่ ความยุติธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนที่ดี การสร้างสังคมที่ยุติธรรมจะทำให้คนในชุมชนรู้สึกมั่นใจว่าทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร การปฏิบัติในระบบกฎหมาย หรือการตัดสินใจร่วมกันในชุมชน การสร้างระบบที่โปร่งใส เช่น การตั้งคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยตัวแทนหลากหลายกลุ่ม จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจในชุมชนได้

2. E - Education การศึกษา ได้แก่ การศึกษาคือเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน หากสมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้รับการศึกษาและพัฒนาทักษะ จะทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองและร่วมพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การจัดอบรมอาชีพ การให้ทุนการศึกษาแก่เด็ก ๆ หรือแม้แต่การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ทุกคนสามารถมาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เช่น การทำการเกษตร การบริหารธุรกิจ หรือทักษะด้านไอที

3. T - Technology เทคโนโลยี ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการพัฒนาชุมชนจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้แอปพลิเคชันช่วยในการจัดการทรัพยากร การทำการตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าในชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในพื้นที่ เช่น ระบบน้ำอัจฉริยะในพื้นที่เกษตร หรือการใช้โซลาร์เซลล์ในพื้นที่ที่ขาดแคลนไฟฟ้า ทั้งนี้ การฝึกอบรมให้คนในชุมชนเข้าใจและใช้งานเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ

4. S - Sustainability ความยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาที่ดีต้องคำนึงถึงอนาคตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง การสร้างระบบรีไซเคิลในชุมชน หรือการส่งเสริมการเกษตรแบบอินทรีย์ที่ไม่ทำลายดินและน้ำ ชุมชนยังสามารถปลูกฝังแนวคิดความยั่งยืนให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรม เช่น การปลูกป่าชุมชน การจัดกิจกรรมลดขยะพลาสติก หรือการตั้งธนาคารขยะในหมู่บ้าน

5. A - Action การลงมือทำ ได้แก่ การวางแผนที่ดีจะไม่มีประโยชน์หากไม่มีการลงมือทำ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เช่น การจัดกิจกรรมอาสาสมัคร การลงพื้นที่สำรวจปัญหา และการทดลองโครงการนำร่องจะช่วยให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วม และสามารถพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันได้ นอกจากนี้ การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณที่เหมาะสมจะทำให้แผนงานเป็นไปได้จริง

6. D - Development การพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาควรครอบคลุมทุกมิติ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาสังคม ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น การทำหัตถกรรมหรือการเกษตร การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำสะอาด และการส่งเสริมสุขภาพด้วยการตั้งศูนย์สุขภาพชุมชน

7. A - Access การเข้าถึง ได้แก่ การพัฒนาชุมชนที่ดีต้องทำให้คนในชุมชนทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาส ทรัพยากรและบริการได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ตัวอย่างเช่น การจัดบริการทางการแพทย์เคลื่อนที่ การให้ทุนการศึกษาสำหรับเด็กที่ยากจน หรือการตั้งระบบอินเทอร์เน็ตสาธารณะในพื้นที่ห่างไกล

8. K - Knowledge ความรู้ ได้แก่ การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งต้องอาศัยความรู้ในหลายมิติไม่ว่าจะเป็นความรู้ท้องถิ่น เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ หรือความรู้สมัยใหม่ เช่น การบริหารจัดการหรือการตลาดออนไลน์ การส่งเสริมให้คนในชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น การจัดเวทีประชุม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา จะช่วยให้ชุมชนพัฒนาตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง

9. O - Opportunity โอกาส ได้แก่ โอกาสคือสิ่งที่หลายคนในชุมชนต้องการ เช่น โอกาสในการทำงาน การศึกษาหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชนสามารถสร้างโอกาสเหล่านี้ได้ผ่านการจัดตั้งโครงการพัฒนาทักษะอาชีพ การเชื่อมโยงชุมชนเข้ากับตลาด หรือการหาทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเพื่อสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้คนในชุมชน

10. R - Respect ความเคารพ ได้แก่ ความเคารพในความหลากหลายของผู้คนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศาสนา วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิต ชุมชนที่ทุกคนเคารพกันจะเป็นชุมชนที่สงบสุข การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือ เช่น การเฉลิมฉลองวัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน

11. N - Network เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายคือช่องทางสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเติบโตได้รวดเร็ว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น การร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาล องค์กรเอกชน หรือมหาวิทยาลัย จะช่วยนำทรัพยากร ความรู้ และโอกาสใหม่ ๆ มาสู่ชุมชน การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเอง เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ก็จะช่วยเพิ่มความเข้มแข็งได้

สรุปผลการวิจัย

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่ามีความเชื่อมโยงในเชิงบวกระดับปานกลาง โดยเฉพาะหลักที่เกี่ยวกับการประชุม ความพร้อมเพรียง การรักษาขนบธรรมเนียม และการเคารพผู้ทรง

คุณธรรม มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าคุณค่าทางพุทธศาสนาสามารถเป็นพลังส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับชุมชนได้

แนวทางการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ถูกถ่ายทอดผ่านรูปธรรมที่เห็นได้ชัด เช่น การจัดประชุมที่เน้นความพร้อมเพรียงและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การยึดมั่นในหลักเก่าควบคู่กับการเปิดรับแนวคิดใหม่ การส่งเสริมบทบาทของสตรี และการสร้างแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีจัดการประชุมร่วมกันในชุมชนแต่ละหมู่บ้านและกำหนดนโยบายให้ประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการการมีส่วนร่วมในพัฒนาชุมชนบ่อย ๆ ให้ประชาชนมีความพร้อมเพรียงกันในการประชุม ให้ประชาชนทำตามกฎระเบียบที่ได้บัญญัติไว้ ให้ประชาชนมีเคารพนับถือผู้ใหญ่ที่มีประสบการในการทำงาน ให้ประชาชนรับฟังความคิดเห็นไม่ก้าวล่วงสิทธิสตรีในการเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีพร้อมพัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ ให้ประชาชนอารักขาคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่ผู้ทรงศีลผู้ทรงธรรม บริสุทธิ์ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรมในชุมชนเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำความดีและกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบล ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564) การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหาร ส่วนตำบลประทัดบุ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาคชสาร, 12*(2), 133–142.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2564). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชัน.

นวลจันทร์ อนันต์ชื่น. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประจวบ แสนทวีสุข. (2560). *การพัฒนาชุมชน: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระใบฎีกาไพโรจน์ กนฺตธมฺโม (สุปินะ). (2565). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย).

พระมหาหน่อทราย รตนเมธี (นามแก้ว). (2565). *การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF.

สุภาวดี ปันเต็ม. (2565). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย).

องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)*. แพร่: องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Relationship between Digital Leadership of Administrators and Innovative Schools under the Secondary Educational Service Area Office Pathum Thani

Worrawut Nueathong[1] and Tongluck Boontham[1*]

[1] *Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: tongluck@rmutt.ac.th*

ABSTRACT

The purposes of this research were to study: (1) the level of digital leadership among administrators under the Secondary Educational Service Area Office in Pathum Thani, (2) the level of innovative schools, and (3) the relationship between the digital leadership of administrators and innovative schools. The sample group for this research consisted of 327 teachers under the Secondary Educational Service Area Office in Pathum Thani. The sample size was determined based on the sample size table developed by Sirichai Kanjanawasee and was selected through stratified random sampling. The research instrument for data collection was a questionnaire on digital leadership among administrators and innovative schools, which had a reliability of .986. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and Pearson Product-Moment Correlation Coefficient. The research results revealed that: (1) the overall level of digital leadership among administrators was high, (2) the overall level of innovative schools was also high, and (3) the relationship between the digital leadership of administrators and innovative schools under the Secondary Educational Service Area Office in Pathum Thani showed a strong positive correlation (r = .774), with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Digital Leadership, Innovative School, Administrators

Received: 1 July 2025;
Revised: 4 September 2025;
Accepted: 9 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วรวุฒิ เนื้อทอง[1] และ ต้องลักษณ์ บุญธรรม[1*]

[1] *คณะครุศาสตรอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประเทศไทย*

[*] *Corresponding Author. E-mail: tongluck@rmutt.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร (2) ระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม และ (3) ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 327 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปของศิริชัย กาญจนวาสี และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร และการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .986 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r = .774) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, โรงเรียนนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงทุกมิติของสังคม การศึกษาถือเป็นภาคส่วนสำคัญที่ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเสริม แต่กลายเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการศึกษาสมัยใหม่ ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อนำพาโรงเรียนสู่ความสำเร็จ โดยการคิดใหม่ สร้างระบบการศึกษาใหม่ จัดบทบาทใหม่บนพื้นฐานความเป็นไทยที่สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ (Chueawangkham, E., & Ariratana, W., 2021) ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างและรักษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของครู และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนรู้และการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน และเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรให้มีความสามารถและเท่าทันต่อยุคสมัย (Zhong, L., 2017) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารจะสามารถเปลี่ยนแปลงความต้องการที่ตอบสนองและบริหารได้ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดิจิทัล กล้าเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ กล้าทดลองให้บุคลากรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย เพื่อการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ และการจัดการเรียนการสอน (มนัสพงษ์ เก่งฉลาด, 2566) นอกจากนี้ผู้บริหารต้องเอื้ออำนวยความสะดวก และสามารถสื่อสารกระตุ้นผลักดันให้มีการสร้างนวัตกรรมเพิ่มขึ้น เพื่อการบริหารทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของสังคมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน (โรจนศักดิ์ อินทนน, 2566) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล และ 4) การสื่อสาร

ดิจิทัล (Thanimalai & Raman, 2018; วิจารณ์ พานิช, 2555; พิมพิลา อำนาจ, 2566; จิราภรณ์ ปกรณ์, 2564; สุชญา โกมลวานิช, 2563; ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย, 2563)

กรอบแนวคิด OECD “Innovative Learning Environments (ILEs)” มุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เกิดนวัตกรรม ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการสนับสนุนผู้สอน ซึ่งกลายเป็นแนวทางสำคัญที่ประเทศฟินแลนด์ สิงคโปร์ และแคนาดา นำไปใช้พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ (OECD, 2017) สำหรับประเทศไทยแนวคิดโรงเรียนนวัตกรรมได้เริ่มปรากฏชัดในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 และได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมผ่านโครงการ โรงเรียนนวัตกรรมระดับพื้นที่ (Education Sandbox) โครงการโรงเรียนคุณภาพของ สพฐ. ดังนั้น ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน กล้าเสี่ยง และมุ่งมั่นที่จะสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อนวัตกรรม รวมถึงการส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการพัฒนาบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมอย่างแท้จริง (Akyürek, M. I., & Karabay, E., 2022) ดังนั้น การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ผู้บริหารต้องคิดค้น สร้างและพัฒนานวัตกรรมบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการจัดการระบบต่าง ๆ ทำให้สามารถแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนให้เป็นนวัตกร มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ที่เกิดประโยชน์ เกิดแนวคิด วิธีการรูปแบบใหม่ ๆ ในการสร้างนวัตกรรม ทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนานวัตกรรมของโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (ศิวาวุฒิ รัตนะ, 2566; จิติมา วรรณศรี, 2563; ณปภาพร จันทร์ดวง, 2566) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม จำนวน 3 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้าง 2) การพัฒนาบุคลากร และ 3) บรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม (Greenberg, 2002; สัญญา เบ้าธรรม และคณะ, 2567; ขวัญชนนก แสงท่านั่ง, 2563; ปานชนก ด้วงอุดม, 2562)

จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลและโรงเรียนนวัตกรรม พบว่ายังมีข้อจำกัดในด้านการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยกับพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นในหน่วยงานภาคเอกชนพบว่าองค์กรนวัตกรรมจะศึกษาเกี่ยวกับด้านกระบวนการ เช่นการเรียนรู้เป็นทีม การคิดเชิงระบบ การจัดการความรู้ การสร้างเครือข่าย ล้วนมีผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมองค์กร (รุ่งนภา ดำเกิงลัภนวณิช, 2564; ปฏิพัทธ์ เรืองพยุงศักดิ์, 2563) ทำให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสถานการณ์จริงในโรงเรียนนวัตกรรมยังพบไม่มากนัก แม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีนโยบายและจุดเน้นการใช้นวัตกรรมภายในสถานศึกษาสอดคล้องกับสพฐ. ในประเด็นการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลายด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น AI ระบบการเรียนแบบ Hybrid VR GAMIFICATION Metaverse Digital Twin 3.0 Digital Classroom และเตรียมพร้อมในการพัฒนาสู่การเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในอนาคต รวมถึงด้านพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย ผู้วิจัยจึงวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ซึ่งมีความหลากหลายของโรงเรียนและความพร้อมด้านเทคโนโลยีแตกต่างกัน ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนเป้าหมายของการจัดการศึกษาในอนาคต เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลการพัฒนาเชิงนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 1,801 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตาม สหวิทยาเขต ซึ่งเป็นหน่วยการบริหารจัดการโรงเรียนในพื้นที่ จากนั้นสุ่มตัวอย่างโรงเรียนในแต่ละสหวิทยาเขตด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแต่ละสหวิทยาเขตอย่างเหมาะสม ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณอิงตามตารางของ (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2555) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 327 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (Likert, 1967) ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องของภาษา (IOC) เท่ากับ 0.75 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ .986 โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขออนุญาตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีเพื่อขอความอนุเคราะห์ก็บรวบรวมข้อมูลครูภายในสังกัด จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2) นำแบบสอบถามที่มีผู้ตอบครบตามจำนวนและสมบูรณ์ครบถ้วน ไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป แปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 – 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป แปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 – 5.00 หมายถึง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม อยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม อยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม อยู่ในระดับ น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ว่ามีความสัมพันธ์กันไปทิศทางใด และมีความสัมพันธ์กันมากน้อยแค่ไหนด้วยค่า Correlation โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564)

r = 0.91 - 1.00 หมายความว่า ความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

r = 0.71 - 0.90 หมายความว่า ความสัมพันธ์กันในระดับสูง

r = 0.31 - 0.70 หมายความว่า ความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

r = 0.01 - 0.30 หมายความว่า ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

r = 0 หมายความว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง

หากค่า r มีค่าเป็น (+) หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวก แสดงว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสูง การเป็นโรงเรียนนวัตกรรมก็สูงด้วย หากค่า r มีค่าเป็น (-) หมายถึง ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางลบ แสดงว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทต่ำ การเป็นโรงเรียนนวัตกรรมก็ต่ำด้วย

4.5 ก่อนทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Pearson’s Product-Moment Correlation ผู้วิจัยตรวจสอบความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้น ได้แก่

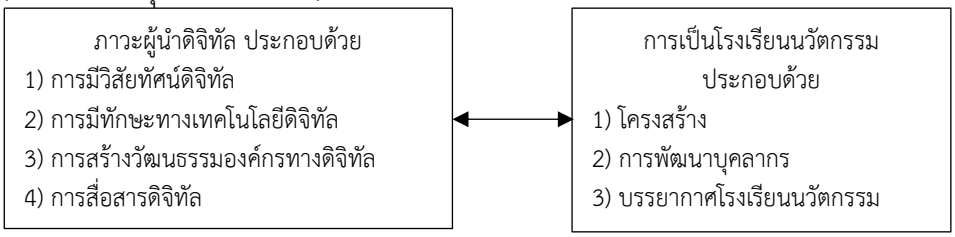
1) การกระจายปกติของข้อมูล ด้วยสถิติ Kolmogorov-Smirnov และ Shapiro-Wilk พบว่าข้อมูลมีการกระจายใกล้เคียงปกติ ($p > .05$)

2) ความเป็นเชิงเส้น (Linearity) ตรวจสอบด้วย Scatter Plot พบความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงระหว่างตัวแปร

3) ความเป็นเนื้อเดียวกันของความแปรปรวน (Homoscedasticity) พบว่าไม่มีความเบ้มากเกินไป จึงสามารถใช้สถิติ Pearson’s correlation ได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ผู้วิจัยศึกษาได้สังเคราะห์ตัวแปร ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล และ 4) การสื่อสารดิจิทัล ตัวแปรการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้าง 2) การพัฒนาบุคลากร และ 3) บรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47, *SD.*=0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

คือ การสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.39) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล ($\bar{X}$=4.48, S.D.=0.40) รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.39) และต่ำสุดคือ การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.43)

2. ระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47 *SD.*=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.42) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม ($\bar{X}$=4.47, S.D.=0.42) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านโครงสร้าง ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.41)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r = .774) มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .560 ถึง .774 เมื่อพิจารณาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1)ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (r = .774) 2)ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมด้านบรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม (r = .726) และ 3)ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมด้านการพัฒนาบุคลากร (r = .701)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร (X)	การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (Y)				ระดับความสัมพันธ์
	โครงสร้าง (Y_1)	การพัฒนาบุคลากร (Y_2)	บรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม (Y_3)	ภาพรวมการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม (Y_{tot})	
การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1)	.592**	.595**	.607**	.661**	ปานกลาง
การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล (X_2)	.603**	.622**	.654**	.692**	ปานกลาง
การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล (X_3)	.597**	.617**	.649**	.686**	ปานกลาง
การสื่อสารดิจิทัล (X_4)	.560**	.611**	.620**	.660**	ปานกลาง
ภาพรวมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร (X_{tot})	**.675****	**.701****	**.726****	**.774****	**สูง**

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล ขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพทางการศึกษา มีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารงาน ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม สร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก รวมทั้งเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับการสื่อสารในแต่ละสถานการณ์ (พิมพิลา อำนาจ, 2566) จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่แค่การมีความรู้ด้านเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร พร้อมยังเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน

การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและโครงสร้างการบริหารที่ยืดหยุ่น เนื่องมาจากการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร นโยบายสนับสนุนจากต้นสังกัด และวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร (ขวัญชนนก แสงท่านั่ง, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ Fullan (2007) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ โดยเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้เทคโนโลยี และการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมไม่ใช่เพียงแค่แนวโน้ม แต่เป็นความจำเป็นในการเตรียมพร้อมเยาวชนสำหรับโลกแห่งอนาคตที่ซับซ้อนและมีการแข่งขันสูง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง การเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตในอนาคต การทำความเข้าใจและนำแนวคิดเหล่านี้มาปรับใช้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ก้าวทันยุคสมัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สพม.ปทุมธานี ได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีนโยบายชัดเจนในการพัฒนาผู้บริหารใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือบริหาร ตามแผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สพม.ปทุมธานี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพิลา อำนาจ (2566) ที่ชี้ว่าผู้บริหารซึ่งมีวิสัยทัศน์และทักษะเทคโนโลยีสามารถขับเคลื่อนโรงเรียนให้เกิดนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับ OECD (2017) ที่ระบุว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์การทางดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา Innovative Learning Environments อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยข้อค้นพบของ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565) รายงานว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล เป็นโรงเรียนนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้เหตุผลว่าความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในบางพื้นที่มีข้อจำกัดต่อการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างนวัตกรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับ โครงสร้างโรงเรียนนวัตกรรม ความสัมพันธ์ระดับสูงนี้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถส่งเสริมให้โรงเรียนมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นและมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลจะมองการณ์ไกลและสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร ซึ่งรวมถึงการจัดโครงสร้างที่สนับสนุนนวัตกรรม การมอบอำนาจการตัดสินใจให้ครูอย่างเหมาะสมและการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานคล่องตัวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญรดี หิรัญกิตติกร (2564) ที่เน้นความสำคัญของโครงสร้างที่ยืดหยุ่นและการกระจายอำนาจในการทำให้องค์กรคล่องตัว และผู้บริหารควรยอมรับความคิดเห็นและเชื่อใจซึ่งกันและกัน ข้อแตกต่างนี้ภาวะผู้นำดิจิทัลในบางบริบทซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรมแต่แตกต่างตามบริบทพื้นที่แล้ว แต่การเป็นโรงเรียนนวัตกรรมยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น โครงสร้างองค์กร ความยืดหยุ่นของการบริหารและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญต่อการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม แต่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้เกิดนวัตกรรมในสถานศึกษายังอาศัยความพร้อมด้านอื่น ๆ เช่น ด้านโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กรและการสนับสนุนเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนนวัตกรรม ความสัมพันธ์ในระดับสูง บ่งชี้ว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถด้านดิจิทัลและส่งเสริมนวัตกรรม ผู้บริหารจะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกัน และเป็นแบบอย่างในการใช้เครื่องมือดิจิทัล นอกจากนี้ยังมีความรู้ในการส่งเสริมทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลของครูเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ครูมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การศึกษาดูงานเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องก็เป็นสิ่งที่โรงเรียนมีการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักภัทสรัณย์ ไตรรัตน์ (2563) และ ภัทรหทัย ภู่สวัสดิ์ (2565) ที่พบว่า การพัฒนาบุคลากรผ่านการศึกษาดูงานและการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับบรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง เนื่องจากการจัดพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครูและนักเรียน จะกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิพัทธ์ เรืองพยุงศักดิ (2563) ที่กล่าวว่า บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมควรได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การเงิน และวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ดังนั้น ผู้บริหารที่สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากร กระตุ้นครูและบุคลากรให้เห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน รวมถึงมีการติดตามและกำกับดูแลการใช้งานอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าสู่สังคมดิจิทัล มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม ทำให้การส่งต่อข้อมูลสำคัญไปยังผู้ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน และเข้าใจง่าย เป็นแบบอย่างที่ดี จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น บุคลากรได้รับการพัฒนาและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อนำพาองค์กรการศึกษาให้ก้าวทันตามยุคสมัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล และด้านการมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ระดับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านบรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม และด้านโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ด้านบรรยากาศโรงเรียนนวัตกรรม และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร กับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ด้านการพัฒนาบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ด้านการมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานด้านการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพทางการศึกษา จนนำไปสู่การเป็นแบบอย่างด้านทักษะและเทคนิคในการใช้เครื่องมือดิจิทัล

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ด้านโครงสร้างมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น โรงเรียนควรมีโครงสร้างเหมาะสมกับบริบท ที่สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมภายในสถานศึกษา มีฝ่ายวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในการเรียนการสอน ภาระงานของบุคลากรในองค์กรควรที่จะเอื้อให้ประสบความสำเร็จ และมีการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครู

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือการสื่อสารดิจิทัล อย่างไรก็ดี การสื่อสารโดยใช้สื่อดิจิทัลประชาสัมพันธ์ข่าวสารสถานศึกษา รวมถึงใช้สื่อดิจิทัลสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เพราะไม่เพียงช่วยให้เข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ยังสร้างความน่าเชื่อถือและความทันสมัยตามยุคสมัย และเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนใช้ช่องทางดิจิทัลในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดความสอดคล้องกับตามบริบทของโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลกับการเป็นโรงเรียนนวัตกรรม ของโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก แสงท่านั่ง. (2563). *รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร).

จักภัทสรัณย์ ไตรรัตน์. (2563). *การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม กรณีศึกษา : โรงเรียนในสหวิทยาเขตวิภาวดี*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

จิติมา วรรณศรี. (2563). *นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2564). *รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย. (2563). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิตอลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ณปภาพร จันทร์ดวง. (2566). *การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ธัญรดี หิรัญกิตติกร. (2564). *การศึกษาความต้องการความเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฏิพัทธ์ เรืองพยุงศักดิ์. (2563). *งานวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของบริษัท สาขาในเครือองค์กรข้ามชาติ*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

ปานชนก ด้วงอุดม. (2562). *การศึกษาสภาพการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

พิมพิลา อำนาจ. (2566). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ภัทรหทัย ภู่สวัสดิ์. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ภูรีรัตน์ สุกใส. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

มนัสพงษ์ เก่งฉลาด. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะหลักของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

รุ่งนภา ดำเกิงลัภนวณิช. (2564). *องค์การแห่งนวัตกรรมและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามสมรรถนะหลักของบุคลากรของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

โรจนศักดิ์ อินทนน. (2566). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2555). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิวาวุฒิ รัตนะ. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา*. (ศึกษาศาตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

สัญญา เบ้าธรรม, บุญฤทธิ์ เพชร์วิศิษฐ์ และ กรองแก้ว กิ่งสวัสดิ์. (2567). แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา105 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 15*(1), 11-22.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. (2567). *แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก https://spmpt.go.th/plan_edu2567/.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

Akyürek, M. I., & Karabay, E. (2022). Developing Innovative School Leadership Scale and Teachers' Views on Innovative School Leadership. *Journal of Educational Leadership and Policy Studies, 6*(1), n1.

Chueawangkham, E., & Ariratana, W. (2021). Digital leadership of schools administrator under the Udonthani Primary Education Area 4. *Journal of Educational Studies, 13*(2), 285-294.

Fullan, M. (2007). *Leading in a culture of change*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Greenberg, J. (2002). *Behavior in organizations: Understanding and managing the human side of work*. (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

OECD. (2017). *The OECD handbook for innovative learning environments*. Paris: OECD Publishing.

Thannimalai, R., & Raman, A. (2018). The influence of principals' technology leadership and professional development on teachers' technology integration in secondary schools. *Malaysian Journal of learning and Instruction, 15*(1), 201-226.

Zhong, L. (2017). Indicators of Digital Leadership in the Context of K-12 Education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange, 10*(1), 27-40.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Competency and continuing professional development in accounting have an impact on the career success of accountants in Bangkok

Wanlapa Kerdtempoom[1*]

[1] *School of Accountancy, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: wanlapa.ke@spu.ac.th*

ABSTRACT

This research aimed to (1) examine how competencies influence the career success of accountants in Bangkok, and (2) investigate how continuing professional development (CPD) in accounting affects the career success of accountants in Bangkok. This study employed quantitative research methods. The research instrument was a rating-scale questionnaire that had undergone content validity and reliability testing. Data analysis was performed using descriptive statistics (mean and standard deviation), and multiple regression analysis. The findings revealed that (1) overall, the competencies of accountants were rated at the highest level, with professional values and attitudes scoring the highest, followed by communication, creativity, and analytical problem-solving skills. These competencies positively influenced career success, particularly creativity and analytical problem-solving skills, which showed significant impacts. (2) CPD in accounting was also rated at the highest level, especially in technological proficiency and professional skills, both of which demonstrated significant positive effects on career success. (3) Competencies and CPD in accounting could explain 69.8% of the variance in goal achievement and 65.1% of the variance in career advancement among accountants in Bangkok. These results indicate that both competencies and ongoing professional development are crucial factors contributing to career success in the accounting profession.

Keywords: Competency, Continuing Professional Development in Accounting, Career Success

Received: 5 July 2025;
Revised: 18 August 2025;
Accepted: 2 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

สมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

วันลภา เกิดเต็มภูมิ[1*]

[1] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: wanlapa.ke@spu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน), และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะของนักบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสมรรถนะด้านค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ 2) การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านทักษะทางวิชาชีพที่ส่งผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในวิชาชีพ 3) สมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 69.8 ในมิติการบรรลุเป้าหมายและร้อยละ 65.1 ในมิติความก้าวหน้าในตำแหน่ง แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชี

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชี, ผลสำเร็จ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจและธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล การค้าเสรี และกระแสโลกาภิวัตน์ นักบัญชีในประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพบัญชีที่มีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะ (Competency Development Theory) ของ (Boyatzis, 1991) และ (Spencer & Spencer, 2008) เน้นว่า สมรรถนะของบุคคลเกิดจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes) ซึ่งการพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้อย่างต่อเนื่องจะช่วยเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพและความสามารถในการแข่งขันของบุคคลและองค์กร

ควบคู่กันนั้น การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี (Continuing Professional Development: CPD) ก็เป็นอีกกลไกหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความสามารถของนักบัญชีให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย โดยพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 (สภาวิชาชีพบัญชี, 2547) มาตรา 54 ได้บัญญัติให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ตามหลักเกณฑ์ที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด เพื่อรักษามาตรฐานวิชาชีพและ

ความเชื่อมั่นของสาธารณชน โดยทั่วไป สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์กำหนดให้นักบัญชีต้องมีชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อปี ครอบคลุมทั้งรูปแบบกิจกรรมที่มีโครงสร้าง (Structured) และกิจกรรมการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (Unstructured) เช่น การอบรม การวิจัย การเขียนบทความทางวิชาการ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในงาน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้นักบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งบการเงิน และคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของวิชาชีพในระยะยาว

ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การเงิน และธุรกิจของประเทศ มีความต้องการนักบัญชีที่มีสมรรถนะสูงและมีความรู้ที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2567 พบว่า ประเทศไทยมีผู้ทำบัญชีประมาณ 78,524 คน ที่ให้บริการกับธุรกิจมากกว่า 900,000 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) ซึ่งสะท้อนว่าหากนักบัญชีจำนวนไม่น้อยไม่สามารถอัปเดตและปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก็อาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบัญชี การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานทางการเงินที่ซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน รวมถึงแนวทางสู่ความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันสูง และความคาดหวังจากผู้ประกอบการ นักลงทุน และหน่วยงานกำกับดูแล (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566)

จากความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะอย่างยั่งยืน และความจำเป็นในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ มาตรฐานการรายงานทางการเงิน และการปรับตัวเข้าสู่ระบบดิจิทัล ตลอดจนความท้าทายด้านเทคโนโลยีและการแข่งขันที่เข้มข้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประเด็นเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการประกอบวิชาชีพบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อตรวจสอบระดับสมรรถนะของนักบัญชีและหาแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในวิชาชีพอย่างยั่งยืน แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะหรือการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีในเชิงลึกแต่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงทั้งสองปัจจัยเข้ากับผลลัพธ์ทางอาชีพของนักบัญชี โดยเฉพาะในบริบทของเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีความต้องการนักบัญชีที่มีทักษะสูงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล และการปรับตัวต่อมาตรฐานการรายงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ ช่องว่างนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปสู่การออกแบบงานวิจัยฉบับนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนานักบัญชีให้มีสมรรถนะครบถ้วน ทั้งในด้านความรู้ทักษะ และจริยธรรมวิชาชีพ เพื่อให้สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้งบการเงิน หน่วยงานกำกับดูแล และสังคมโดยรวมในระยะยาว (Boyatzis, 1991; Spencer & Spencer, 2008; สภาวิชาชีพบัญชี, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสมรรถนะส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในงานวิจัยนี้คือผู้ทำบัญชีที่มีรายชื่อขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2567 ซึ่งถือเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ผ่านการรับรองตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และมีหน้าที่จัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด มีจำนวนทั้งสิ้น 45,861 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามสูตร

ของ (Krejcie & Morgan, 1970) เหมาะสมสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณในประชากรขนาดใหญ่ โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 401 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของการศึกษา เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีจำนวนมากและกระจายตัว การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงมีข้อจำกัดในเชิงปฏิบัติ การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและยินดีให้ความร่วมมือจึงเอื้อต่อการรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล รวมจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 - 4 เป็นข้อคำถามโดยจัดทำในรูปแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือดัชนี IOC (Index of Item Objective Congruence) เพื่อประเมินว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดสาระสำคัญตามที่ต้องการได้อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบและให้ความเห็น โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินความเกี่ยวข้องและความชัดเจนของข้อคำถามตามเนื้อหา กำหนดเกณฑ์การยอมรับค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 หากข้อคำถามใดมีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง หลังจากนั้น ได้ทำการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน ในการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในของข้อคำถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยทั่วไปค่าความเชื่อมั่นที่เหมาะสมควรมีค่า Cronbach's Alpha ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงถึงความเชื่อมั่นในระดับที่สามารถยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein, 1994; Tavakol & Dennick, 2011)

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะนักบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการและขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเป็น ดังนี้ 1) จัดทำและส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่าง 2) รวบรวม ตรวจสอบความครบถ้วน และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำเร็จรูป ประกอบด้วย

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

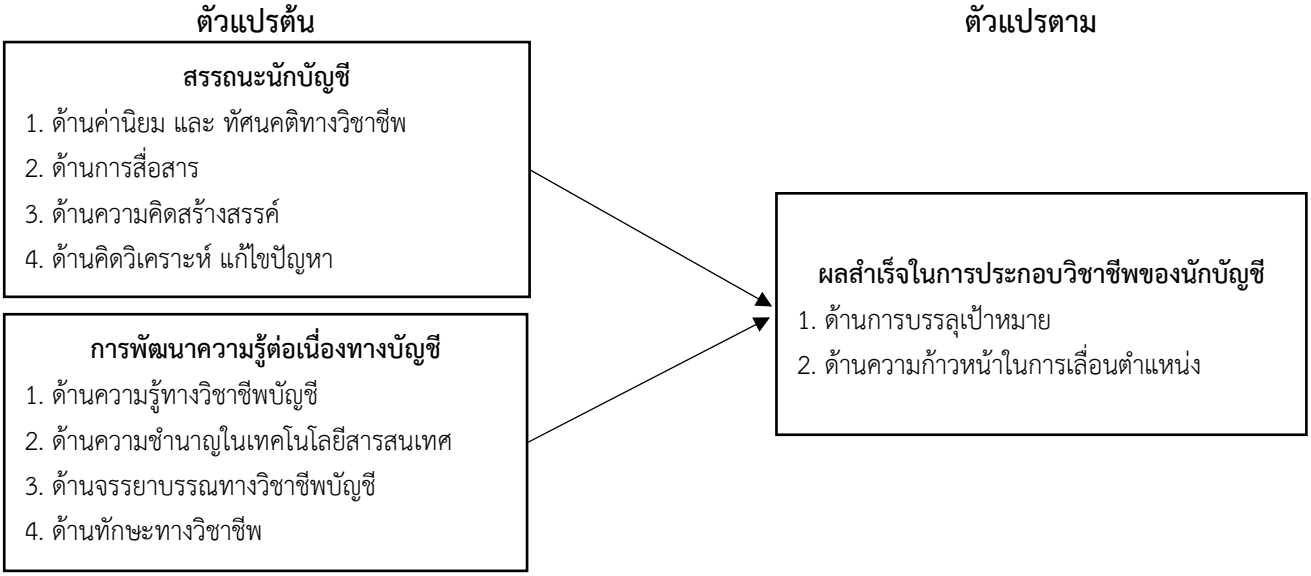
5.3 สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมรรถนะของนักบัญชีเป็นแนวคิดสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอ้างอิงจากแนวคิด Competency Development Theory ของ (Boyatzis, 1991) และ (Spencer & Spencer, 2008) ซึ่งระบุว่าสมรรถนะประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสามด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ

ส่วนบุคคล (Personal Attributes) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในบริบทของวิชาชีพบัญชีอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในงานของ (Greenhaus et al., 1990) ที่ชี้ว่า สมรรถนะส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพในแง่ของความก้าวหน้าและความพึงพอใจในงาน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ สมรรถนะของนักบัญชีจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ (2) การสื่อสาร (3) ความคิดสร้างสรรค์ และ (4) การคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยในประเทศ เช่น (ภัทรา เตชะธนเศรษฐ์ และคณะ, 2560; ชัย พลคำ และคณะ, 2567; สภาวิชาชีพบัญชี, 2566) รวมถึงงานวิจัยต่างประเทศ เช่น (Joshi, 2023; Elo et al., 2024) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของ soft skills เหล่านี้ในการปฏิบัติงานบัญชีอย่างมีประสิทธิผล

นอกจากนี้ การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะและความสำเร็จในวิชาชีพ โดยมีที่มาจากข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 (สภาวิชาชีพบัญชี, 2547) และแนวปฏิบัติของสภาวิชาชีพบัญชี 2566 ซึ่งกำหนดให้นักบัญชีต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อปี (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566) โดยการศึกษาครั้งนี้จำแนกองค์ประกอบของการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชี ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (2) ความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ (3) จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และ (4) ทักษะทางวิชาชีพ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์จากงานวิจัยของ (Joshi, 2023; Kroon & Alves, 2023) และข้อกำหนดจาก (IFAC, 2021) งานวิจัยหลายฉบับระบุว่าการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชี ซึ่งในมิติดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ในวิชาชีพ เช่น ความมั่นคงในอาชีพ ความสามารถในการปรับตัวต่อมาตรฐานใหม่ และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (ชลกนก โฆษิตคณิน, 2563; Greenhaus et al., 1990) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการวิเคราะห์ผลกระทบของสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชี ต่อความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.60) มีอายุระหว่าง 26–35 ปี (ร้อยละ 35.90) และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 48.40) โดยมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 34.90) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในบริษัทจำกัด (ร้อยละ 40.10) ซึ่งสะท้อนถึงความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องในวิชาชีพบัญชี

1. ผลการศึกษาสมรรถนะส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

สมรรถนะนักบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.42) โดยด้าน ค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ สูงสุด รองลงมาคือ การสื่อสาร, ความคิดสร้างสรรค์ และ การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ซึ่งล้วนสำคัญต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชี

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเกี่ยวกับสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี โดยใช้ตัวแปรตามเป็น ผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีด้านการบรรลุเป้าหมาย

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.093	.187		.500	.617
ด้านค่านิยม และ ทัศนคติทางวิชาชีพ	-.003	.058	-.002	-.054	.957
ด้านการสื่อสาร	.056	.052	.054	1.064	.288
ด้านความคิดสร้างสรรค์	.127	.053	.125	2.375	.018*
ด้านคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา	.217	.053	.206	4.124	.000**
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	-.019	.060	-.017	-.312	.755
ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ	.196	.049	.183	4.020	.000**
ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี	.052	.052	.053	1.001	.317
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	.352	.052	.354	6.797	.000**
n = 401, R = 0.836, R^2 = 0.698					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีกับผลสำเร็จในการประกอบวิชีพของนักบัญชี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.836 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.698 (หรือร้อยละ 69.8) ซึ่ง หมายความว่า ร้อยละ 69.8 ของความแปรปรวนในผลสำเร็จในการประกอบวิชีพของนักบัญชีด้านการบรรลุเป้าหมายสามารถอธิบายได้ด้วยสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ (B = 0.127, t = 2.375, Sig = 0.018) และ ด้านคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา (B = 0.217, t = 4.124, Sig = 0.000) ส่งผลเชิงบวกต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีด้านการบรรลุเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี พบว่า ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ (B = 0.196, t = 4.020, Sig = 0.000) และ ด้านทักษะทางวิชาชีพ (B = 0.352, t = 6.797, Sig = 0.000) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีด้านการบรรลุเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาตัวแปร ด้านค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ (B = –0.003, t = –0.054, Sig = 0.957), ด้านการสื่อสาร (B = 0.056, t = 1.064, Sig = 0.288), ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (B = –0.019, t = –0.312, Sig = 0.755) และ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี (B = 0.052, t = 1.001, Sig = 0.317) พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรเหล่านี้ไม่ส่งผลต่อผลสำเร็จในด้านการบรรลุเป้าหมายของนักบัญชีอย่างชัดเจนตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแม้บางตัวแปรจะมีค่าสัมประสิทธิ์ทางบวก เช่น ด้านการสื่อสารและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ แต่ค่าทางสถิติก็ไม่สูงเพียงพอที่จะสนับสนุนสมมติฐานในเชิงนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแปรดังกล่าวเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่

ในระดับใกล้เคียงกันในกลุ่มตัวอย่าง หรืออาจส่งผลในมิติอื่นของความสำเร็จในวิชาชีพ เช่น ความมั่นคงในอาชีพ หรือความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าการบรรลุเป้าหมายในเชิงปฏิบัติการโดยตรง

2. ผลการศึกษาการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.7182) โดย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.7373) แสดงถึงความสำคัญของทักษะเทคโนโลยีในงานบัญชี ขณะที่ด้านอื่น เช่น ความรู้วิชาชีพ จรรยาบรรณ และ ทักษะวิชาชีพ ก็อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน (สภาวิชาชีพบัญชี, 2566)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเกี่ยวกับสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี โดยใช้ตัวแปรตามเป็น ผลสำเร็จในการประกอบวิชีพของนักบัญชีด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-.390	.230		-1.692	.091
ด้านค่านิยม และ ทัศนคติทางวิชาชีพ	-.023	.071	-.015	-.324	.746
ด้านการสื่อสาร	.333	.065	.280	5.150	.000**
ด้านความคิดสร้างสรรค์	-.131	.066	-.112	-1.979	.048*
ด้านคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา	.039	.065	.032	.600	.549
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	.401	.074	.312	5.406	.000**
ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ	.226	.060	.183	3.751	.000**
ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี	-.329	.065	-.292	-5.089	.000**
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	.552	.064	.484	8.640	.000**
n = 401, R = 0.807, R^2 = 0.651					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีกับผลสำเร็จในการประกอบวิชีพของนักบัญชี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.807 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.651 (หรือร้อยละ 65.1) ซึ่งหมายความว่า ร้อยละ 65.1 ของความแปรปรวนในผลสำเร็จในการประกอบวิชีพของนักบัญชีด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง สามารถอธิบายได้ด้วยสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมรรถนะด้านการสื่อสาร (B = 0.333, t = 5.150, Sig = 0.000) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (B = –0.131, t = –1.979, Sig = 0.048) ส่งผลต่อผลสำเร็จในการประกอบวิชาชีพของนักบัญชีด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่งในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ โดยด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีมีผลต่อผลสำเร็จในวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี (B = 0.401, t = 5.406, Sig = 0.000), ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ (B = 0.226, t = 3.751, Sig = 0.000), ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี (B = –0.329, t = –5.089, Sig = 0.000), และ ด้านทักษะทางวิชาชีพ (B = 0.552, t = 8.640, Sig = 0.000) ซึ่งทั้งหมดแสดงความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลสำเร็จในด้านการบรรลุเป้าหมายของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาตัวแปรบางประการกลับไม่แสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลสำเร็จในวิชาชีพ ได้แก่ ด้านค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ (B = –0.023, t = –0.324, Sig = 0.746) และ ด้านคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา (B = 0.039, t = 0.600, Sig = 0.549) ซึ่งแม้จะเป็นปัจจัยที่ได้รับการกล่าวถึงในวรรณกรรมก่อนหน้า แต่ในบริบทของ

การวิเคราะห์ครั้งนี้อาจไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการบรรลุผลลัพธ์ด้านความก้าวหน้าในสายงานของนักบัญชี อาจเป็นเพราะปัจจัยดังกล่าวปรากฏอยู่ในระดับที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันในกลุ่มตัวอย่าง หรือส่งผลต่อมิติอื่นของความสำเร็จ เช่น ความพึงพอใจในงานหรือคุณภาพการทำงานมากกว่าการเลื่อนตำแหน่งโดยตรง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะของนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพ ทั้งในด้านการบรรลุเป้าหมายของงานและความก้าวหน้าในสายอาชีพ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญด้านเทคโนโลยี ตลอดจนทักษะเชิงปฏิบัติทางวิชาชีพ เป็นองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญอย่างชัดเจนต่อความสามารถของนักบัญชีในการพัฒนาตนเองและปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาสมรรถนะของ (Boyatzis, 1991) และ (Spencer & Spencer, 2008) ที่เสนอว่า สมรรถนะคือการผสมผสานของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและส่งผลต่อความสำเร็จในสายอาชีพ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนแนวคิดของ Greenhaus et al. (1990) ที่ชี้ให้เห็นว่าความสามารถภายในของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมโอกาสในการเติบโตทางวิชาชีพ และความมั่นคงในอาชีพในระยะยาว

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่ามีบางองค์ประกอบของสมรรถนะและความรู้ต่อเนื่องที่แม้จะมีความสำคัญในเชิงหลักการ แต่กลับไม่ปรากฏความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดกับผลลัพธ์ของความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพในบางมิติ เช่น ค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ หรือจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่ในระดับใกล้เคียงกันในกลุ่มนักบัญชี หรืออาจไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาความก้าวหน้าในตำแหน่งในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาในบางด้านอาจไม่เพียงพอหากไม่มีการปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรหรือโครงสร้างแรงจูงใจภายในระบบงาน นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ แม้จะมีบทบาทในการบรรลุเป้าหมาย แต่อาจไม่ได้รับการส่งเสริมในบางบริบทของการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากธรรมชาติของสายงานบัญชีที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความรอบคอบ และการยึดตามมาตรฐานเป็นหลัก

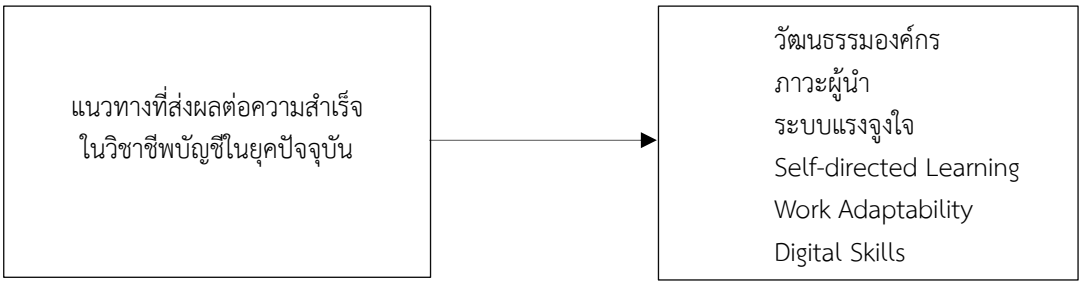
โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าทฤษฎีด้านการพัฒนาสมรรถนะและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา soft skills และทักษะดิจิทัล ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ดี ผลที่ได้ยังชี้ให้เห็นความจำเป็นในการประเมินสมรรถนะในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และควรคำนึงถึงบริบทองค์กรในแต่ละมิติของความสำเร็จ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรทางบัญชีสามารถตอบสนองต่อความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา และการสื่อสาร มีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จในวิชาชีพของนักบัญชีทั้งในมิติการบรรลุเป้าหมายและความก้าวหน้าในตำแหน่ง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์สมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จ โดยค้นพบว่าในบางมิติ เช่น ความคิดสร้างสรรค์แม้มีบทบาทเชิงบวกต่อการบรรลุเป้าหมาย แต่กลับไม่ถูกใช้เป็นเกณฑ์สำคัญในการเลื่อนตำแหน่ง เนื่องจากลักษณะของงานบัญชีเน้นความถูกต้องและการปฏิบัติตามมาตรฐานมากกว่าการคิดนอกกรอบ ขณะที่สมรรถนะพื้นฐานบางด้าน เช่น ค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ ไม่แสดงอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ อาจเนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่มีความสม่ำเสมอในกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางวิชาชีพ และความรู้ทางบัญชีมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทั้งในด้านการบรรลุเป้าหมายและความก้าวหน้าในตำแหน่ง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จ ข้อค้นพบใหม่ที่ได้ คือ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ แม้จะมีความสำคัญในเชิงมาตรฐาน กลับมีความสัมพันธ์เชิงลบในบางมิติของความสำเร็จ อาจสะท้อนว่า

กระบวนการเลื่อนตำแหน่งในบางองค์กรให้ความสำคัญกับผลงานเชิงปฏิบัติและผลลัพธ์ทางธุรกิจมากกว่าการประเมินตามหลักจริยธรรมเพียงอย่างเดียว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จด้านการบรรลุเป้าหมาย ส่วนด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ขณะที่ค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชี พบว่าด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จด้านการบรรลุเป้าหมาย ขณะที่ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ จรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี และทักษะทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง โดยด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชีปรากฏความสัมพันธ์เชิงลบในบางมิติ ทั้งนี้โดยรวมสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จในวิชาชีพได้ในสัดส่วนสูง สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องของสภาวิชาชีพบัญชี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่พบว่าสมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางบัญชีบางด้านมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ จึงเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1.1 พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมฝึกอบรม ที่เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญด้านเทคโนโลยี และทักษะทางวิชาชีพอย่างเป็นระบบ

1.2 กำหนดนโยบายการประเมินสมรรถนะและการเลื่อนตำแหน่ง ที่สะท้อนคุณค่าของสมรรถนะที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ มากกว่าการพิจารณาเฉพาะคุณลักษณะพื้นฐานที่มีความคล้ายคลึงกันในกลุ่มนักบัญชี

1.3 ปรับบทบาทการประเมินจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของกระบวนการปฏิบัติงานและความคาดหวังขององค์กร เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างมาตรฐานวิชาชีพและผลลัพธ์เชิงปฏิบัติ

1.4 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในกระบวนการทำงานบัญชีผ่านการให้โอกาสฝึกปฏิบัติจริงและการเข้าถึงเครื่องมือดิจิทัลที่ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อขยายความเข้าใจและเพิ่มความสมบูรณ์ขององค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบัญชี เสนอให้การวิจัยในอนาคตดำเนินการดังนี้

2.1 ใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์หรือการสังเกต ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

2.2 เพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งด้านพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ประเภทองค์กร ขนาดธุรกิจ และระดับประสบการณ์ของนักบัญชี เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีอิทธิพล

2.3 ศึกษาตัวแปรแทรกแซง (Mediator) และตัวแปรกำกับ (Moderator) เช่น วัฒนธรรมองค์กร ลักษณะผู้นำ หรือระบบแรงจูงใจ ซึ่งอาจมีบทบาทกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะและความสำเร็จ

2.4 สำรวจปัจจัยใหม่ที่ยังไม่ได้ศึกษา แต่มีแนวโน้มส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) และความยืดหยุ่นในการทำงาน (Work adaptability)

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *ทะเบียนผู้ทำบัญชี ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2567*. สืบค้นจาก https://www.dbd.go.th.

ชลกนก โฆษิตคณิน. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22*(1), 61-68.

ชัย พลคำ, ศุภลักษณ์ มาจาก, ธนารัตน์ หงส์เม่น และ วราภรณ์ คำอ่อน. (2567). สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเพชรบูรณ์. *T-VET Journal สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3, 8*(16), 326–342.

ภัทรา เตชะธนเศรษฐ์, ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์, อมรา ติรศรีวัฒน์ และ ภาสวรรณ สุนทรารักษ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 23*(1), 81-91.

สภาวิชาชีพบัญชี. (2547). *พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547*. https://www.tfac.or.th/upload/9414/BQnA6YI6XE.pdf.

_____. (2566). *รายงานประจำปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.tfac.or.th/.

Boyatzis, R. E. (1991). *The competent manager: A model for effective performance*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Elo, T., Jokinen, T., & Seppänen, V. (2024). Developing the future accountant's competencies: The role of creativity and communication skills. *Accounting Education, 33*(1), 45-67.

Greenhaus, J. H., Parasuraman, S., & Wormley, W. M. (1990). Effects of race on organizational experiences, job performance evaluations, and career outcomes. *Academy of management Journal, 33*(1), 64-86.

IFAC. (2021). International education standards (IESs). *International Federation of Accountants*. Retrieved from https://www.ifac.org.

Joshi, P. L. (2023). A survey of the influence of skill sets on the performance of professional accountants. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 9*(3), 162-196.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Kroon, N., & Alves, M. D. C. (2023). Fifteen years of accounting professional's competencies supply and demand: Evidencing actors, competency assessment strategies, and 'top three'competencies. *Administrative Sciences, 13*(3), 70.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (2008). *Competence at work: Models for superior performance*. New Jersey: John Wiley & Sons.

Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education, 2*, 53–55.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 271-280.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Influencing Consumer Payment via QR Code Across Different Age Groups

Sirikanlaya Rongnark[1*] and Thanarak Laosuthi[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: sirikanlaya.ron@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to (1) examine the payment behavior through QR Code systems across different age groups and (2) analyze the factors influencing such behavior among each age group. The target group includes individuals who have previously used QR Code payment services. A quantitative approach was used, with data collected from users experienced in QR Code payments via questionnaires. Analysis included demographic and marketing mix factors, using descriptive statistics and Chi-square tests. The findings reveal that QR Code usage behavior differs by age. The working-age group (23–60 years) is the main user segment, driven by convenience, speed, and peer influence. Students (3–22 years) are influenced by peers and interested in promotions, while retirees (60+) are limited by concerns over security and complexity. Key influencing factors include occupation, income, reference persons, and internal motivation, with usability and system design also playing significant roles. It is recommended that banks improve QR Code payment systems by enhancing speed, simplicity, and security to serve working-age users, encourage older users, and attract students through promotional campaigns.

Keywords: QR Code Payment, Consumer Behavior, Marketing Mix

Received: 27 June 2025;
Revised: 12 August 2025;
Accepted: 11 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ของผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุ

ศิริกัลยา รองนาค[1*] และ ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: sirikanlaya.ron@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ และ (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เคยใช้บริการชำระเงินผ่านระบบ QR Code เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ปัจจัยทางประชากรศาสตร์และส่วนประสมทางการตลาด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้ระบบ QR Code แตกต่างกันตามช่วงวัย โดยพบว่า กลุ่มวัยทำงาน (23–60 ปี) เป็นกลุ่มผู้ใช้หลัก โดยพบว่าความสะดวกและรวดเร็วเป็นแรงจูงใจหลักที่ทำให้ผู้บริโภคเริ่มใช้บริการ QR Code มีอิทธิพลจากเพื่อนเป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญ และธนาคารกรุงไทยเป็นสถาบันการเงินที่ผู้บริโภคเลือกใช้มากที่สุด พฤติกรรมการใช้งานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงหลังเลิกงาน มีความถี่เฉลี่ย 11–30 ครั้งต่อเดือน โดยผู้บริโภคคาดหวังให้ธุรกรรมเสร็จสิ้นภายใน 1 นาที โดยไม่มีค่าธรรมเนียม และมีป้าย QR Code ที่ชัดเจนพร้อมช่องทางติดต่อเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดปัญหา ขณะที่กลุ่มวัยเรียน (3–22 ปี) มีการใช้งานน้อย มักได้รับอิทธิพลจากเพื่อนหรือครอบครัว และสนใจสิทธิพิเศษ เช่น ส่วนลดหรือโปรโมชั่น ส่วนกลุ่มวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป) ใช้งานน้อยเนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัยและความซับซ้อนของระบบ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code คือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อาชีพ รายได้ บุคคลอ้างอิง และแรงจูงใจซึ่งเป็นปัจจัยภายในโดยแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ส่วนปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ คือ ปัญหาในการใช้งานและปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ คือ การจัดวางฟังก์ชัน ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ธนาคารควรพัฒนาระบบการชำระเงินผ่าน QR Code โดยเน้นความสะดวก รวดเร็วและไม่ซับซ้อน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้หลักอย่างกลุ่มวัยทำงาน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานสูง รวมถึงการส่งเสริมภาพลักษณ์ของระบบให้ปลอดภัยและเชื่อถือได้ เพื่อจูงใจกลุ่มวัยเกษียณให้เปิดรับเทคโนโลยีมากขึ้น สำหรับกลุ่มวัยเรียนควรใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาด เช่น โปรโมชั่นหรือส่วนลดเพื่อกระตุ้นการใช้งานเพิ่มเติม

คำสำคัญ: การชำระเงินผ่าน QR Code, พฤติกรรมผู้บริโภค, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ธุรกิจดิจิทัลเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารไปทั่วโลกอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เข้าถึงได้ง่าย มีการติดต่อซื้อขายและชำระค่าบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผลสำรวจ “The Way We Pay ค.ศ. 2023” พบว่าการชำระเงินดิจิทัลของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง พ.ศ. 2562–2566 โดยในปี พ.ศ. 2562 คนไทยใช้บริการดิจิทัลเพียง 135 ครั้ง/คน/ปี แต่ในปี พ.ศ. 2566 ตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 538 ครั้ง/คน/ปี คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 298.5 หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่า ภายในระยะเวลา 4 ปี สะท้อนถึงแนวโน้มการยอมรับและการใช้งานบริการทางการเงินดิจิทัลที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง

พฤติกรรมของผู้บริโภคที่หันมาใช้ Digital Payment แทนเงินสดอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เป็นตัวเร่งสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการชำระเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

ผลสำรวจจาก Digital 2023 Global Overview Report ระบุว่า ประเทศไทยติดอันดับที่ 5 ของโลก จาก 50 ประเทศที่มีการใช้งาน QR Code สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการใช้ QR Code เป็นช่องทางการชำระเงิน ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันของประชาชนไทย โดยเฉพาะผ่าน Mobile Applications ที่เชื่อมต่อกับบัญชีธนาคาร บัตรเดบิต หรือบัตรเครดิต ซึ่งตอบสนองความต้องการในด้านความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการทำธุรกรรม (We Are Social & Meltwater, 2023) Digital Payment โดยเฉพาะการใช้ QR Code แม้จะได้รับความนิยมสูงขึ้นในประเทศไทย แต่ยังพบว่ามีความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้งานระหว่างช่วงอายุของผู้บริโภค ผลสำรวจของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (พ.ศ. 2566) ระบุว่ากลุ่มอายุ 15–19 ปี มีอัตราการใช้บริการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21 ขณะที่กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีทางการเงินสมัยใหม่ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2566)

พฤติกรรมของผู้บริโภคในการชำระเงินผ่านระบบ QR Code ที่แตกต่างกันตามช่วงอายุดังกล่าว นำไปสู่คำถามว่า “ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลให้การตัดสินใจจ่ายผ่าน QR Code ของคนแต่ละช่วงอายุไม่เหมือนกัน” ซึ่งหากเราสามารถตอบคำถามนี้ได้อย่างถูกต้อง องค์ความรู้ที่ได้จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและออกแบบระบบการชำระเงินให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของผู้ใช้งานแต่ละกลุ่มอายุ ทั้งด้านฟังก์ชันการใช้งาน การสื่อสารการตลาด และการจัดการประสบการณ์ผู้ใช้รวมถึงสามารถกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการใช้งานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อขยายฐานผู้ใช้งานระบบ QR Code ให้ครอบคลุมมากขึ้นในทุกช่วงวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Judgmental Sampling) และสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) ในแต่ละช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงวัยเรียน (3-22 ปี) ช่วงวัยทำงาน (23-60ปี) ช่วงวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป) ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงคำนวณตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 385 ราย อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) มีคำถามคัดกรองว่าท่านเคยชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code หรือไม่ จัดทำผ่าน Google Form ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ (2) พฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016) และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7Ps (Kotler & Armstrong, 2014) เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างครบถ้วน และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือด้วยการทดลองใช้

แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try-out) จำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนและความเหมาะสมของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Judgmental Sampling) และสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยมุ่งเน้นผู้ที่เคยใช้บริการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

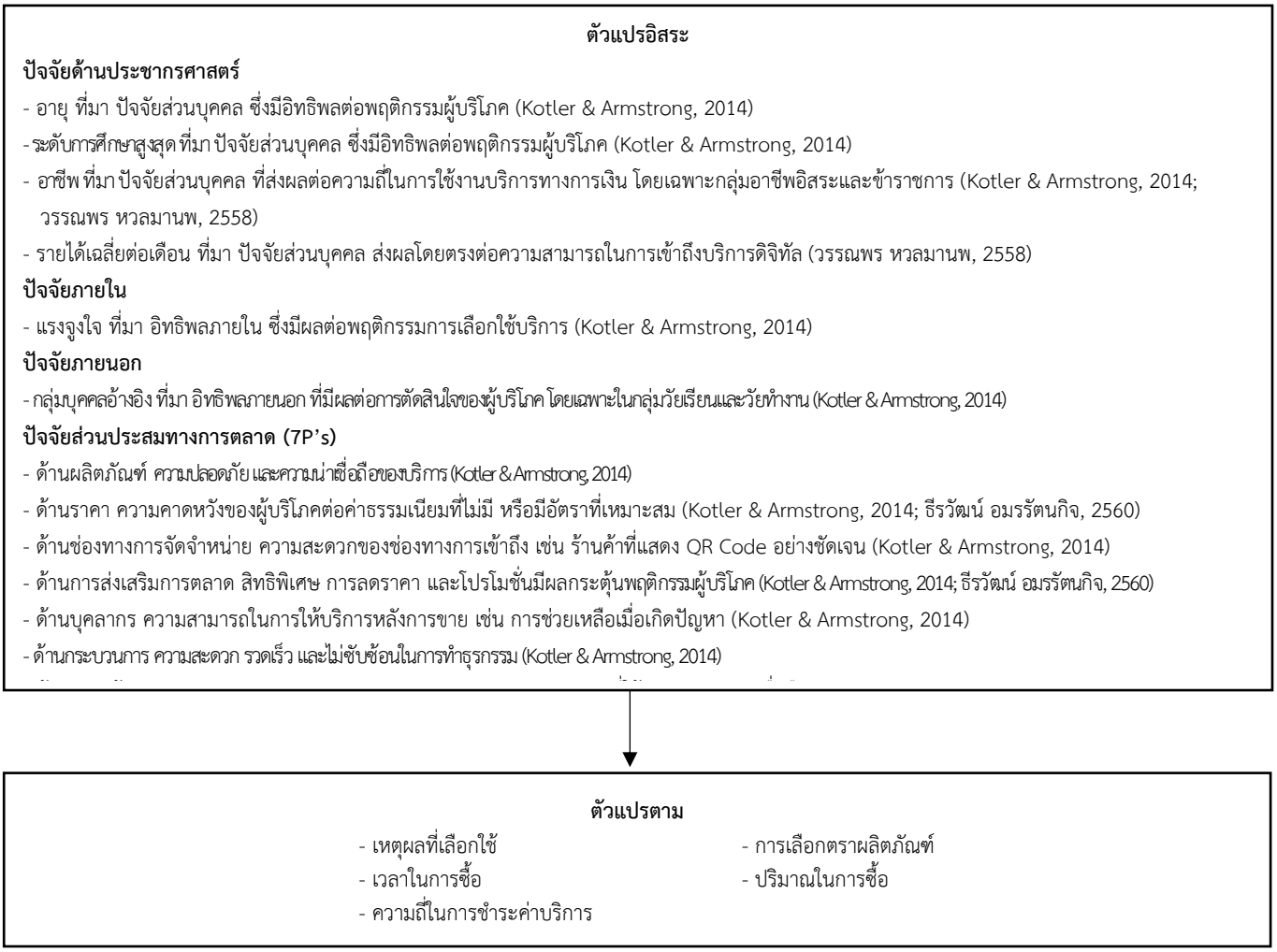
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การทดสอบสถิติไคสแควร์ (Chi-square Test) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ของผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา 1) แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2016) 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (Kotler,1997 ; Kotler & Amstrong, 2014) ผู้วิจัยจึงสรุปทฤษฎีและแนวคิดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ

ผลการศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานระหว่าง 23 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 77.00 โดยมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.50 ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 32.25 และมีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 12,501 – 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.25 ในด้านแรงจูงใจ เลือกใช้เนื่องจากความสะดวกและรวดเร็วในการใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ขณะที่อิทธิพลจากกลุ่มบุคคลอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 29.75 และได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง คือ กลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 29.75

ผลการศึกษาข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคในการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้เพราะความสะดวกรวดเร็วในการทำธุรกรรม คิดเป็นร้อยละ 80.75 ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ธนาคารกรุงไทย คิดเป็นร้อยละ 27.50 ช่วงเวลาในการใช้ คือ หลังเลิกงาน คิดเป็นร้อยละ 45.50 ทั้งนี้ส่วนใหญ่ใช้ QR Code ไม่ว่าจะเป็นการซื้อของในปริมาณมากหรือน้อย คิดเป็นร้อยละ 53.75 โดยมีความถี่ในการชำระค่าบริการอยู่ที่ 11 – 30 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 44.00 ซึ่งใช้สำหรับชำระค่าอาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 80.00

ผลการศึกษาข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคในการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ความรวดเร็วในการทำธุรกรรมควรแล้วเสร็จภายใน 1 นาที คิดเป็นร้อยละ 55.00 รูปแบบของความปลอดภัยใส่เพียงรหัสความปลอดภัยก่อนการชำระค่าบริการ คิดเป็นร้อยละ 52.50 และไม่เคยพบปัญหาด้านความถูกต้องของข้อมูลการชำระเงิน คิดเป็นร้อยละ 70.75 ทั้งนี้เลือกใช้เพราะความน่าเชื่อถือของธนาคารคิดเป็นร้อยละ 94.75 ปัจจัยด้านราคาไม่ยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมโดยจะหลีกเลี่ยงการใช้ QR Code หากมีการเก็บค่าธรรมเนียม คิดเป็นร้อยละ 80.25 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ร้านค้าควรใช้วิธีการชำระเงินโดยใช้ป้ายแสดงข้อมูล QR Code คิดเป็นร้อยละ 76.50 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ควรมีส่วนลดทันทีเมื่อชำระเงิน คิดเป็นร้อยละ 49.75 ปัจจัยด้านบุคลากร ต้องการติดต่อพนักงานโดยตรงและแก้ไขปัญหาได้ทันที คิดเป็นร้อยละ 88.00 ปัจจัยด้านกระบวนการ พบปัญหาระบบล่มหรือขัดข้องระหว่างทำรายการ คิดเป็นร้อยละ 44.00 โดยต้องการให้ปรับปรุงความเร็วในการตอบสนองเมื่อระบบล่มหรือขัดข้อง คิดเป็นร้อยละ 58.50 ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ความสวยงามและการออกแบบของหน้าจอมีผลต่อการใช้งานช่วยให้ใช้งานได้ง่ายขึ้น คิดเป็นร้อยละ 54.75 ด้านการจัดวางฟังก์ชันเมนูควรมีปุ่มสำหรับการสแกน QR Code ที่เด่นชัด คิดเป็นร้อยละ 43.50 และฟังก์ชันเสริมที่ช่วยในการใช้งาน คือ การติดต่อธนาคารทันทีเมื่อชำระค่าบริการผิดบัญชี คิดเป็นร้อยละ 37.00

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ

2.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้ QR Code

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการ QR Code อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แรงจูงใจ อาชีพ อิทธิพลจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เมื่อพิจารณาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่า แรงจูงใจ อาชีพ และอิทธิพลของกลุ่มบุคคลอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่เลือกใช้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนที่ระดับนัยสำคัญ 5% พบว่าปัจจัยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการ โดยเฉพาะปัญหาในการใช้งาน เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่เลือกใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการกับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ด้านเหตุผลที่เลือกใช้

ตัวแปรอิสระ	x^2	P-Value
ด้านประชากรศาสตร์		
อาชีพ	16.51***	0.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	11.22**	0.02
แรงจูงใจ	28.59***	0.00
อิทธิพลกลุ่มบุคคลอ้างอิง	13.83***	0.00
ด้านส่วนประสมทางการตลาด		
ด้านกระบวนการ : ปัญหาในการใช้งาน	9.40**	0.01

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

2.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เมื่อพิจารณาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่า ปัจจัยระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ การจัดวางฟังก์ชัน เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพกับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ด้านการเลือกตราผลิตภัณฑ์

ตัวแปรอิสระ	x^2	P-Value
ด้านประชากรศาสตร์		
ระดับการศึกษาสูงสุด	34.32***	0.00
อาชีพ	62.27***	0.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	26.25***	0.00
ด้านส่วนประสมทางการตลาด		
ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ : การจัดวางฟังก์ชัน	14.65*	0.07

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

2.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเวลาในการซื้อ

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเวลาในการซื้อ ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยอิทธิพลของกลุ่มบุคคลอ้างอิงเป็นปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับเวลาในการซื้อที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ด้านเวลาในการซื้อ

ตัวแปรอิสระ	x^2	P-Value
ด้านประชากรศาสตร์		
อิทธิพลกลุ่มบุคคลอ้างอิง	28.62**	0.04

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

2.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณในการซื้อ

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณในการซื้อ ปัจจัยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณในการซื้อที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ด้านปริมาณในการซื้อ

ตัวแปรอิสระ	x^2	P-Value
ด้านประชากรศาสตร์		
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	17.07***	0.00

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

2.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการชำระค่าบริการ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการกับพฤติกรรมการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code ด้านความถี่ในการชำระค่าบริการ

ตัวแปรอิสระ	x^2	P-Value
ด้านประชากรศาสตร์		
อายุ	801.39***	0.00
อาชีพ	22.31***	0.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	29.27***	0.00
ด้านส่วนประสมทางการตลาด		
ด้านกระบวนการ : ปัญหาในการใช้งาน	20.77***	0.00

หมายเหตุ : *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Test) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการชำระค่าบริการ ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เมื่อพิจารณาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่า ปัจจัยอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และปัญหาในการใช้งาน มีความสัมพันธ์กับความถี่

ในการชำระค่าบริการอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัญหาในการใช้งาน เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการชำระค่าบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

พฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ พบว่า พฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงอายุ โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยทำงาน (อายุ 23–60 ปี) เป็นกลุ่มที่ใช้ QR Code ในการชำระเงินบ่อยที่สุด โดยเฉพาะในช่วงหลังเลิกงาน และนิยมใช้ในหมวดหมู่อาหารและเครื่องดื่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มวัยทำงานมีความเร่งรีบในชีวิตประจำวัน ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการทำธุรกรรมการเงิน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคของ Kotler & Keller (2016) อธิบายว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านบุคคล (Personal Factors) เช่น อายุ รายได้ อาชีพ และไลฟ์สไตล์ ซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้เทคโนโลยีในการซื้อสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการลดขั้นตอนในการใช้จ่ายและให้ความสำคัญกับความสะดวกในการใช้งาน สอดคล้องกับ วลัญช์รัตน์ นพเก้า (2561) พบว่า กลุ่มอายุที่มีพฤติกรรมการใช้งานมากที่สุด คือ Generation X และกลุ่มที่มีรายได้และระดับการศึกษาสูง มักมีพฤติกรรมการใช้งานที่ถี่กว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับ วรรณพร หวลมานพ (2558) พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันการเงินสูงที่สุด

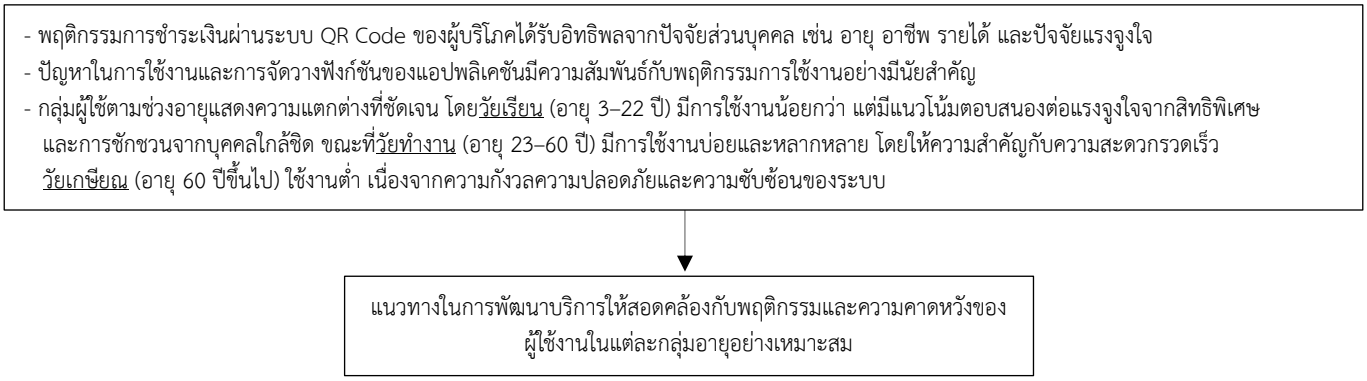
ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ในแต่ละช่วงอายุ ได้แก่ แรงจูงใจ อิทธิพลจากบุคคลอ้างอิง อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวก ความเร็ว และความปลอดภัยในการใช้งานเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณพร หวลมานพ (2558) พบว่า อาชีพและรายได้มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันการเงิน และ ขวัญเนตร จิตรวัฒนาฤกษ์ (2561) พบว่า กลุ่มอาชีพเจ้าของธุรกิจและผู้มีรายได้ระดับกลางถึงสูง ยอมรับและใช้งานบริการทางการเงินดิจิทัลมากกว่า

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยเฉพาะ ด้านกระบวนการ ปัญหาในการใช้งาน เป็นปัจจัยเพียงประการเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ทั้งในด้านเหตุผลในการเลือกใช้และความถี่ในการชำระค่าบริการ ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยเฉพาะ การจัดวางฟังก์ชันมีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์ ส่วนองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิพิเศษ ฟังก์ชันเสริม และการออกแบบไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภค ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 7P’s) ของ Kotler (1997) โดยเฉพาะตัวแปรด้านกระบวนการ (Process) ซึ่งเน้นความสำคัญของขั้นตอนการให้บริการที่มีความสะดวก ชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที สะท้อนจากการที่ปัญหาในการใช้งานเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านเหตุผลในการเลือกใช้บริการและความถี่ในการใช้งาน ทั้งนี้พบว่าความสอดคล้องกับตัวแปรด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) โดยเฉพาะการจัดวางฟังก์ชันของแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินคุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดเดิมของการตลาดที่เน้นด้านการเสนอสิทธิพิเศษหรือโปรโมชั่น เนื่องจากพบว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้ QR Code

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้พบองค์ความรู้ใหม่ว่า พฤติกรรมการชำระเงินผ่านระบบ QR Code ของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ อาชีพ รายได้ และแรงจูงใจ โดยเฉพาะความสะดวกและรวดเร็วในการใช้งาน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักในการเลือกใช้บริการมากกว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด เช่น สิทธิพิเศษที่คาดหวัง และยังพบว่าปัญหาในการใช้งานและการจัดวางฟังก์ชันของแอปพลิเคชันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้งานจริงมากกว่ากลยุทธ์ทางการตลาด ขณะเดียวกัน ยังพบ

ความแตกต่างของช่วงอายุ โดยกลุ่มวัยเรียน (อายุ 3–22 ปี) แม้มีการใช้งานน้อยกว่ากลุ่มอื่น แต่มีแนวโน้มตอบสนองต่อแรงจูงใจจากสิทธิพิเศษและการชักชวนจากบุคคลใกล้ชิด กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 23–60 ปี) เป็นกลุ่มผู้ใช้งานหลัก มีพฤติกรรมการใช้งานถี่และหลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับความสะดวกรวดเร็ว ส่วนกลุ่มวัยเกษียณ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีอัตราการใช้งานต่ำ เนื่องจากมีความกังวลต่อความปลอดภัยและความซับซ้อนของระบบ ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาบริการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความคาดหวังของผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่มอายุอย่างเหมาะสม

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน อายุ 23–60 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และมีรายได้เฉลี่ย 12,501–25,000 บาทต่อเดือน โดยได้รับแรงจูงใจในการใช้งาน QR Code จากความสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงได้รับอิทธิพลจากเพื่อนเป็นหลัก ด้านพฤติกรรมการชำระเงินผ่าน QR Code ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงหลังเลิกงาน โดยเลือกใช้เพราะความรวดเร็ว ธนาคารกรุงไทยเป็นธนาคารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ผู้บริโภคใช้ QR Code ทั้งในการซื้อสินค้ามูลค่ามากหรือน้อย และใช้เฉลี่ย 11–30 ครั้งต่อเดือน โดยหมวดหมู่ที่ใช้มากที่สุดคือค่าอาหารและเครื่องดื่ม ด้านปัจจัยทางการตลาด ผู้บริโภคคาดหวังความรวดเร็วในการทำธุรกรรมภายใน 1 นาที ความปลอดภัยในการใช้งาน และไม่ต้องการเสียค่าธรรมเนียม พร้อมทั้งต้องการสิทธิพิเศษ เช่น ส่วนลด และการออกแบบแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย มีเมนูสแกนที่เด่นชัด และมีฟังก์ชันเสริม เช่น การติดต่อธนาคารทันทีกรณีชำระเงินผิดบัญชี

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยไคสแควร์ พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจ อาชีพ อิทธิพลจากกลุ่มบุคคลอ้างอิง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อเหตุผลในการเลือกใช้บริการ ด้านการเลือกตราผลิตภัณฑ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับอาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้านเวลาในการซื้อมีความสัมพันธ์กับอิทธิพลจากบุคคลอ้างอิง โดยรายได้เฉลี่ยมีความสัมพันธ์กับด้านปริมาณการซื้อด้วย สำหรับด้านความถี่ในการชำระค่าบริการมีความสัมพันธ์กับอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัญหาในการใช้งานเป็นปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับทั้งด้านเหตุผลในการเลือกใช้บริการและความถี่ในการชำระค่าบริการอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ลักษณะการจัดวางฟังก์ชัน มีความสัมพันธ์กับการเลือกตราผลิตภัณฑ์ ขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น สิทธิพิเศษ ความสวยงามและการออกแบบ และฟังก์ชันเสริม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการชำระค่าบริการโดยใช้ QR Code สรุปได้ว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และประสบการณ์การใช้งานจริง มากกว่ากลยุทธ์ส่งเสริมการขายหรือภาพลักษณ์ทางการตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code และความสัมพันธ์กับการชำระค่าบริการผ่านระบบ QR Code ธนาคารควรพัฒนาระบบ QR Code ให้รวดเร็ว เสร็จภายใน 1 นาที เสริมความปลอดภัย

เช่น การยืนยันรหัส ออกแบบแอปให้ใช้งานง่าย เมนูสแกนชัดเจน มีฟังก์ชันช่วยเหลือ และส่งเสริมการใช้งานด้วยสิทธิพิเศษ พร้อมทั้งไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม และใช้กลยุทธ์แนะนำเพื่อนเพื่อขยายฐานผู้ใช้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจุดเด่นด้านความสะดวก ลดขั้นตอนซับซ้อน ใช้ความน่าเชื่อถือของธนาคารรัฐในการสร้างแบรนด์ ออกแบบเมนูให้ชัดเจน ปรับปรุงระบบให้เสถียรในช่วงเวลาใช้งานสูง และเน้นความคุ้มค่าในการใช้งานมากกว่าสิทธิพิเศษ พร้อมรองรับการใช้งานซ้ำบ่อยครั้ง เพื่อสนับสนุนความถี่ในการชำระเงิน ด้านช่วงอายุของผู้ใช้งาน กลุ่มวัยเรียน (3–22 ปี) ควรเน้นการออกแบบแอปที่ใช้งานง่าย รวดเร็ว พร้อมสิทธิพิเศษและกิจกรรมส่งเสริม กลุ่มวัยทำงาน (23–60 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลัก ควรได้รับบริการที่เน้นความสะดวกรวดเร็ว ส่วนกลุ่มวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป) ควรได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนรู้การใช้งานผ่านคู่มือหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ และการสร้างความมั่นใจผ่านระบบยืนยันก่อนชำระเงิน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้คือ การเก็บข้อมูลอาศัยแบบสอบถามออนไลน์อาจจำกัดเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เข้าถึงเทคโนโลยี ส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้งานบางประเภท โดยเฉพาะผู้สูงอายุอาจไม่ได้รับการสะท้อนข้อมูลอย่างครบถ้วน นอกจากนี้การวิจัยมุ่งเน้นเพียงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และส่วนประสมทางการตลาด โดยไม่ได้เจาะลึกถึงปัจจัยภายในของผู้ใช้งาน เช่น ความเชื่อมั่นในระบบ ความรู้ทางการเงิน หรือทัศนคติต่อเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงลึกในกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอายุ หรือกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้ต่างกัน เพิ่มการศึกษาปัจจัยภายในของผู้ใช้งาน เช่น ความไว้วางใจในเทคโนโลยี ความรู้ทางการเงิน เปรียบเทียบผลของสิทธิประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Cashback การสะสมแต้ม โปรแกรมผ่อนชำระ ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้งานในแต่ละกลุ่มรายได้ เพื่อให้ธนาคารสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุด ทั้งนี้ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังระบบการชำระเงินอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ใช้งานในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

ขวัญเนตร จิตรวัฒนาฤกษ์. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการนวัตกรรมทางการเงิน (พร้อมเพย์) ของประชาชนกลุ่ม Generation X*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานการสำรวจพฤติกรรมการชำระเงิน*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/reports/payment-insight-reports.html.

วรรณพร หวลมานพ. (2558). *พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้แอพพลิเคชั่นเคโมบายแบงก์กิ้งพลัสของธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วลัญช์รัตน์ นพเก้า. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการการชำระเงินผ่านแอพพลิเคชั่นบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินและให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2566). *เจาะลึกพฤติกรรมการใช้ e-Payment ของคนไทย*. สืบค้นจาก https://www.pier.or.th/abridged/2023/05/.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control*. (9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *Principles of marketing*. (15th ed.). London: Pearson.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th ed.). London: Pearson.

We Are Social & Meltwater. (2023). *Digital 2023: Global Overview Report*. Retrieved from https://everydaymarketing.co/trend-insight/thailand-data-digital-stat-insight-2023-from-we-are-social/.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 281-298.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Second Order Confirmatory Components of a Measurement Model of Challenges in Adopting Artificial Intelligence in Human Resource Management in the MICE Industry

Chavalit Supasaktamrong[1*]

[1] *Lecturer in the Bachelor of Business Administration Program, Business Administration Major, Thepsatri Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: chavalit.s@lawasri.tru.ac.th*

ABSTRACT

The objectives of this study were: (1) to analyze the second-order confirmatory factor structure of a measurement model of challenges in adopting artificial intelligence (AI) in human resource management within the MICE industry, and (2) to examine the goodness-of-fit of the proposed measurement model. The sample comprised 400 employees, ranging from operational staff to senior executives, working in human resource management departments of MICE businesses located in Bangkok and its metropolitan area. The sample was selected using purposive sampling. The research instrument was a structured questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure of sampling adequacy, and second-order confirmatory factor analysis (CFA). The results revealed that: (1) the measurement model of challenges in adopting AI in human resource management within the MICE industry consisted of four key components, namely technological challenges (TEC), ethical challenges (ETH), human resource challenges (HRM), and legal and regulatory challenges (LAW), with all subcomponent factor loadings meeting established criteria; and (2) the model demonstrated a good fit to the empirical data, as indicated by the fit indices: χ^2 = 293.941, df = 126, CMIN/df = 2.333, RMSEA = 0.058, RMR = 0.024, GFI = 0.935, CFI = 0.979, and NFI = 0.965. These findings suggest that the model for measuring the challenges of applying artificial intelligence in human resource management in the MICE industry is consistent with the model and empirical data.

Keywords: Artificial Intelligence, Human Resource Management, MICE Industry, Second-Order Confirmatory Factor Analysis

Received: 4 July 2025;
Revised: 3 August 2025;
Accepted: 5 August 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง[1*]

[1] *อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: chavalit.s@lawasri.tru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ และ (2) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พนักงานตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ทดสอบไคเซอร์-เมเยอร์-โอลกิน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และ ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยของแบบวัดทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นไปตามเกณฑ์ และ 2) การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 293.941 ที่ชั้นแห่งความอิสระ df เท่ากับ 126 ค่า CMIN/df เท่ากับ 2.333 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย RMSEA เท่ากับ 0.058 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน RMR เท่ากับ 0.024 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI เท่ากับ 0.935 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง CFI เท่ากับ 0.979 ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน NFI เท่ากับ 0.965 แสดงว่าโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ มีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, งานบริหารทรัพยากรมนุษย์, อุตสาหกรรมไมซ์, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมไมซ์ (Meetings, Incentives, Conventions, and Exhibitions: MICE) เป็นธุรกิจแขนงหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลัก 4 กลุ่ม อันได้แก่ อุตสาหกรรมการจัดประชุม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล อุตสาหกรรมการประชุมนานาชาติ และอุตสาหกรรมการจัดงานแสดงสินค้านานาชาติ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว และเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ และคณะ, 2567) ทั้งนี้ประเทศไทยถือเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการจัดงานประเภทธุรกิจไมซ์เนื่องจากเป็นประเทศที่มีระบบการเดินทางที่สะดวกสบาย มีความหลากหลายด้านสถานที่จัดประชุม โรงแรม ที่พัก และแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีวัฒนธรรมและประเพณีที่เก่าแก่ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่น รวมถึงความมีอัธยาศัย ไมตรีอันดีของคนไทยที่มุ่งเน้นการบริการและการต้อนรับอย่างอบอุ่นเป็นกันเอง สร้างความพึงพอใจให้กับผู้เดินทางมาติดต่อธุรกิจจาก ทั่วโลกที่มีมาอย่างช้านาน ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางสำหรับการจัดงานประเภทธุรกิจไมซ์ (Sirivadhanawaravachara, A., 2025; ชลลดา มงคลวนิช และรัตนาภรณ์ ชาติวงศ์, 2560)

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เริ่มเติบโตอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมอย่างมากในเกือบทุกสาขา รวมถึงการแพทย์ วิศวกรรมศาสตร์การเกษตรการจัดการองค์กร การท่องเที่ยว การขนส่ง และอื่น ๆ (Mintz & Brodie, 2019) ปัญญาประดิษฐ์มีเครื่องมือหลากหลายสำหรับทำหน้าที่และงานต่าง ๆ เครื่องมือเหล่านี้นำเสนอในรูปแบบของซอฟต์แวร์หรืออุปกรณ์ที่ผู้ใช้ที่เข้าถึงได้และได้รับการพัฒนา อีกทั้งยังได้รับการออกแบบเป็นอย่างดี ซึ่งการพัฒนาอันรวดเร็วนี้จะเปลี่ยนแปลงชีวิตส่วนตัวของผู้คนและวิธีที่บริษัทต่าง ๆ สร้างเครือข่ายกับพนักงานและลูกค้า การปฏิวัติทางเทคโนโลยีครั้งใหม่นี้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับองค์กรเป็นอย่างมาก (Nawaz et al., 2024) ในปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าและสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานในอุตสาหกรรมไมซ์ให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมกับงานในอุตสาหกรรมมากขึ้นจากการใช้โซลูชั่นต่าง ๆ เช่น แชทบอท (Chatbot) ระบบจดจำใบหน้า (Face Recognition) และระบบจับคู่ธุรกิจ (AI Matchmaking) ซึ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งานเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถช่วยในการจัดสรรทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละโครงการได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็วและแม่นยำช่วยในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์พฤติกรรมและแนวโน้มทางการตลาด ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัฒน์ศิณีนาฎ วรรณรัตน์, 2567)

อย่างไรก็ตามบทความจากศูนย์ข้อมูลและให้บริการข้อมูลด้านอุตสาหกรรมไมซ์ (Mice Intelligence Center) ในประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นโดย Thailand Convention and Exhibition Bureau (TCEB) ได้ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอุตสาหกรรมยังมีอุปสรรคและความท้าทายที่ภาคธุรกิจเผชิญอยู่ ซึ่งประเด็นสำคัญ คือ บริษัทและองค์กรต่าง ๆ ประสบปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรที่มีทักษะความรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ อีกทั้งจากการศึกษาของชลลดา มงคลวนิช และรัตนาภรณ์ ชาติวงศ์ (2560) ยังระบุว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงบุคลากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องมีการคัดสรรเพื่อนำไปสู่การเป็นมืออาชีพในการบริการ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับกลุ่มธุรกิจไมซ์ทั้งในและต่างประเทศได้ ดังนั้นจึงนับเป็นความท้าทายของผู้ประกอบการของอุตสาหกรรมไมซ์ในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mice Intelligence Center, 2019)

จากปัญหาและความสำคัญดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การนำนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมไมซ์ ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานงานและส่งเสริมการพัฒนาทักษะของทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้ แต่ยังมีอุปสรรคใหญ่คือ ทักษะความรู้ในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรในปัจจุบันที่ยังไม่มากพอ แม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายฉบับที่กล่าวถึงการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานทรัพยากรมนุษย์ (Lutfi & Mohammadi, 2025; Vrontis et al., 2021) แต่ยังไม่มีการศึกษาใดในบริบทอุตสาหกรรมไมซ์ของไทยที่ใช้โมเดลเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ความท้าทายนี้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ซึ่งมีความจำเป็นเมื่อต้องการตรวจสอบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงหลายระดับ ในงานวิจัยนี้มีองค์ประกอบที่ใช้ในการศึกษา 4 องค์ประกอบ แต่ละด้านมีตัวบ่งชี้ 5 ตัว รวมมี 20 ตัวบ่งชี้ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมนำมากำหนดเป็นโมเดลที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมไมซ์สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจในความท้าทายของการนำนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์มาใช้ และเพื่อให้สามารถวางแผนรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือพนักงานตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวน 200 ตัวอย่างขึ้นไปและควรเป็น 10 - 20 เท่าของค่าพารามิเตอร์ (Hair et. al., 2019) จากการคำนวณค่าพารามิเตอร์ มีจำนวน 20 พารามิเตอร์ กลุ่มตัวอย่างควรจะเป็น 200 - 400 ตัวอย่าง จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยคัดเลือกเก็บเฉพาะพนักงานที่ปฏิบัติงานในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงผู้บริหารระดับสูง และมีประสบการณ์ในการทำงานในองค์กรไมซ์อย่างน้อย 1 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประเภทธุรกิจ ประสบการณ์ในการทำงาน และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสังเคราะห์ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) 2) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) 3) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และ 4) ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) มีข้อคำถามองค์ประกอบละ 15 ข้อคำถาม รวมทั้งสิ้น 60 ข้อคำถาม แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ทุกข้อ การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยกำหนดให้แต่ละปัจจัยของแบบสอบถามต้องมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคมากกว่า 0.70 (Kline, 2023) ผู้วิจัยได้นำไปทดลองเก็บข้อมูลกับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ทุกองค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.809 - 0.936 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Line กลุ่มของบุคลากรในสายงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยคัดเลือกเก็บเฉพาะพนักงานที่ปฏิบัติงานในฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงผู้บริหารระดับสูง และมีประสบการณ์ในการทำงานในองค์กรไมซ์อย่างน้อย 1 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ในการทดสอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย เริ่มต้นด้วย 1) การวิเคราะห์ความเหมาะสมเบื้องต้นของข้อมูลด้วยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และ Bartlett's Test of Sphericity ค่าเฉลี่ย

ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบ Maximum Likelihood ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรแต่ละตัว โดยใช้สถิติค่าความร่วมกัน (Communality: h2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Pearson Product Moment) ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ตรวจสอบโดยการใช้ค่าสถิติ Tolerance และ ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และทดสอบความตรงของตัวชี้วัด (Convergent validity) และความสอดคล้องกันภายในของตัวชี้วัด (Composite reliability) 2) การใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary – Order Confirmatory Factor Analysis: S-CFA) โดยเกณฑ์การพิจารณา ได้แก่ ค่า CMIN/df น้อยกว่า 3 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) อยู่ระหว่าง 0.05 – 0.08 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) มากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน (Normal Fit Index: NFI) มากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Comparative Fit Index: CFI) มากกว่า 0.90 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root of Mean Square Residual: RMR) น้อยกว่า 0.05 (Hu & Bentler, 1999; Diamantopoulos et. al., 2012; Schumacker & Lomax, 2016; Kline, 2023) ด้วยการใช้โปรแกรม AMOS

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่าแนวคิด ทฤษฎีของงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความท้าทายทางเทคนิค กระบวนการทำงานในปัจจุบันได้รับอิทธิพลอย่างมากจากปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากมีการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบวนการทำงาน จึงเกิดความท้าทายในประเด็นต่าง ๆ ขึ้น ประกอบไปด้วย

(1) การจัดแผนการอบรม เมื่อองค์กรนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ควรมีการจัดแผนอบรมที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงความสามารถของพนักงานเป็นหลัก (Niehueser & Boak, 2020)

(2) ความเครียดทางเทคโนโลยี ซึ่งเกิดจากการใช้งานเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและมากเกินไป อาจทำให้พนักงานเกิดความกลัวการใช้เทคโนโลยี และส่งผลต่อจิตใจและอารมณ์ของพนักงานได้ (Palos-Sánchez, et al., 2022)

(3) ผลกระทบของระบบอัตโนมัติในการทำงาน เนื่องจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์นับเป็นเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นและขาดรากฐานทางทฤษฎีที่ชัดเจน (Niehueser & Boak, 2020)

(4) ความไม่โปร่งใสของปัญญาประดิษฐ์ ปัญญาประดิษฐ์มีการทำงานด้วยระบบอัลกอรึทึม ซึ่งมีกล่องดำที่ยากต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการนำไปใช้ในงานทรัพยากรบุคคล (Paigude et al., 2023)

(5) การส่งเสริมการเรียนรู้ เพราะปัญญาประดิษฐ์มีการพัฒนาอยู่เสมอและเกิดการเปลี่ยนผ่านอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้งานมีความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาองค์กรจึงต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานอย่างต่อเนื่อง (Nimmagadda et al., 2024)

2. ความท้าทายทางจริยธรรม คือ ความท้าทายในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เข้ามาดูแลข้อมูล เอกสาร และนโยบายอันเป็นความลับ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวของลูกจ้างและนายจ้าง จึงเป็นความท้าทายทางจริยธรรมขึ้น (Vrontis et al., 2021) ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมพนักงานอาจเสี่ยงต่อการการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ (Tewari & Pant, 2020)

(2) การตัดสินใจที่อาจไม่เป็นธรรม ปัญญาประดิษฐ์อาจตัดสินใจด้วยข้อมูลที่มีอคติ ส่งผลต่อความเป็นธรรมในกระบวนการสรรหา เลื่อนตำแหน่ง หรือประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรที่ต้องออกแบบให้มีความยุติธรรม (Sanyaolu & Atsaboghena, 2022)

(3) ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ จากการที่ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ผิดพลาดหรือใช้เกณฑ์ไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อผลการคัดเลือกบุคลากรที่ผิดพลาด ซึ่งองค์กรและฝ่ายทรัพยากรบุคคลจะต้องรับผิดชอบ (Sanyaolu & Atsaboghena, 2022)

(4) ความเชื่อมั่นและความโปร่งใสของระบบ ความไม่ไว้วางใจในระบบปัญญาประดิษฐ์เป็นอุปสรรคสำคัญ ต้องส่งเสริมความโปร่งใส และสามารถอธิบายการทำงานของระบบได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่กระทบกับพนักงานโดยตรง (Paigude et al., 2023)

(5) กรอบนโยบายและแนวปฏิบัติ องค์กรจำเป็นต้องมีกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่รองรับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในงานบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อป้องกันการใช้ข้อมูลอย่างไม่เหมาะสม ลดผลกระทบทางสังคม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Ekuma, 2024)

3. ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัญญาประดิษฐ์เป็นปัจจัยที่เข้ามาสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรเป็นอย่างมาก (Qiu & Zhao, 2018) ซึ่งประกอบไปด้วย

(1) โครงสร้างทักษะของพนักงาน ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงทักษะที่จำเป็นในการทำงาน โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีและการวิเคราะห์ข้อมูล (พัฒน์ศิณีนาฎ วรรณรัตน์, 2567)

(2) การสรรหาบุคลากร องค์กรต้องการผู้สมัครที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มากขึ้น แต่แรงงานที่มีคุณสมบัติดังกล่าวยังมีจำนวนน้อย (Tewari & Pant, 2020)

(3) ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของพนักงาน พนักงานบางส่วนยังมีทัศนคติเชิงลบและไม่เชื่อมั่นต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน (Premant & Arun, 2020)

(4) ความกังวลของพนักงาน ความไม่มั่นคงในงานจากการถูกแทนที่ด้วยปัญญาประดิษฐ์ทำให้เกิดความเครียดและความเหนื่อยล้าในการทำงาน (Kong, 2021)

(5) ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคลส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ในการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Matos et al., 2020; Abdeldayem & Aldulaimi, 2020)

4. ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมากในการตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่มีกฎหมายคุ้มครอง จึงอาจมีความเสี่ยงที่ปัญญาประดิษฐ์จะรุกล้ำข้อมูลเหล่านี้ (Yanamala, 2023) ซึ่งความท้าทายทางกฎหมายนั้น ประกอบไปด้วย

(1) การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการรวบรวม ประมวลผล และจัดเก็บข้อมูลของพนักงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและบทลงโทษทางกฎหมาย

(2) การกำหนดนโยบายกำกับดูแลข้อมูลและความเป็นส่วนตัว องค์กรจำเป็นต้องมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการควบคุมการใช้ข้อมูล เช่น การเข้ารหัส การตรวจสอบสิทธิ์ การจำกัดการเข้าถึง และการติดตามการใช้งานข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายและจริยธรรม (Yanamala, 2023)

(3) การรับมือทางกฎหมาย องค์กรมีภาระทางกฎหมายในการปกป้องข้อมูลจากการถูกโจมตีหรือเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต หากเกิดการรั่วไหลของข้อมูล องค์กรอาจต้องรับผิดตามกฎหมาย รวมถึงต้องแจ้งหน่วยงานหรือผู้เสียหายตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (Adeyelu et al., 2024)

(4) ความรับผิดชอบจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ องค์กรต้องมีระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อเป็นมาตรการแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดเหตุผิดพลาดจากระบบปัญญาประดิษฐ์ (Kaur & Gandolfi, 2023)

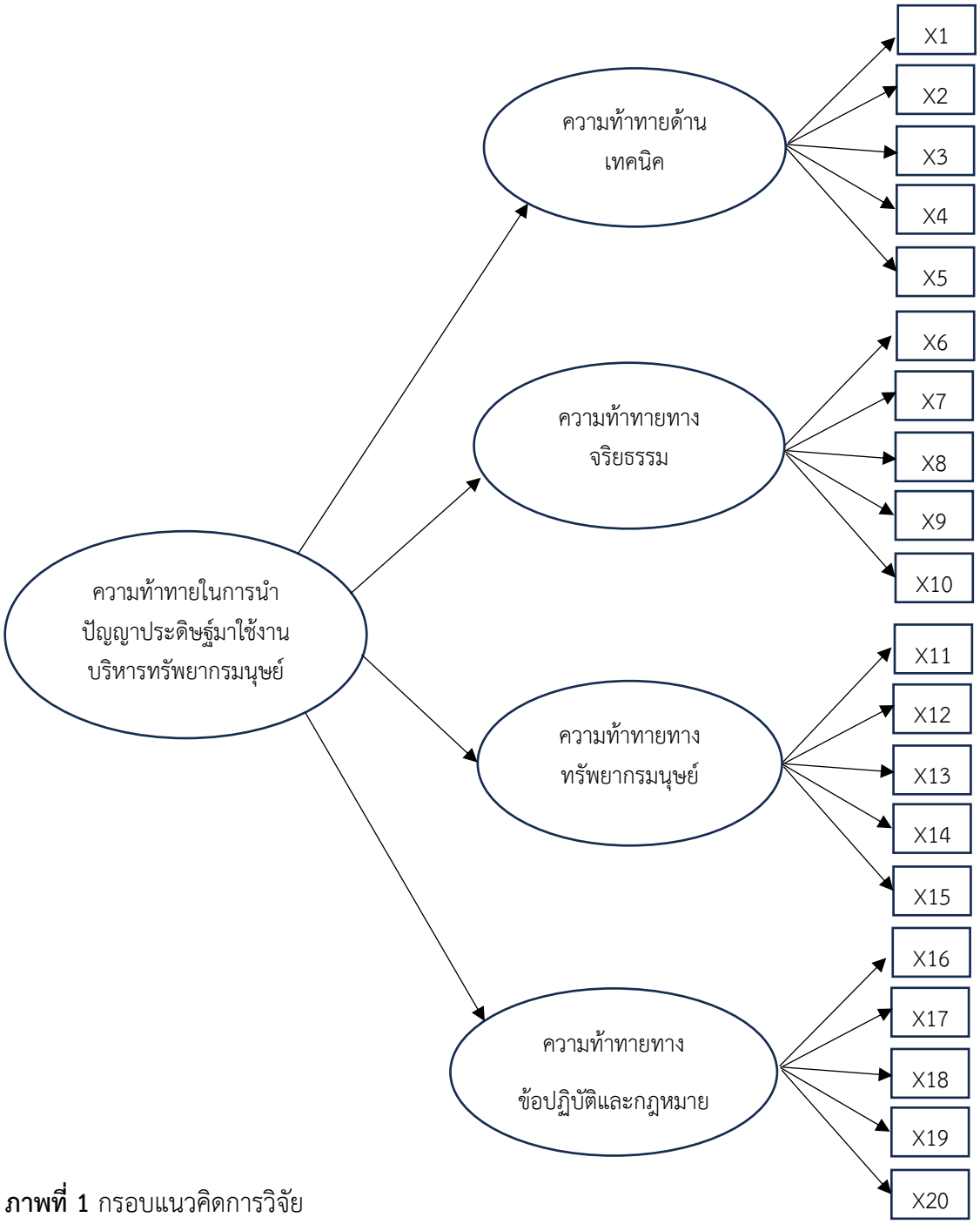
(5) ความเป็นธรรม มักจะเกิดขึ้นจากการคัดเลือกบุคลากรที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ของปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่พอใจของผู้คัดเลือกบุคคลอื่น ๆ และเกิดเป็นข้อร้องเรียนหรือคดีความด้านการละเมิดสิทธิแรงงานได้ (Ekuma, 2024)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความท้าทายทางเทคนิค ความท้าทายทางจริยธรรม ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ และความท้าทายทางกฎหมาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
ความท้าทายทางเทคนิค (TEC)	1. การจัดแผนการอบรม (TEC1) 2. ความเครียดทางเทคโนโลยี (TEC2) 3. ผลกระทบของระบบอัตโนมัติในการทำงาน (TEC3) 4. ความไม่โปร่งใสของปัญญาประดิษฐ์ (TEC4) 5. การส่งเสริมการเรียนรู้ (TEC5)
ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH)	6. ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ETH1) 7. การตัดสินใจที่อาจไม่เป็นธรรม (ETH2) 8. ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (ETH3) 9. ความเชื่อมั่นและความโปร่งใสของระบบ (ETH4) 10. กรอบนโยบายและแนวปฏิบัติ (ETH5)
ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	11. โครงสร้างทักษะของพนักงาน (HRM1) 12. การสรรหาบุคลากร (HRM2) 13. ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของพนักงาน (HRM3) 14. ความกังวลของพนักงาน (HRM4) 15. ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน (HRM5)
ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW)	16. การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (LAW1) 17. การกำหนดนโยบายกำกับดูแลข้อมูลและความเป็นส่วนตัว (LAW2) 18. การรับมือทางกฎหมาย (LAW3) 19. ความรับผิดชอบจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (LAW4) 20. ความเป็นธรรม (LAW5)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจาก Niehueser & Boak (2020) Palos-Sánchez, et al., (2022) Paigude et al (2023) Nimmagadda et al. (2024) Vrontis et al.(2021) Tewari & Pant (2020) Sanyaolu & Atsaboghena (2022) Ekuma (2024) Qiu & Zhao (2018) Premant & Arun (2020) พัฒน์ศิณีนาฏวรรณรัตน์ (2567) Kong (2021) Matos et al. (2020) Abdeldayem & Aldulaimi (2020) Yanamala (2023) (Adeyelu et al. (2024) (Kaur & Gandolfi (2023) ดังภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67.3 ปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.5 ประกอบธุรกิจประเภทการจัดงานประชุม จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32 และมีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 5 ปี ถึง 10 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

1.1 ตัวแปรสังเกตได้มีค่าเฉลี่ย (Mean) อยู่ระหว่าง 3.03-4.67 (ระดับมากถึงมากที่สุด) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อยู่ระหว่าง 0.551-0.778 ซึ่งค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 นั่นแสดงว่าข้อมูลมีการกระจายใกล้เคียง

กับค่าเฉลี่ย (Curran, et al., 1996) ยกเว้นตัวแปรบางตัวสูงกว่า 1 เล็กน้อย ซึ่งยังถือว่ายอมรับได้

1.2 ค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -1.39 ถึง 0.17 ค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -1.25 ถึง 1.95 ซึ่งค่าความเบ้อยู่ในช่วง -3 ถึง +3 และค่าความโด่งอยู่ในช่วง -10 ถึง +10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มที่จะลู่เข้าสู่การแจกแจงปกติ (Schumacker & Lomax 2016) ข้อมูลชุดนี้จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood ได้

1.3 Kaiser-Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และ ค่า Bartlett’s test of Sphericity ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่า KMO และค่า Bartlett’s test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.925
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3767.743
	df	105
	Sig.	.000

จากตารางที่ 2 พบว่า มีค่า KMO เท่ากับ 0.925 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 (Hair, et. al., 2019) แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในขนาดที่เหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้ และค่า Bartlett’s test of Sphericity พบว่า ค่าไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 3767.743 และค่า Sig. เท่ากับ .000 มีค่าน้อยกว่า 0.05 (Hair, et. al., 2019) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้นั้นไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ต่อไป

1.4 ตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรแต่ละตัว โดยใช้สถิติค่าความร่วมกัน (Communality: h2) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.531 - 0968 ค่ามากกว่า 0.5 ทุกตัว (Hair, et. al., 2019) แสดงว่าตัวแปรเหมาะสมที่จะนำไป วิเคราะห์องค์ประกอบได้

1.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Pearson Product Moment) ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในการวัด พบว่าค่าสัมประสิทธิ์มีค่าอยู่ระหว่าง -0.031 ถึง 0.724 ซึ่งไม่เกิน 0.8 (Field, 2018) ข้อมูลชุดนี้จึงเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

1.6 ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ตรวจสอบโดยการใช้ค่าสถิติ Tolerance และ ค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่ามีค่าระหว่าง 0.306-0.816 และ 1.226-3.264 ตามลำดับ เนื่องจากค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) หมายถึงไม่มีระดับความสัมพันธ์กันเองในระดับสูงจนส่งผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์ จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป (Field, 2018)

1.7 การตรวจสอบความสอดคล้องกันภายในของตัวชี้วัด (Composite Reliability: CR) พบว่าทุกปัจจัยมีค่า CR อยู่ระหว่าง 0.87 ถึง 0.91 ค่านี้ควรมีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไป (Hair, et. al., 2019) แสดงว่าตัวชี้วัดมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง และการตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัด (Convergent Validity) โดยใช้ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) พบว่าทุกปัจจัยมีค่า AVE อยู่ระหว่าง 0.65 ถึง 0.72 ค่านี้ควรมากกว่า 0.5 ขึ้นไป (Hair, et. al., 2019) แสดงว่าปัจจัยแฝงสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดได้อย่างมีนัยสำคัญ

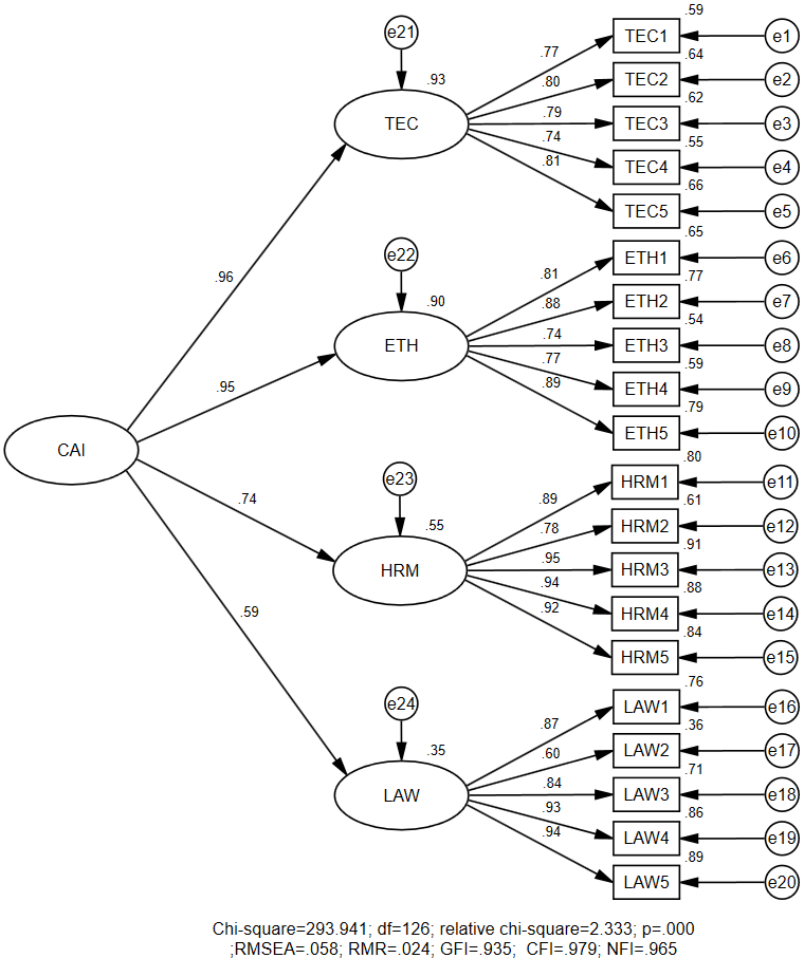
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

องค์ประกอบและตัวชี้วัด	Factor Loading (β)	S.E.	t	R^2
ความท้าทายทางเทคนิค	0.963*	0.051	17.722	0.927
การจัดแผนการอบรม	0.771*	0.046	19.776	0.594
ความเครียดทางเทคโนโลยี	0.800*	0.056	19.776	0.640
ผลกระทบของระบบอัตโนมัติในการทำงาน	0.789*	0.057	18.560	0.622
ความไม่โปร่งใสของปัญญาประดิษฐ์	0.743*	0.054	18.124	0.551
การส่งเสริมการเรียนรู้	0.812*	0.065	18.013	0.659
ความท้าทายทางจริยธรรม	0.947*	0.066	15.708	0.896
ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	0.808*	0.041	20.867	0.652
การตัดสินใจที่อาจไม่เป็นธรรม	0.880*	0.056	20.867	0.774
ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์	0.735*	0.081	14.867	0.541
ความเชื่อมั่นและความโปร่งใสของระบบ	0.770*	0.071	15.684	0.593
กรอบนโยบายและแนวปฏิบัติ	0.886*	0.052	21.119	0.785
ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์	0.739*	0.065	14.324	0.547
โครงสร้างทักษะของพนักงาน	0.894*	0.065	20.874	0.798
การสรรหาบุคลากร	0.779*	0.036	20.874	0.607
ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของพนักงาน	0.953*	0.032	32.417	0.908
ความกังวลของพนักงาน	0.937*	0.033	31.044	0.879
ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน	0.916*	0.035	28.954	0.840
ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย	0.593*	0.058	12.421	0.352
การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	0.873*	0.080	17.783	0.763
การกำหนดนโยบายกำกับดูแลข้อมูลและความเป็นส่วนตัว	0.596*	0.040	17.783	0.355
การรับมือทางกฎหมาย	0.845*	0.039	24.977	0.713
ความรับผิดชอบจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์	0.925*	0.037	29..628	0.856
ความเป็นธรรม	0.943*	0.060	17.568	0.890

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary – Order Confirmatory Factor Analysis: S-CFA) ของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และ ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยของแบบวัดความท้าทายทางเทคนิค (TEC) มีค่าตั้งแต่ 0.743 – 0.812 ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) มีค่าตั้งแต่ 0.735 - 0.886 ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) มีค่าตั้งแต่ 0.779 - 0.953 และความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) มีค่าตั้งแต่ 0.596 - 0.943 ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกด้านเกินกว่า 0.40 ขึ้นไปแสดงว่าแบบวัดมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็นไปตามเกณฑ์ (Brown, 2015)

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ตารางที่ 4 ดัชนีความเหมาะสมของแบบจำลอง

ดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	
CMIN/df	<3	2.333	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.05 – 0.08	0.058	ผ่านเกณฑ์
GFI	>0.90	0.935	ผ่านเกณฑ์
CFI	>0.90	0.979	ผ่านเกณฑ์
RMR	<0.05	0.024	ผ่านเกณฑ์
NFI	>0.90	0.965	ผ่านเกณฑ์

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโมเดล พบว่ามีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 293.941 ที่ชั้นแห่งความอิสระ df (Degrees of freedom) เท่ากับ 126 ค่า CMIN/df เท่ากับ 2.333 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย RMSEA (Root mean square error of approxi mation) เท่ากับ 0.058 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน RMR (Root mean square residual) เท่ากับ 0.024 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI (Goodness of fit index) เท่ากับ 0.935 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง CFI (Comparative Fit Index) เท่ากับ 0.979 ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน NFI (Normal Fit Index) เท่ากับ 0.965 แสดงว่าโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ มีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยของแบบวัดทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นไปตามเกณฑ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Lutfi & Mohammadi (2025) ระบุว่า การนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาบูรณาการในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ยังมีความท้าทายอยู่หลายประการ ซึ่งมีองค์ประกอบได้แก่ 1) ความท้าทายด้านทรัพยากรบุคคล 2) ความท้าทายด้านเทคโนโลยีที่ใช้ 3) ความท้าทายทางจริยธรรม 4) ความท้าทายด้านงบประมาณ และ 5) ความท้าทายด้านนโยบายความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลและสอดคล้องกับการศึกษาของ Vishwakarma & Singh (2023) ระบุว่า ความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความท้าทายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความท้าทายด้านทักษะของบุคลากร 2) ความท้าทายด้านความซับซ้อนทางเทคนิคและการบูรณาการระบบ 3) ความท้าทายด้านอคติในอัลกอริทึม 4) ความท้าทายด้านความไม่โปร่งใสของปัญญาประดิษฐ์ 5) ความท้าทายด้านความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูล 6) ความท้าทายด้านจริยธรรม 7) ความท้าทายด้านวัฒนธรรม นโยบาย และการเปลี่ยนแปลงองค์กร และ 8) ความท้าทายด้านข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

2. การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 293.941 ที่ชั้นแห่งความอิสระ df เท่ากับ 126 ค่า CMIN/df เท่ากับ 2.333 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย RMSEA เท่ากับ 0.058 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน RMR เท่ากับ 0.024 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI เท่ากับ 0.935 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง CFI เท่ากับ 0.979 ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน NFI เท่ากับ 0.965 แสดงว่าโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์มีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khan, Khan & Aslam (2024) ที่ได้ศึกษาการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้แบบจำลอง TOE-TAM พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานทรัพยากรบุคคลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า SRMR เท่ากับ 0.068 มีค่า NFI เท่ากับ 0.906 และมีค่า RMS theta เท่ากับ 0.118 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Shahzad et. al. (2023) พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในงานทรัพยากรมนุษย์มีความเหมาะสมตามผลลัพธ์ของดัชนีความเหมาะสม ดังนี้ SRMR = 0.0913, Chi-square = 6505.884, and NFI = 0.573 ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎี Technology Acceptance Model (TAM) ที่เน้นความสำคัญของการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เป็นหลัก (Venkatesh & Davis, 2000) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของพนักงานและความกังวลของพนักงานซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงมาก (0.953 และ 0.937 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่าการยอมรับและความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ และผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดของ Resource-Based View (RBV) ที่ว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่สำคัญและเป็นแหล่งที่มาของความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Barney, J., 1991) การที่องค์ประกอบด้านความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์มีน้ำหนักสูงที่สุด (0.953) คือ ทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ของพนักงาน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะ ทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจของพนักงานเป็นปัจจัยชี้ขาดในการรับมือกับความท้าทายของปัญญาประดิษฐ์

ผู้วิจัยขออภิปรายผลเชิงวิพากษ์ในเรื่องของความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย แม้ว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยด้านกฎหมายโดยภาพรวมต่ำ (0.593) เมื่อพิจารณาที่ตัวชี้วัดการกำหนดนโยบายกำกับดูแลข้อมูลและความเป็นส่วนตัว (0.596) ก็ไม่ได้หมายความว่าองค์ประกอบนี้ไม่มีความสำคัญแต่สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถาม

ในอุตสาหกรรมไมซ์อาจจะยังไม่ได้ตระหนักถึงความซับซ้อนและความเสี่ยงทางกฎหมายที่แท้จริงของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ผลงานวิจัยเชิงวิชาการจากหลายแหล่งระบุว่าความท้าทายทางกฎหมายและจริยธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญที่องค์การทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy) และอคติในอัลกอริทึม (Algorithmic Bias) ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและอาจนำไปสู่การฟ้องร้องได้

องค์ความรู้ใหม่

การสังเคราะห์จากผลการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ พบว่าองค์ประกอบหลักและตัวชี้วัดสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ คือ

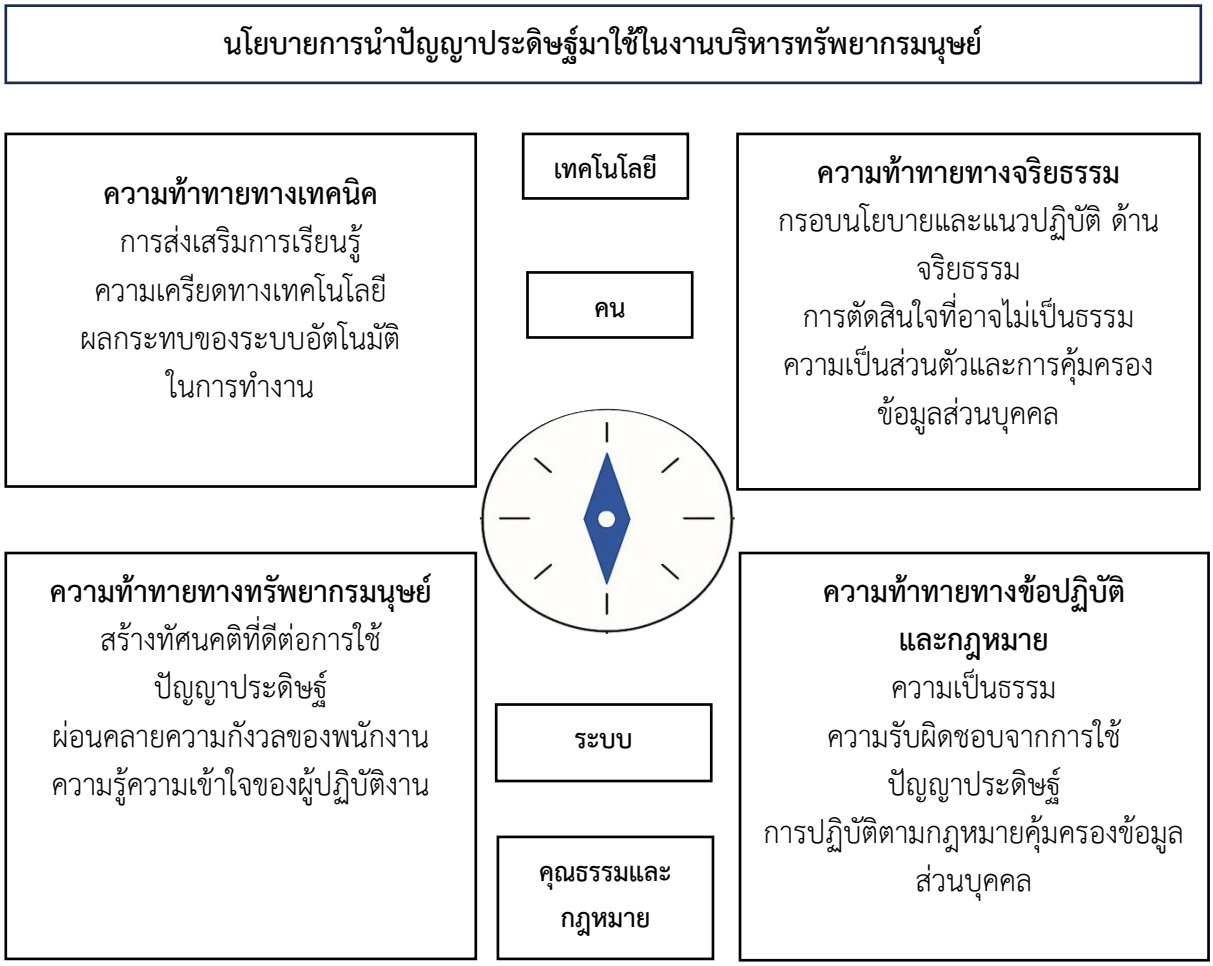
1) องค์ประกอบความท้าทายทางเทคนิค ควรเน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ ความเครียดทางเทคโนโลยี และผลกระทบของระบบอัตโนมัติในการทำงาน เป็นประเด็นหลักสำคัญจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดอื่น ๆ ซึ่งในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะของบุคลากรเพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

2) ความท้าทายทางจริยธรรมควรเน้นที่กรอบนโยบายและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม การตัดสินใจที่อาจไม่เป็นธรรม และความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นประเด็นหลักสำคัญจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดอื่น ๆ ซึ่งจะสะท้อนถึงความจำเป็นที่องค์กรจะต้องกำหนดแนวทางชัดเจนในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการป้องกันปัญหาทางจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นได้

3) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ ควรเน้นที่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ผ่อนคลายความกังวลของพนักงานในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ และความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน เป็นประเด็นหลักสำคัญจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีย่อมส่งผลต่อความมั่นคงทางจิตใจและความมั่นใจของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ

4) ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย ควรเน้นที่ความเป็นธรรม ความรับผิดชอบจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ และการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นประเด็นหลักสำคัญจากองค์ประกอบและตัวชี้วัดอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความเสี่ยงเชิงกฎหมายหากองค์กรไม่มีการกำหนดแนวทาง/แนวปฏิบัติที่ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้เน้นย้ำว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้นั้นไม่ใช่เพียงแค่เรื่องเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับ คน ระบบ คุณธรรมและกฎหมาย หากองค์กรใดต้องการเปลี่ยนผ่านสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้จะเป็น “เข็มทิศ” ที่ช่วยชี้นำแนวทางการเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืนในงานทรัพยากรมนุษย์สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดได้ในทางวิชาการหรือในการกำหนดเป็นนโยบายขององค์การได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบหลักและตัวชี้วัดสำคัญของความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยของแบบวัดทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นไปตามเกณฑ์

ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ผลการวิจัย พบว่า การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 293.941 ที่ชั้นแห่งความอิสระ df เท่ากับ 126 ค่า CMIN/df เท่ากับ 2.333 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย RMSEA เท่ากับ 0.058 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน RMR เท่ากับ 0.024 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI เท่ากับ 0.935 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง CFI เท่ากับ 0.979 ค่าดัชนีวัดเปอร์เซ็นต์ความกลมกลืน NFI เท่ากับ 0.965 แสดงว่าโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ มีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อค้นพบสำคัญ (Key Findings) จากการวิจัยนี้ คือ ความท้าทายด้านทรัพยากรมนุษย์ (HRM) มีความสำคัญสูงสุดในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของทัศนคติและความกังวลของพนักงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการคนเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง

ทางเทคโนโลยี คุณค่าทางวิชาการของงานวิจัยนี้คือการนำเสนอโมเดลการวัดความท้าทายที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจความท้าทายที่ซับซ้อนของการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในบริบทของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคลากรทุกฝ่ายและทุกระดับพึงตระหนักและให้ความสำคัญกับการรับมือกับความท้าทายนี้ให้ไปสู่การดำเนินการปฏิบัติจริงในองค์การ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมไมซ์ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 องค์ประกอบ ตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัว และข้อคำถาม 60 ข้อ โดยมีค่าน้ำหนัก เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ความท้าทายทางเทคนิค (TEC) ความท้าทายทางจริยธรรม (ETH) ความท้าทายทางทรัพยากรมนุษย์ (HRM) และ ความท้าทายทางข้อปฏิบัติและกฎหมาย (LAW) ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจ/ผู้บริหารในอุตสาหกรรมไมซ์ควรนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบายและเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์

1.1 องค์การควรจัดทำแผนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะพนักงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความกังวลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ตลอดจนการให้รางวัลหรือยกย่องผู้ปรับตัวได้ดี

1.2 องค์การควรมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ความโปร่งใสของระบบปัญญาประดิษฐ์ และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงาน

1.3 องค์การควรจัดตั้งกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายแรงงาน เพื่อจัดการกับความท้าทายทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้น

1.4 ผู้ประกอบการ/ผู้บริหารควรสื่อสารให้ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้ปัญญาประดิษฐ์และส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อลดการต่อต้านและสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีอันเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง

1.5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถรองรับระบบปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และนำพาองค์การให้อยู่เหนือคู่แข่งรายอื่นในอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่การวัดความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น ภาวะผู้นำ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความพร้อมของแต่ละหน่วยงาน การจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ เพื่อศึกษาความท้าทายในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรืองานด้านการจัดการโลจิสติกส์ งานด้านการตลาด งานด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชลลดา มงคลวนิช และ รัตนาภรณ์ ชาติวงศ์. (2560). แนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ขาดแคลนในอุตสาหกรรมไมซ์ กรณีศึกษา : สถานที่จัดงานประเภทโรงแรม. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 12*(1), 50-65.

นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ, เกิดศิริ เจริญวิศาล และ สันติธร ภูริภักดี. (2567). ศักยภาพและความพร้อม: การเป็นจุดหมายปลายทางสำหรับอุตสาหกรรมไมซ์ของ ประเทศไทย. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 19*(2), 54-66.

พัฒน์ศิณีนาฏ วรรณรัตน์. (2567). *การศึกษานวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์กรณีศึกษา ของบริษัทในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE)*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

Abdeldayem, M. M., & Aldulaimi, S. H. (2020). Trends and opportunities of artificial intelligence in human resource management: Aspirations for public sector in Bahrain. *International journal of scientific and technology research, 9*(1), 3867-3871.

Adeyelu, O. O., Ugochukwu, C. E., & Shonibare, M. A. (2024). The impact of artificial intelligence on accounting practices: Advancements, challenges, and opportunities. *International Journal of Management & Entrepreneurship Research, 6*(4), 1200-1210.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of management, 17*(1), 99-120.

Brown, T. A. (2015). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research.* (2nd ed.). New York: Guilford Press.

Diamantopoulos, A., Sarstedt, M., Fuchs, C., Wilczynski, P., & Kaiser, S. (2012). Guidelines for choosing between multi-item and single-item scales for construct measurement: a predictive validity perspective. *Journal of the Academy of Marketing Science, 40*(3), 434-449.

Ekuma, K. (2024). Artificial intelligence and automation in human resource development: A systematic review. *Human Resource Development Review, 23*(2), 199-229.

Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. (5th ed.). California: Sage Publications.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2019). *Multivariate Data Analysis.* (8th ed.). Hampshire: Cengage Learning, EMEA.

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal, 6*(1), 1-55.

Kaur, M., & Gandolfi, F. (2023). Artificial intelligence in human resource management-challenges and future research recommendations. *Revista de Management Comparat International, 24*(3), 382-393.

Khan, F. A., Khan, N. A., & Aslam, A. (2024). Adoption of artificial intelligence in human resource management: an application of TOE-TAM model. *Research and review: human resource and labour management, 5*(1), 22-36.

Kline, R. B. (2023). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling.* New York: Guilford Publications.

Lutfi, L., & Mohammadi, A. (2025). Opportunity of Implementation Artificial Intelligence in Human Resources Management. *International Journal of Academic Reserach in Economics and Management Sciences, 14*(1), 212-228.

Matos, F., Vairinhos, V., Salavisa, I., Edvinsson, L., & Massaro, M. (2020). *Knowledge, people, and digital transformation.* Cham: Springer.

Mice Intelligence Center. (2019). *ปัญญาประดิษฐ์ (AI) คือ กุญแจสู่อนาคตสำหรับธุรกิจไมซ์*. สืบค้นจาก https://intelligence.businesseventsthailand.com/files/insights/57315573724821.pdf.

Mintz, Y., & Brodie, R. (2019). Introduction to artificial intelligence in medicine. *Minimally Invasive Therapy & Allied Technologies, 28*(2), 73-81.

Nawaz, N., Arunachalam, H., Pathi, B. K., & Gajenderan, V. (2024). The adoption of artificial intelligence in human resources management practices. *International Journal of Information Management Data Insights, 4*(1), 100208.

Niehueser, W., & Boak, G. (2020). Introducing artificial intelligence into a human resources function. *Industrial and commercial training, 52*(2), 121-130.

Nimmagadda, B., Vangaveti, Y., Aaluri, S., & Rao, C. M. (2024). *An Analytical study on Navigating Sustainability Challenges and Opportunities in the era of AI and the Gig Economy*. Retrieved from https://www.matec-conferences.org/articles/matecconf/pdf/2024/04/matecconf_icmed2024_01044.pdf

Paigude, S., Pangarkar, S. C., Hundekari, S., Mali, M., Wanjale, K., & Dongre, Y. (2023). Potential of artificial intelligence in boosting employee retention in the human resource industry. International *Journal on Recent and Innovation Trends in Computing and Communication, 11*(3s), 01-10.

Palos-Sánchez, P. R., Baena-Luna, P., Badicu, A., & Infante-Moro, J. C. (2022). Artificial intelligence and human resources management: A bibliometric analysis. *Applied Artificial Intelligence, 36*(1), 2145631.

Qiu, L., & Zhao, L. (2018). Opportunities and challenges of artificial intelligence to human resource management. *Academic Journal of Humanities & Social Sciences, 2*(1), 144-153.

Sanyaolu, E., & Atsaboghena, R. (2022). *Role of Artificial Intelligence in Human Resource Management: Overview of its benefits and challenges*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Eniola-Sanyaolu/publication/366307222_Role_of_Artificial_Intelligence_in_Human_Resource_Management_Overview_of_its_benefits_and_challenges/links/639b490fe42faa7e75c5888c/Role-of-Artificial-Intelligence-in-Human-Resource-Management-Overview-of-its-benefits-and-challenges.pdf.

Schumacker, E., & Lomax, G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modelling.* (4th ed). London: Routledge.

Shahzad, M. F., Xu, S., Naveed, W., Nusrat, S., & Zahid, I. (2023). Investigating the impact of artificial intelligence on human resource functions in the health sector of China: A mediated moderation model. *Heliyon, 9*(11), 1-17.

Sirivadhanawaravachara, A. (2025). The role and impact of MICE (Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions) industry in Thailand. *World Journal of Advanced Research and Reviews, 25*(1), 708-719.

Tewari, I., & Pant, M. (2020). Artificial intelligence reshaping human resource management: A review. In *2020 IEEE international conference on advent trends in multidisciplinary research and innovation (ICATMRI)* (pp. 1-4). New York: IEEE.

Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: Four longitudinal field studies. *Management science, 46*(2), 186-204.

Vishwakarma, L. P., & Singh, R. K. (2023). An analysis of the challenges to human resource in implementing artificial intelligence. In *The adoption and effect of artificial intelligence on human resources management, Part B* (pp. 81-109). Leeds: Emerald Publishing Limited.

Vrontis, D., Christofi, M., Pereira, V., Tarba, S., Makrides, A., & Trichina, E. (2021). Artificial intelligence, robotics, advanced technologies and human resource management: a systematic review. *The International Journal of Human Resource Management*, 33(6), 1237–1266.

Yanamala, K. K. R. (2023). Transparency, privacy, and accountability in AI-enhanced HR processes. *Journal of Advanced Computing Systems, 3*(3), 10-18.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 299-308.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Developing Basic Guitar Performance Skills Through Instructional Activities Based on Harrow's Taxonomy

Chirayu Supatti[1*] and Satjatham Phorntaweekul[2]

[1] *Student, Curriculum and Instruction Program, Roi Et Rajabhat University, Thailand*

[2] *Lecturer, Curriculum and Instruction Program, Roi Et Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: jet191919@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to develop the basic guitar performance skills of Mathayom 4 students using Harrow's concepts. The study is an action research project conducted through a research process consisting of four cycles, with a sample group of five Mathayom 4 students from the Secondary Educational Service Area Office Si Sa Ket Yasothon, Area 28, in the second semester of the 2024 academic year. The research instruments included (1) four lesson activity plans based on Harrow's concepts, totaling 12 hours, (2) an assessment form for basic guitar performance skills, and (3) a semi-structured interview form. The evaluation results of the appropriateness of the lesson activity plans by experts were at a very suitable level, with an average score of 4.57. The assessment of basic guitar performance skills, which covered fundamental guitar techniques, correct posture, chord holding, strumming, tuning, musical expression, and regular practice, had a consistency index (IOC) of 1.00 for all items, with a passing criterion set at 70% of the total score. The study found that in cycles 1 and 2, no students met the passing criteria, but their scores showed a continuous improvement trend. In cycle 3, one student passed the criteria, and in cycle 4, all students passed. The average score increased from 40–53.33% in cycle 1 to 73.33–86.67% in cycle 4, demonstrating the effectiveness of the planned and continuously improved activity process in developing the students' guitar performance skills.

Keywords: Basic Guitar Performance Skills, Instructional Activities, Harrow's Taxonomy

Received: 17 June 2025;
Revised: 9 August 2025;
Accepted: 12 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของแฮร์โรว์ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน

จิรายุ สุปัตติ[1*] และ สัจธรรม พรทวีกุล[2]

[1] นักศึกษาสาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประเทศไทย

[2] อาจารย์สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: jet191919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดของแฮร์โรว์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผ่านกระบวนการวิจัย จำนวน 4 วงรอบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ-ยโสธร เขต 28 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของแฮร์โรว์ จำนวน 4 แผน รวม 12 ชั่วโมง (2) แบบประเมินทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน และ (3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.57 และแบบประเมินทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานซึ่งครอบคลุมทักษะการปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน การวางท่าทางที่ถูกต้อง การจับคอร์ด การดีด การจูนสาย การถ่ายทอดอารมณ์ดนตรี และการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ กำหนดเกณฑ์ผ่านไว้ที่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ผลการศึกษาพบว่า วงรอบที่ 1 และ 2 ยังไม่มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ แต่คะแนนมีแนวโน้มพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยวงรอบที่ 3 มีนักเรียน 1 คนผ่านเกณฑ์ และในวงรอบที่ 4 นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจากร้อยละ 40–53.33 ในวงรอบที่ 1 เป็นร้อยละ 73.33–86.67 ในวงรอบที่ 4 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการจัดกิจกรรมที่วางแผนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน, การจัดการเรียนการสอน, แนวคิดแฮร์โรว์

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ดนตรีถือเป็นศิลปะทางโสตสัมผัสที่สะท้อนถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ผ่านการจัดองค์ประกอบของเสียงและจังหวะเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าและสุนทรียภาพ ดนตรีไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดเสียงที่งดงาม แต่ยังเป็นสื่อกลางที่สะท้อนความรู้สึกและประสบการณ์ภายในจิตใจของทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ฟัง การรับรู้และความเข้าใจในความงดงามของดนตรีนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดจากการศึกษาและการฝึกฝน ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงสุนทรียรสและคุณค่าทางศิลปะของเสียงดนตรีได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ดนตรียังเป็นแหล่งความรู้และภูมิปัญญาที่บรรจุสาระทางวิชาการ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ซึ่งสามารถศึกษาและประยุกต์ใช้ในหลากหลายศาสตร์ การศึกษาดนตรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม โดยไม่เพียงแต่สร้างความสุขและความเพลิดเพลิน แต่ยังส่งเสริมทักษะด้านเทคนิคศิลปะ อารมณ์ และสังคม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาบุคคลอย่างรอบด้านและสมดุล (เอกพล เสงี่ยมพงษ์, 2560)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนด้านความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการทางศิลปะ และการชื่นชมความงาม ดนตรีช่วยเสริมสร้างสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมดนตรียังช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย โดยกระตุ้นการประสานงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาท ส่งเสริมความคล่องตัว และเพิ่มสมาธิในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้ง

ช่วยสร้างความแข็งแรงทางร่างกายและสุขภาพที่ดีควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านจิตใจและสติปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีเหมาะสำหรับฝึกทักษะพื้นฐาน เพราะโครงสร้างและสายกีตาร์เอื้อต่อการฝึกกดนิ้ว จับคอร์ด และเข้าใจโครงสร้างดนตรี เช่น คอร์ดและจังหวะ การฝึกกีตาร์ช่วยพัฒนาทักษะกายภาพ การประสานระหว่างมือและสายตา เพิ่มความคล่องแคล่ว นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติกีตาร์ช่วยเสริมความมั่นใจ ฝึกจับคอร์ด เล่นจังหวะ และสร้างจังหวะหลากหลายซึ่งเป็นพื้นฐานดนตรี อีกทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การวางแผน และการจัดระเบียบที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการแสดงดนตรี (Trinity College London, 2020)

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนกำแพงเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติดนตรีสากลขั้นเริ่มต้น แต่พบปัญหาว่าผู้เรียนขาดทักษะปฏิบัติ ดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักการ ครูผู้สอนขาดวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และไม่ปรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะกับความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจลึกซึ้งและขาดแรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผู้เรียนส่วนมากไม่มีประสบการณ์ในการเรียนกีตาร์มาก่อน ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ใช้ทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการฝึกฝนจริงจนเป็นปัญหา การเรียนรู้ไม่เป็นระบบ และขาดแนวทางการจัดกาเรียนรู้ที่เหมาะสม เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (นิกร จันทะสาร, 2567)

รูปแบบการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ได้แก่ 1) การเลียนแบบ ผู้เรียนสังเกตการกระทำของผู้ชำนาญ 2) การลงมือกระทำตามคำสั่ง โดยปฏิบัติตามคำสั่งอย่างไม่สมบูรณ์เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ 3) การกระทำอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ฝึกปฏิบัติจนทำได้อย่างถูกต้องโดยไม่ต้องพึ่งพาคำสั่ง 4) การแสดงออก ปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว มั่นใจ และรวดเร็ว 5) การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ปฏิบัติได้อย่างสบาย ๆ และอัตโนมัติ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์หลากหลายช่วยพัฒนาทักษะอย่างมีระบบและยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวมีความโดดเด่นเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีของบลูมและซิมป์สัน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในด้านความรู้และจิตพิสัยเป็นหลัก ในขณะที่แนวคิดของแฮร์โรว์เน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง เหมาะสมกับกระบวนการฝึกฝนทักษะเชิงปฏิบัติที่ต้องการความแม่นยำและความชำนาญ (พิจิตรา ธงพานิช, 2560)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน เน้นการส่งเสริมทักษะและความรู้ในการปฏิบัติกีตาร์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ การนำแนวคิดแฮร์โรว์มาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติได้อย่างเป็นขั้นตอนและมีคุณภาพ ทักษะที่พัฒนารวมถึงความคุ้นเคยกับเครื่องดนตรี การปฏิบัติที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ การควบคุมจังหวะ และการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติกีตาร์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการทำกิจกรรมดนตรีทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างมั่นใจ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ในการพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดของแฮร์โรว์ ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็นตามลำดับ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ-ยโสธร เขต 28 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกผู้เรียนในรายวิชาปฏิบัติดนตรีสากลที่ยังไม่เคยมีพื้นฐานการปฏิบัติกีตาร์มาก่อนด้วยวิธีการแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติกีตาร์ รวมถึงความรู้พื้นฐาน เทคนิคการเล่น การตั้งสาย และคอร์ดพื้นฐาน จากหนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จากนั้นได้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ จำนวน 4 แผน รวมระยะเวลา 12 ชั่วโมง โดยนำเสนอแผนที่จัดทำเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงให้สมบูรณ์ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผ่านมาตรวัดแบบลิเคอร์ท 5 ระดับ ผลการประเมินพบว่า แผนที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คะแนน แผนที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 คะแนน แผนที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 คะแนน และแผนที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 คะแนน เมื่อรวมคะแนนเฉลี่ยของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อคำนวณหาคะแนนเฉลี่ยของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 คะแนน อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แบบประเมินทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานโดยใช้มาตราส่วนคุณภาพ (Rubric Score) 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง ครอบคลุมการจับคอร์ดและจังหวะที่เหมาะสม โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์จาก Trinity Guitar และปรับให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ซึ่งแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความคุ้นเคยกับกีตาร์และเทคนิคพื้นฐาน การปฏิบัติด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอ การปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง และการแสดงทักษะพร้อมถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการเล่นเพลง โดยแบบประเมินได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านจากการหาคุณภาพของแบบประเมินทักษะปฏิบัติ ผู้วิจัยพบว่าแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แสดงถึงความเที่ยงตรงและความเหมาะสม สามารถใช้ประเมินทักษะกีตาร์ขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศการเรียน ข้อดีและข้อจำกัดของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบคำถามครอบคลุม 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความแตกต่างของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และบรรยากาศในชั้นเรียน แล้วจึงนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลสะท้อนผลการปฏิบัติในแต่ละวงรอบของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ซึ่งเป็นกระบวนการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยจำนวน 4 วงรอบ โดยใช้ผลจากแต่ละรอบมาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะต้องกำหนดปัญหาหรือข้อเสนอแนะที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา จากนั้นวางแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงสถานการณ์ที่ศึกษา โดยการวางแผนจะรวมถึงการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การออกแบบวิธีการและกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินการ

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Act) เมื่อมีแผนการที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในขั้นตอนนี้ การปฏิบัติการจะต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องกับแผนที่กำหนดและต้องมีการควบคุมดูแลการดำเนินการอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

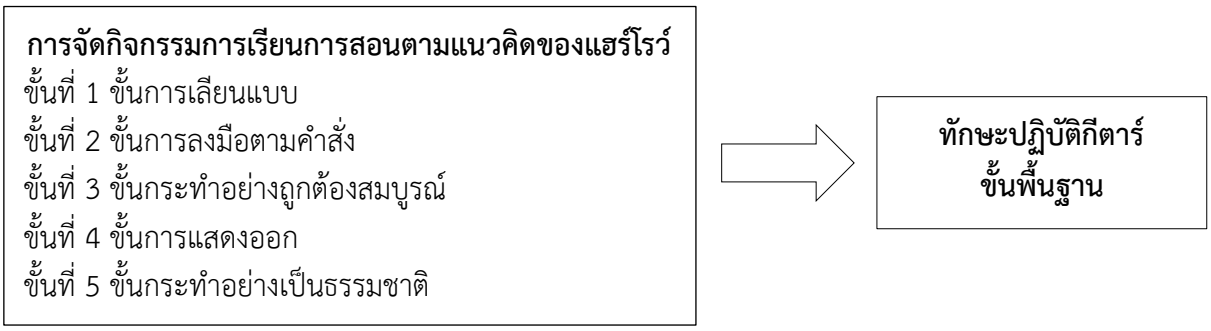
ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observe) ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตผลลัพธ์และการดำเนินการที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติการ โดยใช้แบบสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อเก็บข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินการและผลกระทบที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับ (Reflection) หลังจากการสังเกตเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสะท้อนกลับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อประเมินผลการดำเนินการ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการนี้และวางแผนการปรับปรุงในรอบถัดไปหากจำเป็น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอผลตามลำดับอาทิค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) สำหรับแบบประเมินทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 15 คะแนน กำหนดเกณฑ์ผ่านที่คะแนน 10.5 คะแนนขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวช่วยให้เห็นภาพรวมและประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ถอดเสียงเป็นลายลักษณ์อักษร และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญต่างๆ ก่อนสรุปสาระสำคัญพร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้เรียน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในวงรอบที่ 1 ผู้เรียนทั้ง 5 คนยังไม่ผ่านเกณฑ์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 40 และคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 53.33 ในวงรอบที่ 2 แม้ยังไม่มีผู้เรียนคนใดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ผลคะแนนมีแนวโน้มดีขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 46.47 และคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 60.00 สำหรับวงรอบที่ 3 มีผู้เรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 1 คน และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน โดยคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 60.00 และคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 73.33 ขณะที่ในวงรอบที่ 4 นักเรียนทั้ง 5 คนสามารถผ่านเกณฑ์ทั้งหมดทุกคน โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 73.33 และคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 86.67 จากผลการประเมินทั้ง 4 วงรอบ สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติกีตาร์พื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและชัดเจนในแต่ละรอบของการวิจัย

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 วงรอบ

วงรอบ	คะแนนเฉลี่ย (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ร้อยละ	การแปลความหมาย
วงรอบที่ 1	6.8	0.84	45.33	ไม่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 2	8.2	0.75	54.67	ไม่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 3	9.8	0.98	65.33	ไม่ผ่านเกณฑ์
วงรอบที่ 4	11.6	0.89	77.33	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 6.8 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 45.33) ในวงรอบที่ 1 เป็น 11.6 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 77.33) ในวงรอบที่ 4 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ร้อยละ 70 ขึ้นไป ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละรอบอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงบ้าง แต่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละวงรอบไม่แตกต่างกันมากจนเกินไป สะท้อนถึงประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องเป็นระบบและเหมาะสมกับผู้เรียน

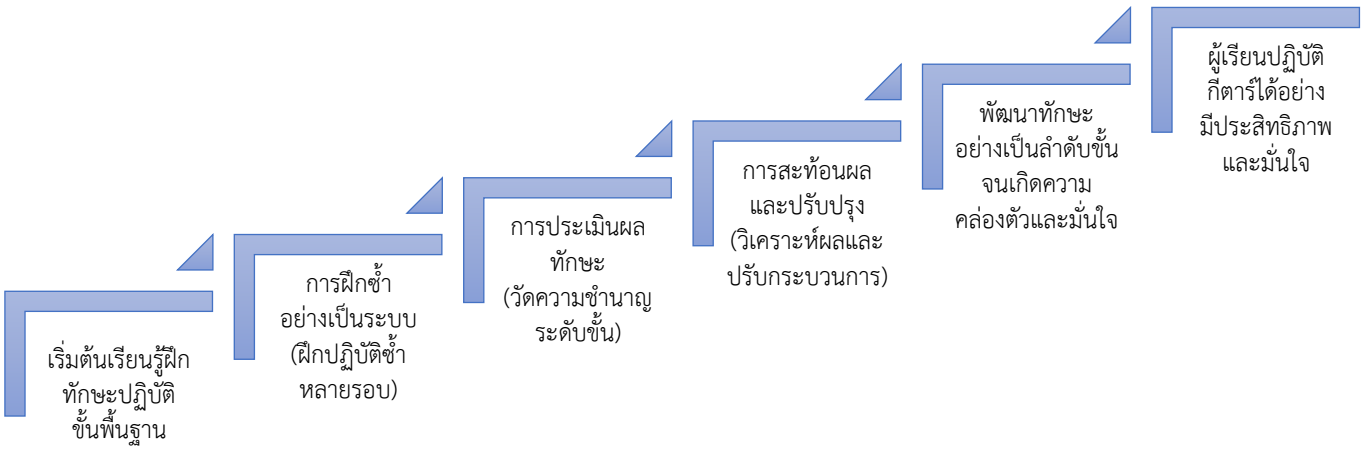
อภิปรายผล

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐาน พบว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงอย่างเป็นลำดับขั้นตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะการจับคอร์ด การเปลี่ยนคอร์ด และการเล่นตามจังหวะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการฝึกกีตาร์ มีความตั้งใจและสนุกสนานกับการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อได้รับการฝึกซ้ำ การสาธิตที่ชัดเจน และคำแนะนำเฉพาะบุคคลจากครูผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะแนวคิดของแฮร์โรว์เน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Harrow (1972) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ในด้านทักษะพิสัย เป็นกระบวนการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การประสานงานของกล้ามเนื้อ และต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถวัดผลได้จากความเร็ว ความแม่นยำ ระยะทาง ขั้นตอนหรือเทคนิคในการปฏิบัติ นอกจากนี้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง นักเรียนสะท้อนว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึก อาทิ ความพร้อมของเครื่องดนตรี พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการฝึกซ้อม และบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลาย มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ ขณะเดียวกันบทบาทของครูผู้สอนในการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนแต่ละคน เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมแรงจูงใจในการฝึกฝนและพัฒนาตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ทักษะกีตาร์ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญและความเป็นธรรมชาติในการเล่น ในบริบทของการศึกษาของไทย ผลงานวิจัยหลายชิ้นที่ใช้แนวคิดของแฮร์โรว์สนับสนุนผลการศึกษานี้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ ศรีลาศักดิ์ (2565) ศึกษาการพัฒนาทักษะการเป่าโหวดตามแนวคิดของแฮร์โรว์ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกณฑ์ความสำเร็จ 80/80 (คะแนนเกินร้อยละ 80 ทั้งผลการประเมินก่อนและหลัง) ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะสูงกว่าที่ตั้งไว้ โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนอยู่ที่ 82.52/84.73 แสดงให้เห็นว่าการฝึกฝนตามลำดับขั้นของแฮร์โรว์ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะปฏิบัติได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ จริยา อันเบ้า (2563) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนออนซอนสาดบ้านแพงตามแนวคิดของแฮร์โรว์ โดยมุ่งหวังให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมมีประสิทธิภาพสูง โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 81.18/90.32 ผู้เรียนสามารถแสดงทักษะตามแนวคิดของแฮร์โรว์ได้อย่างชัดเจนและมีความพึงพอใจในกิจกรรมในระดับสูง ทั้งนี้สะท้อนว่าการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นพฤติกรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความสุขในการเรียนรู้ และ นวพล นาทองพูน (2561) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของแฮร์โรว์ร่วมกับเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคม พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงตามลำดับขั้น

ของแฮร์โรว์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการฝึกฝน ซักซ้อม และแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง จนสามารถสร้างทักษะที่ถูกต้องและเป็นธรรมชาติ ผลการวิจัยของไทยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นพัฒนาทักษะพฤติกรรมตามแนวคิดของ แฮร์โรว์ สามารถส่งเสริมพัฒนาการทักษะปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ชลธาร โคตรภูธร (2567) พบว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและเขียนโน้ตดนตรีสากลอย่างมีนัยสำคัญ โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงถึง 88.74/85.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80 อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้เรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การฝึกฝนทักษะปฏิบัติในลักษณะของการแบ่งขั้นตอนและการฝึกซ้ำอย่างเป็นระบบนั้น สามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความสนุกสนานในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผลการศึกษาของ พุฒิญา อาจหาญ (2563) ที่มุ่งพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อเสริมสร้างทักษะปฏิบัติร่วงมาตรฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก็พบว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูง โดยคะแนนหลังเรียนอยู่ที่ 88.64/87.27 ซึ่งเกินเกณฑ์ที่ตั้งไว้เช่นกัน และทักษะการปฏิบัติร่วงมาตรฐานของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นพฤติกรรมตามแนวคิดของแฮร์โรว์สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะพิสัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิผล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางของ Invernizzi et al. (2022) และ Smith (2021) แม้ว่างานวิจัยทั้งสองจะมิได้อ้างอิงแนวคิดของแฮร์โรว์โดยตรง แต่ต่างก็เน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติผ่านกระบวนการฝึกฝน การลงมือทำจริง และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเหมาะสม Invernizzi et al. (2022) รายงานว่า การจัดการเรียนรู้แบบไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear Pedagogy) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าการพัฒนาทักษะช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการเคลื่อนไหว ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ขณะที่ Smith (2021) ชี้ว่า การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงช่วยเพิ่มความแม่นยำ ความมั่นใจและความเข้าใจในทักษะการปฏิบัติ ซึ่งต่างก็สะท้อนแนวคิดพื้นฐานของพิสัยพฤติกรรมในลักษณะเดียวกับที่แฮร์โรว์อธิบายว่าการพัฒนาทักษะทางกายภาพหรือพิสัยพฤติกรรมจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตามลำดับขั้นและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถนำไปสู่ความชำนาญและการนำไปใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์จึงให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติที่มีลำดับขั้นชัดเจน การสาธิตที่เหมาะสม และการให้คำแนะนำเฉพาะราย ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งในด้านความแม่นยำ ความชำนาญ และความมั่นใจในการนำทักษะไปใช้ในสถานการณ์จริง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการพัฒนาทักษะพฤติกรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้นำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวคิดของแฮร์โรว์ ซึ่งเน้นกระบวนการพัฒนาทักษะผ่านการปฏิบัติจริงในลักษณะและขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ โครงสร้างการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็นวงรอบการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกซ้ำและการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความชำนาญในแต่ละระดับทักษะอย่างเป็นลำดับขั้น โดยรูปแบบนี้เน้นการบูรณาการระหว่างการฝึกปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้จนเกิดความคล่องตัวและมั่นใจในทักษะการปฏิบัติกีตาร์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของแฮร์โรว์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์สามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติกีตาร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วงรอบสุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงและการปรับปรุงกิจกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถส่งเสริมความรู้ความสามารถและเพิ่มความมั่นใจในตัวผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเป็นขั้นตอน ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงอย่างต่อเนื่อง เพราะการฝึกทักษะต้องเริ่มจากท่าทางและเทคนิคพื้นฐานก่อน จึงจะสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะที่ซับซ้อนได้ ผู้เรียนจะเข้าใจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นและฝึกได้อย่างมั่นใจ โดยไม่ก่อให้เกิดความสับสนหรือความท้อแท้ระหว่างการเรียนรู้ ตามแนวคิดของแฮร์โรว์

1.2 ครูผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน และให้คำแนะนำเฉพาะบุคคลระหว่างฝึกเนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถและจุดเด่นจุดด้อยที่แตกต่างกัน การให้คำแนะนำเฉพาะจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตรงจุดและเกิดความมั่นใจในการฝึกมากขึ้น

1.3 ควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ สถานที่เรียนควรมีความพร้อม โปร่ง โล่ง และมีอุปกรณ์ครบครัน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย มีสมาธิ และกล้าแสดงออก

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมนักเรียนหลากหลายระดับชั้นและความสามารถ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและเพิ่มความน่าเชื่อถือทางสถิติและเชิงคุณภาพ

2.2 ควรออกแบบการวิจัยในรูปแบบที่สามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้อย่างเข้มงวด เช่น การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและความถูกต้องทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กิตติ ศรีลาศักดิ์. (2565). *การพัฒนาทักษะการเป่าโหวดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ของแฮร์โรว์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

จริยา อันเบ้า. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ฟ้อนออนซอนสาดบ้านแพงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของแฮร์โรว์*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ชลธาร โคตรภูธร. (2567). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนโน้ตดนตรีสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

นวพล นาทองพูน. (2561). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เรื่อง การส่งเสริมทักษะปฏิบัติโดยใช้ทฤษฎีของแฮร์โรว์ร่วมกับเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนผดุงนารี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

นิกร จันทะสาร. (2567). ครูผู้สอนวิชาดนตรี โรงเรียนกำแพง. *สัมภาษณ์*. 5 กันยายน.

พิจิตรา ธงพานิช. (2560). *วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

พุฒิญา อาจหาญ. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อเสริมสร้างทักษะปฏิบัติรำวงมาตรฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

เอกพล เสงี่ยมพงษ์. (2560). การพัฒนาอารมณ์โดยดนตรี. *วารสารดนตรีและการแสดง, 3*(1), 22–33.

Harrow, A. J. (1972). *A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives.* New York: David McKay.

Invernizzi, P. L., Marzorati, M., Bosio, A., Scurati, R., & Cavalera, C. (2022). The effectiveness of a hybrid approach based on nonlinear pedagogy and linear pedagogy to promote physical and cognitive skills in primary school children. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(3), 1123–1135.

Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. New York: Springer.

Smith, A. (2021). Enhancing nursing students' clinical skills through virtual reality: A study on effectiveness and perception. *Journal of Nursing Education and Practice, 11*(4), 110–120.

Trinity College London. (2020). *Guitar syllabus 2020–2023*. Retrieved from https://www.trinitycollege.com/resource/?id=9509.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 309-320.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Buddhamma Application to Promote The Role of Local Administrators in Community Development of Pa Kha Subdistrict Administrative Organization, Tha Wang Pha District of Nan Province

Phra Sorawit Sudtiyano[1*] Phrakrusoponkittibundit[2] and Sayan Innunjai[2]

[1] *Master's degree students, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: sorawit372437@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the level of local executive roles in community development, (2) examine the factors affecting the roles of local executives in community development, and (3) present the application of Buddhist principles to enhance the roles of local executives in community development within the Pa Kha Subdistrict Administrative Organization, Tha Wang Pha District, Nan Province. This study employs a mixed-methods research approach as follows: (1) For the quantitative research, a survey was conducted with a sample of 365 participants. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. (2) For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with 10 key informants, and the data were analyzed using content analysis techniques. The findings revealed that: 1) The overall level of local executive roles is high, and the Saraniyadhamma related to these roles is also at a high level; 2) Factors influencing the roles of local executives in community development within the Pa Kha Subdistrict Administrative Organization, Tha Wang Pha District, Nan Province, indicate that Saraniyadhamma significantly influences their roles; and 3) The application of Buddhist principles to enhance the roles of local executives includes: (1) listening to problems and seeking collaborative solutions, (2) communicating politely and encouraging community members, (3) taking a systematic approach to community development, (4) promoting comprehensive and equitable development, (5) working within a shared regulatory framework, and (6) providing opportunities for citizen and agency participation in all dimensions.

Keywords: Application, Saraniyadhamma, The Role of Local Administrators

Received: 3 July 2025;
Revised: 4 September 2025;
Accepted: 12 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

พระสรวิชญ์ สุทฺธิญาโณ[1*] พระครูโสภณกิตติบัณฑิต[2] และ สายัณห์ อินนันใจ[2]

[1] นิสิตระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย

[2] คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sorawit372437@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน (3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ดังนี้ (1) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้วิธีการหาค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหลักสาราณียธรรม กับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า หลักสาราณียธรรมส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นพบว่า (1) ผู้บริหารท้องถิ่น รับฟังปัญหา และหาวิธีแก้ไขร่วมกันในชุมชน (2) ผู้บริหารท้องถิ่นพูดจาสุภาพอ่อนโยน และสร้างขวัญกำลังใจต่อคนในชุมชน (3) ผู้บริหารท้องถิ่น มีความคิดเป็นระบบในการพัฒนาชุมชน (4) ผู้บริหารท้องถิ่น พัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน (5) ผู้บริหารท้องถิ่นมีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดกรอบ ระเบียบข้อบังคับร่วมกัน และ (6) ผู้บริหารท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติ

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม 6, บทบาทผู้บริหารท้องถิ่น

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวคิดที่มีมานานนับตั้งแต่เริ่มมีรัฐธรรมนูญ โดยเป็นแนวคิดที่ถือเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเชื่อว่าจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ได้ การปกครองท้องถิ่นได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นทั้งนี้ตามวิธีการและรูปแบบองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่มีอำนาจดูแล และจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักพัฒนาชุมชน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการบริหาร โดยจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายในการจัดทำบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนั้นการเลือกผู้นำที่มีศักยภาพจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ดาวนภา เกตุทอง, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา ยังมีปัญหาหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ พื้นที่บางส่วนเป็นภูเขาสูงและอยู่ห่างไกล ทำให้เป็นอุปสรรคในการคมนาคมและติดต่อประสานงาน น้ำที่ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง ประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน

หรือมีที่ดินทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ ราคาผลิตทางการเกษตรตกต่ำ แต่มีต้นทุนในการผลิตสูง และการประเมินสถานการณ์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา, 2566ก)

จากที่กล่าวมา เพื่อให้เกิดการพัฒนา และบรรลุเป้าหมายที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ ในทางพระพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ หลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักที่ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ประกอบด้วย 1) เมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา 2) เมตตาวจีกรรม การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน 3) เมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี 4) สาธารณโภคี ให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม 5) สีลสามัญญตา แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกัน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมผู้บริหารท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน และนำหลักธรรมไปประยุกต์ควบคู่กับการทำงานในการแก้ไขปัญหาในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งเป็นการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 4,144 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา, 2566ข)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีบังเอิญ จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 365 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน คน 3) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 3 คน และ 4) กลุ่มผู้ปกครองท้องที่ 3 คน รวมทั้งสิ้น10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการสร้างแบบสอบถาม 4) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของงานวิจัย หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) 0.8-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficien) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.951

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.2.1 การสร้างเครื่องมือ โดยศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย เป็นลักษณะของแบบสัมภาษณ์

2.2.2 การพัฒนาเครื่องมือ ผู้ศึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของงานวิจัย แล้วปรับแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้องให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลักเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 2 หลักเมตตาวจีกรรม การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 3 หลักเมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 4 หลักสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 5 หลักสีลสามัญญตาการปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 6 หลักทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกันส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) ทำหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ 2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 ชุด และ 3) รวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ในเบื้องต้นผู้ศึกษาจะทำการสอบถามการให้ความยินยอมในการตอบข้อมูลของแบบสอบถามก่อนการสัมภาษณ์ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 3) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

5.1.1 การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1.2 การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

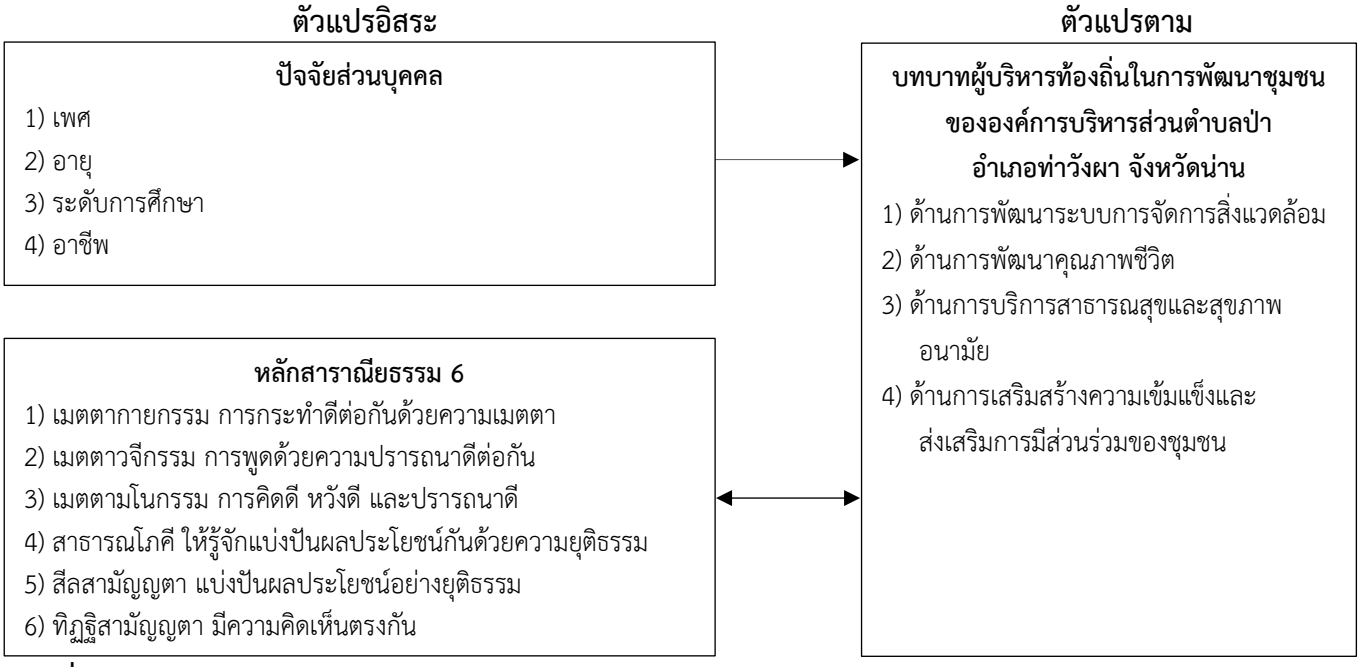
5.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

5.2.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นตารางแจกแจงความถี่

5.2.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบ แนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 50.68 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 50 - 57 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 23.84 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรส จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 65.48 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษา, ปวช จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 36.16 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30

1. ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

1.1 ระดับการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติหลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

หลักสาราณียธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เมตตากายกรรม : การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา	3.91	0.75	มาก
2. เมตตาวจีกรรม : การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน	3.79	0.79	มาก
3. เมตตามโนกรรม : การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี	3.77	0.80	มาก
4. สาธารณโภคี : แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม	3.75	0.82	มาก
5. สีลสามัญญตา : การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน	3.69	0.86	มาก
6. ทิฏฐิสามัญญตา : มีความคิดเห็นตรงกัน	3.50	0.96	ปานกลาง
รวม	**3.74**	**0.83**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D.= 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา ($\bar{X}$ = 3.91, S.D.= 0.75) รองลงมา ได้แก่ ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ($\bar{X}$ = 3.79, S.D.= 0.79) ด้านเมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี ($\bar{X}$ = 3.77, S.D.= 0.80) ด้านสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ($\bar{X}$ = 3.75, S.D.= 0.82) ด้านสีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ($\bar{X}$= 3.69, S.D.= 0.86) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกัน ($\bar{X}$= 3.50, S.D.= 0.96) ตามลำดับ

1.2 ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

บทบาทผู้บริหารท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม	4.03	0.79	มาก
2. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.59	0.93	มาก
3. ด้านการบริการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย	3.80	0.81	มาก
4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.56	0.90	มาก
รวม	**3.74**	**0.85**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D.= 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

($\bar{X}$= 4.03, S.D.= 0.79) รองลงมา คือ ด้านการบริการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย ($\bar{X}$= 3.80, S.D.= 0.93) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X}$= 3.59, S.D.= 0.81) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}$= 3.56, S.D.= 0.90) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 3 ปัจจัยหลักสาราณียธรรม 6 ที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ตัวแปรหลักสาราณียธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.776	.093		8.351**	.000
สาธารณโภคี	.193	.044	.227	4.437**	.000
ทิฏฐิสามัญญตา	.283	.029	.371	9.624**	.000
สีลสามัญญตา	.188	.037	.238	5.081**	.000
เมตตากายกรรม	.143	.037	.152	3.911**	.000

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 จากผลการวิเคราะห์หลักสาราณียธรรม 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 1 หลักเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 2 หลักเมตตาวจีกรรม การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 หลักเมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 4 หลักสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 5 หลักสีลสามัญญตาการปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 6 หลักทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกันส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

3. แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ดังนี้

1) ด้านเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีบุคลิกท่าทีที่สุภาพเรียบร้อย ยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ทำงานร่วมกันให้เป็นระบบระเบียบสอดคล้องกับการบริหารส่วนท้องถิ่น

2) ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีวาทะศิลป์ในการพูดคุยให้กับประชาชนในตำบลอย่างสุภาพอ่อนหวาน พูดจาให้กำลังใจซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือประชาชนในตำบล มีการประสารงานอย่างละเอียดในพื้นที่จะปฏิบัติงาน

3) ด้านเมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี ผู้บริหารท้องถิ่นควรสร้างความรู้สึกด้วยความเต็มใจในการให้คำปรึกษาทางด้านความคิด ทางด้านวิธีการ แนวทางต่าง ๆ เพื่อพัฒนากิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

4) ด้านสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ผู้บริหารท้องถิ่นควรพิจารณาด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงและความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน และแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด แก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าปัญหาที่ปลายเหตุ และมองถึงโอกาสในการต่อยอดพัฒนาชุมชนอย่างก้าวกระโดดให้มีประสิทธิภาพ

5) ด้านสีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรแสดงท่าทีให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา ประชาชน และไม่ทำให้เกิดการแตกแยกไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เคารพในความคิดเห็นของส่วนรวม หมั่นประชุมร่วมกันกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน และเสนอแนะ แก้ไขปัญหาในชุมชน

6) ด้านทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรรับฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจน ให้เกิดความถูกต้อง และนำไปปฏิบัติอย่างตรงจุดตรงความต้องการของคนในชุมชน ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดตามวัตถุประสงค์ที่ตกลงร่วมกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารท้องถิ่นมีการวางแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุนงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เห็นได้ว่าสอดคล้องกับ พระศิวสินธุ์ ฐานสมฺปนฺโน (กันทะเรียน) (2565) ที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามหลักสาราณียธรรม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบทบาทผู้บริหารท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

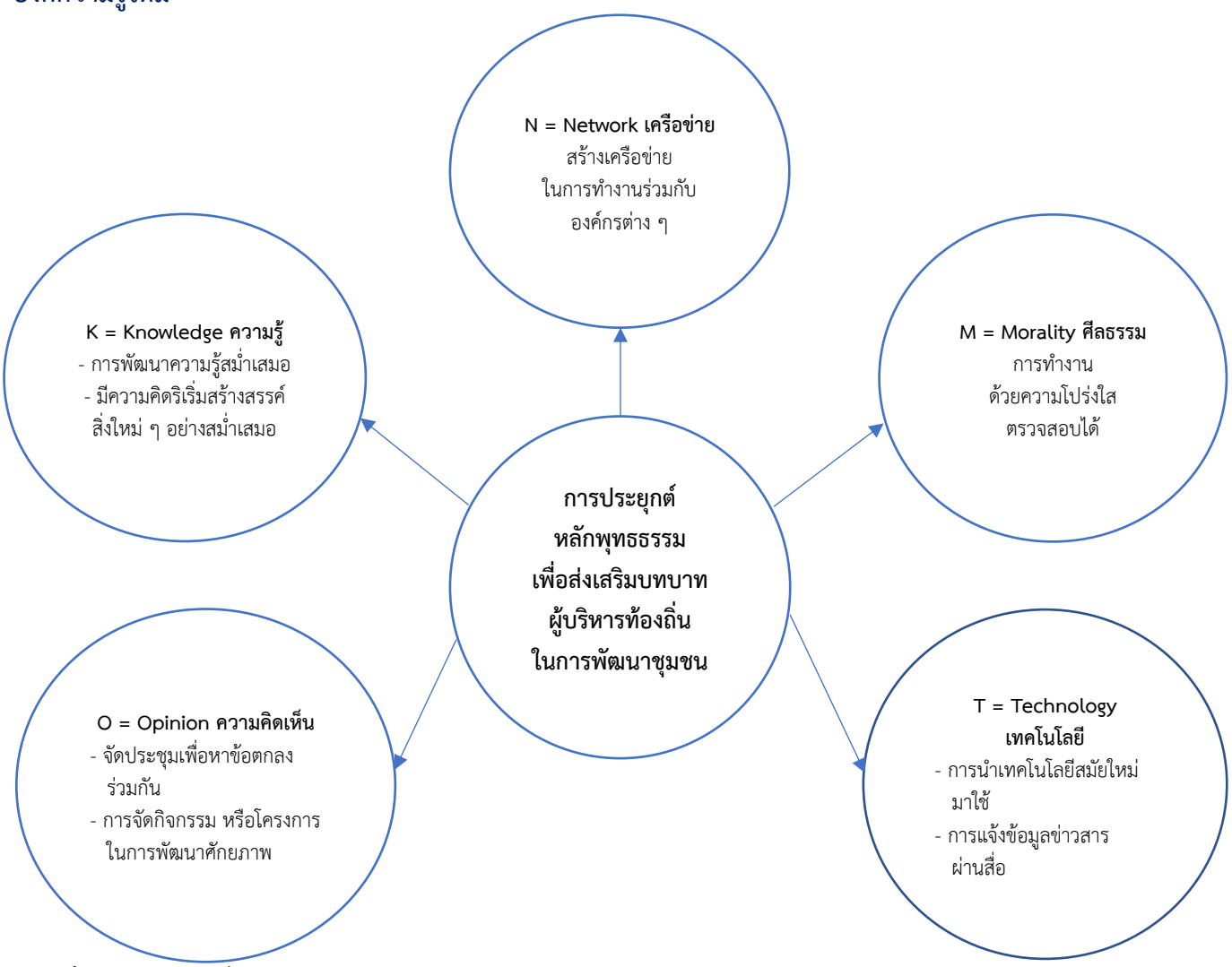
ผลจากการวิเคราะห์ระดับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า บทบาทผู้บริหารท้องถิ่น โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาเป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน เห็นได้ว่าสอดคล้องกับ อรรถกรณ์ จิณะโสต (2565) พบว่า ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยหลักสาราณียธรรม 6 ที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา การมีความคิดเห็นตรงกัน ด้านสีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ด้านเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารท้องถิ่น มีการวางแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุนงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนา เสนอแนะเพื่อวางระเบียบในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับ พระครูวรธรรมวาที ฉนฺทวุฑฺโฒ (รักแหลมทอง) และคณะ (2566) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า 1. เมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้นำควรมีความเมตตา จิตใจดี สร้างความรักให้เกิดกับคนในชุมชน 2. เมตตาวจีกรรม

การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพอ่อนโยน พร้อมทั้งการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันเพื่อสื่อความหมายถึงการสร้างขวัญกำลังใจต่อคนในชุมชน 3. เมตตามโนกรรม การคิดดี หวังดี และปรารถนาดี ผู้บริหารท้องถิ่น ควรมีความคิดเชิงบวก การคิดดี และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในลักษณะการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนต่าง ๆ 4. สาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ควรแบ่งพรรคแบ่งฝ่าย มีความยุติธรรมและความเสมอภาคให้กับคนในชุมชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 5. สีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรรักษากฎและกติกาที่ตกลงร่วมกันในชุมชนมีความเป็นระเบียบ มีวินัย และ มีความมั่นคงปลอดภัยเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข 6. ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นตรงกัน ผู้บริหารท้องถิ่นควรเป็น ผู้ชักนำ เชิญชวน คนในชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมกันคิด และทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารท้องถิ่นมีการวางแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุนงบประมาณในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนา เสนอแนะเพื่อวางระเบียบในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก (2562) พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั่วถึง และรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากผลการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านโดยนำหลักสาราณียธรรม คือ เป็นหลักธรรมหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ร่วมกับการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะช่วยให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเพื่อให้เกิดความระลึกนึกถึงต่อกันจึงสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น NNMTO MODEL สามารถสรุปได้ดังนี้

1) K = Knowledge (มีความรู้) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นต้องพัฒนาศักยภาพสม่ำเสมอ

2) N = Network (เครือข่าย) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นสร้างภาคีเครือข่ายในการติดต่อประสารงานร่วมกัน

3) M = Morality (ศีลธรรม) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นยึดหลักความโปร่งใสในการปฏิบัติงานร่วมกับ องค์กรและชุมชน

4) T = Technology (เทคโนโลยี) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชน

5) O = Opinion (ความคิดเห็น) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นสร้างความร่วมมือ รวมคิดเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน

สรุปผลการวิจัย

ระดับความคิดเห็นหลักสาราณียธรรม 6 กับบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านสาธารณโภคี แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา การมีความคิดเห็นตรงกัน มี ด้านสีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความประพฤติเสมอกัน ด้านเมตตากายกรรม การกระทำดีต่อกันด้วยความเมตตา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน และตัวที่ไม่ส่งผล ได้แก่ เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม

แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า 1) เมตตากายกรรม ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีความปรารถนาดีต่อทุก ๆ คนในชุมชน 2) เมตตาวจีกรรม ผู้บริหารท้องถิ่นควรพูดจาอย่างเป็นมิตรแก่คนในชุมชน 3) เมตตามโนกรรม ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีความคิดในการพัฒนาสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน 4) สาธารณโภคี ผู้บริหารท้องถิ่นควรพัฒนาชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน 5) สีลสามัญญตา ผู้บริหารท้องถิ่นควรธำรงไว้ซึ่งกฎขององค์กรอย่างเข้มงวด 6) ทิฏฐิสามัญญตา ผู้บริหารท้องถิ่นควรเป็นแกนนำให้กับคนในชุมชนและร่วมกันคิด และทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารท้องถิ่นควรเข้ามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เช่น การวางแผนโครงการ ออกตรวจสอบและประเมินผลรับของโครงการในการพัฒนาชุมชน

1.2 ผู้บริหารท้องถิ่นควรให้เกียรติในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการเสนอแนะแนวทางพัฒนาชุมชน

1.3 ผู้บริหารท้องถิ่น ควรอธิบายถึงเหตุผลในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในโอกาสต่าง ๆ

1.4 ผู้บริหารท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 .ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองวิถีพุทธของผู้บริหารท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวัง จังหวัดน่าน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

2.3 ควรศึกษาการส่งเสริมการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมของประชาชนในเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เอกสารอ้างอิง

กัลยกร ลาภเดโช และ สุกิจชัยมุสิก. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7*(8), 263-274.

ดาวนภา เกตุทอง. (2563). การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 3*(2), 46-57.

พระครูวรธรรมวาที ฉนฺทวุฑฺโฒ (รักแหลมทอง), สมาน งามสนิท และ เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ทำการปกครองในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 6*(4), 133-142.

พระศิวสินธุ์ ฐานสมฺปนฺโน (กันทะเรียน). (2565). *ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปากกาง อำเภอลอง จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF.

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา. (2566ก). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570) ฉบับที่1/2566*. น่าน: กองวิชการและแผนงาน องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา.

_____. (2566ข). *สถิติการบริการด้านการทะเบียนราษฎร*. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th.

อรรถกรณ์ จิณะโสต. (2565) *บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Edition). New York: Harper and Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 321-330.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Application of Buddhist Principles to Enhance The Role of Local Politicians in Promoting Careers Based on The Philosophy of Sufficiency Economy in Huai Mai Subdistrict, Song District, Phrae Province

Waranyu Nanthaseri[1*] Somjit Konwong[2] and Phrakrusoponkittibundit[2]

[1] *Master's degree students, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: waranyou110232@gmail.com*

ABSTRACT

This study aims to study (1) the level of roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict, (2) the relationship between the Four Virtues conductive to benefits in the present and the roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict, and (3) guidelines for applying the Four Virtues conductive to benefits in the present to enhance the roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict, Song District, Phrae Province. This research employs a mixed-methods approach as follows: (1) The quantitative research utilized a questionnaire with established reliability to collect data from a sample population of 374 individuals. Data analysis was conducted by calculating frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient; and (2) The qualitative research involved in-depth interviews with 10 key informants, analyzing the data through content analysis. The study's findings revealed that 1) the level of roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict, based on the Four Virtues conductive to benefits in the present, was overall at a high level, and the roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict were also overall at a high level; 2) the relationship between the Four Virtues conductive to benefits in the present and the roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict was found to be positively correlated at a high level with statistical significance at the 0.01 level; and 3) guidelines for applying Buddhist principles to enhance the roles of local politicians in terms of occupations according to the philosophy of sufficiency economy in Huai Mai Subdistrict included: (1) local politicians should be responsible for their duties, (2) local politicians should have a vision for community management, (3) local politicians should possess the ability to manage local affairs, and (4) local politicians should achieve happiness according to their earned resources.

Keywords: Application of Buddhist Principles, The Role of Local Politicians, Philosophy of Sufficiency Economy

Received: 7 June 2025;
Revised: 6 September 2025;
Accepted: 13 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

วรัญญู นันทเสรี[1*] สมจิต ขอนวงศ์[2] และ พระครูโสภณกิตติบัณฑิต[2]

[1] *นิสิตระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: waranyou110232@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย (2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย และ (3) แนวทางการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ดังนี้ (1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย ตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย พบว่า (1) นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ (2) นักการเมืองท้องถิ่นควรมีวิสัยทัศน์ในการบริหารชุมชน (3) นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความสามารถในการบริหารจัดการท้องถิ่น (4) นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความสุขตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม, บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนารถบพิตรได้พระราชทานแก่สังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 มุ่งเน้นที่ “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของประชาชน โดยความสุขเป็นผลจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ขณะที่ประโยชน์สุขหมายถึงสิ่งที่ส่งเสริมความสุขและความเจริญของสังคม การบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอิงอยู่กับมิติต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยการตัดสินใจควรมีพื้นฐานจากหลักการสามประการ คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งเงื่อนไขสองประการ คือ ความรู้และคุณธรรม (ชล บุนนาค และ ภูษณิศา กมลนรเทพ, 2563) ในยุคปัจจุบัน ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการการเงินมากขึ้น โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการออม การลงทุน และการใช้จ่ายในสื่อต่าง ๆ การจัดการเงินจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้น ๆ ในการดับทุกข์ทางกายและจิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 และอริยมรรค 8 ซึ่งสอนให้เห็นถึงความสุขพื้นฐานที่เกิดจากการมีทรัพย์ การใช้จ่ายอย่างพอเหมาะ การไม่มีหนี้ และการประกอบอาชีพที่ปราศจากโทษ.

เทศบาลตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนให้มีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความจำเป็นเร่งด่วนทันต่อสถานการณ์ ในปัจจุบัน แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามาช่วยผลักดันแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลห้วยหม้ายให้เกิดประโยชน์สูงสุดและนักการเมืองท้องถิ่นยังขาด การพัฒนาด้านบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ดังนั้น การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลห้วยหม้าย จึงมีความสำคัญต่อแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้ (เทศบาลตำบลห้วยหม้าย, 2566)

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งเป็นการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำนวน 6,731 คน (เทศบาลตำบลห้วยหม้าย, 2566) กลุ่มตัวอย่าง 374 คน ที่ได้มาจากประชากรจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 3) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และ 5) กลุ่มข้าราชการในตำบลห้วยหม้าย จำนวน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่ง ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check List) จำแนกตาม เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 บบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการส่งเสริมด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยได้กำหนดให้ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ทำครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่โดยได้กำหนดให้ผู้ที่ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 25

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อแนวทางการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการส่งเสริมด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ก่อนการใช้งานจริง แบบสอบถามถูกทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.967

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 2 อุฏฐานสัมปทาน ความขยันหมั่นเพียร คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องทุ่มเทและขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้กับประชาชน

สมมติฐานที่ 3 อารักขสัมปทาน ด้านการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์ คือ นักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์และการรู้จักใช้จ่ายที่ได้มาจากการหามาในการดำเนินการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้พอดีกับการดำเนินชีวิต

สมมติฐานที่ 4 กัลยาณมิตร ด้านการคบคนดีเป็นมิตร คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้ในการคบคนที่มีความรู้ มีประสบการณ์และความสำเร็จ เกี่ยวกับการนำแนวคิดการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและส่งเสริมให้ประชาชนได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

สมมติฐานที่ 5 สมชีวิตา ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนได้นำแนวทางการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและมีความสุขตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและบริบทพื้นที่อยู่อาศัยของตน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ทำหนังสือถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 374 ชุด

4.3 รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

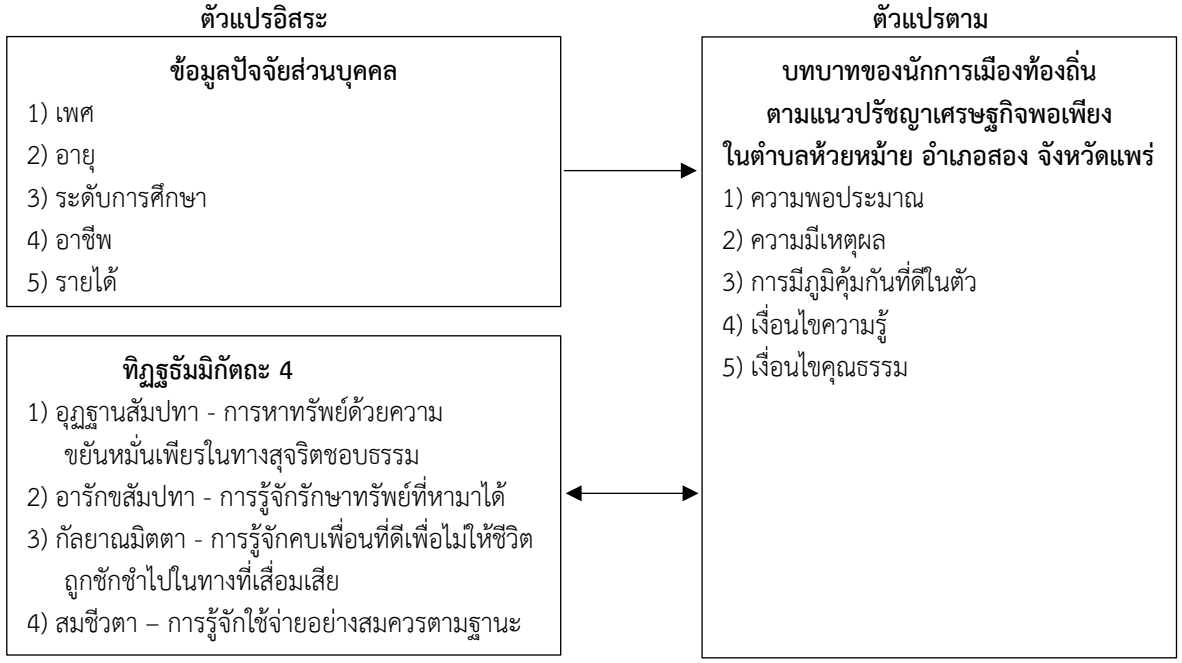
5.1 การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (Correlation Coefficient) วัดระดับความสัมพันธ์ของ ตัวแปรและผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 – 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.51 – 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21 – 0.50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 – 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โดยภาพรวม

(n = 374)

ข้อ	หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่	4.48	0.63	มากที่สุด
2	การรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์	4.40	0.71	มาก
3	การคบคนดีเป็นมิตรคือรู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดีกำหนดบุคคล	3.98	1.28	มาก
4	ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม	3.84	1.38	มาก
	ภาพรวม	**4.15**	**0.98**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. =0.98) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.63) รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. =0.71) ด้านการคบคนดีเป็นมิตรคือรู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดีกำหนดบุคคลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. =1.28) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. =1.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ โดยภาพรวม

(n = 374)

ข้อ	บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านความพอประมาณ	3.91	1.18	มาก
2	ด้านการมีเหตุมีผล	4.08	1.15	มาก
3	ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.91	1.30	มาก
4	ด้านเงื่อนไขความรู้	4.17	1.19	มาก
5	ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	4.12	1.16	มาก
	ภาพรวม	**4.04**	**1.18**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 1.18) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด ด้านเงื่อนไขความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 1.119) รองลงมา ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 1.16) ด้านการมีเหตุมีผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 1.15) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัว

ที่ดีมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 1.30) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	**ตัวแปรตาม บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**					
ตัวแปรอิสระ	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y
X1	.946**	.934**	.931**	.957**	.951**	**.957****
X2	.935**	.938**	.947**	.947**	.948**	**.956****
X3	.395**	.979**	.963**	.976**	.971**	**.978****
X4	.963**	.952**	.976**	.977**	.980**	**.983****
X	**.965****	**.975****	**.979****	**.988****	**.987****	**.992***

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.992**)

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านความพอประมาณมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.965**)

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านการมีเหตุผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.975**)

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.979**)

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมือท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านเงื่อนไขความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.988**)

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.987**)

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีแนวทางในการประยุกต์ ดังต่อไปนี้

3.1 อุฏฐานสัมปทา ด้านความขยันหมั่นเพียร คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องทุ่มเทและขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้กับประชาชน

3.2 อารักขสัมปทา ด้านการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์ คือ นักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์และการรู้จักใช้จ่ายที่ได้มาจากการหามาในการดำเนินการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้พอดีกับการดำเนินชีวิต

3.3 กัลยาณมิตตตา ด้านการคบคนดีเป็นมิตร คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้ในการคบคนที่มีความรู้มีประสบการณ์และความสำเร็จ เกี่ยวกับการนำแนวคิดการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง และส่งเสริมให้ประชาชนได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

3.4 สมชีวิตา ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม คือนักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนได้นำแนวทางการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและมีความสุขตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและบริบทพื้นที่อยู่อาศัย ของตน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมและเมื่อรู้จักคบคนดีเป็นมิตร ก็จะส่งเสริมให้ชีวิตและสังคมดำเนินไปในทิศทางที่ดีงาม เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนดล ขยันการ (2565) พบว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้านเงื่อนไขความรู้ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีเหตุมีผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและด้านความพอประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศกลวัธน์ จิตฺตปญฺโญ (วงวิวงษ์) (2563) ที่พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำาบลนาหนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (R = 0.992**) ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน เห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ปันเต็ม (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในค่อนข้างสูง (R=0.772**)

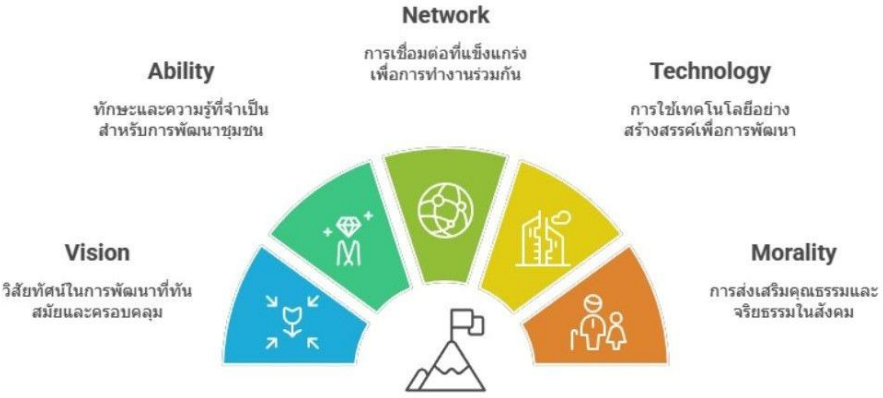
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ คือ กำหนดหลักปฏิบัติในทิศทางเดียวกันในทุกหมู่บ้านทั้ง 17 หมู่บ้าน ด้านความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่สร้างจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมดูแลรักษาอุปกรณ์ให้ใช้งานได้ยาวนานเพื่อลดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ความเอาใจใส่และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรและประชาชนให้บริการด้วยความเท่าเทียม และที่ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตแบบพออยู่พอใช้ ลดรายจ่ายใช้ของธรรมชาติและหลีกเลี่ยงสารเคมีเพื่อสุขภาพที่ดี ประหยัดพลังงานทั้งไฟฟ้าและน้ำในชุมชนสนับสนุนการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเองให้เกิดความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มาประยุกต์กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้านจึงสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น VANTM MODEL ดังนี้ 1) V = Vision วิสัยทัศน์ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน น้อมรับฟังความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนสนับสนุนให้มีการประกอบอาชีพบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง 2) A = Ability ความสามารถ

นักการเมืองท้องถิ่นควรมีทักษะและเป็นผู้ที่มีความรู้ในงานที่ปฏิบัติควบคู่กับความสามารถ เป็นผู้ที่รู้จักพัฒนาสมรรถนะตนเองอยู่เสมอ และประยุกต์ใช้ความสามารถนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน 3) N = Network เครือข่าย นักการเมืองท้องถิ่นควรมีเครือข่ายการทำงานเพื่อเชื่อมโยง กลุ่มคน หรือกลุ่มองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านเดียวกัน แลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ 4) T = Technology เทคโนโลยี นักการเมืองท้องถิ่นควรมีแนวคิดที่ทันสมัยมีความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสานการประยุกต์ใช้เทคโนโลยียุคปัจจุบันเพื่อให้เกิดการพัฒนา 5) M = Morality ศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ผู้นำทุกคนพึงมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นต่อไป

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพ
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (VANTM Model)

ภาพที่ 2 VANTM Model

สรุปผลการวิจัย

ระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านเงื่อนไขความรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 กับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้านความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับระดับสูง ($r = 0.957^{**}$) ด้านการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับระดับสูง ($r = 0.956^{**}$) ด้านการคบคนดีเป็นมิตรคือรู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดีมีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับระดับสูง ($r = 0.978^{**}$) ด้านความเป็นอยู่ที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับระดับสูง ($r = 0.983^{**}$)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั้นในการทำงานทุกอย่างที่มีเป้าหมาย แนะนำและส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพหรือหารายได้เสริมอย่างต่อเนื่องและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืนและควรกำหนดหลักปฏิบัติในทิศทางเดียวกันในทุกหมู่บ้านทั้ง 17 หมู่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีความเอาใจใส่และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรและประชาชนให้บริการด้วยความเท่าเทียมและทำงานเป็นทีมอย่างมีศีลธรรมคอยช่วยเหลือและประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วและถูกต้อง สนับสนุนความสามัคคีในชุมชนส่งเสริมการทำความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม พร้อมรับฟังและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจและความสงบสุขในตำบลห้วยหม้าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นักการเมืองท้องถิ่นต้องทุ่มเทและขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้กับประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์และการรู้จักใช้จ่ายที่ได้มาจากการหามาในการดำเนินการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้พอดีกับการดำเนินชีวิต ให้ความรู้ในการคบคนที่มีความรู้ มีประสบการณ์และความสำเร็จ เกี่ยวกับการนำแนวคิดการด้านอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและส่งเสริมให้ประชาชนได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและส่งเสริมให้ประชาชนได้นำแนวทางการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและมีความสุขตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและบริบทพื้นที่อยู่อาศัยของตน

1.2 นักการเมืองท้องถิ่นควรมีบทบาทในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลในความพอประมาณ ความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ด้านเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลหัวเมืองอำเภอสอง จังหวัดแพร่”

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในด้านอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลหัวเมือง อำเภอสอง จังหวัดแพร่”

เอกสารอ้างอิง

ชล บุนนาค และ ภูษณิศา กมลนรเทพ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*. สืบค้นจาก https://www.sdgmove.com/2019/09/27/sep-and-sdgs/.

เทศบาลตำบลห้วยหม้าย. (2566). *เทศบาลตำบลห้วยหม้าย แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570)*. สืบค้นจาก https://www.huaymai.go.th/project-detail?hd=7&id=19792.

ธนดล ขยันการ. (2565). *บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระศกลวัธน์ จิตฺตปญโญ (วงวิวงษ์). (2563). *บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สุภาวดี ปันเต็ม. (2565). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Edition). New York: Harper & Row

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 331-346.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Cost-Benefit Analysis of Investment in Enhancing Alternative Fuel Utilization Capacity in Cement Production

Siwat Rakamthong[1*] and Sommai Udomwitid[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: siwat.rak@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to analyze the financial and economic costs and benefits of investments to enhance the use of alternative fuels in cement production. The findings are intended to serve as guidelines for cement industry operators in planning and evaluating future investment projects. The results of the study for three cement kilns, each with different production capacities and proportions of alternative fuel usage, indicate that all kilns are profitable. The overall Net Present Value (NPV) is 3,218,617,440.14 THB, with an Internal Rate of Return (IRR) of 32.92%, a Benefit-Cost Ratio (B/C) of 2.89, and a payback period of 3 years and 1 month. Kiln 2 achieved the highest NPV due to its larger production capacity and the use of the lowest-cost alternative fuels. Kiln 3, despite having the largest capacity, relied mainly on Refuse Derived Fuel, which incurs higher costs, while Kiln 1 yielded the lowest returns due to its limited production scale. When externalities from greenhouse gas emissions were considered, the project remained economically viable overall, with an NPV of 2,715,957,030.69 THB and an IRR of 30.07%. Kilns 2 and 3 remained feasible, though with reduced NPVs, while Kiln 1 became unprofitable due to high investment costs relative to its scale and increased greenhouse gas offsets. In conclusion, investments in alternative fuel capacity are both financially and economically viable, particularly for larger kilns, and represent a practical pathway for improving sustainability and reducing reliance on fossil fuels in the cement industry.

Keywords: Cement Production, Alternative Fuel, Biomass, Industrial Waste

Received: 22 June 2025;
Revised: 9 September 2025;
Accepted: 13 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการลงทุน เพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์

ศิวัช ระกำทอง[1*] และ สมหมาย อุดมวิทิต[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: siwat.rak@ku.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ทางด้านการเงินและด้านเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในการวางแผนและประเมินโครงการลงทุนในอนาคต จากผลการศึกษาข้อมูลการลงทุนในเตาเผาทั้ง 3 เตา ที่มีกำลังการผลิตและสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ทางด้านการเงินในกรณีฐาน พบว่าในภาพรวมโครงการมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนในทุกเตา โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 3,218,617,440.14 บาท อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) เท่ากับร้อยละ 32.92 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) เท่ากับ 2.89 และสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 3 ปี 1 เดือน เมื่อพิจารณาในรายเตาเผา พบว่า เตาเผาที่ 2 เป็นเตาเผาที่มี NPV สูงที่สุด เนื่องมาจากเป็นเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง ทำให้สามารถลดการเชื้อเพลิงถ่านหินลงได้มาก นอกจากนี้ประเภทของเชื้อเพลิงทางเลือกที่นำมาใช้ในเตาเผานี้มีต้นทุนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับเตาเผาอื่น ๆ โดยการตัดสินใจใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทต่าง ๆ ในแต่ละเตาเผา จะขึ้นอยู่กับการวางแผนบริหารจัดการเชื้อเพลิง และข้อกำจัดของแต่ละเตาเผาทำให้แต่ละเตาเผามีการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่แตกต่างกัน ในขณะที่เตาเผาที่ 3 แม้จะมีกำลังการผลิตสูงที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ แต่เนื่องจากประเภทของเชื้อเพลิงทางเลือกที่ใช้ในเตาเผานี้มุ่งเน้นไปที่ขยะชุมชนซึ่งมีต้นทุนที่ค่อนข้างสูง ทำให้มี NPV น้อยกว่ากว่าเตาเผาที่ 2 ในขณะที่เตาเผาที่ 1 ให้ผลตอบแทนต่ำที่สุด เป็นผลมาจากกำลังการผลิตต่ำที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ในกรณีที่พิจารณาถึงผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งรวมถึงมูลค่าของผลกระทบภายนอกจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พบว่า ในภาพรวมของโครงการยังคงมีความคุ้มค่า โดยมี NPV เท่ากับ 2,715,957,030.69 บาท และ IRR เท่ากับร้อยละ 30.07 เมื่อพิจารณาในรายเตาเผา พบว่า เตาเผาที่ 2 และเตาเผาที่ 3 ยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน แม้จะมี NPV ลดลงจากต้นทุนการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในขณะที่เตาเผาที่ 1 พบว่าไม่มีความคุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากมีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ โดยสรุปในภาพรวมโครงการการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกนี้มีความคุ้มค่าทั้งในเชิงการเงินและเศรษฐศาสตร์ ภายใต้ดัชนีชี้วัด NPV IRR B/C Ratio และ Payback Period โดยเฉพาะในเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง ซึ่งสามารถสร้างผลตอบแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการลดการใช้เชื้อเพลิงทางหินได้ในปริมาณที่สูงตามไปด้วย

คำสำคัญ: การผลิตปูนซีเมนต์, เชื้อเพลิงทางเลือก, ชีวมวล, กากของเสียอุตสาหกรรม

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมการผลิตปูนซีเมนต์ถือเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจไทย มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตปูนซีเมนต์รายใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีโรงงานผลิตกระจายอยู่ทั่วประเทศ ปริมาณการผลิตปูนซีเมนต์ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับความต้องการภายในประเทศและการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2568) และข้อมูลจาก

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2567) แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีปริมาณการผลิตปูนเม็ด ประมาณ 40 ล้านตันต่อปี และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากความต้องการใช้ปูนซีเมนต์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ดังตารางที่ 1 อย่างไรก็ตาม การผลิตปูนซีเมนต์เป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเผาวัตถุดิบเพื่อผลิตปูนเม็ด จากการศึกษาของศูนย์ข้อมูลก๊าซเรือนกระจก องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก พบว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยจากกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์เกิดจากสองกระบวนการหลัก ได้แก่ 1) ปฏิกิริยาเคมีในกระบวนการเผาหินปูน (Calcination) และ 2) การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อให้ความร้อนในกระบวนการผลิต (Fuel Combustion) ซึ่งใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น ถ่านหิน เป็นแหล่งพลังงานหลักในกระบวนการนี้ โดยพบว่า สัดส่วนการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากปฏิกิริยาเคมีในกระบวนการเผาหินปูน คิดเป็นร้อยละ 64.36 ในขณะที่กระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลคิดเป็นร้อยละ 35.64 (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2559)

นอกจากนี้ ข้อมูลจากรายงาน Global Status of Cement Industry Report (2023) ยังชี้ให้เห็นว่า ต้นทุนด้านเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์สูงถึงร้อยละ 22 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ซึ่งเน้นย้ำถึงความท้าทายที่อุตสาหกรรมนี้ต้องเผชิญทั้งในด้านการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ (International Energy Agency, 2023)

ตารางที่ 1 ปริมาณการผลิตและจำหน่ายปูนเม็ดของประเทศไทย

(หน่วย : ตัน)

ปี		2564	2565	2566
ปริมาณการผลิต		40,651,463	40,351,790	36,993,754
การจำหน่าย	ในประเทศ	47,237	12,800	97,312
	ส่งออก	6,139,168	6,531,789	4,745,883
	รวม	6,186,405	6,544,589	4,843,195
ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตปูนซีเมนต์		28,278,653	27,262,613	27,307,363

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2567)

การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดภาวะโลกร้อน หนึ่งในวิธีที่มีประสิทธิภาพคือการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (Alternative Fuels) ในการผลิตปูนซีเมนต์ผ่านกระบวนการผลิตร่วม ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื้อเพลิงทางเลือกที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์ประกอบด้วย ชีวมวล (Biomass) ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและกากของเสียอุตสาหกรรม (Industrial Waste) เช่น วัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตอื่น ๆ นอกจากนี้ การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกยังมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในกระบวนการผลิต ซึ่งมุ่งเน้นการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2559) อย่างไรก็ตาม การนำเชื้อเพลิงมาเลือกมาใช้ในการผลิตปูนซีเมนต์ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงบูรณาการระหว่างมิติการเงิน เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่การศึกษาคุณบัติทางเทคนิคที่เหมาะสมของของเสียที่จะนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง และผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกเพียงเท่านั้น โดยในมิติทางด้านการเงินนั้น จะมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ที่โครงการจะได้รับจากต้นทุนค่าเชื้อเพลิงที่ลดลงจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกเพียงอย่างเดียว ซึ่งยังขาดการศึกษาทางด้านการเงินที่ครอบคลุมตั้งแต่การลงทุนแรกเริ่ม การติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์ การบริหารจัดการเชื้อเพลิง รวมไปถึงการประเมิน ความคุ้มค่าของการลงทุนทั้งในเชิงการเงินและเศรษฐศาสตร์อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการศึกษาความเป็นไปได้และประโยชน์ของการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในภาพรวมทั้งมิติทางด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก

สามารถช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีและนโยบายที่เหมาะสมเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

งานวิจัยนี้จึงต้องการที่จะขยายขอบเขตของการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยที่ผ่านมา โดยมุ่งศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ เพื่อลดการใช้เชื้อเพลิงถ่านหิน โดยจะศึกษาในภาพรวมทั้งมิติทางด้านการเงินและมิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เปลี่ยนแปลงไปจากใช้เชื้อเพลิงทางเลือก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ของโครงการที่ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน รวมทั้งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการขยะหรือกากของเสียอุตสาหกรรม และเพื่อเป็นแนวทางให้กับบริษัทผู้ผลิตปูนซีเมนต์ ใช้เป็นแนวทางในการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ทางด้านการเงินและด้านเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ทางด้านการเงินและด้านเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

1.1 ข้อมูลทุติภูมิ อันรวบรวมจากเอกสารจากบริษัทกรณีศึกษา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ต้นทุนหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดหาเชื้อเพลิงทางเลือกแต่ละชนิด รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าซ่อมบำรุงรักษาตลอดอายุโครงการ รวมไปถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ค่าสัมประสิทธิ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของเชื้อเพลิงแต่ละประเภท ราคาคาร์บอนเครดิตที่ใช้ในการประเมินมูลค่าของผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานในส่วนของการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกของบริษัทกรณีศึกษา จำนวน 4 ท่าน ประกอบไปด้วยตำแหน่ง (1) Waste Management Manager, (2) Business Improvement Manager และ (3) Clinker Production Engineer

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติภูมิ

3. เกณฑ์ในการคัดเลือก รายละเอียดและข้อจำกัดของบริษัทกรณีศึกษา

3.1 บริษัทกรณีศึกษาต้องมีศักยภาพในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก รวมทั้งมีข้อมูลของการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลด้านการผลิต ข้อมูลทางด้านการเงิน และแผนการซ่อมบำรุงและการบริหารจัดการเชิงเทคนิค

3.2 บริษัทกรณีศึกษาเป็น ผู้ประกอบการปูนซีเมนต์รายใหญ่ของประเทศไทย ตั้งอยู่ในจังหวัดสระบุรี โดยมีกำลังการผลิตรวมประมาณ 8 ล้านตันปูนเม็ดต่อปี

3.3 ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลจากบริษัทกรณีศึกษาเพียงบริษัทเดียว ผลลัพธ์ที่ได้อาจไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของทุกบริษัทในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากแต่ละโรงงานมีลักษณะเฉพาะทั้งด้านขนาดการผลิต เทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และศักยภาพในการควบคุมต้นทุนที่แตกต่างกัน ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ทางด้านการเงินและด้านเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผ่านการประมาณการต้นทุนและผลประโยชน์ตลอดอายุโครงการ 20 ปี โดยจะทำการวิเคราะห์ทั้งในกรณีแยกเตาเผา จำนวน 3 เตาเผา และในภาพรวมของทั้งโครงการ โดยต้นทุนของโครงการประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายในการลงทุน และต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเชื้อเพลิงและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเชื้อเพลิง ในขณะที่การวิเคราะห์ต้นทุนทางด้านเศรษฐศาสตร์ของโครงการ นอกจากต้นทุนด้านการเงินแล้วจะรวมค่าใช้จ่ายทางอ้อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณก๊าซเรือนกระจกเข้าไปด้วย โดยคำนวณมูลค่าเป็นตัวเงินโดยใช้ราคาคาร์บอนเครดิตภาคสมัครใจประเทศไทยเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2567 ในส่วนของผลประโยชน์ของโครงการ ประกอบไปด้วย ค่าธรรมเนียมในการรับกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม และต้นทุนค่าเชื้อเพลิงถ่านหินที่ลดลง โดยทำการวิเคราะห์ผ่านตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัว ได้แก่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: BCR) และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB) โดยแสดงวิธีการคำนวณได้ดังสมการ

1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ, $$NPV = \sum_{t=0}^{n} \frac{B_t - Ct}{(1+i)^t}$$

2) อัตราผลตอบแทนภายใน, $$IRR = \sum_{t=0}^{n} \frac{B_t - Ct}{(1+i)^t} = 0$$

3) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน, $$BCR = \frac{PVB}{PVC}$$

4) ระยะเวลาคืนทุน, $$Payback\ Period = \frac{Initial\ investment}{Annual\ Average\ Benefit}$$

นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการใน 3 กรณี ได้แก่

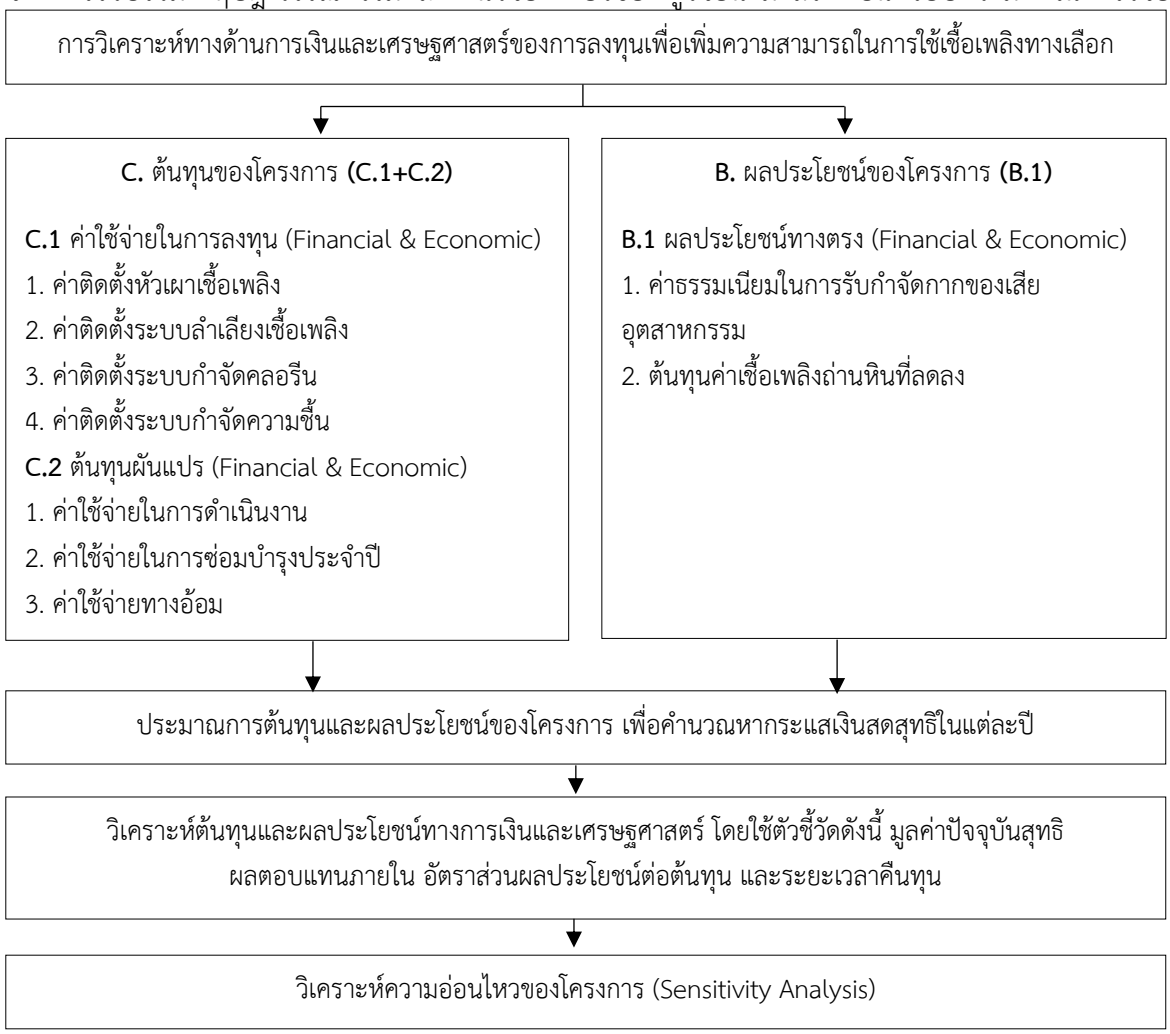
1) ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเชื้อเพลิงทางเลือกปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

2) ค่าใช้จ่ายในการลงทุนปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

3) การหาสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกต่ำที่สุด ที่ทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการรวบรวม ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า การลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกสำหรับการผลิตปูนซีเมนต์นั้น มีลักษณะเป็นการลงทุนในระบบเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่แทรกหรือติดตั้งเพิ่มเติมเข้าไปในสายการผลิตเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการเผาไหม้ให้สามารถรองรับเชื้อเพลิงที่มีคุณสมบัติต่างจากเชื้อเพลิงถ่านหิน ซึ่งการลงทุนแบ่งออกเป็น 4 ระบบหลัก ได้แก่ หัวเผาเชื้อเพลิง (Satellite Burner) ระบบลำเลียงเชื้อเพลิง (Feeding System) ระบบกำจัดคลอรีน (Chlorine By-pass) และระบบกำจัดความชื้น (Dryer system) โดยแต่ละเตาเผามีโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีระบบที่ต้องลงทุนเพิ่มเติมไม่เหมือนกัน โดยมีมูลค่าเงินลงทุนที่แตกต่างกันไปตามขนาดกำลังการผลิต โดยเตาเผาที่ 1 เป็นเตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ มีกำลังการผลิตเท่ากับ 2,029,830 ตันปูนเม็ดต่อปี มีค่าใช้จ่ายในการลงทุน 581 ล้านบาท ในขณะที่เตาเผาที่ 2 มีกำลังการผลิตอยู่ที่ 3,394,380 ตันปูนเม็ดต่อปี มีค่าใช้จ่ายในการลงทุน 792 ล้านบาท และเตาเผาที่ 3 ซึ่งมีกำลังการผลิตสูงที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ที่ 3,415,500 ตันปูนเม็ดต่อปี มีค่าใช้จ่ายในการลงทุน 330 ล้านบาท รวมมูลค่าการลงทุนรวมทั้งโครงการ 1,703 ล้านบาท รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของโครงการ (Investment cost)

รายละเอียด	เตาเผาที่ 1 (บาท)	เตาเผาที่ 2 (บาท)	เตาเผาที่ 3 (บาท)	รวมทั้งโครงการ (บาท)
ค่าติดตั้งหัวเผาเชื้อเพลิง (Satellite Burner)	71,000,000	81,000,000	81,000,000	233,000,000
ค่าติดตั้งระบบลำเลียงเชื้อเพลิง (Feeding System)	-	90,000,000	-	90,000,000
ค่าติดตั้งระบบกำจัดคลอรีน (Chlorine By-pass)	290,000,000	360,000,000	-	650,000,000
ค่าติดตั้งระบบกำจัดความชื้น (Dryer System)	220,000,000	261,000,000	249,000,000	730,000,000
รวมค่าใช้จ่ายในการลงทุน	**581,000,000**	**792,000,000**	**330,000,000**	**1,703,000,000**

ในส่วนของเชื้อเพลิงทางเลือกที่นำมาใช้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ เชื้อเพลิงจากกากของเสียอุตสาหกรรม และเชื้อเพลิงจากชีวมวล โดยในกลุ่มเชื้อเพลิงจากกากของเสียอุตสาหกรรม ได้จำแนกเพิ่มเติมออกเป็น 6 ประเภทย่อย ได้แก่ Sludge, Hazardous Waste, Non-hazardous Waste, RDF, Carbon Black และ Solid Alternative Fuel ซึ่งเชื้อเพลิงแต่ละประเภทจะมีต้นทุนที่ไม่เท่ากัน และเชื้อเพลิงบางประเภทโครงการจะได้รับค่าธรรมเนียมในการกำจัดด้วย ได้แก่ เชื้อเพลิงประเภท Sludge และ Hazardous Waste

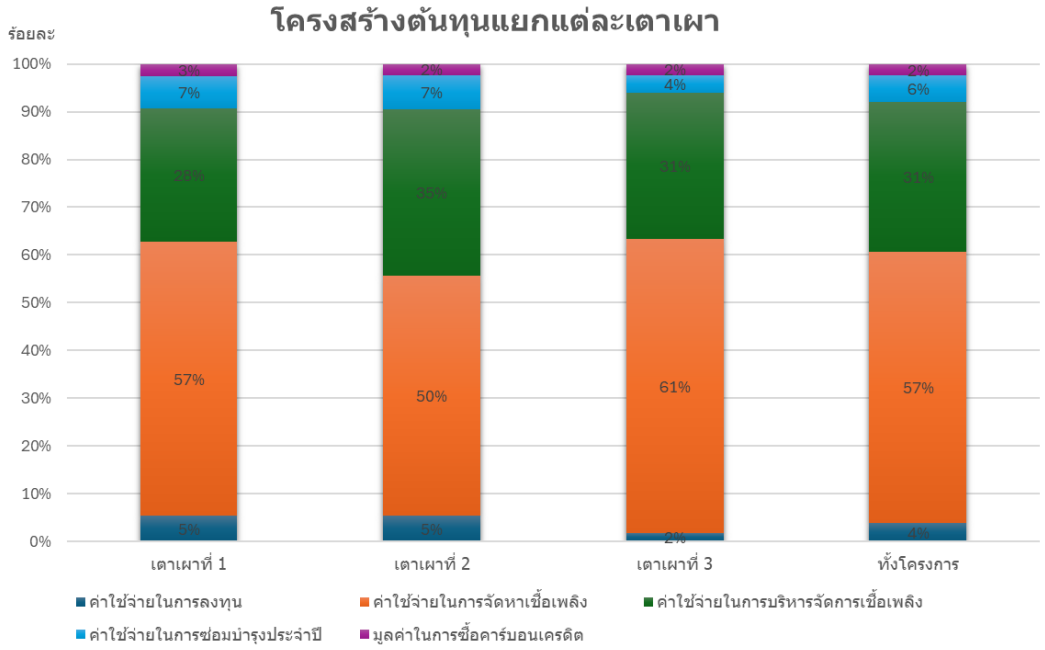
ต้นทุนผันแปรของโครงการจะประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating cost) และค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงประจำปี (Maintenance cost) ซึ่งจะแปรผันตามปริมาณการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกของแต่ละเตาเผา ซึ่งปริมาณและประเภทของเชื้อเพลิงทางเลือกที่นำมาใช้ในแต่ละเตาเผานั้นจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละเตาเผาและการบริหารจัดการวัตถุดิบ โดยรายละเอียดของต้นทุนผันแปรของแต่ละเตาเผาแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ต้นทุนผันแปรของโครงการ (Variable cost)

รายละเอียด	เตาเผาที่ 1	เตาเผาที่ 2	เตาเผาที่ 3	รวมทั้งโครงการ
ปริมาณการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (ตันต่อปี)	136,800	234,000	252,000	622,800
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating cost)* (บาทต่อปี)	254,530,250	342,541,596	473,676,521	1,070,748,367
ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง (Maintenance cost) (บาทต่อปี)	9,704,202	16,599,292	17,876,161	44,179,655
รวมค่าใช้จ่ายผันแปร (บาทต่อปี)	**264,234,452**	**359,140,888**	**491,552,682**	**1,114,928,022**

หมายเหตุ: *ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเชื้อเพลิงและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเชื้อเพลิง

นอกจากต้นทุนทางตรง โครงการยังมีต้นทุนทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก เนื่องจากเชื้อเพลิงทางเลือกประเภทกากของเสียอุตสาหกรรมนั้นมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สูงกว่าเชื้อเพลิงถ่านหิน ในขณะที่เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทเชื้อเพลิงชีวมวลแม้จะสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในการใช้งานและข้อจำกัดด้านปริมาณและฤดูกาล ทำให้ไม่สามารถจัดหาและใช้งานได้ในปริมาณที่มากเพียงพอต่อความต้องการของกระบวนการผลิต ทำให้ในภาพรวมโครงการ มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นสุทธิจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก เท่ากับ 366,766 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี คิดเป็นมูลค่าของผลกระทบภายนอกสุทธิ เท่ากับ 38,710,300.82 บาทต่อปี ซึ่งต้นทุนทางอ้อมนี้จะถูกไปคำนวณหาความคุ้มค่าของโครงการในด้านเศรษฐศาสตร์ต่อไป โดยสามารถแสดงโครงสร้างต้นทุนของโครงการได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กราฟแสดงโครงสร้างต้นทุนแยกแต่ละเตาเผา
ที่มา: บริษัทกรณีศึกษา (2568)

ในส่วนของผลประโยชน์ของโครงการ เนื่องจากค่าธรรมเนียมในการรับกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม ได้ถูกหักลบไปกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของโครงการแล้วนั้น จึงเหลือเพียงผลประโยชน์ในส่วนของต้นทุนค่าเชื้อเพลิงถ่านหินที่ลดลงเท่านั้น โดยผลประโยชน์จะขึ้นอยู่กับความสามารถในใช้เชื้อเพลิงทางเลือก หรือร้อยละของการลดการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินของแต่ละเตา โดยเชื้อเพลิงถ่านหินมีต้นทุนสุทธิอยู่ที่ 0.169 บาทต่อเมกะจูล รายละเอียดผลประโยชน์ของโครงการแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลประโยชน์ของโครงการ

รายละเอียด	เตาเผาที่ 1	เตาเผาที่ 2	เตาเผาที่ 3	รวมทั้งโครงการ
ปริมาณการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินที่ลดลง (ร้อยละ)	30.44	31.48	33.24	31.92
พลังงานความร้อนเชื้อเพลิงถ่านหินที่ลดลง (เมกะจูลต่อปี)	2,285,943,615	3,953,654,219	4,200,453,264	10,440,051,098
ต้นทุนค่าเชื้อเพลิงถ่านหินที่ลดลง (บาทต่อปี)	**385,524,391**	**666,783,784**	**708,406,443**	**1,760,716,618**

เมื่อประเมินต้นทุนและผลประโยชน์ของโครงการแล้ว จะทำการประมาณการต้นทุนและผลประโยชน์ของโครงการตลอดอายุโครงการ 20 ปี ภายใต้สมมติฐานหลักดังต่อไปนี้

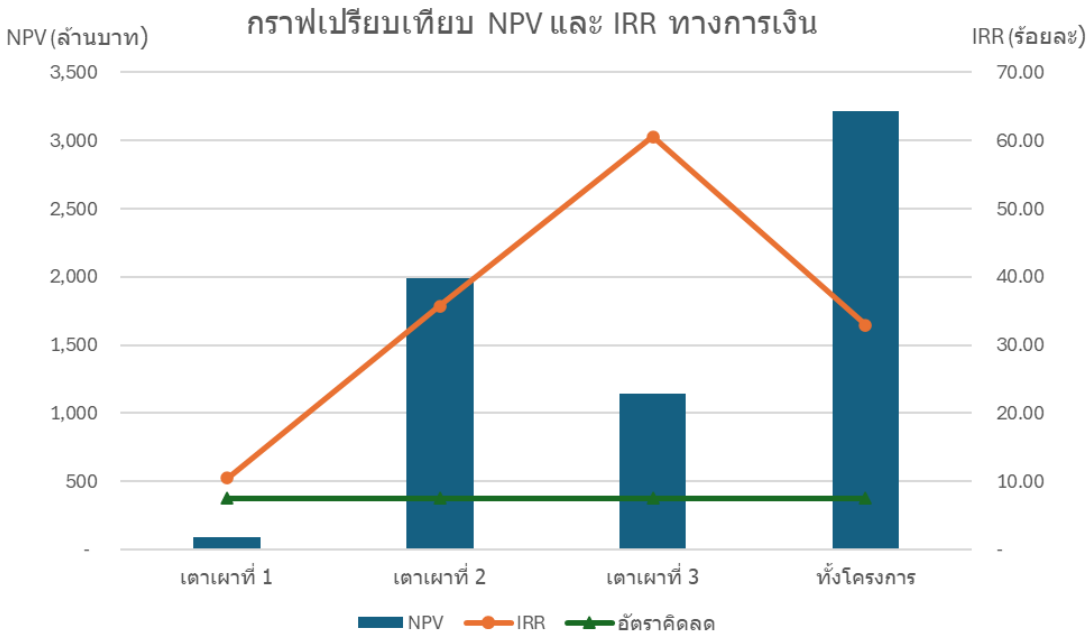
- ค่าใช้จ่ายในการจัดหาและบริหารจัดการเชื้อเพลิงปรับตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 5.5 ต่อปี อ้างอิงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของบริษัทกรณีศึกษา
- กำหนดให้มีการซ่อมบำรุงใหญ่ (Major Overhaul) ทุก ๆ 3 ปี โดยมีค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงใหญ่เท่ากับร้อยละ 15 ของมูลค่าการลงทุน อ้างอิงจากแผนการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของบริษัทกรณีศึกษา
- ราคาคาร์บอนเครดิตปรับตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.19 ต่อปี อ้างอิงจากรายงานสถานการณ์และแนวโน้มตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจประเทศไทยปี 2567 ซึ่งจัดทำโดยองค์การจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

- ค่าธรรมเนียมในการรับกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม ปรับตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 5.5 ต่อปี อ้างอิงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของบริษัทกรณีศึกษา
- ต้นทุนค่าเชื้อเพลิงถ่านหินปรับตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3.20 ต่อปี อ้างอิงจากดัชนีราคาถ่านหิน globalCOAL NEWC Index ในช่วงปี ค.ศ. 2008–2025 ซึ่งเป็นดัชนีราคาถ่านหินมาตรฐานที่อ้างอิงราคาถ่านหินพลังงาน จากท่าเรือ Newcastle ประเทศออสเตรเลีย
- อัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 7.48 อ้างอิงจากข้อมูลอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี (MLR) ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ ทั้ง 17 แห่ง รวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 08 เมษายน 2568

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการ พบว่าโครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนในทุกเตาเผา โดยเตาเผาที่ 2 และเตาเผาที่ 3 ให้ผลตอบแทนที่สูงและมีระยะเวลาคืนทุนที่ค่อนข้างสั้น ในขณะที่เตาเผาที่ 1 มีผลตอบแทนต่ำกว่าและต้องใช้ระยะเวลาคืนทุนที่นานกว่า เนื่องจากเป็นเตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำ แสดงถึงปริมาณการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินที่น้อยตามไปด้วย ส่งผลให้ผลประโยชน์จากการลดต้นทุนค่าพลังงานที่ได้รับจากเตาเผานี้ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับเตาเผาอื่น ๆ แม้จะมีสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกใกล้เคียงกับเตาเผาที่ 2 และ 3 โดยในภาพรวมของโครงการ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 3,218,617,440.14 บาท อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการเท่ากับร้อยละ 32.92 ซึ่งสูงกว่าอัตราคิดลดที่โครงการใช้ และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับ 2.89 โดยมีระยะเวลาคืนทุนเพียง 3 ปี 1 เดือน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5 และกราฟแสดงการเปรียบเทียบ NPV และ IRR ของแต่ละเตาเผาแสดงดังภาพที่ 3

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ทางด้านการเงินของโครงการ

รายการ	เตาเผาที่ 1	เตาเผาที่ 2	เตาเผาที่ 3	รวมทั้งโครงการ
มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (PVC), (บาท)	581,000,000.00	792,000,000.00	330,000,000.00	1,703,000,000.00
มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ (PVB), (บาท)	669,501,301.48	2,782,876,273.04	1,469,239,865.62	4,921,617,440.14
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	88,501,301.48	1,990,876,273.04	1,139,239,865.62	3,218,617,440.14
อัตราผลตอนแทนภายในของโครงการ (IRR), (ร้อยละ)	10.50	35.70	60.56	32.92
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR), (เท่า)	1.15	3.51	4.45	2.89
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	6.6	2.9	1.5	3.1
สัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (TSR), (ร้อยละ)	30.44	31.48	33.24	31.92

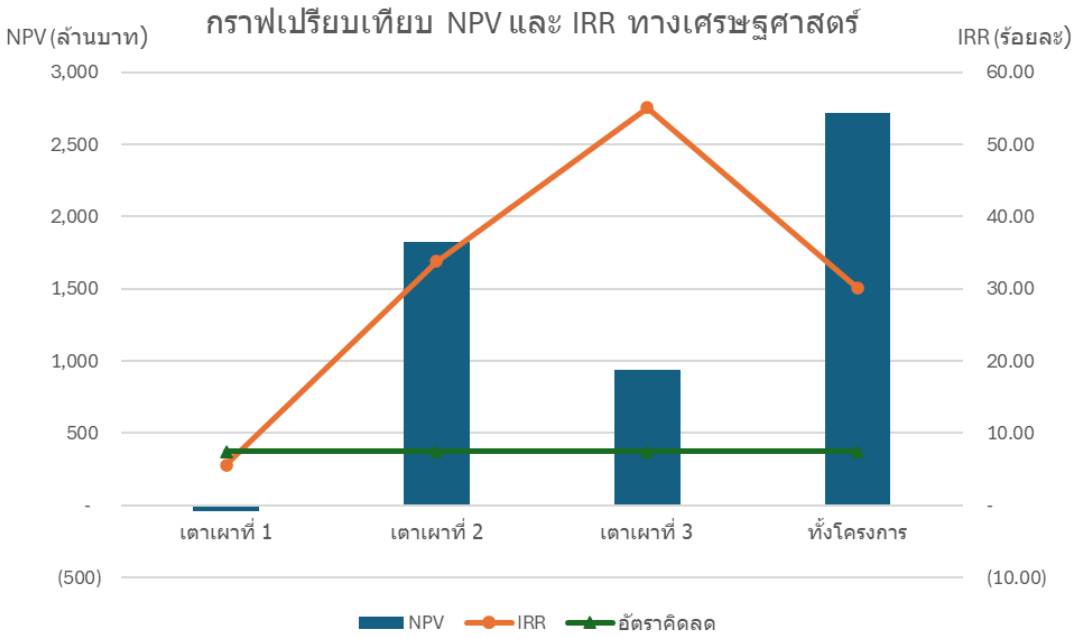

ภาพที่ 3 กราฟแสดงการเปรียบเทียบ NPV และ IRR ทางการเงินของแต่ละเตาเผา
ที่มา: บริษัทกรณีศึกษา (2568)

ในขณะที่เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวมมูลค่าของผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นในด้านของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พบว่า โครงการมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเพิ่มขึ้นในทุกเตาเผา โดยเป็นผลมาจากการที่โครงการมีการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทกากของเสียอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สูงกว่าเชื้อเพลิงถ่านหิน จากผลดังกล่าว ส่งผลให้เตาเผาที่ 1 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ หมายความว่า เมื่อมีการนำมูลค่าของผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ร่วมด้วย จะส่งผลให้เตาเผาที่ 1 ไม่มีความคุ้มค่าในการลงทุน อันเนื่องมาจากเตาเผาที่ 1 มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่สูง เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม สำหรับเตาเผาที่ 2 และ เตาเผาที่ 3 ยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยในภาพรวมของโครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิลดลงเหลือ 2,715,957,030.69 บาท อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการเท่ากับร้อยละ 30.07 และมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับ 2.59 โดยระยะเวลาคืนทุนยาวนานขึ้นเป็น 3 ปี 4 เดือน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6 และกราฟแสดงการเปรียบเทียบ NPV และ IRR ของแต่ละเตาเผาแสดงดังภาพที่ 4

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

รายการ	เตาเผาที่ 1	เตาเผาที่ 2	เตาเผาที่ 3	รวมทั้งโครงการ
มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (PVC), (บาท)	581,000,000.00	792,000,000.00	330,000,000.00	1,703,000,000.00
มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ (PVB), (บาท)	537,070,682.04	2,615,126,103.48	1,266,760,245.17	4,418,957,030.69
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	(43,929,317.96)	1,823,126,103.48	936,760,245.17	2,715,957,030.69
อัตราผลตอนแทนภายในของโครงการ (IRR), (ร้อยละ)	5.56	33.83	55.11	30.07
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR), (เท่า)	0.92	3.30	3.84	2.59
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	7.4	3.1	1.7	3.3
สัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (TSR), (ร้อยละ)	30.44	31.48	33.24	31.92

ภาพที่ 4 กราฟแสดงการเปรียบเทียบ NPV และ IRR ทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละเตาเผา
ที่มา: บริษัทกรณีศึกษา (2568)

ในการศึกษาครั้งนี้ยังได้วิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ ในกรณีที่ปัจจัยทางด้านต้นทุนของโครงการเปลี่ยนแปลงไปในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

กรณีที่ 1 ได้กำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเชื้อเพลิงทางเลือกปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 พบว่า เตาเผาที่ 1 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ ทั้งการวิเคราะห์การด้านการเงินและด้านเศรษฐศาสตร์ นั่นแสดงให้เห็นว่า เตาเผาที่ 1 ไม่มีความสามารถในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนค่าเชื้อเพลิงที่สูงขึ้น ในขณะที่เตาเผาที่ 2 และเตาเผาที่ 3 ยังคงให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงการ พบว่าโครงการยังคงให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิในด้านการเงินและเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 2,117,337,873.32 บาท และ 1,614,677,463.87 บาทตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ของโครงการ ในกรณีที่ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเชื้อเพลิงทางเลือกปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

ผลการวิเคราะห์ทางด้านการเงิน				
รายการ	**เตาเผาที่ 1**	**เตาเผาที่ 2**	**เตาเผาที่ 3**	**รวมทั้งโครงการ**
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	(186,839,482.49)	1,659,198,786.25	644,978,569.55	2,117,337,873.32
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	9.6	3.2	1.8	3.5
ผลการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์				
รายการ	**เตาเผาที่ 1**	**เตาเผาที่ 2**	**เตาเผาที่ 3**	**รวมทั้งโครงการ**
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	(319,270,101.93)	1,491,448,616.70	442,498,949.10	1,614,677,463.87
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	N/A*	3.3	2.0	3.7

หมายเหตุ: *N/A หมายถึง ไม่สามารถคำนวณได้

กรณีที่ 2 เมื่อกำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนปรับเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 พบว่า เตาเผาที่ 1 ยังคงให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในด้านการเงิน แต่เมื่อพิจารณาในด้านเศรษฐศาสตร์ พบว่าให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ ในขณะที่ เตาเผาที่ 2 และเตาเผาที่ 3 ยังคงให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าทั้งในด้านการเงินและเศรษฐศาสตร์ โดยในภาพรวมของโครงการ ยังคงมีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิในด้านการเงินเท่ากับ 2,971,465,174.74 บาท และมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิในด้านเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 2,468,804,765.29 บาท รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ของโครงการ ในกรณีที่ค่าใช้จ่ายในการลงทุนปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

ผลการวิเคราะห์ทางด้านการเงิน				
รายการ	**เตาเผาที่ 1**	**เตาเผาที่ 2**	**เตาเผาที่ 3**	**รวมทั้งโครงการ**
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	4,182,178.64	1,875,935,231.23	1,091,347,764.87	2,971,465,174.74
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	7.3	3.2	1.7	3.4
ผลการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์				
รายการ	**เตาเผาที่ 1**	**เตาเผาที่ 2**	**เตาเผาที่ 3**	**รวมทั้งโครงการ**
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), (บาท)	(128,248,440.80)	1,708,185,061.68	888,868,144.42	2,468,804,765.29
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	9.4	3.4	1.8	3.6

ในกรณีที่ 3 ซึ่งพิจารณาในด้านของสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่ต่ำที่สุดทำให้โครงการมี NPV เท่ากับศูนย์ กล่าวคือ สัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่ต่ำที่สุดที่ยังคงทำให้โครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุน พบว่า เตาเผาที่ 1 สัดส่วนเชื้อเพลิงทางเลือกที่ต่ำที่สุดที่ทำให้โครงการมี NPV เท่ากับศูนย์ อยู่ที่ร้อยละ 27.55 ในขณะที่เตาเผาที่ 2 และ เตาเผาที่ 3 อยู่ที่ร้อยละ 11.52 และ 9.84 ตามลำดับ โดยในเตาเผาที่ 1 มีสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกขั้นต่ำที่สูงเมื่อเทียบกับเตาเผาอื่น ๆ เนื่องจากมีเงินลงทุนที่สูง มีกำลังการผลิตที่ต่ำ ทำให้จำเป็นต้องการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในปริมาณมาก เพื่อลดรายจ่ายค่าเชื้อเพลิงถ่านหินให้ได้มากที่สุด รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สัดส่วนเชื้อเพลิงทางเลือกที่ต่ำที่สุด ที่ทำให้ NPV มีค่าเท่ากับศูนย์

รายการ	**เตาเผาที่ 1**	**เตาเผาที่ 2**	**เตาเผาที่ 3**	**รวมทั้งโครงการ**
สัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (TSR), (ร้อยละ)	27.55	11.52	9.84	13.86
ระยะเวลาคืนทุน (PB), (ปี)	7.3	10.0	7.1	9.2

อภิปรายผล

การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์ สามารถช่วยลดต้นทุนทางด้านเชื้อเพลิงในภาพรวมลงได้อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเชื้อเพลิงทางเลือกส่วนใหญ่มักเป็นของเสียหรือผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมอื่น ที่ปกติจะไม่ถูกนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงโดยตรง ทำให้มีต้นทุนที่ต่ำกว่าเชื้อเพลิงฟอสซิล และในเชื้อเพลิงบางประเภท โรงงานผู้ผลิตปูนซีเมนต์อาจได้รับค่าตอบแทนในการรับกำจัดของเสีย เช่น การรับกำจัดขยะอันตรายหรือของเสียจากอุตสาหกรรมอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุตา กุ๋ยมาเมือง (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์ของโครงการผลิตไฟฟ้าโดยใช้ก๊าซชีวภาพจากการฝังกลบ โดยเปรียบเทียบระหว่างกรณีที่บริษัทดำเนินการรับกำจัดขยะและผลิตไฟฟ้า และกรณีที่บริษัทดำเนินการผลิตไฟฟ้าเพียงอย่างเดียว พบว่าในกรณีที่บริษัทดำเนินการรับกำจัดขยะและผลิตไฟฟ้านั้น โครงการให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าทั้งด้านการเงินและเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากบริษัทได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการรับกำจัดขยะ รวมไปถึงยังช่วยลดก๊าซเรือนกระจกจากการจัดการขยะมูลฝอยลงได้ ในขณะที่กรณีที่บริษัทดำเนินการผลิตไฟฟ้าเพียงอย่างเดียว พบว่า ไม่มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนทั้งทางด้านการเงินและเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากบริษัทต้องจัดหาเชื้อเพลิงจากภายนอกเข้ามา ทำให้มีต้นทุนในการผลิตไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ มานะชัย พงศ์ประภัสร (2554) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการของเสียเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงทางเลือกในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ พบว่า การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกส่วนใหญ่มีต้นทุนที่ต่ำกว่าเชื้อเพลิงถ่านหิน รวมไปถึงเชื้อเพลิงทางเลือกบางประเภทได้รับค่าธรรมเนียมในการกำจัด โดยต้นทุนด้านเชื้อเพลิงของการผลิตจะลดลงตามปริมาณการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่มากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนโดยรวมของการผลิตปูนซีเมนต์ลดลงไปด้วย ดังนั้น หากพิจารณาในด้านของการลงทุน พบว่าการลงทุนในเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูงจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าการลงทุนในเตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำ เนื่องจากเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูงจะมีการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินในปริมาณที่มากตามไปด้วย เมื่อมีการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกเข้ามาทดแทน จึงสามารถลดเชื้อเพลิงถ่านหินลงได้มากกว่าเมื่อเทียบกับเตาเผาที่มีขนาดเล็ก โดยแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสำหรับเตาเผาที่มีขนาดเล็ก สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การควบคุมค่าใช้จ่ายในการลงทุนไม่ให้สูงเกินไปและเลือกใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่มีต้นทุนต่อหน่วยความร้อนต่ำ นอกจากนี้การเพิ่มสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกสำหรับเตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำ จะยิ่งช่วยเพิ่มผลตอบแทนให้กับโครงการได้

ในด้านของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทกากของเสียอุตสาหกรรมมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิมากกว่าการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างถ่านหิน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ กากของเสียอุตสาหกรรมมักมีองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น พลาสติก สารอินทรีย์ที่มีโครงสร้างซับซ้อน หรือสารที่มีคาร์บอนสูง นอกจากนี้กากของเสียอุตสาหกรรมบางประเภทอาจเกิดการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ มีเทน หรือสารอินทรีย์ระเหยอื่นที่มีศักยภาพในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หลายเท่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภิส ตันเต็มทรัพย์ และคณะ (2551) ที่ได้ศึกษาและประเมินความเหมาะสมของเชื้อเพลิงทางเลือกที่ใช้ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ โดยใช้หลักการบัญชีสิ่งแวดล้อมและการประเมินวงจรชีวิต โดยทำการเปรียบเทียบผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการผลิตปูนซีเมนต์โดยใช้เชื้อเพลิงลิกไนต์ และเชื้อเพลิงทางเลือกจากกากของเสียอุตสาหกรรม 7 ชนิด พบว่าผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์มีมากกว่าการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ การกำจัดของเสียในเตาเผาปูนซีเมนต์มีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมากกว่าการกำจัดของเสียโดยการฝังกลบ ทั้งนี้ใช้เชื้อเพลิงทางเลือกจะช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงถ่านหิน ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงประเภทใช้แล้วหมดไปลงได้ และเป็นการลดของเสียที่จะนำไปเผาและฝังกลบได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในการผลิตปูนซีเมนต์นั้นมีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยเฉพาะการลงทุนในเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง ซึ่งมีการใช้เชื้อเพลิงถ่านหินในปริมาณที่มากตามไปด้วย ในขณะที่การเลือกประเภทของเชื้อเพลิงทางเลือกที่จะนำมาใช้มีความสำคัญอย่างมาก โดยต้องพิจารณาเชื้อเพลิงที่มีต้นทุนต่อหน่วยความร้อนต่ำที่สุด ในกรณีที่เชื้อเพลิงชนิดนั้นได้รับค่าธรรมเนียมในการรับกำจัด จะส่งผลให้โครงการ

เกิดผลประโยชน์สุทธิจากการใช้เชื้อเพลิงดังกล่าว ในขณะที่เมื่อพิจารณาในด้านผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก พบว่าการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทกากของเสียอุตสาหกรรม มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงกว่าการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างถ่านหิน ในขณะที่การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทชีวมวลสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นในการเลือกใช้เชื้อเพลิงทางเลือก โรงงานควรมุ่งเน้นไปที่การใช้เชื้อเพลิงทางเลือกประเภทชีวมวลเป็นหลัก แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า การลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกในกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์มีความคุ้มค่าในเชิงการเงินอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีของเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง เช่น เตาเผาที่ 2 และ 3 ซึ่งสามารถลดต้นทุนด้านเชื้อเพลิงได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 3,218,617,440.14 บาท อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) เท่ากับร้อยละ 32.92 และมีระยะเวลาคืนทุนสั้นเพียง 3 ปี 1 เดือน ในขณะที่เตาเผาที่ 1 แม้จะให้ผลตอบแทนที่น้อยกว่า แต่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่คุ้มค่าต่อการลงทุนเมื่อพิจารณาเฉพาะในมิติเชิงการเงิน

เมื่อพิจารณาความคุ้มค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยรวมผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณก๊าซเรือนกระจก พบว่าโครงการยังคงมีความคุ้มค่าโดยรวม โดยเฉพาะในเตาเผาที่ 2 และ 3 อย่างไรก็ตาม เตาเผาที่ 1 เริ่มแสดงให้เห็นถึงความไม่คุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์ อันเนื่องมาจากเตาเผาที่ 1 มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่สูงเมื่อเทียบกับขนาดกำลังการผลิต และเมื่อมีการพิจารณาผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นร่วมด้วย ส่งผลให้เตาเผาที่ 1 มีต้นทุนผันแปรที่สูงขึ้นจนทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความอ่อนไหวยังชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ เมื่อต้นทุนของโครงการเปลี่ยนแปลงไป เตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำจะมีความสามารถในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนได้ต่ำกว่า และมีโอกาสเผชิญกับภาวะขาดทุนได้ นอกจากนี้ ในด้านของสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกที่ต่ำที่สุดที่ทำให้โครงการยังคงคุ้มค่า พบว่าเตาเผาที่ 1 ซึ่งเป็น

เตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำที่สุด จำเป็นต้องใช้เชื้อเพลิงทางเลือกถึงร้อยละ 27.55 ในขณะที่เตาเผาที่ 2 และ เตาเผาที่ 3 ซึ่งเป็นเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง ต้องใช้เชื้อเพลิงทางเลือกเพียงร้อยละ 11.52 และ 9.84 ตามลำดับ เพื่อให้โครงการยังมีความคุ้มค่าในการลงทุน

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การนำเชื้อเพลิงทางเลือกมาใช้ในกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์ มีความเป็นไปได้ทั้งในเชิงเทคนิคและในเชิงของความคุ้มค่าในด้านการเงินและเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง ซึ่งจะสามารถลดต้นทุนเชื้อเพลิงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการ

1.1 การตัดสินใจลงทุนควรมุ่งเน้นไปที่เตาเผาที่มีกำลังการผลิตสูง เนื่องจากสามารถลดค่าใช้จ่ายค่าเชื้อเพลิงถ่านหินได้มากกว่าเมื่อเทียบกับเตาเผาที่มีกำลังการผลิตต่ำ ซึ่งจะทำให้โครงการได้ประโยชน์จากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือกมากกว่า และจะส่งให้โครงการมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่สูงขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าเตาเผาที่มีขนาดเล็กแม้จะมีความคุ้มค่าในทางการเงิน แต่เมื่อพิจารณาถึงความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนต่าง ๆ รวมไปถึงเมื่อมีการนำผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นมาพิจารณาจะทำให้เตาเผาดังกล่าวเผชิญกับภาวะขาดทุน

1.2 การพิจารณาเลือกประเภทของเชื้อเพลิงทางเลือก นอกจากต้นทุนต่อหน่วยความร้อนที่ต้องพิจารณาแล้วนั้น ควรให้ความสำคัญกับผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจกลายเป็นต้นทุนทางอ้อมแก่สังคมในอนาคต หากภาครัฐมีการบังคับใช้นโยบายหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมากขึ้น เช่น การซื้อขายคาร์บอนเครดิตภาคบังคับหรือการจัดเก็บภาษีคาร์บอน รวมไปถึงโครงการอาจต้องมีการลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันและลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพิจารณาด้านคุณภาพของเชื้อเพลิงทางเลือกร่วมด้วย เนื่องจากเชื้อเพลิงทางเลือกส่วนใหญ่มักมีจุดด้อยในด้านคุณภาพ รวมไปถึงคุณสมบัติทางเคมีต่าง ๆ เช่น ความชื้นสูง การปนเปื้อนของคลอรีนหรือโลหะหนัก รวมไปถึงค่าความร้อนที่ไม่คงที่ ซึ่งเชื้อเพลิงเหล่านี้จะถูกเผารวมไปกับวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตปูนซีเมนต์ เช่น หินปูนและหินดินดาน ทำให้ต้องใช้วัตถุดิบหลักที่คุณภาพสูงมากขึ้น เพื่อชดเชยกับคุณภาพของเชื้อเพลิงทางเลือก ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณสำรองของวัตถุดิบลดน้อยลง และอาจส่งผลทำให้อายุของโครงการสั้นลง

2.2 ในการศึกษาครั้งนี้ อาศัยวิธีการคำนวณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยใช้อ้างอิงข้อมูลจาก คู่มือการจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร โดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก และใช้ข้อมูล Emission Factor จาก 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2019) ซึ่งไม่ได้มีการตรวจวัดปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจริงจากกระบวนการผลิต ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่มีความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการตรวจวัดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงของเชื้อเพลิงทางเลือกแต่ละประเภท เพื่อดูถึงปริมาณการเปลี่ยนแปลงของปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก

เอกสารอ้างอิง

เนตรนภิส ตันเต็มทรัพย์, ฉัตรเพชร ยศพล และ เหมือนจิตต์ วิเชฏฐะพงษ์. (2551). *การประเมินความเหมาะสมของเชื้อเพลิงทางเลือกที่ใช้ในอุตสาหกรรมซีเมนต์ โดยใช้หลักการบัญชีสิ่งแวดล้อมและการประเมินวงจรชีวิต* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

มานะชัย พงศ์ประภัสร. (2554). *การจัดการของเสียเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงทางเลือกในอุตสาหกรรมผลิตปูนซีเมนต์*. (วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2567). *สถานการณ์และแนวโน้มปริมาณการผลิตปูนซีเมนต์ของประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/4Mjb8.

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก. (2559). *ศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในประเทศไทย*. สืบค้นจาก http://conference.tgo.or.th/download/tgo_or_th/Article/2016/Ariticle_MA%20plan_Cement_Final.pdf.

_____. (2568). *รายงานสถานการณ์และแนวโน้มตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจประเทศไทยปี 2567*. สืบค้นจาก https://carbonmarket.tgo.or.th/download.php?download=Mzk=.

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2019). *2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories*. Retrieved from https://www.ipcc.ch/report/2019-refinement-to-the-2006-ipcc-guidelines-for-national-greenhouse-gas-inventories.

International Energy Agency. (2023). *Global Status of Cement Industry Report 2023*. Retrieved from https://iea.blob.core.windows.net/assets/d7e6b848-6e96-4c27-846e-07bd3aef5654/THEBREAKTHROUGHAGENDAREPORT2023.pdf.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 347-356.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Effects of Socratic Questioning on Analytical Reading of Thai Literature Among Grade 8 Students

Kawisara Petchdee[1*] and Petch Wijitnawin[2]

[1] *Master of Education, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[2] *Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: 6312610015@rumail.ru.ac.th*

ABSTRACT

This research aimed to evaluate the effects of using the Socratic questioning method on students' analytical reading ability in literature by comparing the mean scores before and after the implementation of the Socratic questioning-based instructional approach. The target population consisted of 43 Grade 8 students from a single classroom at a secondary school in Lopburi Province, enrolled in the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected using purposive sampling. The research instruments included: (1) twelve lesson plans employing the Socratic questioning method, each lasting one 50-minute class period, and (2) a multiple-choice test with four options, consisting of 30 items designed to measure analytical reading ability in literature. Data were collected over a period of four weeks, with three class sessions per week. The data were analyzed using content validity, mean, standard deviation, and a dependent t-test. The findings revealed that the post-test scores of the students who received instruction using the Socratic questioning method were significantly higher than their pre-test scores, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Socratic Questioning Method, Analytical Reading Ability Regarding Thai Literature, Grade 8 Secondary School Students

Received: 22 June 2025;
Revised: 11 August 2025;
Accepted: 13 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กวิสรา เพชรดี[1*] และ เพชร วิจิตรนาวิน

[1] *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: 6312610015@rumail.ru.ac.th*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการนำวิธีการสอนที่ใช้การตั้งคำถามแบบโสเครติสไปใช้ในการเรียนการสอน ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีจำนวน 43 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส จำนวน 12 แผน แผนละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที (2) แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ซึ่งเป็นปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ dependent t-test ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส, ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของผู้คนมาอย่างยาวนาน การอ่านไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถเข้าถึงความรู้ที่บันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ หากยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ เชื่อมโยงแนวคิด และถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ลักษณะของการอ่านก็ได้เปลี่ยนแปลงตามไป จากเดิมที่เน้นเพียงการถอดรหัสสัญลักษณ์เพื่อให้สามารถอ่านออกเสียงหรือเข้าใจเนื้อหาในระดับพื้นฐาน กลับกลายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้น ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการกลั่นกรองข้อมูล วิเคราะห์ข้อเท็จจริง เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ และตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณต่อเนื้อหาที่อ่านอยู่ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่เรียกกันว่า “การอ่านเชิงวิเคราะห์” ดังที่ สายใจ ทองเนียม (2560) และชลธิดา หงษ์เหม (2560) กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นการอ่านที่ลึกซึ้งกว่าการอ่านทั่วไป เพราะไม่ได้หยุดอยู่แค่ความเข้าใจระดับถ้อยคำหรือประโยค แต่เป็นการเข้าใจความหมายในระดับแนวคิด โครงสร้าง และเจตนารมณ์ของผู้เขียน ผู้อ่านจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค แนวคิดหลักและแนวคิดรอง การใช้ภาษา และบริบทที่แวดล้อมเนื้อหานั้น ๆ เพื่อประเมินข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือเพียงใด มีมุมมองหรืออคติแอบแฝงอยู่หรือไม่ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ต่อยอดในสถานการณ์จริงได้หรือไม่ (ธีระพล แก้วคำจันทร์, 2564) ทักษะเหล่านี้จึงนับเป็นทักษะทางปัญญาที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยข้อมูลหลากหลาย ทั้งในเชิงคุณภาพและเจตนา ส่วนในด้านการจัดการเรียนรู้อย่างวิชาภาษาไทย “วรรณคดี” ถือเป็นประเภทของเนื้อหาที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างยิ่ง โดยวรรณคดีไทยมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น ทั้งในเชิงภาษาที่ลุ่มลึก การใช้โวหารเปรียบเปรย ฉันทลักษณ์ที่ประณีต

และการซ่อนนัยสำคัญไว้ในบทประพันธ์ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องใช้ทักษะทางความคิดอย่างรอบด้านในการตีความ ทำความเข้าใจ และแยกแยะประเด็นทางอารมณ์ จริยธรรม หรือสังคมที่แฝงอยู่ในเรื่องได้อย่างเหมาะสม วรรณคดีไม่ได้ให้เพียงความงามทางภาษา แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ความเชื่อเรื่องกรรมและเวร การเมือง การปกครอง หรือ แม้แต่ปัญหาทางสังคมในเชิงเปรียบเทียบกับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะกำหนดอย่างชัดเจนในสาระที่ 5 เรื่องวรรณคดีและวรรณกรรม ว่าผู้เรียนควรมีความสามารถในการ “เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดีอย่างเห็นคุณค่าและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนไม่น้อยยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจวรรณคดีเชิงลึก ไม่สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักของเรื่องได้ และไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเนื้อเรื่องหรือครูผู้สอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาดังกล่าว อาจรวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงยึดติดกับการบรรยาย การเน้นท่องจำการตีความตามคำเฉลย มากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย (ดวงมน จิตร์จำนงค์, 2566)

อนึ่ง จากการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยได้สอนด้วยตนเองพบว่า ปัญหาของผู้เรียนจำนวนมากยังไม่สามารถตั้งคำถามต่อเนื้อหาที่อ่านได้ด้วยตนเอง ไม่สามารถแสดงเหตุผลรองรับความคิดเห็นและมักเงียบเมื่อถูกถามความเห็นต่อวรรณคดี เป็นเพราะผู้เรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่อ่านอย่างแท้จริง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาที่ครูจะต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง หนึ่งในแนวทางที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและมองเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาผู้เรียนได้ คือ “วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส” (Socratic Questioning) ซึ่งเป็นเทคนิคที่เน้นการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ทบทวนความเข้าใจของตนเอง และกล้าตั้งคำถามต่อความรู้ที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์ (Al-Darwish, 2012; Akinde, 2015; Paul, R., & Elder, L., 2006) การตั้งคำถามแบบโสเครติสไม่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้คำตอบที่ถูกต้องในทันที แต่เป็นการเปิดพื้นที่ทางปัญญาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม อภิปราย แลกเปลี่ยน และพัฒนาความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่าง ๆ พบว่า การที่ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกฝนในลักษณะนี้มักมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ดีขึ้น สามารถมองเห็นความหลากหลายของมุมมอง และแสดงออกอย่างมีเหตุผลและมีความมั่นใจมากขึ้น (Toledo, 2015) นอกจากนี้ วิธีการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดโดยไม่ถูกตัดสิน และจากงานวิจัยต่างประเทศหลายฉบับ พบว่าการตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ การอภิปราย และการเข้าใจวรรณกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sahamid, 2016) ทั้งในรายวิชาด้านภาษา คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (สุนิสา บุญมา, 2563; นฤกวิน วัฒนรัตน์, 2565; วรินทร สิริพงษณภัทร และคณะ, 2567; ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์, 2564) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของรายวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาโดยตรงถึงผลของการนำวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมาใช้ร่วมกับการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของการใช้วิธีการ ตั้งคำถามแบบโสเครติสต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยบริบทการศึกษานี้อยู่ในสถานศึกษามัธยมศึกษาของจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายทั้งด้านทักษะการอ่านและกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนตามที่พบจากการสังเกตการณ์จริงในชั้นเรียนของผู้วิจัย การศึกษานี้จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในบริบทดังกล่าวให้มีความลึกซึ้งและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างต้นแบบวิธีการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่ศึกษา และขยายผลสู่การพัฒนาวิธีการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ ที่เน้นทักษะความคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental research design) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเพียงกลุ่มเดียว และไม่มีกลุ่มควบคุม (Creswell & Guetterman, 2019) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองมีการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 43 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง (experimental group) ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้คะแนนทดสอบการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ต่ำกว่าพอใช้มากที่สุดในระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ 55.81 ซึ่งนับว่าเป็นห้องที่ควรพัฒนาเรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างเร่งด่วน (Creswell & Guetterman, 2019)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มทดลองโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส จำนวน 12 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลจำนวน 4 สัปดาห์ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการสอน ขั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส (ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นคำถามเพื่อเปิดความคิด ขั้นคำถามเพื่อให้สร้างความเข้าใจแจ่มชัด ขั้นคำถาม เพื่อขบคิดความแจ่มชัดนั้นให้เกิดเป็นมโนทัศน์ ขั้นคำถามเพื่อแสวงหาสมมุติฐานอื่นหรือก่อให้เกิดสมมุติฐาน ขั้นคำถาม เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมุติฐานนั้น ขั้นคำถามเพื่อขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ ขั้นคำถามเพื่อให้อนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นและขั้นคำถามเพื่อพิสูจน์คำจำกัดความ) และขั้นสรุปและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

หลังจากออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และนำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน ทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 47 คน ผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนบางคนยังสับสนกับคำถามในการตีความและวิเคราะห์สาระสำคัญ (theme) ของวรรณคดี ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยปรับถ้อยคำที่ใช้ในการตั้งคำถามให้เข้าใจง่าย และยกตัวอย่างการวิเคราะห์วรรณคดีตามแนวคิดที่ปรากฏในวรรณคดี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ่านวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น

2.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ประกอบด้วยการประเมินความสามารถในการอ่านระดับการตีความ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และระดับการประเมินและตัดสินคุณค่าของเรื่องที่อ่าน จากนั้นนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หลังจากนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเรื่องภาษาให้กระชับ มีความชัดเจน ตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 47 คน ผลการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยพบว่าแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.75 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.53 ถึง 0.74 และค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.57

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสจะมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยโดยจัดทำหนังสือขออนุญาต เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยภาย ในโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลของโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่าง เป็นความลับโดยไม่ระบุชื่อของผู้เรียนทุกคนและชื่อจริงของโรงเรียน (Creswell & Guetterman, 2019; Thomas, G, 2017)

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามก่อนเรียนในแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้เวลา 30 นาที

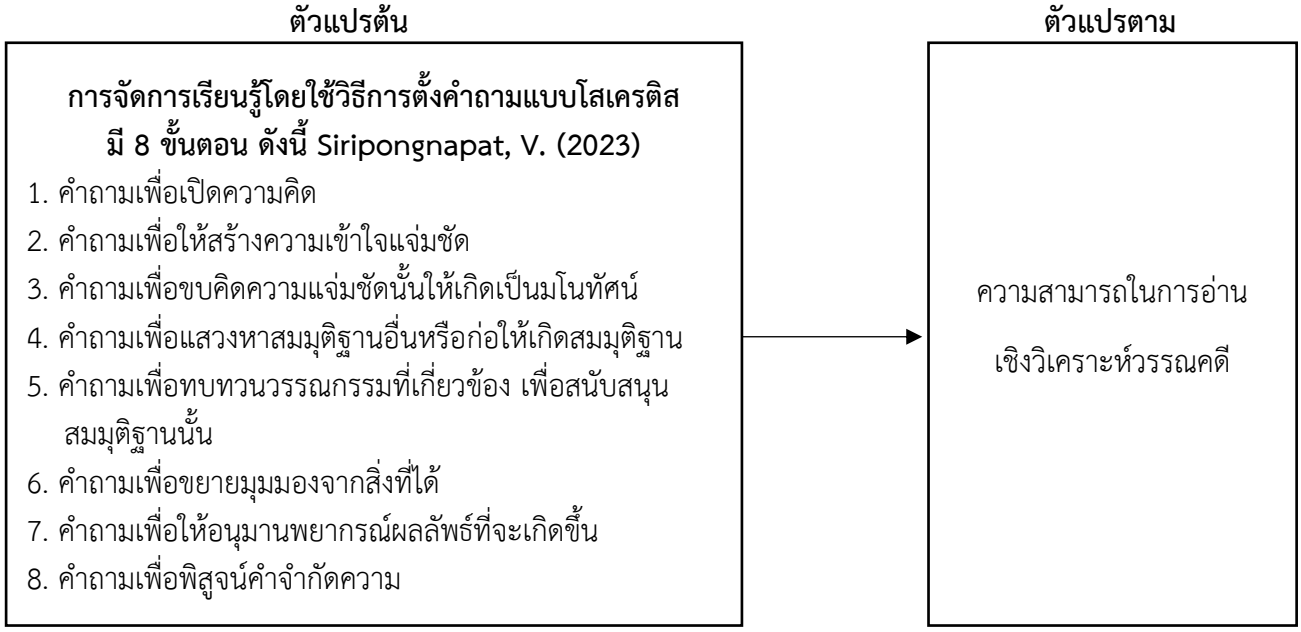
4.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแผนที่กำหนด โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2.1 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน แผนละ 50 นาที ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ

4.4 เมื่อจัดการเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามหลังเรียนในแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้เวลา 30 นาที

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นโดยพิจารณา คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลอง โดยตรวจสอบสมมติฐานการแจกแจงแบบปกติ ของคะแนนความแตกต่าง (difference scores) ด้วยการวิเคราะห์ค่า ความเบ้และความโด่ง รวมทั้งใช้การทดสอบ Kolmogorov-Smirnov ตามคำแนะนำของ Cohen et al. (2018) ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนดังกล่าวมีการแจกแจงแบบปกติ จึงสามารถใช้สถิติ t-test for dependent samples ได้อย่างเหมาะสม จากนั้นจึงวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS Statistics 21.0 เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส

ช่วงเวลา	จำนวนนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ค่า t	Sig.
ก่อนการทดลอง	43	15.40	3.81	-10.54	.000*
หลังการทดลอง	43	19.37	2.92		

หมายเหตุ: *P<0.05

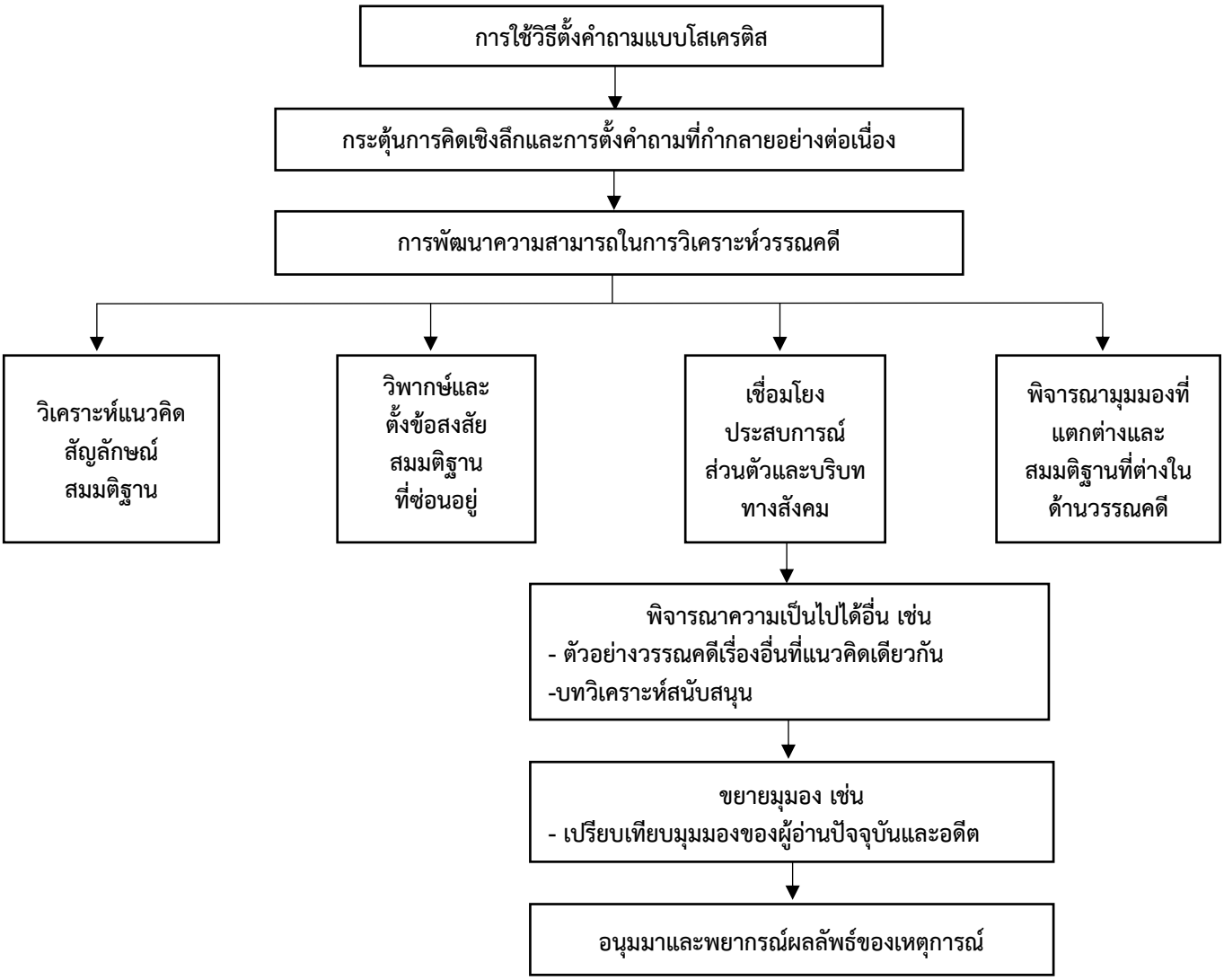
ตารางที่ 1 ข้างต้นนี้แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมีคะแนนความสามารถในการอ่านวรรณคดี หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส ผลการวิจับพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นหมายความว่าผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงขึ้น เนื่องจากการได้ฝึกการเดาความหมายของคำศัพท์จากบริบทและการตีความศัพท์และสำนวน ไม่ใช่เพียงการแปลความหมายตามตัวอักษร แต่เป็นการเข้าใจสิ่งที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำเหล่านั้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล จะช่วยส่งเสริมทักษะนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครูนำเครื่องมือทางปัญญาอย่าง “คำถามแบบโสเครติส” (Socratic Questioning) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดี คำถามลักษณะนี้ไม่ได้มุ่งหวังคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว หากแต่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา คิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และเชื่อมโยงข้อมูลเก่ากับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ กระบวนการนี้ช่วยพัฒนาการคิดระดับสูง และก่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะของผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivist learning) ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่เริ่มมีบทบาทในการกลั่นกรองข้อมูล แปลความหมาย และจัดระบบความเข้าใจด้วยตนเอง จากการศึกษาของ Akinde (2015) พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการฝึกฝนผ่านคำถามเชิงลึก มีแนวโน้มที่จะเข้าใจแนวคิดนามธรรมและตีความเนื้อหาซับซ้อนได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำถามโสเครติสไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือกระตุ้นการคิด แต่ยังช่วยเปิดมุมมองใหม่ ๆ ต่อเนื้อหาด้วย ทั้งนี้ เมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับคำศัพท์หรือสำนวนที่ไม่คุ้นเคย การตั้งคำถามเพื่อหาความหมายจากบริบทก็กลายเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก เพราะผู้เรียนจะเริ่มวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธี “อ่านระหว่างบรรทัด” ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอ่านเชิงวิเคราะห์ ไม่เพียงแต่คำถามเท่านั้นที่มีบทบาทสำคัญ แต่บรรยากาศในห้องเรียนก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าว (Al-Darwish, 2012; Toledo, 2015) กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียนว่าเป็นตัวเร่งให้เกิด “การฟัง” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงรับฟังผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนความคิดของตนเองอย่างมีโครงสร้าง การที่มีครูเป็นผู้ชี้นำผ่านคำถามเชิงวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้จากกันและกัน สังเกตความแตกต่างของมุมมอง และปรับวิธีคิดของตนให้รอบคอบยิ่งขึ้นสอดคล้องกับ King, A. (1995) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดลึกไปถึงระดับการวิเคราะห์เนื้อหา ไม่ใช่เพียงแค่จดจำข้อมูล เมื่อผู้เรียนต้องตอบคำถามที่ต้องอาศัยการใช้เหตุผล และการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนมากขึ้น และสามารถอธิบายเหตุผลของตนได้อย่างเป็นระบบและชัดเจน จะเห็นได้ว่า การใช้คำถามโสเครติสไม่ได้เป็นเพียง

เทคนิคการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวข้ามพฤติกรรมการอ่านแบบผิวเผิน ไปสู่การเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการที่สอดรับกับการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี พบว่า การใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงลึก วิพากษ์ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวและบริบททางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการตั้งคำถามที่ท้าทายและต่อเนื่อง ตามลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของ Paul & Elder (2006) ที่ชี้ว่า Socratic Questioning ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการ ท้าทายสมมติฐานและขยายขอบเขตความคิดของผู้เรียน คือ นักเรียนเริ่มคิดและทำความเข้าใจเนื้อหาวรรณคดีในเบื้องต้น ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์เจาะลึกแนวคิด สัญลักษณ์ และสมมติฐานที่ซ่อนอยู่ ในเนื้อหาวรรณคดี รวมถึงพิจารณาความเป็นไปได้อื่น ๆ หรือมุมมองที่แตกต่างจากแนวคิดและสมมติฐานที่ซ่อนอยู่ ในวรรณคดี เช่น มีตัวอย่างในวรรณกรรมเรื่องอื่นที่สะท้อนแนวคิดเดียวกันนี้หรือไม่ หรือหาบทวิเคราะห์อื่น ๆ มาสนับสนุนแนวคิด และขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ เช่น หากผู้อ่านในยุคปัจจุบันอ่านวรรณคดีเรื่องนี้

จะเข้าใจในมุมมองเดียวกับผู้อ่านในอดีตหรือไม่ ร่วมถึงพิจารณามุมมองต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ของตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องเพื่อพิสูจน์แนวคิดหรือประเด็นสำคัญในวรรณคดี

สรุปผลการวิจัย

ผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีหลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีขั้นตอนและกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีนั้นครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านวรรณคดี เน้นวรรณคดีที่มีเนื้อหาลึกซึ้งและสอดแทรกคติสอนใจ ฝึกฝนให้ผู้เรียนจับประเด็นสำคัญ ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและตั้งคำถามเชิงลึกและประเมินผลจากกระบวนการคิดและการแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนและกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแค่เข้าใจเนื้อหาวรรณคดี แต่ยังสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสในหน่วยการเรียนอื่น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีลำดับขั้นตอนในแต่ละขั้นที่ต้องใช้เวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายและประกอบด้วยเหตุผลจากการตอบคำถาม และการอภิปรายในชั้นเรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรกำหนดระยะเวลาในการทำแต่ละกิจกรรมและแจ้งให้นักเรียนทราบเป็นระยะ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนควรจัดอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ในรายวิชาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสไปใช้ในการอ่านเชิงวิเคราะห์กับนักเรียนชั้นอื่น ๆ เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ทำให้ผลการวิจัยมีข้อจำกัด ดังนั้นหากมีการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการสุ่ม (randomization) กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นผู้เรียนทั้งระดับและนำมาจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อศึกษาผลต่อไป

2.2 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ หรือ การอ่านประเภทอื่น ๆ ได้

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสกับวิธีการสอนอื่น เช่น การใช้แผนผังความคิด หรือการอภิปราย แบบ CIRC เพื่อเปรียบเทียบผลต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ดวงมน จิตร์จำนงค์. (2566). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ปทุมธานี: เดอะบุกส์พลัส.

ธีระพล แก้วคำจันทร์. (2564). *การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

นฤกวิน วัฒนรัตน์. (2565). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติส เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (การศึกษาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

วรินทร สิริพงษ์ณภัทร, สุภัทรา อิ่มทรัพย์, เทวินทร์ พูลพิพัฒน์, ศุภาพิชญ์ ฝ่ายเดช, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และ อธิกมาส มากจุ้ย. (2567). เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22*(1), 21-36.

ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์. (2564). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สายใจ ทองเนียม. (2560). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุนิสา บุญมา. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

Akinde, O. A. (2015). A pilot study of students' learning outcomes using didactic and Socratic instructional methods: An assessment based on Bloom's taxonomy. *Educational Research and Reviews, 10*(21), 2821–2833.

Al-Darwish, S. (2012). The Role of Teacher Questions and the Socratic Method in EFL Classrooms in Kuwait. *World Journal of Education, 2*(4), 76-84.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. (8th ed.). London: Routledge.

Creswell, J. W., & Guetterman, T. C. (2019). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative researc*h. (6th ed.). New York: Pearson Education.

King, A. (1995). Designing the instructional process to enhance critical thinking across the curriculum: Inquiring minds really do want to know. *Teaching of Psychology, 22*(1), 13–17.

Paul, R., & Elder, L. (2006). *The Thinker's Guide to the Art of Socratic Questioning*. California: Foundation for Critical Thinking Press.

Sahamid, H. (2016). Developing critical thinking through Socratic questioning: An action research study. *International Journal of Education & Literacy Studies, 4*(3), 62–72.

Thomas, G. (2017). *How to do your research project: a guide for students*. (3rd ed.). London: SAGE Publications.

Toledo, C. A. (2015). Dog bite reflections-Socratic questioning revisited. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, 27*(2), 275–279.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 357-372.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Professional Knowledge Operational Skills and Work Motivation Affecting The Quality of Tax Audit Performance of Revenue Auditors in Bangkok

Nalita Chaoworakul[1*] and Porntiwa Saengkhiew[2]

[1] *Master's degree students, Faculty of Accounting, Sripatum University, Thailand*

[2] *Faculty of Accountancy, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nalita.cha@spumail.net*

ABSTRACT

This research aimed to study (1) professional knowledge, (2) operational skills, and (3) work motivation in relation to the quality of tax audit performance among tax auditors in the Bangkok Metropolitan Area. The study employed a quantitative research approach, with a sample consisting of 343 tax auditors. A questionnaire was used as the data collection instrument. Data were analyzed using both descriptive statistics-percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics, including Pearson correlation analysis and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) Overall professional knowledge had a statistically significant positive impact on the quality of tax audit performance. However, accounting knowledge did not influence the timeliness aspect or stakeholder satisfaction. 2) Overall operational skills also had a statistically significant positive effect on the quality of tax audit performance. However, auditing skills did not influence timeliness, organizational goal achievement, or stakeholder satisfaction. Additionally, information technology skills did not affect stakeholder satisfaction. 3) Overall work motivation had a statistically significant positive effect on the quality of tax audit performance. Nevertheless, career advancement motivation did not influence timeliness, workplace environment motivation did not affect organizational goal achievement or stakeholder satisfaction, and achievement motivation did not affect stakeholder satisfaction.

Keywords: Professional Knowledge, Operational Skills, Work Motivation, The Quality of Tax Audit Performance

Received: 12 July 2025;
Revised: 4 September 2025;
Accepted: 14 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ณลิตา เชาวรกุล[1*] และ พรทิวา แสงเขียว[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

[2] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nalita.cha@spumail.net*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี (2) ทักษะการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี (3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักตรวจสอบภาษี จำนวน 343 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้ทางวิชาชีพโดยรวมมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ความรู้การบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ทักษะการปฏิบัติงาน โดยรวมมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการตรวจสอบบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง และทักษะการปฏิบัติงานด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จของงาน ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ความรู้ทางวิชาชีพ, ทักษะการปฏิบัติงาน, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, คุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษี

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยรายได้ของภาครัฐแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ รายได้จากภาษีอากร รายได้จากรัฐพาณิชย์ รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ และรายได้จากการกู้ยืม โดยเฉพาะรายได้จากภาษีอากรซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศนั้นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ (กรมบัญชีกลาง, 2567) ซึ่งหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีอากร ได้แก่ กรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต โดยมีกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานที่มีสัดส่วนการจัดเก็บรายได้สูงสุดในแต่ละปี

กรมสรรพากรมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ โดยยึดหลักตามประมวลรัษฎากร ทั้งยังมีภารกิจในการกำกับดูแลให้ผู้เสียภาษีปฏิบัติตามกฎหมายภาษี ตรวจสอบการยื่นแบบแสดงรายการภาษีและชำระภาษี ให้คำแนะนำด้านภาษี รวมถึงการส่งเสริมความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีแก่ประชาชน (กรมสรรพากร, 2566) ในด้านโครงสร้างองค์กร กรมสรรพากรประกอบด้วยสำนักงานสรรพากรภาค 12 แห่ง สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 119 แห่ง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาอีก 850 สาขาทั่วประเทศ โดยกรุงเทพมหานครถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญ มีความหนาแน่นของธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้การจัดเก็บภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีความซับซ้อนและท้าทายมากกว่าพื้นที่อื่น และตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร คือ นักตรวจสอบภาษี มีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลการเสียภาษี ประเมินความเสี่ยงของการหลีกเลี่ยงภาษี และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีความโปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับเป้าหมายของกรมสรรพากร ทั้งนี้นักตรวจสอบภาษีอากรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาชีพ เช่น กฎหมายภาษีอากร กฎหมายบัญชี ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ ฉัตรเงิน และกุสุมา ดำพิทักษ์, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้นักตรวจสอบภาษีอากรจะมีองค์ความรู้และทักษะที่หลากหลาย แต่การปฏิบัติงานให้มีคุณภาพนั้นต้องอาศัยแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ความก้าวหน้าในวิชาชีพ ความท้าทายของงาน รวมถึงค่าตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งล้วนมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน เช่น ความถูกต้อง ความทันเวลา และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง (ฐิตาฉัตร แป้นดวงเนตร, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าว พบว่า ในอดีตมีการศึกษาเกี่ยวกับการตรวจสอบภาษีอากรมาบ้างแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งก่อน ๆ ยังมีขอบเขตที่จำกัดและไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญบางด้านที่อาจส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีอากรอย่างแท้จริงในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ขยายขอบเขตของตัวแปรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมการศึกษาปัจจัยด้าน ความรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ด้านภาษีอากร ความรู้ด้านบัญชี และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัจจัยด้าน ทักษะการปฏิบัติงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการตรวจสอบบัญชี การวิเคราะห์ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเช่นกัน การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และระบุแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ และยกระดับคุณภาพการให้บริการของภาครัฐอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,380 คน (กรมสรรพากร, 2567) จากการใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane (1973) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังสูตรต่อไปนี้

สูตรการคำนวณ $n = \frac{N}{1+Ne^2}$

เมื่อ n แทน จำนวนหรือขนาดกลุ่มตัวอย่าง
e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้
N แทน จำนวนหรือขนาดประชากร

แทนค่าในสูตร $n = \frac{2,380}{1+2,380(0.05)^2}$

$n = 343$

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 343 คน โดยพิจารณาถึงความเพียงพอของข้อมูลเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูล จึงได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างให้ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดสำหรับวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรในสังกัดสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 30 เขต ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละเขต เขตละ 11 คน ยกเว้นสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 7 ที่สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผ่านวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Index of Item -Objective Congruence: IOC) โดยอาศัยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน หากข้อคำถามที่ได้รับค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ถือว่ามีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้ ขณะที่ข้อคำถามใดที่ได้ค่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต่ำกว่า 0.67 จะได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงในเนื้อหาและสามารถสะท้อนผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบปลายปิดชนิดเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ด้านความรู้ภาษีอากร ด้านความรู้บัญชี ด้านกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติงาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการตรวจสอบบัญชี ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและทักษะการติดต่อสื่อสาร ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (สุภารักษ์ สุจารี, 2565)

ส่วนที่ 4 แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านความท้ายทายของงานและด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ปภาวี วงศ์วิทยากำจร, 2565)

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ด้านความทันต่อเวลา ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (กานติมา เติมสุข, 2565)

ส่วนที่ 6 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้ตอบรับแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดสอบ (Pre-test) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ หลังจากทดสอบแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Cronbach, 1990) เพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3.2 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาหรือค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความ หรือสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการศึกษา และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาปรับใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดหรือทฤษฎีในการวิจัย

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเองโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการส่งแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google Form) ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 ชุด โดยเก็บแบบสอบถามจนครบทั้งหมด 343 ชุด ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และกำหนดให้มีระยะเวลาในการตอบกลับ 15 วันหลังจากได้รับแบบสอบถาม ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 40 วัน

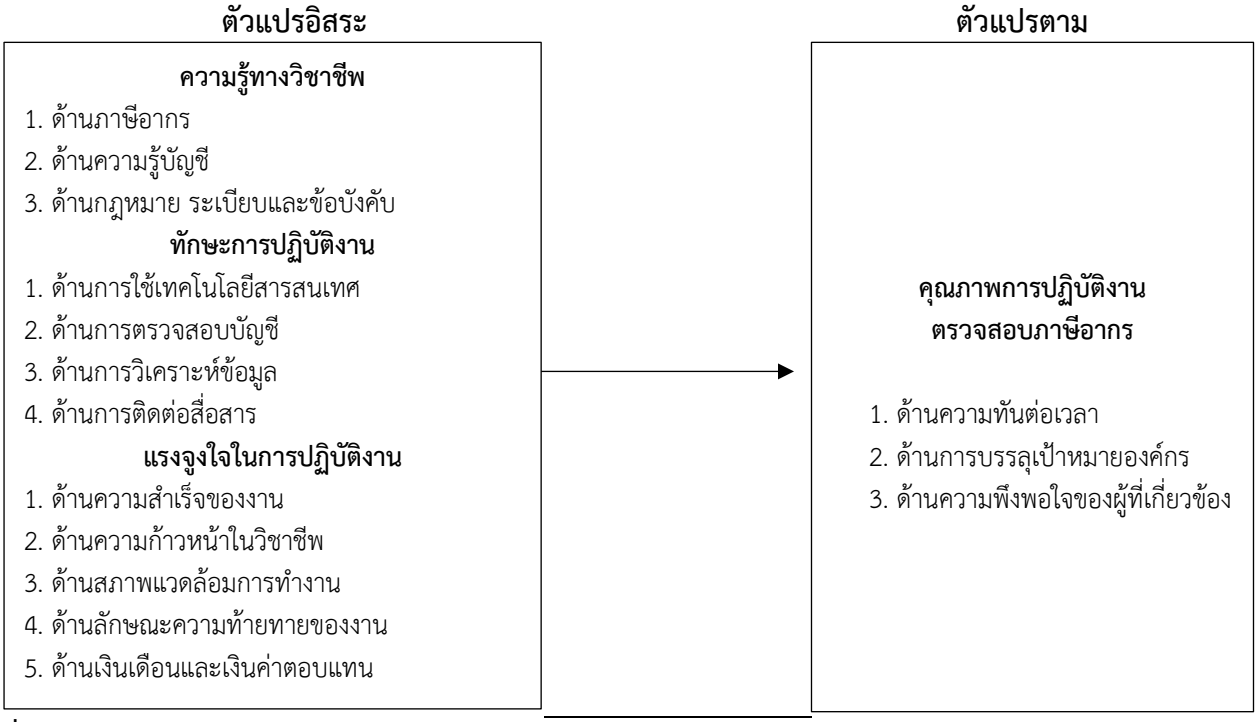
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร เครื่องมือทางสถิติได้แก่ ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency Table) ค่าเฉลี่ย (Mean) ตารางแบบร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน คิดเป็น ร้อยละ 56.60 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 81.90 ส่วนใหญ่มีระดับของตำแหน่งงานปัจจุบันอยู่ในระดับปฏิบัติการ จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 53.40 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 53.90

ความรู้ทางวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มากที่สุดคือด้านกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.576) รองลงมาคือ ด้านภาษีอากร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.550) และ ด้านความรู้บัญชี อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.565) ตามลำดับ

ทักษะการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มากที่สุดคือด้านการวิเคราะห์ข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.566) และ ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.567) รองลงมาคือ ด้านการตรวจสอบบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.544) และ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.80, S.D. = 0.509) ตามลำดับ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มากที่สุดคือด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.548) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.549) ตามด้วย ด้านความสำเร็จของงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.533), ด้านลักษณะความท้าทายของงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83, S.D. = 0.524) และ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.563) ตามลำดับ

คุณภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88) และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มากที่สุดคือด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = 0.565) รองลงมา คือ ด้านความทันต่อเวลา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.544) และ ด้านการบรรลุเป้าหมายขององค์กร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.466) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเงื่อนไขเบื้องต้นของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยทดสอบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) พบว่า ตัวแปรซึ่งประกอบด้วย ด้านภาษีอากร (a1), ด้านความรู้บัญชี (a2), ด้านกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ (a3), ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (b1), ด้านการตรวจสอบบัญชี (b2), ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (b3) ด้านการติดต่อสื่อสาร (b4), ด้านความสำเร็จของงาน (c1), ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ (c2), ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน (c3) ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน (c4) และด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน (c5) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดอยู่ระหว่าง 0.540 ถึง 0.779 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.80 จึงสรุปได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรทั้งหมดอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าไม่มีปัญหาเรื่อง Multicollinearity (Hair, et al., 2019) จึงสามารถนำตัวแปรไปวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ต่อไปได้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

Correlations

	a1	a2	a3	b1	b2	b3	b4	c1	c2	c3	c4	c5	d1	d2	d3
a1	1														
a2	.742**	1													
a3	.757**	.707**	1												
b1	.673**	.695**	.706**	1											
b2	.706**	.653**	.701**	.695**	1										
b3	.718**	.697**	.746**	.708**	.778**	1									
b4	.692**	.641**	.768**	.605**	.669**	.732**	1								
c1	.733**	.670**	.748**	.685**	.721**	.746**	.719**	1							
c2	.675**	.600**	.708**	.624**	.648**	.665**	.681**	.753**	1						
c3	.552**	.563**	.645**	.561**	.558**	.612**	.603**	.708**	.717**	1					
c4	.620**	.574**	.668**	.599**	.590**	.646**	.673**	.744**	.727**	.701**	1				
c5	.544**	.540**	.582**	.498**	.507**	.587**	.576**	.619**	.675**	.640**	.607**	1			
d1	.631**	.584**	.696**	.628**	.589**	.666**	.608**	.696**	.675**	.691**	.701**	.636**	1		
d2	.591**	.563**	.649**	.561**	.566**	.614**	.587**	.673**	.697**	.639**	.677**	.654**	.779**	1	
d3	.629**	.555**	.678**	.516**	.570**	.621**	.704**	.677**	.715**	.631**	.746**	.651**	.728**	.738**	1

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

1. ความรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความทันต่อเวลา					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.057	0.155		6.800	0.000		
ด้านภาษีอากร	0.190	0.064	0.192	2.963	.003**	0.341	2.929
ด้านความรู้การบัญชี	0.101	0.058	0.105	1.749	0.081	0.400	2.498
ด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ	0.450	0.058	0.477	7.755	.000**	0.379	2.637
R = 0.717, R2= 0.514, Adjusted. R2 = 0.510, SEest = 0.381, F = 119.590, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ด้านภาษีอากรและด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ด้านความรู้การบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.505	0.141		10.640	0.000		
ด้านภาษีอากร	0.139	0.058	0.165	2.392	.017*	0.341	2.929
ด้านความรู้การบัญชี	0.116	0.052	0.141	2.223	.027*	0.400	2.498
ด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ	0.343	0.053	0.424	6.495	.000**	0.379	2.637
R = 0.672, R2= 0.452, Adjusted. R2 = 0.447, SEest = 0.346, F = 93.160, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ทางวิชาชีพด้านภาษีอากรและด้านความรู้การบัญชี ($p<0.05$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและความรู้ทางวิชาชีพ ด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.031	0.165		6.244	0.000		
ด้านภาษีอากร	0.253	0.068	0.247	3.723	.000**	0.341	2.929
ด้านความรู้การบัญชี	0.049	0.061	0.049	0.801	0.424	0.400	2.498
ด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ	0.448	0.062	0.456	7.255	.000**	0.379	2.637
R = 0.701, R2= 0.492, Adjusted. R2 = 0.487, SEest = 0.404, F = 109.266, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านความรู้ทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ทางวิชาชีพด้านภาษีอากรและด้านกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ด้านความรู้การบัญชี ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

2. ทักษะการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความทันต่อเวลา					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.806	0.17		4.738	0.000		
ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.288	0.061	0.27	4.713	.000**	0.440	2.272
ด้านการตรวจสอบบัญชี	0.032	0.065	0.032	0.485	0.628	0.341	2.933
ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล	0.289	0.068	0.301	4.242	.000**	0.287	3.487
ด้านการติดต่อสื่อสาร	0.195	0.055	0.203	3.525	.000**	0.434	2.307
R = 0.716, R2= 0.512, Adjusted. R2 = 0.506, SEest = 0.382, F = 88.699, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการติดต่อสื่อสาร ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ทักษะการปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.334	0.156		8.556	0.000		
ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.168	0.056	0.184	3.004	.003**	0.440	2.272
ด้านการตรวจสอบบัญชี	0.082	0.06	0.095	1.369	0.172	0.341	2.933
ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล	0.192	0.062	0.233	3.067	.002**	0.287	3.487
ด้านการติดต่อสื่อสาร	0.199	0.051	0.242	3.925	.000**	0.434	2.307
R = 0.665, R2= 0.442, Adjusted. R2 = 0.436, SEest = 0.350, F = 67.018, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะการปฏิบัติงานด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการติดต่อสื่อสาร ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษีอากร ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบบัญชี ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.843	0.175		4.825	0.000		
ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.046	0.063	0.041	0.729	0.467	0.440	2.272
ด้านการตรวจสอบบัญชี	0.080	0.067	0.077	1.199	0.231	0.341	2.933
ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล	0.155	0.07	0.156	2.219	.027*	0.287	3.487
ด้านการติดต่อสื่อสาร	0.511	0.057	0.513	8.996	.000**	0.434	2.307
R = 0.723, R2= 0.523, Adjusted. R2 = 0.517, SEest = 0.393, F = 92.668, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านทักษะการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ($p<0.05$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการตรวจสอบบัญชี ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 7 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความทันต่อเวลา					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.396	0.151		2.617	0.009		
ด้านความสำเร็จของงาน	0.200	0.06	0.197	3.345	.001**	0.328	3.053
ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	0.080	0.06	0.08	1.337	0.182	0.312	3.201
ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	0.210	0.054	0.213	3.866	.000**	0.374	2.672
ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน	0.246	0.059	0.238	4.201	.000**	0.354	2.829
ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน	0.174	0.047	0.18	3.714	.000**	0.482	2.076
R = 0.787, R2= 0.619, Adjusted. R2 = 0.613, SEest = 0.338, F = 109.471, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 สมมติฐานที่ 7 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลา ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความสำเร็จของงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความทันต่อเวลาของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 8 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.864	0.133		6.493	0.000		
ด้านความสำเร็จของงาน	0.138	0.053	0.158	2.628	.009**	0.328	3.053
ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	0.179	0.053	0.211	3.415	.001**	0.312	3.201
ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	0.068	0.048	0.08	1.415	0.158	0.374	2.672
ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน	0.182	0.052	0.205	3.534	.000**	0.354	2.829
ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน	0.197	0.041	0.238	4.778	.000**	0.482	2.076
R = 0.774, R2= 0.599, Adjusted. R2 = 0.593, SEest = 0.297, F = 100.56, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 9 สมมติฐานที่ 8 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร

ทั้งนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กรของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 10 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 9 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง					Collinearity Statistics	
	B	Std.	Beta	T	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.247	0.151		1.634	0.103		
ด้านความสำเร็จของงาน	0.097	0.06	0.091	1.615	0.107	0.328	3.053
ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	0.230	0.06	0.223	3.85	.000**	0.312	3.201
ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	0.000	0.054	0	-0.001	0.999	0.374	2.672
ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน	0.419	0.059	0.389	7.153	.000**	0.354	2.829
ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน	0.209	0.047	0.208	4.465	.000**	0.482	2.076
R = 0.804, R2= 0.647, Adjusted. R2 = 0.642, SEest = 0.338, F = 100.564, Sig. = 0.000							

หมายเหตุ: * แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 10 สมมติฐานที่ 9 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้านลักษณะความท้ายทายของงาน ด้านเงินเดือนและเงินค่าตอบแทน ($p<0.01$) มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จของงาน ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า

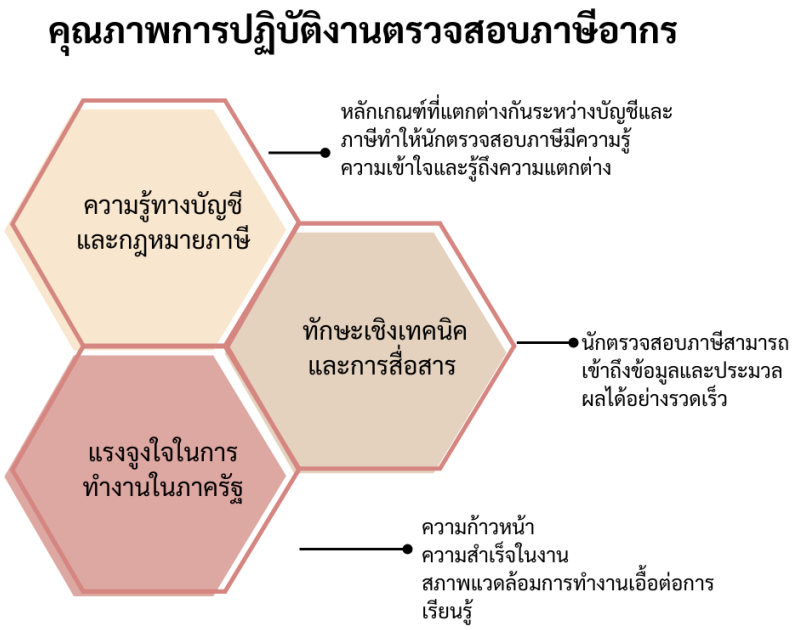
ความรู้ทางวิชาชีพในด้านภาษีอากร ความรู้บัญชี และกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1–3 แสดงให้เห็นว่า ความรู้ในด้านภาษีและกฎหมายช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถวางแผน ดำเนินงาน และบริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้งานตรวจสอบเป็นระบบถูกต้อง และตรงตามกำหนดเวลา ทั้งยังสะท้อนถึงความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เกี่ยวข้องภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานของ วนิดา เจริญแก้ว (2563) ซึ่งชี้ว่าความรู้ด้านเทคโนโลยีและมาตรฐานวิชาชีพส่งเสริมประสิทธิภาพในหน่วยงานที่มีความซับซ้อนทางข้อมูล เช่นเดียวกับ อินทรา พหลสิทธิวงศ์ (2564) ที่พบว่า ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบเป็นปัจจัยที่ช่วยให้งานการเงินในภาครัฐดำเนินไปอย่างรวดเร็ว แม่นยำ และตรวจสอบได้ อีกทั้ง ฤทัย อะโน (2563) ยังพบว่า ความรู้เชิงวิเคราะห์ร่วมกับทักษะการจัดการเวลาช่วยให้นักตรวจสอบทำงานได้ทันเวลา ในส่วนของความรู้ทางบัญชี แม้ความรู้ทางบัญชีจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการตรวจสอบภาษีอากร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าในความรู้วิชาชีพ ด้านความรู้ทางบัญชีที่ส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ซึ่งอาจลักษณะเฉพาะของการตรวจสอบภาษีที่มุ่งเน้นการตีความตามกฎหมายภาษีมากกว่าการประยุกต์ใช้หลักการบัญชีโดยตรง ทั้งนี้ หลักการบัญชีบางประการ เช่น การรับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง อาจไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของประมวลรัษฎากรที่เน้นรายได้ตามเกณฑ์เงินสดหรือวันที่เกิดเหตุแห่งรายได้ ซึ่งอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่มีพื้นฐานด้านบัญชีสูงตีความคลาดเคลื่อนจากเจตนารมณ์ของกฎหมายภาษีอากร

ทักษะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล การติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4–6 อย่างมีนัยสำคัญนักตรวจสอบภาษีที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์และจัดการข้อมูล รวมถึงสื่อสารสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถลดความผิดพลาดในการทำงาน เร่งรัดกระบวนการตรวจสอบ และประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างราบรื่น ส่งผลให้หน่วยงานสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และสร้างความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา เจริญแก้ว (2563) พบว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบัญชีช่วยลดระยะเวลาในการจัดทำรายงาน และสอดคล้องกับ สุภารักษ์ สุจารี (2565) พบว่า ทักษะเชิงปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับการบรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ส่วนเรื่องทักษะการปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบบัญชีส่งผลเชิงลบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากร ซึ่งอาจเป็นผลมาจากงานตรวจสอบภาษีอากรมุ่งเน้นที่การตีความกฎหมายภาษีอากร การตรวจสอบความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และการประเมินความเสี่ยงทางภาษี มากกว่าการวิเคราะห์รายการบัญชีเชิงลึกตามมาตรฐานบัญชีสากล โดยในหลายกรณี หลักการบัญชีและหลักภาษีอาจไม่สอดคล้องกัน เช่น การรับรู้รายได้หรือค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจทำให้ทักษะด้านบัญชีไม่สามารถนำมาใช้โดยตรงในกระบวนการตรวจสอบภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทรา พหลสิทธิวงศ์ (2564) ที่เน้นว่าการทำงานด้านภาษีอากรจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และการบริหารความเสี่ยงทางภาษี มากกว่าทักษะการตรวจสอบเชิงเทคนิค

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ลักษณะความท้าทายของงาน และค่าตอบแทน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 7–9 พบว่า แรงจูงใจในการทำงานถือเป็นแรงผลักภายในที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นกระตือรือร้น และใส่ใจในผลงานมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและการเติบโตในสายงาน เมื่อได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าในบทบาทที่ปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg's Two-Factor Theory (1959) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในเชิงบวกที่เกิดจากภายในจะส่งผลให้บุคลากรพยายามบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริบูรณ์ แก้วสมนึก (2565) พบว่า แรงจูงใจในการทำงานในด้านความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบในงานและความก้าวหน้าในการทำงานมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถกลั่นกรององค์ความรู้สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานตรวจสอบภาษีอากรได้อย่างน้อย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การแยกบทบาทของความรู้ทางบัญชีและกฎหมายภาษี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้ความรู้ทางบัญชีจะเป็นพื้นฐานสำคัญของงานด้านการเงิน แต่ไม่สามารถนำมาใช้แทนความรู้ทางด้านภาษีอากรได้โดยตรง เนื่องจากหลักการบัญชีและหลักภาษีบางประเด็นมีข้อแตกต่างที่สำคัญ เช่น หลักการรับรู้รายได้หรือค่าใช้จ่ายที่อาจขัดแย้งกัน การฝึกอบรมจึงควรออกแบบให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทั้งสองด้านอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบภาษีอากรน้อย หรือผู้ที่มาจากสายงานที่ไม่ใช่บัญชีโดยตรง (2) บทบาทของทักษะเชิงเทคนิคและการสื่อสาร โดยพบว่าทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดในการทำงาน ผู้ตรวจสอบภาษีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและประมวลผลได้อย่างรวดเร็ว มีแนวโน้มที่จะสามารถบริหารเวลา และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ (3) แรงจูงใจในการทำงานในภาครัฐ โดยเฉพาะในมิติของความก้าวหน้า ความสำเร็จในงาน และสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่ามีผลต่อความใส่ใจ ความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทางสำหรับเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษีอากร การพัฒนากลไกการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความสามารถและพฤติกรรมการทำงาน ตลอดจนการจัดการทรัพยากรบุคคลในหน่วยงานของรัฐให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายภาษีที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรของนักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างของนักตรวจสอบภาษีในกรุงเทพมหานครจำนวน 343 คน จากผลการศึกษา พบว่าความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะในการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการทำงาน ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภาษีอากรโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อลงลึกในรายองค์ประกอบ พบข้อยกเว้นในบางประเด็น โดยด้านความรู้ทางวิชาชีพนั้น ความรู้ด้านบัญชีไม่ได้ส่งผลต่อคุณภาพงานในมิติของความตรงต่อเวลาและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ขณะที่ด้านทักษะการปฏิบัติงานพบว่าทักษะการตรวจสอบบัญชีไม่มีผลต่อคุณภาพงานในทุกมิติที่ศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ แรงจูงใจในการทำงาน แม้จะส่งผลโดยรวม แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ได้ส่งผลต่อความตรงต่อเวลา สภาพแวดล้อมการทำงานไม่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายองค์กรและความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ขณะที่ความสำเร็จของงานไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องเช่นกัน ผลวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ปัจจัยหลักทั้งสามจะมีบทบาทต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษี แต่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในระดับองค์ประกอบย่อยที่มีผลจริง และระมัดระวังในการลงทุนหรือวางแผนนโยบายกับปัจจัยที่ไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ที่ต้องการทั้งนี้ งานวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการสรุปผลเชิงอนุมาน (inferential generalization) ไปยังประชากรทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่ได้ทำการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและคุณภาพของผลการตรวจสอบภาษี ดังนั้น นโยบายที่เหมาะสมควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมที่ทันสมัย รวมทั้งการจัดเตรียมเครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน นอกจากนี้ การสร้างระบบแรงจูงใจที่เหมาะสมทั้งในด้านค่าตอบแทนและสภาพแวดล้อมการทำงานยังมีความจำเป็นเพื่อรักษาบุคลากรที่มีความสามารถไว้ในองค์กร

อย่างยั่งยืน พร้อมกันนี้ การส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ สุดท้ายนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการและนโยบายได้อย่างเหมาะสมและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบททางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือนักตรวจสอบภาษี ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและสะท้อนภาพรวมได้ดียิ่งขึ้น งานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปยังนักตรวจสอบภาษีในภูมิภาคหรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของหน่วยงานหรือพื้นที่ที่แตกต่างกัน

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรเพิ่มเติมการศึกษาเชิงคุณภาพควบคู่กันไป เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือมุมมองที่แบบสอบถามทั่วไปอาจไม่สามารถสะท้อนได้อย่างครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง (2567). *รายงานการรับจ่ายเงินงบประมาณ ปีงบประมาณ 2567*. สืบค้นจาก https://pis.parliament.go.th/.

กรมสรรพากร. (2566). *รายงานประจำปี 2566 (Annual Report 2023)*. สืบค้นจาก https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report66_edit04032568.pdf.

_____. (2567). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก https://www.rd.go.th/fileadmin/download/plan/RD_plan_2567.pdf.

กานติมา เติมสุข. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีกองบริหารภาษีธุรกิจขนาดใหญ่ กรมสรรพากร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ฐิตาฉัตร แป้นดวงเนตร. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานกรมสรรพากร*. (บัญชีมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

ปภาวี วงศ์วิทยกำจร. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ตำแหน่งนักตรวจสอบภาษีสังกัดกองบริหารภาษีธุรกิจขนาดใหญ่ กรมสรรพากร.* (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

พิมพ์ ฉัตรเงิน และ กุสุมา ดำพิทักษ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพและแรงจูงใจกับประสิทธิภาพของพนักงานบัญชี รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. *วารสารวิชาการสันตพล, 6*(2), 162-171.

ฤทัย อะโน. (2563). *อิทธิพลของทักษะผู้ตรวจสอบแห่งอนาคตที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักวิชาการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

วนิดา เจริญแก้ว. (2563). *ความรู้และทักษะวิชาชีพของผู้ทำบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีในมุมมองของผู้ประกอบการบริษัทต่างชาติในเขตกรุงเทพมหานคร*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

ศิริบูรณ์ แก้วสมนึก. (2565). *สมรรถนะของนักบัญชี แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

สุภารักษ์ สุจารี. (2565). *ทักษะและสมรรถนะของนักตรวจสอบภาษีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษี กรมสรรพากร*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

อินทรา พหลสิทธิวงศ์. (2564). *อิทธิพลด้านความรู้ในวิชาชีพบัญชีและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 5 และภาค 6*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม)

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European business review, 31*(1), 2-24.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work*. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 373-384.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Integrative Buddhism to Promote The Political Participation for The Community Development of People in Nam Cham Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province

Kittipat Suwannarat[1*] Somjit Konwong[2] and Phrakrusoponkittibundit[2]

[1] *Master's degree students, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: 8250takitti@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to (1) investigate the level of political participation among people in community development; (2) study factors affecting people's political participation in community development; and (3) present integrative Buddhism to enhance people's political participation in community development in Nam Cham Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province. This study employs a mixed-methods research design. The tools used for data collection include questionnaires and in-depth interviews. The statistical methods used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The findings of the study reveal that: 1) People's political participation in community development was overall at a moderate level. However, the level of Aparihaniyadhamma and people's political participation in community development was high. 2) The factors influencing the political participation of citizens in the development of Nam Cham Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province are identified in seven areas: (1) the principle of convening meetings in unison, (2) the principle of providing care and attention to visitors, (3) the principle of holding regular meetings, (4) the principle of not establishing regulations that contradict existing rules, (5) the principle of respecting women, (6) the principle of respecting places, and (7) the principle of respecting superiors, all of which are statistically significant. 3) The Buddhist integration approach to promote the political participation of citizens in community development consists of seven key principles: (1) holding regular meetings to strengthen participation, (2) beginning and ending meetings in unison, (3) avoiding the establishment of rules that conflict with existing agreements, (4) respecting community leaders, (5) supporting the role of women in the community, (6) emphasizing the importance of venues for development activities, and (7) providing care and attention to visitors.

Keywords: Buddhist Integration, Participation, Community Development

Received: 12 July 2025;
Revised: 4 September 2025;
Accepted: 14 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

กิตติพัฒน์ สุวรรณรัตน์[1*] สมจิต ขอนวงค์[2] และ พระครูโสภณกิตติบัณฑิต[2]

[1] *นิสิตระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: 8250takitti@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และ (3) เสนอแนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โดยใช้ค่าการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มี 7 ด้าน คือ (1) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม (2) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน (3) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (4) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม (5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี (6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ (7) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยหลักการสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ (1) การประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม (2) การเริ่มและสิ้นสุดการประชุมพร้อมเพรียงกัน (3) การไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อข้อตกลงเดิม (4) การเคารพผู้นำชุมชน (5) การสนับสนุนบทบาทของสตรีในชุมชน (6) การให้ความสำคัญกับสถานที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนา และ (7) การดูแลเอาใจใส่ผู้มาเยือน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, การมีส่วนร่วม, การพัฒนาชุมชน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อปีพุทธศักราช 2475 และมีกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศคือรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่ง คือ อำนาจอธิปไตย มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้ทุกระดับ จึงถือได้ว่า เป็นยุคแห่งการเมืองภาคประชาชน (อุเชนทร์ เชียงเสน, 2561) ซึ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการของชุมชนนั้น เป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ

ชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แบ่งเขตการปกครองชุมชนออกเป็น 4 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวน 1,661 คน จากการสำรวจปัญหาของชุมชนผ่านการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) พบว่า ผลการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันและโอกาสการพัฒนาในอนาคตของท้องถิ่นด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis ในส่วนของจุดอ่อน ด้านการเมืองการบริหาร ได้ระบุถึงปัญหาเกี่ยวกับประชาชนให้ความสำคัญกับเวทีประชาคมในระดับน้อย และเมื่อผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลย้อนกลับไปในแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-

2565) พบว่า ปัจจัยภายใน ในส่วนของจุดอ่อน ด้านการเมืองการบริหารนั้น ได้ระบุถึงปัญหาเกี่ยวกับประชาชนให้ความสำคัญกับเวทีประชาคมในระดับน้อยเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวนั้นยังไม่ได้รับการแก้ไขและยังคงเกิดขึ้นซ้ำซากดังเดิม ปัญหาดังกล่าวนี้ ถือเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลปัญหาประกอบกับการตัดสินใจเพื่อกำหนดแนวทาง กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนที่ส่งผลต่อการกำหนดแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนโดยตรง (องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง, 2567)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ด้วยหลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นแห่งครัวเรือนหมู่คณะและประเทศชาติ ซึ่งการที่ชุมชนจะส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องอาศัยหลักธรรมนี้เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ประชาชนในชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข อปริหานิยธรรม แปลว่า ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว หมายถึง ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะฝ่ายเดียว เพราะเป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก่อเกิดเป็นความสามัคคีของหมู่คณะ และการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เป็นหลักธรรมที่สอนให้เรารู้จัก หลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบัน ให้เข้มแข็ง สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนกับผู้บริหารบ้านเมือง และคณะพระภิกษุสงฆ์ ทุกคนย่อมจะเข้าใจอยู่แล้วว่า ความสุข ความเจริญของบุคคลย่อมอิงอาศัยสถาบัน คำว่าสถาบันนั้นหมายถึงองค์กรหนึ่ง ๆ เช่น วัด คณะสงฆ์ศาสนา ประเทศ กระทรวง กรมกอง หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นก็ตาม หลักอปริหานิยธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะแก่การศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน (พระมหายุทธพิชัย สิริชโย และธิติวุฒิ หมั่นมี, 2561)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รวมถึงศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และศึกษาถึงการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม หลักธรรมสำหรับผู้ที่ต้องการความเจริญรุ่งเรืองแก่ชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อเสนอแนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 4 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,454 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ด้วยวิธีบังเอิญ ที่ได้จากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 314 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป (2) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน (3) กลุ่มผู้นำท้องที่ จำนวน 3 คน (4) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของงานวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 35 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ โดยคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire)

(1) กระบวนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการสร้างแบบสอบถาม 4) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(2) การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) 2) นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโดยเครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.974 3) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง แล้วนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 4) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(1) กระบวนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัยเป็นลักษณะของแบบสัมภาษณ์

(2) การพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ ผู้ศึกษาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แล้วปรับแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้องให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 2 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 3 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิมส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 4 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชาส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 5 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักให้ความเคารพต่อเพศสตรีส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 6 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักให้ความเคารพต่อสถานที่ส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สมมติฐานที่ 7 พุทธบูรณาการตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านหลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ทำเอกสารขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่ถึงกำนันตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (2) เก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวในพื้นที่โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 314 ชุด (3) รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) ทำเอกสารขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) นัดหมายวัน เวลา ในการลงพื้นที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนครบทุกประเด็น พร้อมทั้งขออนุญาตจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพในการสัมภาษณ์ (4) นำข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์ โดยวิธีการที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

(1) สถิติพรรณนา อธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(2) สถิติอนุมาน เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

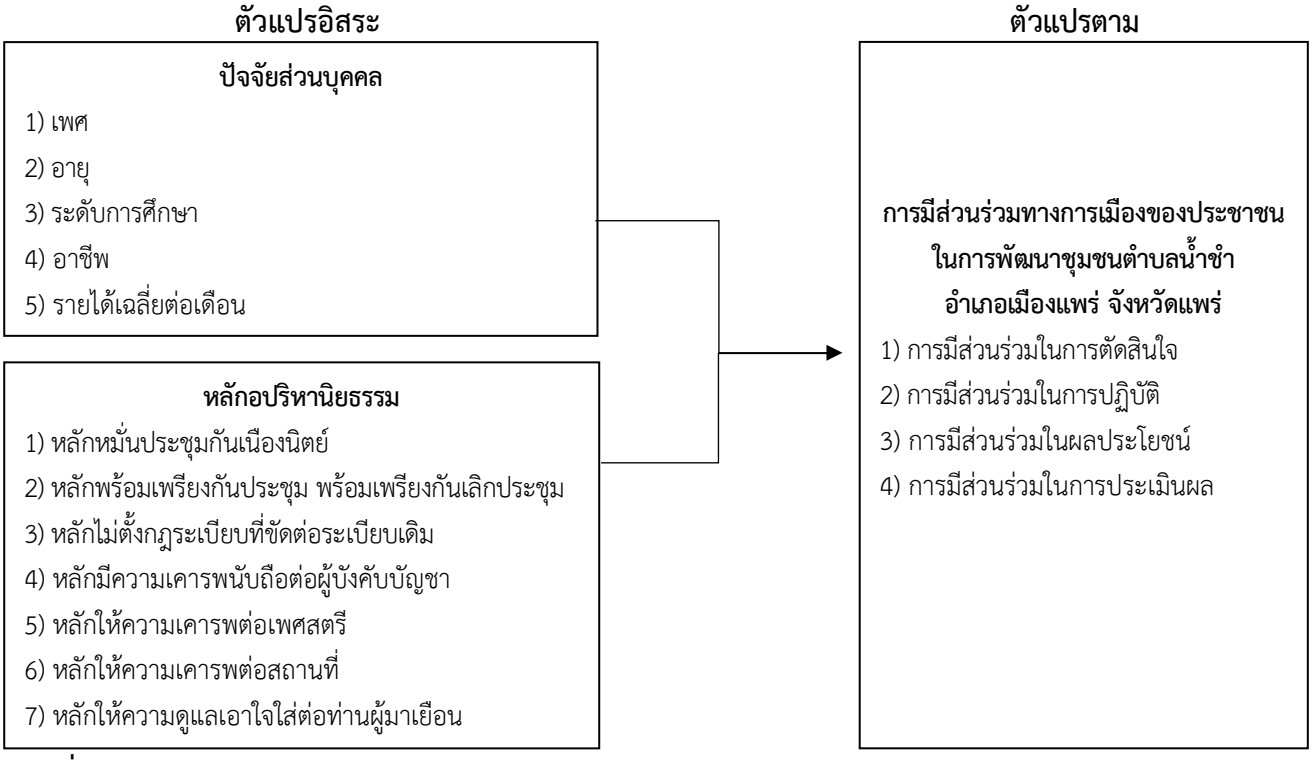
5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

(1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

(2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นตารางแจกแจงความถี่

(3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.1 หลักอปริหานิยธรรม

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงแบนมาตรฐานหลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวม

(n=314)

หลักอปริหานิยธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	3.33	0.74	ปานกลาง
2. หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม	4.32	0.51	ปานกลาง
3. หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม	4.64	0.45	มากที่สุด
4. หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา	4.67	0.42	มากที่สุด
5. หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี	4.67	0.43	มากที่สุด
6. หลักให้ความเคารพต่อสถานที่	4.54	0.52	มากที่สุด
7. หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน	3.95	0.75	มาก
รวม	**4.30**	**0.39**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.43) และหลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อ

ระเบียบเดิม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงแบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

(n=314)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.06	0.80	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.68	0.53	มาก
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.82	0.59	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.12	0.77	ปานกลาง
รวม	**3.42**	**0.63**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.06, S.D. = 0.08) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตารางที่ 3 ปัจจัยหลักอปริหานิยธรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตัวแปรหลักอปริหานิยธรรม	β	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-0.109	0.323		-0.336	0.737
หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม	0.616	0.056	0.499	11.067**	0.000
หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน	0.295	0.045	0.351	6.559**	0.000
หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	0.155	0.036	0.182	4.345**	0.000
หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิมหลักมีความเคารพ	-0.538	0.083	-0.389	-6.467**	0.000
หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี	0.260	0.084	0.177	3.090**	0.002
หลักให้ความเคารพต่อสถานที่	-0.276	0.072	-0.228	-3.822**	0.000
นับถือต่อผู้บังคับบัญชา	0.370	0.109	0.250	3.394**	0.001
Multiple R = 0.762g, R Square = 0.581, Adjusted R Square = 0.572, Std Error = 0.414					

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอปริหานิยธรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ส่งผล 7 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ 1) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม 2) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน 3) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 4) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม 5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี 6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ 7) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา แสดงว่าปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้ร้อยละ 57.2

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดและร่วมกันเสนอปัญหาและหาแนวทางการพัฒนาชุมชน

2) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ได้แก่ การประชุมที่มีการเริ่มและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน ทำให้รับทราบข้อมูลการพัฒนาชุมชนอย่างพร้อมเพรียงกัน

3) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม ได้แก่ การกำหนดและยึดมั่นในกฎระเบียบ ข้อตกลง กติการ่วมกัน ทำให้เกิดความเท่าเทียม ความเป็นธรรมในการพัฒนาชุมชน

4) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การเคารพและการให้เกียรติผู้นำชุมชน ทำให้การทำงานระหว่างประชาชนและผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี ได้แก่ การให้เกียรติและสนับสนุนบทบาทของสตรีในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีและความหลากหลายในกระบวนการพัฒนาชุมชน

6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสถานที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกไม่แบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติเป็นการปฏิบัติต่อทุกคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างเสมอภาค

อภิปรายผล

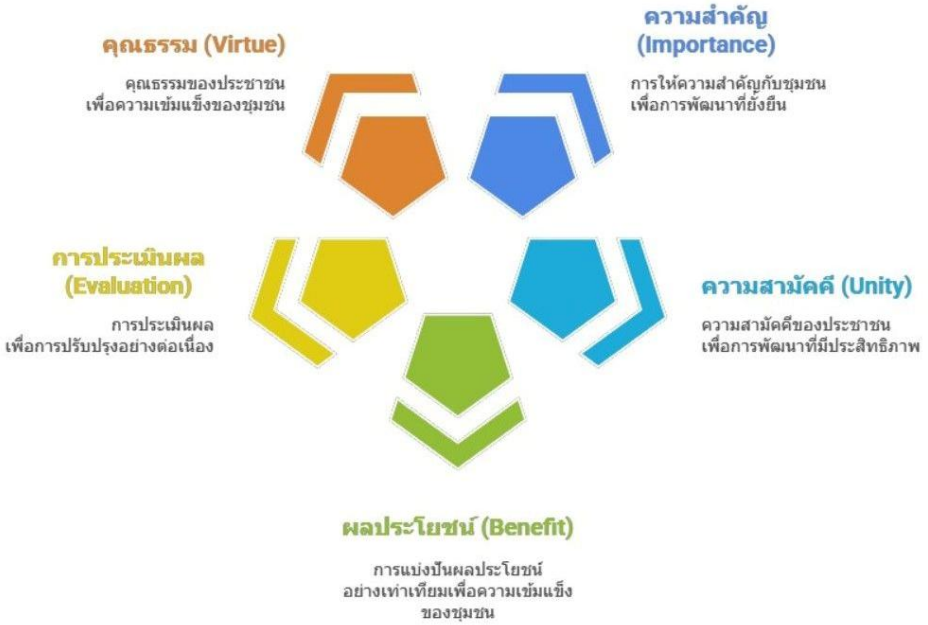
จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังคงมีประชาชนในตำบลน้ำชำบางส่วนที่ยังเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเสนอปัญหาความต้องการในการพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการทำประชามติแก้ไขปัญหาการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลหากกิจกรรมไม่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน และยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้ให้ความสนใจด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาชุมชนมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการทำประชามติแก้ไขปัญหาการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาชุมชน จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาธีระยุทธ ฐานุรโต (รักสกุล) (2564) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ พระปัญญา สุจิตฺโต (สีงาม) (2564) ที่พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า หลักอปริหานิยธรรมร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้ร้อยละ 57.2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมในเรื่องของการเสริมสร้างความสามัคคี เสริมสร้างความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน ร่วมทั้งสามารถนำมาบูรณาการร่วมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นหลักธรรมสำหรับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร ดังนั้นแล้วโดยภาพรวม หลักอปริหายนิธรรมทุกด้าน จึงส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับ พรชัย สารสุวรรณ์ (2567) ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 คือ ด้านความเคารพต่อประธานและความคิดเห็นของสมาชิกในที่ประชุม ด้านความพร้อมเพียงกันประชุม ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และสอดคล้องกับ สมยุทธิ์ เรือนงาม (2567) ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า หลักอปริหานิยธรรม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

ผลจากการวิจัยพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีแนวทางดังนี้ 1) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนความคิดและร่วมกันเสนอปัญหาและหาแนวทางการพัฒนาชุมชน 2) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ได้แก่ การประชุมที่มีการเริ่มและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน ทำให้รับทราบข้อมูลการพัฒนาชุมชนอย่างพร้อมเพรียงกัน 3) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม ได้แก่ การกำหนดและยึดมั่นในกฎระเบียบ ข้อตกลงกติการ่วมกัน ทำให้เกิดความเท่าเทียม ความเป็นธรรมในการพัฒนาชุมชน 4) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การเคารพและการให้เกียรติผู้นำชุมชน ทำให้การทำงานระหว่างประชาชนและผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น 5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี ได้แก่ การให้เกียรติและสนับสนุนบทบาทของสตรีในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีและความหลากหลายในกระบวนการพัฒนาชุมชน 6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสถานที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง 7) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกไม่แบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติต่อทุกคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างเสมอภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปบูรณาการสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เกิดความสามัคคีกับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระยุทธนา ชยเมธี (ไกรนารถ) (2566) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า 1) การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์เป็นการร่วมประชุมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน 2) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุมพร้อมกันแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่น 3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติเป็นการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 4) ด้านการสักการะ เคารพนับถือ บูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลายเป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือผู้อาวุโสในพื้นที่ 5) ด้านการให้เกียรติและเคารพสิทธิสตรีควรเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน 6) ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญ รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชน 7) ด้านนักการเมืองท้องถิ่นต้องส่งเสริมคนดีให้มีโอกาสได้เข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และสอดคล้องกับ ไพบูลย์ สุขเจตนี (2563) ศึกษาการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักการเมืองมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับในการเป็นผู้นำของประชาชน เคารพผู้อาวุโส รักสันติภาพและอนุรักษ์ท้องถิ่น ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและทำตนเป็นคนประพฤติดีเพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม

องค์ความรู้ใหม่

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย เรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์การวิจัยสรุปได้ดังนี้

Importance (ความสำคัญ) หมายถึง การให้ความสำคัญกับชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืน และสามารถตอบโจทย์ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง

Unity (ความสามัคคี) หมายถึง ความสามัคคีของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน ความสามัคคีจะช่วยให้ประชาชนในชุมชนดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน

Benefit (ผลประโยชน์) หมายถึง การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน ช่วยให้ได้รับโอกาสและผลตอบแทนจากการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ไม่ใช่แค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้ชุมชนที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามัคคี และสามารถพัฒนาต่อไปได้ในระยะยาว

Evaluation (การประเมินผล) หมายถึง การประเมินผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ทราบว่าโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

Virtue (คุณธรรม) หมายถึง คุณธรรมของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นคุณสมบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกโดยบุคคลในชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาของชุมชนโดยรวม คุณธรรมเหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และหลักอปริหานิยธรรม แบ่งออกเป็น 7 ด้าน พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มี 7 ด้าน คือ 1) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม 2) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน 3) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 4) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม 5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี 6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ 7) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลักอปริหานิยธรรมร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้ร้อยละ 57.2

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า 1) หลักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ 2) หลักพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ได้แก่ การประชุมที่มีการเริ่มและเลิกประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน 3) หลักไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม ได้แก่ การกำหนดและยึดมั่นในกฎระเบียบ ข้อตกลง กติการ่วมกัน 4) หลักมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การเคารพและการให้เกียรติผู้นำชุมชน 5) หลักให้ความเคารพต่อเพศสตรี ได้แก่ การให้เกียรติและสนับสนุนบทบาทของสตรีในชุมชน 6) หลักให้ความเคารพต่อสถานที่ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสถานที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน 7) หลักให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกไม่แบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติเป็นการปฏิบัติต่อทุกคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างเสมอภาค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนควรมีเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พร้อมทั้งเชิญชวนหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนด้วยทุกครั้ง

1.2 หน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน ควรมีการกำหนดรูปแบบการประชุมร่วมกัน กำหนดช่วงวันเวลาในการประชุมที่ชัดเจน รวมถึงการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้สำหรับการบริหารงานภายในชุมชนที่ไม่ขัดต่อหลักของกฎหมายบ้านเมือง

1.3 หน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนควรมีการจัดเวรยามเพื่อปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณสถานที่สำคัญของชุมชน เช่น วัด โรงเรียน หรือศาลาเก็บวัสดุอุปกรณ์สาธารณะต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนตำบลน้ำชำ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

พรชัย สารสุวรรณ์. (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธาน*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระปัญญา สุจิตฺโต (สีงาม). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหาธีระยุทธ ฐานรโต (รักสกุล). (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง.* (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหายุทธพิชัย สิริชโย และ ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2561). การบริหารงานตามหลักอปหานิยธรรม. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7*(2), 139-147.

พระยุทธนา ชยเมธี (ไกรนารถ). (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, หาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ไพบูลย์ สุขเจตนี. (2563). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สมยุทธิ์ เรือนงาม. (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570).* สืบค้นจาก https://shorturl.asia/sG6oC.

อุเชนทร์ เชียงเสน. (2561). *การเมืองภาคประชาชน.* กรุงเทพฯ: มติชน.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 385-398.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Study of the Customer Journey: A Case Study of Watchara Thai Silk

Pannawit Phuwarueangrat[1*] Sophon Yamklin[2] Aerwadee Premashthira[2] Kuntonrat Davivongs[2] and Santi Sanglessawai[2]

[1] *Master's degree student, Department of Agricultural and Resources Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Agricultural and Resources Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: pannawit.ph@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study (1) the customer journey and key touchpoints influencing the decision to purchase Thai silk products, and (2) customer attitudes toward the marketing mix elements that affect such purchasing decisions. The study employed a qualitative research approach, using in-depth interviews as the primary data collection method. The informant comprised 13 participants, including 7 customers who had purchased Thai silk from Watchara Thai Silk and 6 customers who had purchased Thai silk from other retailers but had not previously purchased from Watchara Thai Silk. Data were analyzed using content analysis to synthesize in-depth insights and to understand the experiential and motivational factors influencing purchase decisions. 1) Findings indicated that prior Watchara Thai Silk customers were primarily introduced to the brand via personal contacts, while non-customers often discovered it through online channels. Before making a purchase decision, both consumer groups considered fabric quality and price. Nonetheless, both groups demonstrated a preference for in-store purchasing in order to directly assess product quality. Fabric quality emerged as a critical touchpoint influencing both repeat purchases and word-of-mouth recommendations. 2) Furthermore, both groups exhibited similar attitudes toward the product aspect of the marketing mix, placing emphasis on fabric quality, design intricacy, and the uniqueness of Thai silk. However, prior purchasers also valued brand credibility, staff service, and store atmosphere, while non-purchasers placed greater importance on appropriate pricing and appealing promotional strategies.

Keywords: Customer Journey, Touchpoints, Attitudes Toward The Marketing Mix, Watchara Thai Silk

Received: 11 July 2025;
Revised: 8 September 2025;
Accepted: 15 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การศึกษาเส้นทางผู้บริโภค : กรณีศึกษาร้านวัชรไหมไทย

ปัณณวิชญ์ ภูวเรืองรัศมิ์[1*] โสภณ แย้มกลิ่น[2] เออวดี เปรมัษเฐียร[2] กุลฑลรัตน์ ทวีวงศ์[2] และ สันติ แสงเลิศไสว[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: pannawit.ph@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เส้นทางผู้บริโภค และจุดสัมผัสที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย และ (2) ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 13 คน ประกอบด้วย ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ้าไหมไทยจากร้านวัชรไหมไทย จำนวน 7 คน และผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ้าไหมไทยจากร้านค้าอื่น แต่ไม่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และสร้างความเข้าใจต่อประสบการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีจุดสัมผัสการรับรู้แบรนด์ผ่านบุคคลใกล้ชิด ในขณะที่กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีจุดสัมผัสการรับรู้ผ่าน Facebook โดยก่อนที่จะตัดสินใจซื้อผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่มจะมีการพิจารณาในเรื่องของคุณภาพเนื้อผ้า และราคา อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มเลือกซื้อผ่านหน้าร้านจริง เนื่องจากต้องการสัมผัสคุณภาพของสินค้าโดยตรง ปัจจัยด้านคุณภาพของผ้าเป็นจุดสัมผัสสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำและการบอกต่อในทั้งสองกลุ่ม 2) ผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มยังมีทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์สอดคล้องกัน โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของเนื้อผ้า ความประณีตของลวดลาย และความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมไทย อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีแนวโน้มให้ความสำคัญเพิ่มเติมกับความน่าเชื่อถือของแบรนด์ การบริการของพนักงาน และบรรยากาศในร้าน ในขณะที่กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยให้ความสำคัญกับระดับราคาที่เหมาะสมและโปรโมชั่นที่น่าสนใจ

คำสำคัญ: เส้นทางผู้บริโภค, จุดสัมผัส, ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด, ร้านวัชรไหมไทย

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ผ้าไหมไทยนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างชัดเจน รายงานจากกรมศุลกากร พบว่ามูลค่าการส่งออกรังไหม เส้นไหม ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ไหมในปี 2555-2565 มีมูลค่าเฉลี่ยสูงถึง 431.77 ล้านบาท/ปี (กรมศุลกากร, 2565) ในส่วนของภาครัฐได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของผ้าไหมไทยมาอย่างต่อเนื่องผ่านนโยบายต่าง ๆ อาทิ การขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ OTOP โดยกรมการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการสวมใส่ผ้าไทยตามแนวคิด “ผ้าไทยใส่ให้สนุก” ของกระทรวงวัฒนธรรม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้ผ้าไหมไทยจะได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ โดยเฉพาะในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ภาพลักษณ์ และประสบการณ์การใช้งาน ทำให้การบริโภคผ้าไหมยังคงกระจุกอยู่ในกลุ่มวัยกลางคนและผู้สูงอายุ (สุพาดา สิริกุตตา และ ไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์, 2553) และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับผ้าไหมไทย แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเส้นทางและจุดสัมผัสผู้บริโภคผ้าไหมไทย ทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการไม่มีข้อมูลที่จะใช้ในการวางแผนธุรกิจที่เหมาะสม ดังนั้นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษา

พฤติกรรมผู้บริโภคในเชิงลึก จึงมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจเส้นทางผู้บริโภค (Customer Journey) จุดสัมผัส (Touchpoints) และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

การศึกษาครั้งนี้เลือกกรณีศึกษาร้านวัชรไหมไทย ซึ่งเป็นแบรนด์ผ้าไหมท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทในการเชื่อมโยงการผลิตผ้าไหมจากชุมชนสู่ผู้บริโภคทั้งในพื้นที่และจังหวัดต่าง ๆ โดยประโยชน์ที่สำคัญของงานวิจัยนี้คือ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบซึ่งจะทำให้สามารถจำแนกปัจจัยที่เป็นตัวขับเคลื่อน (Drivers) สำหรับลูกค้าปัจจุบัน และอุปสรรค (Barriers) สำหรับลูกค้าในอนาคตได้อย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาการตลาด การสื่อสารแบรนด์ และการสร้างความผูกพันกับผู้บริโภคในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมผ้าไหมไทยในระดับชุมชนและประเทศ ผลวิจัยนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อร้านวัชรไหมไทย แต่ยังสามารถเป็นต้นแบบในการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคสำหรับสินค้าหัตถกรรมอื่น ๆ ที่กำลังเผชิญความท้าทายในลักษณะเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางผู้บริโภค และจุดสัมผัสที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย
2. เพื่อศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ผู้ใช้โดยตรง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึก โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรของการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยจากร้านวัชรไหมไทย และผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคผ้าไหมไทยได้อย่างเหมาะสม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่สำคัญคือ เป็นผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ เดือนมกราคม - เดือนธันวาคม 2567 เก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดที่ข้อมูลมีความอิ่มตัว (Data Saturation) หมายถึงช่วงเวลาที่ผู้วิจัยไม่พบข้อมูลใหม่เพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ ทำให้สามารถยุติการเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 13 คน (พงษ์พันธ์ สันติธรรม และ ปฐมา สตะเวทิน, 2563) แบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผู้บริโภคที่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อผ้าไหมไทย และเคยซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านวัชรไหมไทย จำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อผ้าไหมไทยจากร้านค้าอื่น ๆ แต่ไม่เคยซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านวัชรไหมไทย จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เป็นตัวเก็บข้อมูลทั้งหมดเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview Guide) ที่เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เพื่อทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายแง่มุม เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของเส้นทางของผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมไทย ซึ่งรายละเอียดในการเก็บรวมรวมข้อมูลมีดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลบุคคลทั่วไป ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ตำแหน่งงาน มูลค่าผ้าไหมที่ซื้อในรอบ 1ปีที่ผ่านมา และจังหวัดที่อาศัยอยู่ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับเส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ประกอบไปด้วย การรับรู้ร้านผ้าไหมที่ซื้อ การเปรียบเทียบ ความกังวลก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ ขั้นตอน ช่องทาง ปัญหาในการซื้อ เหตุผลในการซื้อซ้ำจากร้านเดิม และการบอกต่อร้านผ้าไหม ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจำหน่าย กิจกรรมส่งเสริมการตลาด บุคลากร สิ่งแวดล้อม และกระบวนการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการซื้อผ้าไหมไทยในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2567 จำนวน 13 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเป็นรายบุคคล (Individual Interview) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ยคนละ 30 – 40 นาที ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนไม่พบข้อมูลเพิ่มซึ่งไม่ได้ทำให้ข้อค้นพบเปลี่ยนแปลง (Theoretical Saturation)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการสกัดข้อมูลเชิงลึกจากข้อมูลดิบด้วยกระบวนการที่เป็นระบบและมีขั้นตอน ได้แก่

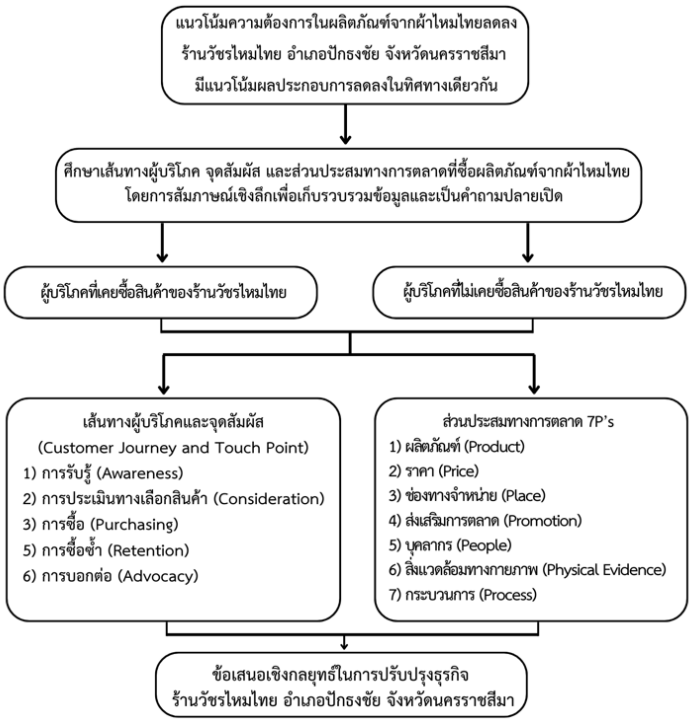
4.1 อ่านเอกสารจากการถอดเทปเพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อหาข้อมูล

4.2 กำหนดคำหรือวลีที่ใช้แทนความหมายของคำ กลุ่มคำ หรือประโยคนั้น ๆ ในการจัดระเบียบชุดข้อมูลให้มีขนาดเล็กลงแต่ยังคงความหมายเดิมไว้ เรียกว่า รหัสคำเบื้องต้น หลังจากได้รหัสคำเบื้องต้นแล้วผู้วิจัยได้นำรหัสคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาจัดรวมกลุ่มกันในขั้นถัดไป

4.3 นำรหัสต่าง ๆ มาจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของรหัสตามกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การจัดกลุ่มผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมและจุดสัมผัสที่คล้ายคลึงไว้ด้วยกันผ่านเส้นทางผู้บริโภคผ้าไหมไทยในแต่ละจุดสัมผัส และทำการเปรียบเทียบเส้นทางผู้บริโภคที่ได้กับแนวคิดเส้นทางการซื้อของผู้บริโภคจำนวน 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ การประเมินข้อมูลก่อนตัดสินใจ การซื้อ การซื้อซ้ำ และการบอกต่อ ตามแนวคิดของ (McGruer, 2020)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเส้นทางผู้บริโภค จุดสัมผัสและทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทยของผู้บริโภค โดยเฉพาะร้านวัชรไหมไทย อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นร้านที่มีแนวโน้มผลประกอบการลดลงในทิศทางเดียวกับภาพรวมของตลาดผ้าไหมไทย งานวิจัยจึงมุ่งวิเคราะห์ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด (Attitudes toward the marketing mix) ในแต่ละด้านของผู้บริโภคซึ่งจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการที่ผู้บริโภคจะไปต่อ หรือหยุดในแต่ละขั้นตอนของเส้นทางผู้บริโภคและจุดสัมผัส (Customer Journey and Touch Points) เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการปรับปรุงธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ลักษณะทั่วไปและประสบการณ์ในการซื้อผ้าไหมไทยของกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์	ลักษณะทั่วไปและประสบการณ์ในการซื้อผ้าไหมไทยของกลุ่มตัวอย่าง
A1	เพศหญิง อายุ 67 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพข้าราชการ ตำแหน่งข้าราชการเกษียญ รายได้ 45,001-60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนนทบุรี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 20 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 10,000 บาท
A2	เพศหญิง อายุ 68 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพข้าราชการ ตำแหน่งข้าราชการเกษียญ รายได้ 30,001-45,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนนทบุรี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 20 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 10,000 บาท
A3	เพศหญิง อายุ 59 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพธุรกิจส่วนตัว ตำแหน่ง เจ้าของธุรกิจ รายได้มากกว่า 60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 20 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 20,000 บาท
A4	เพศหญิง อายุ 46 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพธุรกิจส่วนตัว ตำแหน่ง เจ้าของธุรกิจ รายได้มากกว่า 60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 20 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 20,000-30,000 บาท
A5	เพศหญิง อายุ 64 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพข้าราชการ ตำแหน่ง ข้าราชการเกษียณ รายได้ 45,001-60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 20 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 5,000 บาท
A6	เพศหญิง อายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพข้าราชการ ตำแหน่ง อัยการ รายได้ มากกว่า 60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 35 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 200,000 บาท
A7	เพศหญิง อายุ 58 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพธุรกิจส่วนตัว ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอสูงเนิน รายได้ 45,001-60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 35 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 100,000 บาท
B1	เพศหญิง อายุ 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพครู/อาจารย์ ตำแหน่งครูมัธยมศึกษา รายได้ 15,001-30,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 25 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 3,000 บาท
B2	เพศหญิง อายุ 57 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพครู / อาจารย์ ตำแหน่งอาจารย์มหาวิทยาลัย รายได้ 45,001-60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดปทุมธานี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 30 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 8,000 บาท
B3	เพศชาย อายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก อาชีพครู / อาจารย์ ตำแหน่งผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัย รายได้ มากกว่า 60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดปทุมธานี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 18 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 10,000 บาท
B4	เพศชาย อายุ 39 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท อาชีพข้าราชการ ตำแหน่งปลัด รายได้ 30,001-45,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดปทุมธานี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 2 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 5,700 บาท
B5	เพศหญิง อายุ 59 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพข้าราชการ ตำแหน่งพยาบาล รายได้ 45,001-60,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 39 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 10,000 บาท
B6	เพศหญิง อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพธุรกิจส่วนตัว ตำแหน่งเจ้าของธุรกิจ รายได้ 15,001-30,000 บาท / เดือน อาศัยในจังหวัดนนทบุรี เริ่มสวมใส่ผ้าไหมไทยมานานประมาณ 15 ปี โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาซื้อผ้าไหมไทยประมาณ 50,000 บาท

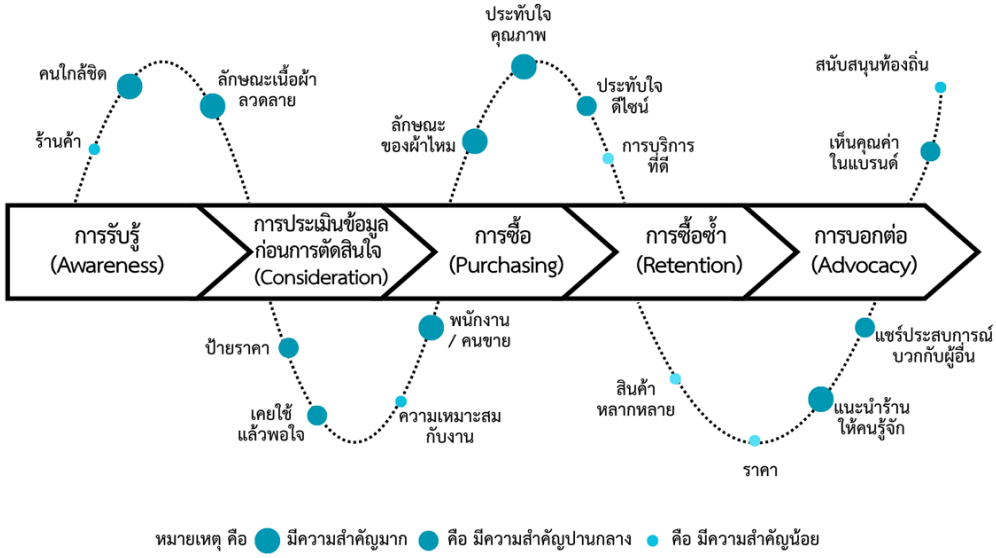
หมายเหตุ: ผู้ให้สัมภาษณ์ A1-A7 คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ้าไหมไทยจากร้านวัชรไหมไทย
ผู้ให้สัมภาษณ์ B1-B6 คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าผ้าไหมไทยจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทย

1. เส้นทางผู้บริโภค และจุดสัมผัสที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย

เส้นทางของผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยประกอบด้วยจุดสัมผัสสำคัญในแต่ละช่วงของการตัดสินใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำและการบอกต่อ โดยเฉพาะการรับรู้แบรนด์ที่เกิดจากการแนะนำของบุคคลใกล้ชิดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสารแบบปากต่อปาก ที่ยังคงมีอิทธิพลสูงในสินค้าวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างผ้าไหมไทย ในกระบวนการประเมินทางเลือกและการซื้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประสบการณ์ตรงผ่านการเลือกซื้อสินค้าหน้าร้าน ซึ่งช่วยให้สามารถพิจารณาคุณภาพของเนื้อผ้า สี และลวดลายได้ชัดเจน นอกจากนี้ การบริการของพนักงานและบรรยากาศภายในร้านยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความประทับใจในการซื้อและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ ปัจจัยคุณภาพของสินค้าและภาพลักษณ์ของแบรนด์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความภักดีต่อร้าน โดยผู้บริโภคที่เคยซื้อมีแนวโน้มจดจำและกลับมาซื้อซ้ำเนื่องจากความพึงพอใจในความประณีตของสินค้าและการบริการที่เป็นมิตร ดังตารางที่ 2 โดยเส้นทางและจุดสัมผัสผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาเส้นทางผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทย

ประเด็น	เส้นทางผู้บริโภค	จุดสัมผัส
1. การรับรู้ (Awareness)	- จากการแนะนำของผู้อื่น - จากความสัมพันธ์กับร้านค้า - จากชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน	- ร้านค้า 2 ราย - คนใกล้ชิดบอกต่อ 5 ราย
2. การประเมินข้อมูลก่อนการตัดสินใจซื้อ (Consideration)	- ซื้อจากร้านประจำก่อน - ราคาที่เหมาะสม - คุณสมบัติของเนื้อผ้า - ความรู้สึกพึงพอใจ	- ลักษณะเนื้อผ้า ลวดลาย 6 ราย - ป้ายราคา 4 ราย - ความเหมาะสมกับงาน 3 ราย - เคยใช้แล้วพอใจ 4 ราย
3. การซื้อ (Purchasing)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - การออกแบบและความประณีต - ความจำเป็นและความต้องการ - ราคาเหมาะสม - ใส่ในโอกาสพิเศษ - ต้องการอนุรักษ์นิยมความเป็นไทย - สืบสานความเป็นไทย - ความเหมาะสมในการใช้งาน	- พนักงานหรือคนขาย 6 ราย - ลักษณะของผ้าไหม 6 ราย
4. การซื้อซ้ำ (Retention)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - การบริการที่ดี - พึงพอใจหรือถูกใจสินค้า - ราคาเหมาะสม - ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน - การออกแบบและความประณีต	- ประทับใจคุณภาพ 7 ราย - ประทับใจการออกแบบ 4 ราย - การบริการที่ดี 3 ราย - มีสินค้าหลากหลาย 3 ราย - ราคา 3 ราย
5. การบอกต่อ (Advocacy)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - การออกแบบและความประณีต - อนุรักษ์สินค้าในพื้นที่	- แนะนำร้านให้คนรู้จัก 7 ราย - แชร์ประสบการณ์บวกกับผู้อื่น 3ราย - สนับสนุนท้องถิ่น 1 ราย - เห็นคุณค่าในแบรนด์ 3 ราย

ภาพที่ 2 แผนที่เส้นทางและจุดสัมผัสของผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าร้านวัชรไหมไทย

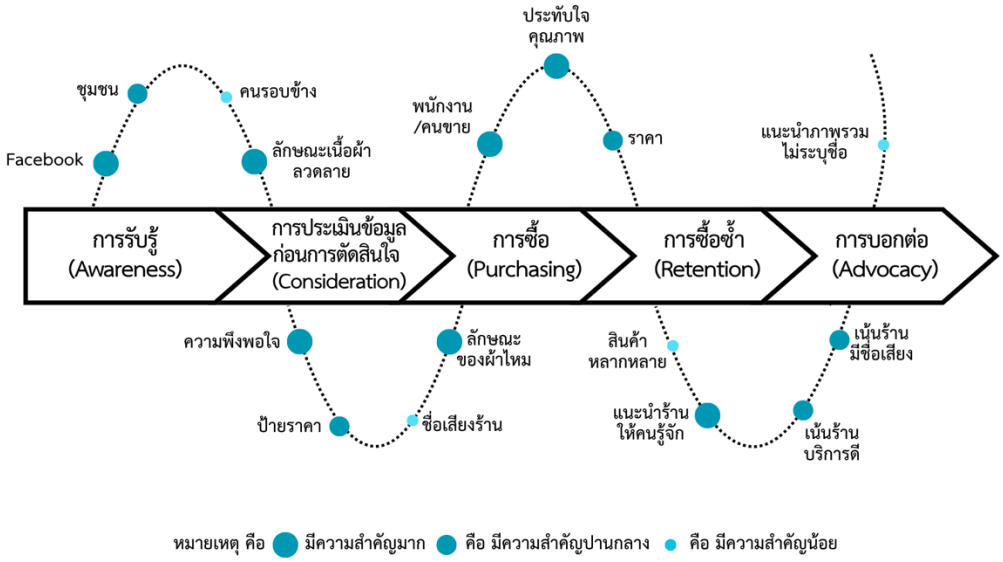
สำหรับผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีเส้นทางผู้บริโภคที่เริ่มต้นจากการรับรู้แบรนด์ผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก โดยเฉพาะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ Facebook ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และกระตุ้นความสนใจในสินค้า สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภครุ่นใหม่ที่ใช้สื่อดิจิทัลเป็นแหล่งข้อมูลหลักก่อนตัดสินใจซื้อ ในขั้นตอนการประเมินทางเลือกและการซื้อ พบว่าผู้บริโภคกลุ่มนี้มีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าผ้าไหมจากร้านค้าอื่นที่มีความน่าเชื่อถือในโลกออนไลน์ หรือร้านค้าที่เสนอราคาที่เหมาะสมและมีโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ แม้จะเริ่มต้นจากการรับรู้ในช่องทางออนไลน์ แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงเลือกซื้อผ่านหน้าร้าน เพื่อให้สามารถตรวจสอบคุณภาพและลวดลายของผ้าได้ด้วยตนเอง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำและการบอกต่อในกลุ่มนี้ ได้แก่ ความคุ้มค่าในด้านราคา ความหลากหลายของสินค้า และความทันสมัยของลวดลาย ดังตารางที่ 3 โดยเส้นทางและจุดสัมผัสผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านอื่นสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเส้นทางผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านอื่น

ประเด็น	เส้นทางผู้บริโภค	จุดสัมผัส
1. การรับรู้ (Awareness)	- จากช่องทาง Online (Social Media) - จากการแนะนำของผู้อื่น - จากวิถีชีวิตของคนในชุมชน	- Facebook 3 ราย - คนรอบข้างแนะนำ 1 ราย - ชุมชน 2 ราย
2. การประเมินข้อมูล ก่อนการตัดสินใจซื้อ (Consideration)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - ความเหมาะสมในการใช้งาน - ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน - ราคาที่เหมาะสม - ต้องการสนับสนุนสินค้าในพื้นที่ - ความรู้สึกพึงพอใจ	- ลักษณะเนื้อผ้า ลวดลาย 6 ราย - ป้ายราคา 5 ราย - ชื่อเสียงร้าน 2 ราย - ความพึงพอใจ 6 ราย
3. การซื้อ (Purchasing)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - การออกแบบและความประณีต - ราคาเหมาะสม - ความรู้สึกพึงพอใจ - ความเหมาะสมในการใช้งาน - ความต้องการหรือความจำเป็น - เอามาใส่ในโอกาสพิเศษ - ต้องการอนุรักษ์นิยมความเป็นไทย	- พนักงานหรือคนขาย 6 ราย - ลักษณะของผ้าไหม 6 ราย

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเส้นทางผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านอื่น (ต่อ)

ประเด็น	เส้นทางผู้บริโภค	จุดสัมผัส
1. การรับรู้ (Awareness)	- จากช่องทาง Online (Social Media) - จากการแนะนำของผู้อื่น - จากวิถีชีวิตของคนในชุมชน	- Facebook 3 ราย - คนรอบข้างแนะนำ 1 ราย - ชุมชน 2 ราย
2. การประเมินข้อมูลก่อนการตัดสินใจซื้อ (Consideration)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - ความเหมาะสมในการใช้งาน - ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน - ราคาที่เหมาะสม - ต้องการสนับสนุนสินค้าในพื้นที่ - ความรู้สึกพึงพอใจ	- ลักษณะเนื้อผ้า ลวดลาย 6 ราย - ป้ายราคา 5 ราย - ชื่อเสียงร้าน 2 ราย - ความพึงพอใจ 6 ราย
3. การซื้อ (Purchasing)	- คุณสมบัติของเนื้อผ้า - การออกแบบและความประณีต - ราคาเหมาะสม - ความรู้สึกพึงพอใจ - ความเหมาะสมในการใช้งาน - ความต้องการหรือความจำเป็น - เอามาใส่ในโอกาสพิเศษ - ต้องการอนุรักษ์นิยมความเป็นไทย	- พนักงานหรือคนขาย 6 ราย - ลักษณะของผ้าไหม 6 ราย
4. การซื้อซ้ำ (Retention)	- จะเลือกซื้อตามความรู้สึกพึงพอใจ - คุณสมบัติของเนื้อผ้า - ความหลากหลายของสินค้า - ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ และสามารถต่อรองราคาได้ - ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน	- ประทับใจคุณภาพ 6 ราย - ราคา 5 ราย - มีสินค้าหลากหลาย 3 ราย
5. การบอกต่อ (Advocacy)	- ต้องการสนับสนุนสินค้าในพื้นที่ - ความหลากหลายของสินค้า - การบริการที่ดี - คุณสมบัติของเนื้อผ้า - ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของทางร้าน	- แนะนำโดยไม่ระบุร้าน 1 ราย - แนะนำร้านให้คนรู้จัก 5 ราย - เน้นร้านที่บริการดี 2 ราย - ร้านมีชื่อเสียง 2 ราย

ภาพที่ 3 แผนที่เส้นทางและจุดสัมผัสของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านอื่น

2. ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย ในด้านผลิตภัณฑ์ (Product) นั้นผู้บริโภคให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพ ลวดลาย และรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะการให้บริการปรับแก้ทรงที่ตอบโจทย์ ด้านราคา (Price) มองว่าราคาสมเหตุสมผลเมื่อเทียบกับคุณภาพ และเสนอให้มีระบบสมาชิกหรือสะสมแต้ม ด้านช่องทางจำหน่าย (Place) ร้านตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวก มีบรรยากาศเป็นมิตร และจัดแสดงสินค้าอย่างเป็นระบบ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ผู้บริโภคแนะนำให้มีโปรโมชั่นตามฤดูกาล และจัดชุดของฝากเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ด้านบุคลากร (People) พนักงานให้บริการด้วยความจริงใจ แนะนำสินค้าอย่างเหมาะสม และใส่ใจในรายละเอียด ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) ร้านมีความสะอาด เรียบร้อย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน และบรรยากาศแบบไทยร่วมสมัย ด้านกระบวนการ (Process) ผู้บริโภคเสนอให้ต่อยอดผลิตภัณฑ์และพัฒนาบริการ เช่น การเพิ่มสินค้าแปรรูป และปรับปรุงระบบภายในร้าน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าร้านวัชรไหมไทย

ปัจจัย	ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค
1) Product	ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ทำให้ลูกค้ามีมั่นใจในตัวสินค้า และความหลากหลายของเนื้อผ้า ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ โทนสี ความประณีตในการตัดเย็บ การดูแลรักษา สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ และมีความแตกต่างและโดดเด่นกว่าร้านผ้าไหมไทยของคู่แข่ง
2) Price	ราคาที่ขายยังสามารถจับต้องได้ เป็นราคาที่สมเหตุสมผล เหมาะสมกับคุณภาพและการออกแบบหรือ Design แต่ก็อยากให้ร้านวัชรไหมไทยปรับราคาให้คนทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย หรือให้ลูกค้าสามารถต่อรองราคาสินค้าได้ ก็จะทำให้ขายสินค้าได้ง่ายขึ้น
3) Place	สถานที่ตั้ง สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากร้านอยู่ติดริมถนนหลัก มองเห็นได้ง่าย อีกทั้งการตกแต่งสถานที่ ก็มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน รวมทั้งที่จอดรถก็เพียงพอและยังสามารถจอดริมถนนได้ด้วย
4) Promotion	อยากให้มีส่วนลดกับลูกค้าที่ซื้อสินค้า หรือมีส่วนลดพิเศษให้เฉพาะสำหรับสมาชิก ซึ่งการให้ส่วนลดราคาสินค้า จะกำหนดตามแต่ละระดับการซื้อแต่ละคน หรือการให้ Souvenir ที่เหมาะสมกับลูกค้า เช่น ผ้าพันคอ หรือสินค้า Premium ที่เป็นผ้าไหม
5) People	พนักงานขายสามารถอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า มีการบริการที่รวดเร็วและเสมอภาค มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ดูแลเอาใจใส่ในการให้บริการทุกขั้นตอน อีกทั้งมีความรู้ ความสามารถตอบข้อซักถามและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีความกระตือรือร้น ซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ บุคลิกภาพดี แต่งกายสะอาดและสุภาพเรียบร้อย รวมทั้งจำนวนพนักงานที่ให้บริการเพียงพอกับจำนวนลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้า
6) Physical Evidence	การจัดวางสินค้าแบ่งเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน บรรยากาศภายในร้านโปร่งโล่งสบาย สะอาด การตกแต่งร้านสวย ป้ายร้านดูหรูหรา รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน ที่พร้อมให้บริการลูกค้า แต่ลูกค้าก็อยากให้มีการตกแต่งสถานที่ให้มีความเป็นไทยมากขึ้น
7) Process	อยากให้ขยายตลาดให้มากขึ้น เพราะผ้าไหมไทยถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย อยากให้มีการออกแบบชุดให้มี Design ที่สวยงาม หรือจัดทำสินค้าแบบ Gift Set ที่ทำจากผ้าไหมสำหรับเป็นของฝาก รวมทั้งอยากให้เน้นที่พนักงานขาย ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เอาอกเอาใจลูกค้าเยอะ ๆ เพราะมองว่าพนักงานของร้านมีความสำคัญสามารถดึงดูดความสนใจในตัวสินค้าจากลูกค้าได้

ส่วนผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่มีร้านหรือแบรนด์ที่ผูกพันเป็นพิเศษ นิยมซื้อผ้าผืนเพื่อตัดเย็บเอง โดยให้ความสำคัญกับดีไซน์เฉพาะตัว ลวดลายที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าทางวัฒนธรรมของผ้าไหมไทย ราคา (Price) มองว่าราคาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่หากคุณภาพดีจะยอมจ่ายในราคาที่เหมาะสม ต้องการให้มีตัวเลือกที่หลากหลายตามระดับรายได้ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ช่องทางจำหน่าย (Place) ร้านผ้าไหมหลายแห่งเข้าถึงยาก และมีข้อจำกัดเรื่องที่จอดรถ เสนอให้พัฒนาช่องทางออนไลน์ และปรับปรุงหน้าร้านให้สะดวกต่อการเข้าชม การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเห็นร้านผ้าไหมจัดโปรโมชั่น จึงเสนอให้มี

ระบบสะสมแต้ม แจกของแถม หรือโปรโมชั่นเป็นเซตสินค้า เพื่อกระตุ้นความสนใจในการซื้อ บุคลากร (People) คาดหวังให้พนักงานขายมีความรู้ ให้คำแนะนำตรงประเด็น มีความจริงใจ ไม่กดดันลูกค้า และมีบริการหลังการขาย เช่น แนะนำวิธีดูแลผ้าไหม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) ร้านส่วนใหญ่อากาศร้อน ไม่มีแอร์ จัดร้านเรียบง่าย เสนอให้เพิ่มบรรยากาศที่เอื้อต่อการเลือกซื้อ และพัฒนาแพ็คเกจจิงให้ดูดี เหมาะกับการมอบเป็นของฝาก กระบวนการ (Process) ต้องการบริการที่เป็นระบบและมีมาตรฐานมากขึ้น ทั้งในร้านและหลังการขาย พร้อมเสนอให้มีการอบรมพนักงาน และเพิ่มความหลากหลายของสินค้า รวมถึงการให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่น

ปัจจัย	ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค
1) Product	ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีลวดลายสวยงาม แสดงถึงเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาในแต่ละท้องที่ สีของผ้าหลากหลาย และเป็นการย้อมผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ แล้วโทนสีเหมาะสมกับวัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสี Earth Tone
2) Price	ราคายังพอจับต้องได้ แต่ต้องดูในเรื่องคุณภาพของเนื้อผ้าด้วย เพราะถ้าผ้าที่มีคุณภาพดี ลวดลายสวยงาม ราคาก็ต้องสูงเป็นธรรมดา และก็มองว่าอายุการใช้งานนานและคงทน แต่อยากให้ปรับลดราคาลง เพื่อให้ลูกค้าทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงได้ง่าย
3) Place	สถานที่ตั้งของร้าน ไม่ค่อยได้รับความสะดวกในการเดินทาง ที่ตั้งร้านหายาก และที่จอดรถหายากลำบาก อีกทั้งที่ตั้งของร้านไม่ค่อยดึงดูดความสนใจของลูกค้า และเข้าถึงยาก ต้องอาศัยการบอกต่อ
4) Promotion	ต้องการสินค้าราคาถูก ที่มีคุณภาพดี มีคืนกำไรให้ลูกค้าในช่วงเทศกาลบ้าง โดนการลดราคา หรืออาจจะมีของแถมหรือ Gift Voucher ให้กับลูกค้า เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อลูกค้า แต่ต้องแยกลูกค้าตามยอดซื้อ
5) People	พนักงานขายบางคนขาดความรู้เรื่องผ้าไหม ไม่สามารถแนะนำว่าราคาเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าที่ได้รับหรือไม่ อีกทั้งยังไม่สามารถแนะนำแบบผ้าไหมที่เหมาะสมให้กับลูกค้าได้อย่างชัดเจน ชอบบังคับขายมากเกินไป แต่อยากให้มีบริการหลังการขาย ในกรณีที่ซื้อชุดที่ตัดสำเร็จรูปไป
6) Physical Evidence	บรรยากาศของร้านที่เคยซื้อส่วนมากจะไม่มีแอร์ ทำให้เวลาเลือกซื้อสินค้าไม่สบายตัว ส่วนใหญ่บรรยากาศร้านเป็นแบบชุมชนบ้าน ๆ บรรยากาศของร้านไม่ได้มีอะไรพิเศษ ซึ่งบางร้านมีการแต่งร้านที่คงความเป็นไทย หรือบางร้านก็จะมีการตกแต่งเป็น Style ของตัวเอง
7) Process	ส่วนมากพนักงานขายมีอัธยาศัยที่ดี ให้บริการดี และให้คำแนะนำที่ดี สอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่พบเจอ และแนะนำตามข้อเท็จจริง แต่อยากเพิ่มเติมความรู้ให้กับพนักงานขายเสนอขายสินค้าด้วยความเป็นมิตรและพยายามไม่ยัดเยียดที่จะขายสินค้าเพียงอย่างเดียว รวมทั้งอยากให้เพิ่มสินค้าให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพตามมาตรฐาน ครอบคลุมในทุกช่วงอายุ และราคา เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกซื้อตามกำลังทรัพย์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเส้นทางผู้บริโภค และจุดสัมผัสที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย พบว่า ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยนั้นรับรู้แบรนด์ผ่านการแนะนำจากคนใกล้ชิด ขณะที่กลุ่มที่ไม่เคยซื้อรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook และ Instagram อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อผ่านหน้าร้าน เพื่อพิจารณาคุณภาพผ้าโดยตรง จุดสัมผัสที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำและการบอกต่อ คือ ความพึงพอใจในคุณภาพของเนื้อผ้า ความประณีตของลวดลาย และความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มที่เคยซื้อมีประสบการณ์ตรง และความเชื่อมั่นในแบรนด์ จึงให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ การบริการ และบรรยากาศร้านมากกว่า ส่วนกลุ่มที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย เน้นราคาที่เหมาะสม และโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญญา จิตต์อารีย์ (2561) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคผ้าไหม พบว่า ความเชื่อมั่นและประสบการณ์ตรงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และสอดคล้องกับ ศรัณย์ สุนทรเวช (2563) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภค พบว่า การรับรู้ในยุคดิจิทัลเริ่มจากออนไลน์ แต่การตัดสินใจซื้อมักเกิดจากการสัมผัสสินค้าโดยตรง โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์งานฝีมือ

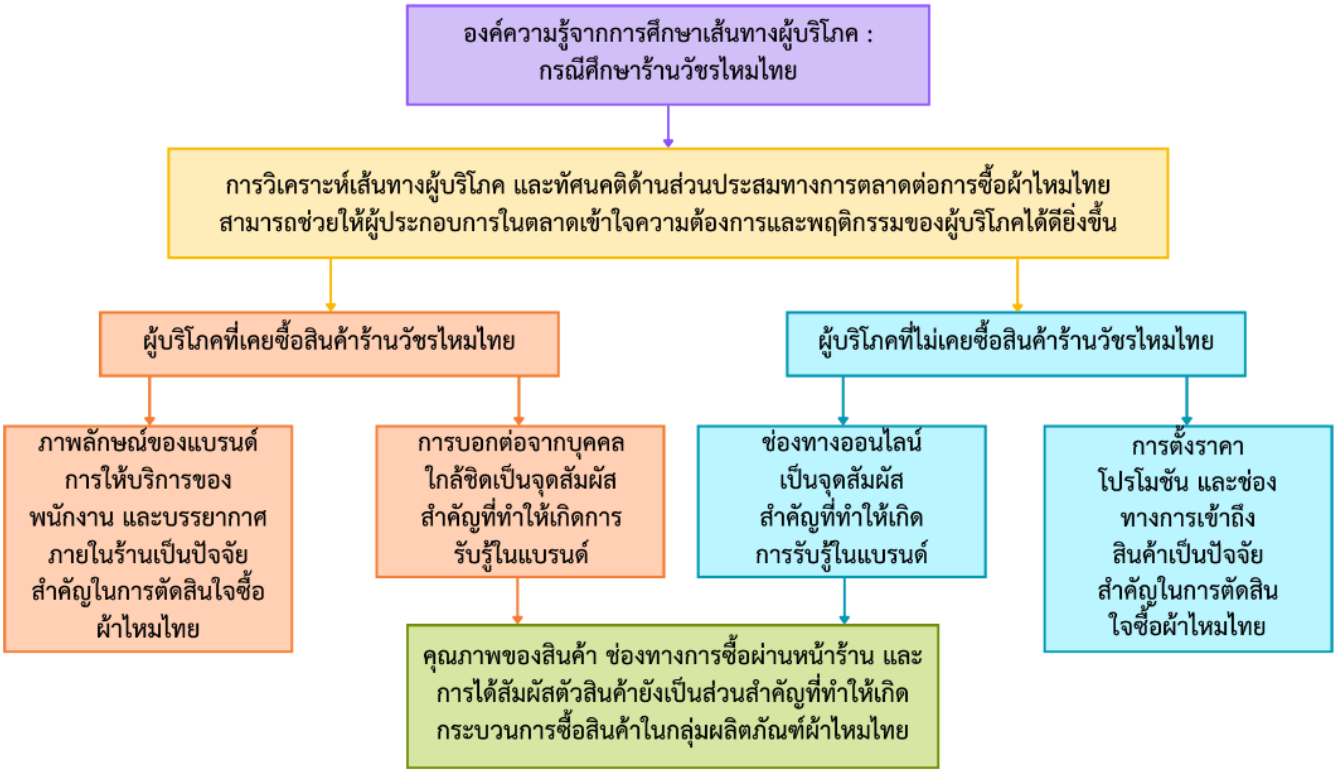
ผลการศึกษาทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทย พบว่า ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยให้ความสำคัญกับคุณภาพของผ้าไหม ความประณีตของลวดลาย การบริการเฉพาะบุคคล

และประสบการณ์หน้าร้าน ขณะที่ผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อให้ความสำคัญกับดีไซน์ ลวดลายเฉพาะตัว ราคา และความสะดวกในการเข้าถึง โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ตรงสามารถประเมินคุณภาพและบริการได้จากการใช้งานจริง ส่งผลต่อความพึงพอใจ และการรับรู้ในเชิงบวก ในขณะที่กลุ่มที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อจากร้านวัชรไหมไทย ยังคงประเมินจากภาพลักษณ์ และการสื่อสารทางการตลาดเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพล กิติพัฒน์ (2563) ศึกษา ทัศนคติของผู้บริโภคต่อผ้าไหมไทย พบว่า ประสบการณ์ตรงส่งผลต่อการเกิดความเชื่อมั่นและความภักดีต่อแบรนด์ และสอดคล้องกับ ชัยสิทธิ์ วงศ์ศิลป์ (2561) ศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคต่อสินค้าแฟชั่น พบว่า ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การซื้อมีแนวโน้มประเมินคุณค่าผลิตภัณฑ์จากคุณภาพจริง ขณะที่ผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อมักประเมินจากภาพลักษณ์แบรนด์ และการรับรู้จากภายนอกเป็นหลัก

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคผ้าไหมไทยมีลักษณะจำแนกตามประสบการณ์การซื้อ โดยผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมักรับรู้แบรนด์ผ่านการบอกต่อจากบุคคลใกล้ชิด และให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อที่หน้าร้าน ซึ่งสามารถสัมผัสคุณภาพจริงของผ้าไหมได้ ขณะที่กลุ่มผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อรับรู้แบรนด์ผ่านช่องทางออนไลน์ แต่ยังคงเลือกซื้อผ่านหน้าร้านเนื่องจากต้องการพิจารณาคุณภาพสินค้าด้วยตนเอง องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า แม้สื่อออนไลน์จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ แต่การสัมผัสประสบการณ์จริง ณ จุดขายยังคงมีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย

ในด้านทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด ผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ลวดลายและเอกลักษณ์ของผ้าไหม อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เคยซื้อมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของแบรนด์ การให้บริการของพนักงาน และบรรยากาศภายในร้านมากกว่า ขณะที่กลุ่มที่ไม่เคยซื้อมีความคาดหวังด้านราคาที่เหมาะสม การส่งเสริมการขาย และช่องทางการเข้าถึงสินค้า องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบกลยุทธ์การตลาดแบบแบ่งกลุ่ม ที่ตอบสนองต่อประสบการณ์ ความต้องการ และความคาดหวังของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอย่างจำเพาะ

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้ เส้นทางผู้บริโภคและจุดสัมผัสในแต่ละช่วงของการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยพบว่า จุดสัมผัสที่สำคัญต่อการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยคือ บุคคลใกล้ชิด ขณะที่ผู้ที่ไม่เคยซื้อได้รับรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ แม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะเริ่มต้นจากช่องทางที่ต่างกัน แต่ล้วนให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อผ่านหน้าร้านเพื่อสัมผัสคุณภาพจริงของผลิตภัณฑ์ ผ้าคุณภาพดีและประสบการณ์จากการซื้อ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการซื้อซ้ำและการบอกต่อ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์กับร้านโดยตรง

ทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาด ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าให้ความสำคัญกับคุณภาพเนื้อผ้า ลวดลายที่ประณีต ความน่าเชื่อถือของแบรนด์ การบริการของพนักงาน และบรรยากาศในร้านที่เอื้อต่อการเลือกซื้อ ในขณะที่ผู้บริโภคที่ไม่เคยซื้อมุ่งเน้นไปที่ราคาที่เหมาะสม การมีโปรโมชั่น ระบบสมาชิก และช่องทางจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย โดยเฉพาะการซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับลักษณะผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีการรับรู้แบรนด์จากการบอกต่อจากบุคคลใกล้ชิด ส่วนผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าอื่นแต่ไม่เคยซื้อสินค้าจากร้านวัชรไหมไทยมีการรับรู้แบรนด์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดแบบ Word-of-Mouth หรือแผนการสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่เน้นการใช้แพลตฟอร์มยอดนิยม เช่น Facebook, Instagram และ TikTok ร่วมกับการใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ที่มีภาพลักษณ์สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างการรับรู้แบรนด์ในกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีความคาดหวังต่อระบบสมาชิกหรือระบบสะสมแต้มสามารถนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมความภักดี (Loyalty Program) เพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิม อาทิ การมอบส่วนลดวันเกิด การแจ้งเตือนคอลเลกชันใหม่ หรือสิทธิประโยชน์เฉพาะสมาชิก อันจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับลวดลาย สีสัน และรูปแบบที่ทันสมัยสามารถนำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัย เหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน โดยเน้นความเป็นแฟชันและอัตลักษณ์ผ้าไหมไทย เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าช่องทางสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้แบรนด์ของผ้าไหมไทยในกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ งานวิจัยในอนาคตควรศึกษารูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมผ่านแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยม เช่น TikTok, Instagram และ Facebook รวมถึงบทบาทของผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 จากข้อค้นพบเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคในการรับสิทธิประโยชน์จากระบบสมาชิก ควรมีการศึกษารูปแบบของ Loyalty Program ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคผ้าไหมไทย อาทิ การสะสมแต้ม สิทธิพิเศษรายบุคคล หรือระบบแจ้งเตือนสินค้าใหม่ เพื่อส่งเสริมการกลับมาซื้อซ้ำและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว

2.3 เพิ่มการศึกษาการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อยืนยันความถูกต้องข้อค้นพบต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมศุลกากร. (2565). *ข้อมูลสถิติด้านหม่อนไหมย้อนหลัง10ปี*. สืบค้นจาก https://qsds.go.th/qsisplan/wp-content/uploads/sites/119/2022/12/Stat-10-Year-2012-2022.pdf.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *โครงการผ้าไทยใส่ให้สนุก*. สืบค้นจาก https://www.m-culture.go.th.

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). *โครงการพัฒนายกระดับการผลิตผ้าไหมสู่สากล*. สืบค้นจาก https://opendata.nesdc.go.th/dataset/the-project-to-improve-the-production-of-silk-to-the-international-level.

ชัยสิทธิ์ วงศ์ศิลป์. (2561). *การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ธัญญา จิตต์อารีย์. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดมหาสารคาม*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

พงษ์พันธ์ สันติธรรม และ ปฐมา สตะเวทิน. (2563). เส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค Gen X และ Gen Y กรณีศึกษานาฬิกาแบรนด์หรู 3 อันดับ Rolex, Omega และ Patek Philippe. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 38*(3), 103-118.

ศรัณย์ สุนทรเวช. (2563). *พฤติกรรมการบริโภคผ้าไหมไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.)

สุพาดา สิริกุตตา และ ไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์. (2553). ค่านิยมและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนาสาขามนุษย์และสังคมศาสตร์, 2*(3), 169–179.

อรรถพล กิติพัฒน์. (2563). *กลยุทธ์การส่งเสริมภาพลักษณ์ผ้าไหมไทยเพื่อเข้าถึงผู้บริโภครุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร).

McGruer, D. (2020). *Dynamic digital marketing: Master the world of online and social media marketing to grow your business.* New Jersey: John Wiley & Sons.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 399-412.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Gen Y Customer Value of Chanthaboon Reed Mats: A case study of Samet Ngam Women Villagers, Chanthaburi Province

Busakorn Onkom[1*] Aerwadee Premashthira[2] Sophon Yamklin[2] and Santi Sanglestsawai[2]

[1] *Master's degree student, Department of Agricultural and Resources Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Agricultural and Resources Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Busakorn.o@ku.th*

ABSTRACT

This study investigates the needs, challenges, and expectations of Generation Y consumers regarding products made from *Kok* (reed) from Chanthaboon, using the conceptual framework of perceived customer value. The study employed a qualitative research methodology, conducting in-depth interviews with three sample groups and categorizing the products into (1) Chanthaboon reed mat products, (2) bag products, and (3) general household items. All 38 respondents were Generation Y individuals residing in the Bangkok Metropolitan Region who had used reed-based products within the past three years. The results of the study found that Generation Y consumers value functional benefits that meet everyday practical needs (Functional Jobs), alongside social values such as supporting community-based craftsmanship (Social Jobs), and emotional values including gift-giving and expressions of personal meaning (Emotional Jobs). The order of values in Chanthaboon reed mat products includes their use in daily routines, within family contexts, and for relaxation. Key barriers identified include limited product accessibility, inconsistent product quality, and ineffective brand communication. Consumer expectations focus on durability, ease of use, aesthetic design, and the incorporation of local cultural identity.

Keywords: Chanthaboon Reed Mats, Generation Y, Customer Value

Received: 14 July 2025;
Revised: 21 August 2025;
Accepted: 16 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

สิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร : กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี

บุษกร อ่อนคำ[1*] เออวดี เปรมัษเฐียร[2] โสภณ แย้มกลิ่น[2] และ สันติ แสงเลิศไสว[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Busakorn.o@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ในด้านของความต้องการ ปัญหา และความคาดหวังที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร โดยใช้กรอบแนวคิดสิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่าในการวิเคราะห์ งานวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า และ 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไป ซึ่งเป็นผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y จำนวนทั้งสิ้น 38 คน ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของเสื่อกกในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาอาศัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่ากับฟังก์ชันการใช้งานที่ตอบโจทย์ชีวิตประจำวัน (Functional Jobs) รวมถึงให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคม เช่น การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน (Social Jobs) และคุณค่าทางจิตใจ เช่น การใช้เพื่อมอบเป็นของขวัญ (Emotional Jobs) ลำดับคุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร ได้แก่ ใช้ในกิจวัตรประจำวัน ใช้กับครอบครัว ใช้ในการพักผ่อนขณะที่อุปสรรคหลักที่พบ ได้แก่ ช่องทางการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่จำกัด ปัญหาด้านคุณภาพ และการขาดการสื่อสารแบรนด์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนความคาดหวังหลักคือ ความทนทาน ความสะดวกในการใช้งาน ความสวยงาม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น

คำสำคัญ: เสื่อกกจันทบูร, ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y, สิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่า

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เสื่อกกจันทบูรถือเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของคนในท้องถิ่นจันทบุรี มีผู้ที่ริเริ่มการทอเสื่อกกเป็นกลุ่มแรกคือชาวญวนที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดจันทบุรี มีการพัฒนาการผลิตสีย้อมกกด้วยการฟอกสีต้นกกก่อน เพื่อให้กกมีสีสันและลวดลาย กระบวนการได้ขยายผลและสืบทอดต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์การทอเสื่อกกจันทบูรมาจนถึงปัจจุบัน (Chotiwan, P., 2016) เสื่อกกจันทบูรมีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ในด้านความเหนียวกว่ากกทั่วไป เนื่องจากเป็นกกที่ขึ้นอยู่บริเวณน้ำกร่อย (แถบชายฝั่ง) ทำให้กกมีคุณสมบัติของเส้นใยที่เหนียว แข็งแรง เมื่อนำมาทอเป็นเสื่อทำให้เสื่อมีคุณภาพที่ดี มีความคงทน มันวาว ทนทานต่อเชื้อรา และมีการนำมาทอให้เป็นลวดลายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางด้านภูมิศาสตร์ธรรมชาติ อาชีพ วิถีชีวิตของคนในชุมชน และการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี (สมปอง มูลมณี และคณะ, 2565)

กลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี จัดตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกลุ่มเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เป็นกลุ่มที่ได้รับมาตรฐานสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว (สมปอง มูลมณี และคณะ, 2565) และได้ขึ้นทะเบียนสินค้า GI (Geographical Indication) เป็นเครื่องหมายสินค้าที่แสดงถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจงของภูมิภาคตะวันออกจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2563) โดยมีการนำผืนกกไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีเสื่อกกจันทบูรเป็นส่วนประกอบเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม พบปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการเสื่อกกจันทบูร ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ หรือชาวบ้านในชุมชน ที่มีความชำนาญในการผลิตสินค้า แต่ขาดความรู้ ทักษะด้านการตลาด และความรู้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค การวางแผนกลยุทธ์การตลาด การสร้างแบรนด์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้

แบรนด์ และกระจายสินค้า เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ หรือการสร้างเนื้อหาออนไลน์ (Content Marketing) ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลากหลายกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Y ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการซื้อสูง และมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ผู้บริโภคกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยคือ กลุ่ม Millennials หรือ Generation Y (Gen Y) ที่มีช่วงอายุระหว่าง 25 – 44 ปี มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 44.33 ของจำนวนประชากรไทย เป็นกลุ่มที่เติบโตขึ้นมาพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เนื่องจากเริ่มเข้าสู่วัยกลางคนทำให้เริ่มหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพ รวมถึงให้ความสนใจกับการยั่งยืนของแบรนด์สินค้าที่ใส่ใจในสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับการตัดสินใจซื้อสินค้ากับการค้นหาหรือลองประสบการณ์ใหม่ ๆ ยอมจ่ายในราคาที่แพงกว่าถ้าได้รับการบริการที่ดีกว่า รวมถึงเข้าถึงได้ง่ายด้วยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นวัยที่มีการนำ Social Media มาใช้ในการติดต่อสื่อสาร การซื้อสินค้า และการทำงานอีกด้วย โดยธนาคารยูโอบีประเทศไทย กล่าวว่าผลการศึกษาความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในอาเซียน หรือ ASEAN Consumer Sentiment Study (ACSS) ประจำปี 2024 พบว่าผู้บริโภคชาวไทยมากกว่า 2 ใน 5 คิดเป็น ร้อยละ 42.00 ที่ใช้จ่ายกับสิ่งของจำเป็นมากขึ้น โดยกลุ่ม Gen Y ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 47.00 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้หญิง ร้อยละ 47.00 ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายเพื่อซื้อประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น (ไทยรัฐมันนี่, 2567)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงามจันทบุรี ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบูรมีกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม Gen X และ Baby Boomers ที่ให้ความสำคัญ กับคุณค่าทางวัฒนธรรม และความทนทานในการใช้งาน ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคในยุคปัจจุบันไม่ค่อยมีกลุ่มลูกค้าที่อยู่ในช่วงอายุ Gen Y (จุไรรัตน์ สรรพสุข, 2568) ซึ่งผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้ความสำคัญกับการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้หลายมิติ เช่น ความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน ความยั่งยืนของการใช้งาน รวมถึงความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย และการใช้งานที่สามารถผสานกับเทคโนโลยีได้ โดยกลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญกับแบรนด์ที่สร้างความแตกต่างทางด้านดีไซน์ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการสร้างประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยดึงดูดความสนใจ และการเลือกซื้อของกลุ่มนี้ได้โดยการทำความเข้าใจในพฤติกรรมการบริโภคที่เน้นความสะดวกสบายและความยั่งยืน พร้อมทั้งการนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถดึงดูดกลุ่ม Gen Y ได้ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองทั้งในด้านฟังก์ชันการใช้งานที่ทันสมัย และการรักษามาตรฐานทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้เสื่อกกจันทบูรสามารถขยายฐานลูกค้าไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากขึ้น (มนัสนันท์ โรจน์รุ่งศศิธร, 2564)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นที่กล่าวถึงปัญหาในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ทำให้งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่าในสินค้า ของกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบูร ให้ตอบสนองตามความต้องการของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรของกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อจัดลำดับคุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรของกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนไทยกลุ่ม Millennials หรือ Generation Y ที่มีช่วงอายุระหว่าง 25–44 ปี ที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้บริโภคของผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบูร จังหวัดจันทบุรี ไม่ว่าจะเคยซื้อ หรือเคยใช้ ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2565 – พ.ศ. 2567) ที่ผ่านมา โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

เป็นกลุ่มที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดจากผู้ที่เดินซื้อผลิตภัณฑ์ภายในงานสินค้า OTOP จำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ตัวอย่าง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 38 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแบ่งเป็น (1)กลุ่มผู้บริโภคที่เคยมีประสบการณ์ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร (2) เคยซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าที่มีกกเป็นส่วนประกอบและ (3) ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไปที่มีกกเป็นส่วนประกอบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการรายบุคคลจากผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ภายในงานสินค้า OTOP ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์โดยมีผู้สัมภาษณ์ 1 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ 1 คน เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูลจากมุมมอง และทัศนคติของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยจะมีการสัมภาษณ์เพียงประเด็นสำคัญ กำหนดคำถามให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา และมีประเด็นย่อยเข้ามาเสริมโดยก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์จะมีการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และทำการขออนุญาติในการจดบันทึก และบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ โดยบทสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลักดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลเพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา 2) ความต้องการพื้นฐานของผู้บริโภคเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริโภคและลำดับคุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร 3) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งาน และบริการ 4) ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร และ 5) แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการรายบุคคลจากผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ภายในงานสินค้า OTOP การเก็บข้อมูลดำเนินการในรูปแบบ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการรายบุคคล (Informal Individual In-depth Interview) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ โดยการสัมภาษณ์ผู้เป็นประชาชนไทย มีอายุระหว่างช่วย 25 – 44 ปี (กลุ่ม Gen Y) พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เคยมีประสบการณ์ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร กระเป๋าที่มีกกจันทบูรเป็นส่วนประกอบ และของใช้ทั่วไปที่มีกกจันทบูรเป็นส่วนประกอบ ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2565 – 2567) ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 30 – 1 ชั่วโมง

นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และทัศนคติมุมองของผู้บริโภค Generation Y ในการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากบาทความทางเว็บไซต์ และเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือ จากหน่วยงานรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ รวมทั้งการสืบค้นงานวิจัยในอดีตอีกด้วย

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์และไม่สัมภาษณ์ (Inclusion and**Exclusion** Criteria)

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria)	**เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)**
• คนไทย อายุ 25 – 44 ปี (กลุ่ม Gen Y) • พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล • เคยมีประสบการณ์ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร • เคยมีประสบการณ์ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าที่มีกกเป็นส่วนประกอบ • เคยมีประสบการณ์ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไปที่มีกกเป็นส่วนประกอบ	• เคยซื้อผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรนานกว่า 3 ปีที่ผ่านมา • ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบูรของจังหวัดจันทบุรี • ไม่ยินยอมให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ • ซื้อผลิตภัณฑ์แต่ไม่ได้ใช้เอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยการทำการใส่รหัสคำ (coding) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการลดทอนข้อมูลจำนวนมาก นำไปสรุปเป็นประเด็นสำคัญ หมายถึง การใช้คำสั้น ๆ ที่ให้ความหมายถึงประเด็นสำคัญจากข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Basit, T., 2003; Glaser, B. & Strauss, A., 2017; Strauss, A. & Corbin J., 1997) และทำการเรียบเรียง จัดระเบียบข้อมูลที่บันทึกไว้จากการสัมภาษณ์มากำหนดหมวดหมู่ ตีความ หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล ซึ่งการใส่รหัสคำ คือวิธีการลดทอนข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Miles, M. B., & Huberman, A. M., 1994; Saldana, J., 2021) โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1. การใส่รหัสคำเบื้องต้น (Open Coding) คือ การตีความหมายของคำจากบทสัมภาษณ์ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องการจะสื่อสารออกมาเป็นคำสั้น ๆ ในความหมายเดียวกัน เพื่อการจัดระเบียบคำได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. การใส่รหัสคำเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล (Axial Coding) คือ การจัดความสัมพันธ์ของคำและความเชื่อมโยงจากรหัสคำในเบื้องต้น จากนั้นรหัสคำที่มีความหมายใกล้เคียง หรือประเด็นที่ใกล้เคียงกัน จะถูกจัดให้รวมกันเป็นหมวดหมู่และหมวดหมู่ย่อย (Categories and Sub categories) โดยจะเขียนรหัสกลุ่มให้ตรงกับประเด็นของรหัสคำภายในกลุ่มมากที่สุด เพื่อการจัดกลุ่มที่เข้าใจง่าย

3. การบูรณาการข้อมูลจัดกลุ่ม (Selective Coding) เมื่อได้หมวดหมู่และหมวดหมู่ย่อยจากขั้นตอนรหัสแบบเชื่อมโยงข้อมูล รหัสของหมวดหมู่และหมวดหมู่ย่อยจะถูกนำใส่ในหมวดหมู่หลักที่แสดงถึงปรากฏการณ์หลักที่กำลังศึกษาในงานวิจัย (Strauss, A. & Corbin, J. 1997) ในขั้นตอนนี้ หมวดหมู่ที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีความเชื่องโยงกันจะถูกรวบรวมเป็นประเด็นหลัก (Theme) และเปรียบเทียบกับแนวคิด Value Proposition Design Canvas เพื่อพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่าได้อย่างชัดเจน (โสภณ แย้มกลิ่น, 2564)

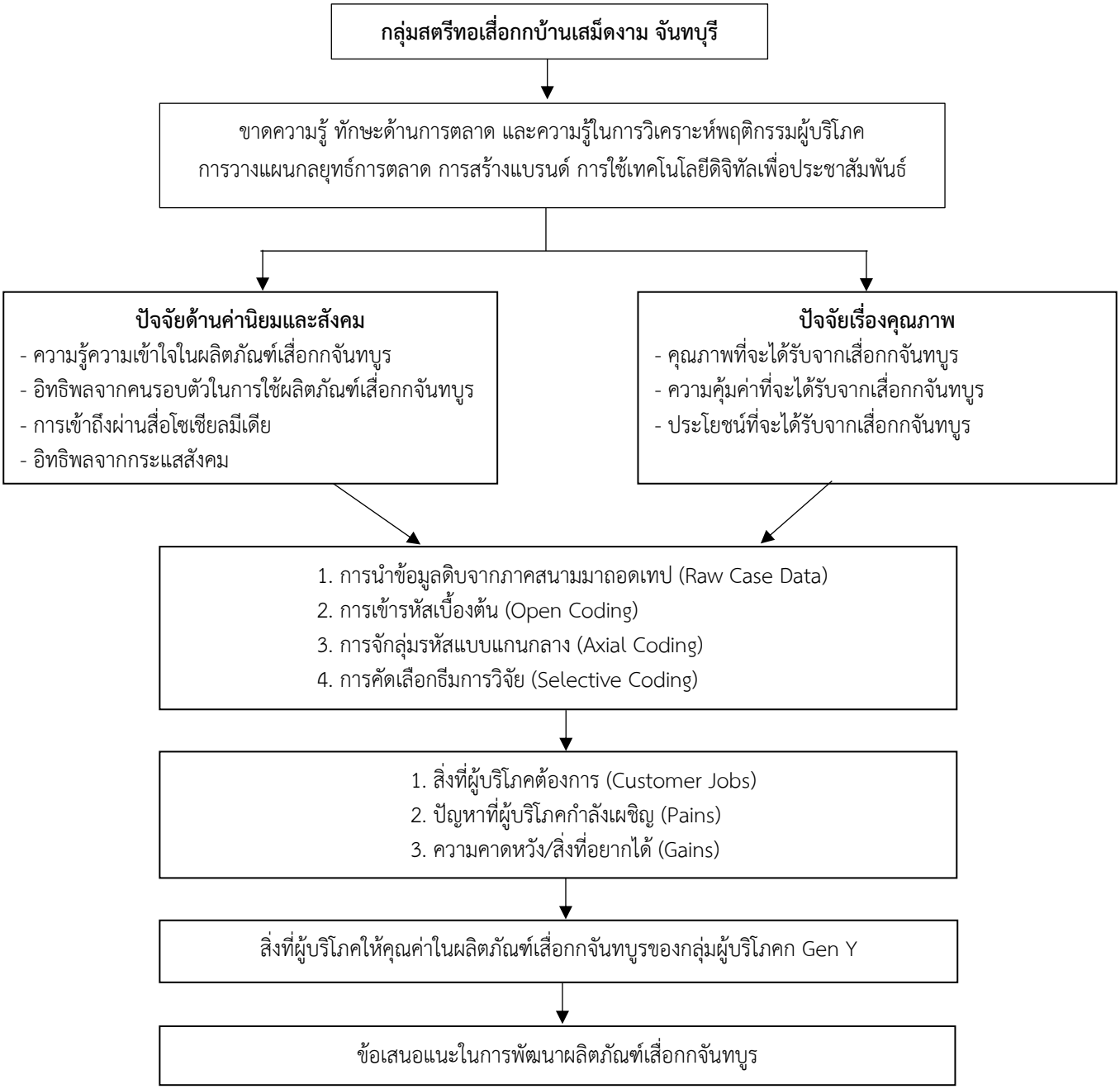
หลังจากการจัดกลุ่มตามขั้นตอนการถอดรหัสแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ผู้บริโภค Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญในแต่ละประเด็น แล้วนำมาแบ่งกลุ่มในการวิเคราะห์ด้วยสิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่า (Value Proposition) โดยเครื่องมือนี้ช่วยพัฒนาสินค้าหรือรูปแบบการบริการให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค โดยใช้การวิเคราะห์ ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย (Customer segment) เพื่อเป็นการศึกษาผู้บริโภค ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. ความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้บริโภคและสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ (Customer job) ระบุความต้องการของผู้บริโภคพื้นฐานที่ผู้บริโภคต้องการต้องการ ทั้งในด้านกายภาพและการบริการต่าง

2. ปัญหา ที่ผู้บริโภคกำลังเผชิญ หรือความยุ่งยากในการใช้หรือบริการ (Pain) พบปัญหา อุปสรรคในการใช้งานสินค้า และบริการ ที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

3. ความคาดหวัง หรือสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการให้มี (Gain) สิ่งที่ช่วยให้ผู้บริโภคประทับใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการใช้บริการ หรือการบริการหลังการขายที่ช่วยให้ผู้บริโภคพึงพอใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี โดยพิจารณาปัจจัยด้านคุณค่า และคุณภาพของผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการ Coding ได้แก่ Open Coding, Axial Coding และ Selective Coding และสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิด Value Proposition ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ Customer Jobs, Pains และ Gains ผลการวิเคราะห์ช่วยสะท้อนมุมมอง และความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรให้สอดคล้องกับตลาดและการบริโภคในอนาคต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรของกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี

ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 25 – 44 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการซื้อหรือใช้เสื่อกกจันทบูร และผลิตภัณฑ์ที่มีเสื่อกกจันทบูรเป็นส่วนประกอบ ภายในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาจำนวนผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งสิ้น 38 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 และเพศชายจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 47.36 มีรายได้เฉลี่ย 23,265 บาท (ต่อเดือน) ส่วนมากกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพพนักงานบริษัทจำนวน 22 คน อาชีพธุรกิจส่วนตัวจำนวน 8 คน พนักงานหน่วยงานรัฐบาลจำนวน 4 คน ว่างงาน 2 คน พนักงานวิสาหกิจจำนวน 1 คน และ นักศึกษา 1 คน หลังจากผู้วิจัยได้ถอดเทปบทสัมภาษณ์ (in-depth scripts) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยพิจารณาแบ่งกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 38 คน ได้โค้ดเบื้องต้นจำนวน 271 รายการ (initial codes) ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์และเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร

ประเด็นหลัก	กลุ่ม 1 ผลิตภัณฑ์เสื่อกก	กลุ่ม 2 กลุ่มกระเป๋า	กลุ่ม 3 กลุ่มของใช้ทั่วไป
สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ (customer Jobs)	- ใช้ในกิจกรรม/พักผ่อน/ในบ้าน/ครอบครัว/วัฒนธรรม - สนับสนุนชุมชน - ซื้อเป็นของขวัญ/ของฝาก	- ใช้ในกิจกรรมประจำวัน/ท่องเที่ยว - สนับสนุนชุมชน/ความสวยงาม/แฟชั่น - ซื้อเป็นของขวัญ	- ใช้ในชีวิตประจำวัน/ซื้อออนไลน์/ใช้ท่องเที่ยว - สนับสนุนชุมชน/ให้เป็นของขวัญ - ใช้เพื่อความสวยงาม
ประเภท Jobs	Functional (ร้อยละ 68.74) Social (ร้อยละ 27.08) Emotional (ร้อยละ 4.16)	Functional (ร้อยละ 52.63) Social (ร้อยละ 36.85) Emotional (ร้อยละ 10.53)	Functional (ร้อยละ 64.70) Emotional (ร้อยละ 22.05) Social (ร้อยละ 13.23)
ปัญหาที่ผู้บริโภคกำลังเผชิญ (Customer pain)	- ช่องทางการขายน้อย/หาหน้าร้านยาก - ขาดการโปรโมท - เพจไม่น่าเชื่อถือ - ปัญหากลิ่นอับ/ไม่ตรงปก -ดีไซน์น้อย	- ปัญหาการหาซื้อยาก/หน้าร้านน้อย/การใช้งาน/การเก็บรักษา/ขาดการโฆษณา/ดีไซน์น้อย - ผลิตภัณฑ์ฉีกขาดง่าย -ราคาแพง	-หาร้านยาก/หน้าร้านน้อย/ปัญหาใช้งาน/ปัญหาการเก็บรักษา - ขึ้นรา/สีซีด/ดีไซน์น้อย/ไม่ทันสมัย - ขาดการโฆษณา/ราคาแพง
ประเภท Pain	Obstacle (ร้อยละ 65.90) Problems (ร้อยละ 22.14) Risk (ร้อยละ 11.36)	Obstacle (ร้อยละ 81.26) Problems (ร้อยละ 15.63) Risk (ร้อยละ 3.13)	Obstacle (ร้อยละ 48.48) Problems (ร้อยละ 36.36) Risk (ร้อยละ 15.15)
ความคาดหวังที่ผู้บริโภคต้องการให้มี (Customer gain)	- ใช้งานง่าย/พกพาสะดวก/ใช้ได้นาน - อยากให้ลายสวยขึ้น -คุณภาพเหมาะสมกับราคา/เป็นของชุมชน	- อยากให้ดีไซน์ทันสมัย - ใช้งานได้นาน/เพิ่มช่องทางการขาย -คุณภาพเหมาะสมราคา/วัสดุธรรมชาติ	- ผลิตภัณฑ์ใช้ได้นาน - คุณภาพเหมาะสมกับราคา/เพิ่มช่องทางการขาย - วัสดุธรรมชาติ/เพิ่มดีไซน์ทันสมัย
ประเภท Gain	Required Gains (ร้อยละ 48.27) Expected Gains (ร้อยละ 28.72) Desired Gains (ร้อยละ 22.98)	Required Gains (ร้อยละ 43.37) Expected Gains (ร้อยละ 33.34) Desired Gains (ร้อยละ 23.33)	Required Gains (ร้อยละ 70.53) Expected Gains (ร้อยละ 18.46) Desired Gains (ร้อยละ 10.67)

จากตารางที่ 2 การสังเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร กลุ่มที่ 2 ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าที่มีกกเป็นส่วนประกอบ และ กลุ่มที่ 3 ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไปที่มีกกเป็นส่วนประกอบ สังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นหลัก 3 ด้าน ได้แก่

สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ (Customer Jobs) ปัญหาที่เผชิญ (Customer Pain) และความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น (Customer Gain) ดังนี้

สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ (Customer Jobs) พบว่า ผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่มให้ความสำคัญกับการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ในหน้าที่ของการใช้งานจริง (Functional Jobs) ในการใช้ในบ้าน ในกิจกรรมพักผ่อน การเดินทาง หรือการตกแต่งเป็นลำดับแรก ซึ่งถือเป็นความต้องการหลักที่สอดคล้องกันระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์ สำหรับผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจเสื่อกกในรูปแบบดั้งเดิม ให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมและชุมชน โดยเฉพาะการใช้งานในครัวเรือนหรือกิจกรรมในครอบครัว การนำไปใช้นั่งเวลาออกไปข้างนอกกับครอบครัว ใช้ไปปิกนิค ใช้นั่งกินข้าว เป็นต้นในขณะที่กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความทันสมัย ดีไซน์ที่แปลกใหม่ตามเทรนและสะดวกต่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น เป็นเสื่อแบบมีซิป เสื่อที่สะพายได้เหมาะกระเป๋า และการใช้ในลักษณะของแฟชั่น หรือของตกแต่งมากขึ้น โดยส่วนมากผู้บริโภคใช้เป็นเครื่องประดับในชีวิตประจำวัน หรือใช้เป็นของตกแต่งในบ้านเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบตามประเภทของ Jobs พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องของ Functional Jobs สัดส่วนสูงที่สุดในทั้ง 3 กลุ่ม รองลงมาคือ Social Jobs ที่สะท้อนถึงความต้องการในการสนับสนุนชุมชนและวัฒนธรรม และ Emotional Jobs ที่พบในกลุ่ม 2 และ 3 มากกว่ากลุ่ม 1 ซึ่งชี้ถึงแนวโน้มของผู้บริโภคที่เริ่มมองหาประสบการณ์หรือความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์มากขึ้น

ปัญหาที่ผู้บริโภคกำลังเผชิญ (Customer Pain) พบว่าประเด็นหลักที่ผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่มกล่าวถึงร่วมกัน คือ การเข้าถึงสินค้าได้ยาก, การขาดการโปรโมท, และ ความล้าสมัยของดีไซน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 และ 3 ให้ความสำคัญในเรื่องของปัจจัยด้านรูปลักษณ์ และประสบการณ์การใช้งาน โดยมีการสะท้อนปัญหาเรื่อง “ผลิตภัณฑ์ดูเก่า” หรือ “ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย” อย่างชัดเจน ส่วนกลุ่มที่ 1 นั้นยังพบ Pain ที่เกี่ยวข้องกับความไม่มั่นใจในคุณภาพสินค้าหรือปัญหาด้านการสื่อสารเรื่องอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ประเภทของ Pain ที่พบมากที่สุดในทั้ง 3 กลุ่ม คือ Obstacle หรืออุปสรรคจากภายนอก เช่น ช่องทางจัดจำหน่ายที่น้อย หรือร้านค้าไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยกลุ่มที่ 2 มีสัดส่วนของ Obstacle สูงที่สุดรองลงมาคือ Problems ที่สะท้อนปัญหาภายในตัวผลิตภัณฑ์ เช่น การออกแบบไม่ดี หรือคุณภาพไม่สม่ำเสมอ

ความคาดหวัง (Customer Gain) ผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่มให้ความสำคัญกับความต้องการให้ผลิตภัณฑ์ตอบสนองต่อการใช้งานที่สะดวกเป็นลำดับแรก ใช้ได้นาน มีคุณภาพที่เหมาะสมกับราคา และสื่อถึงความเป็นธรรมชาติหรือชุมชนได้ โดยทั้ง 3 กลุ่มให้ความสำคัญกับ Required Gains หรือสิ่งที่จำเป็นต้องมีในระดับสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภคยังคาดหวังให้ผลิตภัณฑ์มีคุณสมบัติพื้นฐานในด้านของการใช้งานที่สะดวก ง่ายต่อการใช้และจัดเก็บมากที่สุด และในกลุ่มที่ 2 ให้ความสำคัญในเรื่องของ Expected Gains และ Desired Gains สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งชี้ถึงแนวโน้มความต้องการด้านความทันสมัย ความหลากหลาย และคุณค่าเชิงอารมณ์จากการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไปที่มีกกเป็นส่วนประกอบมากขึ้น

2. ผลการจัดลำดับคุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรของกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยจำแนกผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร กลุ่มที่ 2 ผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าที่มีกกเป็นส่วนประกอบ และ กลุ่มที่ 3 ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ทั่วไปที่มีกกเป็นส่วนประกอบ พบว่าผู้บริโภคมีการจัดลำดับคุณค่าของผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรในระดับที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้งานและเจตนาการบริโภค ดังนี้

ในกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร พบว่าให้ความสำคัญกับคุณค่าด้านการใช้งาน (Functional Jobs) เป็นลำดับแรก คิดเป็นร้อยละ 68.74 โดยเน้นการใช้เพื่อการนั่งพักผ่อนหรือทำกิจกรรมภายในบ้าน ลำดับรองลงมาคือคุณค่าทางสังคม (Social Jobs) ร้อยละ 27.08 ซึ่งสะท้อนถึงการเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม ความเป็นไทย และการใช้งานในบริบทครอบครัว และมองถึงคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Jobs) มีบทบาทในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 4.16 โดยมีความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์ในด้านความทนทาน ใช้งานง่าย และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ซึ่งอยู่ในกลุ่มของคุณค่าที่จำเป็นต้องมี (Required Gains) คิดเป็นร้อยละ 48.27

สำหรับกลุ่มที่ 2 ซึ่งเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกในลักษณะของของขวัญหรือของที่ระลึก พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าทั้งด้านการใช้งาน (Functional Jobs ร้อยละ 52.63) และคุณค่าทางสังคม (Social Jobs ร้อยละ 36.85) อย่างสมดุล โดยมีคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Jobs) เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 10.53 ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกภูมิใจในการให้ของขวัญที่มีความหมายและสะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีความคาดหวังในทั้งสองด้าน คือคุณค่าที่จำเป็นต้องมี (Required Gains ร้อยละ 43.37) และคุณค่าที่คาดหวังเพิ่มเติม (Expected Gains ร้อยละ 33.34) เช่น ความสวยงาม การออกแบบที่ทันสมัย และคุณค่าทางสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในฐานะของขวัญ

ในกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกในชีวิตประจำวันหรือในรูปแบบของใช้ทั่วไป พบว่าให้ความสำคัญกับคุณค่าด้านการใช้งาน (Functional Jobs) สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 64.70 รองลงมาคือคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Jobs ร้อยละ 22.05) และคุณค่าทางสังคม (Social Jobs ร้อยละ 13.23) โดยผู้บริโภคในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอย ความสะดวกสบาย และดีไซน์ของผลิตภัณฑ์ที่สามารถผสานเข้ากับวิถีชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ความคาดหวังที่เด่นชัดคือคุณค่าที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้งาน (Expected Gains ร้อยละ 18.46)

จากการเปรียบเทียบผู้บริโภคทั้ง 3 กลุ่มตามลักษณะผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้ พบว่าโดยรวมผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้ความสำคัญกับคุณค่าด้านการใช้งาน (Functional Jobs) เป็นลำดับแรกของทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการใช้งานในชีวิตประจำวันเป็นหลัก การนำไปปูนั่ง นอน ในบ้าน ปูในสถานที่ท่องเที่ยว หรือเป็นเครื่องประดับในการแต่งตัว ขณะที่คุณค่าทางสังคม (Social Jobs) มีบทบาทมากที่สุดในกลุ่มของขวัญ/ของที่ระลึก โดยซื้อให้เป็นของขวัญกับครอบครัวและคนรอบตัว และคุณค่าทางอารมณ์ (Emotional Jobs) เริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นในกลุ่มของขวัญ และของใช้ทั่วไป โดยเฉพาะในมิติของความรู้สึก ความหมาย และภาพลักษณ์ของสินค้า นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังคาดหวังคุณค่าที่จับต้องได้ในระดับสูง ได้แก่ ความทนทาน ต้องการให้ผลิตภัณฑ์ใช้งานได้นาน และทนต่อเชื้อรา เก็บรักษาได้ง่าย ความสวยงาม ดีไซน์ที่เข้ากับยุคปัจจุบัน การออกแบบที่เหมาะสมกับการใช้งาน และความสะดวกสบาย ใช้ได้เป็นชีวิตประจำวันเป็นหลัก ซึ่งอยู่ในกลุ่มของ Required และ Expected Gains มากกว่าการให้ความสำคัญกับปัจจัยลบ เช่น ความเสี่ยงหรืออุปสรรคในการใช้งาน การดูแลรักษาผลิตภัณฑ์มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก เช่น ขึ้นราง่าย มีฝุ่นเข้าไปในซอกของเส้นกก เปียกแล้วมีกลิ่นชื้น

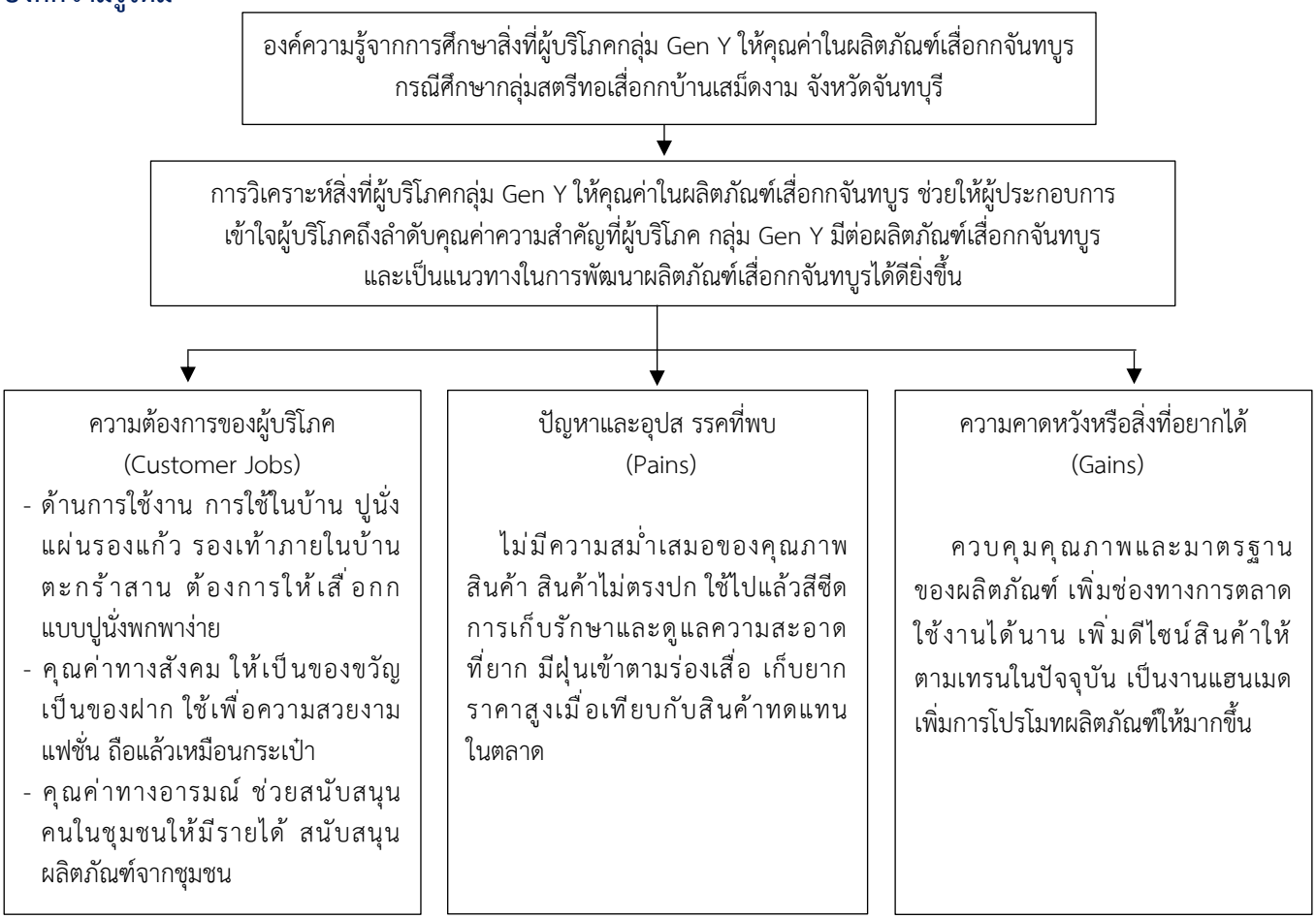
ภาพที่ 2 วิเคราะห์ Customer Profile สิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรทั้ง 3 กลุ่ม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการใช้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรในฐานะที่เป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในแง่ของลวดลาย วัสดุจากธรรมชาติ และเรื่องราวของชุมชน การเลือกใช้เสื่อกกจันทบูรไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อการใช้งาน (Functional Jobs) เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับมิติทางอารมณ์ (Emotional Jobs) และสังคม (Social Jobs) อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ผู้บริโภคบางกลุ่มเลือกใช้สินค้าเพื่อแสดงออกถึงการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในชุมชน (Prachanant, N. 2022) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pookulangara, S. & Shephard, A. (2013) ซึ่งกล่าวว่าความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสังคมส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบของงานฝีมือและมีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนด้าน Customer Jobs ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวกในการใช้งานจริง ความสามารถในการพกพาและการใช้ผลิตภัณฑ์ในบริบทต่าง ๆ เช่น บ้าน สวนหย่อม หรือกิจกรรมกลางแจ้ง ข้อมูลดังกล่าวตรงกับแนวคิดของ Osterwalder et al. (2010) ที่เสนอว่าการออกแบบคุณค่าของสินค้า (Value Proposition) ควรตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริงในระดับพฤติกรรม (Functional Jobs) และระดับอารมณ์ (Emotional Jobs) ทั้งนี้ ความรู้สึกภาคภูมิใจในการใช้สินค้าพื้นบ้านยังเป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มอนุรักษ์นิยม และกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้บริโภคให้คุณค่าแก่สินค้า OTOP และงานฝีมือจากท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา หนูมี (2562) ที่พบว่า “ความภาคภูมิใจในสินค้าท้องถิ่นเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมซื้อซ้ำ” นอกจากนี้ กลุ่มผู้บริโภคยังมีความคาดหวังด้านความทันสมัยของลวดลายและดีไซน์ ซึ่งสอดคล้องกับ Creative Economy Agency (2564) ที่กล่าวว่า “สินค้าหัตถกรรมจำเป็นต้องประยุกต์ให้เข้ากับเทรนด์ใหม่เพื่อความอยู่รอดในตลาดสมัยใหม่” ในด้าน Customer Pains ผู้บริโภคมีข้อกังวลเรื่องคุณภาพ เช่น สีซีด ชื้นง่าย แตกง่าย และการจัดเก็บลำบาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการใช้งาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนี้สอดคล้องกับงานของ Woodside, A. G. (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่า “pain points” ของผู้บริโภคมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ในด้าน Customer Gains พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าของสินค้า ความทนทาน การออกแบบที่ทันสมัย และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nielsen (2018) พบว่า ผู้บริโภคยุคใหม่มีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีความยั่งยืน ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสนับสนุนผล ที่ระบุว่าผู้บริโภคในยุคดิจิทัลนิยมซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะในเขตเมือง ดังนั้น การปรับกลยุทธ์การตลาดและการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียจึงเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสิ่งที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม จังหวัดจันทบุรี ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ต่อผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร ที่ไม่ได้จำกัดแค่เพียงในด้านของการใช้งาน (Functional Jobs) แต่ยังให้คุณค่าทางสังคม (Social Jobs) และ อารมณ์ (Emotional Jobs) โดยพบว่าผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ไม่ได้เลือกซื้อเพื่อใช้งานจริงอย่างเช่น การใช้ในบ้าน ปูนั่ง แผ่นรองแก้ว รองเท้าภายในบ้าน ตะกร้าสาน ต้องการให้เสื่อกกแบบปูนั่งพกพาง่าย มีดีไซน์ทันสมัย ถือแล้วเหมือนกระเป๋า ปูและเก็บง่าย ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงไปถึงการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่มาจากชุมชน ความชื่นชมในภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้เพื่อแสดงถึงค่านิยมสื่อถึงอารมณ์ในการให้เป็นของขวัญ หรือใช้เพื่อเป็นแฟชั่นในการแต่งตัว ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ยังพบปัญหาในเรื่องของ คุณภาพที่คาดหวังเนื่องจากไม่มีความสม่ำเสมอของคุณภาพสินค้า สินค้าไม่ตรงปก และคุณภาพที่ได้รับสะท้อนถึงปัญหาที่ผู้บริโภคพบ เช่น ใช้ไปแล้วสีซีด การเก็บรักษาและดูแลความสะอาดที่ยาก หรือปัญหาในเรื่องของความชื้น ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องของการใช้งาน เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ทดแทนในท้องตลาด ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรจำเป็นต้องมีมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และแนวโน้มที่ผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในเรื่องของความยั่งยืน และคุณค่าทางสังคม โดยผู้บริโภคไม่เพียงให้ความสำคัญในเรื่องของผลิตภัณฑ์ แต่ยังให้ความสำคัญในการสนับสนุนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม และผู้บริโภคคาดหวังให้ผลิตภัณฑ์ใช้งานได้นาน มีดีไซน์ทีทันสมัย เป็นงานแฮนเมด และมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่มากขึ้นอีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสิ่งที่ผู้บริโภค Gen Y ให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูร พบว่า ผู้บริโภคให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์เสื่อกกจันทบูรในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในด้าน Functional Value หรือ “คุณค่าด้านการใช้งาน” ซึ่งมีความชัดเจนที่สุดในทั้งสามกลุ่มผลิตภัณฑ์ เช่น การใช้เสื่อเพื่อกิจกรรมพักผ่อนในครอบครัว การพกพากระเป๋าเพื่อการเดินทาง และการใช้งานของใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของกลุ่ม Gen Y ที่เน้นความสะดวก ความคล่องตัว และการใช้งานจริง ยังพบว่าผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้คุณค่าในด้านของ Social Value รองลงมา เช่น ความภูมิใจในการสนับสนุนสินค้าชุมชน และ ในด้านของ Emotional Value เช่น การเลือกผลิตภัณฑ์เป็นของขวัญ หรือสะท้อนรสนิยมของตนเอง ก็เป็นอีกมิติที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในกลุ่มกระเป๋าและของใช้ทั่วไป ซึ่งมีการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของแบรนด์ ลวดลาย และวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กับการใช้งานจริง และเมื่อนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบเพื่อจัดลำดับคุณค่าที่ผู้บริโภค Gen Y ให้ความสำคัญมากที่สุด สามารถสรุปได้ว่าผู้บริโภคในทุกกลุ่มให้ความสำคัญสูงสุดต่อความทนทาน ความแข็งแรง และการใช้งานได้ยาวนานของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในกลุ่มของผลิตภัณฑ์เสื่อกก และกลุ่มของใช้ทั่วไป ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อความพึงพอใจและการซื้อซ้ำ ลำดับรองลงมาคือความง่ายในการใช้งาน เช่น การพับเก็บง่าย น้ำหนักเบา หรือใช้งานได้หลากหลาย สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค Gen Y ที่เน้นความคล่องตัว และตอบโจทย์กิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละวัน รวมถึงผู้บริโภคให้ความสนใจกับลวดลายที่สวยงาม สีสันร่วมสมัย และดีไซน์ที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังทางด้านอารมณ์และภาพลักษณ์ (Emotional Gain) ควบคู่กับคุณค่าด้านฟังก์ชัน และผู้บริโภคจำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับการซื้อผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนเศรษฐกิจช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชน และยังรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาช่องทางการเข้าถึงสินค้าให้หลากหลายและทันสมัย เนื่องจากผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ส่วนมากพบปัญหาการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารแบรนด์ที่ไม่เป็นที่รู้จัก ผู้ประกอบการควรพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อการสั่งซื้อ เช่น E-marketplace, Social Media และ Line Official พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์การตลาดแบบดิจิทัล (Digital Marketing) เพื่อเพิ่มการรับรู้แบรนด์ และสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.2 การควบคุมคุณภาพและการออกแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y พบปัญหาในเรื่องของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรกำหนด มาตรฐานการผลิต และการตรวจสอบคุณภาพ ที่ชัดเจน ครอบคลุมตั้งแต่วัสดุ การถักทอ ไปจนถึงการตัดเย็บ ส่งเสริมการออกแบบที่ทันสมัย ผสมผสานความเป็นพื้นถิ่นกับค่านิยมในปัจจุบัน การจัดผลิตภัณฑ์เพื่อการมอบเป็นของขวัญเนื่องจากมีผู้บริโภคบางส่วน เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของขวัญ หรือของฝาก ควรให้ความสำคัญในเรื่องของรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม พร้อมเรื่องราวที่สื่อถึงคุณค่าและความหมายของผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริม Emotional Value

1.3 ด้านการสร้างแบรนด์และอัตลักษณ์ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ (Branding) และการกำหนดเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ (Product Identity) เพื่อสร้างความแตกต่างจากสินค้าทั่วไปในตลาด โดยเฉพาะสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตจากวัสดุสังเคราะห์ เช่น ความดั้งเดิมของการทอเสื่อกก การใช้วัตถุดิบธรรมชาติ และกระบวนการผลิตแบบหัตถกรรมท้องถิ่น ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ซึ่งผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ให้ความสำคัญในการที่ได้ช่วยเหลือสนับสนุนชุมชน สร้างรายได้ และช่วยให้ชุมชนมีอาชีพ

1.4 ส่งเสริมการออกแบบและนวัตกรรมร่วมสมัย (Design & Innovation for Local Wisdom Policy) ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือโครงการที่เชื่อมโยงนักออกแบบร่วมสมัยกับกลุ่มผู้ผลิตท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยังคงอัต

ลักษณ์เดิมแต่มีรูปลักษณ์ ทันสมัย เหมาะกับบริบทการใช้ของกลุ่ม Gen Y เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การนำเสนอลวดลายใหม่ และการใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น พรม กระเป๋า หรือของใช้ในบ้าน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยและความต้องการของผู้บริโภคกลุ่ม Gen Y ในปัจจุบัน ที่นำผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบูรมาเป็นเครื่องประดับในการแต่งตัว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลวิจัยพบว่าปัญหาหลักคือการรับรู้ต่อแบรนด์ที่ยังไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงควรมีงานวิจัยที่เน้นการทดลองด้านการสื่อสารการตลาด เช่น การออกแบบแคมเปญแบรนด์หรือ Storytelling ที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาชุมชน และศึกษาว่ารูปแบบการสื่อสารใดมีผลต่อความเชื่อมั่น ความภักดี และความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด

2.2 จากปัญหาในด้านคุณภาพสินค้า งานวิจัยในอนาคตอาจศึกษารูปแบบการจัดตั้งระบบรับรองมาตรฐานสินค้าเสื่อกก เช่น มาตรฐานด้านความทนทาน การต้านความชื้น หรือการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของสินค้าในตลาดระดับประเทศและสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2563). *การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI).* สืบค้นจาก https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/gi61100108.html.

จุไรรัตน์ สรรพสุข. (2568). ประธานกลุ่มสตรีทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม และเป็นช่างฝีมือทอเสื่อกกจันทบูรของจังหวัดจันทบุรี. *สัมภาษณ์ 10 เมษายน*

ไทยรัฐมันนี่. (2567). *คนไทยใช้จ่ายกับของจำเป็นเพิ่มขึ้นขณะ Gen Y ใช้เงินซื้อ “ประสบการณ์” มากขึ้น 47%*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/money/economy/consumer/2759869.

มนัสนันท์ โรจน์รุ่งศศิธร. (2564). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติในการเปิดรับ Cosmetic Online Review ของผู้บริโภค Generation Y และ Z.* (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สมปอง มูลมณี, สริตา ปัจจุสานนท์ และ อภิสรา โคตรโยธา. (2565). การรวบรวมลายเสื่อกกจันทบูร เพื่อการจัดการความรู้เรื่องเล่าวิถีชีวิต ของชุมชนเสม็ดงาม. *วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์*, *4*(2), 56-70.

สุจิตรา หนูมี. (2562). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

โสภณ แย้มกลิ่น. (2564). สิ่งที่ผู้บริโภคสูงอายุให้คุณค่าในผลิตภัณฑ์อาหารว่างสำหรับผู้สูงอายุ. *Journal of Administrative and Management Innovation, 9*(1), 11–21.

Basit, T. (2003). Manual or electronic? The role of coding in qualitative data analysis. *Educational research, 45*(2), 143-154.

Chotiwan, P. (2016). Reed mat weaving and “capitals” of Bang Sakao community in Chanthaburi. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal, 22*(4), 1-17.

Creative Economy Agency. (2564). *หัตถกรรมท้องถิ่น เชียงใหม่ ปรับตัวตามเทรนด์โลก ชนะใจผู้บริโภค*. สืบค้นจาก https://www.cea.or.th/en/single-research/chiangmai-crafts.

Glaser, B., & Strauss, A. (2017). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: Routledge.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Nielsen. (2018). *Global Consumer Confidence Report 2018*. Chicago: Nielsen Holdings.

Osterwalder, A. (2010). *Business model generation: a handbook for visionaries, game changers, and challengers.* New Jersey: John Wiley & Sons.

Pookulangara, S., & Shephard, A. (2013). Slow fashion movement: Understanding consumer perceptions-An exploratory study. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *20*(2), 200–206.

Prachanant, N. (2022). Tourism English for Thai EFL Tertiary Students: Focus on Needs. Analysis. *The Seybold Report Journal*, *17*(12), 2107-2116.

Saldana, J. (2021). *The Coding Manual for Qualitative Researchers.* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Strauss, A. & Corbin, J. (1997). *Grounded theory in practice*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Woodside, A. G. (2015). *Case study research: Core skills in using 15 genres*. Bingley: Emerald.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 413-430.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Exploring the importance of Irrigation on Rice Product in Thailand

Wannarat Rooraksa[1*] Kanokwan Chancharoenchai[2] and Wuthiya Saraithong[2]

[1] *Master of Economic (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: wanrat1134@gmaill.com*

ABSTRACT

This study investigates the relationship between irrigation and other factors influencing the yields of in-season and out-of-season rice in Thailand. The study focuses exclusively on the overall quantity of rice, without distinguishing between varieties or production processes. Secondary annual time-series data spanning 27 years, from 1994 to 2020. The independent variables include water storage for irrigation, irrigated area, variability in annual average rainfall, the amount of chemical fertilizer used in rice cultivation, variability in the annual average maximum temperature, variability in the annual average minimum temperature, and dummy variables representing the occurrence of El Nino and La Nina phenomena. Testing was conducted to explain the relationships between independent variables and in-season rice yield and out-of-season rice yield through multiple regression analysis using the Ordinary Least Squares (OLS) method. The results indicate that Thailand's annual average maximum temperature is negatively associated with in-season rice yield, suggesting that higher temperatures tend to reduce yield. For out-of-season rice, the volume of water stored for irrigation has a significant positive impact on yield. In contrast, both the irrigated area and the annual average minimum temperature are negatively correlated with out-of-season rice yield. These findings suggest that the Royal Irrigation Department should prioritize improving on-farm water delivery systems to enhance the efficiency of water distribution, rather than focusing solely on expanding irrigated areas. In addition, the agricultural and agribusiness sectors should adopt climate-resilient farming practices to better adapt to increasing variability in water availability and climatic conditions.

Keywords: Irrigation, Climate Change, In-Season Rice, Out-of-Season Rice

Received: 28 June 2025;
Revised: 15 September 2025;
Accepted: 16 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ด้านชลประทานต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย

วรรณรัตน์ รู้รักษา[1*] กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย[2] และ วุฒิยา สาหร่ายทอง[2]

[1] *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: wanrat1134@gmaill.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของชลประทาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังในประเทศไทย ซึ่งพิจารณาเฉพาะปริมาณผลผลิตโดยรวมของข้าว มิได้จำแนกตามแต่ละสายพันธุ์และกระบวนการการผลิตข้าว โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา เป็นข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2563 รวมทั้งหมด 27 ปี ตัวแปรที่นำมาศึกษาประกอบด้วย ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน พื้นที่ชลประทาน ความผันผวนของปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย และตัวแปรหุ่น ได้แก่ การเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ และการเกิดปรากฏการณ์ลานีญา ทำการทดสอบเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปี และผลผลิตข้าวนาปรัง โดยวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Ordinary Least Square (OLS) ผลการประมาณการจากแบบจำลอง OLS ที่เหมาะสม บ่งชี้ว่า ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดเฉลี่ยส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลผลิตข้าวอย่างมีนัยสำคัญ โดยระบบชลประทานสามารถช่วยเก็บกักน้ำเพื่อสนับสนุนการผลิตภาพการผลิตข้าวนาปรังมากกว่าข้าวนาปี อย่างไรก็ตาม การเพิ่มพื้นที่ชลประทานโดยขาดการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมในพื้นที่ไม่สามารถทำให้ผลิตภาพการผลิตข้าวนาปรังเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น กรมชลประทานจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาระบบส่งน้ำในไร่นา เพื่อกระจายน้ำไปถึงเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการขยายพื้นที่ชลประทานเพียงอย่างเดียว ขณะที่ภาคเกษตรกรและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เพื่อรับมือต่อความผันผวนของปัจจัยด้านน้ำและสภาพภูมิอากาศ

คำสำคัญ: การชลประทาน, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, ข้าวนาปี, ข้าวนาปรัง

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะภาคเกษตรซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 75 ของการใช้น้ำทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2562) น้ำมีบทบาททั้งเพื่อการอุปโภคบริโภค และการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างชัดเจน ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2580) (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561) ได้กำหนดให้การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะการปลูกข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจอันดับหนึ่งของประเทศที่มีพื้นที่เพาะปลูก 67.4 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.8 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด และสร้างมูลค่าการส่งออก 294,467 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) การผลิตข้าวจึงเป็นกิจกรรมหลักของเกษตรกรและเป็นรากฐานระบบเศรษฐกิจชนบท ปัจจุบันภาคเกษตรกรรมไทยเผชิญความท้าทายจากความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566) ชี้ให้เห็นว่า ข้าวเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากที่สุด และมีความอ่อนไหวต่อระดับน้ำในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต ซึ่งทำให้พื้นที่นอกเขตชลประทาน โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยผลผลิตลดลงเฉลี่ยปีละกว่า 1.5 ล้านตัน หรือร้อยละ 9.8 ขณะที่ครัวเรือนเกษตรในประเทศส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทาน

อย่างทั่วถึง โดยมีเพียงร้อยละ 26 ที่สามารถเข้าถึงได้ (โสมรัศมิ์ จันทรัตน์ และคณะ, 2562) ส่งผลให้ศักยภาพในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ และกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรที่ต้องพึ่งพาผลผลิตจากการทำนาเป็นหลัก โดย World Bank (2016) ระบุว่า รายได้ของเกษตรกรไทยที่อยู่นอกเขตชลประทานมีแนวโน้มผันผวนสูงกว่าครัวเรือนในเขตชลประทานอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในปีที่เกิดภัยแล้งรุนแรง ซึ่งอาจทำให้รายได้ต่อไร่ลดลงถึงร้อยละ 30–50 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่มีน้ำเพียงพอ

แม้ว่าที่ผ่านมากประเทศไทยมีการพัฒนาโครงการชลประทานในหลายพื้นที่ แต่การศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของระบบชลประทาน ปัจจัยด้านภูมิอากาศ และผลกระทบต่อผลผลิตข้าวในระดับประเทศยังมีจำกัด การศึกษาที่ผ่านมามักมุ่งเน้นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ โดยขาดการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงพื้นที่และเสถียรภาพของผลิตภาพการผลิตของภาคการเกษตร นอกจากนี้ ยังขาดการศึกษาโดยเปรียบเทียบผลของระบบชลประทานต่อผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังในระยะยาว โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของระบบชลประทาน ปัจจัยการผลิต และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดนโยบายเชิงพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งระดับกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เพื่อยกระดับความสามารถในการปรับตัวของเกษตรกร เพิ่มเสถียรภาพรายได้ และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระบบชลประทาน ปัจจัยการผลิต และการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บข้อมูล

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ถึงปี พ.ศ. 2563 รวมทั้งหมด 27 ปี เนื่องจากเป็นช่วงที่มีข้อมูลสถิติของตัวแปรอย่างต่อเนื่องเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงเศรษฐมิติ ขณะเดียวกัน ข้อจำกัดของข้อมูลรายปีบางตัวแปรไม่มีการจัดเก็บในช่วงเวลา ก่อนปี พ.ศ.2537 และช่วงเวลาหลังจากปี พ.ศ. 2563 จึงกำหนดขอบเขตการศึกษาจากช่วงปีที่มีข้อมูลครบถ้วน

1.1 ปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยรวมทั้งประเทศ เป็นข้อมูลทุติยภูมินำมาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1.2 ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน คือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานประเภทต่าง ๆ ที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ ซึ่งเป็นโครงการที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่ เป็นข้อมูลทุติยภูมินำมาจากกรมชลประทาน

1.3 พื้นที่ชลประทาน เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบชลประทาน คันคูน้ำที่มีระบบส่งน้ำและระบายน้ำ รวมทั้งอาคารสำหรับควบคุมน้ำ ทั้งนี้ รวบรวมเฉพาะโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่เท่านั้น เป็นข้อมูลทุติยภูมินำมาจากกรมชลประทาน

1.4 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี แสดงถึงปริมาณน้ำทางการเกษตรของพื้นที่นอกเขตชลประทาน รวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลสถิติการเกษตรของประเทศไทย จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือจากกรมอุตุนิยมวิทยา

1.5 อัตราการใส่ปุ๋ยเคมีในการปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง เป็นข้อมูลทุติยภูมินำมาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1.6 อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปี และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย เป็นข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลทางสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

1.7 การเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ส่งผลกระทบของเอลนีโญต่อปริมาณฝนและอุณหภูมิในประเทศไทย ทำให้ปริมาณฝนของประเทศไทยมีแนวโน้มว่าจะต่ำกว่าปกติ รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ

1.8 การเกิดปรากฏการณ์ลานีญา (La Nina) ส่งผลให้ปริมาณฝนของประเทศไทยสูงกว่าปกติมากขึ้น รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยข้อมูลอนุกรมเวลาแบบรายปี โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังในประเทศไทยกับปัจจัยด้านชลประทานและปัจจัยอื่น ๆ โดยประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Method) ก่อนการวิเคราะห์จึงต้องตรวจสอบคุณสมบัติข้อมูล สามารถแบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรตาม

โดยพิจารณาการกระจายของข้อมูลสถิติเบื้องต้นของตัวแปร คือ ตัวแปรปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย (RICEin) และปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย (RICEout) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์การแจกแจงของข้อมูลโดยพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) หากข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) หรือมีลักษณะสมมาตร ค่าความเบ้จะมีค่าเท่ากับ 0 และค่าความโด่งจะมีค่าเท่ากับ 3 หากค่าความโด่งมีค่ามากกว่า 3 หมายความว่า ข้อมูลมีความโด่งสูงกว่าปกติ ซึ่งอาจส่งผลให้มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบปัญหา Multicollinearity

ทำการทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) เพื่อประเมินระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยกำหนดเกณฑ์ว่าหากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเกินกว่า 0.8 หรือต่ำกว่า -0.8 จะต้องพิจารณาคัดเลือกตัวแปรอิสระบางตัวออกจากแบบจำลอง

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบ Stationary ของข้อมูล

ก่อนการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในสมการถดถอย จำเป็นต้องทดสอบคุณสมบัติ Stationary ของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลอนุกรมเวลาที่ Non-Stationary อาจมีความแปรปรวนไม่คงที่และมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของการประมาณค่าในสมการถดถอยเชิงเศรษฐมิติ จึงทำการทดสอบ Stationary ทีละตัวแปรด้วยวิธีการทดสอบแบบ Augmented Dickey-Fuller (ADF Test) ซึ่งมีการกำหนดสมมติฐานหลักคือ ข้อมูลไม่มีคุณสมบัติ Stationary

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบปัญหา Autocorrelation

ปัญหา Autocorrelation คือความคลาดเคลื่อน (Error/Residual: ε) ของสมการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้มีค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์สูง ส่งผลให้ผลการทดสอบข้อสมมติฐานทางสถิติเกิดข้อผิดพลาด หรือขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้น เมื่อทดสอบตัวแปรตาม หากผลการทดสอบปรากฏว่ามีปัญหา Autocorrelation จะประยุกต์ใช้วิธี Auto Regressive Moving Average Model (ARMA) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม เนื่องจากมีความเหมาะสมมากกว่า และหากไม่พบปัญหา Autocorrelation จะใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS)

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัว และตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัวขึ้นไปเพื่ออธิบายระดับความสัมพันธ์หรือขนาด และทิศทางอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม หากพบว่า ตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงมาก (มีค่าเข้าใกล้ 1) อาจเกิดปัญหา Multicollinearity จึงอาจพิจารณาแก้ไขปัญหา โดยการตัด

ตัวแปรอิสระตัวใดตัวหนึ่งในคู่ที่มีปัญหาออกจากสมการ นอกจากนี้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษานี้หากไม่พบปัญหา Autocorrelation จะประยุกต์ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ และหากไม่พบปัญหา Autocorrelationจะประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธี ARMA ต่อไป

การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับปริมาณผลผลิตข้าวรายปี ด้วยฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb – Douglass ก่อนการประมาณการ จะทำการปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปเส้นตรงแบบลอการิทึม (Logarithmic Linear Form) โดย Take Natural Logarithm (ln) สามารถเขียนสมการผลผลิตที่ใช้ในการศึกษาได้ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของชลประทาน และปัจจัยที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย

$$lnRICEin = A + alnUSES_t + blnIRA_t + clnARF_t + dlnCFin_t + flnTEMP\_high_t + g\ ln(TEMP\_low_t) + hD1_t + iD2_t + e_t$$

2. ความสัมพันธ์ของชลประทาน และปัจจัยที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย

$$lnRICEout = A + alnUSES_t + blnIRA_t + clnARF_t + dlnCFout_t + flnTEMP\_high_t + g\ lnTEMP\_low_t + hD1_t + iD2_t + e_t$$

โดยที่

RICEint	คือ ผลผลิตข้าวนาปีรายปีของประเทศไทย (ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูก: กิโลกรัมต่อไร่)
RICEoutt	คือ ผลผลิตข้าวนาปรังรายปีของประเทศไทย (ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูก: กิโลกรัมต่อไร่)
A	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ เป็นค่าคงที่
USESt	คือ ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ (หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตร)
IRAt	คือ พื้นที่ชลประทาน (หน่วย: ไร่)
ARFt	คือ ความผันผวนของปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี (หน่วย: มิลลิเมตร)
CFint	คือ ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปี (หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่)
CFoutt	คือ ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปรัง (หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่)
TEMP_hight	คือ ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย (หน่วย: องศาเซลเซียส)
TEMP_lowt	คือ ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย (หน่วย: องศาเซลเซียส)
D1	คือ การเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญที่ระดับรุนแรง ถึงระดับรุนแรงมาก เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดย D1 = 0 คือกข้อมูลในปีที่ t ไม่เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญที่ระดับรุนแรง หรือ ระดับรุนแรงมาก และ D1 = 1 คือ ข้อมูลในปีที่ t เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญที่ระดับรุนแรง หรือ ระดับรุนแรงมาก
D2	คือ การเกิดปรากฏการณ์ลานีญาที่ระดับปานกลาง ถึง ระดับรุนแรง เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดย D2 = 0 คือ ข้อมูลในปีที่ t ไม่เกิดปรากฏการณ์ลานีญาที่ระดับปานกลางถึง ระดับรุนแรง D2 = 1 คือ ข้อมูลในปีที่ t เกิดปรากฏการณ์ลานีญาที่ระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง
e	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน
a, b, c, d, f, g, h และ i	คือ ค่าสัมประสิทธิ์แสดงความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อปัจจัยการผลิต
t	คือ ช่วงเวลารายปี โดย t = 1, 2,....., 27 ปี
ln	คือ Natural Logarithm ใช้แปลงตัวแปรเพื่อการวิเคราะห์เชิงเส้น และตีความค่าสัมประสิทธิ์เป็นความยืดหยุ่นของตัวแปร

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจากงานศึกษาของ Brown, J. R. (2017) พบว่า การพัฒนาโครงการชลประทานในรัฐซัสแคตเชวัน ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ทำให้มูลค่าผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อ GDPและรายได้ครัวเรือนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

3.2 พื้นที่ชลประทานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาของ กนกพร ขุนบรรเทา (2559) พบว่า พื้นที่ชลประทานมีผลต่อผลิตภาพโดยรวม ซึ่งจัดเป็นปัจจัยด้านสาธารณูปโภคอย่างหนึ่งในการเพิ่มผลผลิตข้าว หากเพิ่มปัจจัยด้านสาธารณูปโภคจึงย่อมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันต่อผลิตภาพการผลิต

3.3 ความผันผวนของปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง จากผลการศึกษาของ Waqas et al. (2025) พบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อภาคเกษตรกรรมในประเทศไทย โดยเฉพาะความแปรปรวนของปริมาณน้ำฝนส่งผลเสียต่อการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ

3.4 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปี ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาของ เสรีภาพ บุญรัตน์ (2563) พบว่า การใช้ปุ๋ยเคมีส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าวนาปีทั้งด้านความสูงและการแตกกอ แสดงให้เห็นว่าปุ๋ยเคมีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของผลผลิตข้าวนาปีอย่างชัดเจน

3.5 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปรัง ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาของ พิมพ์ชนก ทนะวัง และคณะ (2559) พบว่า เมื่อเกษตรกรเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีต่อไร่เพิ่มขึ้น จะทำให้ผลผลิตข้าวนาปรังต่อไร่เพิ่มขึ้น

3.6 ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย ส่งผลต่อการลดลงของผลผลิตทางการเกษตร จากผลการศึกษา Zhao et al. (2017) และ อัญชลี ประเสริฐศักดิ์ (2544) ซึ่งพบว่า อุณหภูมิที่สูงเกินกว่าอุณหภูมิที่เหมาะสมจะทำให้ข้าวจะชะงักการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตต่ำ

3.7 ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จากบทความของ CIMMYT (2023) พบว่า อุณหภูมิที่แปรปรวนในช่วงกลางคืนสามารถลดผลผลิตข้าวสาลีได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีอุณหภูมิสูงอยู่แล้ว

3.8 ตัวแปรหุ่นการเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาเนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ทำให้ปริมาณฝนลดลงต่ำกว่าค่าปกติ มีผลให้ปริมาณน้ำผิวดินลดลงและส่งผลต่อความชื้นในดิน เป็นตัวสะท้อนถึงความผิดปกติของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในทิศทางตรงกันข้าม ดังงานศึกษาของ จุฬารัตน์ ศรีกุล และชลัมภ์ อุ่นอารีย์ (2562) ระบุว่า ในช่วงที่เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญระดับรุนแรงถึงรุนแรงมาก จะส่งผลกระทบต่อความผิดปกติของปริมาณฝนบริเวณประเทศไทยโดยปีที่พบสัญญาณความแห้งแล้งมีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์เอลนีโญระดับความรุนแรงถึงรุนแรงมาก โดยกำหนดให้ค่าเท่ากับ 1 แทนการเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญที่ระดับรุนแรงหรือระดับรุนแรงมาก และค่าเท่ากับ 0 แทนสภาวะที่ไม่เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญที่ระดับรุนแรง หรือระดับรุนแรงมาก

3.9 ตัวแปรหุ่นการเกิดปรากฏการณ์ลานีญา ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาเนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ทำให้ปริมาณฝนเพิ่มสูงกว่าค่าปกติเป็นตัวสะท้อนถึงความผิดปกติของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในทิศทางตรงกันข้าม ดังข้อมูลของ PPTV Wealth (2567) ระบุว่า หากปรากฏการณ์ลานีญามีความรุนแรงจนถึงขั้นเกิดอุทกภัย อาจนำมาซึ่งความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร โดยกำหนดให้ค่าเท่ากับ 1 แทนการเกิดปรากฏการณ์ลานีญาที่ระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง และค่าเท่ากับ 0 แทนสภาวะที่ไม่เกิดปรากฏการณ์ลานีญา

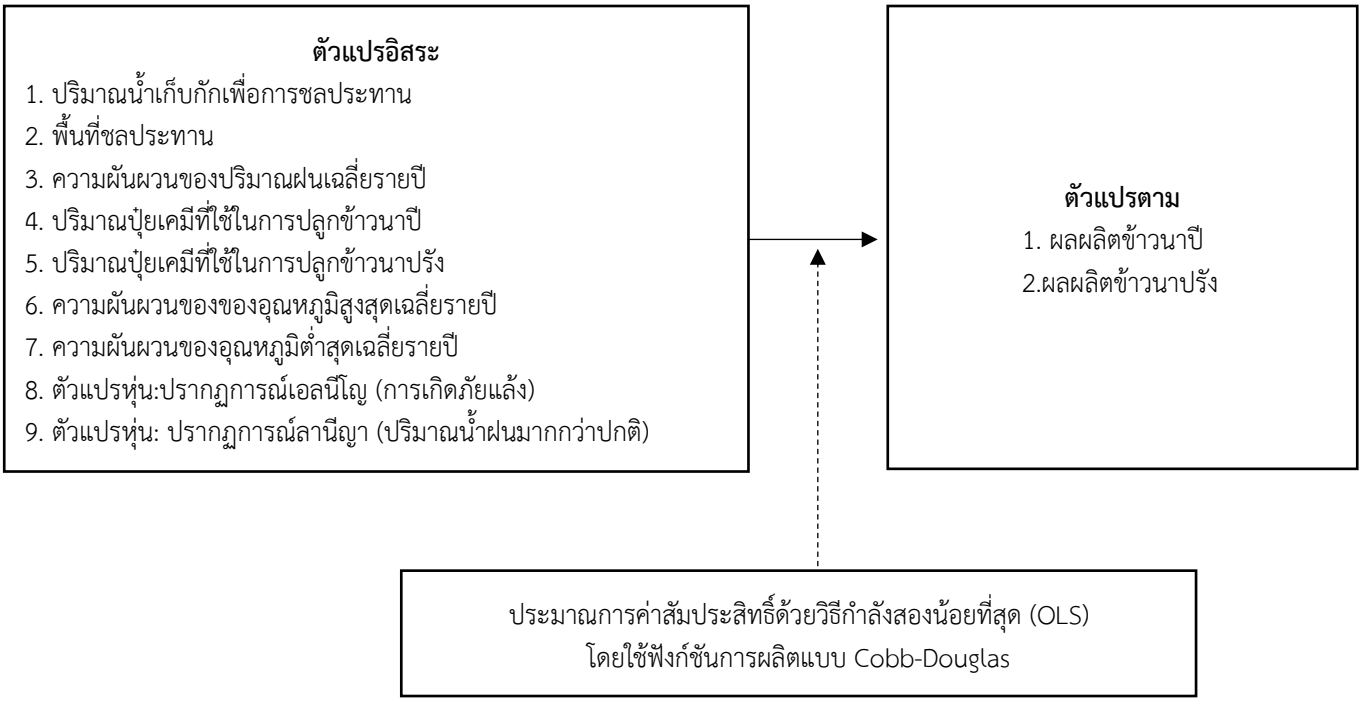
กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ตัวแปรที่นำมาศึกษาได้มาจากการตรวจเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตข้าวกับปัจจัยด้านชลประทานรวมถึงปัจจัยด้านการผลิตอื่น ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีการผลิต (Theory of Production) โดยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับปริมาณผลผลิตข้าว ด้วยฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb – Douglass เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปร เป็นค่าความยืดหยุ่นในการผลิตของปัจจัยแต่ละตัวแปร จะสะท้อนประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตนั้น ซึ่งแสดงถึงข้อกำหนดที่ใกล้เคียงกับความจริงของประสิทธิภาพการผลิตที่มีผลให้ผลผลิตมีอัตราการเติบโตแบบลดน้อยถอยลง

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตที่มีผลต่อการเกษตร การผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตที่สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ปัจจัยการผลิตที่ควบคุมได้ ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน เครื่องจักรกล วัสดุการเกษตร ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ปัจจัยเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่เกษตรกรสามารถจัดการและปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่มีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของพืช และช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเมื่อใช้อย่างเหมาะสม ขณะที่ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน คุณภาพดิน และแหล่งน้ำ ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อผลผลิตแต่สามารถควบคุมได้อย่างจำกัด อุณหภูมิส่งผลต่อการออกดอกและติดผลของพืช ปริมาณน้ำฝนที่มากหรือน้อยเกินไปอาจทำให้ผลผลิตลดลง ขณะที่ดินทำหน้าที่เป็นแหล่งธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของพืช (อาทิตยา ทองพรหม, 2561)

3. แนวคิดเกี่ยวกับชลประทานกับการเกษตร ระบบชลประทานเป็นการจัดหาและบริหารจัดการน้ำ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านปริมาณ เวลา และวิธีการส่งน้ำ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พืชได้รับน้ำอย่างเหมาะสมตลอดช่วงการเจริญเติบโต ซึ่งระบบชลประทานถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปริมาณฝนไม่แน่นอน หรือมีฤดูแล้งยาวนาน FAO (2021) ระบุว่า การชลประทานที่ดีจะช่วยเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง และเพิ่มความมั่นคงด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือนและประเทศ ข้อมูลจาก กรมชลประทาน (2566) ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ที่มีระบบชลประทานสามารถปลูกพืชได้มากกว่าหนึ่งรอบต่อปี และให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าพื้นที่นอกเขตชลประทานถึง 2-3 เท่า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของผลผลิตข้าวนาปีทั้งในรูปของตัวแปร ณ ระดับ (Logarithm) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (First Difference of Logarithm) เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ณ ระดับ เท่ากับ 0.109 ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง เท่ากับ 0.042 สะท้อนให้เห็นว่า ข้อมูลระดับมีความผันผวนของข้อมูลมากกว่าข้อมูลในรูปแบบอัตราการเปลี่ยนแปลง จึงสรุปผลตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) เท่ากับ 0.662 แสดงว่าปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นสูงกว่าปกติในบางปี จากข้อมูลปริมาณผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ยต่อไร่ของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2563 พบว่าผลผลิตมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในระยะยาว โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.40 หรือเฉลี่ยร้อยละ 1.20 ต่อปี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยสนับสนุนที่มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูก และค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 3.26 สะท้อนถึงการตอบสนองต่อปัจจัยการผลิตอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณาค่า Jarque-Bera เท่ากับ 1.971 จึงสรุปว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติ

ผลการทดสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity Test) พบว่า ตัวแปร ณ ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน (USES) กับตัวแปรพื้นที่ชลประทาน (IRA) เท่ากับ 0.989 และคู่ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน (USES) กับปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปี (CFin) มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.989 ซึ่งมีค่าเกิน |0.8| อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบตัวแปรอิสระในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าไม่เกิน |0.8| ในทุกคู่ตัวแปร ซึ่งอยู่ภายใต้เกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ที่อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา จึงมีความเหมาะสมในการใช้ประมาณการต่อไป

ผลการทดสอบ Stationary ของข้อมูล (Unit Root Test) ด้วยวิธี Augmented Dicky-Fuller Test (ADF Test) ของตัวแปร ณ ระดับ พบว่า ตัวแปรผลผลิตของนาปีในประเทศไทย (RICEin) ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ (USES) ตัวแปรพื้นที่ชลประทาน (IRA) และตัวแปรความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย (TEMP_low) ไม่มีคุณสมบัติ Stationary จึงทำการทดสอบ Unit Root Test ของแต่ละตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง พบว่า ตัวแปรรูปอัตราการเปลี่ยนแปลงทุกตัวแปรมีคุณสมบัติ Stationary ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1, 0.5 และ 0.01 ดังนั้น ข้อมูลในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลงจึงเหมาะสมกว่า ณ ระดับในการประมาณค่าด้วยวิธี OLS ต่อไป แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณสมบัติ Stationary ของข้อมูล

ตัวแปร	ตัวแปรระดับ (Logarithm)		ตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลง (First Difference ของ Logarithm)	
	สมการ ADF	ค่า ADF-test	สมการ ADF	ค่า ADF-test
lnRICEin	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-1.666	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-6.739***
lnUSES	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-1.276	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-4.601**
lnIRA	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-2.342	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-6.841***
lnARF	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.235***	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.286***
lnTEMP_high	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-4.284**	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-7.132***
lnTEMP_low	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-2.196	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-3.672*
lnCFin	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-3.701**	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.871***

หมายเหตุ: * , ** และ *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 , 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation โดยพิจารณาค่า Q-statistic ของตัวแปรผลผลิตข้าวนาปี ณ ระดับที่ 1, 4 และ 6 พบว่า ตัวแปรระดับเกิดปัญหา Autocorrelation จึงพิจารณา Q-statistic ของตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง จึงสรุปได้ว่าตัวแปรตามมีแนวโน้มข้อมูลเกิดปัญหา Autocorrelation อย่างไรก็ตาม การทดสอบดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การศึกษาครั้งนี้จึงใช้วิธี OLS ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ต่อไป แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation

สถิติ	**ณ ระดับ (Logarithm) lnRICEin**	**อัตราการเปลี่ยนแปลง (First Difference ของ Logarithm) D_RICEin**
• Q-statistic (1)	22.142***	1.728
• Q-statistic (4)	56.790***	9.116*
• Q-statistic (6)	60.613***	10.959*

หมายเหตุ: * และ *** แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับ

ดังนั้น จากผลการทดสอบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาจำเป็นต้องแปลงข้อมูล ณ ระดับเป็นรูปแบบอัตราการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ข้อมูลมีคุณสมบัติ Stationary ก่อนนำไปใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง นอกจากนี้ การทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่พบปัญหา Multicollinearity สำหรับการทดสอบค่า Q-statistic ในการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่าตัวแปรตามมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหา Autocorrelation แต่หลังจากประมาณค่าแบบจำลองมีความเป็นไปได้ว่าปัญหาดังกล่าวอาจหมดไป ดังนั้น การประมาณค่าแบบจำลองจึงประยุกต์ใช้วิธี OLS ในการประมาณค่ากำหนดปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย จากนั้นจะทำการทดสอบปัญหา Autocorrelation และ Heteroskedasticity สำหรับแต่ละผลการประมาณค่าแบบจำลอง เพื่อตรวจสอบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่นที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย

ตัวแปร	**วิธี OLS**	
	สมการที่ 1	**สมการที่ 2**
ค่าคงที่	-0.004 (-0.185)	0.010 (0.563)
D_USES	2.304 (0.683)	
D_IRA	-0.517 (-0.427)	
DARF	-0.019 (-0.629)	
D_TEMP_high	-0.028** (-2.519)	-0.026** (-2.468)
D_TEMP_low	0.019 (-0.925)	
D_CFin	0.157 (0.754)	
D1	0.029 (1.012)	
D2	0.010 (0.433)	
จำนวนตัวอย่าง	21	21
Adjusted R^2	0.068	0.125
Log - likelihood	42.747	41.789
F-statistic	1.182	1.476
Q-stat (1)	0.051	0.001
Q-stat (4)	2.687	1.429

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่นที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย (ต่อ)

ตัวแปร	วิธี OLS	
	สมการที่ 1	สมการที่ 2
Q-stat (6)	2.709	1.513
Heteroskedasticity		
F-statistic	0.392	0.346

หมายเหตุ: 1) ** แสดงถึงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2) ตัวเลขในวงเล็บคือค่าสถิติ t

3) Q-stat คือ การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนที่ 1, 4 และ 6 ช่วงเวลา โดยมีสมมติฐานหลัก คือ ไม่มีAutocorrelation

4) F-Test คือ การทดสอบความแปรปรวนของตวัคลาดเคลื่อนไม่คงที่ โดยมีสมมติฐานหลัก คือไม่มี Heteroskedasticity

จากตารางที่ 3 เมื่อนำตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลองมาทำการประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า สมการที่ 2 เป็นสมการที่เหมาะสมในการประมาณค่าผลตอบแทนของปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย เนื่องจากมีการขจัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก และตัวแปรอิสระในสมการที่ 2 สามารถอธิบายปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย ได้ดีกว่าสมการที่ 1 และเมื่อพิจารณาค่า Q-stat ไม่พบปัญหา Autocorrelation และเมื่อตรวจสอบค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ (F-statistics) ไม่เกิดปัญหา Heteroskedasticity ดังนั้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้จึงสรุปได้ว่าสมการที่ 2 เป็นสมการที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับสมการอื่น โดยแสดงในรูปสมการดังนี้

$$D\_RICEin_t = 0.010 - 0.026D\_TEMP\_high_t + \boldsymbol{\varepsilon}_t$$
$$(-2.468)^{**}$$

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังนี้

อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย (D_TEMP_high) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย (D_RICEin) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยที่หากกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ เมื่อความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวนาปีในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.026 ในทิศทางตรงกันข้าม

2. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของผลผลิตข้าวนาปรังทั้งในรูปของตัวแปร ณ ระดับ และอัตราการเปลี่ยนแปลง เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ณ ระดับ เท่ากับ 0.048 ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง เท่ากับ 0.050 สะท้อนให้เห็นว่า ข้อมูลระดับและอัตราการเปลี่ยนแปลงมีความผันผวนของข้อมูลใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลง จากค่าความเบ้ เท่ากับ -0.735 แสดงว่าปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตลดลงในบางปี โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพภูมิอากาศ การจัดการน้ำ ตลอดจนปัจจัยการผลิต และค่าความโด่ง เท่ากับ 4.384 สะท้อนถึงการตอบสนองต่อปัจจัยการผลิตอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณาค่า Jarque-Bera เท่ากับ 1.971 จึงสรุปว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติ

ผลการทดสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity Test) พบว่า ตัวแปรระดับมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน (USES) ตัวแปรพื้นที่ชลประทาน (IRA) เท่ากับ 0.987 ซึ่งมีค่าเกิน |0.8| อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบตัวแปรอิสระในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าไม่เกิน |0.8| ในทุกคู่ตัวแปร ซึ่งอยู่ภายใต้เกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงสามารถสรุป

ได้ว่า ตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ที่อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา จึงมีความเหมาะสมในการใช้ประมาณการต่อไป

ผลการทดสอบ Stationary ของข้อมูล (Unit Root Test) ด้วยวิธี Augmented Dicky-Fuller Test (ADF Test) ของตัวแปรระดับ พบว่า ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ (USES) และตัวแปรพื้นที่ชลประทาน (IRA) ไม่มีคุณสมบัติ Stationary จึงทำการทดสอบ Unit Root Test ของแต่ละตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง พบว่า ตัวแปรรูปอัตราการเปลี่ยนแปลงทุกตัวแปรมีคุณสมบัติ Stationary ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 และ 0.01 ดังนั้น ข้อมูลในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลงจึงเหมาะสมกว่า ณ ระดับในการประมาณค่าด้วยวิธี OLS ต่อไป แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคุณสมบัติ Stationary ของข้อมูล

ตัวแปร	ตัวแปรระดับ (Logarithm)		ตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลง (First Difference ของ Logarithm)	
	สมการ ADF	ค่า ADF-test	สมการ ADF	ค่า ADF-test
lnRICEout	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.074***	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-4.963***
lnUSES	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-1.276	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-4.601**
lnIRA	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-2.342	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-6.841***
lnARF	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.235***	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.286***
lnTEMP_high	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-3.632**	ค่าคงที่และแนวโน้ม	5.746***
lnTEMP_low	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-4.925***	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-5.817***
lnCFout	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-3.471*	ค่าคงที่และแนวโน้ม	-7.391***

หมายเหตุ: * , ** และ *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 , 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation โดยพิจารณาค่า Q-statistic ของตัวแปรผลผลิตข้าวนาปรัง ณ ระดับที่ 1, 2 และ 6 พบว่าตัวแปรระดับเกิดปัญหา Autocorrelation จึงพิจารณา Q-statistic ของตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง พบว่าข้อมูลไม่เกิดปัญหา Autocorrelation อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรผลผลิตข้าวนาปรัง ณ ระดับ มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จากผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation จึงพิจารณาให้ตัวแปรในรูปของอัตราการเปลี่ยนแปลงมีความเหมาะสมสำหรับนำไปประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ต่อไป แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation

สถิติ	ณ ระดับ (Logarithm) lnRICEout	อัตราการเปลี่ยนแปลง (First Difference ของ Logarithm) D_RICEout
• Q-statistic (1)	5.062**	0.223
• Q-statistic (2)	5.085*	3.330
• Q-statistic (6)	13.374**	8.259

หมายเหตุ: * และ ** แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ

ดังนั้น จากผลการทดสอบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาจำเป็นต้องแปลงข้อมูล ณ ระดับเป็นรูปแบบอัตราการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ข้อมูลมีคุณสมบัติ Stationary ก่อนนำไปใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง นอกจากนี้ การทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่พบปัญหา Multicollinearity สำหรับการทดสอบค่า Q-statistic

ในการวิเคราะห์เบื้องต้น ไม่พบปัญหา Autocorrelation ดังนั้น การประมาณค่าแบบจำลองจึงประยุกต์ใช้วิธี OLS ในการประมาณค่ากำหนดปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประมาณค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่นที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย

ตัวแปร	วิธี OLS	
	สมการ 1	สมการ 2
ค่าคงที่	0.001 (0.084)	-0.005 (-0.352)
D_USES	7.349** (2.481)	7.245** (2.596)
D_IRA	-3.006* (-1.980)	-3.161** (-2.266)
D_ARF	-0.028 (-1.005)	
D_TEMP_{HIGH}	-0.002 (-0.275)	
D_TEMP_{low}	-0.024** (-2.442)	-0.022** (-2.497)
D_CFout	-0.108 (-0.340)	
D1	-0.014 (-0.594)	
D2	-0.026 (-1.013)	
จำนวนตัวอย่าง	23	23
Adjusted R^2	0.303	0.343
Log - likelihood	46.823	45.282
F-statistic	2.194	3.301
Q-stat (1)	0.038	0.144
Q-stat (2)	3.723	1.863
Q-stat (6)	5.149	5.225
Heteroskedasticity		
F-statistic	2.843**	1.030

หมายเหตุ: 1) * และ ** แสดงถึงระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และร้อยละ 95

2) ตัวเลขในวงเล็บคือค่าสถิติ t

3) Q-stat คือ การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนที่ 1, 2 และ 6 ช่วงเวลา โดยมีสมมติฐานหลัก คือ ไม่มี Autocorrelation

4) F-Test คือ การทดสอบความแปรปรวนของตวัคลาดเคลื่อนไม่คงที่ โดยมีสมมติฐานหลัก คือ ไม่มี Heteroskedasticity

จากตารางที่ 6 เมื่อนำตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลองมาทำการประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า แบบจำลองตามสมการที่ 2 เป็นสมการที่เหมาะสมในการประมาณค่าผลตอบแทนของปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย เนื่องจากมีการขจัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก และตัวแปรอิสระในสมการที่ 2 สามารถอธิบายปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทยได้ดีกว่าสมการที่ 1 เมื่อพิจารณาค่า Q-stat ทั้งสองสมการไม่พบปัญหา Autocorrelation และเมื่อตรวจสอบค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ (F-statistics) ทั้ง 2 สมการไม่เกิดปัญหา Heteroskedasticity ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงสรุปได้ว่าสมการที่ 2 เป็นสมการที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับสมการอื่นโดยแสดงในรูปสมการดังนี้

$$D\_RICEout_t = -0.005 + 7.245D\_USES_t - 3.161D\_IRA_t - 0.022D\_TEMP\_low_t + \boldsymbol{\varepsilon}_t$$
$$(2.596)^{**} \qquad (-2.266)^{**} \qquad (-2.497)^{**}$$

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังนี้

ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ (D_USES) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย (D_RICEout) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้ว หากปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทานหรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวนาปรังในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 7.245

พื้นที่ชลประทาน (D_IRA) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย (D_RICEout) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้ว หากพื้นที่ชลประทานเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวนาปรังในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามร้อยละ 3.161

ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย (D_TEMP_low) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย (D_RICEout) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ เมื่อความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวนาปรังในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามร้อยละ 0.022

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชลประทานและปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย พบว่าสามารถจำแนกประเด็นสำคัญได้เป็น 2 กลุ่มปัจจัยหลัก ดังนี้

1. ด้านชลประทาน

ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ และพื้นที่ชลประทานไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อปริมาณผลผลิตข้าวนาปี ในช่วงเวลาที่ศึกษา ทั้งนี้ สาเหตุอาจมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความแตกต่างของนโยบายบริหารจัดการน้ำของแต่ละพื้นที่ ความหลากหลายของลักษณะภูมิประเทศ รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Smit & Wandel (2006) ระบุว่าผลของการปรับตัวในภาคเกษตรขึ้นอยู่กับศักยภาพในการปรับตัวและบริบทเชิงพื้นที่ จึงอาจทำให้ผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ และงานวิจัยของ Lobell et al. (2011) ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาระดับมหภาคอาจไม่สามารถวิเคราะห์ผลเชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้แบบจำลองเชิงสถิติในภาพรวมอาจไม่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลผลิตข้าวนาปรัง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการผลิตทางการเกษตร (Agricultural Production Theory) ที่ระบุว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต เช่น การมีน้ำชลประทานนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของผลผลิต (Heady & Dillon, 1961)

พื้นที่ชลประทานไม่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตข้าวนาปีอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้ว่า ในช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงของการปลูกข้าวนาปี พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่มักใช้น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำหลักในการเพาะปลูก และการจัดสรรน้ำจากโครงการชลประทานจะมีบทบาทเฉพาะในกรณีที่เกิดสถานการณ์ฝนทิ้งช่วง หรือปริมาณฝนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเท่านั้น โดยทั่วไปโครงการชลประทานจะเน้นการกักเก็บน้ำในฤดูฝน เพื่อสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง ส่งผลให้การจัดสรรน้ำ ให้แก่พื้นที่ชลประทานในช่วงฤดูฝนอาจไม่มีบทบาทสำคัญอย่างชัดเจนต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวนาปี ขณะที่พื้นที่ชลประทานที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตข้าวนาปรังลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์เชิงลบที่ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของระบบการชลประทาน อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเพิ่มพื้นที่ชลประทานขณะที่มีปัจจัยข้อจำกัดทางสภาพดิน ฟ้า อากาศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของเกษตรกร โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่นที่มีมูลค่าสูงกว่า จึงอาจเป็นสาเหตุให้ผลผลิตข้าวโดยรวมลดลงในบางพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ostrom (1990) ระบุว่า ระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการร่วมกันของผู้ใช้น้ำ และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้งานวิจัยของ

Small & Svendsen (1990) พบว่า โครงการชลประทานในหลายประเทศอาจไม่ได้ทำให้ผลผลิตเพิ่ม หากขาดการบำรุงรักษาและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

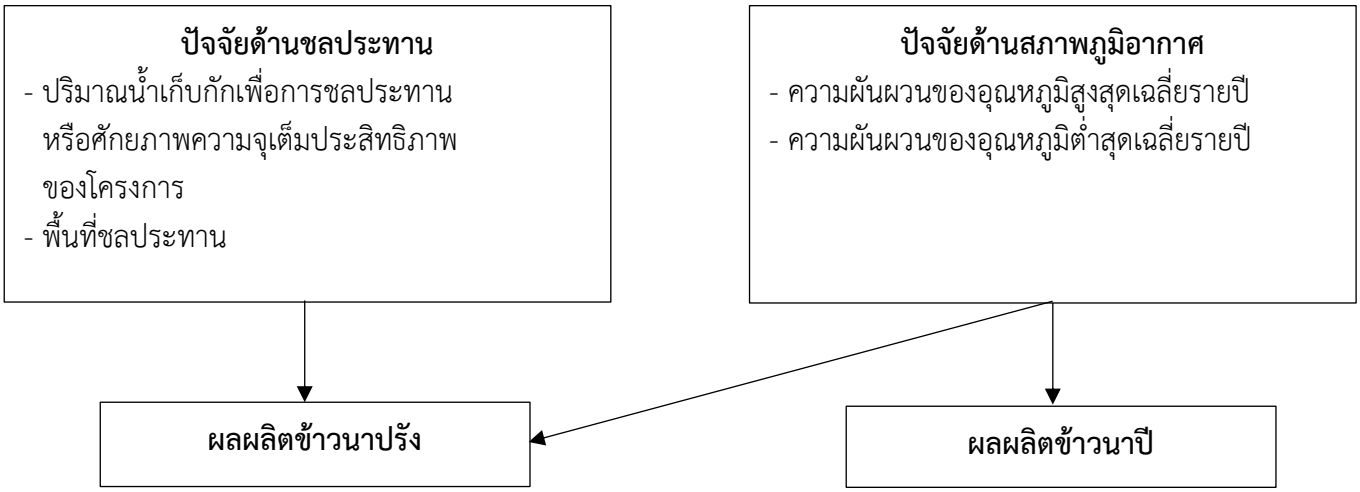
2. ความผันผวนของอุณหภูมิ

ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลผลิตข้าวนาปี สอดคล้องกับข้อมูลทางการเกษตรที่ระบุว่า อุณหภูมิที่สูงเกินไปโดยเฉพาะในช่วงการออกดอกของข้าว จะส่งผลต่อการผสมเกสรและการสะสมแป้ง ส่งผลให้ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร ภาคีฉาย และคณะ (2563) ที่วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ ระบุว่าเมื่ออุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลกระทบให้ผลผลิตเฉลี่ยของข้าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลผลิตข้าวนาปรัง สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของความแปรปรวนของภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวนาปรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแปรปรวนของอุณหภูมิต่ำสุดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางสรีระวิทยาของพืชข้าว ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการผสมเกสรและสะสมแป้งของเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดคุณภาพและปริมาณผลผลิต อาจทำให้เมล็ดข้าวผิดปกติ และส่งผลต่อปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังที่ลดลง

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่แตกต่างกันของความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดต่อผลผลิตข้าวนาปีและนาปรัง สามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัย เช่น ความแตกต่างทางด้านช่วงเวลาการเพาะปลูกและความไวต่ออุณหภูมิในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดผลกระทบที่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าวนาปีมีช่วงการออกดอกและติดเมล็ดในช่วงฤดูร้อนที่มีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยสูง ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดในช่วงนี้จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการผสมเกสรและการสะสมแป้ง ในขณะที่ข้าวนาปรังมีช่วงการออกดอกและติดเมล็ดในช่วงฤดูหนาวที่อุณหภูมิต่ำกว่า ทำให้ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการทางสรีระวิทยาของพืช นอกจากนี้ งานศึกษาของ Boonchai, T., et al. (2022) อธิบายว่า อุณหภูมิสูงสุดและความชื้นสูงส่งผลกระทบเชิงลบต่อการผลผลิตข้าวในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับงานศึกษาของ Nguyen et al. (2024) ระบุว่าอุณหภูมิสูงสุดและอุณหภูมิต่ำสุดมีผลต่อผลผลิตข้าวแตกต่างกันขึ้นกับฤดูกาล โดยช่วงฤดูร้อนถึงฤดูใบไม้ร่วง อุณหภูมิสูงสุดที่เกินขีดจำกัดจะส่งผลกระทบเชิงลบอย่างรุนแรงต่อกระบวนการสำคัญของข้าว เช่น การผสมเกสรและการสะสมแป้งในเมล็ด ขณะที่ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูใบไม้ผลิ อุณหภูมิต่ำสุดที่สูงขึ้นอาจส่งผลให้ผลผลิตลดลง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ ที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังในประเทศไทย จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านชลประทานมีบทบาทแตกต่างกันต่อผลผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังอย่างชัดเจน โดยข้าวนาปีซึ่งพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ไม่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากปัจจัยด้านชลประทานในระดับมหภาค สะท้อนถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงพื้นที่และศักยภาพในการปรับตัวของเกษตรกรที่มีอิทธิพลมากกว่า ขณะที่ข้าวนาปรังซึ่งต้องอาศัยน้ำจากชลประทาน พบว่าปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ แต่กลับพบว่าพื้นที่ชลประทานมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อผลผลิต อันอาจเกิดจากข้อจำกัดของระบบส่งน้ำหรือการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีและอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปียังส่งผลกระทบเชิงลบต่อเจริญเติบโตของข้าว ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำระดับไร่นา และการปรับตัวของภาคเกษตรกรรมให้สอดรับกับความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศในแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อผลผลิตข้าวในประเทศไทย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปี พบว่า ตัวแปรความผันผวนของอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทย ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หากอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยเกิดความผันผวนเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้ปริมาณผลผลิตของข้าวนาปีในประเทศไทยลดลง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านชลประทาน ประกอบด้วย ปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทานหรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ และพื้นที่ชลประทาน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตข้าวนาปีในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากลักษณะการเพาะปลูกข้าวนาปีในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาน้ำฝน มากกว่าระบบชลประทาน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านชลประทาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีต่อผลผลิตข้าวนาปรัง พบว่า ตัวแปรปริมาณน้ำเก็บกักเพื่อการชลประทาน หรือศักยภาพความจุเต็มประสิทธิภาพของโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในประเทศไทย ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สะท้อนให้เห็นว่าการมีแหล่งเก็บกักน้ำที่เพียงพอ จะส่งผลดีต่อการเพาะปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งอาศัยน้ำจากระบบชลประทานเป็นหลัก ส่งผลให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกได้อย่างต่อเนื่องและทำให้ผลผลิตข้าวนาปรังเพิ่มขึ้น ขณะที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชลประทาน ส่งผลให้ผลผลิตข้าวนาปรังลดลง ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ชลประทาน อาจไม่ได้สะท้อนถึงการใช้น้ำที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงในพื้นที่ หรืออาจเกิดจากการขยายพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวนาปรัง เช่น พื้นที่ที่ยังไม่มีระบบส่งน้ำที่สมบูรณ์ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามพื้นที่ที่ขยายออกไป นอกจากนี้ความผันผวนของอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยรายปีของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลผลิตข้าวนาปรัง ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของความแปรปรวนของภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวนาปรัง โดยเฉพาะในช่วงที่ข้าวนาปรังอยู่ในระยะเจริญเติบโต อาจรบกวนกระบวนการเจริญเติบโตของต้นข้าว จึงส่งผลให้ผลผลิตข้าวนาปรังลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มพื้นที่ชลประทานเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน หากขาดระบบส่งน้ำและการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพในระดับไร่นา ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบส่งน้ำในไร่นาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น คูส่งน้ำ ท่อส่งน้ำ และคลองไส้ไก่ ที่สามารถกระจายน้ำได้ตรงตามความต้องการของพื้นที่เพาะปลูก ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ของกรมชลประทาน ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ที่เน้นการจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และ แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ฉบับที่ 4 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านการจัดการปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นคงทางอาหารและรายได้ของเกษตรกรได้ในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลด้านชลประทานในระดับมหภาคมาวิเคราะห์ร่วมกับผลผลิตข้าวในระดับประเทศ อาจไม่สามารถสะท้อนภาพการจัดสรรน้ำและบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรพิจารณาใช้ข้อมูลในระดับภาค ระดับจังหวัด และ/หรือระดับครัวเรือน สำหรับตัวแปรตาม ข้อมูลผลผลิตข้าวควรพิจารณาสายพันธุ์ข้าวและกระบวนการการผลิตข้าว เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ และสามารถอธิบายผลกระทบเชิงพื้นที่ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการผลิตข้าวที่พึ่งพาน้ำฝนเป็นหลักกับระบบชลประทาน โดยประเมินประสิทธิภาพในด้านต้นทุน ผลตอบแทน และความเสี่ยงที่แตกต่างกันของแต่ละระบบ เพื่อกำหนดทิศทางการลงทุนที่เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ นอกจากนี้ ควรเพิ่มเติมประเด็นการศึกษาด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเกษตร และระบบเกษตรอัจฉริยะในกระบวนการผลิต เพื่อประเมินศักยภาพของนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มความยืดหยุ่นในการรับมือกับความผันผวนของสภาพภูมิอากาศและทรัพยากรน้ำในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ขุนบรรเทา. (2559). *การวิจัยและผลิตภาพการผลิตโดยรวมของข้าวในประเทศไทย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

กนกพร ภาคีฉาย, นิโรจน์ สินณรงค์, กฤตวิทย์ อัจฉริยะพานิชกุล และ พัชรินทร์ สุภาพันธ์. (2563). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 7*(2), 1–22.

กรมชลประทาน. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานด้านชลประทาน ปีงบประมาณ 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). *พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก https://www.moac.go.th/law_agri-files-422791791792.

จุฬารัตน์ ศรีกุล, นิศากร สังวาระนที และ ชลัมภ์ อุ่นอารีย์. (2562). *ผลกระทบของความผันแปรสภาพภูมิอากาศที่มีต่อการเกิดอุทกภัยและภัยแล้งในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.

พิมพ์ชนก ทนะวัง, มาฆะสิริ เชาวกุล และ สัมพันธ์ เนตยานันท์. (2559). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในพื้นที่รับประโยชน์เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน ด้วยข้อมูล panel data ปีเพาะปลูก 2551, 2553 และ 2555. *Journal of Business, Innovation and Sustainability, 11*(1), 122–137.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2562). *การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. สืบค้นจาก https://shorturl.at/p2x74.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *สถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรสำคัญของประเทศไทย ปี 2566. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. สืบค้นจาก https://www.oae.go.th.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *โครงการสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2566*. สืบค้นจาก https://esurvey.nso.go.th/portal/apps/dashboards/83b24dd5011940689cd011e9d5259afa.

เสรีภาพ บุญรัตน์ และ อนุวัฒน์ รัตน์แก้ว. (2563). *ผลของสูตรปุ๋ยเคมีและวันปลูกต่อการเจริญเติบโตของข้าวพันธุ์ กข79* (รายงานการวิจัย). พัทลุง: วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง, สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้.

โสมรัศมิ์ จันทรัตน์, วิษณุ อรรถวานิช, ภูมิสิทธิ์ มหาสุวีระชัย, กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงค์ และ จิรัฐ เจนพึ่งพร. (2562). *ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_26Sep2019.html.

อัญชลี ประเสริฐศักดิ์, นิพนธ์ มาฆทาน, ลิลลี่ กาวีต๊ะ, ณัฐหทัย เอพานิช, อ่วม คงชู และ วารินทร์ ศรีถัด. (2544). ความแปรปรวนด้านพัฒนาการของดอกและเมล็ดข้าวพันธุ์ดี. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการข้าวและธัญพืชเมืองหนาว ประจำปี 2544. การประชุมวิชาการข้าวและธัญพืชเมืองหนาว ประจำปี 2544* (น. 1-55). ปทุมธานี: กรมวิชาการเกษตร สถาบันวิจัยข้าว ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี สถานีทดลองข้าวคลองหลวง.

อาทิตยา ทองพรหม. (2561). *ความรู้เบื้องต้นด้านนิเวศเกษตรเพื่อการประยุกต์ใช้ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

Boonchai, T., Kaewsompong, N., & Chitkasame, T. (2022, January). Impacts of Climate Variability on Rice Production in Thailand. In *International Conference of the Thailand Econometrics Society* (pp. 519-527). Cham: Springer International Publishing.

Brown, J. R. (2017). *Irrigation development as an instrument for economic growth in Saskatchewan: An economic impact analysis*. (Doctoral dissertation, University of Saskatchewan).

CIMMYT. (2023). *While you were sleeping: increasing nighttime temperatures and their effects on plant productivity*. Retrieved from https://www.cimmyt.org/news/while-you-were-sleeping-increasing-nighttime-temperatures-and-their-effects-on-plant-productivity/.

FAO. (2021). *Irrigation and Agricultural Productivity: Guidelines for Sustainable Water Use in Agriculture*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.

Heady, E. O., and Dillon, J. L. (1961). *Agricultural Production Functions*. Ann Arbor: Iowa State University Press.

Lobell, D. B., Schlenker, W., & Costa-Roberts, J. (2011). Climate trends and global crop production since 1980. *Science, 333*(6042), 616-620.

Nguyen, P. T. M., Ho, P. T., & Pham, H. X. (2024). Impacts of seasonal climate variation on rice yield: Evidence from the Central Coast of Vietnam. *Cogent Economics & Finance, 12*(1), 2421894.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge university press.

PPTV Wealth. (2567). *จับตา “เอลนีโญ” สู่ “ลานีญา” กระทบอัตราเงินเฟ้อไทย กระทรวงพาณิชย์ ติดตามปรากฏการณ์จาก “เอลนีโญ” สู่ “ลานีญา” ส่งผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อของไทย*. สืบค้นจาก https://www.pptvhd36.com/wealth/economic/225111.

Small, L. E., & Svendsen, M. (1990). A framework for assessing irrigation performance. *Irrigation and drainage systems, 4*(4), 283-312.

Smit, B., & Wandel, J. (2006). Adaptation, adaptive capacity and vulnerability. *Global environmental change, 16*(3), 282-292.

Waqas, M., Naseem, A., Humphries, U. W., Hlaing, P. T., Shoaib, M., & Hashim, S. (2025). A comprehensive review of the impacts of climate change on agriculture in Thailand. *Farming System, 3*(1), 100114.

World Bank. (2016). *Thailand Systematic Country Diagnostic: Getting Back on Track – Reviving Growth and Securing Prosperity for All*. Washington, DC: World Bank Group.

Zhao, C., Liu, B., Piao, S., Wang, X., Lobell, D. B., Huang, Y., Asseng, S. (2017). Temperature increase reduces global yields of major crops in four independent estimates. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 114*(35), 9326-9331.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 431-446.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Impact of Sustainability Report Disclosure and Debt Affordability on Profitability of Companies in the SETESG Index on the Stock Exchange of Thailand

Nattida Sangprapi[1*] and Kanoksak Sukwatanasinit[1]

[1] *School of Accountancy, Sripatum University Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nattida.sap@spumail.net*

ABSTRACT

This article aimed to study (1) the impact of Sustainability Report Disclosure, and (2) Debt Affordability on Profitability of companies in the SETESG index on the Stock Exchange of Thailand. The data collected for secondary data from financial information for periods of 3 years from 2021 to 2023, a total of 67 companies, 201 samples from companies in the SETESG index on the Stock Exchange of Thailand. The data were analyzed using descriptive statistics, correlation coefficient analysis, and multiple regression analysis. The result of the study found that: 1) Sustainability Report Disclosure has both positive and negative impacts on Profitability of companies in the SETESG index on the Stock Exchange of Thailand as follows: Sustainability Report Disclosure in Governance has a positive impact on profitability, measured by return on total assets (ROA), which is statistically significant at the 0.01 level and has a positive impact on profitability measured by return on equity (ROE), which is statistically significant at the 0.05 level. Sustainability Report Disclosure in Environment has a negative impact on profitability, measured by return on total assets (ROA) and return on equity (ROE), which is statistically significant at the 0.01 level. 2) Debt Affordability has both positive and negative impacts on Profitability of companies in the SETESG index on the Stock Exchange of Thailand as follows: Debt to asset ratio and Interest Coverage ratio have a positive impact on profitability measured by return on total assets (ROA), which is statistically significant at the 0.05 level. In contrast, Debt to equity ratio has a negative, which is statistically significant at the 0.05 level. Interest Coverage ratio has a positive impact on profitability measured by return on equity (ROE), which is statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Sustainability Report Disclosure, Debt affordability, Profitability

Received: 2 July 2025;
Revised: 19 September 2025;
Accepted: 21 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG

ณัฐธิดา แสงประไพ[1*] และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ์[1]

[1] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nattida.sap@spumail.net*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน และ (2) ความสามารถในการชำระหนี้ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SETESG โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงิน รายงานความยั่งยืน และรายงานประจำปี ในปี พ.ศ. 2564–2566 จากบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG จำนวน 67 บริษัท เป็นจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 201 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลกระทบเชิงบวกและลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SETESG ดังนี้ ด้านบรรษัทภิบาล ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และส่งผลกระทบเชิงบวกต่อด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลกระทบเชิงบวกและลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SETESG พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ส่งผลในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน, ความสามารถในการชำระหนี้, ความสามารถในการทำกำไร

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบันภาคธุรกิจทั่วโลกที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ส่งผลให้องค์กรต้องปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อความได้เปรียบทางธุรกิจและการเติบโตอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรขององค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต นอกจากนี้ แนวคิดการดำเนินธุรกิจตามหลักความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักลงทุนสถาบันและนักลงทุนต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนอย่างยั่งยืน (กาญจน์กมล พรมเหลา, 2564) การเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน ESG ถือเป็นกลไกสำคัญที่แสดงถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบขององค์กรต่อสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนและการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว (กฤษฎา เสกตระกูล, 2563) จากเดิมการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่ครบถ้วน ถูกต้อง

และโปร่งใสของบริษัทจดทะเบียน ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน แต่ในปัจจุบันการเปิดเผยเฉพาะข้อมูลทางการเงินอาจไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจลงทุน เนื่องจากธุรกิจต้องเผชิญความท้าทายที่เพิ่มมากขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงิน (non-financial information) จึงมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลที่สะท้อนผลการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านการกำกับดูแลกิจการหรือบรรษัทภิบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาควบคู่กับข้อมูลทางการเงิน จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าใจการดำเนินธุรกิจในมุมมองที่ครอบคลุมมากขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการดำเนินธุรกิจระยะยาวของบริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

แนวโน้มการลงทุนอย่างยั่งยืน (Sustainable Investment) หรือการเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ดำเนินงานตามกรอบแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักลงทุน โดยปัจจุบันมีองค์กรต่าง ๆ ได้จัดตั้งดัชนีความยั่งยืน (Sustainability Index) เพื่อเป็นเครื่องมือชี้วัดผลการดำเนินการของธุรกิจว่าสอดคล้องกับแนวคิด ESG มากน้อยเพียงใด รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนบริษัทที่อยู่ในกลุ่มหุ้นยั่งยืน ที่แสดงได้ว่าภาคธุรกิจและนักลงทุนมีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจตามกรอบแนวคิดความยั่งยืน ESG มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวต่อตลาดหลักทรัพย์ ตลอดจนส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืน เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนมีการดำเนินงานโดยเน้นการเติบโตของธุรกิจไปพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น (กาญจน์กมล พรมเหลา, 2564) และในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและการเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG ผ่านการจัดทำรายงานความยั่งยืนและการคัดเลือกหุ้นยั่งยืน (Thailand Sustainability Investment หรือ THSI) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในบริษัทที่มีการดำเนินงานที่ยั่งยืน และพัฒนาเป็นดัชนี SETESG เป็นดัชนีที่สะท้อนความเคลื่อนไหวของราคากลุ่มหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล

ความสามารถในการชำระหนี้ เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนเสถียรภาพทางการเงินและความเสี่ยงของธุรกิจ เพื่อให้นักลงทุนใช้ในการประเมินความมั่นคงทางการเงินและความเสี่ยงในการดำเนินงานของธุรกิจ ในเชิงกลยุทธ์การบริหารหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงทางการเงิน แต่ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรในสายตาของนักลงทุนและผู้ให้สินเชื่อ เนื่องจากอัตราส่วนทางการเงินสามารถแสดงให้เห็นว่ากระแสเงินสดของบริษัทเพียงพอที่จะชำระหนี้สินระยะยาวหรือไม่ หากอัตราส่วนนี้ไม่น่าพอใจอาจบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ที่บริษัทจะไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันทางการเงินได้ อาจหมายถึงบริษัทมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ในอนาคต ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางการเงินหรือล้มละลาย โดยมีอัตราส่วนทางการเงินที่เกี่ยวข้องซึ่งนิยมใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (Debt to Asset Ratio), อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio) และอัตราความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio) ซึ่งเป็นดัชนีที่สะท้อนประสิทธิภาพของการบริหารโครงสร้างเงินทุนของบริษัท (ภัทรธร ช่อวิชิต, 2567)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย ธนาพร แก้วมา (2565) พบว่า ความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์สินทรัพย์รวม ส่งผลทางบวกต่อการจัดการกำไรและมูลค่าตลาดของกิจการ แสดงให้เห็นว่าถ้ากิจการมีการบริหารหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การจัดการกำไรมีประสิทธิผล และดารินทร์ แซ่จัง (2565) พบว่า ความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งประเมินด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนความสามารถการชำระดอกเบี้ย มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรขององค์กร ขณะที่ พิมพ์โพยม สุดเจริญ (2564) ได้ศึกษาผลกระทบของระดับความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล พบว่าด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบในด้านบวกต่อผลดำเนินงานทางด้านการเงิน จึงสามารถอธิบายได้ว่าบริษัทที่มีความรับผิดชอบด้าน ESG สูงมีแนวโน้มที่จะให้ผลตอบแทนโดยรวมสูงกว่ากว่าบริษัทที่มีระดับความรับผิดชอบด้าน ESG ต่ำกว่า นอกจากนี้ พิริยพล แดงเดช (2565) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน พบว่า การเปิดเผยข้อมูลตามกรอบ GRI Standards มีความเชื่อมโยงเชิงบวก

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกำไรต่อหุ้น (EPS) และสมบูรณ์ สารพัด (2565) ได้ทำการศึกษา ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน พบว่า ระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน มีผลกระทบเชิงบวกต่อ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น จึงสามารถอนุมานได้ว่าการรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นได้

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นในการศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน (ESG) และอัตราส่วนความสามารถในการบริหารหนี้ที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SETESG การศึกษานี้จะช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในด้านผลกระทบระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน การบริหารโครงสร้างเงินทุน ที่มีต่อความสามารถในการทำกำไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการดำเนินธุรกิจให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสีย อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งเกิดประโยชน์ต่อนักลงทุนเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SETESG โดยอ้างอิงรายชื่อบริษัทจาก รายชื่อหลักทรัพย์ในการคำนวณดัชนี SETESG (SETTHSI Index Constituents) ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2566 ถึง 31 ธันวาคม 2566 จำนวน 114 บริษัท ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน (Financials) ได้แก่ หมวดธุรกิจ ธนาคาร (Banking) เงินทุนและหลักทรัพย์ (Finance & Securities) และประกันภัยและประกันชีวิต (Insurance) บริษัทที่รอบระยะเวลาบัญชีไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคมของแต่ละปี และยกเว้นบริษัทที่ไม่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลการประเมินตัวชี้วัดตาม GRI Standards หรือจัดทำการประเมินตัวชี้วัดตาม GRI Standards ยังไม่ครบ 3 ปี จำนวน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นจำนวน 67 บริษัท โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2564 – 2566 รวมระยะเวลา 3 ปี รวมทั้งสิ้น 201 ตัวอย่าง (ดังรายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย

รายละเอียด	จำนวน
บริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จาก รายชื่อหลักทรัพย์ในการคำนวณดัชนี ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2566 ถึง 31 ธันวาคม 2566	114
หัก กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน (Financials)	16
บริษัทที่รอบระยะเวลาบัญชีไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคมของแต่ละปี	4
บริษัทที่ไม่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลการประเมินตัวชี้วัดตาม GRI Standards หรือจัดทำการประเมินตัวชี้วัดตาม GRI Standards ยังไม่ครบ 3 ปี	27
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	67

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวมรวบข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG จากงบการเงิน รายงานประจำปี และรายงานความยั่งยืน โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ฐานข้อมูลจาก SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์ของบริษัทจดทะเบียนเพื่อรวบรวมข้อมูลทางการเงินด้านอื่น ๆ ที่เปิดเผยนอกเหนือจากข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้

2.1 การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน พิจารณาข้อมูลจากรายงานประจำปี หรือรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียน ที่จัดทำตามกรอบมาตรฐานของ GRI Standards 2021 โดยพิจารณาข้อมูลในมิติความยั่งยืน 3 ด้าน ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ จำนวน 85 ตัวชี้วัด (Global Reporting Initiative, 2024) เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบความยั่งยืน ESG ดังนี้

2.1.1 การเปิดเผยแพร่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมตาม GRI Standards เพื่อใช้วัดกรอบความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) จำนวน 32 ตัวชี้วัด

2.1.2 การเปิดเผยแพร่ข้อมูลด้านสังคมตาม GRI Standards เพื่อใช้วัดกรอบความยั่งยืนด้านสังคม (Social) จำนวน 36 ตัวชี้วัด

2.1.3 การเปิดเผยแพร่ข้อมูลด้านเศรษฐกิจตาม GRI Standards เพื่อใช้วัดกรอบความยั่งยืน ด้านบรรษัทภิบาล (Governance) จำนวน 17 ตัวชี้วัด

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวัดคะแนนในแต่ละส่วนของการประเมิน การให้คะแนนใช้การวิธีการอ้างอิงจากงานวิจัยในอดีตของ Utami (2015) และ Zametica & Johansson (2019) โดยใช้เกณฑ์การใช้คะแนนเป็น 0 และ 1 ในการให้คะแนน 1 เมื่อบริษัทจดทะเบียนมีการแสดงการเปิดเผยข้อมูลตามตัวชี้วัดของ GRI Standards 2021 ในรายงานความยั่งยืนหรือรายงานประจำปีของบริษัท และให้คะแนน 0 เมื่อไม่พบ การแสดงการเปิดเผยข้อมูลตามตัวชี้วัดดังกล่าว ซึ่งคะแนนรวมสูงสุด อ้างอิงจากดัชนีชี้วัดของ GRI Standards 2021 เป็นจำนวน 85 ตัวชี้วัด Global Reporting Initiative (2024)

2.2 ความสามารถในการชำระหนี้ ประกอบด้วย

2.2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น คือ อัตราส่วนที่แสดงโครงสร้างของเงินทุน วัดจากสัดส่วนของหนี้สินรวมเมื่อเทียบกับส่วนของทุนหรือส่วนของเจ้าของ เพื่อใช้พิจารณาสัดส่วนการใช้เงินทุนจากภายนอก เมื่อเทียบกับทุนภายในของธุรกิจ หากอัตราส่วนหนี้สูงจะแสดงว่าบริษัทมีความเสี่ยงทางการเงินสูงจากภาระดอกเบี้ยจ่าย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

2.2.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ คือ อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ประเมินสภาพคล่องของธุรกิจที่บ่งบอกว่าบริษัทมีหนี้เป็นกี่เท่าของสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัท วัดจากสัดส่วนของหนี้สินรวมเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินของบริษัท หากอัตราส่วนมากกว่า 1 เท่าขึ้นไปจะแสดงให้เห็นว่าบริษัทพึ่งพาแหล่งเงินจากการกู้ยืมมาเพื่อดำเนินงานในบริษัท ทำให้ความเสี่ยงทางการเงินสูง (ภัทรธร ช่อวิชิต, 2567)

2.2.3 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย คือ อัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ความสามารถของธุรกิจในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ โดยวิเคราะห์จากกำไรจากการดำเนินงานต่อดอกเบี้ยจ่ายหากมีค่าที่สูงจะแสดงให้เห็นความบริษัทมีความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยที่ดี หากมีค่าต่ำหรือน้อยกว่า 0 อาจเกิดจากบริษัทมีดอกเบี้ยจ่ายที่สูงเกินไป หรือมีผลกำไรที่ลดลง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

2.3 ความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย

2.3.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ คือ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์เป็นอัตราส่วนที่ชี้ถึงประสิทธิภาพของบริษัทในการนำสินทรัพย์ไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทน โดยเป็นค่าที่แสดงถึงผลกำไรที่บริษัทหาได้จากสินทรัพย์ทั้งหมดที่บริษัทใช้ดำเนินการ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

2.3.2 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น คือ อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อวัดผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานเพื่อให้เกิดผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นที่เห็นเจ้าของกิจการ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

2.3.3 กำไรต่อหุ้น คือ ส่วนของกำไรสุทธิที่แบ่งเฉลี่ยแก่หุ้นสามัญแต่ละหุ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568)

3. สมมติฐานการวิจัย

1. การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

2. การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

3. การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS)

4. ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

5. ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

6. ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 67 บริษัท รวมทั้งสิ้น 201 ตัวอย่าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2566 จากเว็บไซต์ SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และเว็บไซต์ของบริษัทจดทะเบียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ประกอบงานวิจัย ได้แก่ รายงานประจำปี และรายงานความยั่งยืน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเปิดเผยของมูลตามดัชนีชี้วัดของ GRI Standards จำนวน 85 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย หมวด Environment จำนวน 32 ตัวชี้วัด หมวด Social จำนวน 36 ตัวชี้วัด หมวด Governance จำนวน 17 ตัวชี้วัด (Global Reporting Initiative, 2024) และเก็บรวมรวบข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลเว็บไซต์ SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กำไรต่อหุ้น (EPS) โดยหลังจากเก็บข้อมูลที่ต้องการครบถ้วนแล้ว ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการ Check list โดยตรวจสอบข้อมูลว่ามีความครบถ้วนหรือไม่ จึงนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลโดย

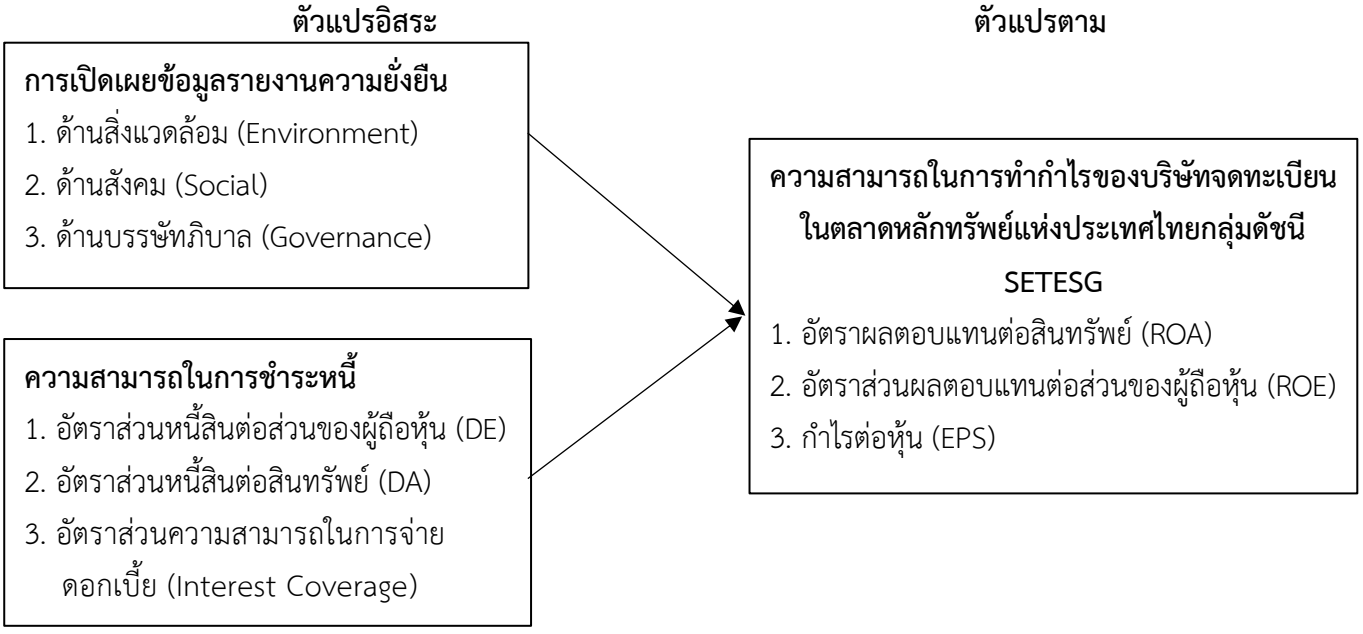
5.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะเบื้องต้นให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติทั่วไป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) เพื่อให้เข้าใจลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น

5.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ด้านสังคม (SOC) และด้านบรรษัทภิบาล (GOV) และความสามารถในการชำระหนี้ ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และอัตราส่วนหนี้สิน ต่อสินทรัพย์ (DA) โดยกำหนดค่าความสัมพันธ์กรณีมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่าให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูงมาก (Multicollinearity)

5.3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG โดยจะเป็นไปตามสมมติฐานเมื่อระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ ESG ที่ในปัจจุบันกลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของธุรกิจทั่วโลก จากความสนใจในการลงทุนด้าน ESG ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อสร้างผลตอบแทนที่มั่นคงและยั่งยืน สะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายกำไรระยะสั้นสู่การรักษาความยั่งยืนในระยะยาว และเป็นแรงผลักดันให้ธุรกิจทั่วโลกต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขัน (จุฑามาศ ศิรประชา, 2566) และการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนที่ขยายตัวมากขึ้นจากแนวโน้มการลงทุนอย่างรับผิดชอบ นักลงทุนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลมาใช้พิจารณาประกอบการตัดสินใจลงทุน ส่งผลให้การเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และโปร่งใสกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มมูลค่าหลักทรัพย์และสร้างความน่าสนใจให้กับนักลงทุน (อรุณี ตันติมังกร และ ศุภกร เอกชัยไพบูลย์, 2560) ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องความสามารถในการชำระหนี้ที่เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนเสถียรภาพทางการเงินและความเสี่ยงของกิจการ โดยพิจารณาจากกระแสเงินสด รายได้ และภาระหนี้สิน เพื่อนักลงทุน และผู้ให้กู้ใช้ในการประเมินความมั่นคงทางการเงินและความเสี่ยงในการดำเนินงานของกิจการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผ่านอัตราส่วนสำคัญ ได้แก่ อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) อัตราหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) (ภัทรธร ช่อวิชิต, 2567) และความสามารถในการทำกำไร ใช้ในการวัดประสิทธิภาพของการดำเนินงานและการบริหารจัดการขององค์กร ทั้งในปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคต ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน (ภานุวัฒน์ เบญจปฐมรงค์, 2562) โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และกำไรต่อหุ้น (EPS) จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการค้นคว้าอิสระดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG พบว่า

ตารางที่ 2 ค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามระหว่างปี พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2566

ตัวแปร	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV)	201	0.03	0.97	0.58	0.22
ด้านสังคม (SOC)	201	0.11	1.00	0.58	0.23
ด้านบรรษัทภิบาล (GOV)	201	0.00	1.00	0.40	0.26
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE)	201	0.15	7.13	1.29	0.96
อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA)	201	0.13	0.88	0.50	0.15
อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR)	201	-65.06	1689.56	46.54	165.88
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	201	-84.79	67.81	11.12	14.54
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	201	-42.71	54.98	7.87	8.05
กำไรต่อหุ้น (EPS)	201	-15.93	39.31	2.10	4.41

จากตารางที่ 2 การศึกษาข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 บริษัท ในระหว่างปี พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 201 ตัวอย่าง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 58.96 (S.D. = 0.22) ด้านสังคม (SOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 58.97 (S.D.=0.23) ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 40.66 (S.D.=0.26) ความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.29 เท่า (S.D.=0.96) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 เท่า (S.D.=0.15) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.54 เท่า (S.D.=165.88) ความสามารถในการทำกำไร อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 11.12 (S.D.=14.54) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 7.87 (S.D.=8.05) กำไรต่อหุ้น (EPS) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 (S.D. = 4.41)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Coefficient Analysis)

ตัวแปร	ENV	SOC	GOV	DE	DA	ICR
ENV	1					
SOC	0.827**	1				
GOV	0.629**	0.718**	1			
DE	0.044	0.056	-0.028	1		
DA	0.055	0.011	0.008	0.853**	1	
ICR	0.113	0.130	0.193**	-0.220**	-0.319**	1

จากตารางที่ 3 การทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมด ประกอบด้วย การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ด้านสังคม (SOC) ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในช่วง -0.220 ถึง 0.853 มีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันสูง เนื่องจากมีค่ามากกว่า 0.80 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบเพิ่มเติม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแปรอิสระในการเข้าสู่การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ โดยวิเคราะห์ค่า Variance inflation factors (VIF) และ ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระในแต่ละตัว โดยค่า VIF ไม่เกิน 10 และ ค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 เพื่อพิจารณาว่าจะไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่จะเกิดเกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำ ตัวแปรเข้าสู่สมการถดถอยเชิงพหุคูณ เนื่องจากโดยทั่วไปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ควรอยู่ในช่วง ไม่ต่ำ

กว่า 0.80 และไม่เกินกว่า 0.80 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ ที่จะไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ซึ่งมีผลการทดสอบดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การตรวจสอบความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมากด้วยค่า Tolerance และค่า VIF

ตัวแปร	Tolerance	VIF
ENV	0.324	3.091
SOC	0.259	3.862
GOV	0.488	2.049
DE	0.273	3.669
DA	0.258	3.879
ICR	0.893	1.120

จากตารางที่ 4 การตรวจสอบความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมากด้วยค่า Tolerance และค่า VIF สำหรับตัวแปรอิสระในแต่ละตัว พบว่า ค่า Tolerance มีค่าอยู่ระหว่าง 0.258 – 0.893 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance inflation factors (VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.120 – 3.879 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความเป็นเส้นตรงร่วมกัน (Multicollinearity) หรือไม่มีความซ้ำซ้อนกันในการวัดค่าระหว่างตัวแปรอิสระ สามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

1. ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 1

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	16.975	2.417		7.023	0.000		
ENV	-18.003	6.526	-0.335	-2.759	0.006**	0.324	3.091
SOC	-0.115	6.808	-0.002	-0.017	0.986	0.259	3.862
GOV	13.022	4.427	0.291	2.941	0.004**	0.488	2.049
R = 0.276 R^2 = 0.076 Adjusted R Square = 0.062 Durbin-Watson = 2.042							

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 สมมติฐาน 1 การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อผลสินทรัพย์ (ROA) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มดัชนี SETESG ในเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสังคม (SOC) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มดัชนี SETESG ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานบางส่วน

สมมติฐานที่ 2 การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ส่งผลเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน ด้านอัตราส่วนผลตอบแทน

ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสังคม (SOC) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มดัชนี SETESG ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานบางส่วน ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 2

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	10.230	1.234		8.291	0.000		
ENV	-10.554	3.331	-0.386	-3.168	0.002**	0.324	3.091
SOC	3.341	3.475	0.131	0.961	0.338	0.259	3.862
GOV	5.143	2.260	0.226	2.276	0.024*	0.488	2.049
R = 0.261 R^2 = 0.068 Adjusted R Square = 0.054 Durbin-Watson = 2.087							

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 3

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.058	0.925		1.144	0.254		
ENV	-0.403	2.497	-0.020	-0.161	0.872	0.324	3.091
SOC	0.701	2.605	0.038	0.269	0.788	0.259	3.862
GOV	2.148	1.694	0.129	1.268	0.206	0.488	2.049
R = 0.144 R^2 = 0.021 Adjusted R Square = 0.006 Durbin-Watson = 1.631							

จากตารางที่ 7 สมมติฐานที่ 3 การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ด้านสังคม (SOC) และด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) ดังนั้นจึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

2. ผลกระทบของความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 4

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	8.156	3.708		2.200	0.029		
DE	-5.756	1.598	-0.469	-3.602	0.000**	0.273	3.669
DA	20.559	10.105	0.273	2.035	0.043*	0.258	3.879
ICR	0.010	0.005	0.145	2.019	0.045*	0.893	1.120
R = 0.320 R^2 = 0.102 Adjusted R Square = 0.089 Durbin-Watson = 2.012							

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 สมมติฐานที่ 4 ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

(ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในส่วนของอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ส่งผลในเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบการถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 5

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	12.261	1.787		6.860	0.000		
DE	-1.513	0.770	-0.243	-1.964	0.051	0.273	3.669
DA	-4.996	4.871	-0.130	-1.026	0.306	0.258	3.879
ICR	0.006	0.002	0.175	2.558	0.011*	0.893	1.120
R = 0.439 R^2 = 0.193 Adjusted R Square = 0.180 Durbin-Watson = 2.087							

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีค่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 สมมติฐานที่ 5 ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 10 ตารางการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน 6

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	0.732	1.446		0.506	0.614		
DE	-0.512	0.623	-0.112	-0.822	0.412	0.273	3.669
DA	3.808	3.942	0.136	0.966	0.335	0.258	3.879
ICR	0.003	0.002	0.100	1.325	0.187	0.893	1.120
R = 0.107 R^2 = 0.011 Adjusted R Square = - 0.004 Durbin-Watson = 1.666							

จากตารางที่ 10 สมมติฐานที่ 6 ความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของ ผู้ถือหุ้น (DE) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) ดังนั้นจึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ สามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนมีผลกระทบเชิงบวกและลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG โดยการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร

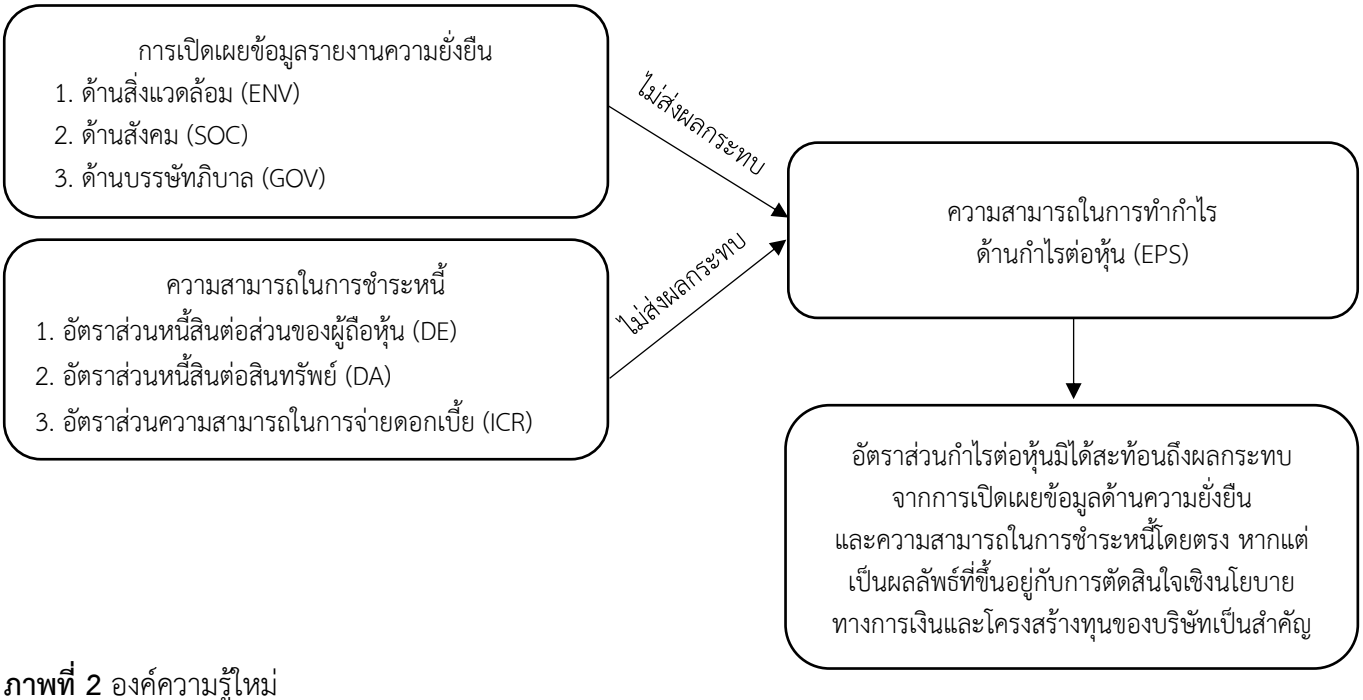
ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชาพรรณ วงศ์ชัย และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาการเปิดเผยข้อมูลด้านการจัดการความยั่งยืนที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลด้านการจัดการความยั่งยืน (ESG) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มดัชนี SETESG ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริยพล แดงเดช (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนตามกรอบมาตรฐานการรายงาน GRI Standards กับผลการดำเนินงานของกลุ่มบริษัทที่อยู่ในรายชื่อหุ้นยั่งยืนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และพบว่าในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ด้านสังคม (SOC) และด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรในด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ezeokafor & Amahalu (2019) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการรายงานความยั่งยืนต่อผล การดำเนินงานของบริษัทน้ำมันและก๊าซที่จดทะเบียนในประเทศไนจีเรีย ผลการศึกษาพบว่า การรายงานความยั่งยืน ซึ่งวัดโดยดัชนีด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม มีผลเชิงบวกที่มีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น, อัตรากำไรสุทธิ และกำไรต่อหุ้น ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกันอาจเกิดจากลักษณะอุตสาหกรรม บริบททางเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรฐานการรายงานที่มีความแตกต่างกัน และจากผลการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ข้อมูลที่เปิดเผยในรายงานความยั่งยืนเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงินที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อคู่ค้า ผู้ถือหุ้น นักลงทุน หน่วยงานกำกับดูแล รวมทั้งสถาบันทางการเงินซึ่งช่วยให้บริษัทสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ส่งเสริมการการกำกับดูแลภายในบริษัท สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมธุรกิจสามารถเติบโตและดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน อาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่สูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

ผลกระทบของความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG พบว่า ความสามารถในการชำระหนี้ส่งผลกระทบเชิงบวกและลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มดัชนี SETESG โดย อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชิตา สวนมะลิ (2565) ได้ศึกษาเรื่องสภาพคล่องและความสามารถบริหารหนี้สินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร และสภาพคล่องและความสามารถในการบริหารหนี้สินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร หมวดธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค พบว่าการบริหารหนี้สิน ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรโดยอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีระดับนัยสำคัญ ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อาจเกิดจากองค์กรที่มีสัดส่วนของหนี้สินที่สูง ทำให้เกิดภาระดอกเบี้ยจ่ายที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน และส่งผลให้องค์กรไม่สามารถสร้างผลกำไรได้ตามคาดหวัง ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิชิตา สวนมะลิ (2565) ที่พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ส่งผลในเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร หมวดธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค และพบว่าอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาริสา สุวรรณขะจิตต์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนความสามารถชำระภาระผูกพันมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย ยกเว้นความสามารถในการชำระหนี้ ไม่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) โดยความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า บริษัทที่มีความสามารถรักษาสัดส่วนของหนี้สินอย่างเหมาะสม มีสภาพคล่องทางการเงิน มักส่งผลให้มีความสามารถในการทำกำไรที่ดีขึ้น เนื่องจากสามารถจัดการต้นทุนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน หากบริษัทมีภาระหนี้สินเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวมและส่วนของผู้ถือหุ้น ย่อมเพิ่มความเสี่ยงในการดำเนินงาน และอาจทำให้ต้องนำรายได้ส่วนใหญ่ไปชำระหนี้และดอกเบี้ยจ่ายที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านบรรษัทภิบาล ตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้ที่วัดด้วยอัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย ไม่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น ซึ่งสามารถอนุมานได้ว่า อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนกำไรสุทธิของบริษัทหลังหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดและนำมาหารด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่ออกและจำหน่ายแล้วทั้งหมด ดังนั้น อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น จึงมีความอ่อนไหวต่อปัจจัยทางโครงสร้างทุนและนโยบายทางการเงินมากกว่าปัจจัยด้านการดำเนินงานโดยตรง ตัวอย่างเช่น การออกหุ้นใหม่เพื่อระดมทุนอาจทำให้จำนวนหุ้นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น ลดลง แม้ว่ากำไรจากการดำเนินงานจะไม่เปลี่ยนแปลง ในทำนองเดียวกัน การแตกหุ้น หรือการซื้อหุ้นคืนก็สามารถเปลี่ยนแปลง อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น จึงสามารถสรุปได้ว่า อัตราส่วนกำไรต่อหุ้นมิได้สะท้อนถึงผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้โดยตรง หากแต่เป็นผลลัพธ์ที่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเชิงนโยบายทางการเงินและโครงสร้างทุนของบริษัทเป็นสำคัญ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SETESG จำนวน 67 บริษัท รวมทั้งสิ้น 201 ข้อมูล ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566 พบว่า 1) การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน พบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในขณะที่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ส่งผลในเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และพบว่า การเปิดเผยข้อมูล ด้านสังคม (SOC) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรทั้งด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) แต่อย่างใด นอกจากนั้นยังพบว่า การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ด้านสังคม (SOC) และด้านบรรษัทภิบาล (GOV) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรด้านกำไรต่อหุ้น (EPS) และ 2) ในส่วนของความสามารถในการชำระหนี้ พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ส่งผลในเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และพบว่า อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ส่งผลเชิงบวกต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) แต่ในด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในขณะเดียวกัน พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไร ด้านกำไรต่อหุ้น (EPS)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์กรสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการวางกลยุทธ์ในการดำเนินงานขององค์กร โดยสนับสนุนหลักการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) สนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน อย่างครบถ้วนและมีคุณภาพ อีกทั้งสนับสนุนให้มีการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน มีการกำหนดนโยบายบริหารหนี้สินให้มีประสิทธิภาพ รักษาระดับอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) และอัตราความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว รวมทั้งช่วยสร้างความมั่งคงและยั่งยืนให้กับองค์กรและสังคม

1.2 หน่วยงานกำกับดูแล ควรพิจารณากำหนดแนวทางหรือมาตรฐานในการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลและเปรียบเทียบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล

1.3 นักลงทุนสามารถนำข้อมูลด้าน สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ในรายงานความยั่งยืนและตัวชี้วัดด้านความสามารถในการชำระหนี้มาใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน ร่วมกับตัวชี้วัดทางการเงินอื่น ๆ เพื่อประเมินความมั่นคงและศักยภาพในการเติบโตของบริษัทในระยะยาว

1.4 จากผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลเชิงลบกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ซึ่งการดำเนินงานของบริษัทให้สอดคล้องกับแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ส่งผลให้ผลตอบแทนจากการดำเนินงานลดลง ดังนั้นบริษัทสามารถเปลี่ยนมุมมองของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามนโยบายสิ่งแวดล้อมให้เป็นการลงทุนระยะยาว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ลดความเสี่ยง

ในการดำเนินงาน ดึงดูดนักลงทุนและผู้บริโภค และปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานภายใน และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมทั้งเพิ่มผลตอบแทนให้องค์กรในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ถึงปี 2566 อาจทำให้วิเคราะห์ผลการดำเนินงานได้ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ในการวิจัยครั้งถัดไปควรขยายกรอบระยะเวลาของการศึกษาให้ครอบคลุมระยะยาวมากขึ้น เพื่อให้เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนและความสามารถในการชำระหนี้ที่มีต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทจดทะเบียน รวมถึงผลกระทบในช่วงที่เกิดวิกฤตหรือภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กลุ่มดัชนี SETESG และในแต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะธุรกิจ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ข้อกำหนดด้านกฎหมาย ที่แตกต่างกัน ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาแยกกลุ่มอุตสาหกรรมในการศึกษาเนื่องจากการวิเคราะห์แยกกลุ่มอุตสาหกรรมจะช่วยให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

2.3 ควรเพิ่มเติมตัวแปรอื่น ๆ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากขึ้น เช่น ตัวแปรตาม ด้านอัตราส่วนกำไรสุทธิ, อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี, เงินปันผล และตัวแปรควบคุมอื่น ๆ เช่น ขนาดของบริษัท (Firm Size), อายุของบริษัท (Firm Age) เป็นต้น ซึ่งอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). *ข้อมูล ESG เรื่องดีๆ ที่ผู้ลงทุนอยากรู้*. สืบค้นจาก https://setsustainability.com/libraries/871/item/-sustainable-investment?utm_source.

กาญจน์กมล พรมเหลา. (2564). *แนวคิด ESG คืออะไร ทำไมถึงได้รับความนิยมในกลุ่มนักลงทุนในปัจจุบัน.* สืบค้นจาก https://www.tris.co.th/esg/.

จุฑามาศ ศิรประชา. (2566). *ส่องภาพรวมนโยบาย ESG ผลกระทบต่อภาคธุรกิจและการลงทุน.* สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/256601135GlobalTrend_ESG.html.

ณัฐชาพรรณ วงศ์ชัย, นันทิยา เผ่าอ้าย, นวลสิริ หมั่นไร่, อาทร หนานสาม, และ อรวรรณ เชื้อเมืองพาน. (2567). การเปิดเผยข้อมูลด้านการจัดการความยั่งยืนที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9*(1), 115–135.

ดารินทร์ แซ่จัง. (2565*). ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงินความสามารถในการชำระหนี้สินที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรและผลตอบแทนจากเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร.* (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). *คู่มือการรายงานความยั่งยืน*. สืบค้นจาก https://setsustainability.com/libraries/1119/item/SD_REPORTING.

_____. (2568). *สูตรการคำนวณค่าสถิติและคำศัพท์การลงทุน*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/market/statistics/market-statistics/main.

ธนาพร แก้วมา. (2565). *ผลกระทบของอัตราส่วนการดำเนินงานและโครงสร้างเงินทุนที่มีต่อ การจัดการกำไรและมูลค่าตลาดของกิจการบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย กลุ่ม สินค้าอุตสาหกรรม*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

พิมพ์โพยม สุดเจริญ. (2564). *การศึกษาผลกระทบของระดับความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ต่อผลการดำเนินเนินงานผ่านความเสี่ยงของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET).* (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พิริยพล แดงเดช. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนตามมาตรฐานการรายงานสากล (GRI STANDARDS) กับผลการดำเนินงานขององค์กร กรณีศึกษา: รายชื่อหุ้นยั่งยืนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ภัทรธร ช่อวิชิต. (2567). *เทคนิคสแกนหาความอยู่รอดของกิจการ*. สืบค้นจาก https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/566-tsi-survival-business-scan-techniques.

ภานุวัฒน์ เบญจปฐมรงค์. (2562). *ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี.* (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

มาริสา สุวรรณชะจิตต์. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

วิชิตา สวนมะลิ. (2565). *สภาพคล่องและความสามารถบริหารหนี้สินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรและสภาพคล่องและความสามารถบริหารหนี้สินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร หมวดธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

สมบูรณ์ สารพัด. (2565). ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนที่มีต่อผลการดำเนินงานของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 1*(2), 56–81.

อรุณี ตันติมังกร และ ศุภกร เอกชัยไพบูลย์. (2560). *Sustainability Disclosure: กระแสการลงทุนกับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน.* สืบค้นจาก https://setsustainability.com/libraries/660/item/23-sustainability-disclosure.

Ezeokafor, F. C., & Amahalu, N. N. (2019). Effect of sustainability reporting on corporate performance of quoted oil and gas firms in Nigeria. *Journal of Global Accounting, 6*(2), 217-228.

Global Reporting Initiative. (2024). *Content Index Template*. Retrieved from https://www.globalreporting.org/reporting-support/reporting-tools/content-index-template/.

Utami, W. (2015). Financial performance and the quality of sustainability disclosure based on global reporting initiative: Value relevances study in Indonesia Stock Exchange. *Mediterranean Journal of Social Sciences, 6*(5), 243-248.

Zametica, A., & Johansson, J. (2019). *GRI-quality and financial performance: A quantitative study on the impact of sustainability reports' quality on firm performance and firm value in the Swedish manufacturing industry*. (Master of Science in Business and Economics, Karlstad Business School).

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Influence of Internal Control and Internal Audit on Financial Report Quality of Local Administrative Organizations in The Northeastern Region

Wachirapohn Samart[1*] and Mattima Krongten[2]

[1] *Master Student, Faculty of Accountancy, Sripatum University, Thailand*

[2] *Faculty of Accountancy, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: wachirapohn.sam@spumail.net*

ABSTRACT

This research article aims to examine (1) the influence of internal control on financial reporting quality and (2) the influence of internal audit on the financial reporting quality of local administrative organizations in the Northeastern region of Thailand. A quantitative research method was employed, and data were collected from 268 local government officials serving as Senior Professional Internal Auditors or Professional Internal Auditors within these organizations. A structured questionnaire was used as the data collection tool. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, frequencies, and standard deviations, as well as multiple regression analysis to test the research hypotheses. The findings revealed that internal control, particularly in the areas of control activities, information and communication, and monitoring and evaluation, had a statistically significant positive direct influence on financial reporting quality. However, the components of the control environment and risk assessment did not demonstrate a statistically significant influence. Additionally, internal audit, which includes audit planning, audit execution, and reporting and follow-up, also had a statistically significant positive direct influence on the financial reporting quality of local administrative organizations in the region.

Keywords: Internal Control, Internal Audit, Financial Report Quality

Received: 7 July 2025;
Revised: 19 September 2025;
Accepted: 21 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

อิทธิพลของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วชิราภรณ์ สามารถ[1*] และ มัตธิมา กรงเต้น[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

[2] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: wachirapohn.sam@spumail.net*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงิน และ (2) ระดับอิทธิพลของการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 268 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) การควบคุมภายใน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีระดับอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม และด้านการประเมินความเสี่ยง ไม่มีระดับอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงิน และ 2) การตรวจสอบภายใน ได้แก่ ด้านการวางแผนการตรวจสอบ ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ และด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล มีระดับอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การควบคุมภายใน, การตรวจสอบภายใน, คุณภาพของรายงานการเงิน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่น โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลและมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ตามกฎหมาย การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย รายงานประจำปีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการจัดทำรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้มีการปรับเปลี่ยนจากการใช้หลักเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทยมาเป็นมาตรฐานการบัญชีภาครัฐตามที่กระทรวงการคลังกำหนด การเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดความท้าทายในการควบคุมและตรวจสอบภายใน เนื่องจากหลักการบัญชีที่แตกต่างกัน ทำให้องค์กรหลายแห่งประสบปัญหาในการจัดทำรายงานการเงินอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดแนวทางการบันทึกบัญชีเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ผลการตรวจสอบยังพบข้อบกพร่องในระบบการควบคุมภายใน เช่น การบันทึกบัญชีที่ไม่ถูกต้องและขาดเอกสารประกอบ ซึ่งอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน , 2566) ข้อตรวจพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของระบบการควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายใน เพื่อยกระดับคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากถึง 2,966 แห่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านขนาด ทรัพยากร และความพร้อมในการบริหารจัดการ ประกอบกับพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน และการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อให้การดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ (กระทรวงการคลัง, 2561) การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดทำรายงานการเงินที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพของรายงานการเงิน โดยผลการศึกษาของ จิตรลดา สีหามาตย์ (2561) ระบุว่าประสิทธิภาพของการควบคุมภายในทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่ น้ำผึ้ง เรืองสุวรรณ (2562) พบว่าองค์ประกอบของการควบคุมภายใน เช่น สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง และการสื่อสารข้อมูล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับคุณภาพรายงานการเงินโดยตรง นอกจากนี้ ปิ่นฤทัย เจียมทอง และคณะ (2566) ยังพบว่า การควบคุมภายในบางด้าน เช่น กิจกรรมการควบคุม การติดตามและประเมินผล และสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วน เนาวรัตน์ เทพรักษ์ (2565) และ เบญญาภา วงศ์กองแก้ว (2565) พบว่า การควบคุมภายในตามกรอบแนวคิด Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission และการตรวจสอบทางการเงิน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงินของหน่วยงานของรัฐในระดับที่มีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน สิริพรรณ์ โกมลรัตน์มงคล (2563) ยังชี้ให้เห็นว่า ทักษะของนักบัญชีและระบบควบคุมภายใน ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพเชิงคุณลักษณะของรายงานการเงินของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏการศึกษาที่ครอบคลุมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีบริบทการบริหารจัดการที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ทั้งด้านสภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร และข้อจำกัดทางโครงสร้าง

การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในมิได้ส่งผลเฉพาะต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพของรายงานการเงินในมิติทั้งสี่ประการ ได้แก่ (1) ความเข้าใจได้ (Understandability) ซึ่งเกิดจากระบบสารสนเทศทางบัญชีและรูปแบบการรายงานที่ชัดเจนและสื่อสารได้ตรงประเด็น (2) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) โดยการจัดทำรายงานที่สะท้อนสถานะทางการเงินที่แท้จริงและทันเวลา (3) ความเชื่อถือได้ (Reliability/Faithful Representation) ผ่านการจัดให้มีหลักฐานและกระบวนการตรวจสอบที่สามารถยืนยันและตรวจสอบย้อนกลับได้ และ (4) การเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) จากการที่รายงานการเงินถูกจัดทำตามมาตรฐานบัญชีและกรอบการรายงานทางการเงินที่เป็นสากล (Beest, Braam, & Boelens, 2009; Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission, 2013; Dechow, Ge, & Schrand, 2010) ทั้งนี้ งานวิจัยในบริบทของประเทศไทย เช่น จิตรลดา สีหามาตย์ (2561), น้ำผึ้ง เรืองสุวรรณ (2562), ปิ่นฤทัย เจียมทอง และคณะ (2565) และเนาวรัตน์ เทพรักษ์ (2565) ต่างชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพของรายงานการเงินในลักษณะดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ แม้จะมีงานวิจัยที่พบว่าการควบคุมภายในมีผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ เช่น งานของ ปิ่นฤทัย เจียมทอง และคณะ (2566) ที่ชี้ว่าอิทธิพลของการควบคุมภายในส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ปรียานุช สอนซ้าย และ สายทิพย์ จะโนภาษ (2564) ชี้ว่าการควบคุมภายในที่เข้มแข็งทำให้การใช้จ่ายงบประมาณโปร่งใสและตรวจสอบได้ง่ายขึ้น และธนพล อินต๊ะขัน และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล (2565) ที่พบว่าการควบคุมภายในตามกรอบมาตรฐานสากลส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษา

เชิงลึกเกี่ยวกับการบูรณาการของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพรายงานการเงินโดยตรงในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีลักษณะการบริหารจัดการและความพร้อมของบุคลากรแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้รายงานการเงินมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 809 ราย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ศึกษาใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่มีระดับของความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 และสามารถที่จะยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่างได้ที่ร้อยละ 5 ได้ตัวอย่างมาทั้งสิ้นจำนวน 268 ตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตรการคำนวณ } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N = ขนาดของประชากรเป้าหมาย
e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดให้คลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 0.05 ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$\text{แทนค่า } n = \frac{809}{1 + 809(0.05)^2}$$

$$n = 267.88$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ได้จากการคำนวณ สูตร Taro Yamane (1973) จำนวน 268 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ปลายปิด (Closed Ended Questions) ของนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน

268 ชุด ซึ่งแบบสอบถามที่นำมาใช้ได้มีการทดสอบและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามการวิจัยด้วยวิธีประเมินดัชนีค่าความสอดคล้องของเครื่องมือการทำวิจัยระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และตัวแปรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ (Index of Item Objectives Congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามการวิจัยที่ผู้ศึกษาได้จัดทำขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หากข้อคำถามที่ได้รับดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หมายความว่าคำถามนั้นตรงกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในขณะที่ข้อคำถามที่ได้รับดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต่ำกว่า 0.50 จะได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงในเนื้อหาและสามารถสะท้อนผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1977) โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์การทำงาน ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) ด้านการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ด้านกิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) และด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบภายใน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนการตรวจสอบ การปฏิบัติงานตรวจสอบ การจัดทำรายงานและติดตามผล

ตอนที่ 4 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานการเงิน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ ในตอนที่ 2 – 4 แบบมาตรส่วนประกอบค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นส่วนที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากขึ้น นอกเหนือจากแบบสอบถามที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์กับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และรู้ถึงประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ความเห็นกับเรื่องที่ศึกษามากที่สุด

นำแบบสอบถามไปทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายการศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบข้อมูลการตอบแบบสอบถาม และนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) ในการหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าประสิทธิ์สัมพันธ์แอลฟา (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่า 0.955 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเข้าใจได้

3.2 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

3.3 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเชื่อถือได้

3.4 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้

3.5 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเข้าใจได้

3.6 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

3.7 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเชื่อถือได้

3.8 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลที่ต้องการนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลจากนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษ และนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 268 ราย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบ ชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล) เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม จากนั้นจึงสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละชั้น และทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form โดยจัดส่ง Link ผ่านทาง Application Line

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งเอกสาร ตำรา วารสารวิชาการ และการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

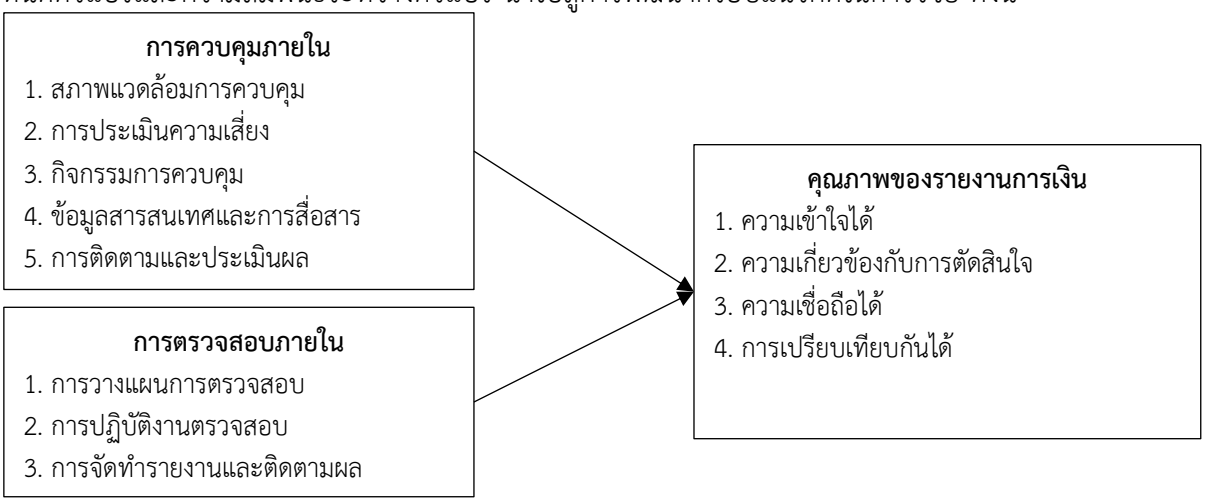
5.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ตารางแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่กำหนดไว้ที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตามหรือไม่

5.3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น 2 ตัวขึ้นไปกับตัวแปรตามเพียง 1 ตัว หรือ เรียกว่าการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายในตามมาตรฐาน Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission กระบวนการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และลักษณะเชิงคุณภาพของรายงานการเงิน มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร นำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 268 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.90 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.20 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.40 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.40

การควบคุมภายใน ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 2 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการควบคุม ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.59) และอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.57) รองลงมาคือด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.60) และด้านการประเมินความเสี่ยง ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

การตรวจสอบภายใน ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.60) และอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.56) รองลงมาคือด้านการวางแผนการตรวจสอบ ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

คุณภาพของรายงานการเงิน ของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษหรือนักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 4 ด้าน

คือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{x}$ = 3.96, S.D. = 0.58) รองลงมาคือด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{x}$ = 3.87, S.D. = 0.55), ด้านความเข้าใจได้ ($\bar{x}$ = 3.83, S.D. = 0.54) และด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 3.83, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

จากการศึกษาระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) พบว่า การควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.517 ถึง 0.722 สรุปได้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดแต่ละตัวมีค่าต่ำกว่า 0.80 จึงสามารถใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้และสามารถนำไปวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ต่อไป โดยผลการตรวจสอบคุณสมบัติของโมเดลพบว่า ค่า Durbin–Watson อยู่ระหว่าง 1.128–1.326 ซึ่งอยู่ในช่วงที่บ่งชี้ว่าไม่มีปัญหาการเกิด Autocorrelation ของค่าความคลาดเคลื่อน และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.0–5.7 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity (Gujarati & Porter, 2009; Hair et al., 2019; บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จึงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือในการตีความผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8
x_1	1							
x_2	0.568**	1						
x_3	0.663**	0.547**	1					
x_4	0.662**	0.656**	0.614**	1				
x_5	0.671**	0.669**	0.704**	0.705**	1			
x_6	0.664**	0.627**	0.715**	0.718**	0.705**	1		
x_7	0.517**	0.631**	0.580**	0.639**	0.624**	0.573**	1	
x_8	0.635**	0.601**	0.669**	0.654**	0.691**	0.722**	0.604**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร ดังนี้ x_1 ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม, x_2 ด้านการประเมินความเสี่ยง, x_3 ด้านกิจกรรมการควบคุม, x_4 ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, x_5 ด้านการติดตามและประเมินผล, x_6 ด้านการวางแผนการตรวจสอบ, x_7 ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ, x_8 ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล

1. ผลการศึกษาระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเข้าใจได้

ตัวแปร	ด้านความเข้าใจได้				
	Unstandardized Coefficients (B).	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.632	0.225		7.257	0.000
1. สภาพแวดล้อมการควบคุม	-0.072	0.086	-0.063	-0.829	0.408
2. การประเมินความเสี่ยง	-0.005	0.078	-0.005	-0.065	0.949
3. กิจกรรมการควบคุม	0.067	0.080	0.063	0.830	0.407
4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	0.402	0.080	0.400	5.017	0.000**
5. การติดตามและประเมินผล	0.242	0.090	0.232	2.683	0.008**
$R = 0.585$, $R^2 = 0.342$, Adj $R^2 = 0.333$, $F = 27.272$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 การควบคุมภายในด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (β = 0.400; t = 5.017 และ β = 0.232; t = 2.683) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 1 โดยไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านกิจกรรมการควบคุม กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ตัวแปร	ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.687	0.227		7.436	0.000
1. สภาพแวดล้อมการควบคุม	-0.130	0.087	-0.116	-1.488	0.138
2. การประเมินความเสี่ยง	0.032	0.079	0.030	0.401	0.689
3. กิจกรรมการควบคุม	0.276	0.081	0.266	3.407	0.001**
4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	0.260	0.081	0.262	3.214	0.001**
5. การติดตามและประเมินผล	0.178	0.091	0.173	1.957	0.051
$R = 0.558$, $R^2 = 0.312$, Adj $R^2 = 0.345$, $F = 23.751$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุม และด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (β = 0.266; t = 3.407 และ β = 0.262; t = 3.214) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 2 โดยไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านการติดตามและประเมินผล กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเชื่อถือได้

ตัวแปร	ด้านความเชื่อถือได้				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.720	0.235		7.323	0.000
1. สภาพแวดล้อมการควบคุม	-0.021	0.090	-0.018	-0.229	0.819
2. การประเมินความเสี่ยง	0.106	0.082	0.098	1.295	0.196
3. กิจกรรมการควบคุม	0.072	0.084	0.069	0.865	0.388
4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	0.295	0.084	0.292	3.523	0.001**
5. การติดตามและประเมินผล	0.171	0.094	0.164	1.818	0.070
$R = 0.535$, $R^2 = 0.287$, Adj $R^2 = 0.334$, $F = 21.058$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า การควบคุมภายในด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (β = 0.292; t = 3.523) จึงสนับสนุนสมมติฐาน

วิจัยที่ 3 โดยไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่าง การควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 การควบคุมภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้

ตัวแปร	ด้านการเปรียบเทียบกันได้				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.731	0.224		7.712	0.000
1. สภาพแวดล้อมการควบคุม	-0.143	0.086	-0.126	-1.658	0.099
2. การประเมินความเสี่ยง	-0.009	0.078	-0.008	-0.113	0.910
3. กิจกรรมการควบคุม	0.171	0.080	0.162	2.141	0.033*
4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	0.354	0.080	0.351	4.432	0.000**
5. การติดตามและประเมินผล	0.268	0.090	0.256	2.977	0.003**
$R = 0.592$, $R^2 = 0.351$, Adj $R^2 = 0.343$, $F = 28.305$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านการเปรียบเทียบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ($\beta = 0.162$; $t = 2.141$, $\beta = 0.351$; $t = 4.432$ และ $\beta = 0.256$; $t = 2.977$) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 4 โดยไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม และด้านการประเมินความเสี่ยง กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านการเปรียบเทียบกันได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ผลการศึกษาระดับอิทธิพลของการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเข้าใจได้

ตัวแปร	ด้านความเข้าใจได้				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.608	0.219		7.337	0.000
1. การวางแผนการตรวจสอบ	0.461	0.081	0.437	5.718	0.000**
2. การปฏิบัติงานตรวจสอบ	0.187	0.072	0.172	2.597	0.010**
3. การจัดทำรายงานและติดตามผล	-0.001	0.080	-0.001	-0.006	0.995
$R = 0.554$, $R^2 = 0.307$, Adj $R^2 = 0.320$, $F = 38.983$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า การตรวจสอบภายในด้านการวางแผนการตรวจสอบ และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.437$; $t = 5.718$ และ $\beta = 0.172$; $t = 2.597$)

จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 5 โดยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจสอบภายใน ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเข้าใจได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

ตัวแปร	ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.580	0.217		7.280	0.000
1. การวางแผนการตรวจสอบ	0.306	0.080	0.294	3.828	0.000**
2. การปฏิบัติงานตรวจสอบ	0.200	0.071	0.187	2.807	0.005**
3. การจัดทำรายงานและติดตามผล	0.147	0.080	0.146	1.848	0.066
$R = 0.549$, $R^2 = 0.301$, Adj $R^2 = 0.294$, $F = 37.875$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า การตรวจสอบภายในด้านการวางแผนการตรวจสอบ และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.294$; $t = 3.828$ และ $\beta = 0.187$; $t = 2.807$) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 6 โดยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจสอบภายใน ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 7 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความเชื่อถือได้

ตัวแปร	ด้านความเชื่อถือได้				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.693	0.225		7.516	0.000
1. การวางแผนการตรวจสอบ	0.297	0.083	0.281	3.588	0.000**
2. การปฏิบัติงานตรวจสอบ	0.208	0.074	0.191	2.813	0.005**
3. การจัดทำรายงานและติดตามผล	0.126	0.083	0.123	1.527	0.128
$R = 0.521$, $R^2 = 0.271$, Adj $R^2 = 0.305$, $F = 32.762$, Sig = 0.000, n=268					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 พบว่า การตรวจสอบภายในด้านการวางแผนการตรวจสอบ และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\beta = 0.281$; $t = 3.588$ และ $\beta = 0.191$; $t = 2.813$) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 7 โดยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจสอบภายใน ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล กับคุณภาพของรายงานการเงินด้านความเชื่อถือได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 8 การตรวจสอบภายในมีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้

ตัวแปร	ด้านการเปรียบเทียบกันได้				
	Unstandardized Coefficients (B)	Std.	Standardized Coefficients (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.510	0.213		7.105	0.000
1. การวางแผนการตรวจสอบ	0.371	0.078	0.350	4.739	0.000**
2. การปฏิบัติงานตรวจสอบ	0.161	0.070	0.148	2.314	0.021*
3. การจัดทำรายงานและติดตามผล	0.178	0.078	0.174	2.290	0.023*
$R = 0.595$, $R^2 = 0.353$, Adj $R^2 = 0.310$, $F = 48.108$, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, n=268

จากตารางที่ 9 พบว่า การตรวจสอบภายในด้านการวางแผนการตรวจสอบ ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ และด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินด้านการเปรียบเทียบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ (β = 0.350; t = 4.739, β = 0.148; t = 2.314 และ β = 0.174; t = 2.290) จึงสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่ 8 โดยไม่พบตัวแปรอิสระด้านอื่นที่ไม่มีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากการศึกษานี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

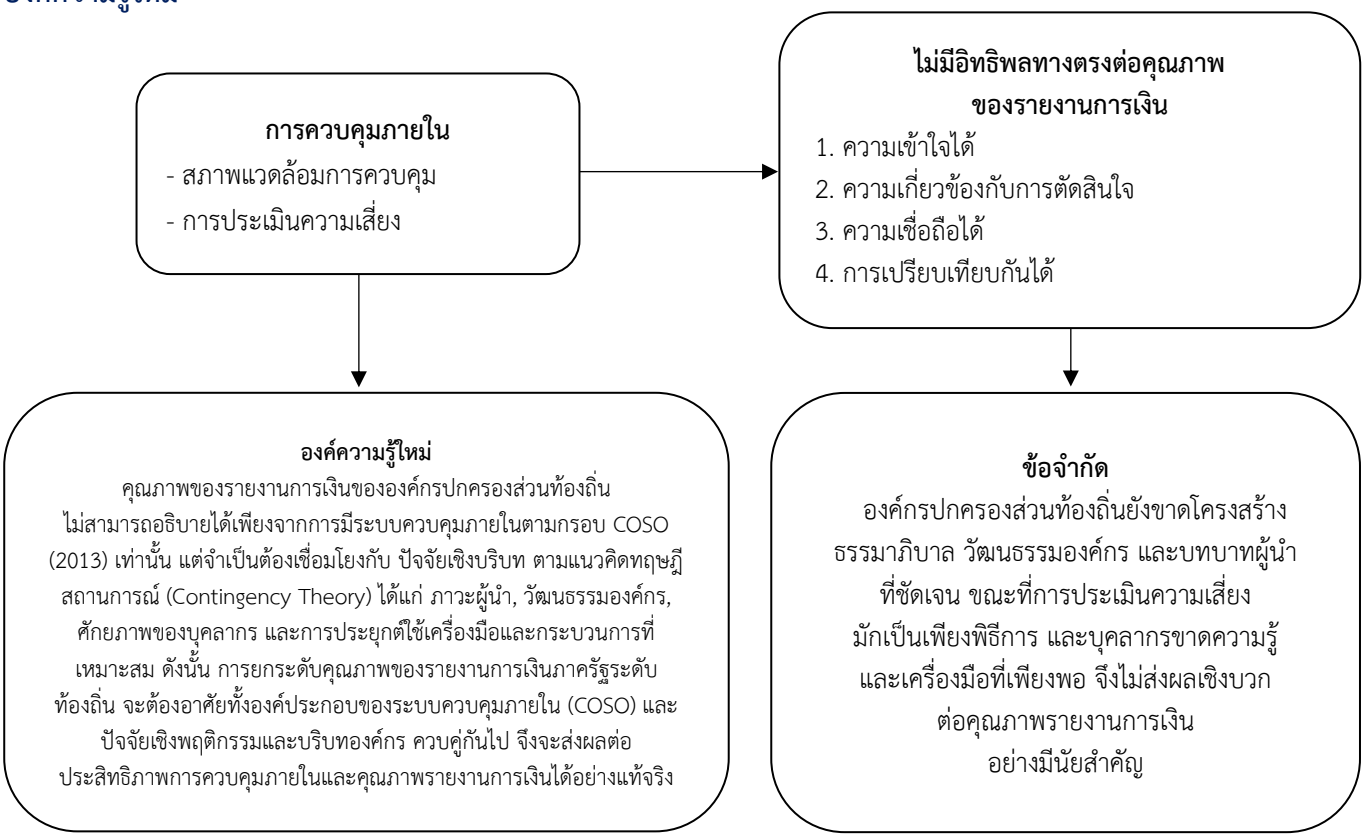
1. ระดับอิทธิพลของการควบคุมภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงิน พบว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินในทุกด้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ (Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission, 2013) สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเกิดจาก การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการเงินและการใช้เทคโนโลยีบัญชีคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความโปร่งใสของข้อมูล (Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995) นอกจากนี้ยังมีการติดตามผลการดำเนินงานและประเมินผลการควบคุมภายในอย่างต่อเนื่อง ทำให้รายงานการเงินมีความครบถ้วน ถูกต้อง และตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ จิตรลดา สีหามาตย์ (2561) ซึ่งศึกษาหน่วยงานภาครัฐ และพบว่า กิจกรรมการควบคุม การสื่อสาร และการติดตามผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงิน และสอดคล้องกับ ปิ่นฤทัย เจียมทอง และคณะ (2566) ที่ศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าการควบคุมภายในด้านกิจกรรมและการสื่อสารมีอิทธิพลบวกต่อคุณภาพรายงานการเงิน แต่สภาพแวดล้อมการควบคุมมีอิทธิพลเชิงลบต่อคุณภาพรายงานการเงิน ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของวัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำ นอกจากนี้ Agbenyo, Jiang, & Cobblah (2018) ศึกษาองค์การสรรพากรแห่งกานา พบว่าการควบคุมภายในทั้งหกด้านสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงิน และ Kewo & Afiah (2017) ยืนยันในอินโดนีเซียว่าระบบการควบคุมภายในมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพรายงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ไม่พบอิทธิพลจากองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมและการประเมินความเสี่ยง ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission (2013) ที่ย้ำว่าสภาพแวดล้อมการควบคุมและการประเมินความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบควบคุมภายใน รวมถึงต่างจากผลการศึกษาของ Beest, Braam & Boelens (2009) ที่พบว่าทั้งสองปัจจัยมีผลต่อคุณภาพรายงานการเงิน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังขาดภาวะผู้นำที่สร้าง “Tone at the Top” ได้อย่างต่อเนื่อง และยังคงทำการประเมินความเสี่ยงในเชิงเอกสารเพื่อการรายงาน มากกว่าการนำไปใช้จริงในเชิงกลยุทธ์ (เนาวรัตน์ เทพรักษ์, 2565)

2. ระดับอิทธิพลของการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงิน พบว่า การตรวจสอบภายในด้านการวางแผนการตรวจสอบ การปฏิบัติงานตรวจสอบ และการจัดทำรายงานและติดตามผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินทุกด้าน ทั้งด้านความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการมีระบบตรวจสอบภายในที่มีคุณภาพ (Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission, 2013) สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเกิดจาก หน่วยตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับบทบาทจากการตรวจสอบเพื่อให้สอดคล้องตามข้อกำหนด (compliance-based audit) ไปสู่การตรวจสอบเชิงให้คำปรึกษา (consulting role) ที่สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและการวางนโยบายทางการเงิน ส่งผลให้รายงานการเงินที่ได้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Kewo & Afiah (2017) ที่ศึกษาการตรวจสอบภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอินโดนีเซีย และพบว่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน และสอดคล้องกับ Tambingon, et al. (2018) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินของรัฐบาลท้องถิ่นในอินโดนีเซีย โดยพบว่าการตรวจสอบภายในมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพระบบข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพรายงานการเงิน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยตรวจสอบภายในในหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การจัดทำแผนการตรวจสอบที่ชัดเจน และการติดตามผลการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ทำให้รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นมีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงทั้งในเชิงการบริหารและเชิงนโยบาย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบของการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม และด้านการประเมินความเสี่ยง ไม่มีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดในทางปฏิบัติ และนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ถึงแม้องค์ประกอบนี้จะถือเป็นรากฐานของระบบการควบคุมภายในตามกรอบแนวคิด Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังอยู่ระหว่างการพัฒนาโครงสร้างธรรมาภิบาล และยังขาดวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการควบคุมภายในอย่างแท้จริง บทบาทของผู้นำองค์กรในการส่งเสริมจริยธรรม ความโปร่งใส และค่านิยมองค์กรอาจยังไม่เด่นชัด ส่งผลให้บุคลากรขาดความเข้าใจและแรงจูงใจในการนำระบบควบคุมภายในไปสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ จึงไม่สามารถสะท้อนผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของรายงานการเงินได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการประเมินความเสี่ยง แม้การประเมินความเสี่ยงจะเป็นกระบวนการสำคัญในระบบควบคุมภายในแต่ในหลายองค์กร โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการควบคุมภายในยังคงจำกัดอยู่เพียงการจัดทำแบบฟอร์มตามข้อกำหนด เพื่อรายงานต่อหน่วยงานกำกับดูแล มากกว่าการนำไปใช้เป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติในการบริหารจัดการ ส่งผลให้ระบบควบคุมภายในขาดประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพรายงานการเงิน หรือเป็นการดำเนินการเชิงพิธีมากกว่าจะนำผลไปใช้จริงในการวางแผน วิเคราะห์ และจัดการความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ ทักษะและเครื่องมือของบุคลากร โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ จึงไม่สามารถเชื่อมโยงกับการจัดทำรายงานการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่แสดงผลลัพธ์เชิงบวกในทางสถิติ

ดังนั้น ข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่ว่า การอธิบายผลลัพธ์ด้านคุณภาพของรายงานการเงินไม่อาจมองผ่านเฉพาะกรอบระบบการควบคุมภายในเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเชื่อมโยงกับแนวคิดทางทฤษฎี เช่น กรอบ Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission (2013) ที่เน้นองค์ประกอบของระบบควบคุมภายในเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน และ ทฤษฎีสถานการณ์ (Contingency Theory) ที่อธิบายว่าประสิทธิภาพของระบบการควบคุมขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงบริบท เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และศักยภาพบุคลากร เมื่อเชื่อมโยงกับผลการวิจัยนี้จึงชี้ว่า การยกระดับคุณภาพของรายงานการเงินในภาครัฐระดับท้องถิ่น ไม่อาจอาศัยเพียงการมีองค์ประกอบของระบบควบคุมภายในตามกรอบทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ต้องพิจารณาควบคู่กับปัจจัยเชิงพฤติกรรมและบริบทขององค์กร ได้แก่ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ศักยภาพของบุคลากร และการประยุกต์ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในกระบวนการควบคุมและประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบควบคุมภายในและคุณภาพรายงานการเงิน ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับเชิงนโยบายและระดับปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบของการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุมและด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับองค์ประกอบของการควบคุมภายใน ด้านการจัดทำรายงานและติดตามผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ และด้านการวางแผนการตรวจสอบอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพของรายงานการเงิน ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความสำคัญกับคุณภาพของรายงานการเงิน

การควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมและด้านการประเมินความเสี่ยง ไม่มีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

การตรวจสอบภายใน ด้านการวางแผนการตรวจสอบ การปฏิบัติงานตรวจสอบ และการจัดทำรายงานและติดตามผลล้วนแล้วแต่มีระดับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของกระบวนการตรวจสอบภายในในการส่งเสริมความถูกต้อง โปร่งใส และความน่าเชื่อถือของรายงานการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงมหาดไทยหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดแนวนโยบายกลางในการพัฒนาระบบควบคุมภายในที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการควบคุมและการสื่อสารข้อมูลทางการเงิน พร้อมกำหนดแนวทางการฝึกอบรมบุคลากรในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การควบคุมภายในทั้งด้านกิจกรรมการควบคุมและการสื่อสารข้อมูล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบภายในในด้านการวางแผนการตรวจสอบ การปฏิบัติงานตรวจสอบและการจัดทำรายงานและติดตามผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานการเงินในทุกด้าน ดังนั้น เสนอให้มีการจัดตั้งนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ารับการอบรมมาตรฐานวิชาชีพร่วมกับหน่วยงานตรวจสอบส่วนกลาง และกำหนดหลักสูตรบังคับตามระดับชั้นของตำแหน่ง เพื่อยกระดับคุณภาพการตรวจสอบในระยะยาว ทั้งนี้ ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ยืนยันว่า ศักยภาพและบทบาทของผู้ตรวจสอบภายในเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบภายในและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและมีประโยชน์ต่อหน่วยงานและเพื่อคุณภาพของรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการเปลี่ยนประชากรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอื่น หรือหน่วยงานภาครัฐอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้กับหน่วยงานต่อไป

2.3 การวิจัยในอนาคตควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพรายงานการเงินกับผลการปฏิบัติงานขององค์กรในมิติต่าง ๆ เช่น ระดับความโปร่งใส ความเชื่อมั่นจากภาคประชาชน หรือผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมจากการยกระดับคุณภาพรายงานการเงินอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2561). *มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐ พ.ศ. 2561.* สืบค้นจาก https://url.in.th/IrlZG.

จิตรลดา สีหามาตย์. (2561). *ความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพการควบคุมภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ธนพล อินต๊ะขัน และ กรวีร์ ชัยอมรไพศาล. (2565). ผลกระทบของการควบคุมภายในตามกรอบมาตรฐานสากลต่อผลการดำเนินงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 10*(2), 19–36.

น้ำผึ้ง เรืองสุวรรณ. (2562). *ผลของการควบคุมภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการใช้งานด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

เนาวรัตน์ เทพรักษ์. (2565). *การควบคุมภายในและการตรวจสอบทางการเงินส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานอัยการสูงสุด*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

เบญญาภา วงศ์กองแก้ว. (2563). *การควบคุมภายในตามกรอบแนวคิดของโคโซ่ (Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission) และการจัดการความเสี่ยงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรหน่วยงานของรัฐในภาคเหนือตอนล่าง*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ปรียานุช สอนซ้าย และ สายทิพย์ จะโนภาษ. (2564). ผลกระทบของการควบคุมภายในการจัดซื้อจัดจ้างที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. *วารสารการบัญชีและการจัดการ, 13*(4), 24–37.

ปิ่นฤทัย เจียมทอง, ประนอม คำผา และ อโณทัย หาระสาร. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมุมมอง ของผู้ตรวจสอบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการจัดการและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10*(1), 149–165.

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2566). *รายงานผลการปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/bFths.

สิริพรรณ์ โกมลรัตน์มงคล. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

Agbenyo, W., Jiang, Y., & Cobblah, P. K. (2018). Assessment of government internal control systems on financial reporting quality in Ghana: A case study of Ghana revenue authority. *International Journal of Economics and Finance, 10*(11), 40-50.

Beest, F. V., Braam, G., & Boelens, S. (2009). *Quality of financial reporting: Measuring qualitative characteristics*. Retrieved from https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/74896/74896.pdf.

Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission. (2013). *Internal control—Integrated framework*. Englewood Cliffs, New Jersey: Committee of Sponsoring Organizations of The Treadway Commission.

Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting review, 70*(2), 193–225.

Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics, 50*(2-3), 344-401.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. (8th ed.). Boston, Massachusetts: Cengage Learning.

Kewo, C. L. (2017). The influence of internal control implementation and managerial performance on financial accountability local government in Indonesia. *International Journal of Economics and Financial Issues, 7*(1), 293-297.

Kewo, C. L., & Afiah, N. N. (2017). Does quality of financial statement affected by internal control system and internal audit?. *International Journal of Economics and Financial Issues, 7*(2), 568-573.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Retrieved from https://eric.ed.gov/?id=ED121845.

Tambingon, H. N., Yadiati, W., & Kewo, C. L. (2018). Determinant factors influencing the quality of financial reporting local government in Indonesia. *International Journal of Economics and Financial Issues, 8*(2), 262-268.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 463-472.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Perspectives Influencing the Sufficiency Economy Philosophy of Government Officials in Khon Kaen Province

Suttiruk Tapol[1] Phra Jattaphon Inthapanyo[1] Phra Aeknarin Kemakamo[1] Phrakrupiyasumaytapron[1] and Phramaha Kitti Kittimatee[1*]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to study (1) the level of perceptions among civil servants, (2) the level of living according to the philosophy of sufficiency economy among civil servants, and (3) suggestions regarding perceptions that affect the philosophy of sufficiency economy among civil servants in the Khon Kaen Provincial Administrative Organization. This study is quantitative research with a purposive sample consisting of senior executives and civil servants from the Khon Kaen Provincial Administrative Organization, totaling 182 people. The research instrument used was a questionnaire, and the data were analyzed using frequency distribution, mean, percentage, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) the overall level of perceptions among civil servants in the Khon Kaen Provincial Administrative Organization was high, with a mean of 4.40; 2) the level of living according to the philosophy of sufficiency economy among civil servants was also high, with a mean of 3.74; 3) the suggestions for implementing the philosophy of sufficiency economy in the Khon Kaen Provincial Administrative Organization indicated the use of principles of knowledge and ethics within their units, emphasizing the importance of rational management, frugality, resilience, and adherence to ethical principles for the common good, all at a high level.

Keywords: Outlook, Sufficiency Economy Philosophy, Government Officer

Received: 12 February 2025;
Revised: 18 September 2025;
Accepted: 22 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น

สุทธิรักษ์ ตาพล[1] พระเจตพล อินฺทปญฺโญ[1] พระเอกนรินทร์ เขมกาโม[1] พระครูปิยสุเมธาภรณ์[1] และ พระมหากิตติ กิตฺติเมธี[1*]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับทรรศนะของข้าราชการ (2) ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการ และ (3) ข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารระดับสูง และข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้นจำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 2) ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการ ภาพรวมระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 3) ข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ใช้หลักการด้านความรู้และคุณธรรมในหน่วยงานของตน โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการอย่างมีเหตุผล ประหยัด การมีภูมิคุ้มกัน และการยึดมั่นในหลักคุณธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทรรศนะ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ข้าราชการ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยตลอดมายาวนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และภายหลังเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจก็ได้ทรงเน้นเพื่อเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัว ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึก ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ อย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้ แม้นในสภาพที่มีการแข่งขันและการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ นำสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ของชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2567)

ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนทรรศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุล่วงและสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย พร้อมทั้งมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์

อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตแบบปกติธรรมดา โดยข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเริ่มต้นสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลก่อน ทั้งการสร้างความรู้ ความสามารถ การพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ให้ที่ขึ้น การใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตตามกำลังความสามารถของตัวเอง ต้องคิดใช้เหตุผล มีความพยายามมากขึ้นขยันมากขึ้น ต้องใช้สติปัญญาสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต โดยตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานการทำความดี ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามัคคี ความรู้คิดพิจารณาให้ดี อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความถูกต้อง ความดีงามเพราะความถูกต้องและความดีงามจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางสังคมและความสุขในจิตใจ ในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน (นราทิพย์ ผินประดับ และกมลาศ ภูวชนาธิพงศ์, 2563)

ทั้งนี้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในองค์กรจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้ในวิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริงจะเป็นแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติราชการในหน้าที่เป็นผลสำเร็จสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับทรรศนะและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นและข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น การศึกษาดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคนและการบริหารองค์กรจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคุณภาพชีวิตการทำงานของราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจึงเป็นเรื่องสำคัญน่าสนใจซึ่งการที่ราชการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา คือ ผู้บริหารระดับสูง และ ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ปลัด รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 4 คน หัวหน้าสำนักปลัด ผู้อำนวยการกอง จำนวน 8 คน ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่จำนวน 170 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 182 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สอบถามความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklists) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งสร้างขึ้นตามหลักการและวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) แบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบตรวจเช็คราย การ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ตำแหน่งงานปัจจุบัน รายได้ ประสบการณ์การทำงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Checklists)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น คือ ทรรศนะของข้าราชการ ด้านการบริหารงาน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการปฏิบัติงานและการให้บริการ และด้านการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม ด้านความสมดุล ด้านพอประมาณ ด้านมีเหตุผล ด้านมีภูมิคุ้มกัน เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.2.1 การสร้างเครื่องมือวิจัย

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจัดสร้างแบบสอบถาม

2) กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยสร้างแบบสอบถาม และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแล้วนำแบบสอบถามไป

3) ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแนะนำ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2.2.2 การตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วนำไปตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1) การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบในด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ความเหมาะสมด้านภาษา (Wording) ความสมบูรณ์ของคำชี้แจง และความเหมาะสมของการใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม เมื่อรับเครื่องมือกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำข้อแก้ไขทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

2) การหาความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try–Out) กับข้าราชการเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิธี Alpha Coefficient ของ Cronbach ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจึงจะยอมรับว่ามีความเที่ยงโดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3) การหาคุณภาพของเครื่องมือครั้งนี้ สามารถหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.90 ซึ่งเป็นค่าที่เชื่อถือได้

4) นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วนำผลการทดสอบแบบสอบถามปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ก่อนนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

5) จัดพิมพ์เครื่องมือเป็นฉบับจริงและนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แล้วผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามที่กรอกข้อมูลแล้วด้วยตนเอง ดังนี้

1) ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2) แจกแบบสอบถามข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 182 คน และให้เวลาผู้ตอบแบบสอบถามประมาณหนึ่งสัปดาห์ แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลคืนจากข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3) ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 182 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

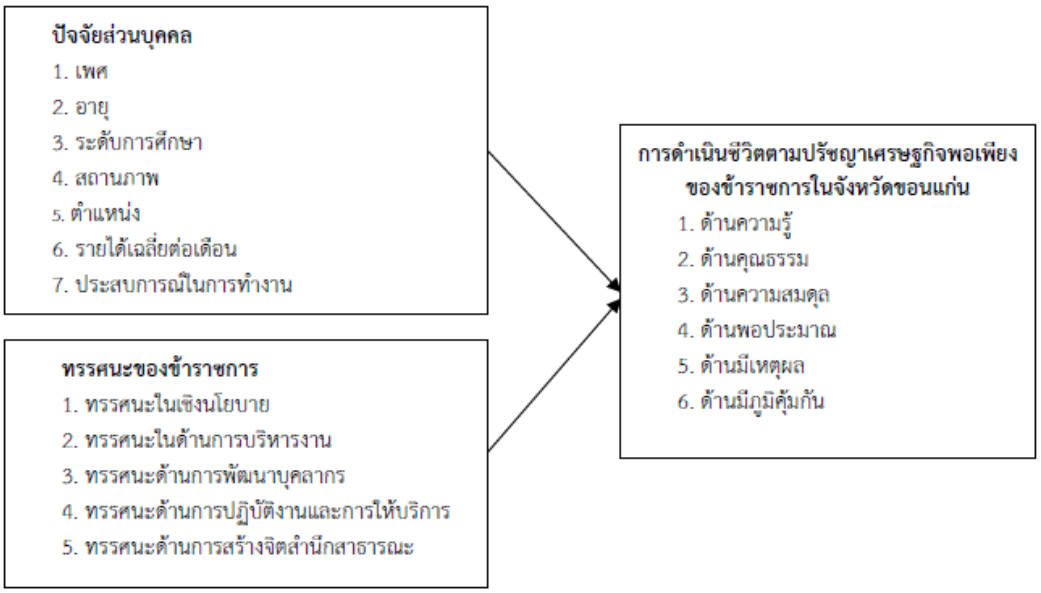
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทรรศนะของข้าราชการ และระดับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) รวบรวมข้อมูลแล้วสรุปผลเรียงตามลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 182 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส ตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นเป็นเจ้าหน้าที่สายผู้ปฏิบัติ รายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี

1. ระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.40, S.D.=0.53) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในเชิงนโยบาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D.=0.55) ด้านการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.38, S.D.=0.53) ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.40, S.D.=0.63) ด้านการปฏิบัติงานและการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.42, S.D.=0.50) ทรรศนะด้านการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.29, S.D. = 0.45) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม

(n = 182)

ประเด็น	ระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
1. ทรรศนะในเชิงนโยบาย	4.52	0.55	มากที่สุด
2. ทรรศนะในด้านการบริหารงาน	4.38	0.53	มาก
3. ทรรศนะด้านการพัฒนาบุคลากร	4.40	0.63	มาก
4. ทรรศนะด้านการปฏิบัติงานและการให้บริการ	4.42	0.50	มาก
5. ทรรศนะด้านการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ	4.29	0.45	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.40**	**0.53**	**มาก**

2. การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

(n = 182)

การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม	ระดับการรับรู้/การมีความเข้าใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
1. ด้านความพอประมาณ	3.59	0.89	มาก
2. ด้านความมีเหตุผล	3.86	0.86	มาก
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	3.76	0.87	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.74**	**0.88**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.74, S.D.=0.88) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.59, S.D.=0.89) ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.86 , S.D.= 0.86) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.76, S.D.= 0.87)

3. ข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.44, S.D.=0.54) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หน่วยงานมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและไม่ฟุ่มเฟือย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28 , S.D.=0.54) หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D.= 0.64) หน่วยงานดำเนินโครงการที่เหมาะสมกับศักยภาพและงบประมาณที่มี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28, S.D.= 0.49) หน่วยงานมีการวางแผนและตัดสินใจโดยอิงหลักข้อมูลและเหตุผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.43, S.D.= 0.55) การดำเนินงานของหน่วยงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.45, S.D.= 0.54) หน่วยงานมีการติดตามและประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.46 , S.D.= 0.62) หน่วยงานมีมาตรการรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$= 4.66, S.D.= 0.48) หน่วยงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$= 4.59, S.D.= 0.49) หน่วยงานสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}$= 4.56, S.D.= 0.55หน่วยงานส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.55, S.D.= 0.62)บุคลากรในหน่วยงานยึดมั่น

ในคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.24, S.D.= 0.49) ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.46) ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อเสนอแนะในทรรศนะด้านความรู้และคุณธรรมที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(n = 182)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
1. หน่วยงานมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและไม่ฟุ่มเฟือย	4.28	0.54	มาก
2. หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า	4.52	0.64	มากที่สุด
3. หน่วยงานดำเนินโครงการที่เหมาะสมกับศักยภาพและงบประมาณที่มี	4.28	0.49	มาก
4. หน่วยงานมีการวางแผนและตัดสินใจโดยอิงหลักข้อมูลและเหตุผล	4.43	0.55	มาก
5. การดำเนินงานของหน่วยงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.45	0.54	มาก
6. หน่วยงานมีการติดตามและประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง	4.46	0.62	มาก
7. หน่วยงานมีมาตรการรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน	4.66	0.48	มากที่สุด
8. หน่วยงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	4.59	0.49	มากที่สุด
9. หน่วยงานสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม	4.56	0.55	มากที่สุด
10. หน่วยงานส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน	4.55	0.62	มาก
11. บุคลากรในหน่วยงานยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต	4.24	0.49	มาก
12. ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ	4.22	0.46	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.44**	**0.54**	**มาก**

อภิปรายผล

ระดับทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.40, S.D.=0.53) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทรรศนะของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในเชิงนโยบาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D.=0.55) ด้านการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.38, S.D.=0.53) ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.40, S.D.=0.63) ด้านการปฏิบัติงานและการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.42, S.D.=0.50) ทรรศนะด้านการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.29, S.D.=0.45) แสดงให้เห็นว่าข้าราชการในจังหวัดขอนแก่นมีทรรศนะที่มีความเข้าใจและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนรวมถึงการยึดมั่นในคุณธรรมและความโปร่งใส ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการดำเนินงานที่ยั่งยืนในหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับ นราทิพย์ ผินประดับ และกมลาศ ภูวชนาธิพงศ์ (2563) พบว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของข้าราชการกรุงเทพมหานคร จะต้องรู้จักการดำเนินชีวิตที่ต้องมองดูสำรวจตัวเองในมิติต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม รายได้ ความก้าวหน้าในหน้าที่ ความพึงพอใจในสถานะความเป็นอยู่ สัมพันธภาพในงาน ระบบงานภายใน และสภาพที่ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วยพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ คู่คุณธรรม ไปขยายความและประยุกต์เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ในภาพรวมมีระดับการรับรู้การมีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน เท่ากับ 0.88 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการส่วนใหญ่รับรู้สภาพปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ด้วยวิธีการแก้ไขปัญหาคือการน้อมนำเอาแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญจันทร์ แซ่หลี (2562) พบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสถานภาพสมรสและรายได้ต่อเดือน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพสมรส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศ ระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติติที่ระดับ 0.01 และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนอายุไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะในทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.54 แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีความคิดเห็นในเชิงบวกอย่างมากต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความรู้และคุณธรรมมาใช้ในหน่วยงานของตน โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการอย่างมีเหตุผล ประหยัด การมีภูมิคุ้มกัน และการยึดมั่นในหลักคุณธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมีความคิดเห็นในเชิงบวกอย่างมากต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความรู้และคุณธรรมมาใช้ในหน่วยงานของตน โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการอย่างมีเหตุผล ประหยัด การมีภูมิคุ้มกัน และการยึดมั่นในหลักคุณธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ พันผูกและ สุกิจ ชัยมุสิก (2562) พบว่า แนวทางการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง เห็นว่า การปฏิบัติงานของพนักงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถยึดถือปฏิบัติโดยตั้งหมั่นอยู่บนความพอประมาณในการใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รอบคอบ ใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจมีการวางแผนงานและนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ความรู้ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นพนักงานควรหมั่นศึกษาหาความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื้อสัตย์สุจริต โปร่งใส น้อมนำหลักธรรมะมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ ข้าราชการในจังหวัดขอนแก่นมีทรรศนะที่ดีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและหลักการของปรัชญา โดยเชื่อว่าการส่งเสริมและเสริมสร้างความเข้าใจจะช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์กรและช่วยให้บุคลากรนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน

2. หลักการดำเนินชีวิต ข้าราชการควรเริ่มต้นสร้างความพอเพียงในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลก่อน ทั้งการสร้างความรู้ ความสามารถ การพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ การใช้จ่ายตามกำลังความสามารถ การคิดใช้เหตุผล ประมาณตนเอง และหากมีหนี้สิน ควรเป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้หรือเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว

3. คุณธรรมและภูมิคุ้มกัน ต้องใช้ความระมัดระวัง ความเพียรพยายาม ความขยันหมั่นเพียร ใช้สติปัญญาและสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต โดยตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานการทำความดี ยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความถูกต้อง และความดีงาม ซึ่งจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางสังคมและความสุขในจิตใจ

4. บทบาทในสังคม ในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่ ข้าราชการต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและระบบนิเวศอย่างสมดุล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ และหมั่นเสริมสร้างความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ดังแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ทรรศนะที่ส่งผลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการในจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากและได้นำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยในชีวิตประจำวัน ในระดับองค์กรมีการนำหลักปรัชญาฯ มาใช้โดยเน้นการบริหารจัดการอย่างมีเหตุผล ประหยัด และมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งการยึดมั่นในหลักคุณธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในหน่วยงานนอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยงานราชการด้านส่งเสริมการออมเงิน ด้านส่งเสริมการสร้างรายได้เสริม และ ด้านส่งเสริมสุขภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่จะส่งผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นควรพัฒนากลไก และ รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการสร้างแนวปฏิบัติที่ชัดเจน วัดผลได้ และสามารถนำไปขยายผลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

1.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นควรบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับแผนบริหารความต่อเนื่องขององค์กร (Business Continuity Plan - BCP) โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดการพึ่งพิงปัจจัยภายนอก และการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน

1.3 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรส่งเสริมนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน เช่น โครงการลดการใช้กระดาษหรือการจัดซื้อจัดจ้างที่สนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมาจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยระยะยาว เพื่อติดตามกลุ่มตัวอย่างเดิมหรือกลุ่มใหม่เป็นระยะเวลา 1-2 ปี เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากที่องค์กรได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมอย่างเข้มข้น

2.2 ควรออกแบบและดำเนินโครงการนำร่อง เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพเสริมสำหรับข้าราชการ อบจ. ขอนแก่น โดยนักวิจัยทำงานร่วมกับบุคลากรเพื่อพัฒนากิจกรรม ติดตามผล ประเมินปัญหาอุปสรรค และปรับปรุงรูปแบบเพื่อส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพและเวลาของข้าราชการ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันด้านรายได้ให้แก่ครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ พันผูก และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2562). การปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7*(2), 301-312.

นราทิพย์ ผินประดับ และ กมลาศ ภูวชนาธิพงศ์. (2563). แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรุงเทพมหานครตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 6*(1), 281–293.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสานส์.

เพ็ญจันทร์ แซ่หลี และ พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ). (2562). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 4*(1), 54-72.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2567). *แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม – จริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 473-486.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Working Environment and Auditors' Competency Affecting The Performance Efficiency of Tax Audit Officers in Bangkok Area

Monnaphat Ratmaneetham[1*] and Jirapong Channgam[2]

[1] *Master's degree student, Faculty of Accounting, Sripatum University, Thailand*

[2] *Faculty of Accounting, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: monnaphat.rat@spulive.net*

ABSTRACT

This research article aims to investigate: (1) the working environment affecting the performance efficiency of tax auditors, and (2) the competence of auditors impacting the performance efficiency of tax auditors in the Bangkok area. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 330 tax auditors in the Bangkok area. Data were collected using questionnaires. The statistical analyses used included frequency, percentage, standard deviation, and Pearson correlation analysis. Subsequently, the collected data were analyzed using multiple regression analysis. The study findings revealed that: (1) the working environment had a positive influence on the performance efficiency of tax auditors in the Bangkok area across all aspects. The working environment significantly promoted the quality and quantity of completed work, time spent on tasks, and the amount of tax collected, with a statistical significance of 0.05. (2) The competence of auditors also had a positive influence on the performance efficiency of tax auditors in the Bangkok area in all aspects, including work quality, quantity of completed work, time spent on tasks, and the amount of tax collected, with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Working Environment, Auditor's Competency, Efficiency

Received: 16 July 2025;
Revised: 18 September 2025;
Accepted: 22 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

สภาพแวดล้อมในการทำงานและสมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

มนพัทธ์ รัตน์มณีธรรม[1*] และ จิรพงษ์ จันทร์งาม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

[2] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: monnaphat.rat@spulive.net*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษี (2) สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 330 คน โดยใช้เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน จากนั้นนำผลการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานครในทุกด้าน โดยสภาพแวดล้อมสามารถส่งเสริมทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน และจำนวนภาษีที่สามารถเรียกเก็บได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 2) สมรรถนะของผู้ตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานครในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพงาน ปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน และจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมการทำงาน, สมรรถนะส่วนบุคคล, ประสิทธิผล

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบัน ระบบการจัดเก็บภาษีถือเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายภาษี ได้แก่ กรมสรรพากร ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการบริหารการจัดเก็บภาษีของประเทศไทย ภายใต้สังกัดกระทรวงการคลัง มีพันธกิจสำคัญในการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการพัฒนานโยบายภาษีเชิงกลยุทธ์ผ่านการวิเคราะห์และให้คำปรึกษาแก่กระทรวงการคลัง เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการคลังของประเทศ (กรมสรรพากร, 2567) กรมสรรพากรได้แบ่งการดำเนินงานเป็นหน่วยงานย่อยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และกระจายการปฏิบัติงานสู่สำนักงานสรรพากรภาคและพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียภาษีในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับโครงสร้างการทำงานกรมสรรพากรได้แบ่งงานออกเป็นหลายส่วน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิผลสูงสุดในทุกพื้นที่ของประเทศ เช่น กองมาตรฐานการกำกับและตรวจสอบภาษี และกองมาตรฐานการจัดเก็บภาษี พร้อมทั้งมี การจัดเขตพื้นที่สรรพากรทั่วประเทศ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างครอบคลุม โดยภารกิจหลักของ นักตรวจสอบภาษี คือ การตรวจสอบและให้คำแนะนำแก่ผู้เสียภาษี โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ทำให้ระบบภาษีมีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้นักตรวจสอบภาษีต้องเผชิญ ความท้าทายในการตรวจสอบและดูแลให้การเสียภาษีของผู้ประกอบการเป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง บทบาทของ นักตรวจสอบภาษีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้การจัดเก็บภาษีของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

สิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษี คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำงานที่สูงขึ้น และช่วยให้บุคลากรสามารถบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นุชจรี นักไร่, 2564) โดยสภาพแวดล้อมในการทำงานอาจครอบคลุมทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่รอบตัวบุคคลในขณะที่ปฏิบัติงาน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในที่ทำงาน การสร้างบรรยากาศที่ดี ความเคารพในความเป็นมนุษย์ การแสดงความห่วงใยต่อเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในกลุ่มพนักงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยตรง (รัตติยา เปรื่องประยูร, 2565) นอกจากสภาพแวดล้อมในการทำงานแล้ว ความสามารถและสมรรถนะของนักตรวจสอบภาษีก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ สมรรถนะเหล่านี้รวมถึงความรู้ในวิชาชีพ เช่น กฎหมายภาษีและบัญชีที่เกี่ยวข้อง การมีความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความร่วมมือและบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมถึงการใช้ประสบการณ์การทำงานที่สะสมมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการทำงาน และสมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยสามารถวัดประสิทธิผลได้จากผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายตามที่หน่วยงานคาดหวัง ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ ระยะเวลา และที่สำคัญสามารถจัดเก็บภาษีได้ตามนโยบายของหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้บริหารภาครัฐและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงนโยบาย มาตรการ รวมถึงกระบวนการภายในองค์กร เพื่อแก้ไขอุปสรรคและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในอนาคต ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ การทำงานของนักตรวจสอบภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลในการทำงาน ทำให้ยังขาดการบูรณาการวิเคราะห์ทั้งสองปัจจัยร่วมกัน งานวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มประเด็นด้านวิชาการให้มีความเข้าใจที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนักตรวจสอบภาษี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักตรวจสอบภาษีในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,876 คน (ระบบสารสนเทศภายในกรม กองบริหารทรัพยากรบุคคล โครงสร้างและกรอบอัตราข้าราชการกรมสรรพากรภาค 1 ณ วันที่ 27 มีนาคม 2568)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 330 คน

สูตรการคำนวณ $n = \frac{N}{1 + Ne^2}$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา
N คือ จำนวนประชากรทั้งหมดที่ทำการศึกษา
e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ในการประมาณค่า เท่ากับ 0.05

แทนค่าในสูตร $n = \frac{1,876}{1 + 1,876(0.05^2)}$

$n = 329.70$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 330 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างที่มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล อาจไม่สามารถสะท้อนถึงลักษณะของประชากรทั้งหมดได้อย่างแท้จริง โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 เขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยทำการวิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ด้วยวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยจะให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงค์, 2551) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.5 (IOC มากกว่า 0.5) แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อในแบบสอบถามมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด สามารถนำข้อคำถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานปัจจุบัน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 4 ข้อ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา จำนวน 4 ข้อ สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน จำนวน 4 ข้อ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในองค์การ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะส่วนบุคคล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ จำนวน 4 ข้อ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 4 ข้อ ด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร จำนวน 4 ข้อ ด้านการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา จำนวน 4 ข้อ และด้านประสบการณ์การทำงาน จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ จำนวน 4 ข้อ ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน จำนวน 4 ข้อ และด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะปลายเปิด

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทำการทดสอบจำนวน 30 ชุด พบว่า มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.961 ซึ่งมีความเหมาะสมในการนำแบบสอบถามไปใช้

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานวิจัยที่ 1 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 2 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 3 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 4 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษี ที่เรียกเก็บได้ของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 5 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 6 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงาน ที่แล้วเสร็จของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 7 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานวิจัยที่ 8 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือน

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลจากการศึกษาค้นความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ รวมถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

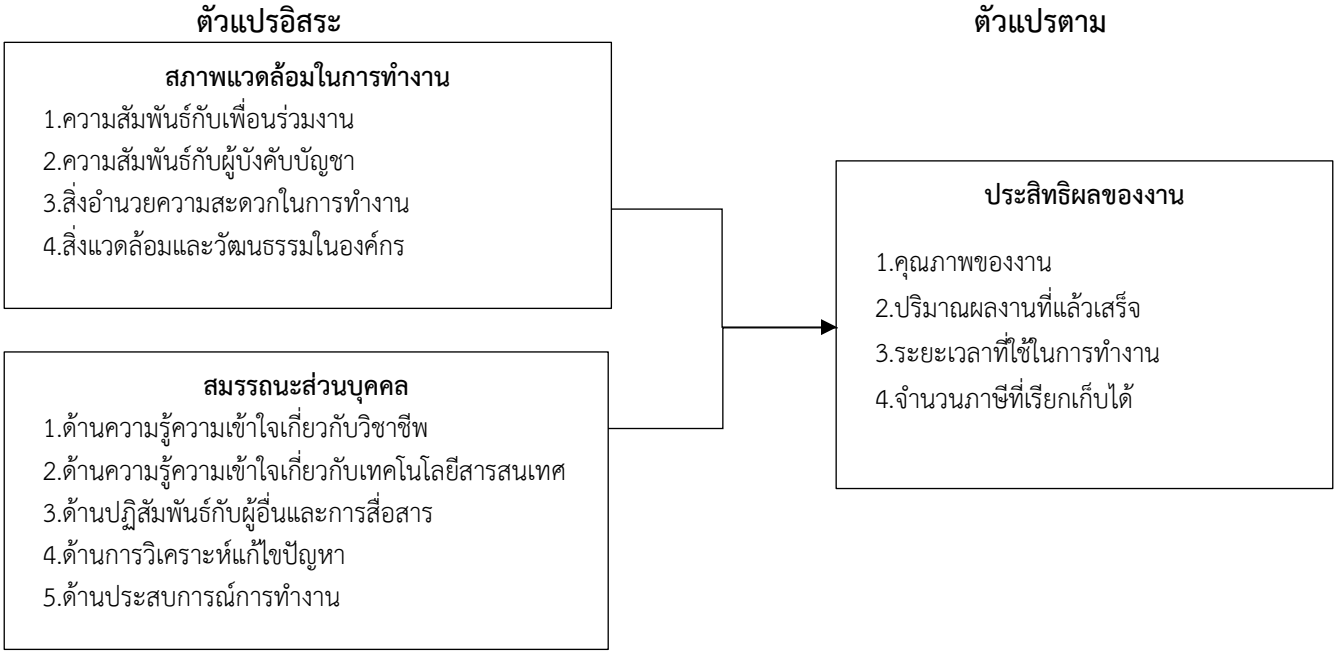
5.1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ตารางแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป จำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็นการวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่สอง สภาพแวดล้อมในการทำงาน การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่สาม สมรรถนะของผู้ตรวจสอบ การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่สี่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

5.2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Analysis) ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ หากพบว่าค่าความสัมพันธ์มากกว่า 0.80 จะถือว่าตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อาจส่งผลให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของตัวแปร (Multicollinearity) จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้ง และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้บูรณาการจากการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งการปฏิบัติให้งานประสบความสำเร็จได้ต้องดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ประหยัดต้นทุน ใช้เวลาน้อย และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงสุด (ชาคริต ศรีขาว, 2551) โดยการทำงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด จะต้องบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (พัชรนันท์ จิระวัฒนภิญโญ, 2562) จึงทำให้เกิดการพิจารณาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีองค์การที่เป็นกุญแจสำคัญในการช่วยสนับสนุนความสำเร็จในการปฏิบัติงานในองค์กรที่บุคลากรสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยัง

พิจารณาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ โดยการใช้แนวคิดของ McClelland (1973) โดยผู้วิจัยนำมาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจากนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 330 ชุด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 84.20 เพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 อยู่ในช่วงอายุ ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 48.20 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 82.70 มีตำแหน่งนักตรวจสอบภาษีปฏิบัติการ จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 77.00 และมีประสบการณ์ในการตรวจสอบน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 69.10

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

	AA1	AA2	AA3	AA4	BB1	BB2	BB3	BB4	BB5
AA1	1								
AA2	.684**	1							
AA3	.481**	.590**	1						
AA4	.584**	.653**	.636**	1					
BB1	.443**	.515**	.556**	.624**	1				
BB2	.437**	.537**	.498**	.515**	.513**	1			
BB3	.476**	.598**	.565**	.556**	.487**	.785**	1		
BB4	.409**	.548**	.518**	.501**	.406**	.728**	.807**	1	
BB5	.325**	.427**	.404**	.424**	.348**	.554**	.635**	.651**	1

ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร (BB3) กับด้านการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา (BB4) มีค่า 0.807 ซึ่งอยู่ในระดับความสัมพันธ์สูงมาก แสดงให้เห็นว่าการที่นักตรวจสอบภาษีมีทักษะในมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

1. สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสภาพแวดล้อมสามารถส่งเสริมทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน และจำนวนภาษีที่สามารถเรียกเก็บได้ แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมและผู้บังคับบัญชา เครื่องมืออุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงบรรยากาศการปฏิบัติงานในองค์กร มีส่วนสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลของนักตรวจสอบในทุกด้าน โดยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 2-5 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 1 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.476	0.209		7.075	0.000
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.090	0.061	0.094	1.483	0.139
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.169	0.061	0.194	2.767	0.006*
สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน	0.156	0.056	0.170	2.792	0.006*
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร	0.224	0.063	0.238	3.578	0.000*
$R = 0.590$, $R^2 = 0.390$, Adjusted $R^2 = 0.341$, $SE_{est} = 0.39736$, $F = 43.473$, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 สมมติฐานวิจัยที่ 1 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงานได้ร้อยละ 39.0 ($R^2 = 0.390$) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 34.1 (Adjusted $R^2 = 0.341$) โดยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 43.473 และค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 1 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 2 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.348	0.231		5.828	0.000
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.067	0.068	0.067	0.990	0.323
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.127	0.068	0.140	1.864	0.063
สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน	0.270	0.062	0.284	4.354	0.000*
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร	0.095	0.069	0.097	1.370	0.172
$R = 0.503$, $R^2 = 0.253$, Adjusted $R^2 = 0.244$, $SE_{est} = 0.44071$, $F = 27.487$, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 สมมติฐานวิจัยที่ 2 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จได้ร้อยละ 25.3 (R^2 = 0.253) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 24.4 (Adjusted R^2 = 0.244) โดยสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในการทำงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 27.487 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 2 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 3 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.629	0.204		7.969	0.000
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.009	0.060	0.010	0.149	0.881
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.134	0.060	0.163	2.233	0.026*
สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน	0.225	0.055	0.259	4.091	0.000*
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร	0.170	0.061	0.192	2.776	0.006*
R = 0.54, R^2 = 0.292, Adjusted R^2 = 0.283, SE_{est} = 0.38943, F = 33.525, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 สมมติฐานวิจัยที่ 3 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานได้ร้อยละ 29.2 (R^2 = 0.292) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 28.3 (Adjusted R^2 = 0.283) โดยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ที่ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 33.525 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 3 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 4 สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงาน	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.832	0.203		9.010	0.000
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.060	0.059	0.067	1.006	0.315
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.180	0.060	0.221	3.007	0.003*
สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน	0.210	0.055	0.246	3.850	0.000*
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร	0.077	0.061	0.088	1.257	0.210
R = 0.531, R^2 = 0.282, Adjusted R^2 = 0.273, SE_{est} = 0.38733, F = 31.862, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 สมมติฐานวิจัยที่ 4 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ร้อยละ 28.2 (R^2 = 0.282) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 27.3 (Adjusted R^2 = 0.273)โดยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร ที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 31.862 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 4 จึงได้รับการยอมรับ

2. สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมรรถนะของผู้ตรวจสอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพงาน ปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน และจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ โดยผู้ตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วน แม่นยำและทันเวลา ซึ่งส่งผลต่องานที่รับผิดชอบโดยตรง นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ยังช่วยเสริมให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล โดยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 6-9 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 5 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมรรถนะส่วนบุคคล	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.320	0.212		6.238	0.000
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ	0.406	0.057	0.370	7.107	0.000*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.070	0.073	0.073	0.960	0.338
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	-0.032	0.079	-0.036	-0.408	0.684
การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา	0.152	0.073	0.168	2.078	0.038*
ประสบการณ์การทำงาน	0.124	0.040	0.186	3.096	0.002*
R = 0.609, R^2 = 0.370, Adjusted R^2 = 0.361, SE_{est} = 0.39124, F = 38.123, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 สมมติฐานวิจัยที่ 5 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสมรรถนะส่วนบุคคลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานได้ร้อยละ 37.0 (R^2 = 0.370) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 36.1 (Adjusted R^2 = 0.361) โดยพบว่า สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา และประสบการณ์การทำงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงาน นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 38.123 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 5 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 6 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณผลงานที่แล้วเสร็จของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมรรถนะส่วนบุคคล	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานที่แล้วเสร็จ				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.709	0.192		3.696	0.000
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ	0.178	0.052	0.157	3.449	0.001*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.000	0.066	0.000	0.006	0.995
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	0.265	0.072	0.284	3.690	0.000*
การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา	0.213	0.066	0.227	3.215	0.001*
ประสบการณ์การทำงาน	0.132	0.036	0.191	3.646	0.000*
$R = 0.720$, $R^2 = 0.518$, Adjusted $R^2 = 0.510$, $SE_{est} = 0.35461$, $F = 69.558$, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 สมมติฐานวิจัยที่ 6 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสมรรถนะส่วนบุคคลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานที่แล้วเสร็จได้ร้อยละ 51.8 ($R^2 = 0.518$) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 51.0 (Adjusted $R^2 = 0.510$) โดยพบว่า สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา และประสบการณ์การทำงาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานที่แล้วเสร็จ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สมรรถนะส่วนบุคคล คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานที่แล้วเสร็จ นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 69.558 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 6 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 7 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมรรถนะส่วนบุคคล	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.224	0.197		6.211	0.000
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ	0.352	0.053	0.342	6.626	0.000*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ	-0.114	0.068	-0.127	-1.682	0.093
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	0.201	0.074	0.238	2.732	0.007*
การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา	0.234	0.068	0.275	3.445	0.001*
ประสบการณ์การทำงาน	-0.002	0.037	-0.003	-0.045	0.964
$R = 0.619$, $R^2 = 0.383$, Adjusted $R^2 = 0.373$, $SE_{est} = 0.36424$, $F = 40.152$, Sig = 0.000					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 สมมติฐานวิจัยที่ 7 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสมรรถนะส่วนบุคคลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานได้ร้อยละ 38.3 ($R^2 = 0.383$) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 37.3 (Adjusted $R^2 = 0.373$) โดยพบว่า สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร และการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผล การปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และประสบการณ์การทำงาน ที่ไม่มี

อิทธิพลเชิงบวก ต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 40.152 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 7 จึงได้รับการยอมรับ

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยที่ 8 สมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ของนักตรวจสอบภาษีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมรรถนะส่วนบุคคล	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้				
	B	Std.	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.674	0.204		8.216	0.000
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ	0.255	0.055	0.251	4.636	0.000*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ	-0.002	0.070	-0.003	-0.033	0.974
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร	0.227	0.076	0.273	2.984	0.003*
การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา	0.105	0.070	0.126	1.501	0.134
ประสบการณ์การทำงาน	0.021	0.039	0.035	0.558	0.577
$R = 0.568$, $R^2 = 0.323$, Adjusted $R^2 = 0.312$, $SE_{est} = 0.37668$, $F = 30.879$, $Sig = 0.000$					

หมายเหตุ: *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 สมมติฐานวิจัยที่ 8 วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรด้านสมรรถนะส่วนบุคคลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ได้ร้อยละ 32.3 ($R^2 = 0.32.3$) และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 พบว่าลดลงเหลือร้อยละ 31.2 (Adjusted $R^2 = 0.312$) โดยพบว่า สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์แก้ไขปัญหาและประสบการณ์การทำงาน ที่ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิผล การปฏิบัติงานด้านจำนวนภาษีที่เรียกเก็บได้ นอกจากนี้ พบว่า ค่า F = 30.879 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น สมมติฐานวิจัยที่ 8 จึงได้รับการยอมรับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาหาความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมในการทำงานและสมรรถนะของผู้ตรวจสอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในองค์กร มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า ความพร้อมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจสอบภาษี เป็นงานที่ต้องมีการพูดคุย ปรึกษากันระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาที่คอยสนับสนุน นอกจากนี้ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ รวมถึงบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำให้นักตรวจสอบภาษีรู้สึกว่าตนเองได้รับการสนับสนุนการทำงานจากองค์กรอย่างเพียงพอ ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติงานและผลงานที่สำเร็จอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ รัตติยา เปรื่องประยูร (2565) พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทุกองค์กรควรมีเพื่อความพร้อมในการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Diamantidis & Chatzoglou (2019) พบว่า ในการทำงานจำเป็นต้องมีหลายปัจจัย แต่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานอย่างมากทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศราภรณ์ ตุงใย (2567) ผลการวิจัยพบว่า การที่เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในหน้าที่การงาน หน่วยงานมีนโยบายการบริหารที่ดี และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น มีพื้นที่ในการให้บริการที่เพียงพอ จัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี รวมถึงอุปกรณ์ซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ และการใช้งานเครือข่าย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน ปัจจัย

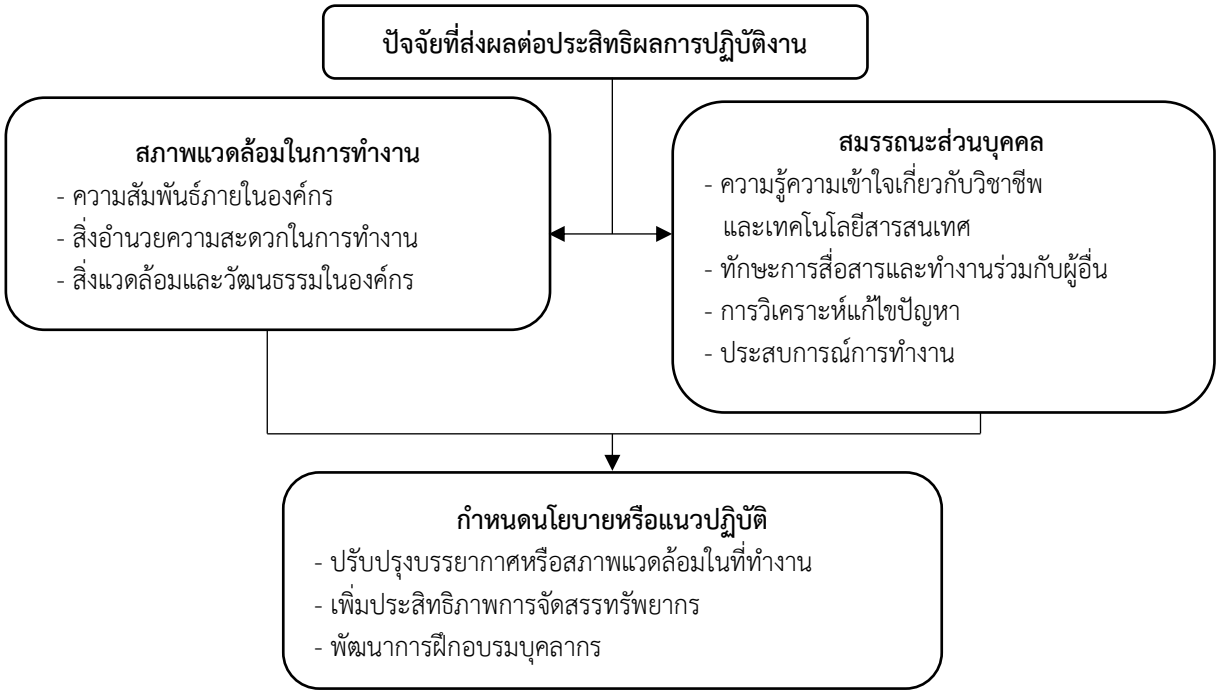
เหล่าส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ทั้งนี้ งานวิจัยดังกล่าว ไม่พบความสัมพันธ์ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากลักษณะงานของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะบุคคล เช่น การตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษี การวิเคราะห์ข้อมูลหรือการประเมินผล ซึ่งดำเนินการได้ตามขั้นตอนที่กำหนดโดยสรรพากร อีกทั้งการนำระบบ e-filing และระบบฐานข้อมูลกลางมาใช้ ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง ทำให้บทบาทของปัจจัยด้านเพื่อนร่วมงานต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานไม่เด่นชัด โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีองค์การ (Organization Theory) ที่มองว่าโครงสร้างและสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดพฤติกรรมและประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร เมื่อองค์กรมีโครงสร้างที่สนับสนุนการทำงานอย่างเหมาะสม ย่อมช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของบุคลากรและนำไปสู่ประสิทธิผลที่สูงขึ้น

สมรรถนะของผู้ตรวจสอบ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ด้านการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ด้านประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับ พรปวีณ์ ภูมิวงค์ และคณะ (2567) พบว่า ในด้านของสมรรถนะ ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ด้านการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา และด้านประสบการณ์ ล้วนส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานทั้งสิ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Han, Z. (2024) พบว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะบรรลุผลผลิตสูงสุดและเกิดประสิทธิภาพที่ดีจะต้องมีพนักงานที่มีความสามารถและเรียนรู้ที่จะใช้ความสามารถที่มีอย่างเต็มที่ และการจะผลักดันประสิทธิภาพขององค์กร จะต้องให้ส่งเสริมสภาพแวดล้อมขององค์กรให้ดีตามไปด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จิรภรณ์ รังคสิริ และสวัสดิ์ วรรณรัตน์ (2562) พบว่า ปัจจัยที่สามารถส่งผลทำให้สามารถจัดเก็บภาษีได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มขึ้น ได้แก่ การสื่อสารกับผู้เสียภาษี นโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ อย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลแก่ผู้เสียภาษี และความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยผลการวิจัยทั้งหมดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Theory) ที่อธิบายว่าสมรรถนะของบุคคลมีทั้งส่วนที่มองเห็นได้ และส่วนที่ซ่อนอยู่ใต้พื้นผิว ซึ่งแม้ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่เป็นปัจจัยเชิงลึกที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลการทำงานของนักตรวจสอบภาษีในทางปฏิบัติ

โดยสรุปพบว่า ทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานและสมรรถนะของผู้ตรวจสอบภาษีมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลของงานตรวจสอบภาษี ในกรุงเทพมหานคร โดยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและการสนับสนุนจากองค์กรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันสมรรถนะที่เหมาะสมโดยเฉพาะความรู้ในวิชาชีพช่วยเสริมความสามารถในการทำงาน ดังนั้นผลวิจัยนี้สะท้อนว่าการเพิ่มประสิทธิผลของนักตรวจสอบภาษีไม่อาจพิจารณาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ควรมองความสัมพันธ์ทั้งสิ่งแวดล้อมและศักยภาพของบุคลากรไปด้วยกัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประยุกต์ใช้ ในเชิงทฤษฎี กล่าวได้ว่า งานวิจัยนี้ได้บูรณาการปัจจัยที่ศึกษาแบบแยกส่วนอย่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและสมรรถนะของนักตรวจสอบภาษีมาไว้ในกรอบเดียวกัน พร้อมทั้งพิสูจน์ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองด้านมีอิทธิพลร่วมกันต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบในทุกมิติอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยขยายขอบเขตและเติมเต็มการจัดการของภาครัฐให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนในเชิงประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะด้านความรู้วิชาชีพและการแก้ปัญหามีความสำคัญสูงกว่าสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงปัจจัยใดควรได้รับการปรับปรุงก่อน เช่น ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลในวงกว้าง รวมถึงความรู้และทักษะเฉพาะทางที่มีผลอย่างเฉพาะเจาะจงต่อประสิทธิผล สิ่งเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมสำหรับหน่วยงานภาครัฐเพื่อใช้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน พัฒนาบุคลากร และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็นยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานไม่มีผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และสมรรถนะของผู้ตรวจสอบมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพ ด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ด้านการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ด้านประสบการณ์การทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของนักตรวจสอบภาษีให้สอดคล้องกับระบบงานจริง โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติและให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อเกิดทักษะการประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งสร้างคู่มือหรือระบบสนับสนุนออนไลน์เพื่อช่วยลดความซับซ้อนในการใช้งานเทคโนโลยีสำหรับการตรวจสอบภาษี

1.2 ควรมีนโยบายพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการคิดเชิงวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ข้อมูลและความร่วมมือระหว่างทีมมาช่วยลดความผิดพลาดในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การเข้าร่วมอบรมอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่เหมาะกับการตรวจสอบภาษีในปัจจุบัน เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ มากกว่าข้อจำกัดในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาวิจัยครั้งถัดไปควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยผลมผสาน โดยเพิ่มเติมการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนาแบบกลุ่มร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง รอบด้าน เป็นประโยชน์และมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องเดิม โดยขยายพื้นที่การศึกษาให้ครอบคลุมหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในหลากหลายภูมิภาคมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนผลการศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพากร. (2567). *เกี่ยวกับกรมสรรพากร*. สืบค้นจาก https://www.rd.go.th/327.html.

จิรภรณ์ รังคสิริ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์. (2562). องค์ประกอบหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16*(1), 265-273.

ชาคริต ศรีขาว. (2551). *ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท มิสกัน (ไทยแลนด์) จำกัด*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

นุชจรี นักไร่. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเกี่ยวข้องของงานในสภาพแวดล้อมที่สามารถตรวจสอบกับคุณภาพการดูแลของพยาบาลโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย*. (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

พรปวีณ์ ภูมิวงค์, ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล และ ถิรวุฒิ ยังสุข. (2567). สมรรถนะของนักตรวจสอบภาษีและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีในสำนักงานสรรพากร ภาค 3. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น, 6*(2), 20–37.

พัชรนันท์ จิระวัฒนภิญโญ. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ บุคลากร กรมปศุสัตว์สังกัดส่วนภูมิภาคในพื้นที่เขต 4*. ขอนแก่น: สำนักงานปศุสัตว์เขต 4.

รัตติยา เปรื่องประยูร. (2565). *ทักษะการตรวจสอบภาษีและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักตรวจสอบภาษีสรรพากรภาค 1*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *ข้อมูลสถิติกรุงเทพ ด้านเศรษฐกิจ, ข้อมูลสถิติกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2566.* สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/public/e-book/Other-Publications/Bangkok_Statistical_Data_2566/58/.

สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงค์. (2551). *การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)*. สืบค้นจาก https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329.

อิศราภรณ์ ตุงใย. (2567). ปัจจัยการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ของสำนักงานสรรพากร ภาค 4. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 7*(2), 106–122.

Diamantidis, A. D., & Chatzoglou, P. (2019). Factors affecting employee performance: an empirical approach. *International journal of productivity and performance management, 68*(1), 171-193.

Han, Z. (2024). Research on the relationship between intellectual capital, supply chain knowledge sharing and enterprise innovation ability. *Trends in Social Sciences and Humanities Research, 2*(8), 17-26.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for “intelligence”. *American psychologist, 28*(1), 1–14.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 487-502.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Public Accountant Professional Skills and Competency Development Affecting the Quality of Accounting Information in Provincial Treasury Disbursement Units Under the Royal Thai Army

Ekkawit Phliphon[1*] and Kraiwit Leekpai[2]

[1] *Master's degree student, Faculty of Accounting, Sripatum University, Thailand*

[2] *Faculty of Accounting, Sripatum University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nco.16155.top@gmail.com*

ABSTRACT

This research aimed (1) to examine the professional skills of public sector accountants that influence the quality of accounting information in provincial treasury disbursement units under the Royal Thai Army, and (2) to explore competency development methods that affect the quality of accounting information in these units. This quantitative study involved a population of 212 accounting officers from provincial treasury disbursement units under the Royal Thai Army, from which a sample of 139 respondents was selected. Data were collected using a structured questionnaire. Descriptive statistics, including frequency, mean, and standard deviation, were employed in the analysis, along with inferential statistics such as multiple regression analysis to test the hypotheses regarding the relationships between the studied variables. The research found that (1) accounting professional skills, particularly a positive attitude towards responsibility, had the strongest positive influence on the quality of governmental accounting information across all dimensions, including accuracy, completeness, timeliness, verifiability, and utility (statistically significant), and (2) skill development in teamwork had the highest positive influence on the quality of accounting information in all dimensions, including accuracy, completeness, timeliness, verifiability, and utility (statistically significant).

Keywords: Professional Accounting Skills, Knowledge and Capability Development, Quality of Accounting Information

Received: 16 July 2025;
Revised: 16 September 2025;
Accepted: 23 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ทักษะวิชาชีพและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีภาครัฐที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

เอกวิทย์ ผลิผล[1*] และ ไกรวิทย์ หลีกภัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

[2] *คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nco.16155.top@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก (2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานจากคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เจ้าหน้าที่บัญชีของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังในสังกัดกองทัพบก จำนวน 139 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา โดยการใช้ตารางแจกแจงความถี่ ตารางแบบร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ทักษะวิชาชีพบัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบมีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) 2) การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการทำงานเป็นทีมมีอิทธิพลมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ)

คำสำคัญ: ทักษะวิชาชีพบัญชี, การพัฒนาความรู้ความสามารถ, คุณภาพข้อมูลการบัญชี

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบัน การดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจะประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนล้วนขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในองค์กรภาครัฐที่มีข้อกำหนดและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การบริหารงานของหน่วยงานเหล่านี้จึงต้องใช้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการใช้ทรัพยากร ซึ่งในทางปฏิบัติข้อมูลทางการเงินที่ได้จากการทำบัญชีถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณและการควบคุมการใช้จ่ายเงินของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องมีคุณภาพสูง โดยต้องมีความถูกต้องครบถ้วน ทันเวลา และสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ เนื่องจากการตัดสินใจที่สำคัญมักจะอิงกับข้อมูลเหล่านี้ การทำงานของเจ้าหน้าที่บัญชีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นไปตามมาตรฐานและสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจที่มีความสำคัญได้ (สุพล ศิริ, 2566)

การวิจัยเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐและการพัฒนาความรู้ความสามารถที่จะส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐจึงมีความสำคัญในหลายมิติ เนื่องจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม การส่งเสริมบุคลากรให้มีทักษะและได้รับการพัฒนาให้ถูกทางจึงน่าจะส่งอิทธิพลต่อคุณภาพของข้อมูลบัญชีภาครัฐ อีกทั้ง สุพล ศิริ (2566) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณการคลังภาครัฐ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณ คือ ขาดการวางแผนระยะยาวและขาดความสามารถในการปรับตัว

ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ รวมถึงการโยกย้ายหรือเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณหรือการเงินบ่อย ส่งผลให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องและขาดความร่วมมือในการส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ศิริวรรณ พลแก้ว (2565) ศึกษาผลกระทบของความรู้ด้านบัญชีภาครัฐที่ดีที่มีประสิทธิภาพการจัดทำรายงานการเงินของมหาวิทยามหาสารคาม พบว่า ความรู้ด้านบัญชีภาครัฐที่ดีด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านคุณค่าทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการจัดทำรายงานการเงินโดยรวม

อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว จึงสมควรศึกษาให้เห็นถึงอิทธิพลของทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐกับการพัฒนาความรู้ความสามารถที่มีต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย จึงเกิดเป็นงานวิจัยนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานจากคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานจากคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่บัญชีของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังในสังกัดกองทัพบก จำนวน 212 คน (ข้อมูลกองทัพบก ณ วันที่ 19 กันยายน 2567) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาวิจัย จำนวน 139 คน คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ สังเคราะห์ขึ้นจากวัตถุประสงค์การวิจัยและการทบทวนวรรณกรรม แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐ ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ความสามารถ ตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ และตอนที่ 5 สอบถามถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามแบบปลายเปิด คำถามในตอนที่ 2, 3 และ 4 เป็นแบบ Likert Scale ระหว่าง 1 ถึง 5 โดย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว จึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบและให้คะแนนความเที่ยงตรงของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วรวบรวมมาคำนวณหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่า 0.5 ขึ้นไปทุกคำถาม จึงเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ใช้ (Rovinelli & Hambleton, 1976)

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของคำถามสำหรับแต่ละตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.96 อยู่ในระดับที่สูงมาก ไม่ต่ำกว่า 0.70 ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์สำหรับคำถามของทุกตัวแปร (George & Mallery, 2003) จึงถือว่าแบบสอบถามมีความพร้อมสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางที่ 1 ค่า Cronbach's Alpha ของตัวแปรในการวิจัย

ชื่อตัวแปรแฝง	ชื่อตัวแปรสังเกตได้	CRONBACH'S ALPHA	RELIABILITY ของคำถามที่ใช้
ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐ (ตัวแปรอิสระ)	1. ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	0.842	เพียงพอ
	2. ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.767	เพียงพอ
	3. ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.707	เพียงพอ
การพัฒนาความรู้ความสามารถ (ตัวแปรอิสระ)	1. การฝึกอบรม	0.756	เพียงพอ
	2. การทำงานเป็นทีม	0.772	เพียงพอ
	3. การหมุนเวียนหน้าที่งาน	0.817	เพียงพอ
คุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ (ตัวแปรตาม)	1. ความถูกต้องครบถ้วน	0.823	เพียงพอ
	2. ความทันต่อเวลา	0.875	เพียงพอ
	3. การพิสูจน์ยืนยันได้	0.821	เพียงพอ
	4. ประโยชน์ต่อการนำไปใช้	0.835	เพียงพอ

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 2 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 3 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 4 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 6 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 7 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

สมมติฐานที่ 8 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหากับวัตถุประสงค์เรียบร้อยแล้ว โดยดำเนินการแนบไฟล์เอกสารพร้อมกับ e-mail ลิงก์สำหรับเข้าทำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บัญชีของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก โดยขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบกลับภายใน 15 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม เมื่อครบกำหนดและนำไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งอัตราการตอบกลับ (Response Rate) มีการติดตามได้ครบ 100%

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามมาทั้งหมดแล้ว นำมาตรวจสอบความครบถ้วนและนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ตารางแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป การจำแนกผลการวิเคราะห์ (Classification of Analysis Results) เป็นการอธิบายและจัดหมวดหมู่สิ่งที่ปรากฏหรือสิ่งที่เป็นอยู่จากการวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้

5.2 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ เพื่อทดสอบว่ามีปัญหาตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันสูง (Multicollinearity) หรือไม่ หากไม่มีปัญหาดังกล่าว จึงดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐานต่อไป โดยจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.0 ถึง +1.0 ซึ่งหาก มีค่าใกล้ -1.0 นั้นหมายความว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมากในเชิงตรงกันข้าม หากมีค่าใกล้ +1.0 นั้นหมายความว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมากในทิศทางเดียวกัน และหากมีค่าเป็น 0 นั้นหมายความว่า ซึ่งผลการทดสอบต้องมีค่าต่ำกว่า 0.80 จึงจะถือได้ว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันจึงจะสามารถใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรของทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ตัวแปรอิสระ	A1	A2	A3	B1	B2	B3
A1 ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	1					
A2 ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.650**	1				
A3 ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.654**	0.749**	1			
B1 การฝึกอบรม	0.641**	0.671**	0.622**	1		
B2 การทำงานเป็นทีม	0.508**	0.665**	0.588**	0.624**	1	
B3 การหมุนเวียนหน้าที่งาน	0.628**	0.716**	0.677**	0.693**	0.570**	1

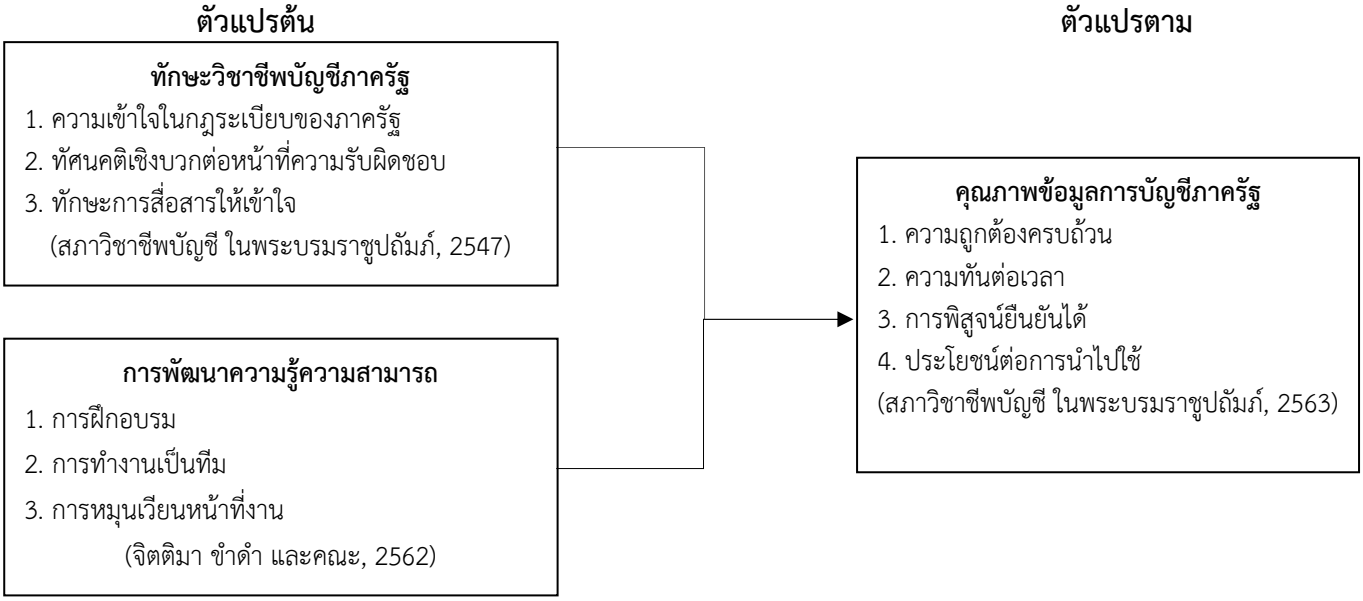
หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง 0.508 - 0.749 ต่ำกว่า 0.80 ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ (Shrestha, 2020) จึงไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นสูงเกินไป Multicollinearity สามารถนำไปวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ต่อไปได้

โดยกำหนดให้

A1 = ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ
A2 = ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ
A3 = ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ
B1 = การฝึกอบรม
B2 = การทำงานเป็นทีม
B3 = การหมุนเวียนหน้าที่งาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานจากคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ทักษะวิชาชีพบัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบมีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อย่างไรก็ตาม ทักษะวิชาชีพด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพของข้อมูลการบัญชีภาครัฐ ทั้งในด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ส่วนความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในด้านความถูกต้องครบถ้วน การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ แต่กลับมีอิทธิพลเชิงลบเล็กน้อยต่อความทันต่อเวลา โดยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 3 – 6 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 1 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านความถูกต้องครบถ้วน				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.230	0.361		3.412	0.001
ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	-0.061	0.906	-0.061	-0.633	0.528
ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.585	0.129	0.501	4.533	0.000**
ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.198	0.135	0.163	1.466	0.145
(n = 139) R= 0.592, R SQUARE = 0.350, Adjusted R Square = 0.336, F= 24.256, Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 3 สมมติฐานวิจัยที่ 1 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผล

การวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.336 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 33.6 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 24.256 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.585 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.501 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 4.533 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ -0.061 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.061 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -0.633 Sig เท่ากับ 0.528 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.528 > 0.05) และด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.198 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.163 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.466 Sig เท่ากับ 0.145 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.145 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วน ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 1

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 2 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านความทันต่อเวลา				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.263	0.401		3.149	0.002
ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	-0.110	0.107	-0.103	-1.032	0.304
ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.581	0.144	0.462	4.048	0.000**
ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.256	0.150	0.195	1.702	0.091
(n = 139), R= 0.555, R SQUARE = 0.308, Adjusted R Square = 0.293, F= 20.044ม Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 4 สมมติฐานวิจัยที่ 2 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.293 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 29.3 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 20.044 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลา ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.581 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.462 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 4.048 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ -0.110 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.103 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ

-1.032 Sig เท่ากับ 0.304 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.304 > 0.05) และด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.256 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.195 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 1.702 Sig เท่ากับ 0.091 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.091 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลา ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 2

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 3 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.536	0.398		3.855	0.000
ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	-0.097	0.106	-0.093	-0.910	0.365
ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.521	0.143	0.428	3.649	0.000**
ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.234	0.149	0.185	1.568	0.119
(n = 139), R= 0.519, R SQUARE = 0.269, Adjusted R Square = 0.253, F= 16.586ม Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 5 สมมติฐานวิจัยที่ 3 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.253 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 25.3 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 16.586 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.521 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.428 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 3.649 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ -0.097 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.093 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -0.910 Sig เท่ากับ 0.365 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.365 > 0.05) และด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.234 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.185 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 1.568 Sig เท่ากับ 0.119 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.119 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 3

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 4 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.215	0.342		6.470	0.000
ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ	-0.102	0.091	-0.118	-1.118	0.266
ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	0.402	0.123	0.394	3.275	0.001**
ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ	0.206	0.128	0.866	0.194	0.111
(n = 139), R= 0.480, R SQUARE = 0.231, Adjusted R Square = 0.213, F= 13.482, Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 6 สมมติฐานวิจัยที่ 4 ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.213 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 21.3 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 13.482 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.402 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.394 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 3.275 Sig เท่ากับ 0.001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.001 < 0.01) ในส่วนด้านความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ -0.102 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.118 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -1.118 Sig เท่ากับ 0.266 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.266 > 0.05) และด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.206 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.866 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.194 Sig เท่ากับ 0.111 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.111 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 4

2. ผลการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานจากคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการทำงานเป็นทีมมีอิทธิพลมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการฝึกอบรม และด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ไม่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านใด ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 7 – 10 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านความถูกต้องครบถ้วน				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.054	0.298		3.537	0.001
การฝึกอบรม	-0.083	0.092	-0.085	-0.900	0.369
การทำงานเป็นทีม	0.716	0.091	0.652	7.904	0.000**
การหมุนเวียนหน้าที่งาน	0.121	0.077	0.142	1.586	0.115
(n = 139), R= 0.687, R SQUARE = 0.472, Adjusted R Square = 0.461, F= 40.299, Sig. = 0.000					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 7 สมมติฐานวิจัยที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วนของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.461 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 46.1 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 40.299 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านการทำงานเป็นทีมส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.716 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.652 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 7.904 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านการฝึกอบรม ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.083 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.085 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -0.900 Sig เท่ากับ 0.369 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.369 > 0.05) และด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.121 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.142 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 1.586 Sig เท่ากับ 0.115 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.115 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความถูกต้องครบถ้วน ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 5

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 6 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านความทันต่อเวลา				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.660	0.311		2.122	0.036
การฝึกอบรม	0.096	0.096	0.091	0.995	0.321
การทำงานเป็นทีม	0.773	0.094	0.654	8.185	0.000**
การหมุนเวียนหน้าที่งาน	-0.003	0.080	-0.004	-0.043	0.966
(n = 139), R= 0.711ม R SQUARE = 0.506ม Adjusted R Square = 0.495, F= 46.095, Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 8 สมมติฐานวิจัยที่ 6 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลาของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.495 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 49.5 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 46.095 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านการทำงานเป็นทีม ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลา ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.773 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.654 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 8.185 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านการฝึกอบรม ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.096 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.091 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.995 Sig เท่ากับ 0.321 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.321 > 0.05) และด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ -0.003 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ -0.004 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ -0.043 Sig เท่ากับ 0.966 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.966 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลา ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 6

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 7 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	**คุณภาพข้อมูลฯ ด้านการพิสูจน์ยืนยันได้**				
	B	**Std.Error**	**Beta**	**t**	**Sig.**
ค่าคงที่ (Constant)	0.829	0.306		2.709	0.008
การฝึกอบรม	0.034	0.095	0.033	0.354	0.724
การทำงานเป็นทีม	0.705	0.093	0.616	7.577	0.000**
การหมุนเวียนหน้าที่งาน	0.086	0.079	0.097	1.096	0.275
(n = 139), R= 0.698, R SQUARE = 0.488, Adjusted R Square = 0.476, F= 42.817ม Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 9 สมมติฐานวิจัยที่ 7 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.476 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 47.6 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 42.817 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านการทำงานเป็นทีม ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.705 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.616 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 7.557 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านการฝึกอบรม ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.034 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta

ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.033 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.354 Sig เท่ากับ 0.724 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.724 > 0.05) และด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.086 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.097 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 1.096 Sig เท่ากับ 0.275 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.275 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านการพิสูจน์ยืนยันได้ ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 7

ตารางที่ 10 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานวิจัยข้อที่ 8 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก

การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชี (ตัวแปรอิสระ)	คุณภาพข้อมูลฯ ด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้				
	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.726	0.276		6.245	0.000
การฝึกอบรม	-0.001	0.086	-0.001	-0.014	0.989
การทำงานเป็นทีม	0.578	0.084	0.604	6.883	0.000**
การหมุนเวียนหน้าที่งาน	0.040	0.071	0.054	0.567	0.572
(n = 139), R= 0.635, R SQUARE = 0.404, Adjusted R Square = 0.390, F= 30.444, Sig. = 0.000**					

หมายเหตุ: ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 10 สมมติฐานวิจัยที่ 8 การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก จากผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.390 แสดงว่าโมเดลถดถอยเชิงพหุสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 39.0 ขณะที่ค่าการทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (F-test) มีค่าเท่ากับ 30.444 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000) ซึ่งบ่งชี้ว่า โมเดลถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีด้านการทำงานเป็นทีมส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.578 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.604 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 6.883 Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Sig. = 0.000 < 0.01) ในส่วนด้านการฝึกอบรม ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.001 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.001 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.014 Sig เท่ากับ 0.989 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.989 > 0.05) และด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ค่า Regression Coefficient ของคะแนนปกติ (B ของ unstandardized coefficients) เท่ากับ 0.040 ค่า Regression Coefficient ของคะแนนมาตรฐาน (Beta ของ standardized coefficients) เท่ากับ 0.054 และค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.567 Sig เท่ากับ 0.572 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.572 > 0.05) ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนั้นยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 8

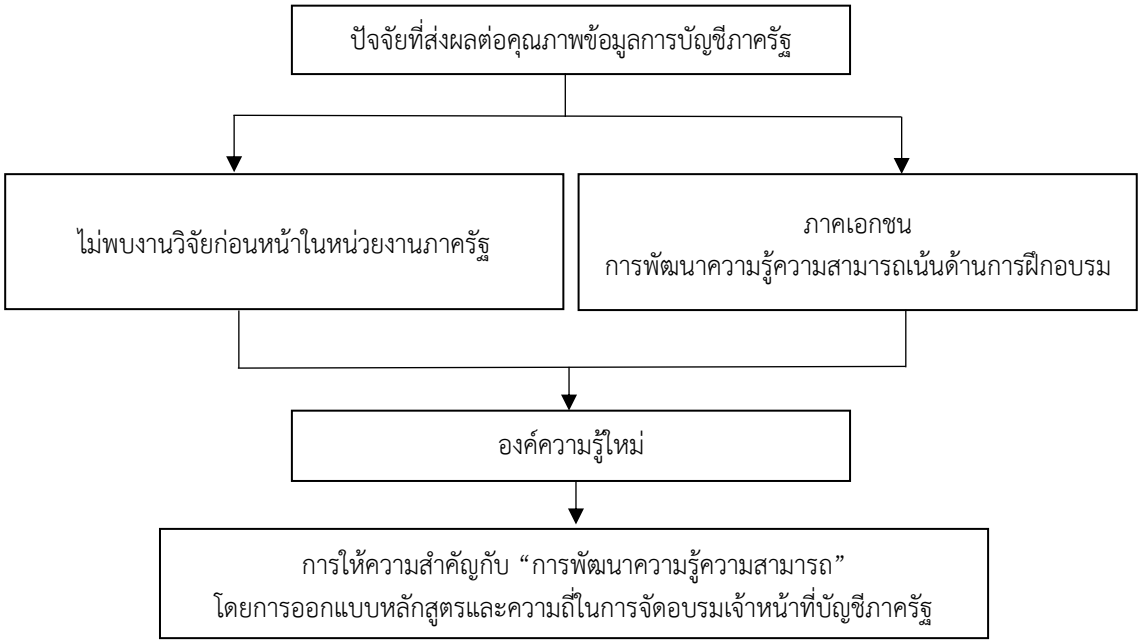
อภิปรายผล

จากการศึกษาและทดสอบอิทธิพลของทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก พบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีด้านทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบมีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทัศนคติเชิงบวกต่อความรับผิดชอบเป็นตัวผลักดันให้นักบัญชีปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพทั้งในแง่ความสมบูรณ์ของงาน ทันเวลา จัดเก็บเอกสารหลักฐานอย่างเป็นระบบ และให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้ด้วยความใส่ใจและคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับ จิรวดี ไหมทอง (2565) ซึ่งพบว่า ทัศนคติร่วมกับทักษะและจริยธรรม มีผลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสมรรถนะหลัก (Core Competency Theory) คือ คุณลักษณะหรือความสามารถที่จำเป็นต้องมีร่วมกันในทุกระดับขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานและบรรลุเป้าหมาย โดยประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขององค์กรโดยรวม เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม หน้าที่ความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับ จิตติมา ขำดำ และคณะ (2562) ที่พบว่า จรรยาบรรณซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบ ร่วมกับปัจจัยด้านทักษะความรู้และประสบการณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพของงานบัญชี โดยเฉพาะในด้านความทันต่อเวลา ความถูกต้อง ความครบถ้วน และความเชื่อถือได้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ข้อมูลบัญชีสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการทำงานเป็นทีมมีอิทธิพลมากที่สุดต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐในทุกด้าน ทั้งด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันต่อเวลา การพิสูจน์ยืนยันได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่า ในภาครัฐ การทำงานเป็นทีมก็มีความสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ทักษะวิชาชีพด้านทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการฝึกอบรมและด้านการหมุนเวียนหน้าที่งาน ไม่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านใด ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปได้ว่างานบัญชีของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก มีขั้นตอนที่คงที่แน่นอน ทำให้การสื่อสาร การฝึกอบรม และการหมุนเวียนหน้าที่งาน ไม่ส่งอิทธิพลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีดังกล่าว ขณะเดียวกัน ทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐด้านความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐส่งผลเฉพาะต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐด้านความทันต่อเวลาและเป็นอิทธิพลเชิงลบเล็กน้อย เป็นไปได้ว่ากฎระเบียบอาจจะทำให้ความรวดเร็วลดลงบ้าง ซึ่งแตกต่างจากภาคเอกชน ดังที่ Farhan, D., et al. (2024) ได้ศึกษาบทบาทของสมรรถนะนักบัญชีในการยกระดับคุณภาพของงบการเงินของ SMEs ที่พบว่า ความรู้ทางเทคนิค ความเข้าใจด้านกฎระเบียบ ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล และจริยธรรมในวิชาชีพ ล้วนส่งผลให้ข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้อง ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของเจ้าหน้าที่บัญชีในหน่วยงานกองทัพบกนั้น ยังไม่เคยมีงานวิจัยก่อนหน้าที่ศึกษาในลักษณะเดียวกันในหน่วยงานภาครัฐโดยตรง ทำให้การศึกษาครั้งนี้ถือเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญ อีกทั้งยังสะท้อนความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาในภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการฝึกอบรม งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถในหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะการผ่านกระบวนการฝึกอบรมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง มีบทบาทอย่างมากในการยกระดับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีภาครัฐ องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบและจัดทำแผนพัฒนาเจ้าหน้าที่ด้านบัญชีของภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในมิติของ การสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง ความรับผิดชอบ ความเข้าใจในบริบทเฉพาะของหน่วยงาน และการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงไม่เพียงแต่สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการหากยังมีคุณูปการในเชิงปฏิบัติ โดยเสนอแนวทางสำหรับการวางแผนและพัฒนาระบบการจัดการด้านบัญชีของภาครัฐเพื่อให้ข้อมูลทางบัญชีที่ได้มีความถูกต้อง ครบถ้วน ตรวจสอบได้ และสามารถนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายตลอดจนยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานภาครัฐได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีภาครัฐและการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่บัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐของหน่วยที่เบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดในสังกัดกองทัพบก ปัจจัยที่พบว่ามีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีภาครัฐ ได้แก่ ทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ความรับผิดชอบและการทำงานเป็นทีม ซึ่งศึกษานี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยด้านอื่นไม่ส่งผล เช่น ความเข้าใจในกฎระเบียบของภาครัฐ , ทักษะการสื่อสารให้เข้าใจ, การฝึกอบรม และการหมุนเวียนหน้าที่งาน เป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อประโยชน์ต่อคุณภาพของข้อมูลทางบัญชีที่จะส่งเสริมงานของหน่วยงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในด้านการบัญชีภาครัฐ เจ้าหน้าที่ควรมีโอกาสเข้ารับการปฐมนิเทศ หรืออบรมหลักสูตรพัฒนาที่เน้นย้ำให้ตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ให้มีทัศนคติอันดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ และฝึกการทำงานเป็นทีมเพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และส่งผลดีต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีภาครัฐ

1.2 สถานศึกษาควรกำหนดแนวนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อหน้าที่ ควบคู่กับการปลูกฝังสำนึกความรับผิดชอบและการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมให้แก่ผู้เรียน โดยบูรณาการผ่านทั้งกิจกรรมในระดับสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่จำเป็นต่อวิชาชีพบัญชี อีกทั้งควรเชื่อมโยงการดำเนินงานดังกล่าวกับมาตรฐานวิชาชีพบัญชีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับข้อกำหนดทางวิชาชีพ สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในสถานประกอบการ และยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ให้ครอบคลุมหน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐ เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน ว่ามีความแตกต่างของอิทธิพลระหว่างปัจจัย อันอาจเกิดจากบริบทใดที่ต่างออกไปหรือไม่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดมุมมองในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่อาจไม่ได้จากการใช้แบบสอบถามทั่วไป การศึกษาเชิงคุณภาพนี้จะช่วยเปิดเผยถึง

ความคิดเห็น ทัศนคติ และประเด็นปัญหาที่ซับซ้อน อาจทำให้พบตัวแปรใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยศึกษาพบมาก่อนที่อาจมีอิทธิพลต่อคุณภาพข้อมูลการบัญชีภาครัฐ เพื่อระบุทักษะทางวิชาชีพและใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรการบัญชีภาครัฐต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จิตติมา ขำดำ, สุพิศ ฤทธิ์แก้ว และ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2562). ความรู้ความสามารถของนักบัญชีและความเข้าใจในมาตรฐานการจัดทำบัญชีภาครัฐที่มีผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของสำนักงานอัยการสูงสุด. *วารสารนักบริหาร, 39*(2), 52-65.

จิรวดี ไหมทอง. (2565). *การพัฒนาและสมรรถนะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีภาคใต้*. (การบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ศิริวรรณ พลแก้ว. (2564). ผลกระทบของความรู้ด้านบัญชีภาครัฐที่ดีที่มีต่อประสิทธิภาพ การจัดทำรายงานการเงินของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารการบัญชีและการจัดการ, 15*(1), 217–231.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2547). *พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี 2547*. สืบค้นจาก https://www.tfac.or.th/article/detail/66888.

_____. (2563). *มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ปรับปรุงปี 2563 : กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ใหม่)*. สืบค้นจาก https://www.tfac.or.th/Article/Detail/119612.

สุพล ศิริ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณการคลังภาครัฐ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6*(4), 169–183.

Farhan, D., Haritsar, Y., & Kurniawan, D. (2024). The role of accountant competencies in improving financial statement quality in small and medium enterprises (SMEs): A case study analysis. *Global International Journal of Innovative Research, 2*(10), 2502-2512.

George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. (4th ed.). Allyn & Bacon.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Retrieved from https://eric.ed.gov/?id=ED121845.

Shrestha, N. (2020). Detecting multicollinearity in regression analysis. *American journal of applied mathematics and statistics, 8*(2), 39-42.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 503-518.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Academic Article

Digital Competency Development and Work Performance Efficiency

Natpadchara Somngam[1*] Panida Ninaroon[2] and Cholpassorn Sitthiwarongchai[2]

[1] *Master's degree student, Master of Business Administration Program in Human Capital and Entrepreneurship Innovation, College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University Thailand*

[2] *Human Capital and Entrepreneurship Innovation, College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: s66567810003@ssru.ac.th*

ABSTRACT

This academic article aims to present the concept of digital competency development and work performance efficiency. In the digital era, where technology plays an integral role in daily life and the workplace, people are crucial for driving organizations forward and ensuring continuous development. To gain a competitive advantage and adapt to the changing landscape of the digital age, it is essential for all organizations, both public and private, to develop high-quality human resources. Developing digital competencies enhances employees' ability to leverage digital technology fully, which directly impacts work performance efficiency. The key development strategies are threefold: Education, which builds a deeper theoretical understanding; Training, which enhances specific practical skills required for the job; and Development, which emphasizes learning through on-the-job experience for sustainable change. These developments in digital competency affect work performance in four key areas: work quality, work quantity, time taken to complete tasks, and cost and resource utilization. A summary of the article has been translated into a conceptual diagram that links education, training, and development with the four dimensions of work efficiency. This diagram serves as a guideline for designing personnel development activities in both the public and private sectors.

Keywords: Digital Competency, Employee Performance, Work Efficiency, Training and Development, Human Resource Development

Received: 20 August 2025;
Revised: 20 September 2025;
Accepted: 23 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิภาพการทำงาน

นัฐพัชร สมงาม[1*] พนิดา นิลอรุณ[2] และ ชลภัสสรณ์ สิทธิวรงค์ชัย[2]

[1] *นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการทุนมนุษย์และการประกอบการ วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย*

[2] *สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการทุนมนุษย์และการประกอบการ วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย*

[*] *Corresponding author. E-mail: s66567810003@ssru.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลและประสิทธิภาพการทำงาน ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทแทรกซึมอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันและในการทำงาน ซึ่งทุกองค์กรมี “คน” เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรพัฒนาเดินไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้นั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในโลกขององค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลจะช่วยยกระดับความสามารถของบุคลากรให้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลที่สำคัญมี 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงทฤษฎีในระดับที่สูงขึ้น การฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะเชิงปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงกับงาน และการพัฒนา ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานใน 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของงาน ปริมาณงาน ระยะเวลาในการทำงาน ค่าใช้จ่ายและทรัพยากร บทความนี้ได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดเชิงแผนภาพ ที่เชื่อม การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา กับ 4 มิติของประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางออกแบบกิจกรรมพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

คำสำคัญ: สมรรถนะดิจิทัล, ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน, ประสิทธิภาพการทำงาน, การฝึกอบรมและพัฒนา, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคดิจิทัลมนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและยกระดับการใช้ชีวิตให้สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา รวมถึงในบริบทอื่น ๆ ในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำธุรกิจ การรับรู้ข่าวสาร หรือการเดินทาง ยกตัวอย่างเช่น ในด้านการศึกษา มนุษย์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่การรับรู้ข่าวสารสามารถทำได้ตลอดเวลาผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ นอกจากนี้ในภาคธุรกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลยังถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนกลยุทธ์และผลักดันองค์กรให้ประสบความสำเร็จ (เอกลักษณ์ เขตจัตุรัส, 2567) ซึ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวที่รวดเร็วเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

การปรับตัวและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ ธุรกิจ ให้เติบโต จากผลการสำรวจระดับทักษะดิจิทัลของแรงงานไทยในเชิงลึกพบว่า แรงงานไทยปรับตัวด้านการใช้ดิจิทัลในชีวิตประจำวันได้ดี โดยสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 จากร้อยละ 21 เป็นร้อยละ 83 ในปี 2563 (ปภัสสร แสวงสุขสันต์, 2564) อย่างไรก็ตามแม้ว่าทักษะดิจิทัลเพื่อใช้ชีวิตประจำวันจะเพิ่มขึ้น แต่ในด้านทักษะดิจิทัลเพื่อการทำงาน ทั้งบุคลากรในระดับใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงาน เช่น ใช้โปรแกรม Microsoft Office รับ-ส่ง E-mail และบุคลากรที่ใช้ทักษะดิจิทัลระดับสูง เช่น การเขียนโค้ด (Coding) การเขียนโปรแกรม ดูแลปรับระบบปฏิบัติการ ยังคงมีบุคลากรในด้านนี้เป็นส่วนน้อยคิดเป็น

ร้อยละ 36 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งคือการกระจุกตัวของกลุ่มคนที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะดิจิทัลในการทำงาน รวมไปถึงความไม่พร้อมในเรื่องความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัล (Digital literacy) และมีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยเผชิญกับปัญหา Digital Mismatch หรือช่องว่างทางทักษะดิจิทัล ที่ยังมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะดิจิทัลมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่จำนวนแรงงานที่มีทักษะดังกล่าวมีน้อยและเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้า เฉลี่ยปีละ 700,000 คน หรือร้อยละ 2 ของแรงงานทั้งหมด (ปภัสสร แสวงสุขสันต์, 2564)

จากการสำรวจความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลดังกล่าวมุ่งเน้นการสำรวจไปที่ประชากร บุคลากร พนักงาน ที่เป็นแรงงานสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า “มนุษย์” เป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ โดยวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถทำได้จากหลายกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรนั้น ๆ มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นเท่าทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี (ธัญญารัตน์ พรหมสุทธิ์ และคณะ, 2564) โดยเฉพาะในยุคที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามีบทบาทในองค์กรมากขึ้น การพัฒนามนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเตรียมความพร้อมให้กับมนุษย์ในการรับมือกับความท้าทายและโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการทำงาน (พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, 2567) ดังนั้น บุคลากรคือตัวแปรที่สำคัญ ในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) ในโลกธุรกิจแม้ว่าองค์กรจะพยายามเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เป็นดิจิทัล แต่นักวิจัยเชื่อว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทและความสามารถของ “มนุษย์” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” เพราะมนุษย์คือผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริง (กฤตพลลภ์ คิรินทร์ และคณะ, 2566) การกำหนดกรอบการทำงานในองค์กร จึงต้องคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของพนักงานแต่ละคน ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการขับเคลื่อนการทำงาน นอกจากบุคลากรที่เป็นหัวใจสำคัญแล้วนั้น สมรรถนะดิจิทัล เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญที่บุคลากรจำเป็นต้องพัฒนา เนื่องจากหากบุคลากรมีความเข้าใจดิจิทัลสามารถเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ตลอดจนปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัลได้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ดังเช่นงานวิจัยในเรื่องอิทธิพลของ Digital HR ต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทรัพยากรบุคคล พบว่า Digital HR ทั้ง 4 ด้าน คือ สื่อสังคม อุปกรณ์เคลื่อนที่ การวิเคราะห์และคลาวด์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้านคุณภาพและด้านเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 (กชกร จงเกริกเกียรติ, 2563) 2) ด้านปริมาณงาน คือ สามารถจัดการปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในเวลาที่เท่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พราวแพรวสิริรัตน์ พงศ์พันธ์ และคณะ (2565) ที่ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในการทำงานด้าน HR ส่งผลดีต่อปริมาณงาน ทำให้ช่วยลดปริมาณและภาระบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับเอกสารลงได้ ช่วยลดเวลาการทำงาน ทำให้สามารถทำงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งให้มีบุคลากรมีเวลาในการพัฒนาทักษะของตนเองมากขึ้นด้วย (พราวแพรวสิริรัตน์ พงศ์พันธ์ และคณะ, 2565) ด้านระยะเวลา การที่ใช้ระยะเวลาการทำงานได้อย่างที่ประสิทธิภาพ เช่น เปลี่ยนการจัดเก็บเอกสารจากรูปแบบกระดาษให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล จัดระเบียบหมวดหมู่เอกสาร บุคลากรสามารถเรียกใช้เอกสารจากแหล่งข้อมูลส่วนกลางร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว จะช่วยลดเวลา ลดกระบวนงานซ้ำซ้อน และลดความผิดพลาดจากการค้นหา ลดความเสี่ยงต่อการสูญหายโดยเฉพาะเอกสารที่มีความสำคัญ (กนกพร พลคชา, 2566) ด้านค่าใช้จ่ายและทรัพยากร คือ ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าที่สุด เช่น การใช้ IoT (Internet of Things) ในโครงการห่วงโซ่การผลิตมะกอกอัตโนมัติ (Automated Olive Chain) ราชอาณาจักรสเปน ซึ่งโครงการนี้ติดตั้งอุปกรณ์ IoT เพื่อวัดความชื้นในดินและอากาศที่ต้นไม้ และตัวรดน้ำต้นไม้พร้อมติดตั้งโซลูชั่นบนเครื่องจักรที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและใช้อุปกรณ์ตรวจวัดความดันและอุณหภูมิที่โรงสกัดน้ำมันมะกอก ทำให้สามารถช่วยเพิ่มผลผลิต ลดชั่วโมงการทำงาน ลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้พลังงาน ลดการใช้น้ำ และลดการใช้ปุ๋ย (วนิตา บุญภิรักษ์, 2566) ตามที่กล่าวมานี้หากบุคลากรขาดความเข้าใจดิจิทัลไม่สามารถเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมกับงานของตนเองจะทำให้เสียเวลาและเกิดข้อผิดพลาดเสียเวลาไปอย่างสูญเปล่าส่งผลให้งานที่ได้ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลโดยมีเป้าหมายสูงสุด

เพื่อส่งผลให้มีประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรที่นำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนและช่วยเพิ่มยกระดับความสามารถขององค์กรให้ได้เปรียบในโลกธุรกิจดิจิทัล

การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล

ในปัจจุบันเป็นยุคที่โลกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี องค์กรที่ประสบความสำเร็จคือองค์กรที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลสำหรับองค์กร ไม่ได้หมายถึงแค่การมีเครื่องมือดิจิทัลเท่านั้น แต่หมายถึงการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการและวิธีปฏิบัติงานให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วด้วย จึงได้รวบรวมเกี่ยวกับแนวคิดในยุคดิจิทัล ไว้ดังนี้

โลกในยุคดิจิทัล เป็นยุคที่มีการแสวงหาความรู้ในรูปแบบออนไลน์แบบไม่มีที่สิ้นสุด โดยได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้พฤติกรรมของผู้คนเปลี่ยนไป และสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้อย่างง่ายดายผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงรูปแบบและพฤติกรรมในการแสวงหาความรู้ในโลกยุคดิจิทัล ในสังคมโลกยุคดิจิทัลเป็นสังคมที่มนุษย์สามารถก้าวข้ามพรมแดนประเทศเพื่อติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ รูปแบบและพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลความรู้จึงมีความสะดวก รวดเร็ว และง่ายดาย (เบญจภัคค์ เจริญมหาวิทย์, 2563) การพัฒนามนุษย์ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญ จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงและรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ การพัฒนามนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่ต้องปรับตัวต่อแนวโน้มและปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล มีดังนี้ 1) การทำงานแบบดิจิทัล 2) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) การทำงานร่วมกับเทคโนโลยี 4) การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ 5) ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ 6) ความสามารถในการปรับตัว 7) การรักษาความสมดุลในชีวิต (อรรถยุทธ คงคาวงค์, 2563) กล่าวได้ว่า เป็นยุคที่เทคโนโลยีทันสมัยเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ธุรกิจ การสื่อสาร การแพทย์ เกษตรกรรม หรือภาครัฐ เพื่อช่วยให้มนุษย์ใช้ชีวิตได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากยุคสมัยก่อน ดังนั้นมนุษย์จะต้องปรับตัวให้รู้เท่าทันต่อยุคดิจิทัล มีการเรียนรู้พัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานและอยู่รอดในโลกดิจิทัลต่อไป (เอกลักษณ์ เขตจัตุรัส, 2567)

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในระดับองค์กรยังมีปัจจัยสำคัญที่ไม่เพียงแต่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เท่านั้น แต่ยังมีโครงสร้างอื่นๆ มาเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านนี้ด้วย ดังที่ปรากฏในงานวิจัย Understanding digital transformation: A review and a research agenda ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลในหลายปัจจัย ทั้งในด้านเชิงโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลนั้นเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมและอุตสาหกรรมด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงนี้กระตุ้นให้องค์กรต่างๆ ต้องปรับตัวเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลไม่ใช่แค่การนำเทคโนโลยีมาใช้แต่เป็นการปรับทั้งโครงสร้างและกระบวนการทางธุรกิจ กระบวนการทำงาน (Work Processes) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Vial, G., 2019) การที่องค์กรจะเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลจะสำเร็จได้นั้นองค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติของบุคลากรไปพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วย

จากการที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับดิจิทัลนั้นสามารถสรุปได้ว่า ในปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิตมนุษย์ ทั้งการสื่อสาร ชีวิตประจำวัน ตลอดจนภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ องค์กรและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้มนุษย์ต้องมีการพัฒนาหรือปรับตัวอย่างอยู่ตลอดเวลา หากกล่าวถึงองค์กรกับการทำงาน มนุษย์ในที่นี้จะหมายถึงบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรด้วยซึ่งไม่ใช่แค่การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ แต่คือการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับแนวโน้มทางสังคม วัฒนธรรมองค์กรและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกดิจิทัลที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

สมรรถนะด้านดิจิทัล

สมรรถนะเป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ David Clarence McClelland ได้ให้องค์ประกอบของสมรรถนะไว้ 5 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง หรือทัศนคติ บุคลิกประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ ยังได้กล่าวไว้อีกว่า สมรรถนะด้านทักษะ ความรู้ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ให้เกิดความชำนาน สามารถมองเห็นได้ แต่สมรรถนะในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง หรือทัศนคติ บุคลิกประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในแต่ละบุคคลซึ่งพัฒนาได้ยาก (David Clarence McClelland, 1993 อ้างถึงใน อลิศรา เปี่ยมถาวร, 2560) นอกจากนี้ วันชนะ บุญบรรเจิด และคณะ (2567) ได้อธิบายว่า สมรรถนะ คือ ความรู้ ที่มีการรวมกันระหว่างทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ในตัวบุคคล ที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแก่ตนเองและองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวดี ชูเชิด (2565) ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะ คือ ความสามารถ ผสมกับความรู้ และทักษะต่าง ๆ ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่บุคคลมีอยู่ในตัวเอง ที่แสดงออกมาจากการกระทำ ซึ่งจะทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลประสบความสำเร็จ (ศุภฤกษ์ เทียรฤกษ์, 2565)

ส่วนในด้านสมรรถนะดิจิทัล สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนด “กรอบสมรรถนะดิจิทัล” (Digital Competency Framework) หมายความว่า กรอบการพัฒนาสมรรถนะของบุคคล เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์ มีจริยธรรมและมีเสรีภาพ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมั่นใจ วิพากษ์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในสังคม รวมไปถึงการ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านทางเทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ (Punie & Redecker, 2017)

วันชนะ บุญบรรเจิด และคณะ (2567) ได้เสนอรูปแบบ “สมรรถนะดิจิทัล K U D A” สำหรับข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่นที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย

1) K: (Knowing and Understanding) สมรรถนะด้านการรู้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล

2) U: (Using) สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

3) D: (Development) สมรรถนะด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล

4) A: (Adaptivity) สมรรถนะด้านการปรับตัวกับดิจิทัล (วันชนะ บุญบรรเจิด และคณะ, 2567)

ในส่วนของกรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 4 ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ประกอบไปด้วย

1) การเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) การที่ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ และสร้างข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงเนื้อหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย และไม่ผิดกฎหมาย

2) การใช้ดิจิทัล (Digital Skill/ICT Skill) การที่ประชาชนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการพัฒนาตนเอง

3) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital tools) การที่ประชาชนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลหรือเทคโนโลยี เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และสามารถใช้งานได้อย่างสร้างสรรค์

4) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (Adaptive Digital Transformation) การที่ประชาชนมีความสามารถในการเอาตัวรอดในโลกปัจจุบัน รวมถึงสามารถปรับตัวได้อย่างคล่องแคล่ว (Digital Agility) สามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และเกิดเป็นวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital Culture) รวมไปถึงสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563)

รพี ม่วงนนท์ และคณะ (2566) ได้สรุปองค์ประกอบของสมรรถนะเชิงดิจิทัลไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ทางดิจิทัล เป็นความรู้ในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีใช้ในการปฏิบัติงาน พัฒนากระบวนการทำงานและระบบงานในองค์กรให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) คุณลักษณะภายใน เป็นลักษณะประจำตัวที่อยู่ภายในจิตใจ เช่นอารมณ์ จิตใจ ทัศนคติ 3) ทักษะทางดิจิทัล เป็นเรื่องของความคล่องแคล่วในเรื่องการใช้เครื่องมือทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เขียนได้นำคำนิยามและองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลมาสรุปเพื่อสังเคราะห์ความสอดคล้องกันดังที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัล

นักวิชาการ	นิยามสมรรถนะดิจิทัล	องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล
สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2563)	การพัฒนาสมรรถนะของบุคคล เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม ปลอดภัย สร้างสรรค์ มีจริยธรรมและมีเสรีภาพ	1) การเข้าใจดิจิทัล 2) การใช้ดิจิทัล 3) การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล 4) การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล
จุฬารัตน์ บุษบงก์ (2566)	ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเลือก วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ด้วยความรับผิดชอบและมีวิจารณญาณ รวมไปถึงสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง	1) การเข้าใจดิจิทัล 2) การใช้ดิจิทัล 3) การผลิตและการติดต่อสื่อสารด้วยเครื่องมือดิจิทัล 5) การประเมินข้อมูลสารสนเทศดิจิทัล 6) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม
วันชนะ บุญบรรเจิด และคณะ (2567)	การผสมผสานความรู้, ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้งานได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย และมีจริยธรรม รวมถึงนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการแก้ปัญหา ใช้งานอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กร	1) ด้านการรู้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) สมรรถนะด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล 4) สมรรถนะด้านการปรับตัวกับดิจิทัล
รพี ม่วงนนท์และคณะ (2566)	เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถในใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลในการการปฏิบัติงาน การเรียนรู้เพื่อปรับปรุง พัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัย และสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการยกระดับงานให้มีคุณค่าสูงขึ้น	1) ความรู้ทางดิจิทัล 2) คุณลักษณะภายใน 3) ทักษะทางดิจิทัล

จากตารางสามารถสังเคราะห์นิยามและองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลพบว่า มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านความรู้ (Knowledge) การที่บุคคลากรมีความรู้ดิจิทัล ความเข้าใจในดิจิทัล สามารถนำความรู้นั้นมาปฏิบัติงานภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

2) ทักษะ (Skills) คือ การต่อยอดจากที่นำความรู้ทางดิจิทัลมาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดต่อสื่อสารร่วมกัน สามารถพัฒนากระบวนการทำงานด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) คุณลักษณะ (Attributes) คือ การที่บุคลากรสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีวิจารณญาณ คำนึงถึงหลักจริยธรรม ความปลอดภัยทางไซเบอร์ ตลอดจนปรับตัวให้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จึงสามารถสรุปได้ว่า **สมรรถนะดิจิทัล** เป็นการต่อยอดมาจากสมรรถนะพื้นฐานเหล่านี้ โดยมุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะของเทคโนโลยีดิจิทัล ที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งในด้านการทำงาน การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์นวัตกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการมีและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สามารถใช้อย่างระมัดระวัง มีวิจารณญาณและจริยธรรมในการใช้งาน สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างเท่าทัน

การพัฒนาสมรรถนะ

ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาสมรรถนะ ไม่ได้เป็นแค่ทางเลือก แต่คือสิ่งจำเป็นที่องค์กรและบุคลากรต้องให้ความสำคัญ เพราะสมรรถนะคือเครื่องมือที่จะช่วยให้ปรับตัว รับมือกับความท้าทาย ในยุคที่ดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ธุรกิจและองค์กร ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัล (World Digital Competitiveness Ranking 2021) โดยสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) พบว่าอันดับของไทยในด้านการฝึกอบรมและการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ โดยอยู่ที่อันดับ 56 จาก 63 ประเทศ และลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งสวนทางกับความต้องการในตลาดแรงงานด้านดิจิทัลที่ยังคงมีความต้องการคนที่มีทักษะดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงถึงปัญหาในการพัฒนากำลังแรงคน บุคลากรของไทยเพื่อรองรับทักษะดิจิทัลเพื่อการทำงานในอนาคต (ปภัสสร แสวงสุขสันต์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจดัชนีช่องว่างทักษะดิจิทัล ปี ค.ศ. 2021 (Digital Skill Gap Index 2021) ของสำนักพิมพ์ Wiley ซึ่งได้รายงานเรื่องสำรวจช่องว่างทักษะดิจิทัล (เฉพาะเศรษฐกิจ APEC) โดยในด้านความพร้อมของการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลสำหรับพนักงานในองค์กร พบว่า ร้อยละ 60.6 ของผู้ตอบแบบสำรวจเชื่อว่าความพร้อมของโปรแกรมการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลนั้นต่ำกว่าที่จำเป็น โดยประเทศไทย แคนาดา อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม เป็นประเทศที่อาจต้องปรับปรุงการจัดหาการฝึกอบรมในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Wiley John & Sons, Inc., 2021) การพัฒนาทักษะและสมรรถนะดิจิทัลของคนไทยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นด้วยการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ทั้งนี้เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศ ไปจนถึงการส่งผลต่อระดับสากลและเพื่อลดช่องว่างทักษะดิจิทัลที่อาจส่งผลต่อภาคธุรกิจ เศรษฐกิจในอนาคต

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นการวางแผนเกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และมีความพร้อมที่จะทำงานในบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อองค์กร จากที่ผู้เขียนทบทวนแนวคิดทฤษฎี “สมรรถนะ” นั้นประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ หรือความสามารถของแต่ละบุคคลที่ผสมผสานเข้าด้วยกันเกิดขึ้นเป็นสมรรถนะ ซึ่งเป็นแรงผลักดันในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะ จึงเป็นการมุ่งเน้นไปที่พัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน สามารถพัฒนาได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การเปลี่ยนงาน รับผิดชอบงานที่มีความท้าทายมากขึ้น เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จอมภัค จันทะคัต (2561) กล่าวว่า สมรรถนะหลัก และสมรรถนะหน้าที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานในเชิงบวก ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีและแบ่งวิธีการพัฒนาไว้หลากหลายองค์ประกอบ โดย มี 3 วิธี คือ 1) การฝึกอบรม เป็นการเรียนรู้งานในปัจจุบันของผู้เรียน 2) การศึกษา เป็นการเรียนรู้งานในอนาคตของผู้เรียน และ 3) การพัฒนา เป็นการเรียนรู้ที่เน้นไปยังตัวองค์กร เพื่อทำให้

องค์กรปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์ (Nadler, L., & Nadler, Z., 1989) สอดคล้องกับ สาธินี หมัดสะและ (2566) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการวางแผน ในการพัฒนาศักยภาพการการปฏิบัติงานของพนักงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มสมรรถนะ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้นด้วยวิธีการฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) นอกจากนี้ ชนิศา หาญสมบุญ และกรเอก กาญจนาโภคิน (2563) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย 3 วิธีการดังกล่าว ส่งผลให้มนุษย์ หรือในภาคองค์กรเรียกว่า บุคลากร ให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะ ความเชี่ยวชาญชำนาญการเพิ่มมากขึ้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในการส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ให้องค์กรก้าวเข้าสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ Noe, R. A. (2013) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลากหลายวิธี เช่น 1) การให้การศึกษาอย่างเป็นทางการ 2) การประเมิน เช่น การทำงาน พฤติกรรม 3) ประสบการณ์ในการทำงาน เช่น การหมุนเวียนงาน เลื่อนตำแหน่ง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้ ยังมีวิธีการอื่น ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การมอบหมายงานที่ท้าทาย จากทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร จึงสามารถสรุปวิธีการพัฒนาสมรรถนะได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ การศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) การพัฒนา (Development)

การพัฒนาสมรรถนะโดยการศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา

ตามแนวคิดของ Nadler (1980) และ Nadler & Wiggs (1989) อธิบายว่า การศึกษา (Education) เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับพนักงานที่จะทำงานให้กับองค์กรในตำแหน่งงานเฉพาะตามความต้องการขององค์กรในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นการเตรียมเรื่องหน้าที่การงานในอนาคต อาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนางานในสายอาชีพเตรียมความพร้อมในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนระดับในตำแหน่งงานที่สูงขึ้น การศึกษาจึงเป็นการวางแผนในระยะยาวใช้ระยะเวลานานในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงาน ซึ่งเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งขององค์กรในการเตรียมความพร้อมให้พนักงานพร้อมที่จะทำงานให้องค์กรในอนาคต (Nadler ,1980; Nadler & Wiggs, 1989)

การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับพัฒนางานในปัจจุบัน บุคลากรที่ได้เข้าร่วมอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันที เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร แต่อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมมีความเสี่ยง เพราะอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สาเหตุอาจมาจากจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ ตลอดจนสภาพการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป ในบางครั้งอาจทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไม่เป็นไปตามที่คาดหวังได้ (Nadler & Wiggs, 1989) ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมที่จะนำกลับมาประยุกต์ใช้กับการทำงานนั้นขึ้นอยู่ในหลายปัจจัย เช่น หลักสูตรการเข้าอบรม ทักษะเดิมของบุคลากรที่เข้ารับการอบรม เป็นต้น

การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่ บุคลากร เป็นหลัก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่พนักงานเตรียมความพร้อม ของบุคลากรสำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และศักยภาพ ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน ตลอดจนเปิดโอกาส ให้บุคลากรได้แสดงออกซึ่งความสามารถและความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเต็มที่ (Nadler & Wiggs, 1989)

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา สามารถสรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาบุคลากร สามารถพัฒนาได้ 3 ด้าน ดังนี้

1) การศึกษา (Education) มุ่งเน้นไปที่องค์ความรู้เชิงทฤษฎีหรือความรู้พื้นฐานในลักษณะที่เป็นระบบ เช่น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ นำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรซึ่งปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบริบทของการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

2) การอบรม (Training) มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปใช้กับงานในปัจจุบันได้ โดยเลือกหลักสูตรอบรมให้สอดคล้องกับตำแหน่งงาน เช่น การฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การใช้โปรแกรมเฉพาะทาง หรือการแก้ปัญหาเชิงเทคนิค

3) การพัฒนา (Development) อาจกกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่ก้าวไกลกว่าการอบรมทั่วไป โดยเน้นความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง เช่น การพัฒนาทักษะผ่านการปฏิบัติงานจริง การเรียนรู้ผ่านโครงการ การออกแบบระบบดิจิทัลที่ช่วยส่งเสริมการทำงาน หรือการสร้างสื่อและเนื้อหาดิจิทัลเพื่อยกระดับความสามารถในการสื่อสาร

อาจกกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่ก้าวไกลกว่าการอบรมทั่วไป โดยเน้นความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงการเรียนรู้ผ่านโครงการ การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลที่ช่วยส่งเสริมการทำงาน หรือการสร้างสื่อและเนื้อหาดิจิทัลเพื่อยกระดับความสามารถในการสื่อสาร วิธีการพัฒนาทั้ง 3 กระบวนการมีความเห็นสอดคล้องกับ พิพรรธน์ พิเชฐศิรประภา และคณะ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของภาคอุตสาหกรรมการผลิตในเขตภาคตะวันออกเพื่อรองรับ AEC จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากและประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ กชกร สุขศิริสมบัติ และคณะ (2566) ได้สรุปและอภิปรายผลเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่าปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งยังพบว่าผลที่ได้จากการทดสอบ มีอย่างน้อย 1 ด้านที่ได้จากการวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำวิธีการพัฒนา 3 ด้านดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบวิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบวิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

สมรรถนะดิจิทัล	**วิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล**		
	การศึกษา	**การฝึกอบรม**	**การพัฒนา**
1) ด้านการเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล	ศึกษาต่อ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ช่วยให้สร้างความเข้าใจเชิงลึกที่เกี่ยวกับการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และเทคโนโลยี	เข้าอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการเข้าใจดิจิทัล | Digital Literacy เพื่อเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลในยุคดิจิทัล	ติดตามข่าวสารและข้อมูลเพื่ออัพเดทเทรนในปัจจุบันของเทคโนโลยีใหม่อยู่เสมอ
2) ด้านการใช้ดิจิทัล	ศึกษาเกี่ยวกับด้านการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ต่อยอดนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงดิจิทัล	การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) โดยการปฏิบัติแลสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานได้จริง เช่น อบรมการใช้ฟังก์ชันสำคัญที่ใช้บ่อยในชีวิตการทำงาน เช่น Microsoft Excel, PivotTable, VLOOKUP หรือ การอบรมพัฒนาทักษะทางด้าน Python	การพัฒนาตนเองจากประสบการณ์จริง On the Job Training ลงมือทำโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเข้ามาช่วยในการทำงาน เรียนรู้ผ่านโปรกเจต์หรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างท้าทาย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบวิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล (ต่อ)

สมรรถนะดิจิทัล	วิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล		
	การศึกษา	**การฝึกอบรม**	**การพัฒนา**
3) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	ศึกษาเกี่ยวกับเน้นในการวิเคราะห์เชิงลึก การแก้ปัญหา เช่น ด้าน Data Science หรือ Information Technology (IT)	เน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาแก้ปัญหาเฉพาะทางได้ เช่น การอบรมเกี่ยวกับพัฒนาทักษะ Data Analytics ด้วย Microsoft Power BI	นำเครื่องมือดิจิทัลประยุกต์ใช้กับการทำงานเป็นประจำแบบเดิม ๆ เช่น ใช้ Google Drive ในการเก็บไฟล์เอกสารและแชร์ไฟล์ แบ่งปันไฟล์และเข้าถึงข้อมูลได้จากระยะไกลโดยที่ไม่ต้องอยู่ในออฟฟิศ
4) ด้านการปรับตัวสู่ดิจิทัล	เน้นไปในเรื่องของ การพัฒนาองค์กร (Organizational Development), การบริหารจัดการ (Management) จะช่วยให้บุคลากรที่ศึกษาในด้านนี้เข้าใจหลักการของวัฒนธรรมองค์กร แล้วนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital Culture) ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	เข้าอบรมเกี่ยวกับ Growth mindset ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดเชิงเติบโตที่เน้นการปรับตัวในยุคดิจิทัลเพื่อองค์กรและธุรกิจ	เปิดรับเทคโนโลยีหรือฟีเจอร์ใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการทำงานและชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

จากตารางที่ 2 ผู้เขียนได้เปรียบเทียบและยกตัวอย่างการพัฒนาสมรรถนะในแต่ละด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) ข้อดี

ด้านการศึกษา : ได้ศึกษาในเชิงลึกที่เป็นทักษะเฉพาะด้านสามารถนำความรู้มาต่อยอดใช้กับการทำงานเพื่อต่อยอดความรู้และต่อยอดในตำแหน่งงานได้

ด้านการฝึกอบรม : ใช้ระยะเวลาสั้น ได้ลงมือปฏิบัติจริงสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกอบรมมาใช้ได้ทันที

ด้านการพัฒนา : ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาอย่างมีอิสระ ได้เรียนรู้และพัฒนาไปพร้อมกับการทำงานจริง On the Job Training

2) ข้อจำกัด

ด้านการศึกษาต่อ : การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจะใช้ระยะเวลานาน

ด้านการฝึกอบรม : ในบางคอร์สการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับทักษะดิจิทัล อาจมีค่าใช้จ่ายสูงในบางครั้ง

ด้านการพัฒนา : การพัฒนาที่เรียนรู้ด้วยตนเองสามารถทำได้แค่ทักษะดิจิทัลที่ใช้ในเบื้องต้น หากต้องการเรียนรู้ในทักษะที่สูงขึ้นอาจจะต้องได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมอย่างถูกวิธี

ประสิทธิภาพในการทำงาน

คำว่า “ประสิทธิภาพในการทำงาน หรือประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน” นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ โดย Peterson & Plowman (1953) กล่าวไว้ 2 ประการ ประการที่หนึ่ง ในความหมายอย่างแคบ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทางธุรกิจ หมายถึง การลดต้นทุนในการผลิต ประการที่สองในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง คุณภาพของการมีประสิทธิผล (Quality of Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการผลิต (Competence and Capability) ซึ่งในการดำเนินธุรกิจจะถือว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ โดยใช้ต้นทุนน้อยที่สุดและเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเงิน (Peterson & Plowman, 1953) ส่วนในความหมายของประสิทธิภาพ คือ ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ ถูกต้อง และได้มาตฐาน ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด (ศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ กัลยกร สัญญะ (2563) ว่าเป็นการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า รวดเร็ว ถูกต้อง มีคุณภาพ และผลของการปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลการทำงานของพนักงานในองค์กรซึ่งปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ ทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผน ตามกฎเกณฑ์ในองค์กร งานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ถูกต้อง มีคุณภาพตรงตามความต้องการขององค์กรและผู้ใช้บริการ เป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอกและสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า

นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของนักวิชาการ Peterson & Plowman (1953) ได้ให้แนวคิดขององค์ประกอบในการวัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพงาน (Quality) 2) ปริมาณงาน (Quantity) 3) เวลา (Time) 4) ค่าใช้จ่าย (Costs) ซึ่งสอดคล้องกับ กฤตภาคิน มิ่งโสภา และนพปฎล สุวรรณทรัพย์ (2564) โดยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีประสิทธิภาพการทำงาน ตามแนวคิดของ Peterson & Plowman โดยมีองค์ประกอบและได้อธิบายไว้ดังนี้

1) คุณภาพของงาน (Quality) คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพดี ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างคุ้มค่า จนเกิดเป็นความประทับใจ ความพึงพอใจสูงสุดในการใช้บริการ

2) ปริมาณงาน (Quantity) คือ การมีขอบเขตงานที่ชัดเจน ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบในของแต่ละตำแหน่งได้อย่างชัดเจน ทำให้บุคลากรความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ตรงกัน และสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง แม่นยำตามความมุ่งหมายขององค์กร

3) เวลา (Time) คือ การบริหารทรัพยากรเวลาที่จำเป็นต้องกำหนดให้อยู่ในลักษณะการสอดคล้องกับเนื้องานและปริมาณงานที่ถูกต้อง

4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Costs) คือ ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงาน และวิธีการคือจะต้องลงทุนน้อยและให้ได้ผลกำไรมากที่สุด ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนการผลิต คือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด (กฤตภาคิน มิ่งโสภา และ นพปฎล สุวรรณทรัพย์, 2564)

หากบุคลากรได้รับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล มีความเข้าใจดิจิทัล เลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลกับการทำงานและสามารถเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัลนำมาแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับตัวสู่ดิจิทัล ยอมรับในวัฒนธรรมดิจิทัลที่เกิดขึ้นในองค์กรได้เป็นอย่างดี จะช่วยส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานต่อองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

1) ด้านคุณภาพของงาน คือ สามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาช่วยในการทำงานได้ โดยมีความถูกต้องและผลผลิตที่ได้ออกมามีคุณภาพตามที่กำหนด เช่น การใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล Google Analytics ช่วยในการวิเคราะห์และติดตามพฤติกรรมผู้บริโภค

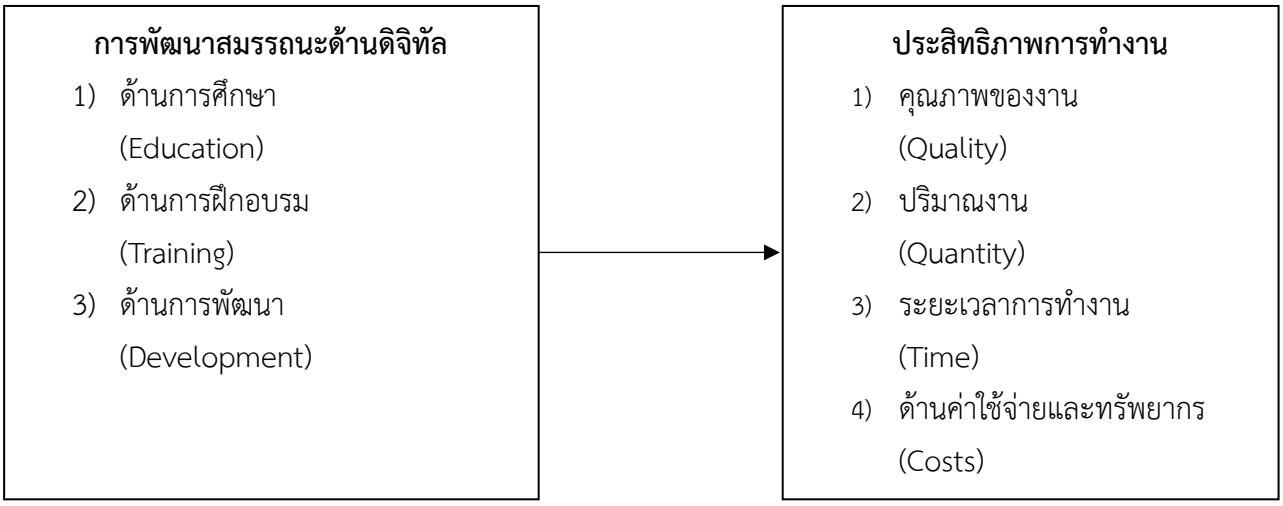
2) ด้านปริมาณงาน คือ การที่เครื่องมือดิจิทัลสามารถช่วยจัดการปริมาณงานได้ในระดับที่เหมาะสมและตรงตามเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ Digital HR ประกอบไปด้วย สื่อสังคม (Social Media) การวิเคราะห์ (Analytic) คลาวด์ (Cloud) ส่งผลโดยตรงต่อด้านปริมาณงาน เนื่องจาก HR จะต้องดูแลพนักงานทั้งหมดในองค์กรตั้งแต่รับเข้าทำงาน ระหว่างการเป็นพนักงาน และการลาออกจากองค์กร ทำให้ปริมาณงานที่รับผิดชอบมีหลายส่วนและเกี่ยวข้องกับงานเอกสารเป็นหลัก การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าช่วยมาจะช่วยลดปริมาณบางอย่างลงได้และลดปริมาณงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารได้ดี (กชกร จงเกริกเกียรติ, 2563)

3) ระยะเวลาในการทำงาน คือ สามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาช่วยบริหารจัดการเวลาในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยงานจะต้องแล้วเสร็จตามเป้าหมายในเวลาที่กำหนด

4) ด้านค่าใช้จ่ายและทรัพยากร คือ สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลมาช่วยลดต้นทุนบางอย่างภายในองค์และนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่าที่สุด เพื่อลดความสูญเปล่าที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็น เช่น สามารถใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารภายในองค์กร อย่าง Slack หรือ Microsoft Teams มาเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน สามารถประชุมร่วมกันจากสถานที่ใดก็ได้ รวมไปถึงการแชร์ไฟล์เอกสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลโดยตรงต่อด้านระยะเวลาและด้านค่าใช้จ่ายทรัพยากร โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ลดต้นทุนด้านวัสดุอุกรณ์ เช่น กระดาษ หมึกพิมพ์ รวมไปถึงสามารถจัดการเวลาใช้เวลาได้อย่างคุ้มค่าแทนที่จะใช้เวลาไปโดยสูญเปล่ากับการเดินทาง

โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้หากองค์กรและบุคลากรมีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล สามารถเลือกใช้เครื่องมือได้อย่างเหมาะสมจะสามารถนำพาองค์กรไปมุ่งสู่ความสำเร็จในอนาคตได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ingsih et al. (2024) และ Chaedir et al. (2024) ที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลมีผลให้บริการและช่วยปรับปรุงคุณภาพการบริการได้อย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน งานวิจัยของ ชนิศา หาญสมบุญ และ กรเอก กาญจนาโภคิน (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พบว่า ประสิทธิภาพการในทำงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะด้าน พบว่า บุคลากรจะให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านเวลา รองลงมา ด้านคุณภาพของงาน อันดับที่สามคือ ด้านค่าใช้จ่าย และอันดับที่สุดท้าย คือ ด้านปริมาณงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมผ่านการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนสามารถเสนอเป็นกรอบแนวคิด ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

บทสรุป

ผลการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ผู้เขียนสามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลนั้นประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การอบรม และการพัฒนา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของ ปริมาณงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และค่าใช้จ่ายและทรัพยากร

การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงขึ้นทั้งในด้าน การศึกษา การอบรม การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลจึงเปรียบเสมือนการเติมเชื้อเพลิงให้แก่บุคลากรในยุคดิจิทัล การที่พนักงานมีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา

ด้วยเครื่องมือดิจิทัลได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการวิเคราะห์ข้อมูล จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็ว และแม่นยำ รวมไปถึงสามารถปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างให้แก่องค์กรได้อย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานทั้งต่อตัวบุคลากร และโดยภาพรวมขององค์กรเพิ่มสูงขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพของงาน สามารถบริหารจัดการในด้านปริมาณงานได้อย่างเหมาะสม ลดระยะเวลาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน บริหารจัดการต้นทุน ค่าใช้จ่ายและทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายนี้กล่าวได้ว่าการลงทุนในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลกับบุคลากร จึงเป็นกุญแจสำคัญจึงนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งผลลัพธ์จากการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับบุคลากรจะส่งผลเชิงบวกต่อองค์กรในภาพรวม องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคที่มีการแข่งขันในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (Practical Implications)

- ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (HRD) สามารถออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ (Learning Path) และพัฒนาหลักสูตรอบรมที่เหมาะกับบุคลากรในแต่ละระดับและแต่ละสายงานได้

- องค์กรควรสนับสนุนการศึกษาต่อของบุคลากร ให้ทุนการศึกษาสำหรับบุคลากรที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสายอาชีพ

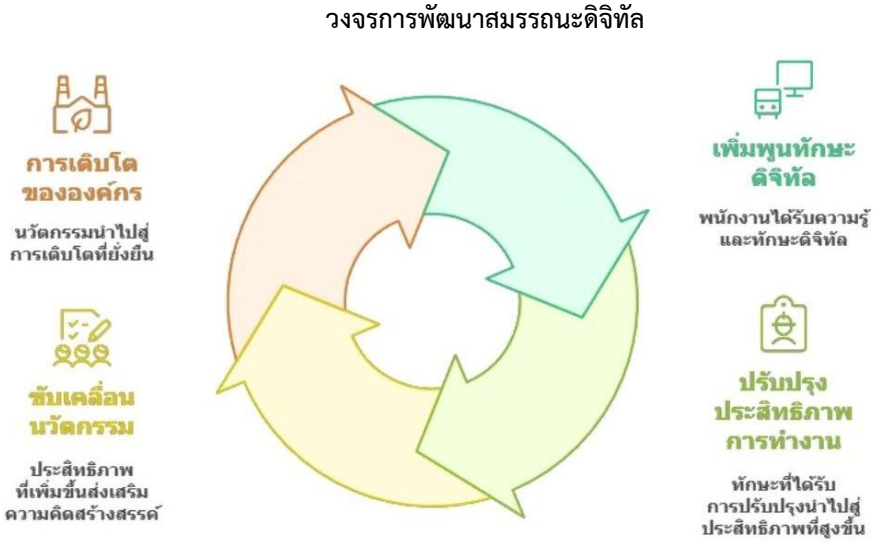
- ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์สามารถสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยรวบรวมแหล่งความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ E-learning บทความที่น่าสนใจ คอร์สอบรมออนไลน์ เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ด้านดิจิทัลสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา

- ควรสนับสนุนและจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลในด้านต่างๆ ให้กับบุคลากรในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมแบบออนไลน์ ตลอดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับสายงานและตำแหน่งงาน เช่น พนักงานทั่วไป อบรมการใช้ Microsoft Excel, vlookup สำหรับการทำงาน, พนักงานฝ่าย ICT อบรมในด้านที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเฉพาะด้าน

- ออกแบบกิจกรรมฝึกอบรมโดยใช้ Gamification ร่วมกับเครื่องมือดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น การสะสมแต้ม Rewords ในแอพพลิเคชั่นและได้รับรางวัลเมื่อเข้าคอร์สอบรมตามโปรแกรมที่กำหนดครบถ้วน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Suggestions for Future Research)

ในการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิภาพการทำงานในครั้งนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม หรือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ข้อคิดเห็น และข้อแนะนำเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับกรอบแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในองค์กรนั้น ๆ ต่อไป

ภาพที่ 2 วงจรการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กชกร จงเกริกเกียรติ. (2563). *อิทธิพลของ Digital HR ต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทรัพยากรบุคคล*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

กชกร สุขศิริสมบัติ, ยุทธชัย ฮารีบิน, บัญฑิต ไวว่อง และ รุ่งนภา อริยะพลปัญญา. (2566). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับตัวในชีวิตวิถีใหม่ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 19*(2), 78–98.

กนกพร พลคชา. (2566). *การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

กฤตพลลภ์ คิรินทร์, ปรัชนันท์ เจริญอาภรณ์วัฒนา และ จินดาภา ลีนิวา. (2566). การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *Journal of Information and Learning, 34*(3), 154–165.

กฤตภาคิน มิ่งโสภา และ นพปฎล สุวรรณทรัพย์. (2564). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2564* (น. 1615-1634). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

กัลยกร สัญญะ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

จอมภัค จันทะคัต. (2561). ปัจจัยสมรรถนะที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทางานของอาจารย์. สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ, 7*(1), 162-176.

จุฬารัตน์ บุษบงก์. (2566).สมรรถนะดิจิทัล: ทักษะเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการประชุมเอเปคด้านการศึกษา 2022. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 18*(24), 70-85.

ชนิศา หาญสมบุญ และ กรเอก กาญจนาโภคิน. (2563). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรการทางพิเศษแห่งประเทศไทย. *วารสารศิลปการจัดการ, 4*(1), 46-58.

ธัญญารัตน์ พรหมสุทธิ์, สมพร เฟื่องจันทร์, เพ็ญศรี ฉิรินัง และ ศิริพร แย้มนิล. (2564). การพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10*(1), 228–243.

เบญจภัคค์ เจริญมหาวิทย์. (2563). พรมแดนความรู้ในโลกยุคดิจิทัล. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 3*(2), 1-13.

ปภัสสร แสวงสุขสันต์. (2564). *สำรวจความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลในอุปทานแรงงานของไทย*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/research/stat-horizon-and-stat-in-focus/stat-in-focus/2021-DigitalSkillMismatch.pdf.

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์. (2567). การพัฒนามนุษย์ในยุคดิจิทัล. ใน *ประชุมสัมมนาทางวิชาระดับชาติ ครั้งที่ 2 และนานาชาติ ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา* (น. 205-214). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.

พราวแพรวสิริรัตน์ พงศ์พันธ์, ภัททิราภรณ์ คำยัง, ศุภลักษณ์ ภาวันนา, กานดา ไสยรัตน์ และ รัตนา สีดี. (2565). เทคโนโลยีดิจิทัล HR กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทรัพยากรบุคคล. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4*(4), 27–40.

พิพรรธน์ พิเชฐศิรประภา, ชัยฤทธิ์ ทองรอด, นรินทร สมทอง และ วัฒนา พิลาจันทร์. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของภาคอุตสาหกรรมการผลิตในเขตภาคตะวันออกเพื่อรองรับ AEC. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 11*(2), 1–15.

รพี ม่วงนนท์ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, โกศล มีคุณ และ สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี. (2566). การพัฒนาสมรรถนะเชิงดิจิทัลบุคลากรมหาวิทยาลัย. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ 13(3)*, 685-697.

วนิตา บุญภิรักษ์. (2566). *นวัตกรรมอาหารกับเทคโนโลยีดิจิทัล*. สืบค้นจาก https://www.depa.or.th/th/article-view/Food-innovation-and-digital-technology.

วันชนะ บุญบรรเจิด, ศุทธินี ประวิตราวงศ์, ขนิษฐา เจนจบ, ภูมิรักษ์ มีอุสาห์ และ อดิเรก ฟั่นเขียว. (2567). สมรรถนะดิจิทัลของข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่นไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราภัฏพิบูลสงคราม, 4*(2), 62-73.

วิไลภรณ์ เพ็ชร์กูล. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรกระทรวงพลังงาน*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ศุภเชษฐ์ สิทธิสุนทรวงศ์. (2565). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานตรวจสอบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ศุภฤกษ์ เทียรฤกษ์. (2565). *การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของบุคลากรในธุรกิจขนส่งสินค้าพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

สาธินี หมัดสะและ. (2566). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเจียไต๋ จำกัด*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สิริวดี ชูเชิด. (2565). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 12*(1), 223–238.

อรรถยุทธ คงคาวงค์. (2563). *องค์กรยุคดิจิทัล: กลยุทธ์และแนวทางสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลิศรา เปี่ยมถาวร. (2560). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำงานของบุคลากรในสายวิชาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ปฏิบัติงานในภาคเอกชน กรณีศึกษา บริษัทเทคโนโลยีสารสนเทศ*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

เอกลักษณ์ เขตจัตุรัส. (2567). มนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล. *วารสารเมธีวิจัย, 1*(3), 25-30.

Chaedir, C., M Anwar, S., Pajarianto, H., & Tahier, I. (2024). The Influence of Digital Competence, Motivation and Work Discipline on Employee Performance. *International Journal Of Entrepreneurship and Management Practices, 7*(27), 370-385.

Ingsih, K., Astuti, S. D., & Riyanto, F. (2024). The role of digital competence in improving service quality and employee performance. *SA Journal of Human Resource Management, 22*, 2689.

John Wiley & Sons, Inc. (2021). *Digital Skills Gap Index (White paper)*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Nadler, L. & Wiggs, G. D. (1989). *Managing human resource development a practical guide*. San Francisco: Jossey Bass

Nadler, L. (1980). *Corporate Human Pesources Development*. New York: American For Training and Development.

Nadler, L., & Nadler, Z. (1989). *Developing human resources*. (3rd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Noe, R. A. (2013). *Employee training and development.* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

Peterson, E., & Plowman, G. E. (1953). *Business organization and management*. (3rd ed.). Homewood, IL: Irwin.

Punie, Y. (Ed.). (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Vial, G. (2021). *Managing digital transformation: Understanding digital transformation: A review and a research agenda*. New York: Routledge.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 519-532.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Academic Article

Succession Planning for Organizational Success: Conceptual Framework and Practical Guidelines

Chutarat Natongbaw[1*] Siam Atchariyaprapa[2] Trakul Chitwattanakorn[2] and Bussakorn Wattanabut[2]

[1] *Doctor of Philosophy Program in Business and Human Capital Development, Faculty of Arts, North Bangkok University, Thailand*

[2] *Faculty of Arts, North Bangkok University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Chutarat.na@gmail.com*

ABSTRACT

This academic article aims to study succession planning approaches, which are crucial for organizational development and success. The results indicate that succession planning helps reduce organizational problems and ensures continuity in personnel operations within the organization. Additionally, it promotes the potential and development of individuals within the organization, enabling the organization to cultivate leaders who are suitable for its specific needs. There should be a process for selecting talented individuals within the organization to participate in succession planning, and the organization should manage its talent appropriately. Furthermore, when selecting personnel for succession, organizations should clearly define the goals of succession planning within their organizational plans, as well as outline the pathways for positions and the qualifications required by the organization. Afterward, the potential of individuals should be assessed, and those selected should be developed in preparation for their future positions. Subsequently, performance should be monitored, and the results evaluated. An effective succession planning process requires cooperation from personnel across all departments within the organization, utilizing various development formats such as training, a focus on learning, coaching and mentoring, assigning challenging tasks that promote learning, considering 360-degree feedback for self-development, online learning, and appropriate evaluation. These efforts transform succession planning into an important tool with a significant impact on the organization. However, succession planning may face challenges due to operational conflicts, patronage systems within the organization, and a lack of diverse knowledge.

Keywords: Succession Planning, Talent Management, High-Potential Employees (HiPos), Leadership Pipeline

Received: 5 August 2025;
Revised: 21 September 2025;
Accepted: 23 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวางแผนสืบทอดตำแหน่งเพื่อความสำเร็จขององค์กร: กรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ

จุฑารัตน์ นาทองบ่อ[1*] สยาม อัจฉริยประภา[2] ตระกูล จิตวัฒนากร[2] และ บุษกร วัฒนบุตร[2]

[1] *นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาธุรกิจและทุนมนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย*

[2] *คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Chutarat.na@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดตำแหน่ง แนวทางสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า การสืบทอดตำแหน่ง เป็นแนวทางที่ช่วยลดปัญหาในองค์กร ช่วยรักษาความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาความสามารถของคนในองค์กร ทำให้องค์กรได้ “ผู้นำ” ที่เหมาะสมตามความต้องการของแต่ละองค์กร ควรมีการคัดเลือก “คนเก่ง” ในองค์กรเข้ามาสู่แนวทางการสืบทอดตำแหน่ง โดยองค์กรควรมีการบริหารจัดการคนเก่งอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ในการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาสืบทอดตำแหน่งนั้นควรมีการระบุเป้าหมายของการสืบทอดตำแหน่ง ในแผนขององค์กร พร้อมทั้งกำหนดแนวทางของตำแหน่งงาน คุณสมบัติที่จำเป็นต่อองค์กร จากนั้นควรมีการประเมินศักยภาพของบุคคล และนำบุคลากรที่ได้รับคัดเลือกไปพัฒนาเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง จากนั้นทำการติดตามผลและตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ตามมา โดยแนวทางการสืบทอดตำแหน่งที่ดีนั้นต้องได้รับความร่วมมือของบุคลากรในทุกภาคส่วนขององค์กร ผ่านการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมและมุ่งเน้นการเรียนรู้ การสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง การมอบหมายงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความท้าทาย พิจารณาผลตอบรับเพื่อพัฒนาตนเองแบบ 360 องศา รวมถึงเรียนรู้ทางออนไลน์ และต้องได้รับการประเมินที่เหมาะสม การดำเนินงานเหล่านี้ส่งผลให้การสืบทอดตำแหน่ง กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญของที่มีผลต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามแนวทางการสืบทอดตำแหน่งอาจประสบปัญหาได้เนื่องมาจากความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ระบบอุปถัมภ์ในองค์กร และการขาดความรู้ที่หลากหลายภายในองค์กรได้

คำสำคัญ: การสืบทอดตำแหน่ง, การบริหารคนเก่ง, บุคลากรที่มีคุณภาพสูง, กระบวนการพัฒนาผู้นำ

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างต้องรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นอย่างมาก การสืบทอดตำแหน่งในองค์กร เป็นส่วนงานสำคัญที่ช่วยให้องค์กร เกิดการพัฒนาและสร้างความต่อเนื่องให้แก่การดำเนินงานขององค์กรในยุคใหม่ได้ เนื่องมาจากการสืบทอดตำแหน่งย่อมช่วยให้องค์กรได้ผู้นำที่เหมาะสมพร้อมรับมือต่อสภาวการณ์ในโลกยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังนับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์กรอีกด้วย การสืบทอดตำแหน่งนั้นยังช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่คนในองค์กรในการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาเป็นผู้นำและพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งหากมีเตรียมการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่ดีย่อมเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้องค์กรได้ผู้นำที่มีคุณภาพ เตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบันได้ บทความนี้จะพิจารณาถึงแนวคิดสำคัญในการสืบทอดตำแหน่งในประเทศไทย แสดงถึงขั้นตอนในการปฏิบัติ รวมถึงแนวทางการนำไปใช้เพื่อพัฒนาในองค์กรระดับประเทศ มุ่งเน้นในการเตรียมคนให้มีความพร้อม โดยเฉพาะตำแหน่งผู้นำ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สำคัญขององค์กร ช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (HREX.asia, 2562) ย่อมทำให้องค์กรได้รับผู้นำ หรือผู้บริหารที่ดี ช่วยให้องค์กรมีการกำหนดทิศทางอย่างเหมาะสม ช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีค่าขององค์กรไว้ได้ เนื่องจากปัจจุบันได้มีกลุ่มผู้บริหารองค์กรต่างเริ่มทยอยลาออกกันมากขึ้น จากการสำรวจของ เว็บไซต์กรุงเทพธุรกิจ ที่มีการสำรวจ และรายงานผล “Year-End CEO Turnover Report”

จาก บริษัท Challenger, Grey & Christmas ที่ดำเนินการฝึกสอนงานให้แก่ผู้บริหารและงานด้านการบริหารธุรกิจ ในช่วงปี 2023 พบว่า อัตราการลาออกของผู้บริหารมีจำนวนสูงถึง 1,914 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 55 สูงกว่าปี 2022 ที่มีผู้บริหารลาออก 1,235 คน นอกจากนี้ยังพบว่า มีผู้บริหารระดับสูงในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 19 คนได้เสียชีวิตระหว่างดำรงในตำแหน่ง เนื่องมาจาก ผู้บริหาร หลายรายต่างรู้สึกเหนื่อยล้าจากการทำงานอย่างหนัก รวมไปถึงปัญหาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ส่งผลกระทบต่อธุรกิจโดยเฉพาะในอุตสาหกรรม ตั้งแต่ปี 2021 เป็นต้นมาส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ ต้องทำงานหนักและเสี่ยงเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ดังนั้นหากสามารถวางแผนและสนับสนุนผู้บริหารให้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งอย่างเหมาะสม ย่อมช่วยให้ผู้บริหารลดความเสี่ยงและมีความพร้อมในการทำงานมากขึ้น (วรุณรัตน์ คัทมาตย์, 2567) ในทางกลับกัน หากองค์กรไม่มีการวางแผนการสืบทอดตำแหน่งอาจทำให้องค์กรได้ผู้บริหารที่ขาดคุณสมบัติ หรือไม่เหมาะสมแก่ตำแหน่ง ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานและการแข่งขันขององค์กรได้ ดังนั้นในทุกองค์กรควรมีการคัดเลือกบุคคลที่ต้องเข้ามาดำรงตำแหน่ง โดยเฉพาะในส่วนของตำแหน่ง ผู้นำ หรือ ผู้บริหาร จำเป็นต้องต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องมาจากผู้นำหรือผู้บริหารนั้น นอกจากต้องทำหน้าที่กำหนดนโยบายขององค์กรแล้ว ผู้บริหารยังต้องทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนองค์กรเพื่อสะท้อนภาพลักษณ์และความเป็นตัวตนขององค์กรให้เด่นชัดขึ้นมา ดังนั้นหากคัดเลือกบุคคลที่ดูไม่มีความน่าเชื่อถือ อาจส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ ปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่องค์กรขนาดใหญ่ในระดับมหาชน ไปจนถึงองค์กรขนาดเล็กตามท้องถิ่น ต่างหันมาให้ความสนใจ และพิจารณาในส่วนของการจัดทำแผนสืบทอดตำแหน่งมากขึ้น เพื่อให้องค์กรมีผู้นำที่ดี สามารถดำเนินงานอยู่ได้อย่างยาวนาน รวมทั้งปัจจุบันโอกาสการเติบโตขององค์กรมีแนวทางที่หลากหลายมากขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อผลักดันให้บุคลากรในองค์กรเข้ามาเป็นผู้บริหารและจัดการงานต่าง ๆ จะช่วยให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรให้โดดเด่นได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสืบทอดตำแหน่งจะมีความสำคัญ ในประเทศไทยกลับพบว่ายังไม่ค่อยมีผู้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ส่งผลให้ยังไม่มีผู้สนใจที่จะศึกษา รวมไปถึงขาดการรวบรวมแนวทางและปัจจัยความสำเร็จที่ครอบคลุมในบริบทของประเทศไทย และยังไม่มีการสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่ดี ดังนั้น หากทุกองค์กรสามารถตระหนักและให้ความสำคัญต่อแนวทางการสืบทอดตำแหน่ง ตลอดจนพิจารณาถึง แนวทาง กระบวนการ รวมถึงความสำคัญของการสืบทอดตำแหน่งอย่างเหมาะสม ย่อมช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ภายในประเทศไทยเกิดความเจริญก้าวหน้า บทความนี้จึงทำการสังเคราะห์แนวทางการปฏิบัติการสืบทอดตำแหน่งสำหรับองค์การไทย โดยเสนอกรอบ 8 ขั้นตอน ตั้งแต่การนิยามบทบาทวิกฤตจนถึงการประเมินความพร้อมและเพิ่มความโปร่งใสและความ ยอมรับภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมศักยภาพขององค์กรไทยให้ดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นำไปสู่การยกระดับองค์กรของประเทศไทยให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดสำคัญในการสืบทอดตำแหน่ง

1. แนวคิดการสืบทอดตำแหน่ง

การสืบทอดตำแหน่งเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาบุคลากรให้สามารถรับหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญ ๆ ในอนาคต โดยแนวคิดการสืบทอดตำแหน่ง เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคนเก่งที่ช่วยส่งเสริมองค์กรให้ดีขึ้น โดย อุไร ศรีชมภู และวิษณุ สุมิตสวรรค์ (2562) กล่าวถึงการสืบทอดตำแหน่งไว้ว่า เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการวางแผนในการจัดสรรบุคลากรขององค์กร โดยเฉพาะในระดับผู้บริหารนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารเพื่อให้เข้ามาทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง ลดปัญหาการขาดแคลนบุคคลที่ต้องขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ขององค์กร โดยเน้นในส่วนของผู้ที่มีศักยภาพสูงเป็นสำคัญ ขณะที่ กองเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2565) กล่าวถึงการสืบทอดตำแหน่ง กระบวนการเฟ้นหาบุคคล โดยต้องเตรียมการไว้เป็นเวลา 2-3 ปี โดยเน้นที่บุคคลที่มีความโดดเด่น มีผลงานที่ดีเพื่อจัดเตรียมไว้ หากมีตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้ว่างลง โดยองค์กรควรมุ่งส่งเสริมคนเก่งให้มีโอกาสเข้ามาปฏิบัติงาน ช่วยให้เกิดการพัฒนาในองค์กรอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แนวคิดการสืบทอดตำแหน่งยังได้แก่แนวเกี่ยวกับ “คนเก่ง” โดย นลิศา เล็กนาวา (2561) ได้กล่าวถึงแนวคิดสำคัญนี้ว่า คนเก่ง คือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นช่วยให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดย วสุธิดา นักเกษม (2564) ได้ระบุถึงคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการในการคัดเลือกบุคลากรที่จะต้องถูกเลือกให้สืบทอดตำแหน่ง โดยมุ่งพิจารณาจาก 1) ความรู้ ใน

งานที่ทำ รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง 2) ทักษะ รวมถึงความสามารถในการปรับทักษะเพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม 3) การมีบุคลิกภาพที่ดี เพื่อสนับสนุนการทำวานและการปรับตัวในองค์กร และ 4) การปฏิสัมพันธ์ คือการตอบรับสิ่งต่าง ๆ ขณะที่ปฏิบัติงาน คุณลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงตัวตนและแนวทางเพื่อพิจารณาผู้ที่จะเข้ามาสู่กระบวนการของการสืบทอดตำแหน่งขององค์กรได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์ (2561) กล่าวถึงแนวทางขององค์กรที่ต้องมีการบริหารคนเก่งไว้ดังนี้

1. การสรรหาคนเก่ง คือการที่องค์กรต้องคัดเลือกบุคคลที่ มีความรู้และทักษะ รวมถึงเป็นคนดี โดยควรกำหนดคุณลักษณะ รวมถึง สมรรถนะและข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงศักยภาพที่สูง ทั้งทางความรู้ และประสบการณ์ ทักษะที่ชำนาญ มีความคิดเห็นที่ดีต่อภาพลักษณ์คนเก่ง และมีความเหมาะสมในบุคลิกภาพและแรงจูงใจที่ช่วยนำไปสู่ความสำเร็จ

2. การคัดเลือกคนเก่ง โดยมุ่งเน้นไปสู่การพิจารณาเพื่อนำไปประเมินและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้าสู่กลุ่มคนเก่งภายในองค์กร โดยอาจใช้เครื่องมือเช่น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดความถนัดและแบบทดสอบทางสังคม

3. การพัฒนาคนเก่ง เป็นการสร้างรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาคนเก่งขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาจากการฝึกอบรม การเป็นพี่เลี้ยง การมอบหมายงานที่มีค่า มีการให้คำปรึกษาที่ดีตลอดจนสร้างความผูกพันของบุคลากร โดยเฉพาะในผู้เป็นคนเก่งในองค์กรให้เกิดความรู้สึกรักในองค์กร เช่นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรจนสามารถนำความรู้และทักษะต่าง ๆ นั้นมุ่งไปสู่ความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ

4. การบริหารและจัดการคนเก่ง เป็นแนวทางสำคัญที่ต้องดำเนินงานโดยมีการวางแผน รวมถึงบูรณาการแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์และกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร ให้ผสานเข้าร่วมกันอย่างเหมาะสม งานขององค์กรจะดีได้นั้นขึ้นอยู่การบริหารจัดการคนเก่งให้ดี นอกจากนี้ควรสร้างความผูกพันของบุคคลากร เช่น การสนับสนุนด้านค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์และความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพเป็นต้น

เช่นเดียวกับ พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม) และ สุภัทรชัย สีสะใบ (2566) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการสืบทอดตำแหน่ง โดยพิจารณาจาก

1. องค์กรต้องมีการกำหนดตำแหน่งงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร

2. องค์กรควรมีการกำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของแต่ละตำแหน่งให้ชัดเจน รวมถึงมีการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็น ของแต่ละตำแหน่งให้ชัดเจนด้วยเช่นกัน

3. องค์กรควรระบุแนวทางการประเมินในตัวของพนักงานในองค์กรที่เป็นคนเก่งและดี มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพที่โดดเด่นภายในองค์กร พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรในลักษณะรายบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาผู้ที่ถูกคัดเลือกขึ้นมาตามแผนการสืบทอดตำแหน่ง

4. องค์กรควรมีการประเมินผลงาน และติดตามความก้าวหน้าของผู้ที่ถูกคัดเลือกขึ้นมาตามแผนการสืบทอดตำแหน่งอย่างใกล้ชิด

กล่าวได้ว่า การสืบทอดตำแหน่งนั้นนับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่องค์กรควรพิจารณาผลของการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการในการปฏิบัติงานของคนในองค์กรเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้องค์กรทราบถึงพัฒนาการและสามารถคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาสู่การสืบทอดตำแหน่งได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบุคลากรเหล่านี้นับเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร เพราะสามารถส่งเสริมให้องค์กรก้าวข้ามปัญหาและบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ รวมไปถึงสามารถสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมภายในองค์กรของตนให้เกิดขึ้นมาเองได้ นอกจากนี้ยังเป็นการดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมงาน เพิ่มจำนวนบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือสร้างวัฒนธรรมอันดีให้เกิดขึ้นได้ง่ายภายในองค์กร การดำเนินงานเหล่านี้จำเป็นต้องมีการบริหารคนเก่งให้เกิดขึ้นอย่างมีลำดับ และเป็นขั้นตอน รวมถึงพัฒนางานอย่างมีกลยุทธ์จะช่วยจัดการดูแลความเป็นอยู่ของบุคลากรได้อย่างดี รวมถึงดึงเอาศักยภาพของคนในองค์กรให้พัฒนาได้ดีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกระบวนการสืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการที่ต้องมีการวางแผนและดำเนินงานตั้งแต่การคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน ตลอดจนถึงการดูแลรักษาให้บุคลากรเหล่านี้สามารถอยู่ในองค์กรและเติบโตไปพร้อมกับองค์กรได้เป็นอย่างดี (Karthik, 2023)

นอกจากนี้ ปุณฑรีก์ อภิพัฒนศิริพงษ์ (2565) ได้สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการคนเก่ง เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ช่วยให้ได้คนเก่งเข้ามาทำงาน ต้องปฏิบัติงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มุ่งการค้นหา มุ่งพัฒนา รวมถึงดูแลเพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถยังคงทำงานร่วมกับองค์กรได้การดูแลคนเก่งได้ดีย่อมสร้างข้อได้เปรียบตลอดจนโอกาสทางการแข่งขันได้ดีมากยิ่งขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิดดังกล่าวมักถูกดำเนินงานอยู่ในแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละองค์กรอย่างเหมาะสม

2. แนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยสนับสนุนคนเก่งได้ดีมากยิ่งขึ้นเนื่องจากแนวคิดดังกล่าวจะช่วยวางแผนและพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ามาตั้งแต่แรกเริ่ม จนถึงกระทั่งการเลื่อนตำแหน่งแล้ว ยังเป็นส่วนช่วยในการคงอยู่ของบุคลากรที่สำคัญขององค์กรเอาไว้ได้ ช่วยให้งานขององค์กรดำเนินงานไปอย่างราบรื่น อรธิชา ศิลปวิศวกุล (2563) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นกระบวนการขององค์กร ตั้งแต่การวางแผน คาดการณ์อัตรากำลัง จัดการระบบสรรหา คัดเลือกบุคลากร ตลอดจนพัฒนาบุคลากร และประเมินผลงานของบุคลากรเพื่อให้บุคลากรทราบข้อดี ข้อเสียของตนเพื่อให้สามารถยกระดับศักยภาพของตนและปรับตัวต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยที่ วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย (2564) ได้กล่าวถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือก การจัดการงานบุคคล รวมถึงการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ อย่างเชี่ยวชาญและเหมาะสมภายในองค์กร นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการดูแลบุคลากรภายหลังจากที่องค์กรได้เกษียณอายุงานของตนออกไปแล้ว มุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ โดยมีแนวทาง นโยบาย และกิจกรรมองค์กร เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับเป็นเครื่องมือและแนวทางที่สำคัญ ในการยกระดับองค์กรและเป็นส่วนช่วยรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป (เกียรติ บุญยโพ, 2562)

3. ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นการใช้ประโยชน์ของบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ อีกทั้งเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรเพื่อช่วยยกระดับและพัฒนาบุคลากร รวมถึงการเก็บรักษาผู้มีความรู้ความสามารถขององค์กรในระยะยาว (กุลชลี พวงเพ็ชร์, 2560) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาส่วนใหญ่มักพบว่าองค์การขนาดเล็ก มักไม่มีความชัดเจนในตำแหน่งหน้าที่ของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ แต่หากเป็นองค์กรขนาดใหญ่มักปรากฏตำแหน่งหรือฝ่ายงานดังกล่าว

พระมหายุทธพิชาญ โยธสาสโน และคณะ (2566) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้องค์กรเกิดความมั่นคงและเติบโต จากการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ช่วยยกระดับการปฏิบัติงานและองค์กรให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด

2. ช่วยสร้างกิจกรรมระหว่างบุคลากรกับองค์กรให้เกิดความแน่นแฟ้นมากขึ้น มีเป้าประสงค์ให้เป็นไปใน ส่งผลให้เกิดความทุ่มเทต่อการปฏิบัติงานของคนในองค์กรได้มากขึ้น

3. ช่วยยกระดับกิจกรรมและพัฒนาศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ ให้เกิดความเป็นระบบ รวมถึงสร้างเสถียรภาพการทำงานของคนองค์กรให้ดีมากยิ่งขึ้น

4. ช่วยให้การดำเนินการจ้างบุคลากรใหม่เป็นไปได้ด้วยดี

5. เป็นส่วนช่วยยกระดับองค์กร สร้างโอกาสและการพัฒนาให้เกิดแก่บุคลากรภาในองค์กรอย่างเท่าเทียม

6. เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ช่วยให้มีการสร้างและพัฒนากำลังคนได้ตรงกับความต้องการขององค์กร

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีขององค์กร ย่อมเป็นส่วนสนับสนุนให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง ส่งผลให้องค์กรเติบโตและดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมเกิดความมีเสถียรภาพ มีการช่วยสร้างงานและรายได้ ทั้งภาคส่วนบุคคลและภาคองค์กร เสริมความมั่นคงเศรษฐกิจให้แก่ประเทศชาติมากยิ่งขึ้น โดยหนึ่งในกระบวนการสำคัญที่สำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั่นคือ การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งนับเป็นส่วนหนึ่ง

ของกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มงานด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรเข้ามามีบทบาทและครมีแนวทางหรือรูปแบบเพื่อให้มีการคัดเลือก ผู้ที่เข้ารับการสืบทอดตำแหน่งอย่างเหมาะสม เป็นธรรม และตอบรับนโยบายขององค์กร รวมไปถึงเป็นที่ยอมรับจากบุคลากรขององค์กรฝ่ายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

หลักการคัดเลือกบุคลากรในการสืบทอดตำแหน่ง

หลักการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการรับหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ เป็นวิธีที่ช่วยให้การเลือกบุคลากรมีความเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ อารียา อ่ำอินทร์ (2567) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการประเมินสมรรถนะ ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระบุเป้าหมายของการสืบทอดตำแหน่ง โดยมุ่งจัดทำการวางแผนออกเป็น แผนระยะสั้น และแผนระยะยาว เพื่อเสนอต่อผู้บริหารองค์กร

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดแนวทางของตำแหน่งงาน และกำหนดแนวทางระบุรูปแบบของสมรรถนะ (Competency Modeling) เป็นขั้นตอนต้นเพื่อระบุถึงสมรรถนะที่จำเป็นให้มีความสอดคล้องกับตำแหน่งที่บุคลากรดังกล่าวต้องเข้ารับ เช่นตำแหน่งผู้บริหาร พร้อมทั้งพิจารณาข้อมูลร่วมกับแนวทางการพัฒนาองค์กรเช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในองค์กร สมรรถนะที่กำหนดขึ้นควรมีความครอบคลุมในถึงบทบาทของตำแหน่งนั้น รวมถึงหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มาพร้อมกับตำแหน่งนั้น โดยสมรรถนะที่มักถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลในรูปแบบ เช่น ความเป็นผู้นำ การคิดเชิงกลยุทธ์ การสื่อสารภายในองค์การ แนวคิดการตัดสินใจ และการบริหารเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นระบุคุณสมบัติที่จำเป็นต่อองค์กร

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินศักยภาพของบุคคล โดยประเมินจากผลงาน ทักษะ และสมรรถนะต่าง ๆ โดยอาจประเมินจากผลการปฏิบัติงาน (KPI), สมรรถนะและพฤติกรรมต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาบุคลากรที่ต้องเข้าสู่ตำแหน่ง เพื่อเสริมศักยภาพให้แก่บุคลากรที่ได้คัดเลือกมา โดยมีแนวทางการพัฒนาโดยมีแนวทางการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การเน้นฝึกอบรม, การสอนงานและ การเป็นพี่เลี้ยง การให้งานที่ท้าทาย หรือการรียนรู้เพิ่มเติมด้านดิจิทัล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 6 การนำบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่ง และติดตามประเมินผลลัพธ์ที่ได้

อย่างไรก็ในด้านการประเมินนั้น ควรมีการพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน ตามในลำดับขั้นสุดท้ายเพื่อกำหนดพัฒนาเครื่องมือและรูปแบบการประเมิน (Assessment Development) เพื่อออกแบบเครื่องมือเพื่อสร้างรูปแบบการในการวัดและประเมินสมรรถนะ ให้เกิดความเหมาะสม มีความเที่ยงตรง มีความน่าเชื่อถือ โดยการประเมินนั้นควรสอดคล้องกับบริบทขององค์กร อย่างไรก็ตามรูปแบบของการประเมินนั้นมีหลากหลายวิธีการ ดังที่ Potočnik & Anderson (2016) เสนอไว้เช่น

รูปแบบการประเมินผลจากการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) เป็นการมุ่งวัดผลจากการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยนำผลลัพธ์ที่ได้มาวัดระดับให้เป็นไปตามตัวชี้วัดหรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

รูปแบบการทดสอบเพื่อวัดระดับความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills Tests) เป็นการทดสอบวัดระดับความรู้ความสามารถที่มีอยู่ของบุคลากร ในการนำมาประยุกต์ใช้ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

รูปแบบการประเมินศักยภาพ (Potential Assessment) เป็นการประเมินภาพรวมของพฤติกรรมและศักยภาพของบุคลากรที่จะก้าวขึ้นมาสืบทอดตำแหน่ง โดยพิจารณาด้านบุคลิกภาพ เชาวน์ปัญญา รวมถึงการจัดการตามสถานการณ์จำลองต่าง ๆ

รูปแบบเพื่อประเมินผล 360 องศา (360-Degree Feedback) เป็นการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการทำงานร่วมกับบุคลากรในองค์กรฝ่ายต่าง ๆ ตั้งแต่หัวหน้างาน พนักงานคนอื่น ๆ ในองค์กรรวมถึงตนเอง เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปประเมินให้ครบทุก ๆ ด้าน

กล่าวได้ว่า ขั้นการประเมินผลทางสมรรถนะที่ได้จากรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย ซึ่งได้องค์กรอาจได้มาจากการใช้เครื่องมือต่าง ๆ หรืออาจเป็นรูปแบบและวิธีการที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินสมรรถนะในกลุ่มผู้ที่เข้ารับการสืบทอดตำแหน่ง

นั้นควรมีการแจ้งถึงวัตถุประสงค์ กระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการสะท้อนผลลัพธ์ที่ได้ และผลที่คาดหวังในการประเมินให้ผู้เข้ารับการประเมินได้รับทราบและมีความเข้าใจได้อย่างชัดเจน การคัดเลือกบุคลากร นับเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ซึ่งในแต่ละกระบวนการนั้น องค์กรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรที่จะก้าวขึ้นมาพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการได้มาซึ่งคนเก่ง หรือผู้นำของกลุ่มควรมีหลักการในการคัดกรองอย่างเหมาะสม เพื่อให้คนในองค์กรรับรู้และร่วมเป็นผู้ช่วยคัดกรอง จนได้คนเก่งที่เป็นที่ยอมรับและเป็นส่วนให้คนในองค์กรร่วมกันคัดลือกผู้นำที่เหมาะสมมากที่สุด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแผนการสืบทอดตำแหน่งการวิเคราะห์ความต้องการขององค์กร

การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งที่ดีควรได้รับการตอบรับจากบุคลากรในองค์กร แม้ว่าจะมีแนวทางในการดำเนินงานที่รัดกุม แต่ในการดำเนินงานนั้นหากไม่มีการวางแผนหรือได้รับความร่วมมือจากคนในองค์กรอาจทำให้เกิดปัญหาในการคัดเลือกคนเข้ามาดำเนินงานได้ ดังนั้นองค์กรควรหาร่วมกันส่งเสริมและดำเนินการสืบทอดตำแหน่งให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร จากการศึกษาของ Office Of Personnel Management หรือ (OPM) หน่วยงานทางภาครัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จช่วยผลักดันให้การบริหารแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning Management) ให้สำเร็จ ปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนช่วยให้การสืบทอดตำแหน่งสัมฤทธิ์ผลได้บุคคลากรตามที่มุ่งหวัง ดังนี้ (วสุธิดา นักเกษม, 2564)

ประการที่ 1 ความมุ่งมั่นจากผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญ และเข้าใจถึง ผลของการส่งเสริมหน้าที่ความรับผิดชอบของ ผู้บริหารระดับสูงอย่างจริงจัง เพื่อมุ่งส่งเสริมการรับผิดชอบของผู้บริหารอยู่เสมอ พร้อมทั้งติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของงานในองค์กร รวมถึงเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการบริหารการสืบทอดตำแหน่งอีกด้วย

ประการที่ 2 การบริหารกลยุทธ์ และการเชื่อมโยงในทุกทิศทาง องค์กรควรมีการวางแผนงานและการนำกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการองค์กร โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายขององค์กร รวมถึงวิสัยทัศน์ แนวทางการจัดการภายในองค์กร อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะคนในองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางสำคัญช่วยผลักดันในการแสดงศักยภาพ ของพนักงานให้เกิดความมุ่งมันพัฒนาตนเอง ทำให้พนักงานเห็นซึ่งผลลัพธ์และผลตอบแทนที่จะได้รับจากการปฏิบัติงานดังกล่าว นับเป็นส่วนช่วยให้งานในองค์กรบรรลุเป้าหมายไปได้ พร้อมทั้งเป็นการสนับสนุนพนักงานให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ 3 การสร้างรูปแบบของสมรรถนะงาน การสร้างสมรรถนะที่เหมาะสมกับงาน จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรในองค์กรให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม โดยสมรรถนะดังกล่าวนั้นควรสอดคล้องต่องาน พันธกิจ วิสัยทัศน์ ตลอดจนแผนงานและการจัดการทางกลยุทธ์ขององค์กรให้เกิดขึ้นและสอดคล้องเป็นไปด้วยกัน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรเกิดความสำเร็จตามไป

ประการที่ 4 มีการปฏิบัติงานความยุติธรรม โปร่งใส สื่อสารอย่างชัดเจน องค์กรและผู้นำในองค์กร เมื่อกระบวนการและสมรรถนะที่ต้องการแล้วควรส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในองค์กรทุกภาคส่วนได้เข้าร่วมและแสดงถึงศักยภาพของตนเองได้อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งสื่อสารแก่ผู้เข้าร่วมและบุคลากรอื่น ๆ ในองค์กรให้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติเพื่อร่วมกันพิจารณาอย่างเหมาะสม โดยมีการสะท้อนคิดและสะท้อนผลตอบรับ ที่เกิดจากผลการประเมินและผลตอบรับจากผลงานและการประเมินผู้เข้าร่วมการประเมินได้รับทราบ

ประการที่ 5 ศึกษาและประเมินความพร้อมของกำลังคนอย่างต่อเนื่อง องค์กรต้องจัดเก็บข้อมูลของบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งคอยตรวจสอบติดตามผลการปฏบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาปรับและพิจารณาในการประเมินได้อย่างเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและข้อปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นการแนะนำแก่บุคลากรที่จะเข้าสู่ผู้ที่ต้องเข้าสู่แผนการสืบทอดตำแหน่ง รวมไปถึงเป็นแนวทางในการไปพัฒนาและปรับใช้แก่บุคลากรคนอื่น ๆ ในองค์กรต่อไป

ประการที่ 6 มอบงานที่มีความท้าทายเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพ แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่มักถูกนำมาใช้นั้น เช่นการเวียนงาน การเรียนรู้งานรวมถึงการมอบหมายที่มีความท้าทายเพื่อให้บุคคลากร ได้แสดงถึงศักยภาพของตนเอง เนื่องจากบุคลากรแต่ละคนนั้น มีความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เห็นถึงศักยภาพในตนเองและสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เข้ารับการสืบทอดตำแหน่ง อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานหากพบถึงข้อบกพร่องบางประการ บุคลากรดังกล่าวสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยรายงานผ่านการแผนพัฒนารายบุคคลได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญดังกล่าวควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความต้องการขององค์กร เพื่อระบุถึงตำแหน่งที่มีความสำคัญและความสามารถที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งเหล่านั้น การวิเคราะห์นี้ควรครอบคลุมถึงการประเมินความเสี่ยงและการวางแผนเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดบุคลากรที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งสำคัญขององค์กร โดยในการวางแผนนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์และพัฒนาบุคลากรในกลุ่มผู้เข้ารับการสืบทอดตำแหน่งให้มีศักยภาพตามที่องค์กรตั้งเป้าหมายไว้

การพัฒนาความสามารถของบุคลากร ที่ได้จากการสืบทอดตำแหน่ง

เมื่อองค์กรได้รับคนเก่งที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่ง องค์กรควรสนับสนุนและมุ่งพัฒนาความสามารถของบุคลากรคนดังกล่าวให้ดีมากย่งขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินงานได้หลากหลายวิธี หากผู้ที่ได้รับคัดเลือกได้รับการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้บุคลากรที่จะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนั้นจะมีความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักมีแนวทางการพัฒนาความสามารถของบุคลากร ดังนี้

1. การเน้นฝึกอบรม (Training) โดยมุ่งเน้นไปที่การนำองค์ความรู้มาปรับใช้ได้ในทันที ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทดลองฝึกปฏิบัติจริง เน้นรูปแบบกิจกรรมการอบรมในการปฏิบัติงานใน 2 ลักษณะคือ การฝึกปฏิบัติงานและการฝึกอบรมโดยไม่ได้อยู่หน้างาน โดยช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรจากแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยแนวคิดนี้ ได้รับอิทธิพลจาก Jerry W. Gilley และคณะ ที่ได้ศึกษาแนวคิดมุ่งเน้นถึงแนวการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พระครูภัทรสารสุนทร, 2565)

2. การสอนงานรวมถึง การเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การสอนงาน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แก่ตัวผู้นำได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นการให้ข้อมูลและสะท้อนข้อมูลจาก หัวหน้าหรือผู้นำองค์กรสูงสุด รวมไปถึงเพื่อนร่วมงานและผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ได้เสนอให้เห็นถึงส่วนที่ควรพัฒนาและส่วนที่ยกระดับให้ดีมากยิ่งขึ้น ขณะที่ระบบของการเป็นพี่เลี้ยงจะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวของหัวหน้า และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยควรเน้นในการสอนถึงประสบการณ์ทั้งด้านดีและผลเสียที่เกิดขึ้นในงาน แสดงถึงความเชี่ยวชาญและการให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าและการพัฒนาในงานต่อไป (McCarthy & Milner., 2020)

3. การมอบหมายงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความท้าทาย (Challenging Assignments and Experiential Learning) โดย มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคลากรจากการส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ มีการปฏิบัติจริง เช่นการได้ทดลองปฏิบัติเป็นหัวหน้าโครงการ การได้ทดลองปฏิบัติงาน การทำงานข้ามสายงาน โดยเน้นที่การเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงและการทบทวนองค์ความรู้สำคัญจากการลงมือปฏิบัติจริง จนสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้และพัฒนาความรู้ความสามารถของตนได้ (Humansoft, 2024a)

4. การพิจารณาผลตอบรับเพื่อพัฒนาตนเองแบบ 360 องศาหรือรอบด้าน (360-degree Feedback) เป็นการพิจารณาผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานแบบรอบด้า เป็นการพิจารณามาอย่างยาวนาน โดยผลจากการรวบรวมข้อมูลทั้งจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน รวมถึงผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ที่ตัวบุคคลากรได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมมาวิเคราะห์และพิจารณา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้ไปพัฒนาตนเองให้เกิดความก้าวหน้ายกระดับภาวะผู้นำของตนได้อย่างเหมาะสม (Humansoft, 2024b)

5. การเรียนรู้ทางออนไลน์และระบบดิจิทัล (Online and Digital Learning) เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่ต้องการพัฒนาตนขึ้นมาเป็นหัวหน้า บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้จากการเรียนรู้

ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่นการเรียนรู้หลักสูตรต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ด้วยตนเอง การเรียนรู้ผ่านระบบสังคมออนไลน์ ทำให้บุคคลากรเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย มีความสะดวกสบาย ช่วยสร้างแนวทางการเข้าศึกษาและเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น แนวคิด ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (Westfall, 2020)

กล่าวได้ว่าการพัฒนาบุคลากรที่จะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งในองค์กรนั้น จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมจากองค์กร โดยมีวิธีการหลากหลายเช่น การเน้นฝึกอบรม, การสอนงานรวมถึง การเป็นพี่เลี้ยง , การมอบหมายงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความท้าทาย, การพิจารณาผลตอบรับเพื่อพัฒนาตนเองแบบ 360 องศาหรือรอบด้าน และการเรียนรู้ทางออนไลน์และระบบดิจิทัล วิธีการเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพิจารณาความรู้ความสามารถของคนเก่งหรือ ผู้ที่ถูกคัดเลือกเพื่อก้าวขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้นำในองค์กร ตามแนวทางของการสืบทอดตำแหน่ง อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารขององค์กรอาจใช้วิธีการที่มีความหลากหลายหรือใช้วิธีการอื่น ๆ เข้ามาใช้ร่วมกันได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในประเมินร่วมกันได้ พร้อมทั้งช่วยในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถและมีความเหมาะสมภายในองค์กรมากที่สุด ซึ่งการคัดกรองด้วยแนวทางเหล่านี้ย่อมช่วยให้องค์กรได้บุคลากรที่มีคุณภาพ เพิ่มทักษะและสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาพัฒนาให้เป้าหมายขององค์กรประสบความสำเร็จ

การสืบทอดตำแหน่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร

การพัฒนาแผนการสืบทอดตำแหน่ง นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากรองค์กรระดับประเทศ แนวทางดังกล่าวสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยมีการจัดการกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คัดเลือกให้บุคลากรที่มีศักยภาพที่มีความเหมาะสมกับการทำงานสอดคล้องกับสภาวะของเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน พร้อมทั้งพิจารณาถึงเศรษฐกิจของประเทศ โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย อีกทั้งมุ่งไปพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพของกลุ่มแรงงานไทย และมุ่งลดต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งประยุกต์บุคคลากรเพื่อกับการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นการที่องค์กรจะพัฒนาไปได้ดี ควรพิจารณาและคัดเลือกบุคคลและทำการสืบทอดตำแหน่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามที่องค์กรให้ความสำคัญ แต่ในบางองค์กรนั้นไม่ได้คัดเลือกอย่างเป็นระบบ โดยเน้นคัดจากบุคลิกภาพ คุณลักษณะภายนอก รวมถึงการคัดเลือกบุคคลที่ตนเองมองว่าสามารถจัดการให้อยู่ภายใต้อำนาของตนเองได้ (พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม) และ สุภัทรชัย สีสะใบ, 2566) ประเด็นเหล่านี้จึงกลายมาเป็นจุดอ่อนที่ทำให้องค์กรขาดความเข้มแข็งและส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้บริหารในองค์กรได้ ดังนั้นเพื่อให้องค์กรได้มาซึ่งบุคลากรที่ดีจำเป็นต้องมีการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง เพื่อช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหาร ลดความเสี่ยงด้านการขาดแคลนผู้นำ ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรเกิดการพัฒนา สามารถจัดการกำลังคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดแก่บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กร (Humansoft, 2024a) อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรต้องมีความน่าเชื่อถือและมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับได้ ดังนั้นการจัดทำแผนการสืบทอดตำแหน่งจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเป็นส่วนช่วยยืนยันให้บุคคลอื่น ๆ ภายในองค์กรได้รับทราบแนวทางการปฏิบัติงาน รวมไปวิธีการที่นำมาใช้ในการคัดเลือกบุคคลที่กำลังก้าวเข้ามาสู่ตำแหน่งของผู้บริหารได้ ในเบื้องต้นอาจกำหนดไว้อย่างน้อย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการสืบทอดตำแหน่งอย่างรวดเร็ว พิจารณาพนักงานที่มีผลงานและมีการเรียนรู้พร้อมกับเป้าหมายที่องค์กรได้ตั้งไว้ สามารถสนับสนุนการสืบทอดตำแหน่งได้ในช่วงระยะเวลา 1 – 3 ปี 2) แนวทางการสืบทอดตำแหน่งโดยทั่วไป เป็นกลุ่มบุคลากรที่พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แต่อาจไม่ตรงตามความคาดหวังขององค์กร สามารถสนับสนุนการสืบทอดตำแหน่งในช่วงระยะเวลา 4 - 5 ปี และ 3) แนวทางการสืบทอดตำแหน่งล่าช้า เป็นการสนับสนุนบุคลากรที่มีศักยภาพน้อย เรียนรู้ช้าและอาจใช้เวลาในการเลื่อนตำแหน่งมากกว่า 5 ปีขึ้นไป (นริศรา เล็กนาวา, 2561)

1. ความสำคัญของการสืบทอดตำแหน่งต่อการดำเนินงานขององค์กร

การดำเนินงานขององค์กร ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง (Business Continuity) แนวทางในการสืบทอดตำแหน่งจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายในองค์กร ตลอดจนสร้างแนวทางสำคัญเพื่อลดช่องว่างขณะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการบริหารงานภายในองค์กร ขณะที่องค์กรต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนผ่าน รวมถึงเมื่อมีเกิดการเปลี่ยนหัวหน้า หรือผู้นำองค์กร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบ

ในแง่มุมที่หลากหลาย รวมไปถึงประสิทธิภาพขององค์กรตามมา (บริษัท เจเอเอส แอสเซ็ท จำกัด (มหาชน), 2567) อาจกล่าวได้ว่าการเตรียมการเพื่อสืบทอดตำแหน่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมถึงช่วยรักษาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ภายในองค์กร (Knowledge Retention) ได้เป็นอย่างดี โดย Enakrire & Smuts (2023) กล่าวว่า การรักษาไว้ซึ่งความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ขององค์กรนั้นนับเป็นรากฐานที่สำคัญขององค์กรที่จะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จากจากผู้บริหารรุ่นปัจจุบันสู่ผู้ที่จะเข้ามาสืบทอดตำแหน่ง ส่งผลให้องค์กรเติบโตต่อไปได้ นับเป็นการรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้ที่สำคัญให้คงอยู่ไว้ภายในองค์กร ช่วยลดการสูญเสียบุคลากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญขององค์กรไป นอกจากนี้การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งยังช่วยสร้างวัฒนธรรมในการพัฒนาและการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ภายในองค์กร ทั้งในส่วนของผู้บริหารพนักงานในระดับชั้นต่าง ๆ ขององค์กร ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี โดยการสืบทอดตำแหน่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความตั้งใจ และการเตรียมการที่ได้มีการพัฒนาบุคลากรให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นส่วนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปสู่การยกระดับและสร้างสร้างวัฒนธรรมในการเรียนรู้ รวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ช่วยให้คนในองค์กรเกิดการเรียนรู้ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เปิดโอกาสให้พนักงานมีการตัดสินใจด้วยตนเอง ร่วมแก้ไขปัญหา โดยมีการประยุต์นำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ โดยมีผู้บริหารเข้าร่วมจัดทำ กลยุทธ์และช่วยสนับสนุนการทำงานให้เป็นไปด้วยดี ดังนั้น หากสามารถจัดการสืบทอดตำแหน่งที่มีการพัฒนาร่วมกับบุคลากรในองค์กรให้เกิดขึ้นได้ย่อมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว ขณะที่การวางแนวทางการสืบทอดตำแหน่งยังช่วยให้เกิดการสร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนเกิดความผูกพันของพนักงาน ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลดีแก่องค์กรนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาของคนในองค์กรและเกิดความก้าวหน้าในงานได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อพิจารณาเมื่อมีการสืบทอดตำแหน่ง

2.1 การสืบทอดตำแหน่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการทำงานในประเด็นดังกล่าวนี้ควรมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีความรอบคอบชัดเจน รวมถึงมีเส้นทางการพัฒนาศักยภาพ และความก้าวหน้าให้แก่ผู้เข้ารับการสืบทอดตำแหน่งให้ชัดเจน เนื่องจากหากมีการตั้งประเด็นการสืบทอดตำแหน่งขึ้นมา อาจทำให้บุคลากรผู้มีศักยภาพภายในองค์กรที่สามารถเข้ารับการสืบทอดตำแหน่งได้นั้น มีการแย่งชิงตำแหน่งกันเอง ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอาจส่งผลเสียต่อองค์กรในระยะยาว ทางองค์กรควรเก็บข้อมูล หรือชื่อผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้สืบทอดตำแหน่งไว้เป็นความลับ

2.2 การสืบทอดตำแหน่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการเกิดระบบอุปถัมภ์ในองค์กร เนื่องจากการคัดเลือกส่วนใหญ่ มักเกิดจากการเลือกบุคคลากรที่มีความใกล้ชิด และทำงานร่วมกับหัวหน้ามาก่อน ระบบกังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาเชิงระบบตามมา เนื่องจากการปฏิบัติที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากความเกรงใจมากกว่าความถูกต้อง นอกจากนี้หากเลือกคนโดยไม่มีมาตรการรองรับ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นเช่น การได้รับบุคลากรที่ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ซึ่งมีผลทำให้เกิดการไม่ยอมรับจากพนักงานคนอื่น ๆ ในองค์กร ดังนั้นควรลดการใช้ระบบอุปถัมภ์และมุ่งให้พนักงานขององค์กรที่จะเข้ารับตำแหน่งได้แสดงศักยภาพจนเป็นที่ยอมรับจากคนภายในองค์กร

2.3 องค์กรอาจขาดความรู้ที่หลากหลาย เนื่องจากผู้ที่เข้ารับการคัดเลือกเข้าสู่การวางแผนสืบทอดตำแหน่งอาจมีความรู้เฉพาะสายงานเท่านั้น ดังนั้นควรมุ่งพัฒนาศักยภาพ ผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งให้ครบทุกภาคส่วน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการพัฒนางานให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่จะช่วยให้ผู้ที่จะก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสามารถจัดการงานต่าง ๆ ได้ในอนาคต (ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล อบก., 2565)

กล่าวได้ว่า หากองค์กรต่าง ๆ มีการศึกษาและตั้งใจในการพัฒนาแผนการสืบทอดตำแหน่งนั้นคือแนวทางสำคัญที่ ยกระดับความสามารถของบุคลากรในองค์กรได้เป็นอย่างดี ดังนั้นกระบวนการในการคัดเลือก คนเก่งเพื่อเข้าสู่การสืบทอดตำแหน่งควรมีการดำเนินงานที่หากมีการปรับใช้ให้มีความเที่ยงตรงชัดเจน ไม่คลุมเครือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการคัดเลือกคนเก่งเพื่อก้าวเข้าสู่ดำรงตำแหน่งผู้นำในระดับต่าง ๆ ขององค์กรนั้นย่อมเป็นไปได้ดีและเป็นที่ยอมรับแก่คนในองค์กร ซึ่งแม้ในบางครั้งอาจต้องเผชิญกับปัญหาบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้เช่นการแย่งชิงตำแหน่ง ระบบอุปถัมภ์องค์กรรวมถึงองค์ความรู้ที่ล้าหลังซึ่งองค์กรและบุคคลากรในองค์กรสามารถร่วมกันพัฒนาและยกระดับขึ้นมาได้

แนวทางการสืบทอดตำแหน่ง แนวทางสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จ

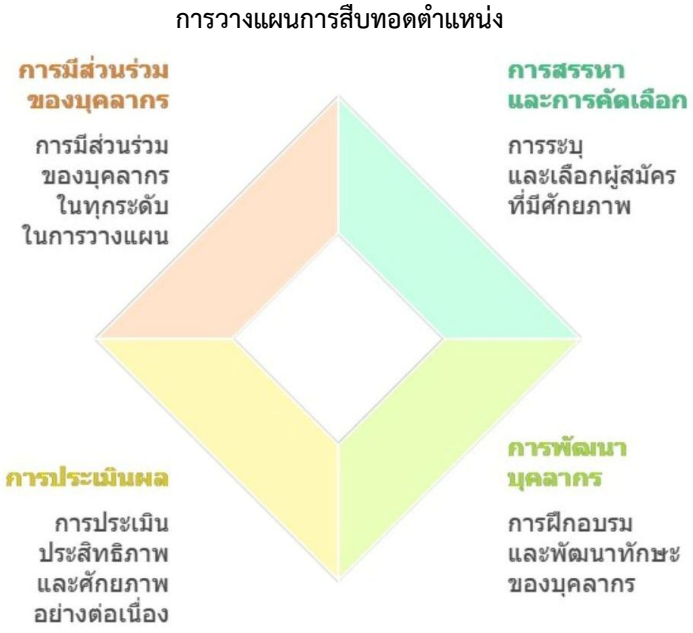
แม้ว่าแนวทางการสืบทอดตำแหน่งนั้นเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในองค์กรและเป็นเรื่องจำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จได้ในระยะยาว แต่ในปัจจุบันผู้บริหารส่วนใหญ่มักใช้การชี้ตัวคัดเลือกผู้ที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งในองค์กรอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากหากองค์กรต้องดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อคัดเลือกคนเก่งและเตรียมคนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กร อาจทำให้องค์กรต้องเสียเวลาและงบประมาณเพิ่มมากขึ้น ประเด็นเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารมองว่าเป็นเรื่องสิ้นเปลืองทำให้แนวทางการสืบทอดตำแหน่งขององค์กรนั้นไม่ได้รับการให้ความสนใจและถูกละเลยไป นอกจากนี้บุคลากรอื่น ๆ ในองค์กรอาจมีความเห็นว่าการสืบทอดตำแหน่งเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานของตน เนื่องจากบุคลากรในองค์กรอาจพิจารณาว่าการทำงานที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการสืบทอดตำแหน่งนั้นเป็นเรื่องของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และผู้บริหารเท่านั้นที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบงานดังกล่าว นอกจากนี้บุคลากรในองค์กรส่วนใหญ่มักมีทัศนคติเกี่ยวกับการสืบทอดตำแหน่งในเรื่องการคัดเลือกคนเข้ารับตำแหน่งด้วยระบบอุปถัมภ์ ทำให้บุคลากรในองค์กรส่วนใหญ่ไม่ใส่ใจ และขาดการมีส่วนร่วมในแนวทางการสืบทอดตำแหน่งมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามหากองค์กรเริ่มพิจารณาถึงความสำคัญที่ต้องทำในองค์กรส่วนใหญ่ อาจให้ความสำคัญในเรื่องของการสืบทอดตำแหน่งหลังจากที่องค์กรได้ดำเนินการจัดตั้งไปสักระยะหนึ่งแล้ว หรืออาจเกิดจากการที่พนักงานขององค์กรซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำหน่วยงานได้ลาออกจากองค์กรไป ส่งผลให้องค์กรไม่สามารถวางแผนหรือเตรียมหาบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาทดแทนตำแหน่งดังกล่าวได้ นอกจากนี้ในปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ในหลายองค์กร ได้มีอัตราการลาออกและมีอัตราเปลี่ยนงานเพิ่มสูงขึ้น นิรมล กะการดี (2560) กล่าวถึงปัจจัยการลาออกเพื่อเปลี่ยนงานนั้นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในทุก ๆ ปี โดยส่วนใหญ่ ในคนกลุ่ม Generation Y มีการเปลี่ยนงานมากขึ้น เนื่องจากการมีความเชื่อว่า การทำงานในองค์กรเดิมจะส่งผลให้ได้เงินเดือนน้อยลง และการย้ายงานจะทำให้ตำแหน่งในการเติบโตในองค์กรนั้นน้อยกว่า จากประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดการย้ายงานมากขึ้นและส่งผลให้องค์กรที่ไม่ได้เตรียมรับมือกับปัญหาเหล่านี้ นอกจากนี้การที่องค์กรไม่ได้เตรียมแนวทางการสืบทอดตำแหน่งเอาไว้จะส่งผลกระทบต่อองค์กรโดยตรง นั้นคืออาจก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพในการดำเนินงานขององค์กร การทำงานอาจเกิดการหยุดชะงัก หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ย่อมนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมองค์กร อาจส่งผลกระทบต่อบุคลากรในองค์กร และหากองค์กรนั้นเป็นองค์กรเอกชนย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงในประเด็นของการสูญเสียความมั่นใจจากนักลงทุนเป็นอย่างมาก (สหธร เพชรวิโรจน์ชัย, 2568) ดังนั้น การสืบทอดตำแหน่งจึงควรมีการดำเนินงานให้เป็นลำดับไม่ควรเร่งรีบมากเกินไป อีกทั้งไม่ควรยึดติดภาพลักษณ์และบุคลิกของการเป็นผู้นำแบบเดิม และต้องดำเนินงานอย่างชัดเจนโปร่งใสเพื่อลดการเกิดอคติในเรื่องของระบบอุปถัมภ์ภายในองค์กร การดำเนินงานเหล่านี้หากองค์กรมองข้ามไปย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรในระยะยาว ดังนั้นควรดำเนินงานอย่างมีเป็นระบบ มีการวางกลยุทธ์และร่วมกันพัฒนา คนเก่ง ที่ได้คัดเลือกไว้โดยให้บุคลากรขององค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งองคาพยพ กระบวนเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยให้องค์กรเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง ช่วยยกระดับคนในองค์กรให้มีศักยภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับองค์กรได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

การสืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการรักษาความต่อเนื่องและความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร การวางแผนและการพัฒนาการสืบทอดตำแหน่งในองค์กรระดับประเทศต้องอาศัยแนวคิดและแนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าองค์กรจะมีผู้นำที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง การสืบทอดตำแหน่งที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรเติบโตได้อย่างมั่นคงและพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยองค์กรต้องมีแนวทางเพื่อพิจารณาคนเก่งในองค์กรดังนี้ 1) การสรรหาคนเก่ง 2) ระบุการคัดเลือกคนเก่ง 3) การพัฒนาคนเก่ง และ 4) การบริหารและจัดการคนเก่ง โดยองค์กรต้องมีการกำหนดตำแหน่งและคุณสมบัติขององค์กรให้มีความชัดเจน มีการประเมินที่โปร่งใส นอกจากนี้องค์กรควรการจัดฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาเป็นวิธีที่ช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรให้มีความเหมาะสมและพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งมากขึ้นผ่านแนวทางต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม สร้างการเรียนรู้ การสอนงาน การเป็นพี่เลี้ยง รวมถึงการมอบหมายงานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความท้าทาย โดยบุคลากรที่ต้องเข้าสู่ตำแหน่งนั้นต้องได้รับการพิจารณาผลตอบรับเพื่อพัฒนาตนเองแบบ 360 องศาหรือรอบด้าน

และการเรียนรู้ทางออนไลน์และระบบดิจิทัล ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการสืบทอดตำแหน่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยคัดกรองคนเก่งที่จะก้าวมาดำรงตำแหน่งสำคัญภายในช่วยลดปัญหาและพัฒนาองค์กรให้ดีมากยิ่งขึ้น องค์กรต่าง ๆ สามารถประยุกต์แนวทางการสืบทอดตำแหน่งเข้ามาใช้ในองค์กรโดยเสนอแนวทางให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างเหมาะสม ช่วยให้เกิดกระบวนการพัฒนาบุคลากรได้ทั้งองค์กร อีกทั้งยังช่วยในการบริหารงานอย่างเป็นลำดับ โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองไปพร้อมกับองค์กร นำไปสู่การบริหารจัดการและการกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากร การจัดสรรงานด้านงบประมาณ นอกจากนี้ยังเป็นสามารถนำไปสู่การวางแผนเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาไปเป็นต้นแบบแนวทางการสืบทอดตำแหน่ง ที่เน้นด้านการวิเคราะห์และวางแผนเพื่อยกระดับองค์กรให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ได้

อย่างไรก็ตามหากมีการใช้แนวทางการสืบทอดตำแหน่งภายในองค์กร อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรขึ้นได้ รวมไปถึงปัญหาอื่น ๆ เช่นปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของระบบอุปถัมภ์ รวมถึงองค์ความรู้อาจไม่มีความหลากหลายเกิดขึ้นแก่องค์กร ดังนั้นเพื่อเป็นการลดปัญหาต่าง ๆ เช่นปัญหาในเรื่องของระบบอุปถัมภ์ รวมถึงผู้เข้ารับการสืบทอดตำแหน่งขาดองค์ความรู้ที่หลากหลาย บุคคลกรในทุกภาคส่วนขององค์กรควรเข้ามามีบทบาทและร่วมเป็นส่วนหนึ่งทำแผนสืบทอดตำแหน่งขององค์กรให้สำเร็จ แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ได้ผู้บริหารที่เก่ง มีศักยภาพและความสามารถตามที่มุ่งหวังไว้ได้อย่างเหมาะสม เป็นส่วนสำคัญช่วยให้องค์กรเติบโตอย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 1 การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง

เอกสารอ้างอิง

กองเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). *คู่มือการวางแผนทดแทนตำแหน่ง (Succession Plan) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. สืบค้นจาก https://www.opsmoac.go.th/kst-knowledge-files-441291791794.

กุลชลี พวงเพ็ชร. (2560). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: ยูโอเพ่น.

เกียรติ บุญยโพ. (2562). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21*(1), 165-170.

นลิศา เล็กนาวา. (2561). *ลักษณะคนเก่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลในองค์กร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

นิรมล กะการดี. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายงานบ่อยของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

บริษัท เจเอเอส แอสเซ็ท จำกัด (มหาชน). (2567). *แผนการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ*. สืบค้นจาก https://www.jasasset.co.th/storage/document/cg/business-continuity-plan-th.pdf.

ปุณฑรีก์ อภิพัฒนศิริพงษ์. (2565). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารคนเก่งของนักวิเทศสัมพันธ์ สำนักงาน การต่างประเทศ สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล อบก. (2565). *การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง*. สืบค้นจาก http://conference.tgo.or.th/download/tgo_or_th/AboutTGO/Corruption/FY2562/ITA/Doc/25_5.pdf.

พระครูภัทรสารสุนทร. (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคนิวนอร์มัล. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 6*(3), 262–275.

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม) และ สุภัทรชัย สีสะใบ. (2566). การวางแผนการสืบทอดตำแหน่งเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงในองค์กร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12*(4), 457–470.

พระมหายุทธพิชาญ โยธสาสโน, พระครูเกษมอาจารสุนทร, พระครูสุธรรมกิจโกศล และ พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ปัจจัยสู่ความสำเร็จและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร. *วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศ์, 10*(1), 169-172.

วรุณรัตน์ คัทมาตย์. (2567). *สถิติสุดอึ้ง ซีอีโอลาออก-ถูกปลด มากที่สุดเป็นประวัติการณ์ในปี 2024*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/1159214.

วสุธิดา นักเกษม. (2564). *การพัฒนารูปแบบผู้สืบทอดตำแหน่งทางธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการดิจิทัลของประเทศไทย*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย. (2564). นวัตกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับองค์กรด้านการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ, 6*(2), 50-62.

สหธร เพชรวิโรจน์ชัย. (2568). *ปัจจัยที่ทำให้แผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) ล้มเหลว*. สืบค้นจาก https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/hr-succession-planning-250228/.

อรธิชา ศิลปวิศวกุล. (2563). *การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐในภาวะวิกฤต กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจกับวิกฤติการแพร่ระบาดของรีโควิด-19*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์. (2561). ยกระดับองค์กรด้วยการบริหารจัดการคนเก่ง. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 13*(2), 66–79.

อารียา อ่ำอินทร์. (2567). *แนวทางการพัฒนาแผนการสืบทอดตำแหน่งและการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ตำแหน่งระดับบริหารของผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพในบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับในจังหวัดกรุงเทพมหานคร*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

อุไร ศรีชมภู และ วิษณุ สุมิตสวรรค์. (2562). การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาจุฬานาครทรรน์, 6*(7), 3383-3340.

Enakrire, R. T., & Smuts, H. (2023). Knowledge retention for enhanced organisational growth in Higher Education Institutions. *Journal of Information & Knowledge Management, 22*(01), 2250054.

HREX.asia. (2562). *การพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ*. สืบค้นจาก https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190610-organization-development-od/.

Humansoft. (2024a). *เทคนิคการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ HR ควรรู้*. สืบค้นจาก https://www.humansoft.co.th/en/blog/potential-development.

_____. (2024b). *การประเมิน 360 องศา: พัฒนาบุคลากรด้วย feedback จากทุกทิศทาง*. สืบค้นจาก https://www.humansoft.co.th/th/blog/360-degree-feedback.

Karthik, V. (2023). Role of HR in talent management and succession planning. *International Journal of Research Publication and Reviews, 4*(5), 3412-3415.

McCarthy, G., & Milner, J. (2020). Ability, motivation and opportunity: managerial coaching in practice. *Asia Pacific Journal of Human Resources, 58*(1), 149-170.

Potočnik, K., & Anderson, N. (2016). A critical review of change management and innovation related concepts in management studies: Toward conceptual and operational clarity. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 25*, 481-494.

Westfall, C. (2020). *Leadership development in the digital age: Strategies for success*. Retrieved from https://www.forbes.com/sites/chriswestfall/2020/08/25/leadership-development-in-the-digital-age-strategies-for-success/?sh=3bcb38c360bd.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2025. 7(3): 533-542.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Academic Article

Criminology Based on Buddhism Approach

Phra Phithak Punyagamo[1] Phamaha Natthabhan Sudassanavipani[1] Phramaha Suttidon Jittapanyo[1] Phramaha Kitti Kittimatee[1*] and Phrakrupiyasumaytapron[1]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com*

ABSTRACT

This article aims to analyze the concepts of wrongdoing and punishment in the Vinaya through the lens of criminological theory. The study found that Buddhist criminology serves as a social control system for the monastic community, encompassing elements such as crime prevention through the establishment of precepts to instill shame and fear of sin (hiri-ottappa), the justice process through the investigation and adjudication of offenses, and the treatment of offenders through penalties called offenses (pāṭimokkha), which are categorized into three levels: serious offenses (parajika), which are irreversible and result in expulsion from the monkhood; medium offenses (saṅghādisesa), which can be remedied through probation; and minor offenses (dukkaṭa), which can be corrected through confession. A key finding is that the Vinaya is not merely a system of punishment but a preventive and rehabilitative mechanism aimed at preserving the purity of the monastic community and providing opportunities for offenders to reform, reflecting deep criminological principles within Buddhism.

Keywords: Criminology, Based on Buddhism Approach, Offenses and Punishments in the Vinaya

Received: 12 February 2025;
Revised: 20 September 2025;
Accepted: 23 September 2025

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

อาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

พระพิทักษ์ ปุญญกาโม[1] พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี[1] พระมหาสุทธิดล จิตฺตปญฺโญ[1]
พระมหากิตติ กิตฺติเมธี[1*] และ พระครูปิยสุเมธาภรณ์[1]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: mahakitti2017@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความผิดและโทษในพระธรรมวินัยผ่านกรอบทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ผลการศึกษาพบว่า อาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์คือระบบการควบคุมทางสังคมสำหรับคณะสงฆ์ ที่มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้ง การป้องกันอาชญากรรม ผ่านการบัญญัติพระวินัยเพื่อสร้างความละอายและเกรงกลัวต่อบาป (หิริโอตตัปปะ), กระบวนการยุติธรรม ผ่านการไต่สวนและวินิจฉัยอาบัติ และ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ผ่านการลงโทษที่เรียกว่า อาบัติ ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่ ครุโทษ (อาบัติปาราชิก) เป็นโทษสถานหนักที่ไม่สามารถแก้ไขได้และทำให้ขาดจากความเป็นภิกษุ มัชฌิมโทษ (อาบัติสังฆาทิเสส) เป็นโทษสถานกลางที่แก้ไขได้ด้วยการอยู่กรรม และ ลหุโทษ (อาบัติเบาอื่น ๆ) ที่แก้ไขได้ด้วยการแสดงอาบัติ ข้อค้นพบสำคัญ คือ พระธรรมวินัยมิใช่เป็นเพียงบทลงโทษ แต่เป็นกลไกเชิงป้องกันและฟื้นฟูที่มุ่งรักษาความบริสุทธิ์ของสงฆ์และให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการทางอาชญาวิทยาที่มีความลุ่มลึกในพุทธศาสนา

คำสำคัญ: อาชญาวิทยา, ตามแนวพุทธศาสตร์, ความผิดและโทษในพระธรรมวินัย

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สภาพความเป็นจริงของสังคมแม้ว่าจะมีการบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ หรือ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม จริยธรรมของแต่ละลัทธิศาสนาแล้ว ก็ยังปรากฏว่ามีผู้ที่กระทำความผิด ละเมิดทั้งต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ทางรัฐบัญญัติขึ้นและบทบัญญัติทางศาสนาอยู่เนือง ๆ ดังนั้น ปัญหาการก่ออาชญากรรม หรือการกระทำความผิด ละเมิด ต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทางรัฐบาลหรือผู้ปกครองของแต่ละประเทศกำลังหาทางออกหรือทางในการแก้ไขกันอยู่ (พิชัย นิลทองคำ, 2548) ในแนวทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงสังคมอุดมคติตามแนวพระพุทธศาสนานั้นว่าการปกครองที่ดีคือการที่แต่ละคนได้รับการพัฒนาจนถึงขั้นปกครองตนเองได้ มีตนเองเป็นเกาะเป็นที่พึ่งและจนถึงขั้นที่บุคคลแต่ละคนยึดมั่นอยู่ในกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา ที่เรียกรวม ๆ ว่า “ธรรม” มีธรรมเป็นเกาะ เป็นที่พึ่งตามนัยนี้ศาสนาพุทธไม่ส่งเสริมให้มนุษย์ปกครองมนุษย์ แต่ส่งเสริมให้ใช้ธรรมะปกครองมนุษย์ โดยให้มนุษย์ด้วยกันเป็นเพียงผู้ควบคุมดูแล “ธรรม” ได้มีบทบาทมีอำนาจ ดังพระพุทธพจน์ว่า “*ดูก่อนอานนท์ ไม่ว่าขณะนี้หรือในกาลที่เราล่วงลับไปแล้ว ผู้ที่มีตนเองเป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง (ปกครองตนเอง) มีธรรมเป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง(มีธรรมปกครอง)ไม่ถูกปกครองโดยผู้อื่นจักเป็นสาวกผู้ขอดเยี่ยมของเรา*” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญในเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้ทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมของบรรพชิตและคฤหัสถ์อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ทรงบัญญัติพระวินัย คือ กฎหมายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดและการกระทำผิดใน ครั้งต่อไปของพระภิกษุ (พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร (ใส่แก้ว), 2565) จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้น ๆ กระทำผิดเป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาของพระองค์มัวหมอง ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดศรัทธาที่จะทำนุบำรุง และขาดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระองค์ จึงทรงบัญญัติข้อห้ามไว้เพื่อป้องปรามพระภิกษุรูปอื่นที่จะละเมิดและกระทำผิดในอนาคตเช่นนั้นอีก พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นบังคับก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น จะบัญญัติพระวินัยเพื่อลงโทษพระภิกษุรูปนั้น ๆ หลังกระทำผิดแล้ว เพื่อไม่ให้

ภิกษุรูปอื่นยึดถือเป็นเยี่องอย่างในการกระทำผิดต่อไป ดังนี้จึงเรียกเกณฑ์และทรงบัญญัติโทษแก่พระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดไว้ด้วย เรียกว่า “การปรับอาบัติ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเห็นได้ว่า พระธรรมวินัยเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้ประมวลอยู่ใน พระไตรปิฎกและกล่าวได้ว่า พระไตรปิฎก มีความสำคัญ คือ 1) เป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ คือ คำสั่งของพระพุทธเจ้า 2) เป็นที่สถิตของพระศาสดาของพุทธศาสนิกชน เราสามารถเฝ้าพระพุทธเจ้า หรือรู้จักพระพุทธเจ้าได้จากพระไตรปิฎก 3) เป็นแหล่งต้นเดิมหรือแม่บทในพระพุทธศาสนา 4) เป็นมาตรฐานตรวจสอบคำสอนและข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนา คำสอนและข้อปฏิบัติใด ๆ ที่จะถือว่าเป็นคำสอน และ ข้อปฏิบัติในพระพุทธศาสนาได้ จะต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก 5) เป็นคัมภีร์ที่ถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ (สุชาดา วราหพันธ์, 2544)

ดังนั้น ปัญหาการก่ออาชญากรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกสังคมพยายามหาแนวทางแก้ไข แม้ว่าอาชญาวิทยาตะวันตกจะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยทางกายภาพ จิตวิทยา และสังคม แต่ยังคงมีช่องว่างในการทำความเข้าใจมิติทางจริยธรรมและจิตวิญญาณของการกระทำผิด ในทางตรงกันข้าม พระพุทธศาสนามีพระธรรมวินัยเป็นกฎเกณฑ์ควบคุมความประพฤติของบรรพชิต ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นข้อห้าม แต่ยังเป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม บทความนี้จึงมุ่งศึกษา เฉพาะกรณีของสังคมบรรพชิต เพื่อวิเคราะห์พระธรรมวินัยในฐานะที่เป็นระบบอาชญาวิทยาเชิงป้องกันและฟื้นฟู อันเป็นมุมมองที่อาชญาวิทยากระแสหลักอาจยังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักจากเหตุผลดังกล่าว บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอการศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อวิเคราะห์มูลเหตุแห่งการกระทำผิด การป้องกัน การแก้ไข ตลอดจนการปฏิบัติต่อ ภิกษุผู้กระทำผิดพระวินัย อันเนื่องด้วยโทษที่เรียกว่า อาบัติ ตามลำดับความรุนแรง

ความหมายอาชญาวิทยา

อาชญาวิทยา (criminology) (สงบ เชื้อทอง, 2554) ได้อธิบายไว้ว่า มีนักอาชญาวิทยาได้ให้ความเห็นและให้คำนิยามความหมายไว้อย่างกว้างขวาง แตกต่างกันไป อาชญาวิทยา เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “อาชญา” กับ “วิทยา” ซึ่งมาจากภาษาสันสกฤต “อาชญา” หมายถึง อำนาจ การลงโทษ เพราะฉะนั้น “อาชญาวิทยา” หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรม การป้องกันอาชญากรรม การลงโทษต่อผู้กระทำผิด และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั่นเอง อาชญาวิทยา มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ คือ คำว่า Criminology ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Crimen แปลว่า ความชั่วหรือบาป ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Crime หมายถึงการกระทำผิดหรืออาชญากรรม (พรชัย ขันตี, 2558)

สำนักงานกิจการยุติธรรม (2551) ได้ให้ความหมายของอาชญาวิทยาไว้ว่าเป็นวิชาที่ศึกษาถึงอาชญากรรมในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ของสังคม อันจะต้องศึกษาถึงแนวทางแห่งการบัญญัติกฎหมาย อาชญาวิทยา คือ การศึกษาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแง่ต่าง ๆ ซึ่งจะศึกษาถึง 1) สาเหตุแห่งอาชญากรรม 2) ลักษณะและประเภทของอาชญากรรม 3) วิธีบำบัด แก้ไข และป้องกันอาชญากรรม รวมทั้งกระบวนการยุติธรรม

กล่าวโดยสรุป อาชญาวิทยา เป็นวิทยาการที่ว่าด้วยสาเหตุของอาชญากรรมนั่นเอง เพื่อที่จะได้หาทางป้องกันแก้ไขและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยการศึกษาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของอาชญากร ตั้งแต่สาเหตุการเป็นอาชญากร ซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุหลัก ๆ คือ การกระทำความผิดอันเนื่องจากปัจจัยทางชีวภาพ การกระทำความผิดอันเนื่องจากปัจจัยทางจิต และการกระทำความผิดอันเนื่องจากปัจจัยทางสังคม ตลอดจนการป้องกันการแก้ไข

อาชญาวิทยา เป็นวิทยาการส่วนหนึ่งของอาชญาศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อสอนให้รู้ถึงสาเหตุแห่งอาชญากรรม การป้องกันแก้ไข และวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยขอบเขตของวิชาอาชญาวิทยา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ อาชญาวิทยา เป็นวิชาที่มีขอบเขตการศึกษากว้างขวาง และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่น ๆ หลายสาขา ได้แก่ จิตวิทยา การแพทย์ ชีววิทยา สังคมวิทยา สถิติและการวิจัย ส่วนจะเกี่ยวข้องกันอย่างไรนั้นเราก็จะได้ศึกษาต่อไป และอาชญาวิทยาที่เป็นวิชาที่ศึกษาอาชญากรรมในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม โดยศึกษาถึงสาเหตุของอาชญากรรม ลักษณะประเภทของอาชญากรรม อาชญากรและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขการศึกษาอาชญาวิทยามีส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายอาญาอย่างมาก กล่าวคือ ผลของการศึกษาอาชญาวิทยา พบว่า การที่คนกระทำผิด

ก่ออาชญากรรมขึ้นนั้นมีเหตุปัจจัยหลายด้าน ซึ่งบางกรณีมิใช่เกิดจากเจตนาหรือนิสัยชั่วร้าย หากเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจหรือเหตุสุดวิสัย หรือเหตุการณ์ สถานการณ์เฉพาะหน้าบีบบังคับ บีบคั้น ทำให้ทนไม่ได้ ต่าง ๆ ซึ่งเหตุเหล่านี้สมควรได้รับพิจารณาบรรเทาโทษได้ ซึ่งผลจากข้อเท็จจริงดังกล่าวก็มีผลทำให้การกำหนดโทษของผู้กระทำผิดกฎหมายอาญามีข้อยกเว้นสำหรับกรณีดังกล่าวในการที่จะลงโทษผ่อนผันหนักให้เป็นเบา รวมทั้งมีการกำหนดให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเหล่านั้นไว้เป็นพิเศษ

อาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

จากการศึกษาได้ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และพระไตรปิฎก เล่มที่ 3 ชื่อภิกขุนีวิภังค์ ในเล่ม 1 และ 2 แห่งบาลีวินัยปิฎก 1 ซึ่งย่อมาแล้ว ว่าด้วยศีลของภิกษุ ซึ่งมีอยู่ 227 ข้อ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539) อันจะต้องสวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน บัดนี้จึงมาถึงบาลีวินัยปิฎก เล่ม 3 ซึ่งชื่อว่าภิกขุนีวิภังค์ อันแปลว่า ข้อแจกแจงอันเกี่ยวด้วยนางภิกษุณี พูดง่าย ๆ ก็คือ แสดงถึงศีล 311 ข้อของนางภิกษุณี ซึ่งจะต้องสวดในที่ประชุมภิกษุณีสงฆ์ทุกกึ่งเดือนเช่นเดียวกับภิกษุสงฆ์ ในศีล 311 ของนางภิกษุณีนั้น เป็นของนางภิกษุณีแท้ ๆ เพียง 130 ข้อ ส่วนอีก 181 ข้อ นำมาจากศีล 227 ของภิกษุ เหตุที่นำมา 181 ข้อ ก็เพราะได้เลือกเฉพาะที่ใช้กันได้ทั้งภิกษุและภิกษุณี อันใดที่เป็นของเฉพาะภิกษุแท้ ก็ไม่นำมาใช้สำหรับนางภิกษุณี (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539) ความสำคัญของพระไตรปิฎก ก่อนปรินิพพาน พระพุทธเจ้าได้ตรัสทำนองสั่งเสียกับพระอานนท์ว่า เมื่อพระองค์ปรินิพพานล่วงลับไปแล้ว จะไม่ทรงตั้งภิกษุรูปใดแทนพระองค์ หากแต่ให้ชาวพุทธทั้งหลายยึดพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ ตามพระพุทธพจน์ว่า "โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตฺถา" (สุชาดา วราหพันธ์, 2544) แปลว่า ดูก่อน อานนท์ ธรรมและวินัยใดที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น เป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยกาลที่เราล่วงลับไป (สุชาดา วราหพันธ์, 2544)

พระพุทธบัญญัติและอภิสมาจารทั้ง 2 นี้ รวมเรียกว่า พระวินัย พระวินัยนี้ ท่านเปรียบเหมือนด้ายร้อยดอกไม้อันควบคุมดอกไม้ไว้ไม่ให้กระจัดกระจาย เพราะเหตุรักษาสงฆ์ให้ตั้งอยู่เป็นอันดี อีกอย่างหนึ่งคนที่บวชเป็นภิกษุจากสกุลต่าง ๆ สูงบ้าง กลางบ้าง ต่ำบ้าง มีพื้นเพต่างกันมาแต่เดิม มีน้ำใจต่างกัน หากจะไม่มีพระวินัยปกครอง หรือไม่ประพฤติตามพระวินัย จะเป็นหมู่ภิกษุที่เลวทรามไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและเลื่อมใส ถ้าต่างรูปประพฤติตามพระวินัยอยู่แล้ว จะเป็นหมู่ภิกษุที่ดี นำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2533)

พระวินัยหรือพุทธบัญญัติ หมายถึง ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และวิธีดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณี (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2533)

โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม เรียกว่า อาบัติ อาบัตินั้นว่าโดยชื่อ มี 7 อย่าง คือ ปาราชิก 1 สังฆาทิเสส 1 ถุลลัจจัย 1 ปาจิตตีย์ 1 ปาฏิเทสนียะ 1 ทุกกฏ 1 ทุพภาสิต 1

ปาราชิก ภิกษุต้องเข้าแล้วขาดจากภิกษุ สังฆาทิเสส ภิกษุต้องเข้าแล้ว ต้องอยู่กรรมจึงพ้นได้ อาบัติอีก 5 อย่างนั้น ภิกษุต้องเข้าแล้ว ต้องแสดงต่อหน้าสงฆ์หรือคณะหรือภิกษุรูปใดรูปหนึ่งจึงพ้นได้

อาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติเหล่านี้ 6 อย่าง คือ ต้องด้วยไม่ละอาย 1 ต้องด้วยไม่รู้ว่าสิ่งนี้จะเป็นอาบัติ 1 ต้องด้วยสงสัยแล้วขืนทำลง 1 ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร 1 ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร 1 ต้องด้วยลืมสติ 1

ข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ซึ่งยกขึ้นเป็นสิกขาบท ที่มาในพระปาติโมกข์ 1 ไม่ได้มาในพระปาติโมกข์ 1

สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์ คือ ปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 อนิยต 2 นิสสัคคิยปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 ปาฏิเทสนียะ 4 เสขิยะ 75 รวมเป็น 220 นับทั้งอธิกรณสมถะ 7 ด้วย รวมเป็น 227 (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2533)

วินัยบัญญัติ ในฐานะที่เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมายของสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) “วินัยบัญญัติของสงฆ์มิใช่ศีลในความหมายแคบ ๆ อย่างที่มักเข้าใจกันง่าย ๆ แต่ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่าชีวิตด้านนอกของภิกษุสงฆ์ทุกแง่ เริ่มตั้งแต่กำหนดคุณสมบัติ สิทธิ หน้าที่ และวิธีการรับสมาชิกใหม่เข้าสู่ชุมชนคือสงฆ์ การดูแลฝึกอบรมสมาชิกใหม่ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทำกิจการสงฆ์พร้อมด้วยคุณสมบัติและหน้าที่ที่กำหนดให้ ระเบียบเกี่ยวกับการแสวงหา จัดทำ เก็บรักษา แบ่งสรรปัจจัย 4 เช่น ประเภทต่าง ๆ ของอาหาร ระเบียบการรับและจัดแบ่ง

ส่วนอาหาร การทำจีวรและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับจีวร ประเภทของยา การปฏิบัติต่อภิกษุอาพาธ ข้อปฏิบัติของคนไข้และผู้รักษาพยาบาลไข้ การจัดสรรที่อยู่อาศัย ข้อปฏิบัติของผู้อยู่อาศัย ระเบียบการก่อสร้างที่อยู่อาศัย การดำเนินงานและรับผิดชอบในการก่อสร้าง การจัดผังที่อยู่อาศัยของชุมชนสงฆ์คือวัดว่า พึงมีอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอย่างใดบ้าง ระเบียบวิธีดำเนินการประชุม การโจทหรือฟ้องคดี ข้อปฏิบัติของโจทก์ จำเลยและผู้วินิจฉัยคดี วิธีดำเนินคดีและตัดสินคดี การลงโทษแบบต่าง ๆ ฯลฯ ว่าโดยสาระ วินัยก็ได้แก่ ระบบแบบแผนทั้งหมดสำหรับหมู่ชนหนึ่ง ที่จะให้หมู่ชนนั้นตั้งอยู่ได้ด้วยดี สามารถมีชีวิตอยู่ตามหลักของตน และสามารถปฏิบัติกิจดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงเกี่ยวกับการปกครอง การบริหาร การศาล นิติบัญญัติ การเศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น ทั้งหมดเท่าที่ชุมชนตลอดถึงประเทศชาติจะตกลงใช้ปฏิบัติเป็นทางการ โดยตราไว้เป็นธรรมนูญ กฎหมาย ประกาศ หรือคำสั่งต่าง ๆ”

ความหมายอย่างง่าย ๆ ของพระวินัย ออกเป็น 2 อย่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

ก. การฝึกให้มีความประพฤติและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน หรือ การบังคับควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน รวมทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคน และกิจการของหมู่ชน

ข. ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่วางลงไว้เป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกคน หรือใช้บังคับควบคุมคน ตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคนและกิจการของหมู่ชนให้เรียบร้อยดีงาม

ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้า และอธิบายได้ว่า พระวินัยแบ่งออกเป็น 2 คือ 1) อาทิพรหมจริยกาสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายบทบัญญัติหรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธอาณา (อำนาจปกครองของพระพุทธเจ้า หรืออำนาจปกครองฝ่ายพุทธจักร) เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายของพระภิกษุและวางโทษผู้ล่วงละเมิด โดยปรับอาบัติสถานหนักบ้าง เบาบ้าง ตามสมควรแก่ความผิด และให้พระสงฆ์สวดทุกครึ่งเดือน เรียกว่า “พระปาฏิโมกข์” 2) อภิสมาจาริกาสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และความประพฤติความเป็นอยู่อันดีงามของพระภิกษุ อันนำมาซึ่งความเคารพศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2533)

พระวินัยกำหนดอาบัติไว้ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) 1) ปาราชิก 4 เป็นอาบัติหนัก กล่าวคือ ถ้าภิกษุล่วงละเมิดแล้วต้องขาดจากความเป็นภิกษุ คือ เสพเมถุน ลักทรัพย์มีมูลค่าตั้งแต่ 5 มาสก (มาตราเงินในครั้งโบราณ 5 มาสก เป็น 1 บาท) ขึ้นไป การฆ่ามนุษย์ และ อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตน 2) สังฆาทิเสส 13 เป็นอาบัติหนักรองจากปาราชิก ต้องอยู่กรรมจึงพ้นได้ แก้ไขได้ เช่น เจตนาทำให้น้ำอสุจิเคลื่อน มีความกำหนัดจับต้องกายหญิง มีความขุ่นเคือง แล้วกล่าวหาภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล เป็นต้น 3) อนิยต 2 คำว่า อนิยต แปลว่า ไม่แน่นอน เป็นอาบัติที่ยังไม่แน่นอนระหว่างปาราชิกกับสังฆาทิเสสหรือปาจิตตีย์ ซึ่งพระวินัยธรจะต้องวินิจฉัย มี 2 ข้อ คือ ภิกษุนั่งในที่ลับตากับหญิงสองต่อสอง และภิกษุนั่งในที่ลับหูกับหญิงสองต่อสอง ข้อที่ 1 ปรับอาบัติ ปาราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือปาจิตตีย์ หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ข้อที่ 2 เป็นอาบัติ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่ง 4) นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 เป็นอาบัติเบา แก้ไขได้ ด้วยการแสดงหรือการปลงที่เรียกว่า แสดงอาบัติหรือปลงอาบัติ เช่น ภิกษุทรงอติเรกจีวร (ผ้าส่วนเกินจากไตรจีวร) ได้เพียง 10 วัน เป็นอย่างยิ่ง ถ้าทรงเกิน 10 วันก็อาบัติ ภิกษุรับประเคนเภสัชทั้ง 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยแล้ว เก็บไว้ฉันได้เพียง 7 วัน เป็นอย่างยิ่ง ถ้าเก็บไว้เกิน 7 วันต้องอาบัติ เป็นต้น5) ปาจิตตีย์ 92 เป็นอาบัติเบา แก้ไขได้ ด้วยการแสดงหรือการปลง เช่น พูดปด ด่าภิกษุ นั่งในที่แจ้งกับหญิงสองต่อสอง หลอกภิกษุให้กลัวผี เป็นต้น 6) ปฏิเทสนียะ 4 เป็นอาบัติเบา เป็นอาบัติที่จะพึงแสดงคืน เช่น ภิกษุรับของเคี้ยวของฉันจากมือของภิกษุณีที่มิใช่ญาติด้วยมือของตนมาบริโภค เป็นต้น และ7) เสขิยวัตร 75 เป็นวัตรที่ภิกษุ จะต้องศึกษา อันเป็นธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียกหรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เช่น พึงสำเหนียกว่าเราจักนุ่งห่มให้เรียบร้อย เราจักไม่พูดเสียงดัง เราจักไม่นั่งรัดเข่าในบ้าน เป็นต้น

สรุป พระธรรมวินัยเป็นกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับภิกษุและภิกษุณีทำหน้าที่เสมือนเป็นระบบการควบคุมทางสังคมและกระบวนการยุติธรรม ที่ครอบคลุมทั้งการป้องกันอาชญากรรม, การแก้ไข และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด การกำหนดโทษสำหรับการล่วงละเมิดพระวินัยที่เรียกว่า อาบัติ สามารถแบ่งตามระดับความรุนแรงออกเป็น 3 สถาน คือ 1) โทษสถานหนัก (ครุโทษ) เป็นความผิดร้ายแรงที่ ไม่สามารถแก้ไขได้ (อเตกิจฉา) อาทิเช่นอาบัติปาราชิก ซึ่งมี 4 ประการ คือ เสพเมถุน, ลักทรัพย์, ฆ่ามนุษย์, อวดอุตริมนุสธรรม ภิกษุที่ต้องอาบัตินี้จะ ขาดจากความเป็นภิกษุทันที และไม่สามารถกลับมาบวชใหม่ได้

อีกตลอดชีวิต 2) โทษสถานกลาง (มัชฌิมโทษ) เป็นความผิดที่ แก้ไขได้ (สเตกิจฉา) อาทิเช่น อาบัติสังฆาทิเสส ภิกษุผู้กระทำผิดจะต้องเข้าสู่กระบวนการแก้ไขตนเองที่เรียกว่า การอยู่กรรม ซึ่งประกอบด้วยการอยู่ปริวาสและประพฤติมานัตตามระยะเวลาที่กำหนด จึงจะพ้นจากความผิดนั้นได้ 3) โทษสถานเบา (ลหุโทษ) เป็นความผิดที่ แก้ไขได้ และมีขั้นตอนที่ง่ายกว่าโทษสถานกลาง ภิกษุสามารถพ้นจากอาบัติประเภทนี้ได้ด้วยการ แสดงหรือสารภาพความผิด ของตนต่อหน้าภิกษุรูปอื่น กล่าวคือพระวินัยไม่ได้เป็นเพียงบทลงโทษ แต่เป็นกลไกที่มุ่งป้องกันการกระทำผิดและให้โอกาสในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อรักษาความเรียบร้อยดีงามของสังคมสงฆ์และความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

อาญาในพระวินัยหรือการลงโทษทางพระวินัย

ลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ (พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, 2560) 1) การลงโทษตามบทบัญญัติของพระวินัย ระดับโทษของอาบัติในพระวินัย มี 3 สถาน กล่าวคือ เป็นโทษสถานหนัก หรือ ครุโทษ แก้ไขไม่ได้ เรียก “อเตกิจฉา” ได้แก่ อาบัติปาราชิก ภิกษุต้องแล้ว (ล่วงละเมิดแล้ว) ขาดจากความเป็นภิกษุอย่างเดียว จะกลับมาบวชใหม่อีกไม่ได้ โทษสถานกลาง หรือ มัชฌิมโทษ แก้ไขได้ เรียก “สเตกิจฉา” ได้แก่ อาบัติสังฆาทิเสส ภิกษุต้องเข้าแล้วต้องอยู่กรรม คือจะต้องอยู่ปริวาสให้ครบตามจำนวนวันที่ปกปิดนับตั้งแต่วันต้องอาบัติ และประพฤติมานัตอีก 6 ราตรี ภิกษุจำนวนวีสติวรรค การสวดถอนจากอาบัตินี้จึงเรียกว่า อัพภาน จึงจะพ้นจากอาบัตินั้นได้ และโทษสถานเบา หรือ ลหุโทษ แก้ไขได้ เรียก “สเตกิจฉา” เหมือนข้อ 2 แต่เบากว่า เพราะเมื่อภิกษุต้องแล้ว เพียงแสดงอาบัติที่ต้องนั้นต่อหน้าภิกษุด้วยกัน ก็พ้นจากอาบัตินั้นได้ อาบัติเหล่านี้ได้แก่ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาษิต 2) โทษของอาบัติจัดประเภทเป็นคู่ ๆ ได้แก่โทษเกี่ยวกับมีเจตนา และไม่มีเจตนา ได้แก่ สจิตตกะ อาบัติที่เกิดโดยมีเจตนาเป็นเหตุ คือเป็นไปพร้อมกับจิตหรือเจตนา และอจิตตกะ อาบัติที่เกิดโดยไม่มีเจตนาเป็นเหตุ คือไม่คิดจะทำหรือไม่มีเจตนาที่จะทำ และโทษของอาบัติในความหมายของอาบัติหนัก อาบัติเบา ได้แก่ ครุกาบัติ คือ อาบัติหนัก มี 2 ประเภท ประกอบด้วย ประเภทแก้ไขไม่ได้ เรียกว่า “อเตกิจฉา” ได้แก่ อาบัติปาราชิก ประเภทแก้ไขได้ เรียกว่า “สเตกิจฉา” ได้แก่ อาบัติสังฆาทิเสส และลหุกาบัติ คือ อาบัติเบา แก้ไขได้ด้วยการแสดงอาบัติ นำความผิดของตนมาแสดงให้เพื่อนภิกษุรับทราบ เรียก “สเตกิจฉา” ได้แก่ อาบัติถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาษิต 3) โทษของอาบัติในความหมายอาบัติชั่วหยาบและไม่ชั่วหยาบ ได้แก่ ทุฏฐุลลาบัติ อาบัติชั่วหยาบ ภิกษุไม่ควรประพฤติ ได้แก่อาบัติปาราชิก และสังฆาทิเสส แต่ในบางกรณีท่านหมายเอาเฉพาะอาบัติสังฆาทิเสส เช่น พูดเกี้ยวหญิง จับต้องกายหญิง และเจตนาทำให้น้ำอสุจิเคลื่อนออกมา เป็นต้น และอทุฏฐุลลาบัติ อาบัติไม่ชั่วหยาบ เป็นอาบัติเบา มีโทษเล็กน้อย และกิริยาที่ล่วงละเมิดไม่หยาบคาย เช่น ภิกษุฉันอาหารที่ยังไม่รับประเคน เป็นต้น 4) โทษของอาบัติในความหมายว่ามีส่วนเหลือ และไม่มีส่วนเหลือ ได้แก่ อนวเสสาบัติ คือ อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ เมื่อภิกษุต้องแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ ได้แก่ อาบัติปาราชิก และสาวเสสาบัติ คืออาบัติที่มีส่วนเหลือ เมื่อภิกษุต้องแล้ว แม้จะมีความผิดต้องโทษ คือเป็นอาบัติแต่ก็ยังคงเป็นภิกษุอยู่ เมื่อแสดงอาบัติแล้ว ก็พ้นจากโทษนั้น ๆ 5) โทษของอาบัติในความหมายว่าแสดงคืนได้และแสดงคืนไม่ได้ ได้แก่ เทสนาคามินี อาบัติที่พ้นได้ด้วยการแสดงคือเปิดเผยความผิดของตน และอเทสนาคามินี อาบัติที่ไม่พ้นได้ด้วยการแสดง 6) โทษของอาบัติในความหมายว่า ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้ ได้แก่ อปฏิกรรม อาบัติที่ภิกษุต้องแล้วไม่สามารถทำคืนได้ หรือแสดงอาบัติให้หายได้ ต้องขาดจากความเป็นภิกษุ คืออาบัติปาราชิก และสปฏิกรรม อาบัติที่ภิกษุต้องเข้าแล้วสามารถทำคืนได้ คือหลุดพ้นจากอาบัตินั้น ๆ ได้ 7) โทษของอาบัติในความหมายว่า ทำเอง และใช้ให้ผู้อื่นทำ ได้แก่ สาณัตติกะ อาบัติที่ภิกษุต้องเพราะสั่งผู้อื่นทำ เช่น สั่งให้ผู้อื่นลักทรัพย์ เป็นต้น และอาณัตติกะ อาบัติที่ภิกษุต้องเฉพาะที่ทำเอง ไม่ต้องเพราะสั่งผู้อื่นทำ อาบัติบางสิกขาบท ภิกษุทำเองจึงต้องอาบัติ ใช้ให้บุคคลอื่นทำตนเองไม่ต้องอาบัติ อาบัติบางสิกขาบท ภิกษุทำเองก็ต้องอาบัติ และใช้ให้ผู้อื่นทำก็ต้องอาบัติเช่นกัน

สรุปได้ว่า อาญาในพระวินัยหรือการลงโทษทางพระวินัย เป็นลักษณะของการลงโทษในพระวินัยซึ่งถูกกำหนดตามระดับความรุนแรงและวิธีการแก้ไข โดยแบ่งออกเป็นหลายมิติ เช่น ระดับโทษ การเจตนา และวิธีการพ้นจากโทษ เพื่อรักษาระเบียบและจริยวินัยในพระสงฆ์ การรับโทษของภิกษุผู้กระทำผิดพระวินัยนั้นจึงมีทั้งความแตกต่างและความเหมือนกับการรับโทษของบุคคลทั่วไปตามกฎหมายบ้านเมืองที่เป้าหมายและวิธีการลงโทษ กล่าวคือเป้าหมายการลงโทษของบุคคลทั่วไปเน้นการลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำผิดและป้องกันสังคม ในขณะที่อาญาในพระวินัย

มีเป้าหมายหลักเพื่อการแก้ไขและฟื้นฟู โดยให้โอกาสผู้กระทำผิดได้สำนึกและกลับตนเพื่อกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสงฆ์ที่บริสุทธิ์ได้อีกครั้ง วิธีการลงโทษในพระวินัยไม่ใช่การจำคุกหรือปรับเงิน แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อชำระตนเองให้บริสุทธิ์ ซึ่งแบ่งตามความหนักเบาของความผิดได้เป็น 2 แนวทางหลักที่แก้ไขได้ คือ 1. โทษสถานกลาง (มัชฌิมโทษ) 2. โทษสถานเบา (ลหุโทษ) จะเห็นได้ว่าเป้าหมายและวิธีการจะต่างกันแต่ผลลัพธ์ของโทษที่รุนแรงที่สุดนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือ การตัดขาดออกจากสังคมโดยถาวร เช่นเดียวกับโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตในกฎหมายทางโลกนั้นเอง

ความมีคุณค่าและความเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของพระวินัย

ความมีคุณค่าและความเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของพระวินัย ไว้ดังนี้

ประการที่ 1 พระวินัยคืออายุของพระพุทธศาสนา ในคราวก่อนที่จะเริ่มทำปฐมสังคายนา พระมหากัสสปะได้ปรึกษากับพระเถระผู้เข้าร่วมทำสังคายนาแล้วเห็นพ้องต้องกันว่า จะดำเนินชำระสังคายนาพระวินัยก่อน เพราะพระวินัยเป็นอายุของพระพุทธศาสนาพระวินัยจัดว่าเป็นอายุของพระพุทธศาสนา เมื่อพระวินัยยังดำรงอยู่ พระศาสนาชื่อว่ายังดำรงอยู่ ดังนั้น จึงขอสังคายนาพระวินัยก่อน

ประการที่ 2 พระวินัยเป็นด้ายร้อยเรียงลักษณะนิสัย/พฤติกรรมของคนไว้ในกรอบเดียวกัน พุทธประสงค์ในการประกาศพระศาสนา ในเชิงจริยศาสตร์สังคมมี 2 ประการ คือ 1) กำจัดความคิดแบ่งแยกทางสังคม 2) กระตุ้นเตือนให้มนุษย์คำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าภายในตนพระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ถ้าประสงค์จะบวชเป็นพระภิกษุ ภิกษุณีก็บวชได้ โดยไม่จำกัดว่าจะเกิดในตระกูลใด วรรณะใด และเมื่อประสงค์จะพัฒนาตนก็มีโอกาสพัฒนาได้เต็มที่ ผู้ใดปฏิบัติ ผู้นั้นย่อมได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ไม่มีใครบันดาลให้ใครได้ สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย ความบริสุทธิ์ ความไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน ผู้อื่นจะให้ผู้อื่นบริสุทธิ์ไม่ได้ด้วยพุทธประสงค์อย่างนี้ จำเป็นต้องมีพระวินัยไว้เป็นกฎเกณฑ์ควบคุมดูแล เพราะธรรมดาคนที่มาจากสังคมหลากหลาย ย่อมมีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมต่างกันอยู่แล้ว

ประการที่ 3 ความมีคุณค่าและความเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของพระวินัย ที่ชัดเจนอีกประการหนึ่ง เห็นได้จากพุทธประสงค์ 10 ประการในการบัญญัติพระวินัย คือ 1)เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2)เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3)เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก 4)เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5)เพื่อปิดกั้นอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6)เพื่อบำบัดอาสวะอันจะบังเกิดในอนาคต 7)เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 8)เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อพระวินัย วัตถุประสงค์ทั้ง 10 ข้อนี้ กล่าวโดยสรุป คือ 1) เพื่อความเรียบร้อยดีงามของสังคมสงฆ์ 2) เพื่อความสบายใจของสังคมคฤหัสถ์ และ 3) เพื่อพระพุทธศาสนาโดยตรงประเด็นนี้หมายถึง เมื่อมีพระวินัยเป็นเกณฑ์มาตรฐาน ความสามัคคี ความผาสุกย่อมเกิดขึ้น สังคมมีมาตรการในการที่จะตัดสินลงโทษคนผิดชัดเจน กำจัดความเสื่อมเสียที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน และป้องกันความเสื่อมเสียอันจะเกิดในอนาคต ในส่วนของประชาชนคฤหัสถ์แม้จะไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา แต่เมื่อเห็นภาพการประพฤติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์ ย่อมเกิดความเลื่อมใส

ประการที่ 4 พระวินัยสร้างหลักประกันให้บุคคลผู้ปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและอนาคต เห็นได้จากที่ พระพุทธองค์ตรัสอานิสงส์ 5 ประการแห่งความเป็นผู้มีศีล คือ 1) ได้โภคทรัพย์กองใหญ่ 2) ชื่อเสียงดีงามขจรไป 3) เป็นผู้องอาจในที่ประชุมชน 4) ไม่หลงตาย คือ ตายไปอย่างมีสติ 5) เมื่อตายไปย่อมไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์

ประการที่ 5 ความเป็นกฎเกณฑ์และความมีคุณค่าทางสังคมของพระวินัย เห็นได้จากประเด็นต่อไปนี้คำว่า วินัยในที่นี้หมายถึงศีล 2 ส่วน คือ 1) ศีลที่มาในพระปาติโมกข์ของภิกษุ 227 ข้อและศีลของภิกษุณี 311 ข้อ 2) ศีลที่มานอกพระปาติโมกข์อีกจำนวนมาก ศีลมีอรรถะลักษณะ รส ปัจจุปัฏฐาน และปทัฏฐานดังนี้ 1) ลักษณะของศีล คือ ความเป็นรากฐาน 2) รสของศีล คือ กำจัดความทุศีล หรือคุณที่หาโทษมิได้ 3) ปัจจุปัฏฐานของศีล คือความสะอาด 4) ปทัฏฐานของศีล คือ หิริและโอตตัปปะ **ประเด็นที่ 1** สังคมแห่งศีลธรรมเป็นสังคมที่มีรากฐานแข็งแกร่ง **ประเด็นที่ 2** สังคมแห่งศีลธรรมเป็นสังคมที่ไร้ทุกข์โทษ **ประเด็นที่ 3** สังคมแห่งศีลธรรมเป็นสังคมสะอาด **ประเด็นที่ 4** สังคมแห่งศีลธรรมเป็นสังคมแห่งความละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว (พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ, 2542)

สรุปได้ว่า พระวินัยในฐานะกฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่เป็นกรอบควบคุมพฤติกรรมของหมู่คณะสงฆ์ ซึ่งมาจากพื้นฐานทางสังคมที่หลากหลายให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อยดีงาม โดยมีคุณค่าในเชิงกฎเกณฑ์ทางสังคมที่สำคัญ คือ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความสงบสุขและเป็นระเบียบ สร้างความศรัทธาจากสังคมภายนอก เป็นรากฐานของสังคมคุณธรรมพระวินัยมีรากฐานมาจาก หิริความละอายต่อบาป และโอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อผลของบาป พระวินัยในฐานะกฎเกณฑ์ทางสังคมข้างต้น สามารถเชื่อมโยงกับหลักอาชญาวิทยาแนวพุทธศาสตร์ได้อย่างชัดเจนใน 3 ประเด็นหลัก คือ เป็นกลไก คือการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุก กระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และการรักษาระเบียบและความน่าเชื่อถือของสังคม เป้าหมายสูงสุดของพระวินัยคือ ความตั้งมั่นแห่งสัทธรรมและการสร้างความเลื่อมใสให้แก่ชุมชน ในทางอาชญาวิทยา คือการรักษากฎเกณฑ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หรือการบังคับใช้พระวินัยผ่านกระบวนการยุติธรรมทางสงฆ์ที่รักษาระเบียบและความน่าเชื่อถือของสถาบันสงฆ์โดยรวม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของระบบควบคุมทางสังคมทุกรูปแบบ ดังนั้นพระวินัยจึงหมายถึง กฎหมาย และ รัฐธรรมนูญ ของสังคมสงฆ์ ที่ทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์ควบคุมสังคม ส่วนอาชญาวิทยาแนวพุทธศาสตร์คือ กระบวนการ ที่ศึกษาว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นถูกนำมาใช้อย่างไร ตั้งแต่การป้องกันการละเมิดกฎ ไปจนถึงการตัดสินและปฏิบัติต่อผู้ที่ละเมิดกฎ ผู้ต้องอาบัติเพื่อให้สังคมสงฆ์ดำรงอยู่อย่างสงบสุขและเป็นที่น่าเลื่อมใส

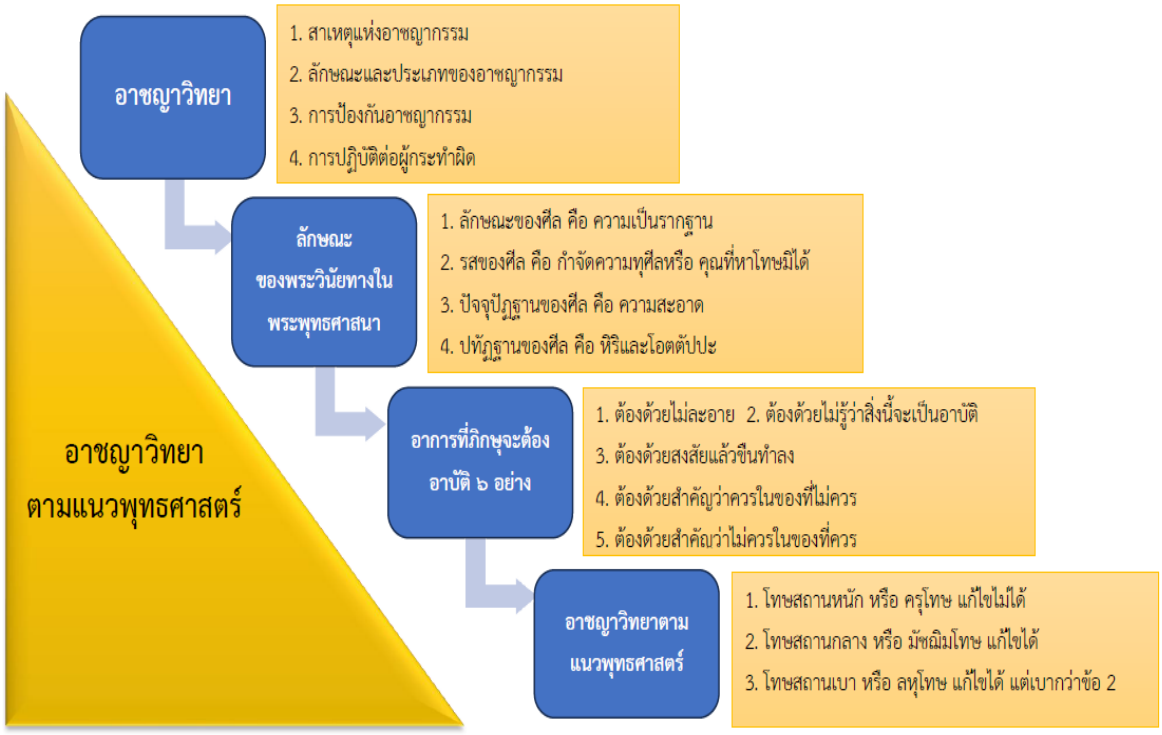
ระบบกฎหมาย และการลงโทษที่สอดคล้องกับพระวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์

“พระวินัย คือ กฎหมายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดและการกระทำผิดในครั้งต่อไปของพระภิกษุ จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้น ๆ กระทำผิดที่เป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาของพระองค์มัวหมอง ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดศรัทธาที่จะทำนุบำรุง และขาดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระองค์ จึงทรงบัญญัติข้อห้ามไว้เพื่อป้องปรามพระภิกษุรูปอื่นที่จะละเมิดและกระทำผิดในอนาคตเช่นนั้นอีก พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นบังคับก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น จะบัญญัติพระวินัยเพื่อลงโทษพระภิกษุรูปนั้น ๆ หลังกระทำผิดแล้ว เพื่อไม่ให้ภิกษุรูปอื่นยึดถือเป็นเยี่ยงอย่างในการกระทำผิดต่อไป แต่ในยุคต่อมา จนถึงยุคปัจจุบันการจะควบคุมพระภิกษุ สามเณร ที่ละเมิดพระวินัย โดยอาศัยพระวินัยอย่างเดียวมาควบคุมลงโทษคงไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยกฎหมายของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 มาควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุที่ละเมิดพระวินัยและกฎหมายต่อไป” (คนอง วังฝายแก้ว, 2554)

หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ออกเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในตอนแรกที่ยังมีพระภิกษุน้อยอยู่ การปกครองก็ไม่สู้ต้องการเท่าไรนัก สาวกทั้งปวงได้ประพฤติตามปฏิปทาของพระศาสดา และเข้าใจ พระศาสนาทั่วถึง ครั้นภิกษุมีมากขึ้นโดยลำดับกาลและกระจายกันอยู่ ไม่ได้อยู่รวมกันเป็นหมู่เดียวกัน การปกครองก็ต้องการมากขึ้นตามกัน คนเราที่อยู่เป็นหมวดหมู่จะอยู่ตามลำพังไม่ได้เพราะมีอัธยาศัยต่างกัน มีกำลังไม่เท่ากัน ผู้มีอัธยาศัยหยาบและมีกำลังมาก ก็จะข่มเหงคนอื่น คนสุภาพและมีกำลังน้อย ก็จะอยู่ไม่เป็นสุข เหตุนั้นพระเจ้าแผ่นดินจึงทรงตรากฎหมายขึ้น ห้ามปรามไม่ให้คนประพฤติในทางที่ผิด และวางโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดไว้ด้วย นอกจากนี้ในหมู่หนึ่ง ๆเขาก็ยังมีธรรมเนียมสำหรับประพฤติอีก เช่นในสกุลผู้ดี เขาก็มีธรรมเนียมสำหรับคนในสกุลนั้น ในหมู่ภิกษุก็จำต้องมีกฎหมายและขนบธรรมเนียม สำหรับป้องกันความเสียหายและชักจูงให้ประพฤติงามเหมือนกัน พระศาสดาทรงตั้งอยู่ในที่เป็นพระธรรมราชาผู้ปกครอง และทรงตั้งอยู่ในที่เป็นสังฆบิดรผู้ดูแลภิกษุสงฆ์ พระองค์จึงได้ทรงทำหน้าที่ทั้ง 2 ประการนั้น คือทรงพุทธบัญญัติเพื่อป้องกันความเสียหายและวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด ด้วยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง อย่างเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินทรงตราพระราชบัญญัติอีกฝ่ายหนึ่งทรงตั้งขนบธรรมเนียมซึ่งเรียกว่า อภิสมาจาร เพื่อชักนำความประพฤติของภิกษุสงฆ์ให้ดีงาม ดุจบิดาผู้เป็นใหญ่ในสกุลฝึกปรือบุตรของตนในขนบธรรมเนียมของสกุลฉะนั้น

บทสรุป

อาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ คือ กรอบการศึกษาพฤติกรรมการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยของภิกษุ โดยมีหัวใจสำคัญคือการป้องกัน การแก้ไข และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยาสมัยใหม่ มีจุดแตกต่างที่เด่นคือความแตกต่างระหว่างการลงโทษทางพระวินัยและกฎหมายทางโลก นั้นชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายทางโลกมุ่งเน้นการลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำผิดและป้องกันสังคม ในขณะที่พระวินัยมุ่งเน้นการแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับมาอยู่ในแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นหลักการรับโทษของภิกษุจึงไม่ใช่การจำคุกหรือปรับ แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อชำระตนเองให้บริสุทธิ์ เช่น การอยู่กรรม (ปริวาส) หรือการแสดงอาบัติ อย่างไรก็ตามมีอาญาทางพระวินัยที่เด็ดขาดและเทียบได้กับการลงโทษสูงสุด นั่นคือ อาบัติปาราชิก 4 ประการ (เสพเมถุน, ลักทรัพย์, ฆ่ามนุษย์, อวดอุตริมนุสธรรม) ซึ่งถือเป็น โทษที่ตัดขาดความเป็นภิกษุโดยสิ้นเชิง และไม่สามารถกลับมาบวชใหม่ได้ตลอดชีวิต ดังนั้น อาชญาวิทยาแนวพุทธจึงเป็นการนำเสนอระบบยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการฟื้นฟูที่ให้ความสำคัญกับเจตนา มูลเหตุแห่งการกระทำผิด 6 ประการ เช่น การต้องอาบัติด้วยไม่ละอาย, ด้วยไม่รู้, ด้วยความสงสัย และกระบวนการกลับคืนสู่สังคม พระสงฆ์ที่ชัดเจน ถือเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อทำความเข้าใจการป้องกันและจัดการปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคมได้

ภาพที่ 1 มูลเหตุแห่งการกระทำผิด การป้องกัน การแก้ไข อาบัติ และปาราชิก ในอาชญาวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2533). *วินัยมุข เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

คนอง วังฝายแก้ว. (2554). *ระบบกฎหมาย และการลงโทษที่สอดคล้องกับพระวินัย และกฎหมายคณะสงฆ์*. สืบค้นจาก https://www.gotoknow.org/posts/450041.

พรชัย ขันตี, จอมเดช ตรีเมฆ ลิกฤษณพงศ์ พูตระกูล. (2558). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์. (2560). *พุทธบัญญัติ 227 เพื่อความเข้าใจวินัยของพระให้ถูกต้อง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโญ. (2542). *เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร (ใส่แก้ว). (2565). ความสัมพันธ์ของกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(3), 235–248.

พิชัย นิลทองคำ. (2548). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6, อาญา*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สงบ เชื้อทอง. (2554). *เอกสารประกอบการสอน อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุชาดา วราหพันธ์. (2544). *หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา 3*. กรุงเทพฯ: เอกพันธ์.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับประชาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.